

MSWiA

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2010 roku

Warszawa 2011 rok

**Publikację przygotowano w Departamencie Analiz i Nadzoru
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji**

Korektę wykonał zespół redakcyjny miesięcznika *POLICJA 997*

Spis treści

Wstęp.....	5
1.Przestępczość ogółem.....	7
2.Poczucie bezpieczeństwa Polaków.....	13
3.Przestępczość kryminalna.....	21
3.1 Przestępczość kryminalna ogółem.....	21
3.2 Zabójstwa.....	26
3.3 Bójki i pobicia.....	30
3.4 Uszczerbek na zdrowiu.....	35
3.5 Zgwałcenia.....	39
3.6 Przestępczość rozbójnicza.....	44
3.7 Kradzież rzeczy.....	49
3.8 Kradzież z włamaniem.....	53
3.9 Kradzież samochodu.....	57
3.10 Uszkodzenie mienia.....	61
3.11 Znęcanie się nad osobą najbliższą i inne przejawy przemocy w rodzinie.....	65
3.12 Przepęstwa przeciwko zwierzętom.....	75
4.Przestępczość zorganizowana.....	79
5.Przestępczość kryminalna o charakterze transgranicznym.....	97
5.1 Nielegalna migracja.....	97
5.2 Handel ludźmi.....	109
5.3 Przemysł i nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi.....	119
6.Przestępczość narkotykowa.....	125
7.Przestępczość ekonomiczna ogółem.....	151
7.1 Przestępczość związana z naruszaniem praw własności intelektualnej i przemysłowej.....	153
7.2 Przepęstwa akcyzowe oraz wyłudzenia podatku VAT i innych podatków.....	163
7.3 Przestępczość w zakresie działania instytucji rynku kapitałowego.....	185
7.4 Pranie pieniędzy.....	193
8.Przestępczość korupcyjna.....	207
9.Przestępczość przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu.....	221
10.Falszerstwa środków płatniczych.....	229
11.Przepęstwa skierowane przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej.....	235
12.Zagrożenia w ruchu drogowym.....	241
13.Zagrożenia bezpieczeństwa imprez masowych.....	257
14.Przepęstwa w cyberprzestrzeni.....	273
15.Zagrożenie terroryzmem i ekstremizmem.....	281
16.Wybrane aspekty finansowe przestępczości.....	293
17.Zagrożenie ze strony destrukcyjnej działalności sekt.....	301
18.Bezpieczeństwo powszechne.....	307
19.Informacje o funkcjonariuszach poległych i poszkodowanych.....	321
20.Postępowanie mandatowe.....	325
Podsumowanie.....	359

Wstęp

Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2010 roku powstał na podstawie informacji służb podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, rozszerzonych o dane pochodzące z innych instytucji, których zadania obejmują zwalczanie przestępstw i zapewnianie szeroko pojętego bezpieczeństwa.

Zgodnie z modelem przyjętym przed dwoma laty, w *Raporcie* opisane zostały najistotniejsze zagadnienia związane z bezpieczeństwem, w tym dane o przestępczości kryminalnej, narkotykowej, korupcyjnej, zagrożenia terrorystyczne, bezpieczeństwo powszechne, stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym i na imprezach masowych, kwestie dotyczące finansowych aspektów przestępczości i oszustw popełnianych na szkodę Unii Europejskiej, wyniki badań społecznych na temat poczucia bezpieczeństwa Polaków. Wzorem roku poprzedniego *Raport* zawiera także informacje o postępowaniach mandatowych, realizowanych przez odpowiednie instytucje.

Rozdziały *Raportu* zawierają między innymi krótką charakterystykę przestępstw lub innych negatywnych zjawisk, podsumowanie skali zagrożenia w roku 2010, opis utrzymujących się tendencji i ewentualnych nowych trendów, inicjatywy podejmowane w celu przeciwdziałania poszczególnym typom przestępczości lub innym negatywnym zjawiskom. Ponadto opisano współpracę międzynarodową, a także dziedziny wymagające usprawnień.

Nowością *Raportu o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2010 roku* jest zamieszczenie (wszędzie tam, gdzie to było możliwe na podstawie dostępnych danych) informacji o liczbie postępowań prowadzonych w prokuraturach w sprawach o określone przestępstwa, o liczbie spraw sądowych prowadzonych w sądach okręgowych i rejonowych¹, zasądzonych wyrokach i ich wysokości oraz o liczbie wykonywanych w zakładach karnych orzeczeń.

Takie wspólne podsumowanie wyników pracy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości jest jedynie próbą przedstawienia stanu faktycznego, ponieważ bez uruchomienia wspólnej policyjno-prokuratorsko-sądowej statystyki prowadzonych spraw i osób podejrzanych, oskarżonych i skazanych, nie jest możliwe uzyskanie w pełni satysfakcjonujących wyników. Jednak, pomimo że różne sposoby gromadzenia danych przez poszczególne organa ścigania i instytucje wymiaru sprawiedliwości są poważnym utrudnieniem w prezentowaniu zbiorczej informacji, ostateczny kształt *Raportu* pozwala na opisanie faktycznego stanu bezpieczeństwa w Polsce.

¹ Dane Ministerstwa Sprawiedliwości użyte w niniejszym dokumencie pochodzą ze sprawozdań sądowych i dotyczą wybranych przestępstw, odnoszą się do orzeczeń wydanych przez sądy I instancji (nieprawomocnych).

Rozdział 1

Przestępczość ogółem w latach 2001–2010

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Prokuratury Generalnej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Służby Więziennej)

W roku 2010 stwierdzono w Polsce 1 138 523 przestępstwa. Oznacza to utrzymanie poziomu z roku poprzedniego (wzrost o 0,8%).

Od roku 2009 liczba stwierdzonych przestępstw nieznacznie wzrasta, po uprzednim znaczącym spadku, zanotowanym w latach 2004–2008. Liczba przestępstw stwierdzonych w roku 2010 jest niższa od zanotowanej w roku 2004 o 22,1%.

Wykres 1.1 Liczba przestępstw stwierdzonych ogółem w latach 2001–2010

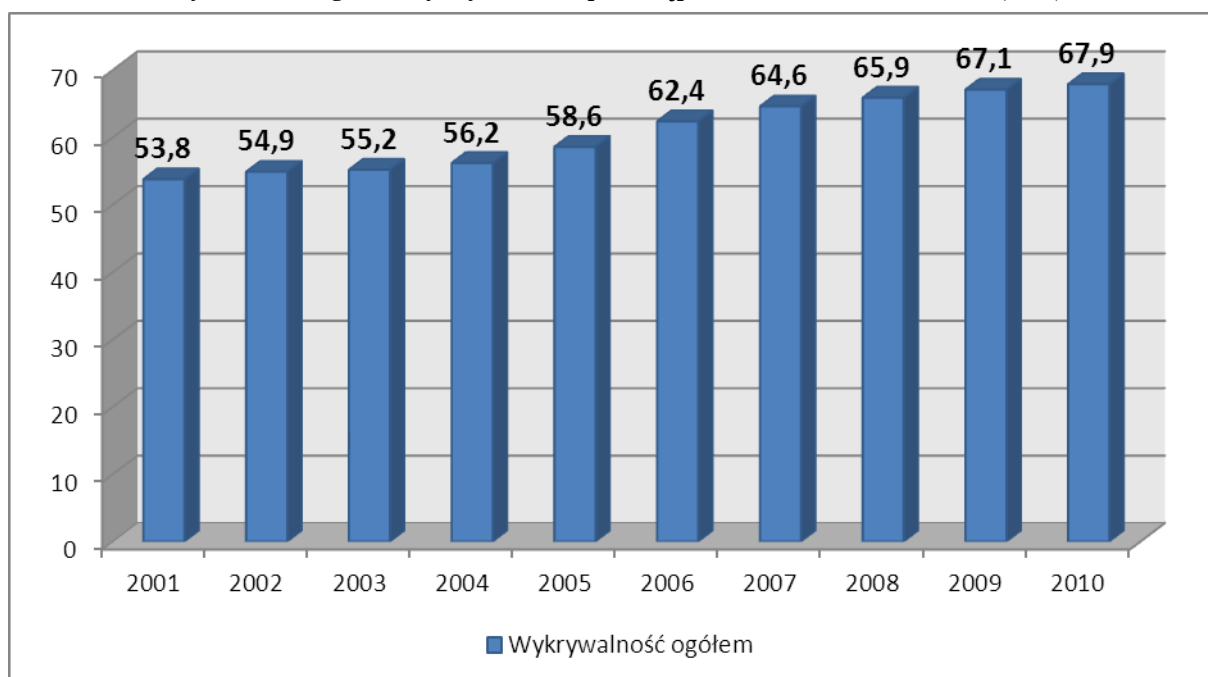

Źródło: KGP

Wskaźnik wykrycia przestępstw

W roku 2010 wskaźnik wykrywalności ogólnej przestępstw wyniósł 67,9% i był najwyższy z dotąd odnotowanych. W ciągu dziesięciu lat wskaźnik wykrywalności ogólnej wzrósł o 14,1 punktu procentowego.

Wykres 1.2 Ogólna wykrywalność przestępstw w latach 2001–2010 (w %)

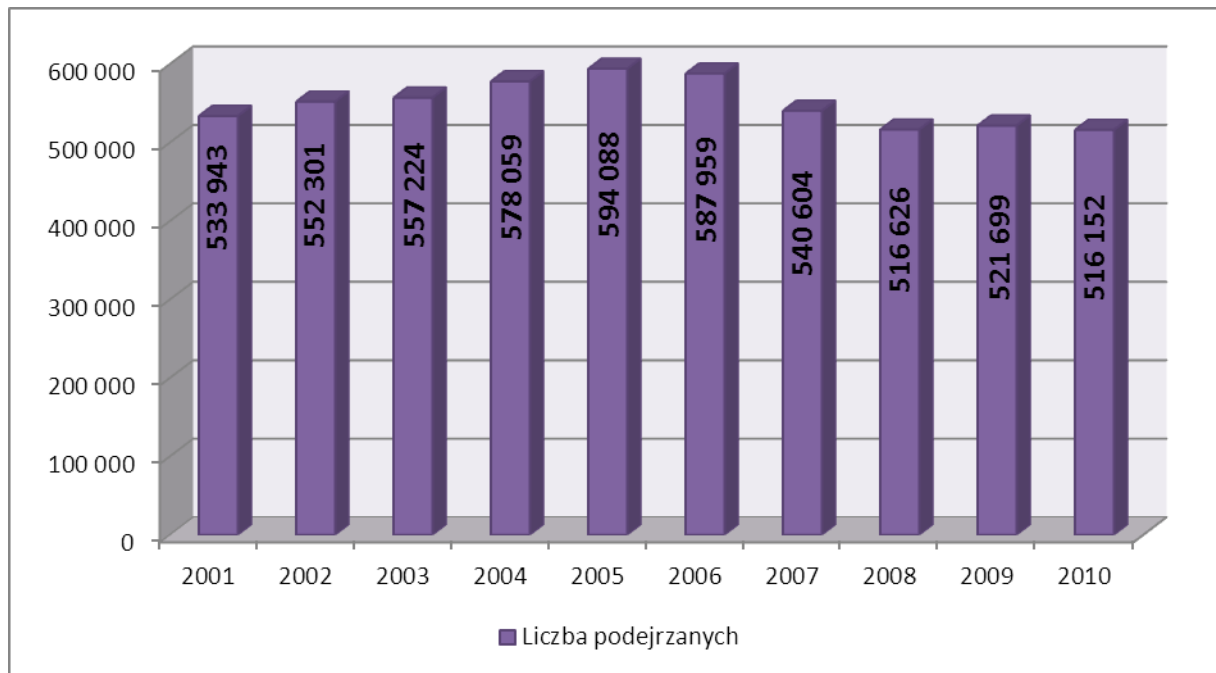
Źródło: KGP

Podejrzani

W roku 2010 Policja ustaliła 516 152 podejrzanych o popełnienie przestępstw. Oznacza to utrzymanie poziomu z roku 2009 (-1,1%) i z roku 2008 (-0,1%).

Mniejsza liczba podejrzanych o przestępstwa, ustalonych przez Policję w latach 2008–2010, wiąże się z mniejszą liczbą przestępstw stwierdzonych, odnotowanych w tym samym okresie.

Wykres 1.3 Liczba podejrzanych ustalonych przez Policję w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Dane statystyczne dotyczące spraw prowadzonych w roku 2010 przez powszechne jednostki organizacyjne prokuratury zgromadzone przez Prokuraturę Generalną

- zarejestrowano łącznie 1 167 796 spraw karnych (w porównaniu z 2009 rokiem wpływ spraw tego rodzaju zmniejszył się o 0,8%)²,
- załatwiono ogółem 1 170 068 spraw karnych, o 0,6% mniej niż w roku poprzednim,
- wszczęto łącznie 797 681 postępowań przygotowawczych (o 2% mniej niż w roku 2009), w tym 134 994 postępowania w formie śledztwa (co stanowiło 16,9% ogółu wszczętych postępowań) i 662 687 postępowań w formie dochodzenia (83,1% ogółu wszczętych postępowań);
- zakończono łącznie (bez odmów wszczęcia postępowania przygotowawczego) 941 265 postępowań (o 2,4% mniej niż w 2009 roku),
- przesłano do sądów z aktem oskarżenia 375 839 spraw (o 2,4% mniej niż w roku poprzednim), do 207 169 spraw załączono wnioski o skazanie bez przeprowadzania rozprawy w trybie art. 335 § 1 k.p.k., co stanowiło 55,1% ogółu spraw skierowanych do sądu z aktem oskarżenia,
- umorzono łącznie w skali kraju 445 809 postępowań przygotowawczych, przy przyjęciu różnych podstaw prawnych takich decyzji (o 2,7% mniej niż w analogicznym okresie roku ubiegłego), wskaźnik procentowy takich spraw kształtował się na poziomie 47,4% do ogółu spraw zakończonych,
- łączna wartość faktycznie zabezpieczonego mienia na poczet kar i środków karnych o charakterze majątkowym oraz roszczeń odszkodowawczych wyniosła 343 522 389 zł (o 0,7% mniej niż w 2009 roku).

²Odnutowywane w statystyce Komendy Głównej Policji dane na temat przestępczości nie pozostają w sprzeczności z danymi statystycznymi powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. W jednostkach prokuratury nie rejestruje się bowiem spraw zakończonych umorzeniem dochodzenia i wpisaniem do rejestru przestępstw, prowadzonych przez Policję. Ponadto z uwagi na łączność podmiotową i przedmiotową spraw możliwe jest rejestrowanie jako jednej sprawy dotyczącej kilku czynów popełnionych przez jedną osobę oraz sprawy kilku osób działających wspólnie i w porozumieniu (inf. Prok. Gen.).

Tabela 1.1 Dane statystyczne dotyczące spraw prowadzonych przez powszechne jednostki organizacyjne prokuratury w latach 2001–2010

Przedmiot danych statystycznych		2009	2010
Liczba spraw pozostałych z poprzedniego okresu sprawozdawczego		85 264	80 401
Wpływ spraw karnych		1 176 627	1 167 796
Liczba wszczętych postępowań		814 255	797 681
w tym:	śledztw	141 859	134 994
	dochodzeń	672 352	662 687
Załatwiono ogółem		1 176 956	1 170 068
Liczba spraw zakończonych (bez odmów wszczęcia postępowania przygotowawczego)		964 658	941 265
Liczba spraw przesłanych do sądu z aktem oskarżenia		385 073	375 839
w tym z wnioskiem z art. 335 § 1 k.p.k.		212 380	207 169
Liczba spraw przesłanych sądowi z wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania karnego		10 895	11 667
Liczba spraw przesłanych do sądu o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym		1426	399
Liczba umorzonych postępowań przygotowawczych		458 086	445 809
Liczba umorzonych postępowań przygotowawczych wobec niewykrycia sprawcy przestępstwa		181 694	181 625
Liczba zawieszonych postępowań przygotowawczych		41 931	41 426
Liczba skierowanych do sądu wniosków o tymczasowe aresztowanie		27 918	25 688
Liczba osób podejrzanych, wobec których sądy zastosowały tymczasowe aresztowanie		24 967	23 060
Stan ewidencyjny tymczasowo aresztowanych według stanu na dzień 31 grudnia		4417	3986
Liczba osób podejrzanych, wobec których zastosowano poręczenie majątkowe		16 047	13 940
Liczba osób podejrzanych, wobec których zastosowano dozór Policji		34 920	33 028
Liczba osób podejrzanych, wobec których zastosowano zakaz opuszczania kraju		8924	8362
w tym połączony z zatrzymaniem paszportu lub innego dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy		2360	1930
Liczba osób podejrzanych, wobec których wydano postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym		81 262	77 563
Wartość faktycznie zabezpieczonego mienia		345 892 153 zł	343 522 389 zł

Źródło: Prokuratura Generalna

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych

W roku 2010 w sądach powszechnych:

- osądzono łącznie 482 430 osób, z czego 430 776 (89,3%) skazano,
- 286 811 osób zostało skazanych na kary pozbawienia wolności, z czego w 245 780 przypadkach (85,7%) z warunkowym zawieszeniem wykonania kary,
- warunkowo umorzono postępowanie wobec 25 268 osób,
- umorzono postępowanie w 14 450 przypadkach,
- uniewinniono 11 239 osób (2,3% wszystkich osądzonych),
- 9696 osób było przed wyrokiem tymczasowo aresztowanych.

Tabela 1.2 Liczba osadzonych i skazanych w sądach powszechnych w 2010 roku

	Osądzeni	Skazani	Skazani na dożywotnie pozb. wolności	Skazani na kary pozb. wolności ogółem	W tym w zawieszeniu	Warunk. umorz. postępowanie	Umorzono postępowanie	Uniewinniono	Tymczasowo areszt. przed wyrokiem
Sądy okręgowe	8743	7880	36	7659	3777	44	241	566	2377
Sądy rejonowe (z wyl. k.k.s.)	462 815	412 930	-	278 769	241 691	24 869	14 011	10 374	7314
Sądy rejonowe (z k.k.s)	10 872	9966	-	347	312	355	198	299	5
Razem	482 430	430 776	36	286 811	245 780	25 268	14 450	11 239	9696

Źródło: Ministerstwo Sprawiedliwości

Dane Służby Więziennej dotyczące skazanych i ukaranych, tymczasowo aresztowanych za rok 2010

Według informacji Służby Więziennej, na dzień 31 grudnia 2010 roku w zakładach karnych przebywało 80 728 osób (tymczasowo aresztowanych, skazanych i ukaranych). Średnio w roku 2010 w jednostkach penitencjarnych przebywało 82 863 osoby.

Tabela 1.3 Liczba tymczasowo aresztowanych, skazanych i ukaranych według stanu na 31 grudnia 2010 roku oraz średnia liczba osadzonych w roku 2010

	Ogółem	Tymczasowo aresztowani	Skazani	Ukarani
Według stanu na 31.12.2010	80 728	8389	71 867	472
Średnio w roku 2010	82 863	9033	73 309	521

Źródło: SW

Według danych Służby Więziennej (stan w dniu 31.12.2010) wśród wykonywanych orzeczeń określonych w kodeksie karnym z 1997 roku:

- 7% dotyczyło kradzieży,
- 15% - kradzieży z włamaniem,
- 14% - rozboju,
- 12% - pozostałych przestępstw przeciwko mieniu,
- 8% - przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji,
- 44% - pozostałych przestępstw z kodeksu karnego.

Rozdział 2

Poczucie bezpieczeństwa Polaków³

(Na podstawie wyników badań Centrum Badania Opinii Społecznej i Polskiego Badania Przestępczości)

Wyniki badań społecznych od około 10 lat wykazują wzrost poczucia bezpieczeństwa Polaków. Wysokie są także wskaźniki społecznych ocen pracy Policji, która jest służbą wykonującą najwięcej zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa w kraju.

Wyniki badań społecznych dotyczących poczucia bezpieczeństwa oraz obaw i oczekiwań mieszkańców Polski w kwestiach bezpieczeństwa są od wielu lat podstawą planowania i wdrażania krajowych i lokalnych działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa, podnoszenia poziomu poczucia bezpieczeństwa obywateli oraz budowania wysokich ocen społecznych Policji⁴. Informacje o deklarowanych oczekiwaniach Polaków w dziedzinie bezpieczeństwa, wykorzystywane do planowania przedsięwzięć na rzecz poprawy bezpieczeństwa, pochodzą zarówno z badań opinii społecznych prowadzonych niezależnie przez wyspecjalizowane ośrodki (np. Centrum Badania Opinii Społecznej), jak i z badań realizowanych na zlecenie Komendy Głównej Policji lub jednostek podległych.

2.1 Poczucie bezpieczeństwa na co dzień

Centrum Badania Opinii Społecznej od wielu lat prowadzi cykliczne badania poczucia bezpieczeństwa w Polsce. Wyniki badania przeprowadzonego w pierwszej połowie kwietnia 2010 roku⁵ wskazują, że mieszkańcy Polski deklarują wysokie poczucie bezpieczeństwa.

Większość Polaków (70% badanych) uznaje swój kraj za bezpieczny (wykres 2.1.1). Wskaźnik ten wzrasta od kilku lat. Wynik z kwietnia 2010 roku jest najwyższy od czasu, kiedy po raz pierwszy zadano Polakom to pytanie. W roku 2001 odsetek Polaków, którzy uważali Polskę za kraj, w którym żyje się bezpiecznie, wynosił 18%. W ciągu kolejnych 10 lat wskaźnik ten wzrósł o 52 punkty procentowe.

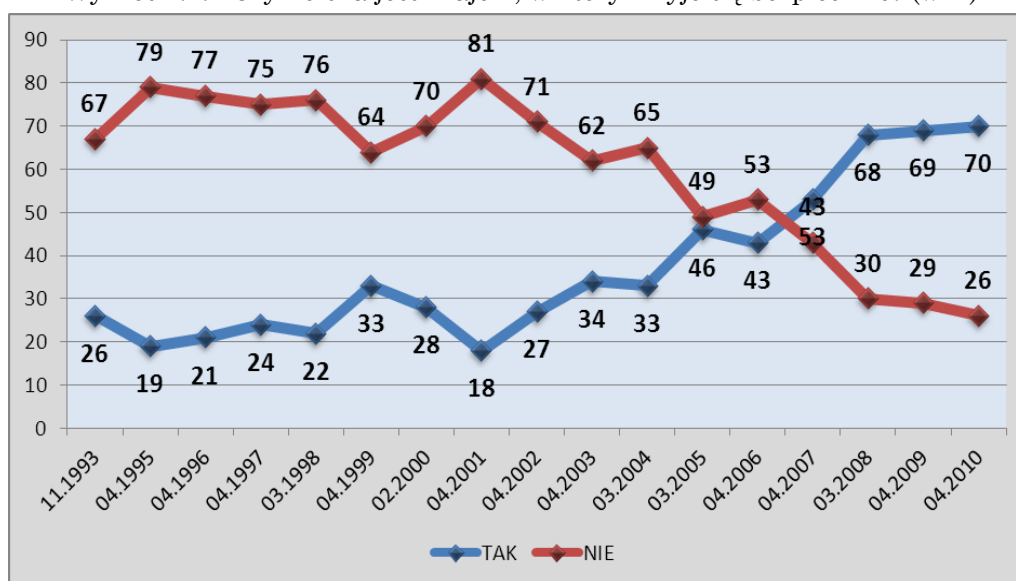
Jednocześnie zdanie, że Polska nie jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie, w kwietniu 2010 roku zadeklarowało 26% badanych. W roku 2001 takich wskazań było 81%, co oznacza, że w ciągu ostatnich 10 lat odsetek respondentów uznających Polskę za kraj, w którym nie żyje się bezpiecznie, spadł o 55 punktów procentowych.

³ Na podstawie materiału przygotowanego w Wydziale Opracowań Systemowych i Informacji Publicznej Gabinetu Komendanta Głównego Policji oraz wyników badań Centrum Badania Opinii Społecznej i Polskiego Badania Przestępczości.

⁴ Np.: w „Priorytetach Komendanta Głównego Policji na lata 2010–2012” jako pierwszy wymieniony został priorytet pn. „Wzrost zadowolenia obywateli z jakości pracy policjantów oraz eliminacja zachowań szczególnie uciążliwych społecznie”.

⁵ Badanie zostało przeprowadzone w dniach 8–19 kwietnia 2010 roku na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków N=1056.

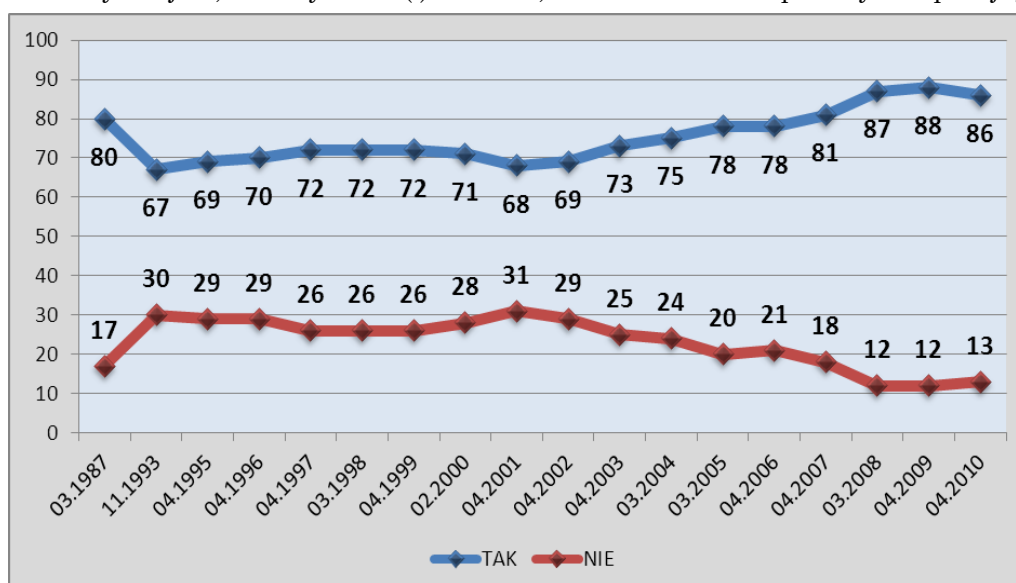
Wykres 2.1.1 Czy Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie? (w %)

Źródło: CBOS, kwiecień 2010, N=1056 (pominięto odpowiedzi: „trudno powiedzieć”)

W tym samym badaniu respondentom zadano pytanie o poczucie bezpieczeństwa w ich najbliższej okolicy (w dzielnicy, na osiedlu, na wsi itd.). Uzyskane odpowiedzi na to pytanie wyraźnie wskazują że, podobnie jak w poprzednich edycjach badania, poczucie bezpieczeństwa Polaków w okolicy ich miejsca zamieszkania jest wyższe niż deklarowane w skali całego kraju (wykres 2.1.2). Zdecydowana większość badanych (86%) uznała swoje otoczenie za bezpieczne i spokojne. Odsetek pozytywnych wskazań utrzymał się na poziomie zbliżonym do wyniku z poprzednich edycji badania (marzec 2008 i kwiecień 2009 roku), kiedy to uzyskało odpowiednio: 87% i 88% odpowiedzi twierdzących.

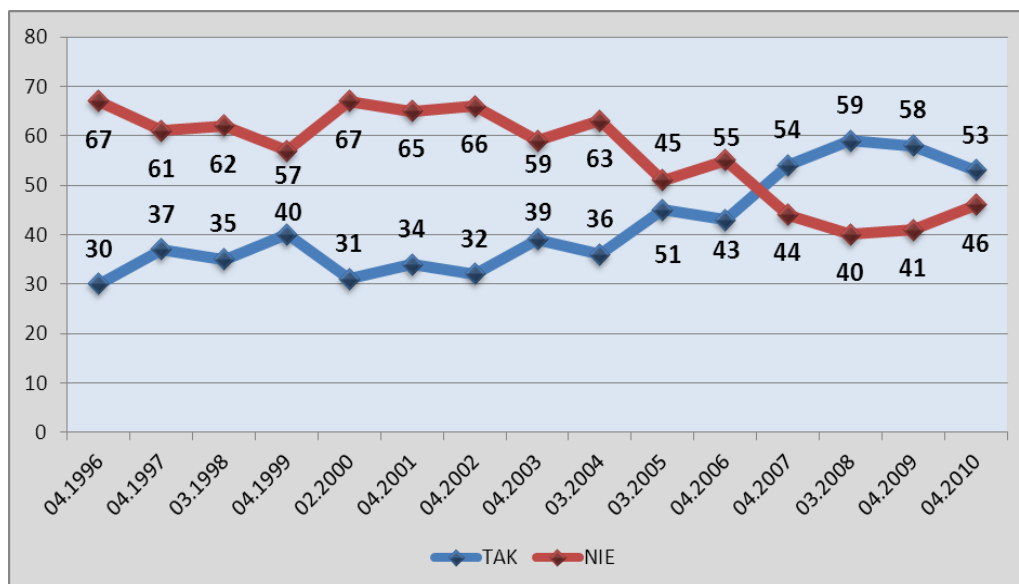
Wykres 2.1.2 Czy miejsce, w którym Pan(i) mieszka, można nazwać bezpiecznym i spokojnym? (w %)

Źródło: CBOS, kwiecień 2010, N=1056 (pominięto odpowiedzi: „trudno powiedzieć”)

Zgodnie z wynikami badania CBOS z kwietnia 2010 roku, ponad połowa dorosłych Polaków (53%) nie obawia się, że może stać się ofiarą przestępstwa (wykres 2.1.3). Odmienne odczucia wyraziło 46% badanych. W porównaniu z wynikami z poprzedniej edycji badania (z kwietnia 2009 roku) o 5 punktów procentowych spadła liczba odpowiedzi „nie obawiam się”, natomiast liczba odpowiedzi „obawiam się” wzrosła o identyczną wartość.

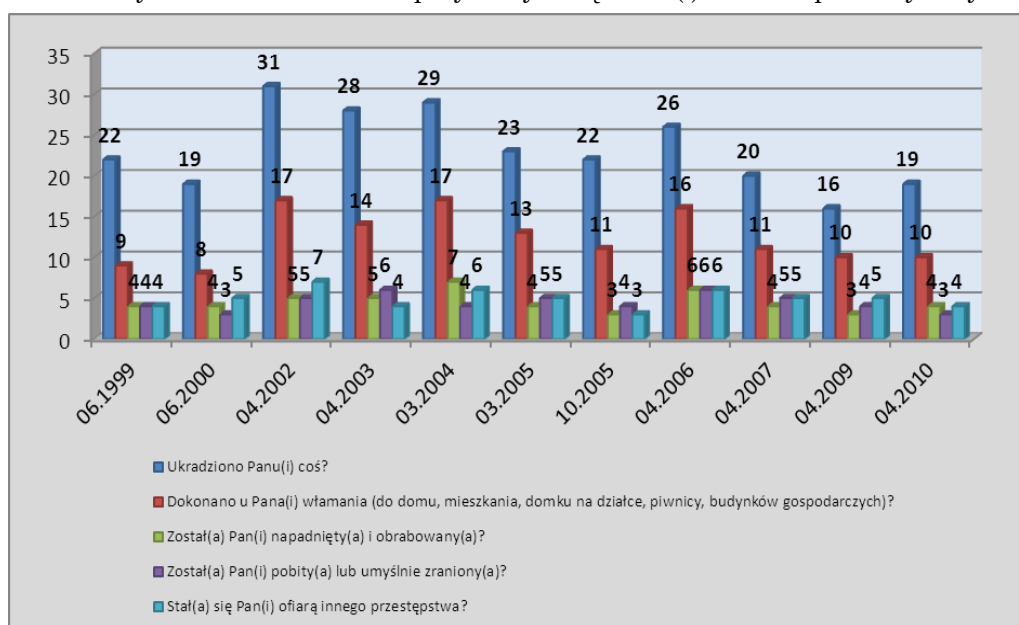
Wykres nr 2.1.3 Czy obawia się Pan(i) tego, że może się Pan(i) stać ofiarą przestępstwa? (w %)

Źródło: CBOS, kwiecień 2010, N=1056 (pominięto odpowiedzi: „trudno powiedzieć”)

W badaniu CBOS z kwietnia 2010 roku respondentom zadano pytania o to, czy w ciągu ostatnich 5 lat stali się ofiarami wytypowanych przestępstw (wykres 2.1.4). Zdecydowana większość badanych nie padła ofiarą żadnego ze wskazanych przestępstw. Zgodnie z uzyskanymi deklaracjami, w ciągu ostatnich 5 lat co piątemu Polakowi (19%) coś ukradziono, a co dziesiątemu (10%) włamano się do domu, mieszkania itp. Odsetek wskazań na pozostałe przestępstwa jest niższy: 4% respondentów odpowiedziało, że zostali napadnięci i obrabowani, 3% – że zostali pobici lub zranieni, 4% – że padli ofiarą innych przestępstw.

Wykres nr 2.1.4 Czy w ostatnich 5 latach przydarzyła się Panu(i) któraś z poniższych sytuacji? (w %)

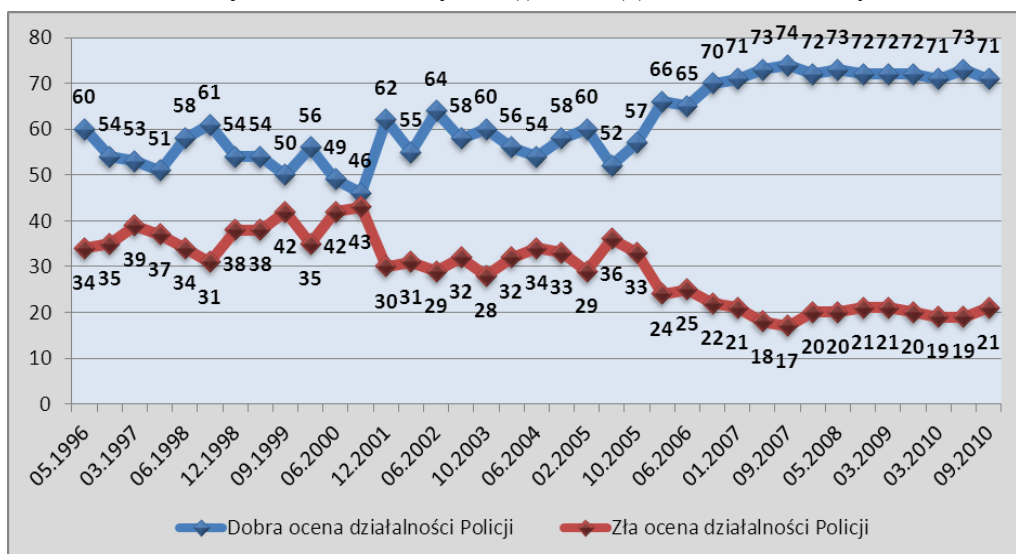

Źródło: CBOS, kwiecień 2010, N=1056

2.2 Ocena instytucji publicznych

W cyklicznym badaniu społecznych ocen instytucji publicznych prowadzonym przez CBOS od wielu lat notowania Policji, podstawowej instytucji odpowiedzialnej za zapewnienie bezpieczeństwa w kraju, są wysokie i stabilne (wykres 2.2.1). W badaniu z września 2010 roku odsetek Polaków, którzy dobrze oceniają Policję, wyniósł 71%, natomiast ocenę złą deklarowało 21% badanych. Blisko jedna dziesiąta mieszkańców Polski (8%) nie miało zdania na ten temat.

Wykres 2.2.1 Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Policji?

Źródło: CBOS, wrzesień 2010, N=1041 (pominięto odpowiedzi: „trudno powiedzieć”)

2.3 Polskie Badanie Przystępczości

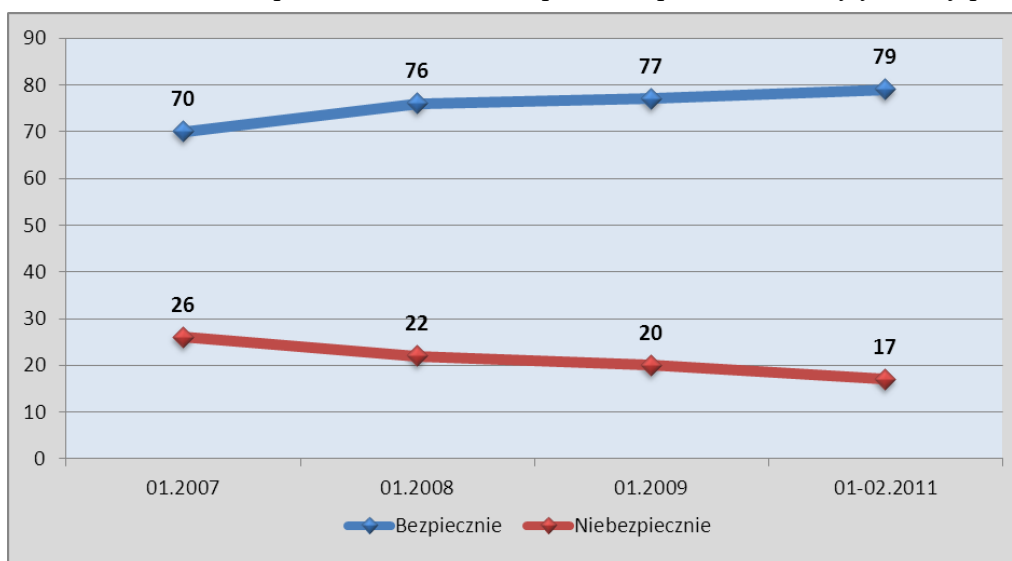
Polskie Badanie Przystępczości (PBP) to badanie opinii społecznej zrealizowane, jak dotąd, w czterech edycjach, kolejno w latach 2007–2009 oraz w 2011 roku⁶. Badanie prowadzone było na zlecenie Komendy Głównej Policji, na próbie ok. 17 tys. Polaków powyżej piętnastego roku życia – po 1000 respondentów zamieszkałych na terenach podległych każdej komendzie wojewódzkiej i Komendzie Stołecznej Policji, metodą wywiadu bezpośredniego (face to face), uznawanej za najbardziej rzetelną metodę badawczą.

Dorosłych Polaków zapytano o to, czy czują się bezpiecznie podczas spacerów po zmroku w swojej okolicy. Większość z badanych (79%) odpowiedziało twierdząco (wykres 2.3.1). Przeciwnego zdania było 17% badanych, natomiast 1% nie miało zdania na ten temat.

W porównaniu z poprzednią edycją badania odsetek osób, które czują się bezpiecznie po zmroku w okolicy swojego miejsca zamieszkania, wzrósł o 2 punkty procentowe. Wskaźnik ten sukcesywnie rośnie od 2007 roku. Jednocześnie o 3 punkty procentowe w stosunku do wyników poprzedniego badania zmniejszyła się liczba osób deklarujących brak poczucia bezpieczeństwa.

⁶ PBP jest największym w Polsce, pod względem wysokości próby (N=17 000), badaniem społecznym dotyczącym bezpieczeństwa. Jego ostatnia edycja zawiera dane zgromadzone w styczniu i na początku lutego 2011 roku i odnosi się do wcześniejszych doświadczeń respondentów, dlatego należy uznać, że jego wyniki są bezpośrednim rezultatem wydarzeń i odczuć Polaków z roku 2010 i lat wcześniejszych. W latach 2007–2009 Komenda Główna Policji zleciła przeprowadzenie badania niezależnemu konsorcjum trzech ośrodków badawczych (CBOS, PBS DGA oraz TNS OBOP). W 2011 roku zadanie to powierzono firmie GfK Polonia. Realizacja badania obejmowała wylosowanie próby, zebranie danych w terenie i ich statystyczne opracowanie.

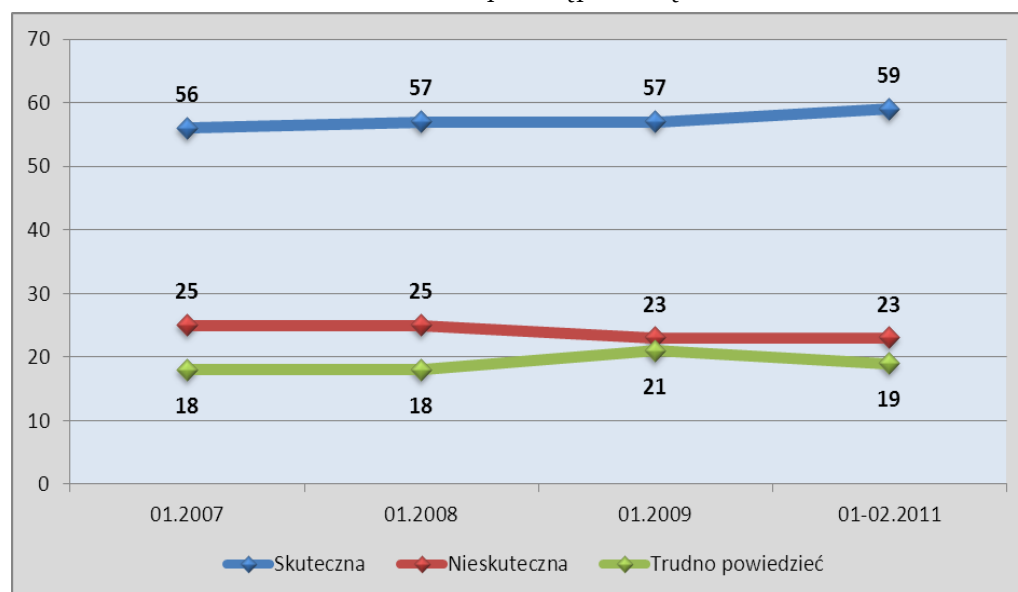
Wykres 2.3.1 Poczucie bezpieczeństwa Polaków podczas spacerów w swojej okolicy po zmroku

Źródło: PBP, styczeń 2007, styczeń 2008, styczeń 2009, styczeń–luty 2011, N=17 000 (pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”)

W PBP Polaków zapytano także o to, jak oceniają skuteczność Policji w walce z przestępczością w okolicy ich miejsca zamieszkania (wykres 2.3.2). Ponad połowa ankietowanych (59%) uznała Policję za skuteczną, natomiast odmienne zdanie na ten temat wyraziło 23% badanych. Niemal jedna piąta respondentów (19%) nie potrafiła ocenić skuteczności Policji w walce z przestępczością. W porównaniu z poprzednią edycją Polskiego Badania Przemocności oceny skuteczności Policji wzrosły o 2 punkty procentowe. Jest to wynik najwyższy z wszystkich uzyskanych w dotychczasowych edycjach PBP.

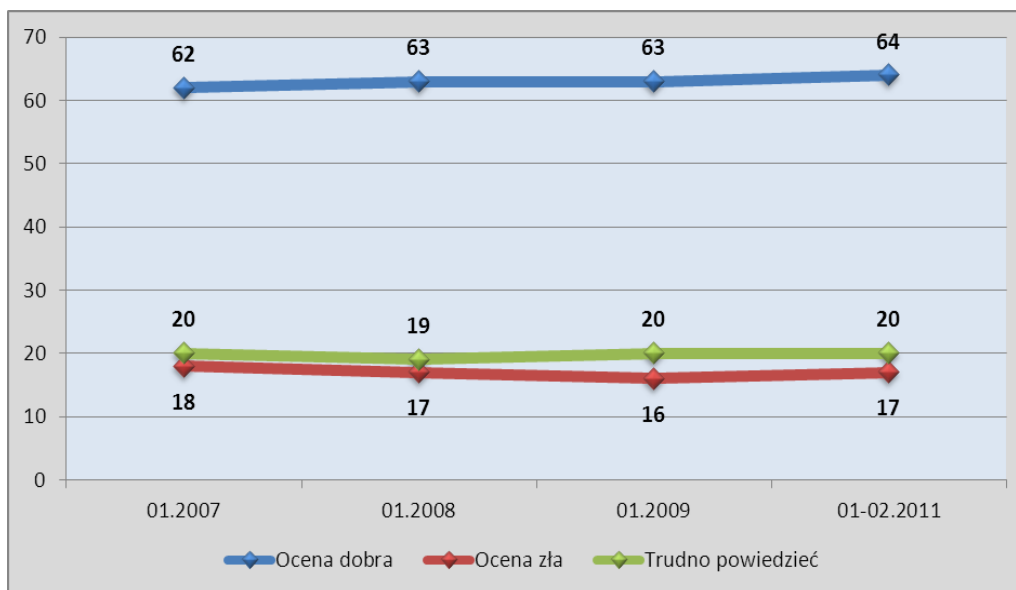
Wykres 2.3.2 Ocena skuteczności Policji w okolicy miejsca zamieszkania respondentów w walce z przestępczością

Źródło: PBP, styczeń 2007, styczeń 2008, styczeń 2009, styczeń–luty 2011, N=17 000

W Polskim Badaniu Przemocności zapytano dorosłych Polaków o ocenę pracy policjantów pełniących służbę w okolicy miejsca zamieszkania respondentów. W ostatniej edycji PBP odsetek dobrych ocen wyniósł 64%, co oznacza wzrost o 1 punkt procentowy w porównaniu z poprzednią edycją badania. O 1 punkt procentowy wzrósł także odsetek ocen negatywnych (z 16% do 17%). Liczba osób, które nie potrafią ocenić pracy policjantów, utrzymała się na tym samym poziomie: 20%.

Wykres 2.3.3 Ocena pracy policjantów pełniących służbę w okolicy miejsca zamieszkania respondentów

Źródło: PBP, styczeń 2007, styczeń 2008, styczeń 2009, styczeń 2011, N=17 000

2.4 Ciemna liczba przestępstw

Polskie Badanie Przemocności, w edycjach z lat 2007–2009, poza pytaniami o poczucie bezpieczeństwa, zawierało część dotyczącą ciemnej liczby przestępstw. Kwestionariusz PBP zawierał pięć pytań dotyczących wybranych przestępstw. Respondentów zapytano, czy w ciągu ostatniego roku padli ofiarą któregoś z wymienionych czynów, a jeżeli tak, to czy zgłosili te zdarzenia Policji. Respondentów, którzy nie zgłosili przestępstwa, pytano o powody takiego zachowania. Uzyskane odpowiedzi pozwoliły na określenie faktycznej liczby przestępstw, których ofiarą padli badani Polacy.

Zgodnie z danymi PBP z trzech pierwszych edycji, najczęściej zgłaszanym przestępstwem była kradzież samochodu (2006 roku zgłoszono 90,0% takich czynów, w 2007 – 78,7%, w 2008 – 90,2%). W roku 2006 respondenci zgłosili 45% rozbojów, w roku 2007 – 57,1%, natomiast w roku 2008 – 47,7%. W roku 2006 zgłoszono 52,5% pobić, w 2007 – 43,3%, a w roku 2008 – 41%. Włamania do samochodów były zgłaszane w roku 2006 w 50,5%, w roku 2007 – w 48,8%, natomiast w roku 2008 – w 54,3% przypadków.

Osoby, które nie zgłosiły przestępstwa Policji, zapytano o powody takiej decyzji. We wszystkich trzech edycjach badania najczęściej wymienianym powodem była ocena, że zdarzenie nie było na tyle poważne, aby je zgłosić (w roku 2006 odsetek ten wynosił 46,8%, w 2007 – 46,9%, w roku 2008 – 48,4%). Jako drugi powód respondenci wymieniali, że „Policja i tak nie złapałaby sprawcy” (odpowiednio w kolejnych latach: 30,4%, 29,4%, 26,3%), następnie, że „Policja nie zajęłaby się tą sprawą” (odpowiednio; 18,35%, 19,1%, 17,5%). W następnej kolejności pojawiły się m.in. odpowiedzi: „chciałem uniknąć długich urzędowych procedur”, „sprawca mimo złapania i tak nie zostałby ukarany”, „sam załatwiłem sprawę”, „obawiałem się zemsty”, „nie mam zaufania do Policji, wolę trzymać się z dala”.

Ciemna liczba przestępstw

Statystyki Policji i innych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny nie odzwierciedlają w pełni stanu zagrożenia przestępczością. Istnieje bowiem tzw. ciemna liczba przestępstw, czyli zdarzeń, których nie zgłoszono organom ścigania.

Ciemna liczba występuje we wszystkich krajach. Zgodnie z danymi International Crime Victim Survey średnio w Europie w latach 2004–2005 ciemna liczba przestępstw wynosiła 46%, co oznacza, że organa ścigania były informowane o co drugim przestępstwie.

Wśród krajów europejskich występują poważne różnice we wskaźnikach zgłoszeń przestępstw, np. ciemna liczba w Austrii czy Belgii oscylowała wokół 30%, na Islandii ok. 60%, w Bułgarii natomiast ok. 65%. Według tych samych badań, w tym samym czasie w Polsce ciemna liczba została określona na poziomie 54%. Podobne wskaźniki odnotowano w Estonii (57%), Hiszpanii (53%), Finlandii i Luksemburgu (52%), Grecji (51%), Włoszech (50%), a poza Europą w USA (51%) i Kanadzie (52%).

Gruntowne rozpoznanie rzeczywistego poziomu zagrożeń, w tym prowadzenie badań nad ciemną liczbą przestępstw, jest potrzebne do planowania i wdrażania konkretnych działań zmierzających do podniesienia poziomu bezpieczeństwa. Znajomość ciemnej liczby przestępstw w konkretnych kategoriach potrzebna jest także po to, aby nie dochodziło do nietrafnych ocen stanu bezpieczeństwa (np. wzrastające zaufanie społeczne do organów ścigania, powodując wzrost odsetka zgłaszanych przestępstw, zmniejsza w ten sposób ciemną liczbę, jednak powodując wzrost przestępczości w statystykach, może być odbierane jako zwiększenie zagrożenia).

Rozdział 3

Przestępczość kryminalna, przemoc w rodzinie i przestępstwa przeciwko zwierzętom

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Prokuratury Generalnej,
Ministerstwa Sprawiedliwości, Służby Więziennej)*

3.1 Przestępczość kryminalna ogółem

Przestępczość kryminalna jest szczególnie zauważalna i dokuczliwa dla obywateli, którzy zwykle nie mają do czynienia z przestępczością zorganizowaną czy gospodarczą, natomiast znacznie częściej spotykają się z kradzieżami, włamaniami, niszczeniem mienia czy bójkami.

Poniżej zamieszczono opis stanu zagrożenia podstawowymi kategoriami przestępstw kryminalnych w roku 2010, w tym m.in.: bójkami lub pobiciami, zabójstwami, uszczerbkiem na zdrowiu, zgwałceniami, przestępstwami rozbójniczymi, kradzieżami, włamaniami, uszkodzeniami mienia. Przestępstwa te stanowią większość wszystkich stwierdzonych przez Policję przestępstw kryminalnych.

Stan zagrożenia przestępczością kryminalną w wymienionych kategoriach podsumowany został za pomocą następujących informacji: liczby wszczętych postępowań, przestępstw stwierdzonych, liczby usiłowań dokonania przestępstw, wskaźnika wykrywalności, liczby ustalonych podejrzanych (w tym nieletnich), zagrożenia na 100 tys. mieszkańców w Polsce (także z podziałem na poszczególne województwa). Dodatkowo przedstawione zostały trendy zaobserwowane w ciągu ostatnich 10 lat.

Wszczęte postępowania

Według danych Policji, w roku 2010 w Polsce wszczęto 681 532 postępowania przygotowawcze w sprawach o przestępstwa kryminalne, co oznacza spadek ich liczby o 3% w stosunku do roku poprzedniego (702 790)⁷.

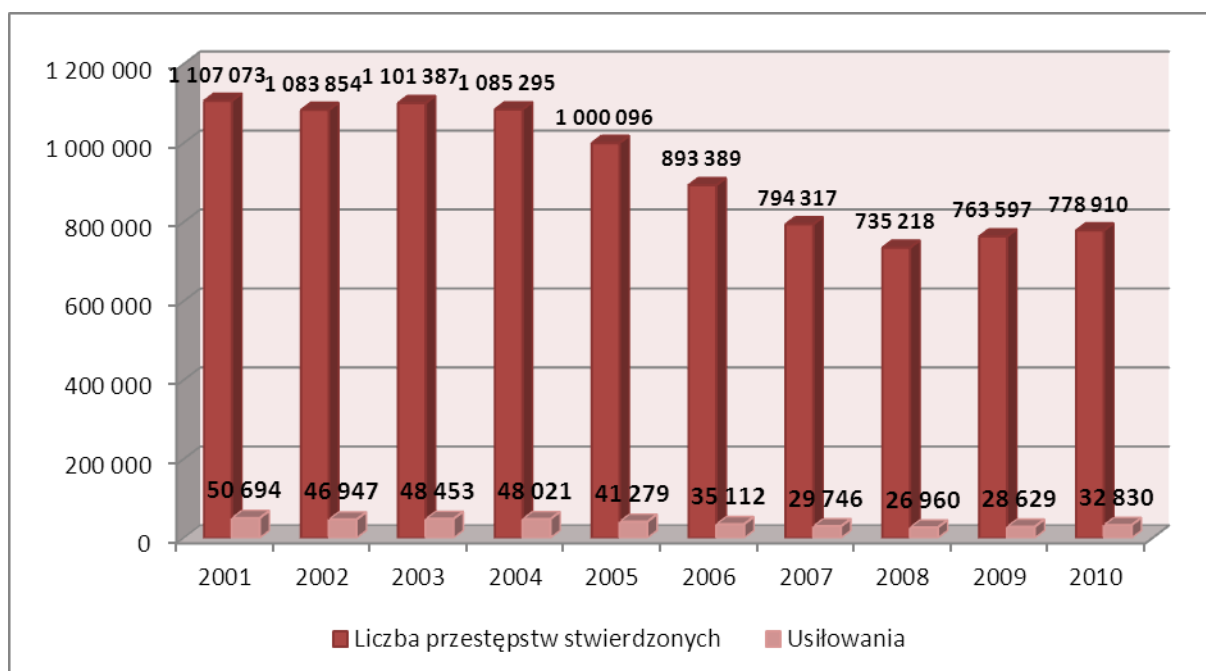
⁷ Dane podawane w nawiasach bez dodatkowego komentarza dotyczą roku 2009.

Przestępstwa stwierdzone

W roku 2010, według danych Policji, stwierdzono 778 910 przestępstw kryminalnych, czyli o 2% więcej, niż w roku 2009 (763 597). Od roku 2005 do 2008 obserwowano sukcesywny spadek liczby stwierdzonych przestępstw kryminalnych, natomiast w latach 2009 i 2010 odnotowano jej wzrost, jednak w dalszym ciągu stwierdzona liczba przestępstw kryminalnych jest niższa od wartości notowanych w latach 2000–2006.

W roku 2010 o 2,8% zmniejszyła się liczba przestępstw kryminalnych skierowanych przeciwko życiu i zdrowiu, natomiast o 2,9% wzrosła liczba przestępstw kryminalnych skierowanych przeciwko mieniu.

Wykres 3.1.1 Liczba stwierdzonych przestępstw kryminalnych (w tym usiłowań) ogółem w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

Wśród stwierdzonych w roku 2010 przestępstw kryminalnych ustalono 93 799 czynów karalnych nieletnich, czyli o 17% więcej w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to zanotowano ich 80 274.

W ostatnich dziesięciu latach odnotowane przestępstwa kryminalne, których sprawcami byli nieletni, stanowiły od około 5% do około 9% wszystkich stwierdzonych w Polsce przestępstw kryminalnych. Od roku 2003 obserwuje się stały wzrost odsetka przestępstw kryminalnych popełnionych przez nieletnich w stosunku do ogółu odnotowanych tego typu przestępstw. W roku 2010 odsetek czynów nieletnich wśród wszystkich stwierdzonych przestępstw kryminalnych wynosił 12%. W roku 2009 odsetek ten stanowił 10,5% wszystkich stwierdzonych wtedy przestępstw kryminalnych.

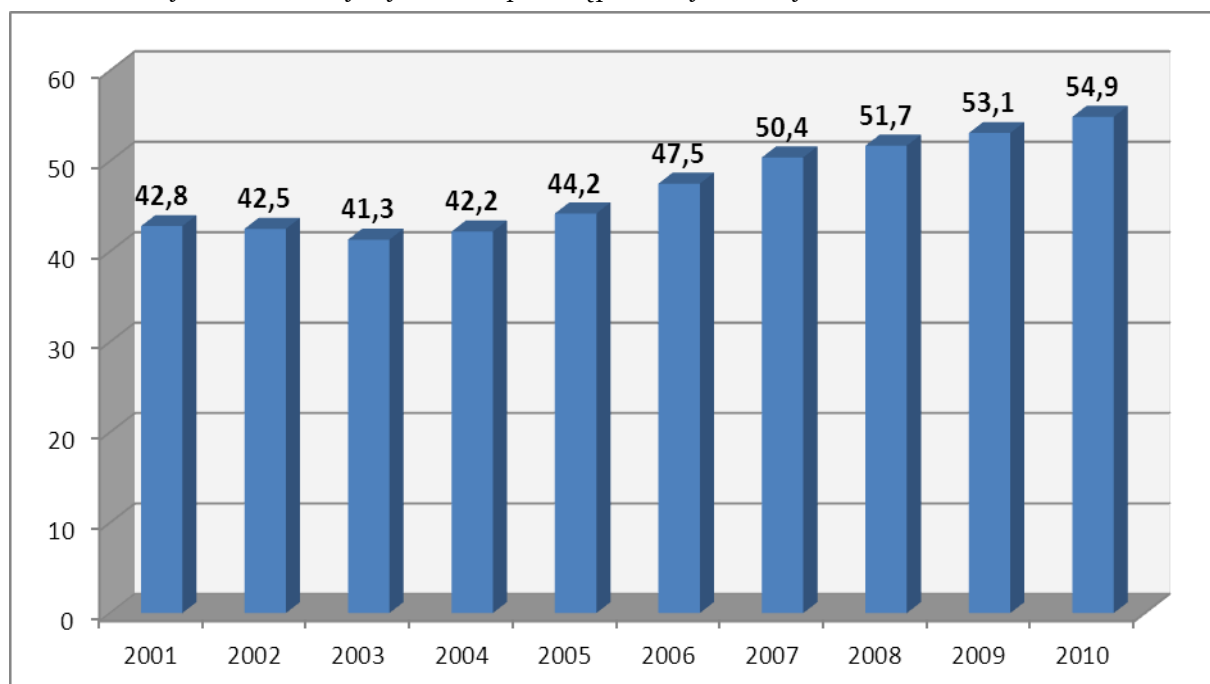
Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że na wzrost liczby odnotowanych przestępstw kryminalnych, których ustaleniami przez Policję sprawcy okazali się nieletnimi, wpływ miało między innymi wzmocnienie struktur organizacyjnych Policji przez powołanie w komendach wojewódzkich, miejskich i powiatowych zespołów prewencyjno-kryminalnych, które zajmują się skutecznym wykrywaniem przestępstw popełnianych przez nieletnich. Spowodowało to ujawnianie większej liczby czynów popełnianych przez nieletnich sprawców.

W 2010 roku 48 805 ustalonych nieletnich sprawców dopuściło się 93 799 przestępstw kryminalnych, co oznacza, że na jednego ustalonego nieletniego sprawcę przypadło statystycznie 1,9 stwierdzonego czynu. W roku 2009 wskaźnik ten był mniejszy i wynosił 1,7, natomiast w roku 2008: 1,4.

Wskaźnik wykrycia

Wykrywalność przestępstw kryminalnych w roku 2010 wyniosła 54,9% i była najwyższa od roku 2000 (w roku 2009 wskaźnik ten wynosił 53,1%)

Wykres 3.1.2 Wykrywalność przestępstw kryminalnych w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Miejsca, w których najczęściej popełniane były przestępstwa kryminalne

W roku 2010 wśród odnotowanych przestępstw kryminalnych:

- 110 106 popełniono na ulicy (14,1%),
- 77 931 w budynku wielorodzinnym (10%),
- 47 179 w budynku samodzielnym (6%),
- 33 791 w samochodzie osobowym (4,3%),
- 28 508 w sklepie lub butik (3,7%),
- 111 026 w innych miejscach (14,3%).

Finansowe aspekty przestępczości kryminalnej

W roku 2010 w liczbie wszystkich stwierdzonych przestępstw kryminalnych, w 448 682 przypadkach odnotowano straty, których łączna wartość to 2 004 297 106 zł.

Wśród wszystkich zakończonych postępowań przygotowawczych o przestępstwa kryminalne w 18 929 postępowaniach zabezpieczono mienie o łącznej wartości 55 571 213 zł.

W roku 2010 policjanci odzyskali mienie na kwotę 210 566 180 zł utracone w wyniku popełnienia 47 930 przestępstw kryminalnych.

Podejrzani o popełnienie przestępstw kryminalnych

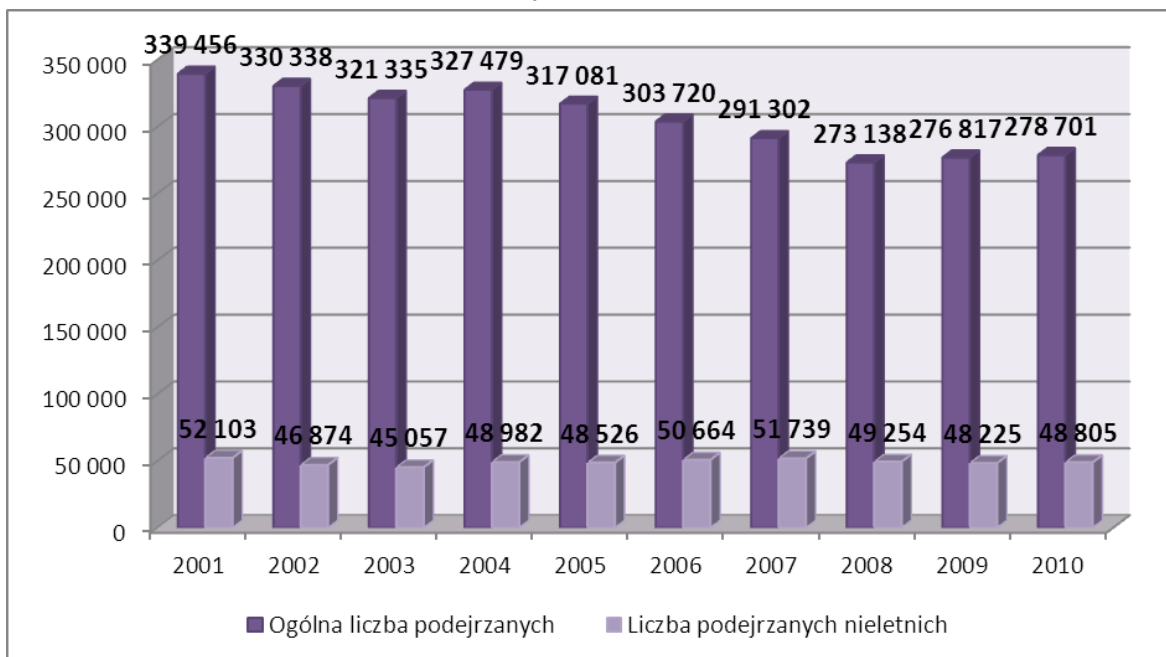
W roku 2010 zarzuty popełnienia przestępstw kryminalnych przedstawiono 278 701 podejrzany, co oznacza wzrost ich liczby o 0,7% (w roku 2009 było ich 276 817).

Nieletni sprawcy czynów karalnych o charakterze kryminalnym

W roku 2010 ustalono 48 805 nieletnich sprawców przestępstw kryminalnych, czyli o 1,2% więcej niż w roku poprzednim (48 225).

W roku 2010 nieletni stanowili 17,5% wszystkich ustalonych sprawców przestępstw kryminalnych. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 17,4%.

Wykres 3.1.3 Liczba podejrzanych o przestępstwa kryminalne (w tym nieletni) w latach 2001–2010

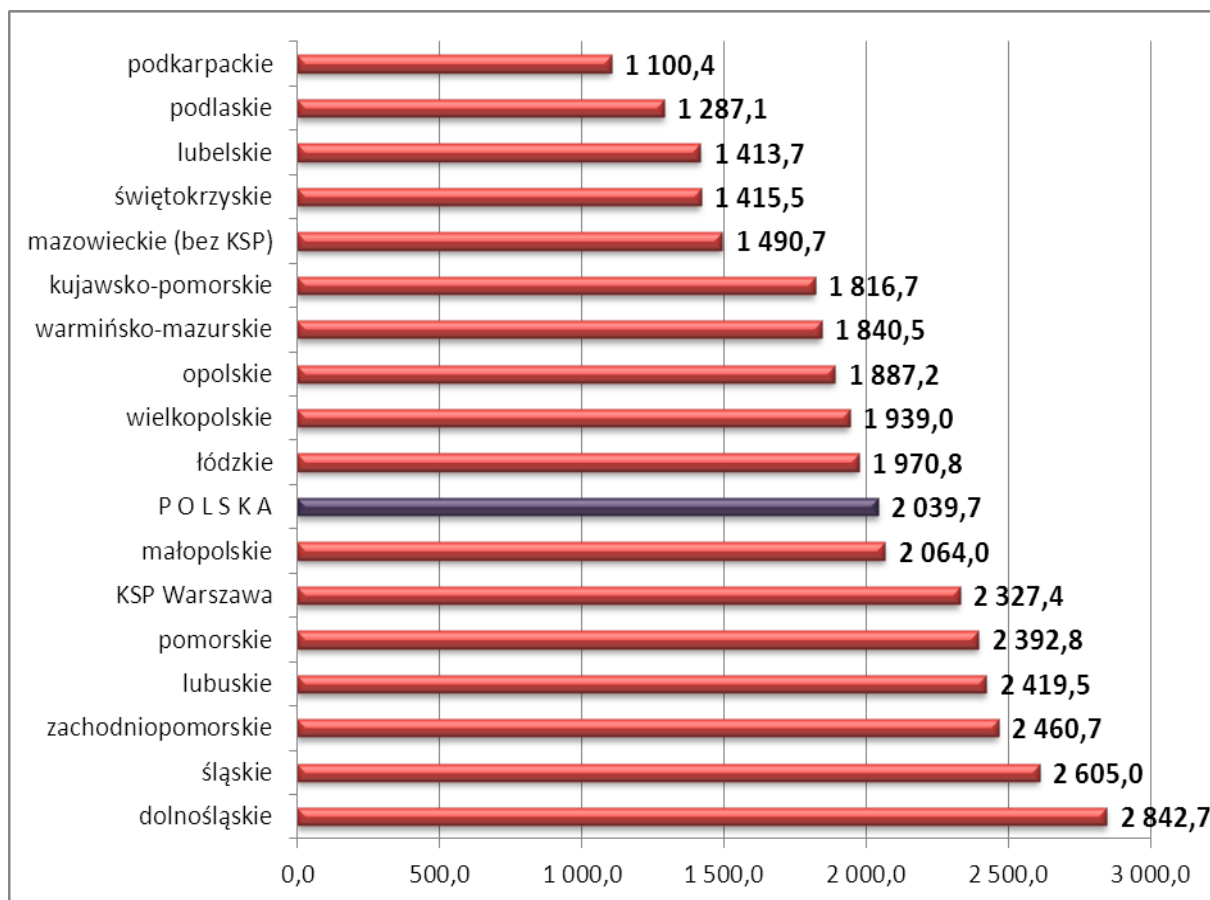

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia przestępstwami kryminalnymi w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie przestępstwami kryminalnymi w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło średnio 2039,7. Najwyższe zagrożenie odnotowano w województwach: dolnośląskim (ponad 2840) i śląskim (ponad 2600), najniższe w podkarpackim (1100) i podlaskim (1287).

Wykres 3.1.4 Zagrożenie przestępczością kryminalną w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Żandarmerii Wojskowej dotyczące przestępczości kryminalnej

W roku 2010, w porównaniu z rokiem poprzednim, zanotowano spadek liczby wojskowych sprawców przestępstw o 50%. Wpływ na taki stan miało m.in.: utworzenie armii zawodowej, a co za tym idzie brak obowiązku odbywania zasadniczej służby wojskowej.

Żandarmeria Wojskowa w roku 2010 wszczęła 408 postępowań w sprawach o przestępstwa kryminalne, stwierdziła 341 przestępstw kryminalnych, ustaliła 242 sprawców tego typu przestępstw.

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące przestępczości kryminalnej

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 264 133 postępowania przygotowawcze w sprawach o przestępstwa kryminalne. Umorzono 173 727 spraw, 5907 postępowań zawieszono. Zarzuty popełnienia przestępstw kryminalnych przedstawiono 137 825 osobom, przy czym 10 111 osób tymczasowo aresztowano. Sporządzono 70 922 akty oskarżenia przeciwko 101 652 osobom. 69 174 sprawy o przestępstwa kryminalne zakończyły się wyrokami. Skazanych za popełnienie przestępstw kryminalnych zostało 87 182 osoby, uniewinniono 1903 podejrzanych.

3.2 Zabójstwa

Art. 148 k.k.

§ 1. Kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto zabija człowieka:

- 1) ze szczególnym okrucieństwem,
- 2) w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem,
- 3) w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie,
- 4) z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych, podlega karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega, kto jednym czynem zabija więcej niż jedną osobę lub był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo.

§ 4. Kto zabija człowieka pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 149 k.k.

Matka, która zabija dziecko w okresie porodu pod wpływem jego przebiegu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Wszczęte postępowania

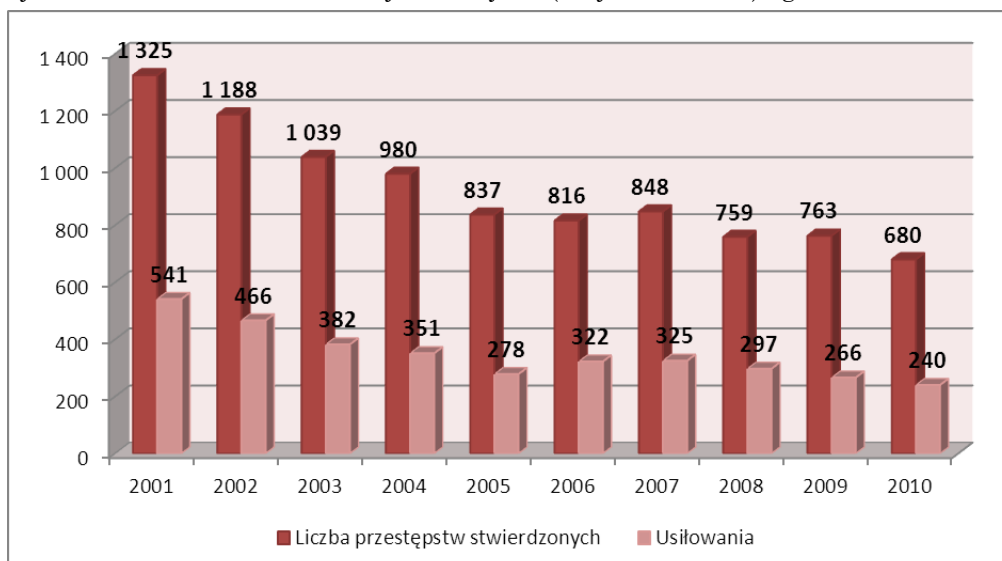
W roku 2010 w Polsce wszczęto 702 postępowania przygotowawcze w sprawach o zabójstwo, czyli o 27 mniej niż w roku poprzednim (spadek o 3,7%).

Przestępstwa stwierdzone

Jednocześnie stwierdzono 680 zabójstw. Oznacza to spadek liczby przestępstw stwierdzonych o 10,9% w stosunku do roku 2009 (763). Od roku 2001 zauważalny jest ogólny trend spadkowy liczby stwierdzonych zabójstw.

Wśród odnotowanych w roku 2010 zabójstw stwierdzono 240 usiłowań (41% wszystkich zdarzeń). W roku poprzednim było 266 usiłowań, czyli 34,9% wszystkich przypadków.

Wykres 3.2.1 Liczba stwierdzonych zabójstw (w tym usiłowań) ogółem w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

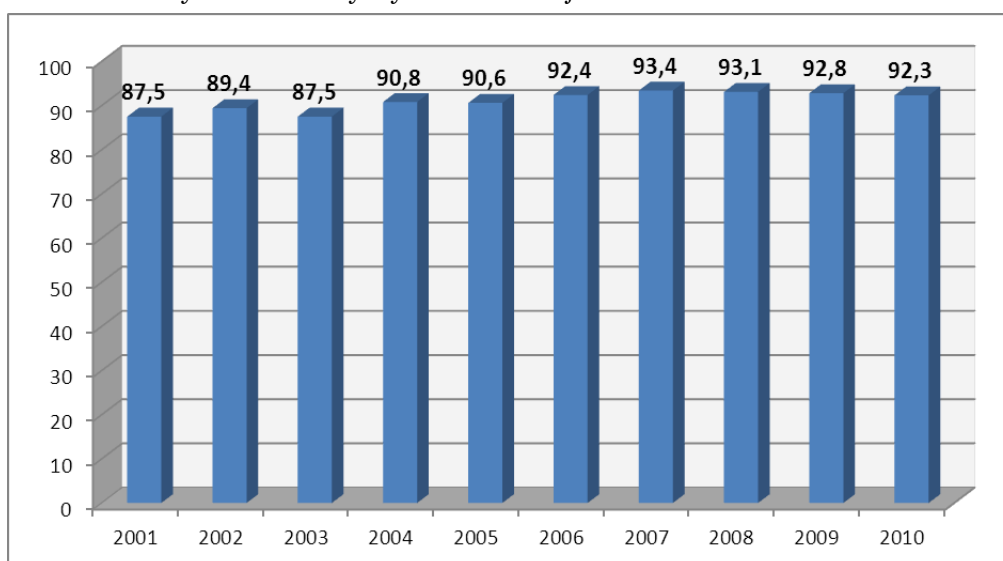
W roku 2010 wśród wszystkich stwierdzonych zabójstw odnotowano 7 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli o połowę mniej niż w roku 2009, kiedy to było ich 14.

W roku 2010 zabójstwa popełnione przez nieletnich stanowiły 1% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 1,8%.

Wskaźnik wykrycia

Wykrywalność zabójstw w roku 2010 wyniosła 92,3%, co oznacza utrzymanie poziomu z roku poprzedniego (92,8%). Stuprocentową wykrywalność zabójstw zanotowano w województwach: lubuskim, opolskim i podkarpackim.

Wykres 3.2.2 Wykrywalność zabójstw w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Wraz ze spadkiem liczby odnotowanych zabójstw zmniejszyła się liczba ich sprawców. W roku 2010 zarzuty popełnienia zabójstwa przedstawiono 660 podejrzanym, czyli o 12,6% mniej niż w roku poprzednim, kiedy było ich 755.

Kategorie miejsc, w których najczęściej dochodziło do zabójstw

W roku 2010 wśród odnotowanych zabójstw:

- 289 popełniono w budynku wielorodzinnym (42,5%),
- 149 w budynku samodzielnym (21,9%),
- 67 na ulicy (9,9%),
- 13 w lesie (1,9%),
- 10 w altance, ogródku działkowym (1,5%),
- 10 w barze, restauracji (1,5%),
- 65 w miejscach innych niż wymienione w katalogu (9,6%).

Motywy zabójstw

Zgodnie z ustaleniami Policji, sprawcy popełnionych w Polsce w 2010 roku zabójstw kierowali się następującymi motywami:

- 208 przypadków: motyw „inny” (np. chuligański, z zazdrości): 30,6%,
- 197: motyw nieporozumień rodzinnych: 29%,
- 191: motyw nieustalony: 28%,
- 65: motyw rabunkowy: 9,5%,
- 11: motyw seksualny: 1,6%,
- 8: na zlecenie: 1,2%.

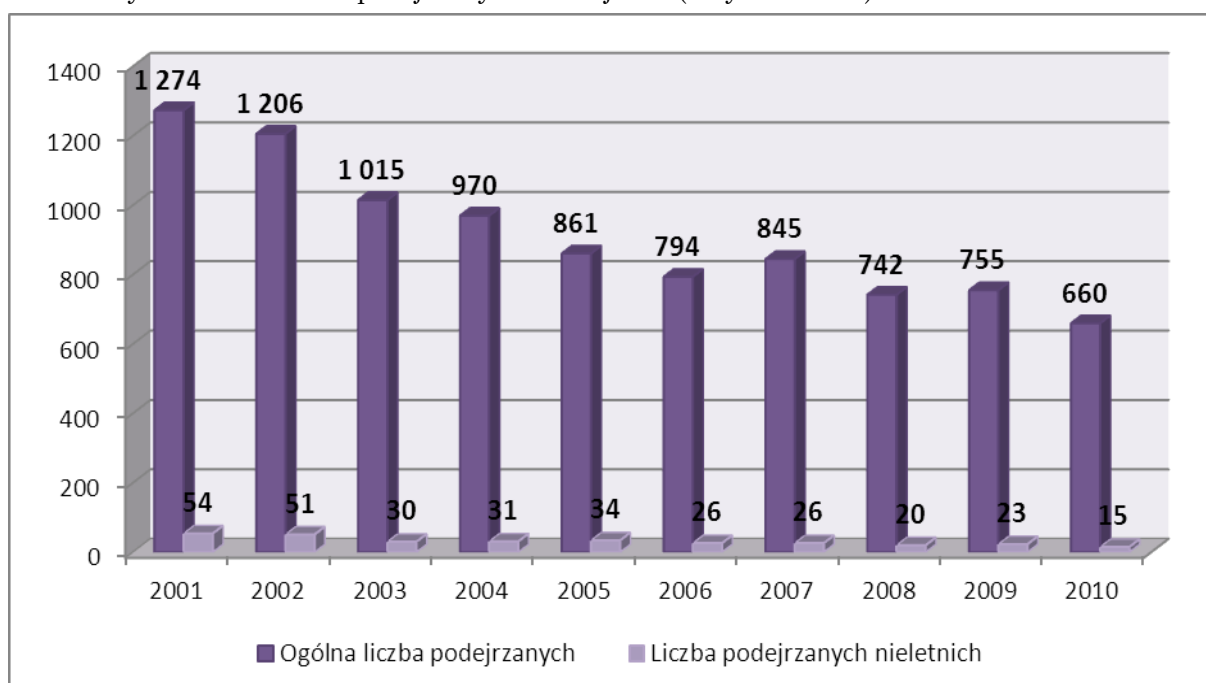
Podejrzani o popełnienie zabójstwa

Wraz ze spadkiem liczby odnotowanych zabójstw zmniejszyła się liczba ich sprawców. W roku 2010 zarzuty popełnienia zabójstwa przedstawiono 660 podejrzanym, czyli o 12,6% mniej niż w roku poprzednim, kiedy było ich 755.

Nieletni sprawcy zabójstw

W roku 2010 ustalono 15 nieletnich sprawców zabójstw, w roku poprzednim było ich 23. W roku 2010 nieletni stanowili 2,3% wszystkich ustalonych sprawców zabójstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 3%.

Wykres 3.2.3 Liczba podejrzanych o zabójstwa (w tym nieletni) w latach 2001–2010

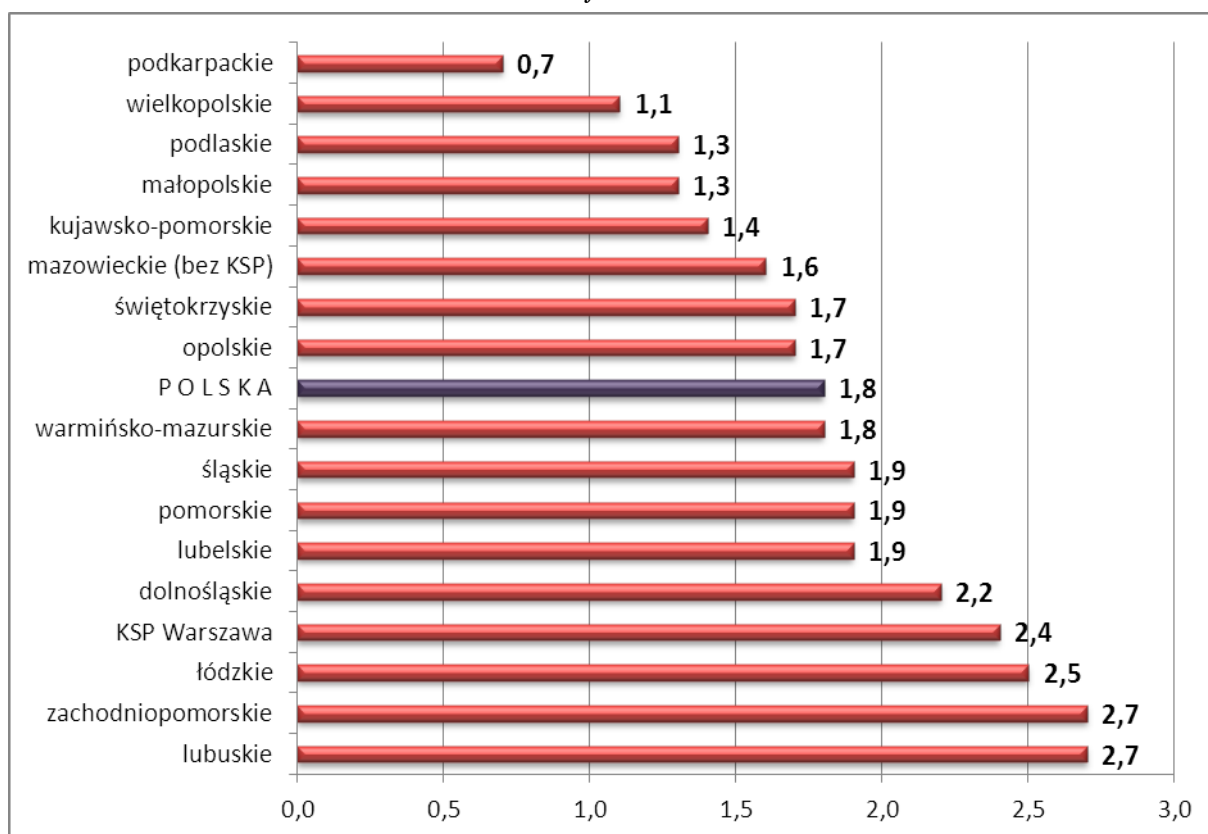

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia zabójstwem w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie zabójstwami w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło 1,8. Najwyższe zagrożenie odnotowano w województwach: lubuskim i zachodniopomorskim (po 2,7), najniższe w podkarpackim (0,7) i wielkopolskim (1,1). Należy jednak pamiętać, że z uwagi na stosunkowo niewielką liczbę tego typu przestępstw wskaźniki zagrożenia dla każdego z województw oznaczają w praktyce zagrożenie jednym lub dwoma, a maksymalnie trzema zabójstwami w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców.

Wykres 3.2.4 Zagrożenie zabójstwem w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Żandarmerii Wojskowej dotyczące zabójstw

Żandarmeria Wojskowa w roku 2010:

- wszczęła 6 postępowań w sprawach o zabójstwo i 6 o usiłowanie zabójstwa,
- stwierdziła 6 zabójstw i 6 usiłowań zabójstwa,
- nie ustaliła sprawców tego typu przestępstw.

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące zabójstw

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 775 postępowań przygotowawczych w sprawach o zabójstwo. Umorzono 183 sprawy, 29 postępowań zawieszono. Zarzuty popełnienia zabójstwa przedstawiono 751 osobom, przy czym 675 osób tymczasowo aresztowano.

Sporządzono 447 aktów oskarżenia przeciwko 540 osobom. 488 spraw o zabójstwo zakończyło się wyrokami. Skazanych za popełnienie zabójstwa zostało 535 osób, uniewinniono 17 podejrzanych.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osadzonych i skazanych za zabójstwa

W roku 2010 w sądach okręgowych za przestępstwo zabójstwa (art.: 148 § 1, 2, 3, 4) osądzono łącznie 703 osoby, z czego 630 skazano.

Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 592 osób (w tym w zawieszeniu: 2 przypadki). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 36 osób skazano na dożywotnie pozbawienie wolności, 132 osoby na 25 lat pozbawienia wolności i 109 osób na 15 lat pozbawienia wolności.

W 45 przypadkach postępowanie umorzono, uniewinniono 28 osób. Przed wyrokiem 604 osoby były tymczasowo aresztowane.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwo zabójstwa

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 5192⁸ orzeczenia za przestępstwo zabójstwa, z czego 4093 prawomocne, 235 nieprawomocnych i 864 tymczasowych aresztowań. W tym samym czasie notowano 19 wyroków z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwo zabójstwa⁹.

3.3 Bójki i pobicia

Art. 158 k.k.

§ 1. Kto bierze udział w bójce lub pobiciu, w którym naraża się człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienie skutku określonego w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 159 k.k.

Kto, biorąc udział w bójce lub pobiciu człowieka, używa broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Wszczęte postępowania

W 2010 roku wszczęto 11 011 postępowań przygotowawczych w sprawach o udział w bójce lub pobiciu (o 12,3% mniej niż w roku 2009).

⁸Liczba wykonywanych orzeczeń nie jest tożsama z liczbą osób przebywających w zakładach karnych, ponieważ zdarzają się przypadki osadzonych na podstawie dwóch lub więcej orzeczeń. Powyższa zasada odnosi się do wszystkich danych SW dotyczących liczby orzeczeń, cytowanych w niniejszym opracowaniu (inf. SW).

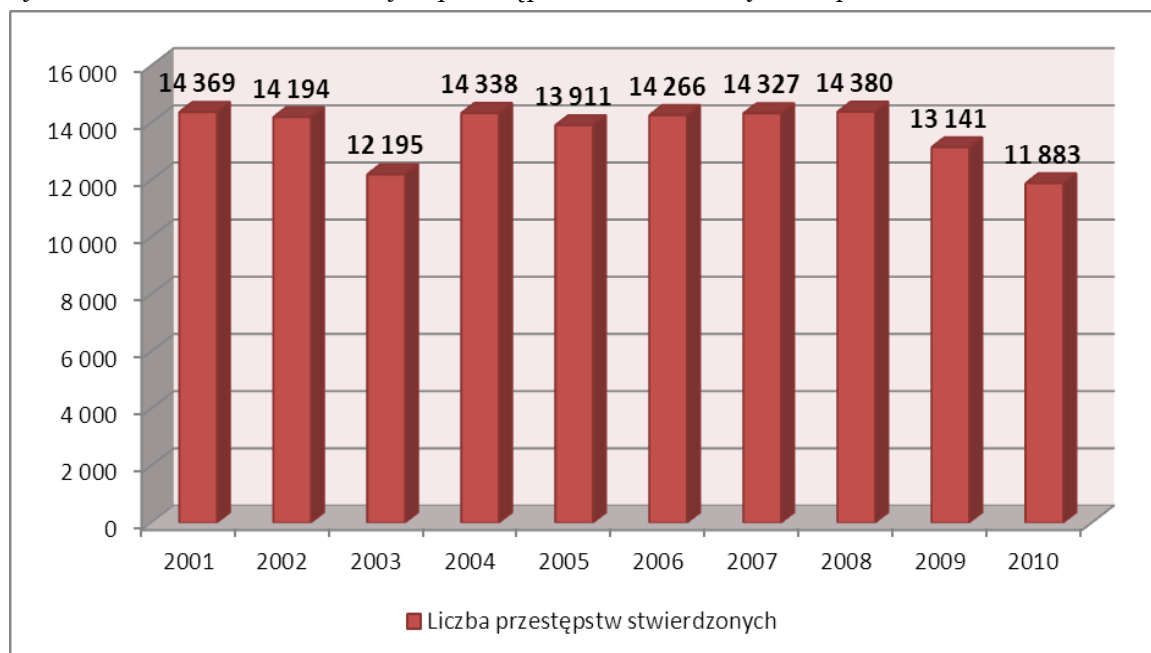
⁹Termin „wyroki z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary” wiąże się z wyrokami przesyłanymi przez sądy do zakładów karnych, gdzie „oczekują” one na stawienie się skazanych (to nie skazani oczekują na miejsca w zakładach karnych). Służba Więzienna nie ma możliwości odmowy przyjęcia skazanego, który zgłosił się do odbycia kary w wyznaczonym terminie lub później, nawet jeśli zakład karny nie dysponuje wolnymi miejscami zakwaterowania (inf. SW).

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzono 11 883 przestępstwa udziału w bójce lub pobiciu, co oznacza spadek o 12,3% w stosunku do roku 2009, kiedy to zarejestrowano ich 13 141. Liczba stwierdzonych w roku 2010 przestępstw w tej kategorii jest najniższa od 10 lat.

Ze względu na specyfikę tego rodzaju przestępstw liczba odnotowanych usiłowań jest znikoma, w roku 2010 było ich 48, czyli 0,4%.

Wykres 3.3.1 Liczba stwierdzonych przestępstw udziału w bójce lub pobiciu w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

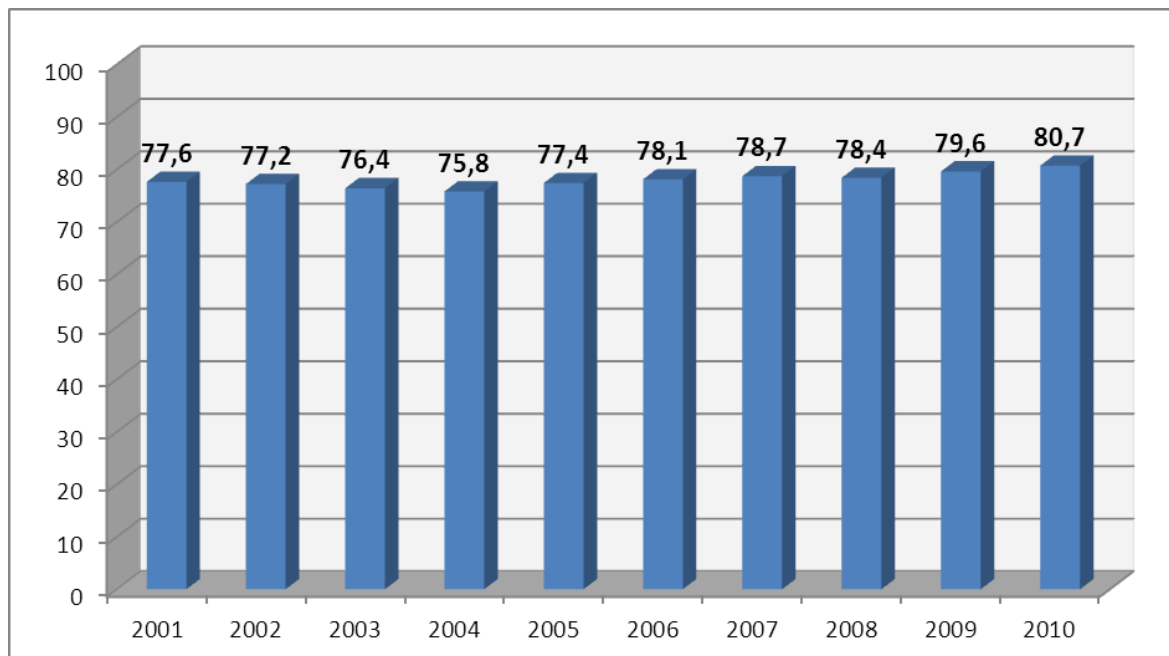
W roku 2010 wśród wszystkich przestępstw udziału w bójce lub pobiciu znalazło się 3158 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli o 3,9% więcej niż w roku 2009, kiedy to było ich 3039.

W roku 2010 przestępstwa udziału w bójce lub pobiciu popełnione przez nieletnich stanowiły 26,6% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 23,1%.

Wskaźnik wykrycia

Wykrywalność bójek i pobić w roku 2010 wyniosła 80,7%, czyli była najwyższa z dotychczas notowanych.

Wykres 3.3.2 Wykrywalność przestępstw udziału w bójce lub pobiciu w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Kategorie miejsc, w których najczęściej dochodziło do bójek lub pobić

W roku 2010 wśród odnotowanych przestępstw udziału w bójce lub pobiciu:

- 5270 miało miejsce na ulicy (44,4%),
- 1307 w szkole podstawowej lub gimnazjum (11%),
- 708 w budynku wielorodzinnym (6%),
- 694 w barze, restauracji (5,8%),
- 336 w budynku samodzielnym (2,8%),
- 1606 w innym miejscu, niewymienionym w katalogu (13,5%).

Podejrzani o popełnienie przestępstwa udziału w bójce lub pobiciu

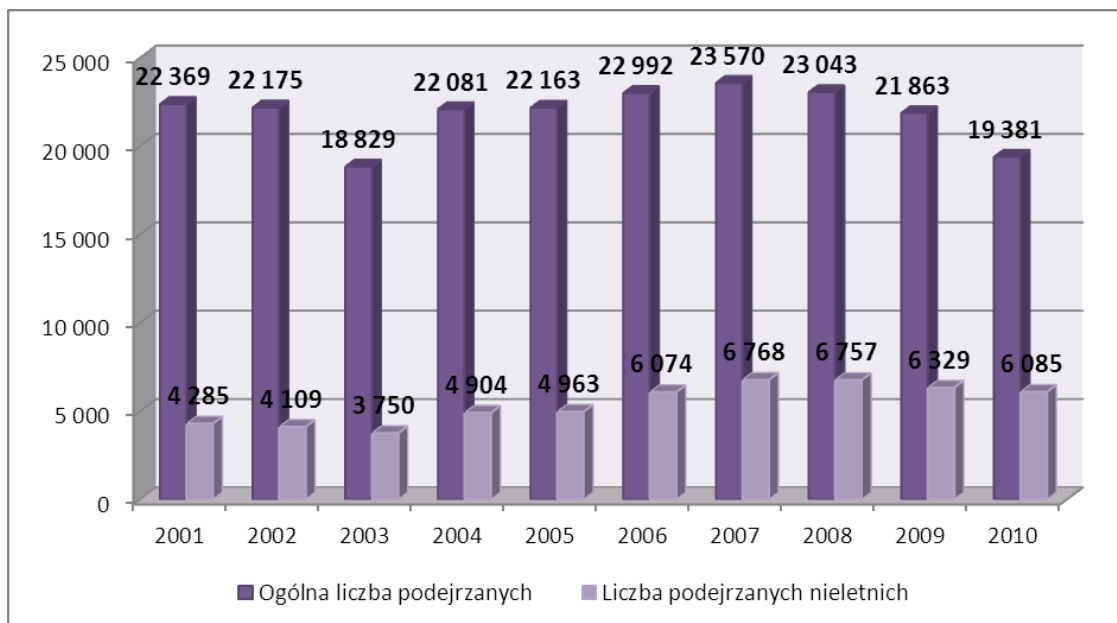
W roku 2010 wraz ze spadkiem liczby stwierdzonych przestępstw udziału w bójce lub pobiciu zmalała liczba sprawców. Ustalono ich 19 381. Oznacza to spadek o 11,4 % w stosunku do roku 2009, kiedy było ich 21 863.

Nieletni sprawcy bójek i pobić

W roku 2010 wśród ustalonych sprawców bójek i pobić znalazło się 6085 nieletnich, czyli o 3,8% mniej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 6329,

W roku 2010 nieletni stanowili 31,4% wszystkich ustalonych sprawców bójek i pobić. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 28,9%.

Wykres 3.3.3 Liczba podejrzanych o udział w bójce lub pobiciu (w tym nieletni) w latach 2001–2010

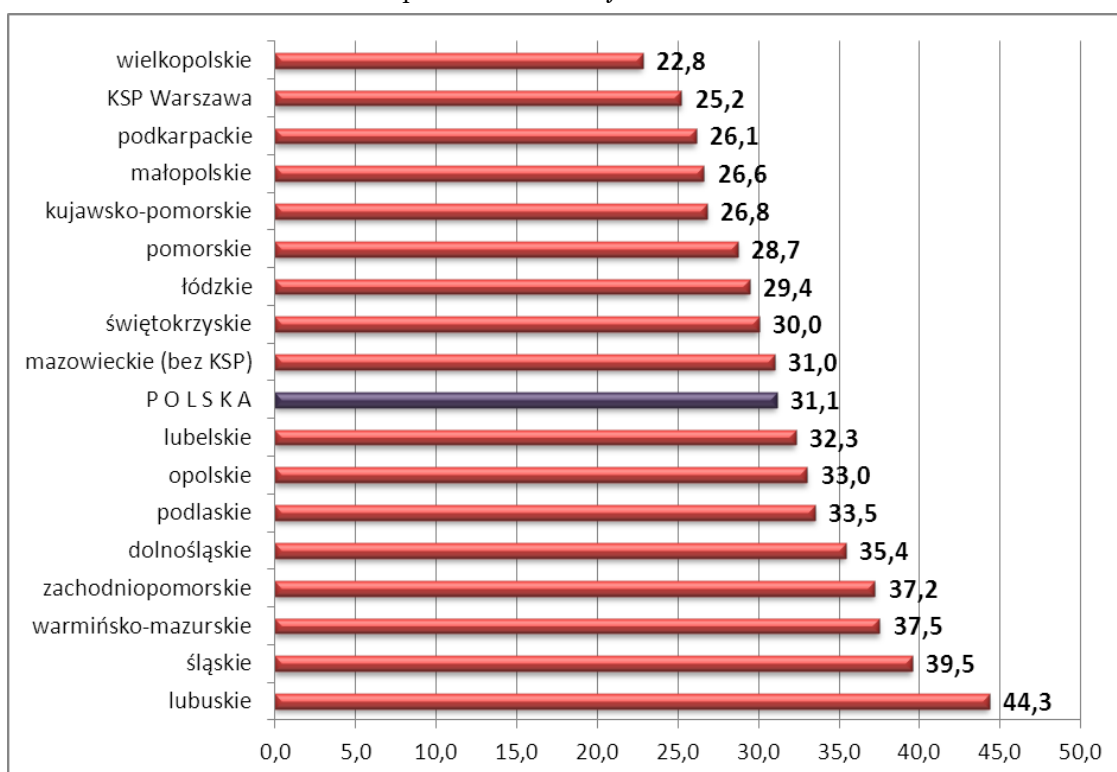

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie przestępstwami udziału w bójce lub pobiciu w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło 31,1. Najwyższe zagrożenie odnotowano w województwach: lubuskim (44,3) i śląskim (39,5), najniższe w wielkopolskim (22,8) i na terenie działania Komendy Stołecznej Policji (25,2).

Wykres 3.3.4 Zagrożenie bójkami i pobiciami w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Żandarmerii Wojskowej dotyczące bójek i pobic

Żandarmeria Wojskowa w roku 2010:

- wszczęła 3 postępowania w sprawach o udział w bójce lub pobiciu,
- stwierdziła 6 tego typu przestępstw,
- ustaliła 6 sprawców.

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące udziału w bójce lub pobiciu

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 13 254 postępowania przygotowawcze w sprawach o udział w bójce lub pobiciu. Umorzono 6712 spraw, 428 postępowań zawieszono.

Zarzuty udziału w bójce lub pobiciu przedstawiono 15 495 osobom, przy czym 787 osób tymczasowo aresztowano.

Sporządzono 5527 aktów oskarżenia przeciwko 12 010 osobom. 6219 spraw o udział w bójce lub pobiciu zakończyło się wyrokami. Skazanych zostało 10 321 osób, uniewinniono 381 podejrzanych.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za udział w bójce lub pobiciu

W roku 2010 w sądach okręgowych za przestępstwo udziału w bójce lub pobiciu (art. 158 § 2 i 3 k.k.) osądzono łącznie 158 osób, z czego 150 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 150 osób (w tym w zawieszeniu: 10 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 7 osób skazano na kary pozbawienia wolności od 8 do 15 lat, 9 osób na kary 8 lat pozbawienia wolności, 54 osoby na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności).

Uniewinniono 7 osób.

Przed wyrokiem 121 osób było tymczasowo aresztowanych.

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo udziału w bójce lub pobiciu (art. 158 § 1 i 159 k.k.) osądzono łącznie 13 027 osób, z czego 10 980 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 9264 osób (w tym w zawieszeniu: 8270 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę pozbawienia wolności powyżej 8 lat, 2 osoby na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 61 osób na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności).

Warunkowo umorzono postępowanie w 1268 przypadkach, umorzono postępowanie w 254 sprawach.

Uniewinniono 509 osób.

Przed wyrokiem 188 osób było tymczasowo aresztowanych.

3.4 Uszczerbek na zdrowiu

Art. 156 k.k.

§ 1. Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:

- 1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,
- 2) 2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w 1§ jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

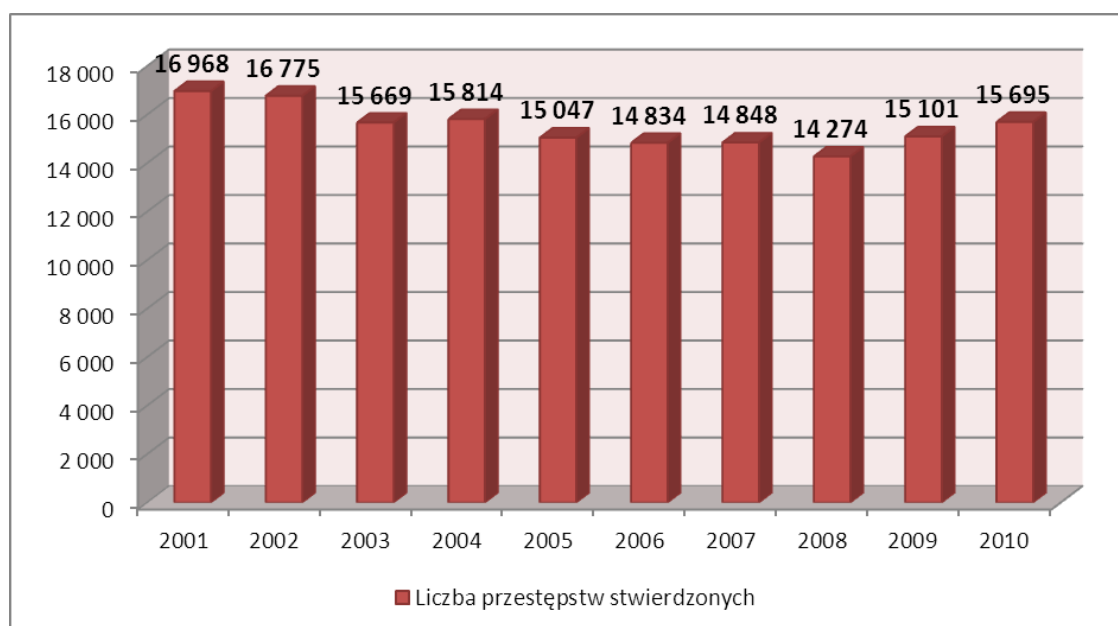
Wszczęte postępowania

W 2010 roku wszczęto 17 464 postępowania przygotowawcze w sprawach o przestępstwa spowodowania uszczerbku na zdrowiu, czyli o 7% mniej niż w roku 2009, kiedy to odnotowano ich 18 771.

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzono 15 695 przestępstw w tej kategorii, co oznacza wzrost o 3,9% w stosunku do roku 2009, kiedy to odnotowano ich 15 101. Ze względu na specyfikę tego typu przestępstw usiłowania stanowią nieznaczący odsetek ogółu zdarzeń. W roku 2010 było ich 113, czyli 0,7% zdarzeń.

Wykres 3.4.1 Liczba stwierdzonych przestępstw spowodowania uszczerbku na zdrowiu w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

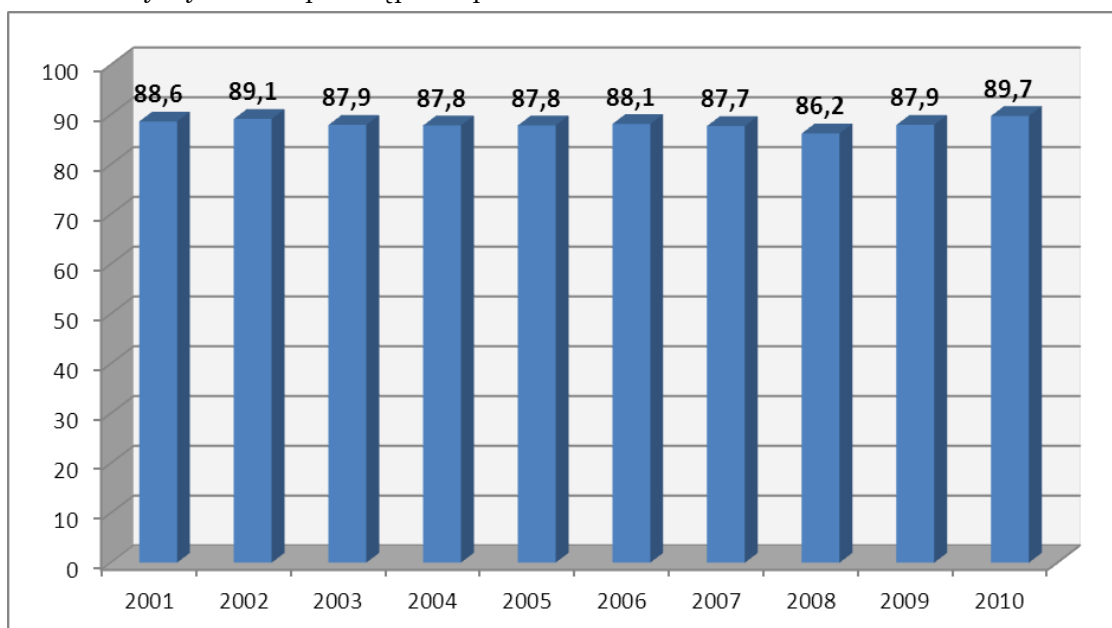
W roku 2010 wśród wszystkich stwierdzonych przestępstw spowodowania uszczerbku na zdrowiu znalazło się 5591 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli o 20,6% więcej niż w roku 2009, kiedy to było ich 4636.

W roku 2010 przestępstwa spowodowania uszczerbku na zdrowiu popełnione przez nieletnich stanowiły 35,6% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 30,7%.

Wskaźnik wykrycia

W roku 2010 wskaźnik wykrywalności w sprawach o przestępstwa spowodowania uszczerbku na zdrowiu wyniósł 89,7%, co oznacza, że był najwyższy w ciągu ostatnich 10 lat. Wykrywalność w tej kategorii przestępstw od wielu lat utrzymuje się na wysokim poziomie, sięgającym 90%.

Wykres 3.4.2 Wykrywalność przestępstw spowodowania uszczerbku na zdrowiu w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Kategorie miejsc, w których najczęściej dochodziło do spowodowania uszczerbku na zdrowiu

W roku 2010 wśród odnotowanych przestępstw spowodowania uszczerbku na zdrowiu:

- 4168 popełniono na ulicy (26,6%),
- 2963 w szkole podstawowej lub gimnazjum (18,9%),
- 2134 w budynku wielorodzinnym (13,6%),
- 1072 w budynku samodzielnym (6,8%),
- 680 w restauracji, barze, pubie (4,3%),
- 2005 w innym miejscu, niewymienionym w katalogu (12,8%).

Podejrzani o popełnienie przestępstwa spowodowania uszczerbku na zdrowiu

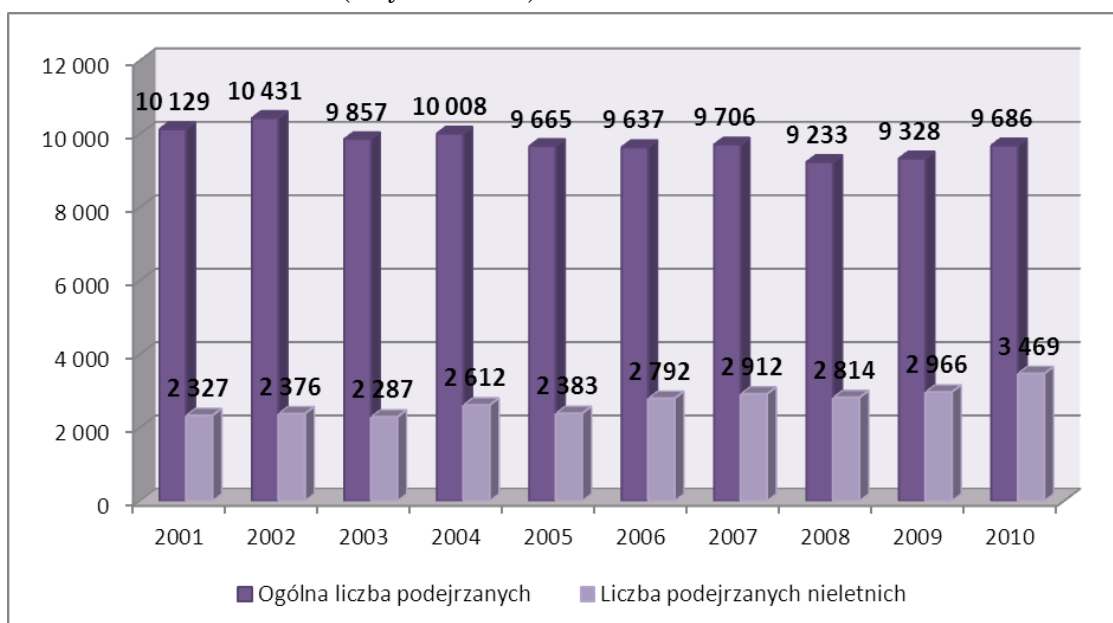
W roku 2010 w kategorii uszczerbek na zdrowiu przedstawiono zarzuty 9686 osobom, w tym 3469 nieletnim, co oznacza wzrost o 3,8% w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy zarzuty w tej kategorii przestępstw przedstawiono 9328 osobom, w tym 2966 nieletnim.

Nieletni sprawcy spowodowania uszczerbku na zdrowiu

W roku 2010 wśród ustalonych sprawców spowodowania uszczerbku na zdrowiu znalazło się 3469 nieletnich, czyli o 17% więcej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 2966.

W roku 2010 nieletni stanowili 35,8% wszystkich ustalonych sprawców bójek i pobić. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 31,8%.

Wykres 3.4.3 Liczba podejrzanych o popełnienie przestępstwa spowodowania uszczerbku na zdrowiu (w tym nieletni) w latach 2001–2010

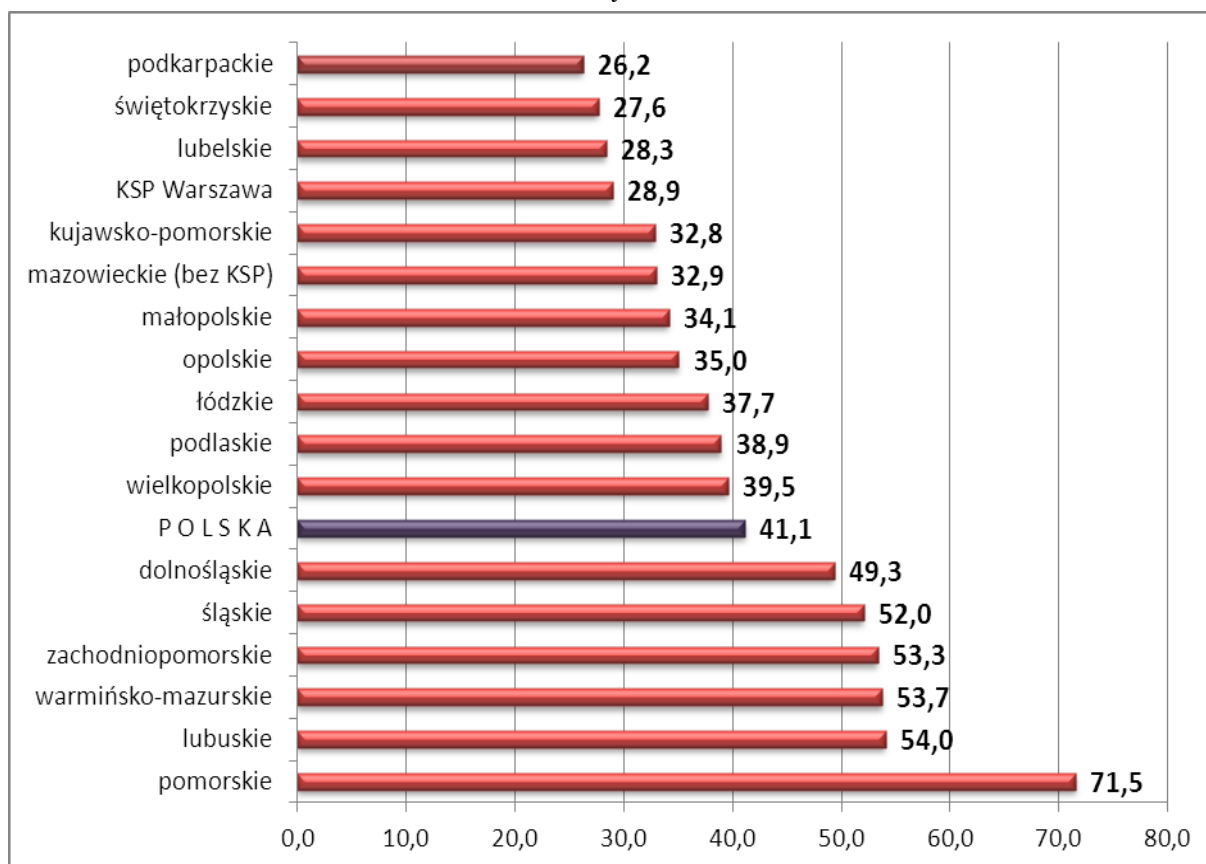

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia przestępstwem uszczerbku na zdrowiu w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie przestępstwami spowodowania uszczerbku na zdrowiu w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło 41,1. W prawie wszystkich województwach wskaźnik zagrożenia oscylował pomiędzy 26 a 54 czynami tego typu w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców. Najwyższe zagrożenie odnotowano w województwach: pomorskim (71,5), lubuskim (54) i warmińsko-mazurskim (53,7) najniższe w podkarpackim (26,2) i świętokrzyskim (27,6).

Wykres 3.4.4 Zagrożenie uszczerbkiem na zdrowiu w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Żandarmerii Wojskowej dotyczące spowodowania uszczerbku na zdrowiu

Żandarmeria Wojskowa w roku 2010:

- wszczęła 13 postępowań w sprawach o spowodowanie uszczerbku na zdrowiu,
- stwierdziła 6 tego typu przestępstw,
- ustaliła 6 sprawców.

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące spowodowania uszczerbku na zdrowiu

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 1653 postępowania przygotowawcze w sprawach o spowodowanie uszczerbku na zdrowiu. Umorzono 896 spraw, 135 postępowań zawieszono.

Zarzuty spowodowania uszczerbku na zdrowiu przedstawiono 1038 osobom, przy czym 311 osób tymczasowo aresztowano. Sporządzono 554 akty oskarżenia przeciwko 709 osobom. 630 spraw o spowodowanie uszczerbku na zdrowiu zakończyło się wyrokami. Skazanych zostało 617 osób, uniewinniono 50 podejrzanych.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za spowodowanie uszczerbku na zdrowiu

W roku 2010 w sądach okręgowych za przestępstwo spowodowania uszczerbku na zdrowiu (art. 156 § 1 i 3 k.k.) osądzono łącznie 204 osoby, z czego 186 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 186 osób (w tym w zawieszeniu: 11 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę 15 lat pozbawienia wolności, 12 osób na kary od 8 do 15 lat pozbawienia wolności, 18 osób na kary 8 lat pozbawienia wolności, 59 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności).

Umorzono postępowanie w 7 sprawach.

Uniewinniono 9 osób.

Przed wyrokiem 145 osób było tymczasowo aresztowanych.

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo spowodowania uszczerbku na zdrowiu (art. 156 k.k.) osądzono łącznie 544 osoby, z czego 432 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 416 osób (w tym w zawieszeniu: 275 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę pozbawienia wolności powyżej 8 lat, 4 osoby na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 78 osób na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności).

Warunkowo umorzono postępowanie w 53 przypadkach, umorzono postępowanie w 16 sprawach.

Uniewinniono 39 osób.

Przed wyrokiem 80 osób było tymczasowo aresztowanych.

3.5 Zgwałcenia

Art. 197 k.k.

§ 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca, w sposób określony w § 1, doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wspólnie z inną osobą, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w 1-3 działa ze szczególnym okrucieństwem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5.

Wszczęte postępowania

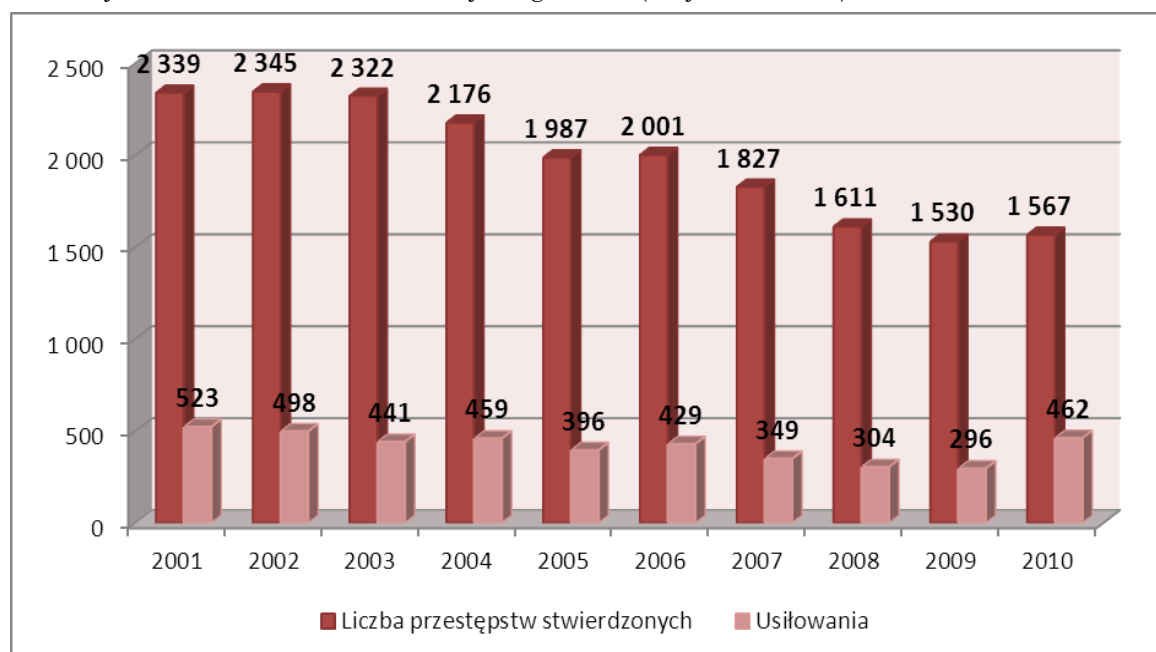
W roku 2010 wszczęto 1759 postępowań przygotowawczych w sprawach o zgwałcenie, czyli o 57 mniej niż w roku poprzednim (spadek o 3,1%).

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzono 1567 przestępstw zgwałcenia, czyli o 37 przypadków (o 2,4%) więcej niż w roku 2009, kiedy to zanotowano 1530 takich przestępstw. Wśród zanotowanych przestępstw w tej kategorii było 29,5% usiłowań (462 przypadki). W roku poprzednim usiłowania stanowiły 19,3% zdarzeń (296).

Od roku 2000 do roku 2009 włącznie notowano stały spadek liczby stwierdzonych przestępstw zgwałcenia.

Wykres 3.5.1 Liczba stwierdzonych zgwałceń (w tym usiłowań) w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

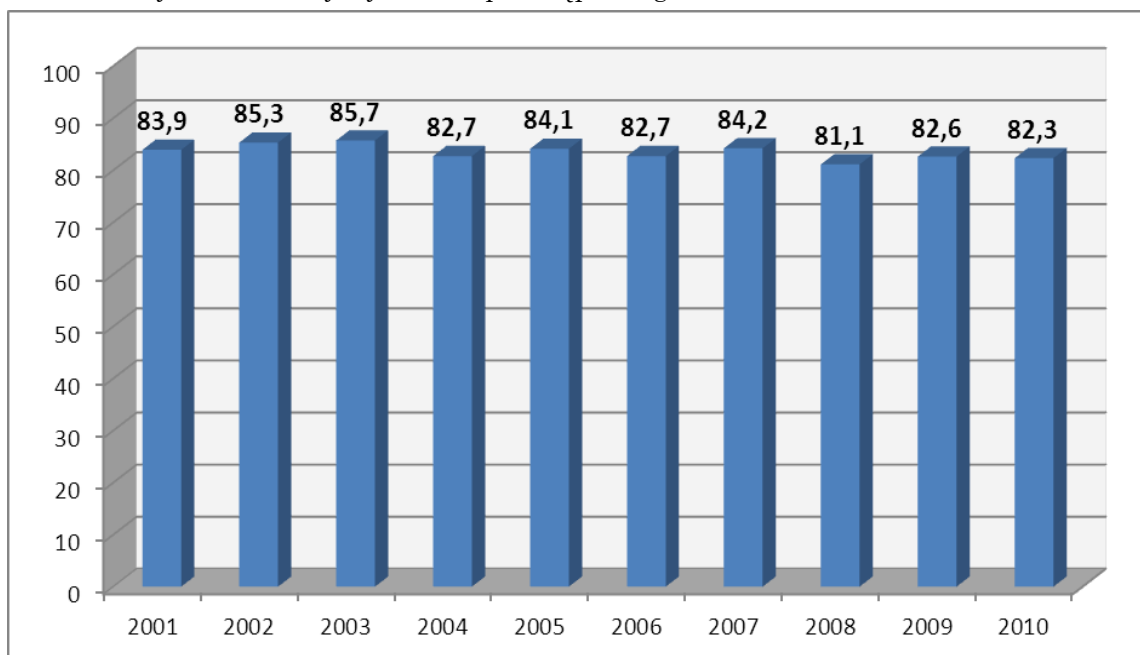
W roku 2010 wśród wszystkich zarejestrowanych przestępstw zgwałcenia znalazło się 311 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli ponad dwukrotnie więcej niż w roku 2009, kiedy to było ich 137.

W roku 2010 zgwałcenia popełnione przez nieletnich stanowiły 19,8% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 9%.

Wskaźnik wykrycia

Wykrywalność przestępstw zgwałcenia w roku 2010 wyniosła 82,3% (co oznacza utrzymanie poziomu z roku poprzedniego, kiedy wskaźnik wykrycia wynosił 82,6%). W ciągu ostatnich 10 lat wskaźnik wykrycia przestępstwa zgwałcenia utrzymywał się na stałym poziomie ponad 80%.

Wykres 3.5.2 Wykrywalność przestępstw zgwałcenia w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Kategorie miejsc, w których najczęściej dochodziło do zgwałceń

W roku 2010 wśród odnotowanych przestępstw zgwałcenia:

- 573 popełniono w budynku wielorodzinnym (36,6%),
- 239 w budynku samodzielnym (15,3%),
- 193 na ulicy (12,3%),
- 73 w lesie (4,7%),
- 37 w parku, na skwerze (2,7%),
- 180 w innym miejscu, niewymienionym w katalogu (11,5%).

Podejrzani o popełnienie przestępstwa zgwałcenia

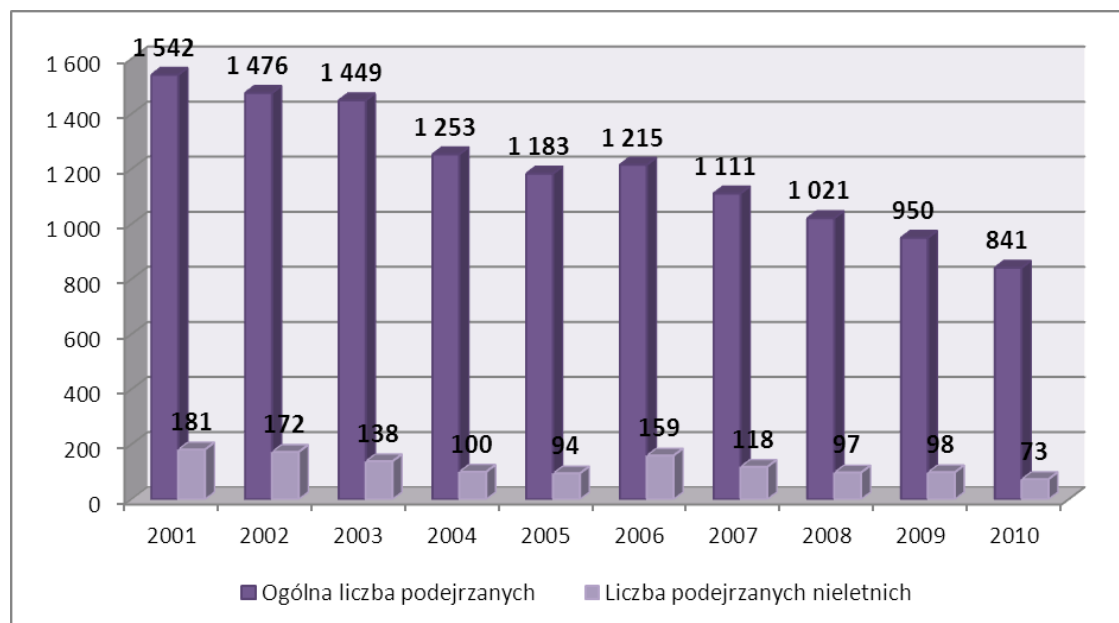
W roku 2010 ustalono i przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstwa zgwałcenia 841 osobom (w tym 73 nieletnim). Oznacza to, że liczba podejrzanych spadła w stosunku do roku 2009 o 11,5% (w roku 2009 ustalono 950 podejrzanych, w tym 98 nieletnich).

Nieletni sprawcy zgwałceń

W roku 2010 wśród ustalonych sprawców zgwałceń znalazło się 73 nieletnich, czyli o 25,5% mniej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 98.

W roku 2010 nieletni stanowili 8,7% wszystkich ustalonych sprawców zgwałceń. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 10,3%.

Wykres 3.5.3 Liczba podejrzanych o zgwałcenie (w tym nieletni) w latach 2001–2010

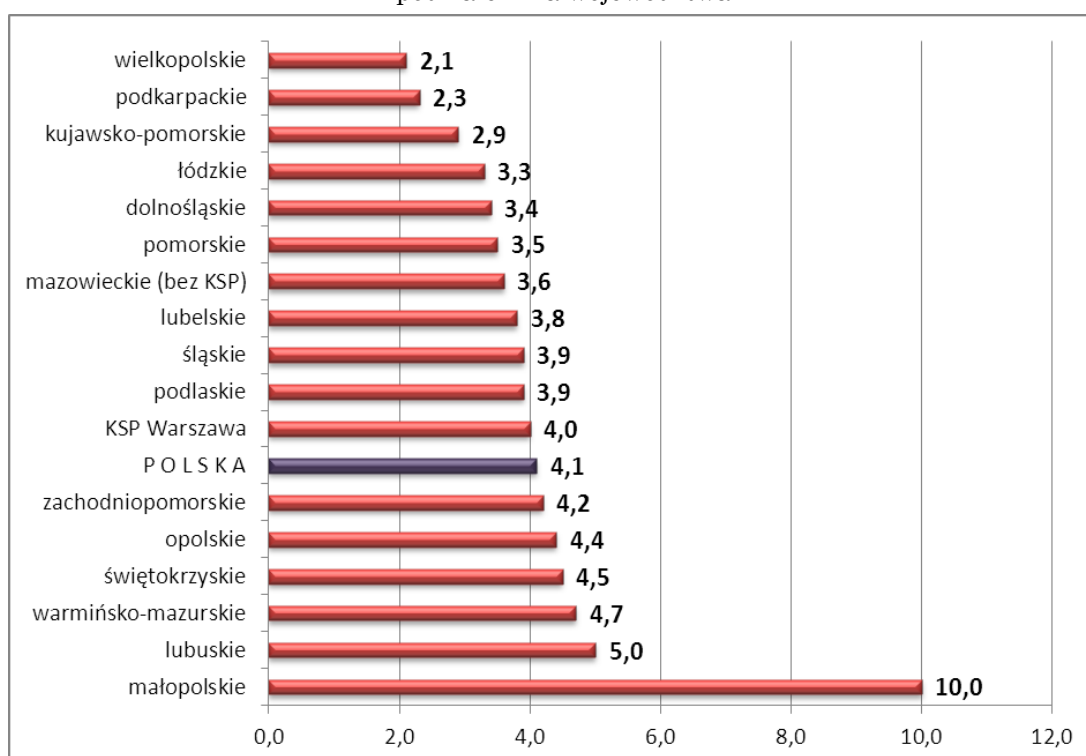

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia zgwałceniem w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie przestępstwami zgwałcenia w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło 4,1. W prawie wszystkich województwach wskaźnik zagrożenia oscylował pomiędzy 2 a 5 czynami tego typu w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców. Najwyższe zagrożenie odnotowano w województwie małopolskim (10), natomiast najniższe w wielkopolskim (2,1) i podkarpackim (2,3).

Wykres 3.5.4 Zagrożenie zgwałceniem w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące zgwałceń

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 2418 postępowań przygotowawczych w sprawach o zgwałcenie. Umorzono 1624 sprawy, 49 postępowań zawieszono.

Zarzuty zgwałcenia przedstawiono 1297 osobom, przy czym 635 osób tymczasowo aresztowano.

Sporządzono 804 akty oskarżenia przeciwko 924 osobom.

705 spraw o zgwałcenie zakończyło się wyrokami. Skazanych zostało 720 osób, uniewinniono 64 podejrzanych.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za zgwałcenie

W roku 2010 w sądach okręgowych za zgwałcenie (art. 197 § 3 k.k.) osądzono łącznie 164 osoby, z czego 138 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 138 osób (w tym w zawieszeniu: 23 przypadki). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę 8 lat pozbawienia wolności, 13 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 13 osób na kary 5 lat pozbawienia wolności, 43 osoby na kary od 3 do 5 lat pozbawienia wolności).

Umorzono postępowanie w 1 sprawie.

Uniewinniono 25 osób.

Przed wyrokiem 74 osoby były tymczasowo aresztowane.

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo zgwałcenia (art. 197 § 1, 2, i 3 k.k.) osądzono łącznie 729 osób, z czego 671 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 668 osób (w tym w zawieszeniu: 247 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 4 osoby skazano na kary pozbawienia wolności powyżej 8 lat, 42 osoby na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 222 osoby na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności).

Umorzono postępowanie w 14 sprawach.

Uniewinniono 44 osoby.

Przed wyrokiem 226 osób było tymczasowo aresztowanych.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwo zgwałcenia

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 2326 orzeczeń za przestępstwo zgwałcenia, z czego 1795 prawomocnych, 90 nieprawomocnych i 441 tymczasowych aresztowań.

W tym samym czasie notowano 122 wyroki z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwo zgwałcenia.

3.6 Przestępczość rozbójnicza (rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze)

Art. 280 k.k.

§ 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca rozbójnictwa posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 281 k.k.

Kto, w celu utrzymania się w posiadaniu zabranej rzeczy, bezpośrednio po dokonaniu kradzieży, używa przemocy wobec osoby lub grozi natychmiastowym jej użyciem albo doprowadza człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 282 k.k.

Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, przemocą, groźbą zamachu na życie lub zdrowie albo gwałtownego zamachu na mienie, doprowadza inną osobę do rozporządzenia mieniem własnym lub cudzym albo do zaprzestania działalności gospodarczej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Wszczęte postępowania

W roku 2010 wszczęto 15 725 postępowań przygotowawczych w kategorii przestępstw rozbójniczych, czyli 12,5% mniej niż w roku 2009, kiedy to odnotowano ich 17 974.

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzono łącznie 27 218 przestępstw rozbójniczych (rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze). Liczba przestępstw stwierdzonych w tej kategorii w roku 2010 jest wyższa o 2,9% w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy to stwierdzono 26 458 takich przestępstw. Wśród stwierdzonych w roku 2010 przestępstw rozbójniczych były 5893 usiłowania, czyli 21,7% czynów (w roku 2009 odnotowano 5105 usiłowań popełnienia przestępstw rozbójniczych, czyli 19,3% wszystkich czynów w tej kategorii).

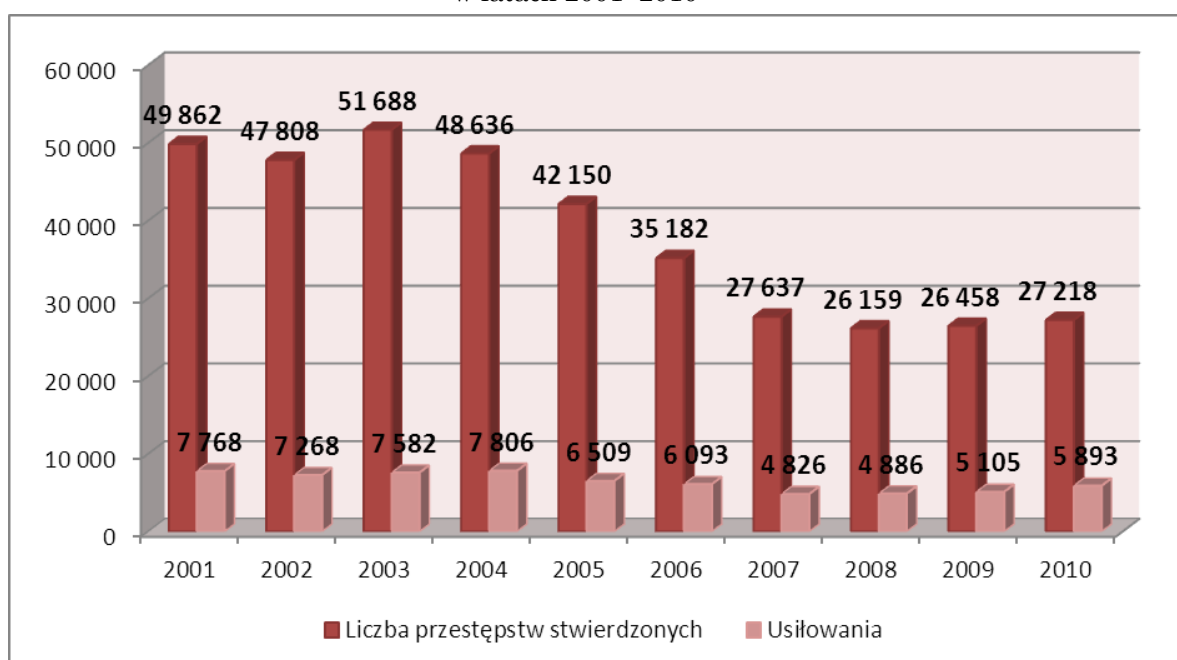
Od roku 2007 liczba stwierdzonych przestępstw rozbójniczych utrzymuje się na podobnym poziomie, znacząco niższym niż w latach 2001–2006. W roku 2010, w porównaniu z rokiem 2003, spadek liczby stwierdzonych przestępstw rozbójniczych wyniósł 47,3%.

Wśród stwierdzonych w roku 2010 przestępstw rozbójniczych odnotowano:

- 18 145 rozbójców, w tym 2988 usiłowań (o 6,5% mniej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 19 399),
- 7859 wymuszeń rozbójniczych, w tym 2888 usiłowań (o 33,8% więcej niż przed rokiem, kiedy to było ich 5875),
- 1214 kradzieży rozbójniczych, w tym 17 usiłowań (o 2,5% więcej niż przed rokiem, kiedy to było ich 1184).

Wśród wszystkich stwierdzonych w roku 2010 przestępstw rozbójniczych odnotowano 1863 przypadki działania sprawców z bronią palną lub innym niebezpiecznym przedmiotem (w tym 345 usiłowań). Przestępstw rozbójniczych z bronią palną lub innym niebezpiecznym narzędziem było więcej o 11,8% niż w roku 2009.

Wykres 3.6.1 Liczba stwierdzonych przestępstw rozbójniczych (w tym usiłowań) ogółem w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

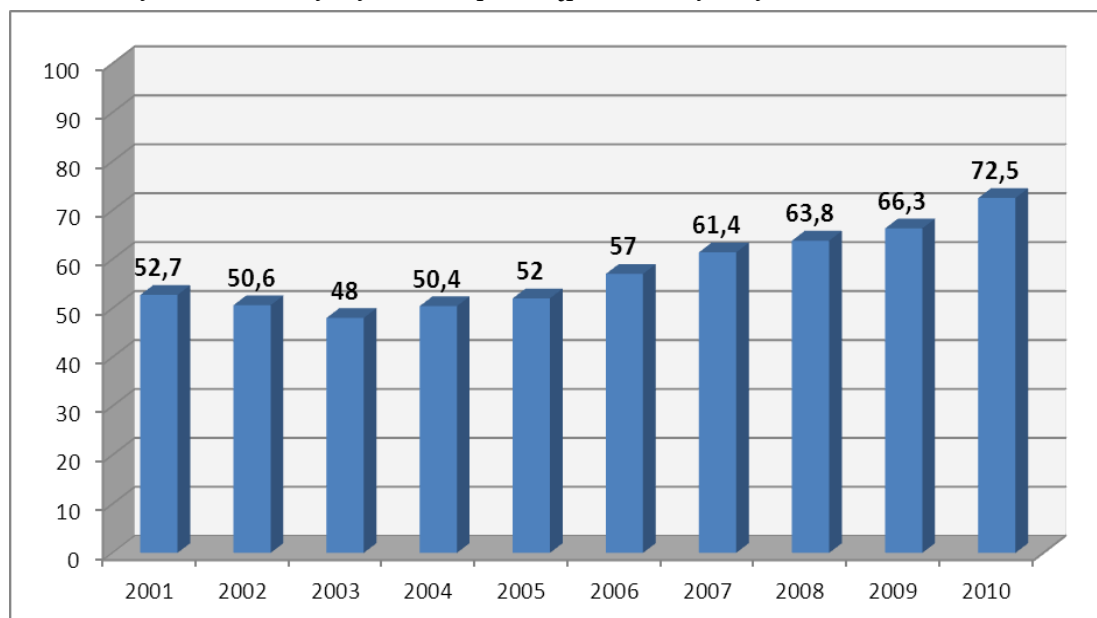
W roku 2010 wśród wszystkich odnotowanych przestępstw rozbójniczych znalazło się 11 547 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli o 26,6% więcej niż w roku 2009, kiedy to było ich 9121.

W roku 2010 przestępstwa rozbójnicze popełnione przez nieletnich stanowiły 42,4% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 34,5%.

Wskaźnik wykrycia

Wykrywalność przestępstw rozbójniczych w roku 2010 wyniosła 72,5%, co oznacza wzrost o 6,2 p. proc w stosunku do poziomu z roku poprzedniego (kiedy wskaźnik wykrycia tego typu przestępstw wynosił 66,3%). Jest to najwyższy wskaźnik wykrywalności osiągnięty w tej kategorii przestępstw w ciągu ostatniej dekady.

Wykres 3.6.2 Wykrywalność przestępstw rozbójniczych w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Kategorie miejsc, w których najczęściej dochodziło do przestępstw rozbójniczych

W roku 2010 wśród odnotowanych przestępstw rozbójniczych:

- 10 529 popełniono na ulicy (38,7%),
- 6221 w szkole podstawowej lub gimnazjum (22,9%),
- 1768 w budynku wielorodzinnym (6,5%),
- 1072 w sklepie, butik (3,9%),
- 683 w budynku samodzielnym (2,5%),
- 1936 w innym miejscu, niewymienionym w katalogu (7,1%).

Podejrzani o popełnienie przestępstw rozbójniczych

W roku 2010 ustalono i przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw rozbójniczych 13 809 osobom. Oznacza to spadek liczby podejrzanych w tej kategorii przestępstw o 5,5% w stosunku do roku poprzedniego, kiedy to ustalono ich 14 611.

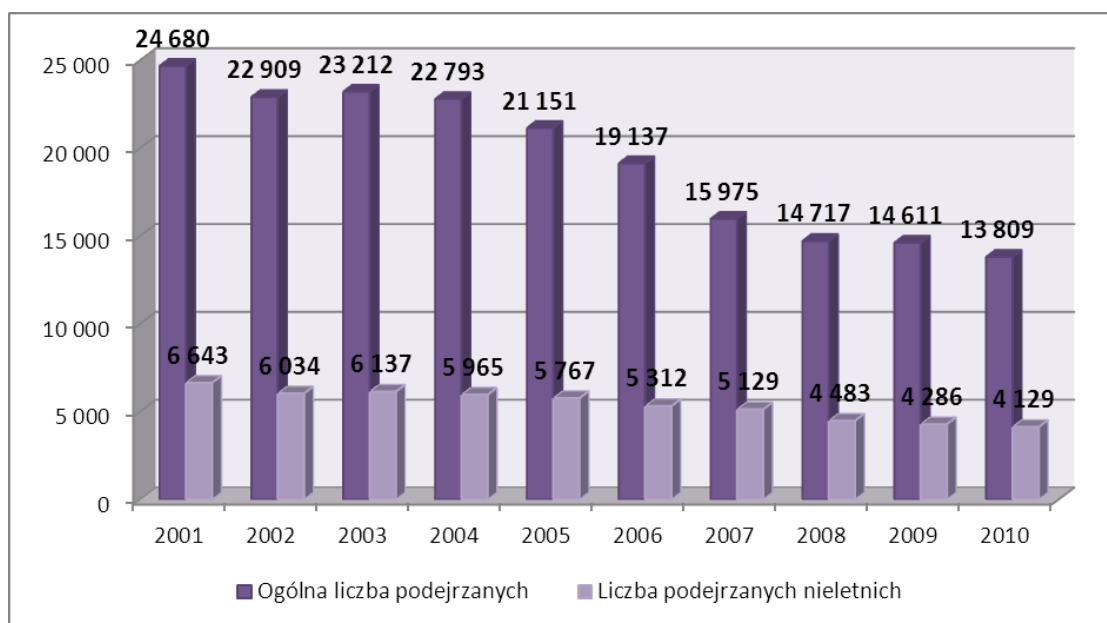
Nieletni sprawcy przestępstw rozbójniczych

W roku 2010, wśród ustalonych sprawców przestępstw rozbójniczych, znalazło się 4129 nieletnich, czyli o 3,7% mniej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 4286.

W roku 2010 nieletni stanowili 29,9% wszystkich ustalonych sprawców przestępstw rozbójniczych. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 29,3%.

Wśród ustalonych sprawców przestępstw rozbójniczych ustalono 1111 podejrzanych o rozbój z bronią palną lub innym niebezpiecznym przedmiotem, w tym 173 nieletnich.

Wykres 3.6.3 Liczba podejrzanych o popełnienie przestępstw rozbójniczych (w tym nieletni) w latach 2001–2010

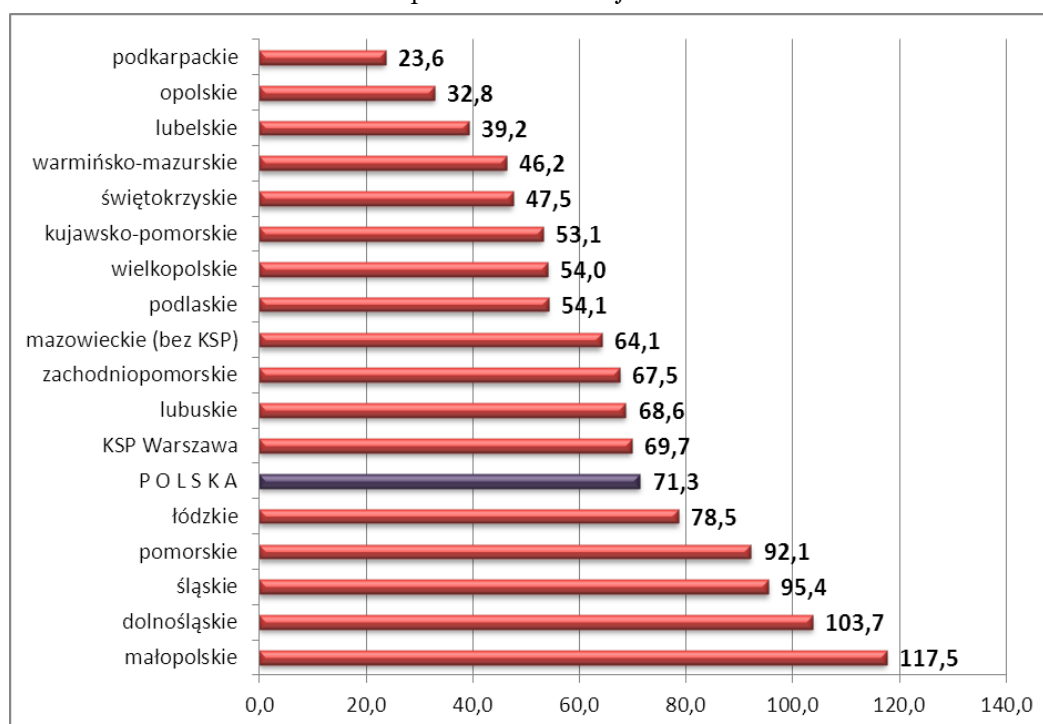

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia przestępczością rozbójniczą w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie przestępczością rozbójniczą w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło 71,3. Najwyższe zagrożenie odnotowano w województwach: małopolskim (117,5) i dolnośląskim (103,7), najniższe w podkarpackim (23,6) i opolskim (32,8).

Wykres 3.6.4 Zagrożenie przestępczością rozbójniczą w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące przestępczości rozbójniczej

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 17 615 postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa rozbójnicze. Umorzono 10 599 spraw, 456 postępowań zawieszono.

Zarzuty popełnienia przestępstw rozbójniczych przedstawiono 11 821 osobom, przy czym 4572 osoby tymczasowo aresztowano.

Sporządzono 6310 aktów oskarżenia przeciwko 9569 osobom. 5727 spraw o przestępstwa rozbójnicze zakończyło się wyrokami. Skazanych zostało 8510 osób, uniewinniono 311 podejrzanych.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osadzonych i skazanych za przestępstwa rozbójnicze

W roku 2010 w sądach okręgowych za rozbój (art. 280 § 2 k.k.) osadzono łącznie 877 osób, z czego 815 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 814 osób (w tym w zawieszeniu: 111 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 11 osób skazano na kary od 8 do 15 lat pozbawienia wolności, 8 osób na kary 8 lat pozbawienia wolności, 36 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 61 osób na kary 5 lat pozbawienia wolności, 263 osoby na kary od 3 do 5 lat pozbawienia wolności).

Umorzono postępowanie w 7 sprawach.

Uniewinniono 55 osób.

Przed wyrokiem 595 osób było tymczasowo aresztowanych.

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwa rozbójnicze (art. 280 § 1, 281, 282 k.k.) osadzono łącznie 8172 osoby, z czego 7781 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 7725 osób (w tym w zawieszeniu: 3941 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 3 osoby skazano na kary powyżej 8 lat pozbawienia wolności, 41 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 2234 osoby na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności).

Warunkowo umorzono 15 spraw, umorzono postępowanie w 71 przypadkach.

Uniewinniono 304 osoby.

Przed wyrokiem 2102 osoby były tymczasowo aresztowane.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwa rozboju i wymuszenia rozbójniczego¹⁰

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 13 641 orzeczeń za przestępstwo rozboju, z czego 11 032 prawomocne, 429 nieprawomocnych i 2180 tymczasowych aresztowań. Notowano 1621 wyroków z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwo rozboju.

W tym samym okresie wykonywano 697 orzeczeń za przestępstwo wymuszenia rozbójniczego, z czego 468 prawomocnych, 12 nieprawomocnych i 217 tymczasowych aresztowań. Notowano 173 wyroki z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwo rozbójnicze.

¹⁰Dane SW dotyczące orzeczeń za przestępstwo kradzieży rozbójniczej są zsumowane z innymi przestępstwami przeciwko mieniu i nie można ich wyodrębnić.

3.7 Kradzież rzeczy

Art. 278 k.k.

§ 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 119 k.w.

§ 1. Kto kradnie lub przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą, jeżeli jej wartość nie przekracza 250 złotych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

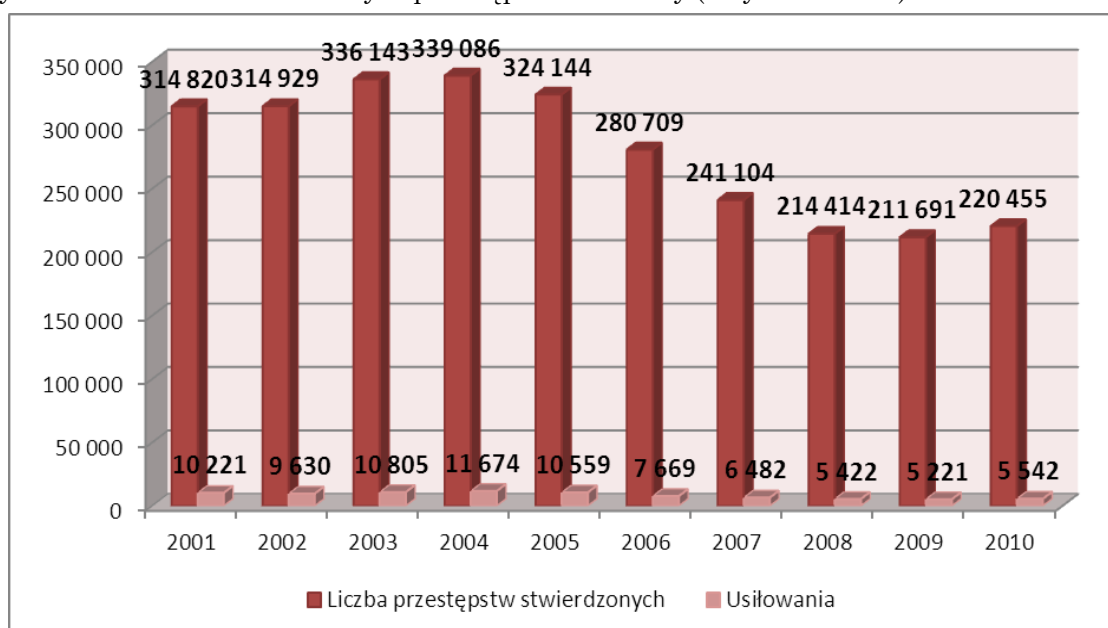
Wszczęte postępowania

W roku 2010 wszczęto 209 980 postępowań przygotowawczych o przestępstwa kradzieży rzeczy, czyli o 1,4% więcej niż w roku 2009.

Przestępstwa stwierdzone

W roku 2010 stwierdzono popełnienie 220 455 przestępstw kradzieży. Oznacza to wzrost liczby przestępstw kradzieży o 4,1% w stosunku do roku 2009, kiedy to odnotowano 211 691 takich przypadków. Wśród zarejestrowanych w roku 2010 kradzieży 2,5%, czyli 5542 przypadki, stanowiły usiłowania popełnienia przestępstwa (w roku 2009 usiłowania stanowiły również 2,5% wszystkich tego typu przestępstw).

Wykres 3.7.1 Liczba stwierdzonych przestępstw kradzieży (w tym usiłowań) w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

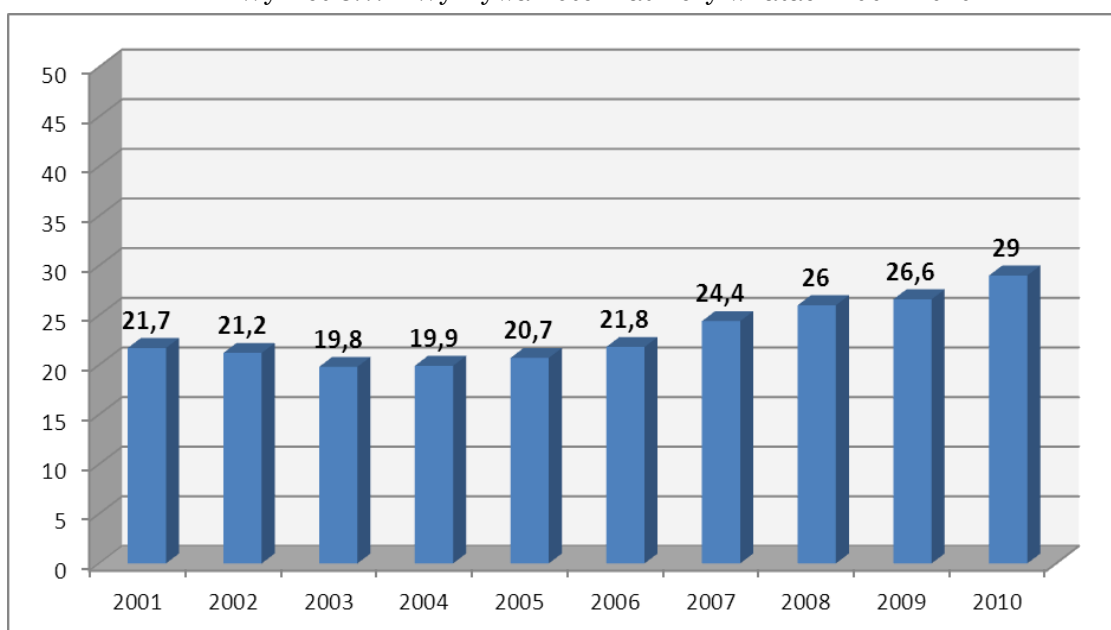
W roku 2010 wśród wszystkich odnotowanych przestępstw kradzieży znalazło się 11 248 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli o 13,6% więcej niż w roku 2009, kiedy to było ich 9901.

W roku 2010 przestępstwa kradzieży popełnione przez nieletnich stanowiły 5,1% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wyniósł 4,7%.

Wskaźnik wykrycia

Wykrywalność przestępstw kradzieży wyniosła w 2010 roku 29% i była wyższa o 2,4 p. proc. od odnotowanej w roku 2009. Od roku 2003 wskaźnik wykrycia przestępstw kradzieży stale wzrasta.

Wykres 3.7.2 Wykrywalność kradzieży w latach 2001–2010

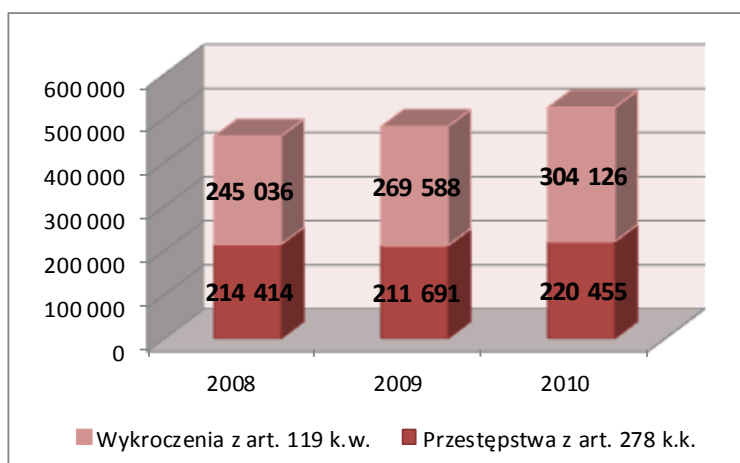
Źródło: KGP

Kradzieże – wykroczenia

Do liczby kradzieży, które stanowią przestępstwa w rozumieniu kodeksu karnego, należy doliczyć kradzieże sklasyfikowane jako wykroczenia (ze względu na wartość strat do 250 zł). W roku 2010 ujawniono 304 126 przypadków kradzieży, które zostały uznane za wykroczenia.

W stosunku do roku poprzedniego liczba kradzieży uznanych za wykroczenia wzrosła o 12,8% (w roku 2009 było ich 269 558).

Wykres 3.7.3 Zestawienie przestępstw i wykroczeń kradzieży w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Kategorie miejsc, w których najczęściej dochodziło do przestępstw kradzieży

W roku 2010 wśród odnotowanych przestępstw kradzieży:

- 28 887 popełniono na ulicy (13,1%),
- 20 617 w budynku wielorodzinnym (9,4%),
- 14 364 w centrum handlowym (6,5%),
- 12 268 na parkingu (5,6%),
- 10 456 w budynku samodzielnym (4,7%),
- 30 348 w innym miejscu niż wymienione w katalogu (13,8%).

Podejrzani o popełnienie przestępstw kradzieży

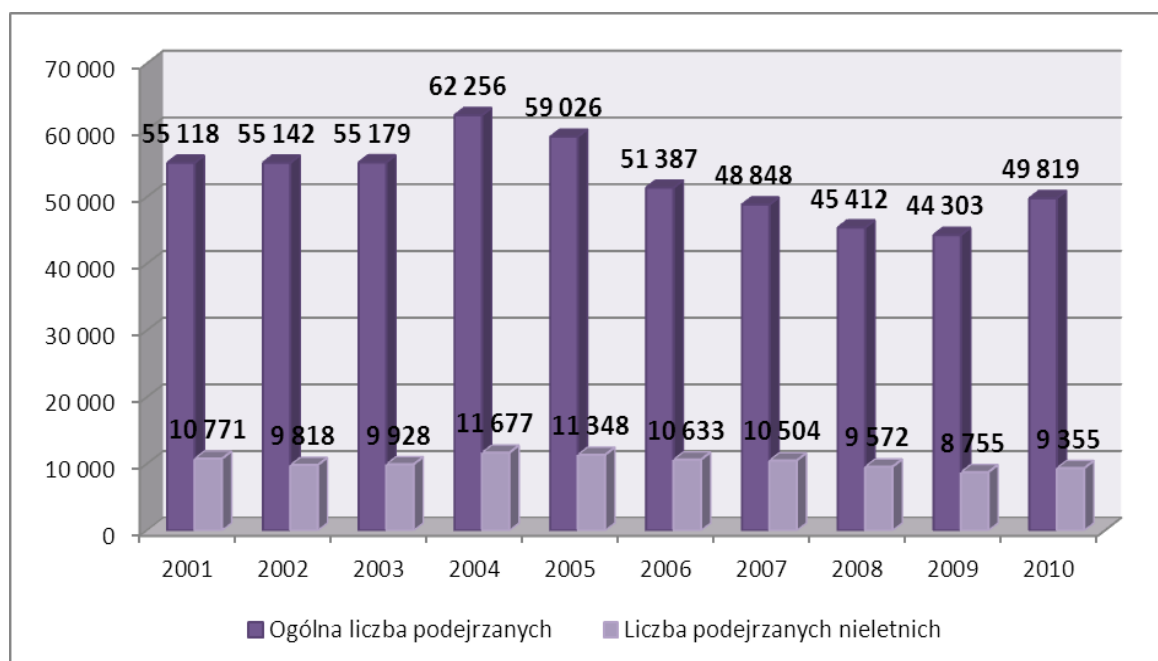
W roku 2010 ustalono i przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstwa kradzieży cudzego mienia 49 819 podejrzanych. Oznacza to wzrost liczby ustalonych podejrzanych o kradzież o 12,4% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to ustalono 44 303 podejrzanych.

Nieletni sprawcy przestępstw kradzieży

W roku 2010, wśród ustalonych sprawców przestępstw kradzieży znalazło się 9355 nieletnich, czyli o 6,9% więcej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 8755.

W roku 2010 nieletni stanowili 18,8% wszystkich ustalonych sprawców przestępstw kradzieży. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 19,8%.

Wykres 3.7.4 Liczba podejrzanych o kradzież (w tym nieletni) w latach 2001–2010

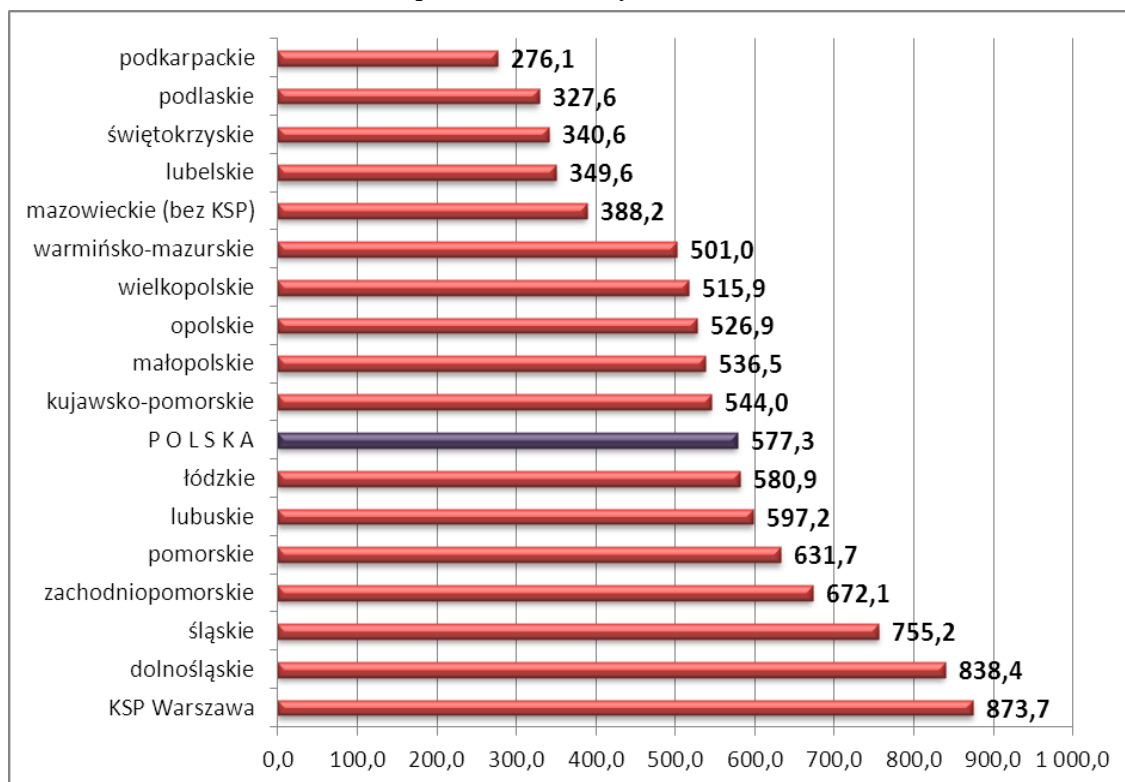
dło:

Źródło:
KGP

Wskaźnik zagrożenia przestępstwami kradzieży w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie przestępstwami kradzieży w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło średnio 577,3. Najwyższy wskaźnik zagrożenia odnotowano na terenie działania Komendy Stołecznej Policji (873,7) i w województwie dolnośląskim (838,4), najniższy w województwach: podkarpackim (276,1) i podlaskim (327,6).

Wykres 3.7.5 Zagrożenie kradzieżami w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Żandarmerii Wojskowej dotyczące kradzieży

Żandarmeria Wojskowa w roku 2010:

- wszczęła 63 postępowania w sprawach o kradzież,
- stwierdziła 55 tego typu przestępstw,
- ustaliła 22 sprawców.

Dane Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych dotyczące kradzieży drewna

Kradzież drewna to grupa szkodnictwa leśnego, która przynosi corocznie największe straty Lasom Państwowym spośród wszystkich grup szkodnictwa leśnego. Poniższe dane odnoszą się do zdarzeń odnotowanych w nadleśnictwach i regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych, jednakże problem ten dotyczy także terenów leśnych innych własności.

Niepokojącym zjawiskiem jest coraz większa liczba kradzieży drewna dokonywanych przez wyspecjalizowane i zorganizowane grupy przestępcze, dysponujące samochodami ciężarowymi do wywozu, sprzętem do ścinki i zrywki drewna. Poważnym problemem stały się też kradzieże surowca wyrobionego ze stosu lub mygły z przeznaczeniem na cele opałowe. W 2010 roku odnotowano 7422 przypadki kradzieży drewna w Lasach Państwowych, w wyniku których

skradziono 20 628,75 m³ drewna o wartości 3 207 320 zł. Oznacza to spadek liczby odnotowanych przypadków kradzieży o 3,4% (7683) i spadek masy skradzionego drewna o 10,8 % (22 238,66 m³) w stosunku do roku ubiegłego.

We wszystkich przypadkach kradzieży drewna wszczęto postępowania przygotowawcze. Straż Leśna prowadziła 6894 postępowania, w tym 5099 dochodzeń. Umorzono 3431 postępowań karnych. Z liczby 2016 spraw wniesionych z aktem oskarżenia sądy umorzyły postępowanie lub uniewinniły sprawców w 35 sprawach.

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące kradzieży są sumowane z danymi na temat włamań. Szczegółowa informacja Prokuratury Generalnej na temat kradzieży i włamań znajduje się w podrozdziale 3.8 Kradzież z włamaniem.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za kradzież

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwa kradzieży (art. 278 § 1, 2 i 5 k.k.) osądzono łącznie 38 868 osób, z czego 36 000 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 28 244 osób (w tym w zawieszeniu: 23 866 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 4 osoby skazano na karę powyżej 8 lat pozbawienia wolności, 8 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 79 osób na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 3000 osób na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 18 659 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności.

Warunkowo umorzono 1596 spraw, umorzono postępowanie w 563 przypadkach.

Uniewinniono 702 osoby.

Przed wyrokiem 373 osoby były tymczasowo aresztowane.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwo kradzieży

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 5854 orzeczenia za przestępstwo kradzieży, z czego 5676 prawomocnych, 4 nieprawomocne i 174 tymczasowe aresztowania.

W tym samym czasie notowano 4355 wyroków z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwo kradzieży.

3.8 Kradzież z włamaniem

Art. 279 k.k.

§ 1. Kto kradnie z włamaniem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli kradzież z włamaniem popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

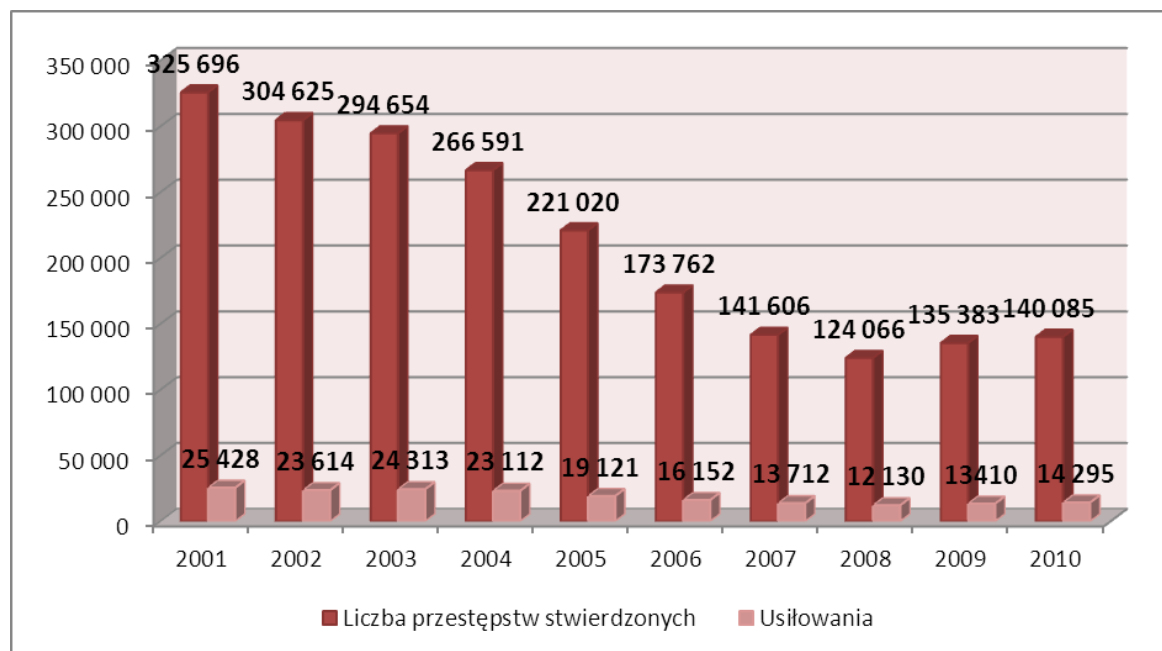
Wszczęte postępowania

W roku 2010 wszczętych zostało 118 911 postępowań przygotowawczych w sprawach o kradzież z włamaniem, co oznacza utrzymanie poziomu z roku poprzedniego.

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzono 140 085 przypadków kradzieży z włamaniem. Oznacza to wzrost liczby stwierdzonych włamań o 3,5% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to odnotowano ich 135 383. W roku 2010 usiłowania stanowiły 10,2% wszystkich tego typu zdarzeń (było ich 14 295). W roku poprzednim zanotowano 13 410 usiłowań, co oznacza, że stanowiły one 9,9% ogółu zdarzeń.

Wykres 3.8.1 Liczba stwierdzonych przestępstw kradzieży z włamaniem (w tym usiłowań) w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

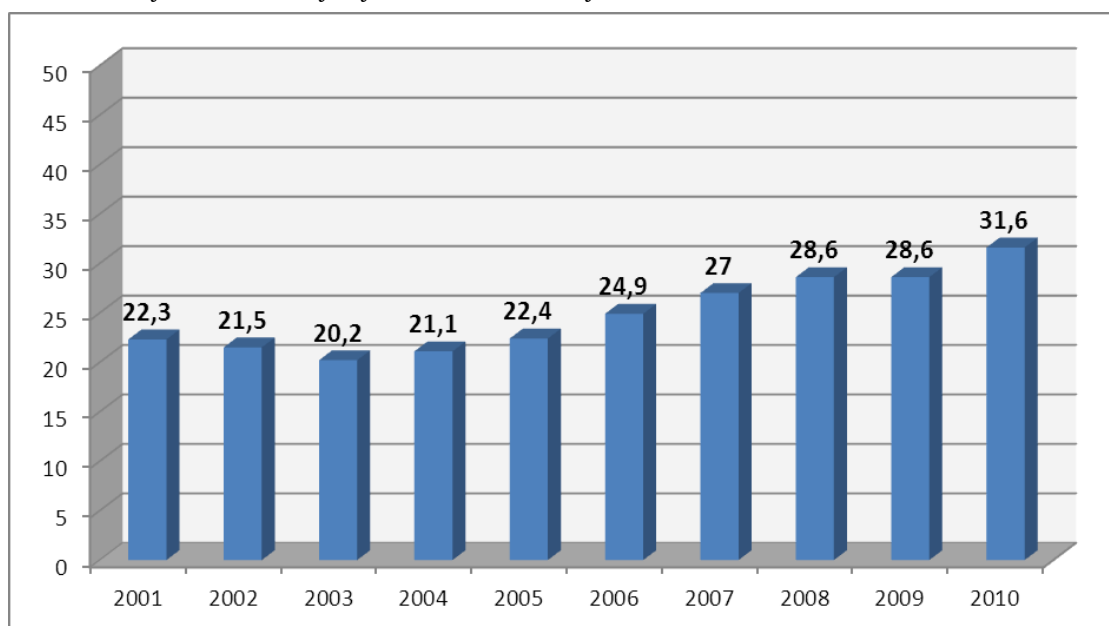
W roku 2010 wśród wszystkich stwierdzonych kradzieży z włamaniem znalazło się 9813 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli o 14,8% więcej niż w roku 2009, kiedy to było ich 8546.

W roku 2010 kradzieże z włamaniem popełnione przez nieletnich stanowiły 7% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 6,3%.

Wskaźnik wykrycia

Wykrywalność kradzieży z włamaniem w roku 2010 wzrosła i osiągnęła wartość 31,6% (w roku 2009 wskaźnik ten wynosił 28,6%). Od roku 2004 wykrywalność przestępstw w tej kategorii wzrasta.

Wykres 3.8.2 Wykrywalność kradzieży z włamaniem w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Kategorie miejsc, w których najczęściej dochodziło do włamań

W roku 2010 odnotowano:

- 22 351 kradzieży z włamaniem do samochodu osobowego (15,6%),
- 13 818 do komórki, piwnicy lub na strych (9,9%),
- 12 903 do budynku wielorodzinnego (9,2%),
- 11 220 do budynku samodzielnego (8%),
- 8228 do sklepu, butik (5,9%),
- 17 922 do innego obiektu, niewymienionego w katalogu (12,8%).

Podejrzani o popełnienie kradzieży z włamaniem

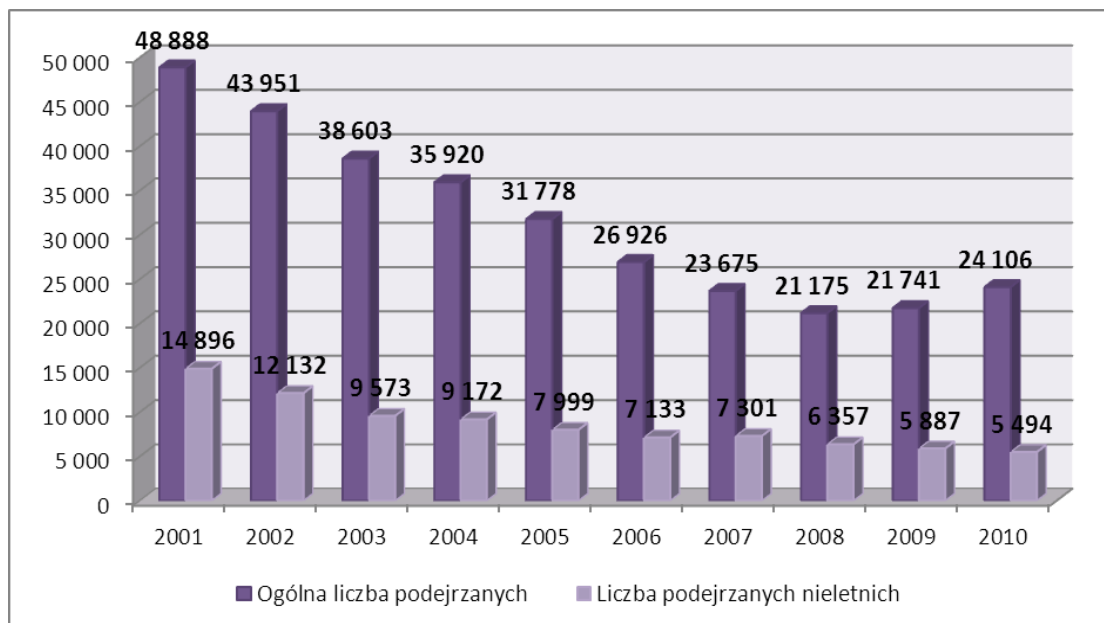
W roku 2010 ustalono i przedstawiono zarzuty popełnienia kradzieży z włamaniem 24 106 osobom. Oznacza to wzrost liczby podejrzanych w tej kategorii przestępstw o 10,9% (w roku 2009 ustalono 21 741 podejrzanych o włamania).

Nieletni sprawcy włamań

W roku 2010 wśród ustalonych sprawców włamań znalazło się 5494 nieletnich, czyli o 6,7% mniej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 5887.

W roku 2010 nieletni stanowili 22,8% wszystkich ustalonych sprawców przestępstw kradzieży z włamaniem. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 27,1%.

Wykres 3.8.3 Liczba podejrzanych o kradzieże z włamaniem (w tym nieletni) w latach 2001-2010

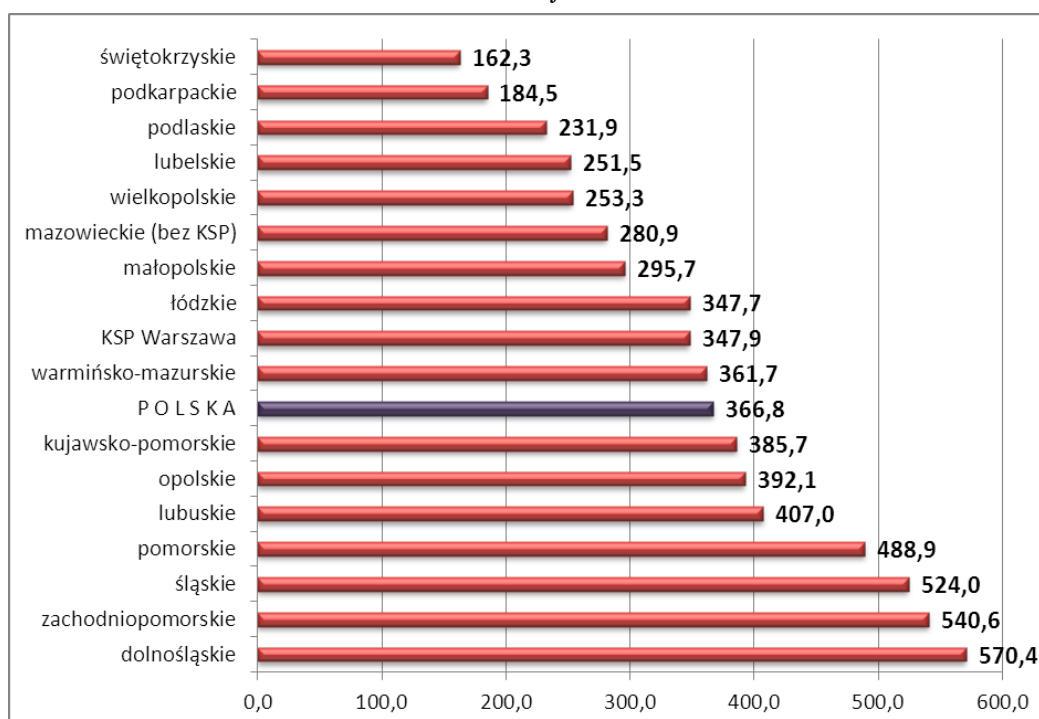

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia włamaniami w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie włamaniami w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło 366,8. Najwyższe zagrożenie odnotowano w województwach: dolnośląskim (570,4) i zachodniopomorskim (540,6), najniższe w świętokrzyskim (162,1) i podkarpackim (184,5).

Wykres 3.8.4 Zagrożenie włamaniami w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Żandarmerii Wojskowej dotyczące kradzieży z włamaniem

Żandarmeria Wojskowa w roku 2010:

- wszczęła 37 postępowań w sprawach o kradzież z włamaniem,
- stwierdziła 34 tego typu przestępstwa,
- ustaliła 5 sprawców.

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące kradzieży i kradzieży z włamaniem

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 182 523 postępowania przygotowawcze w sprawach o kradzieże lub kradzieże z włamaniem. Umorzono 119 136 spraw, 4124 postępowania zawieszono.

Zarzuty popełnienia kradzieży lub kradzieży z włamaniem przedstawiono 85 331 osobom, przy czym 2768 osób tymczasowo aresztowano. Sporządzono 46 549 aktów oskarżenia przeciwko 64 612 osobom. 45 297 spraw o kradzieże lub kradzieże z włamaniem zakończyło się wyrokami. Skazanych zostało 55 266 osób, uniewinniono 819 podejrzanych.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za kradzieże z włamaniem

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwa kradzieży z włamaniem (art. 279 k.k.) osądzono łącznie 17 212 osób, z czego 16 646 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 16 174 osób (w tym w zawieszeniu: 12 047 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 3 osoby skazano na kary powyżej 8 lat pozbawienia wolności, 7 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 558 osób na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 7711 osób na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 7637 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności).

Warunkowo umorzono 49 spraw, umorzono postępowanie w 218 przypadkach.

Uniewinniono 296 osób. Przed wyrokiem 778 osób było tymczasowo aresztowanych.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwo kradzieży z włamaniem

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 11 342 orzeczenia za przestępstwo kradzieży z włamaniem, z czego 10 437 prawomocnych, 54 nieprawomocne i 851 tymczasowych aresztowań.

W tym samym czasie notowano 2912 wyroków z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwo kradzieży z włamaniem.

3.9 Kradzież samochodu

Do celów praktycznych w Policynym Systemie Statystyki Przestępczości TEMIDA wyodrębniono przestępstwo kradzieży samochodu, które jest określone w art. 278 k.k. (kradzież rzeczy) i w art. 279 § 1 k.k. (kradzież z włamaniem).

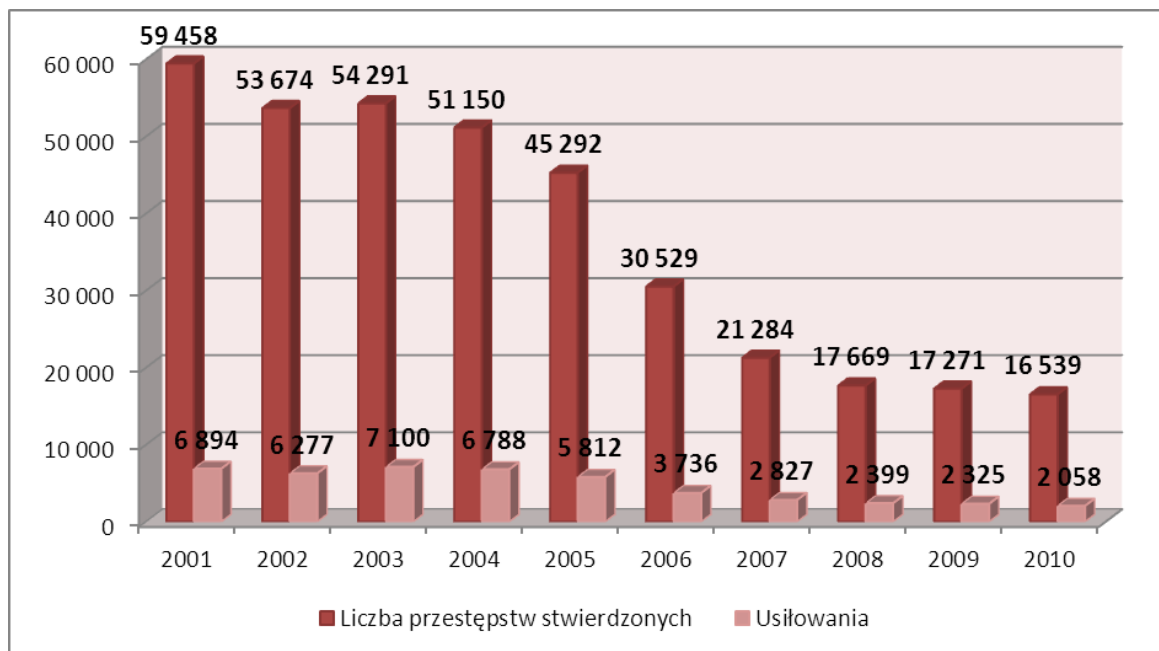
Wszczęte postępowania

W roku 2010 wszczęto 16 098 postępowań przygotowawczych w sprawach o kradzieże samochodów, czyli o 4,8% mniej niż w roku 2009.

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzonych zostało 16 539 przestępstw kradzieży aut, czyli o 4,2% mniej niż w roku poprzednim (kiedy zarejestrowano 17 271 takich przypadków). Usiłowania stanowiły 12,4% wszystkich zdarzeń w roku 2010 (było ich 2058). W roku 2009 odsetek usiłowań wyniósł 13,5% (2325).

Wykres 3.9.1 Liczba stwierdzonych kradzieży samochodów (w tym usiłowań) w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

W roku 2010 wśród wszystkich odnotowanych kradzieży samochodów znalazło się 270 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli o 7,2% mniej niż w roku 2009, kiedy to było ich 291.

W roku 2010 kradzieże samochodów popełnione przez nieletnich stanowiły 1,6% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 1,7%.

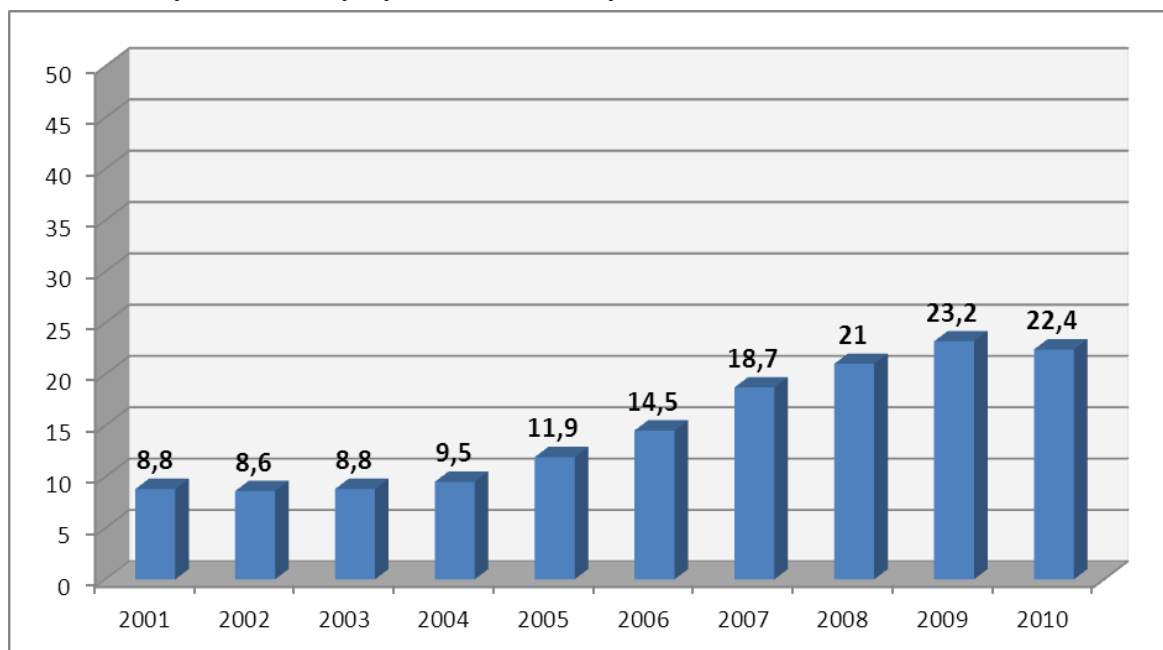
Fałszywe zawiadomienia o kradzieży pojazdów

W roku 2010 odnotowano 150 przypadków fałszywego zawiadomienia o kradzieży pojazdu (w roku 2009 było ich 308). Najczęstszymi motywami działania sprawców tego typu przestępstw były: próba wyłudzenia odszkodowania lub chęć uniknięcia odpowiedzialności za udział w zdarzeniu drogowym albo za kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwym.

Wskaźnik wykrycia

Wykrywalność kradzieży samochodów w roku 2010 nieznacznie spadła i wyniosła 22,4% (w roku poprzednim wskaźnik ten wynosił 23,2% i był najwyższy z dotąd notowanych).

Wykres 3.9.2 Wykrywalność kradzieży samochodów w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Kategorie miejsc, w których najczęściej dochodziło do kradzieży samochodów

W roku 2010 odnotowano:

- 7435 przypadków kradzieży aut z ulicy (45%),
- 6785 z parkingu (41%),
- 212 z parkingu przy centrum handlowym (1,3%),
- 181 z garażu (1,1%),
- 96 z budynku samodzielnego (0,6%),
- 1363 z innego miejsca, niż wymieniono w katalogu (8,2%).

Podejrzani o kradzieże samochodów

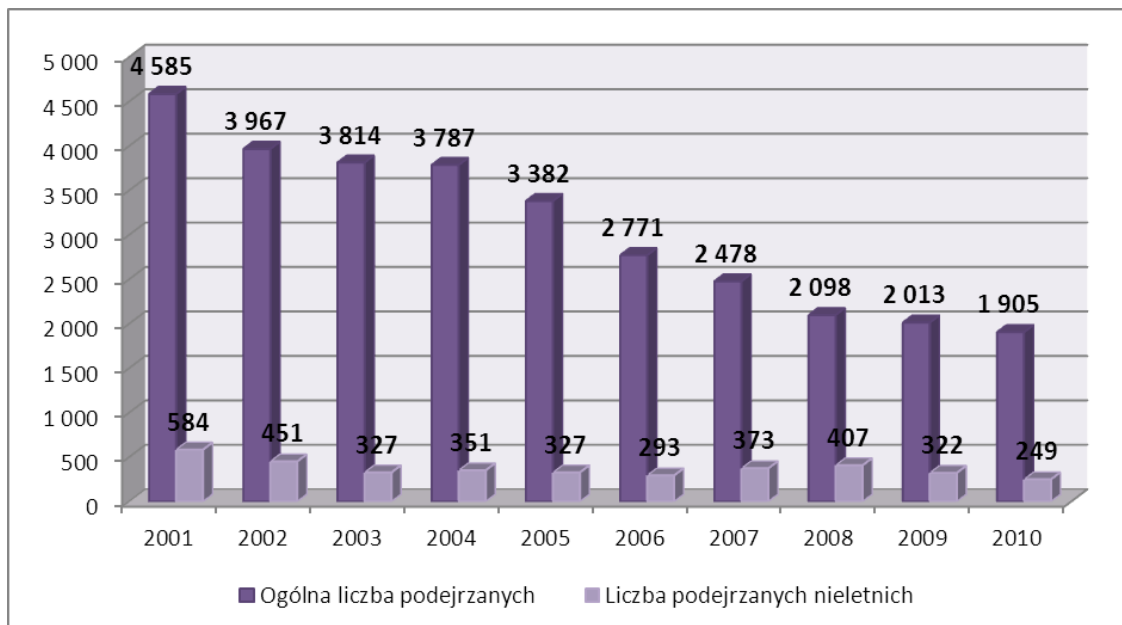
W roku 2010 ustalono i przedstawiono zarzuty kradzieży samochodu 1905 podejrzanym. Oznacza to spadek liczby podejrzanych o 5,4% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy ustalono 2013 sprawców kradzieży samochodów.

Nieletni sprawcy przestępstw kradzieży samochodu

W roku 2010 wśród ustalonych sprawców przestępstw kradzieży samochodu znalazło się 249 nieletnich, czyli o 27% mniej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 322.

W roku 2010 nieletni stanowili 13,1% wszystkich ustalonych sprawców przestępstw kradzieży aut. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 16%.

Wykres 3.9.3 Liczba podejrzanych o kradzieże samochodów (w tym nieletni) w latach 2001–2010

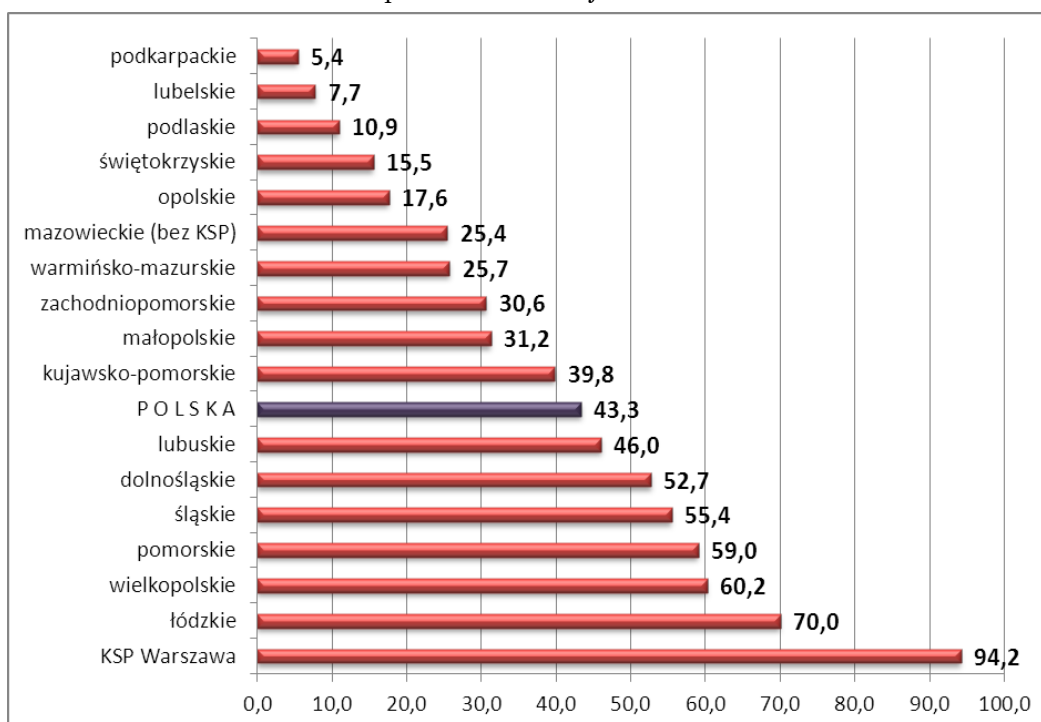

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia kradzieżami samochodów w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie kradzieżami samochodów w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło średnio 43,3. Najwyższe zagrożenie odnotowano na terenie działania Komendy Stołecznej Policji (94,2) i w województwie łódzkim (70), najniższe w podkarpackim (5,4) i w lubelskim (7,7).

Wykres 3.9.4 Zagrożenie kradzieżami samochodów w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

3.10 Uszkodzenie mienia

Art. 288 k.k.

§ 1. Kto cudzą rzecz niszczy, uszkadza lub czyni niezdatną do użytku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Karze określonej w 1§ podlega także ten, kto przerywa lub uszkadza kabel podmorski albo narusza przepisy obowiązujące przy zakładaniu lub naprawie takiego kabla.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 124 k.w.

§ 1. Kto cudzą rzecz umyślnie niszczy, uszkadza lub czyni niezdatną do użytku, jeżeli szkoda nie przekracza 250 złotych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo są karalne.

§ 3. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 4. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

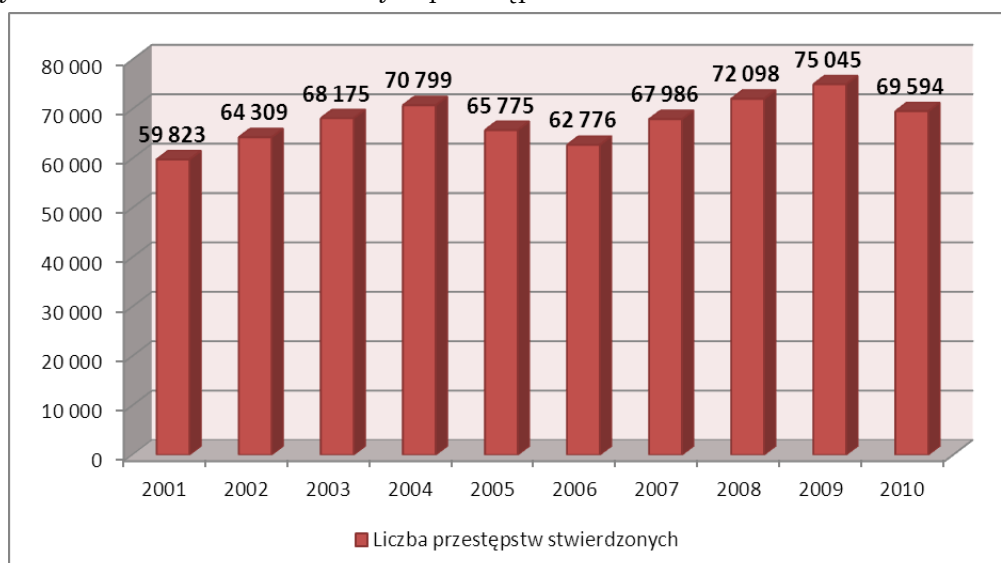
Wszczęte postępowania

W roku 2010 wszczętych zostało 70 031 postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwo uszkodzenia cudzej rzeczy, czyli o 9,1% mniej niż w roku 2009.

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzono 69 594 przestępstwa uszkodzenia mienia, co oznacza spadek o 7,3% w stosunku do roku 2009, kiedy to zarejestrowano 75 045 takich przypadków. Ze względu na specyfikę tej kategorii przestępstw usiłowania stanowią znikomą część wszystkich zdarzeń, w roku 2010 było ich 121, czyli około 0,2%.

Wykres 3.10.1 Liczba stwierdzonych przestępstw uszkodzenia mienia w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Czyny karalne nieletnich

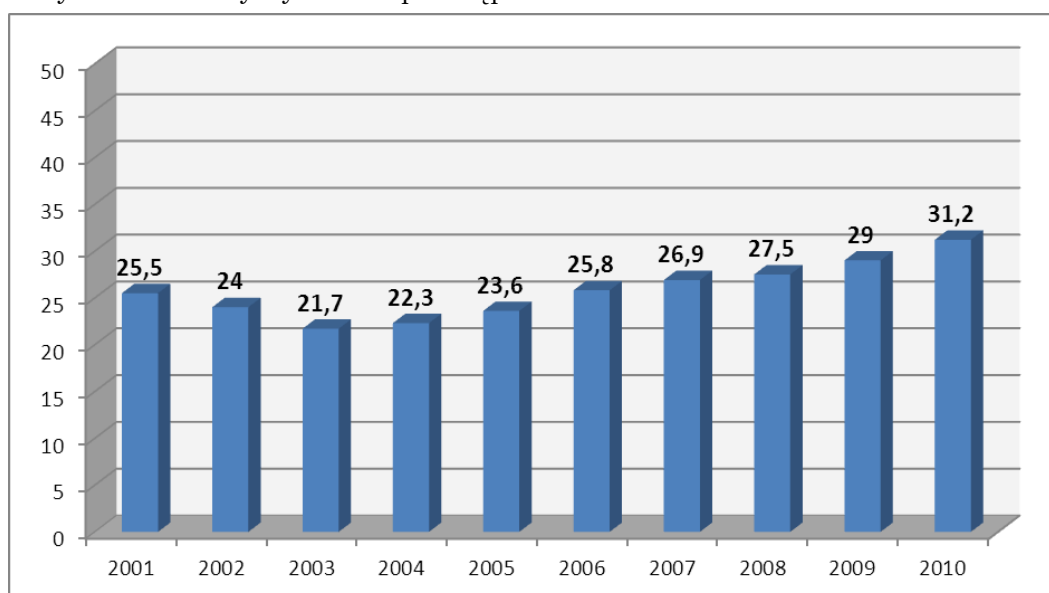
W roku 2010 wśród wszystkich stwierdzonych przestępstw uszkodzenia mienia znalazło się 4865 czynów popełnionych przez nieletnich, czyli o 4,2% więcej niż w roku 2009, kiedy to było ich 4670.

W roku 2010 przestępstwa uszkodzenia mienia popełnione przez nieletnich stanowiły 7% wszystkich ustalonych tego typu przestępstw. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 6,2%.

Wskaźnik wykrycia

Wskaźnik wykrywalności przestępstw uszkodzenia mienia w roku 2010 wzrósł i wyniósł 31,2% (w roku poprzednim wskaźnik ten wynosił 29%). Wykrywalność tego typu zdarzeń była w roku 2010 najwyższa od 10 lat.

Wykres 3.10.2 Wykrywalność przestępstw uszkodzenia mienia w latach 2001–2010

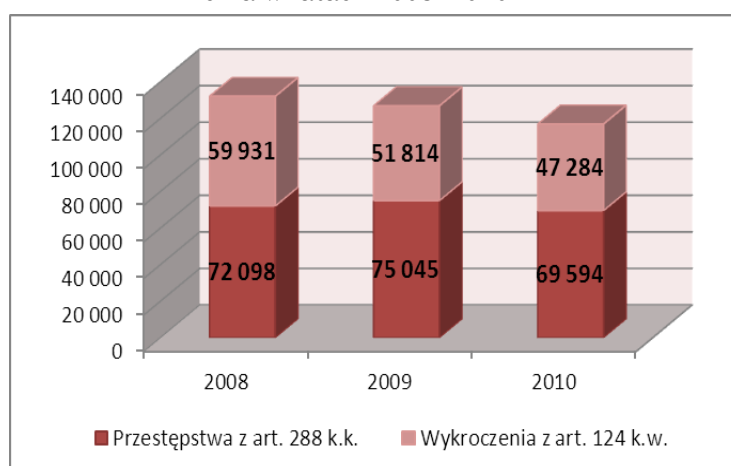
Źródło: KGP

Uszkodzenie mienia – wykroczenia

Do liczby przypadków uszkodzenia cudzej rzeczy, które stanowią przestępstwa w rozumieniu kodeksu karnego, należy doliczyć uszkodzenia mienia sklasyfikowane jako wykroczenia (ze względu na wartość strat do 250 zł).

W roku 2010 ujawniono 47 284 przypadków uszkodzenia mienia, które zostały uznane za wykroczenia. W stosunku do roku poprzedniego liczba uszkodzeń mienia uznanych za wykroczenia zmalała o 8,7% (w roku 2009 odnotowano ich 51 814).

Wykres 3.10.3 Zestawienie przestępstw i wykroczeń uszkodzenia mienia w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Podejrzani

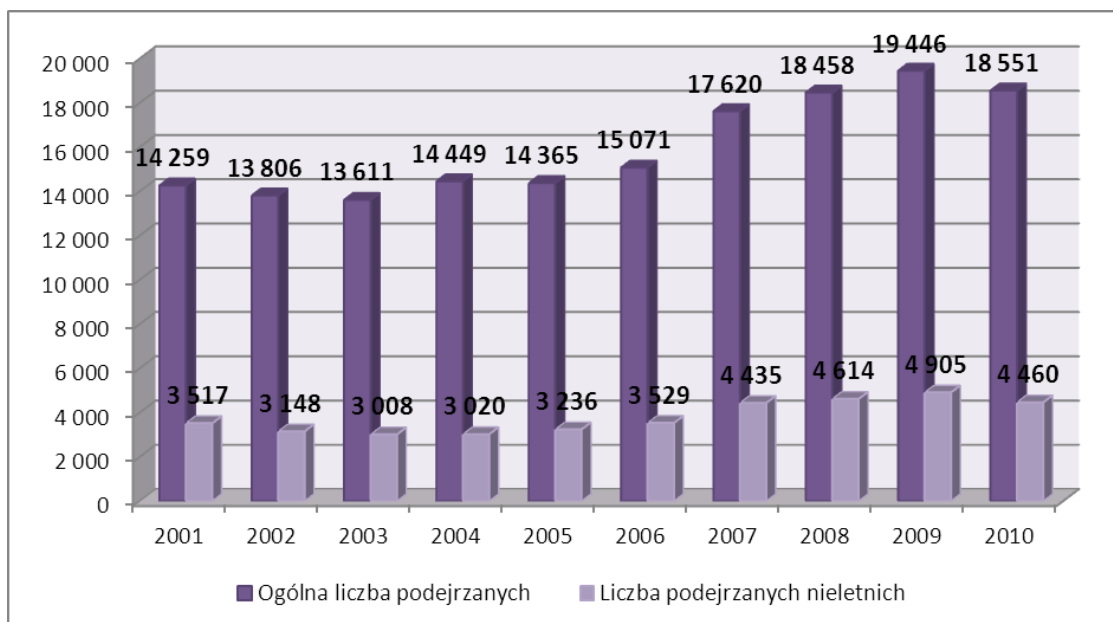
W roku 2010 ustalono i przedstawiono zarzuty uszkodzenia rzeczy cudzej 18 551 podejrzanych. Oznacza to spadek liczby podejrzanych w tej kategorii przestępstw o 4,6% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to ustalono 19 446 podejrzanych.

Nieletni sprawcy przestępstw uszkodzenia mienia

W roku 2010 wśród ustalonych sprawców przestępstw uszkodzenia mienia znalazło się 4460 nieletnich, czyli o 9,1% mniej niż w roku poprzednim, kiedy to było ich 4905.

W roku 2010 nieletni stanowili 24% wszystkich ustalonych sprawców przestępstw uszkodzenia mienia. W roku poprzednim odsetek ten wynosił 25,2%.

Wykres 3.10.4 Liczba podejrzanych o przestępstwa uszkodzenia mienia (w tym nieletni) w latach 2001–2010

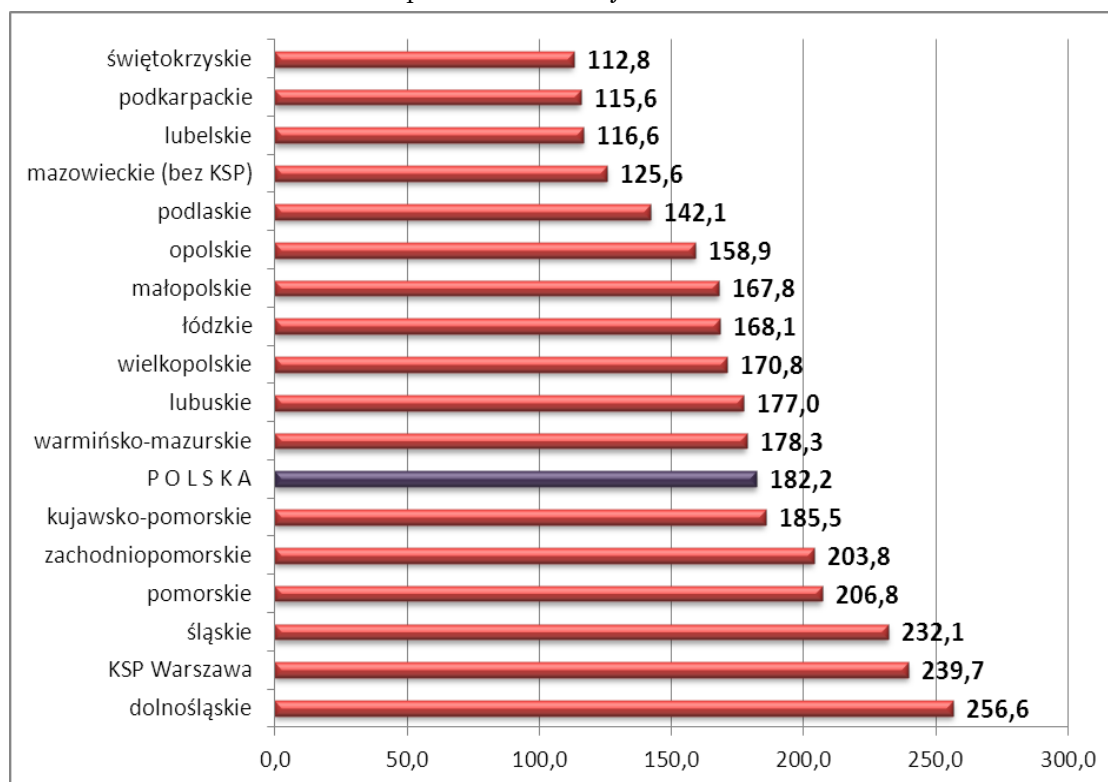

Źródło: KGP

Wskaźnik zagrożenia przestępstwami uszkodzenia mienia w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców

Zagrożenie przestępstwami uszkodzenia mienia w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2010 wyniosło średnio 182,2. Najwyższe zagrożenie odnotowano w województwie dolnośląskim (256,6) i na terenie działania Komendy Stołecznej Policji (239,7), natomiast najniższe w województwach: świętokrzyskim (112,8) i podkarpackim (115,6).

Wykres 3.10.5 Zagrożenie przestępstwami uszkodzenia mienia w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Dane Żandarmerii Wojskowej dotyczące przestępstw uszkodzenia mienia

Żandarmeria Wojskowa w roku 2010:

- wszczęła 10 postępowań w sprawach o uszkodzenie mienia,
- stwierdziła 6 tego typu przestępstw,
- ustaliła 2 sprawców.

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące przestępstw uszkodzenia mienia

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 45 895 postępowań przygotowawcze w sprawach o uszkodzenie mienia. Umorzono 34 577 spraw, 686 postępowań zawieszono.

Zarzuty popełnienia przestępstwa uszkodzenia mienia przedstawiono 22 092 osobom, przy czym 363 osoby tymczasowo aresztowano.

Sporządzono 10 731 aktów oskarżenia przeciwko 13 288 osobom.

10 108 spraw o przestępstwa uszkodzenia mienia zakończyło się wyrokami.

Skazanych zostało 11 213 osób, uniewinniono 261 podejrzanych.

3.11 Znęcanie się nad osobą najbliższą i inne przejawy przemocy w rodzinie

Art. 207 k.k.

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w 1 § połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w 1 § lub 2 § jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Interwencje Policji w związku z przemocą w rodzinie

W roku 2010 odnotowano wzrost liczby interwencji policyjnych w związku z przemocą w rodzinie. Odnotowano 83,5 tys. interwencji, co oznacza wzrost o około 2,5% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to było ich 81,5 tysiąca (natomiast w roku 2008 odnotowano 86,5 tysiąca interwencji w związku z przemocą w rodzinie).

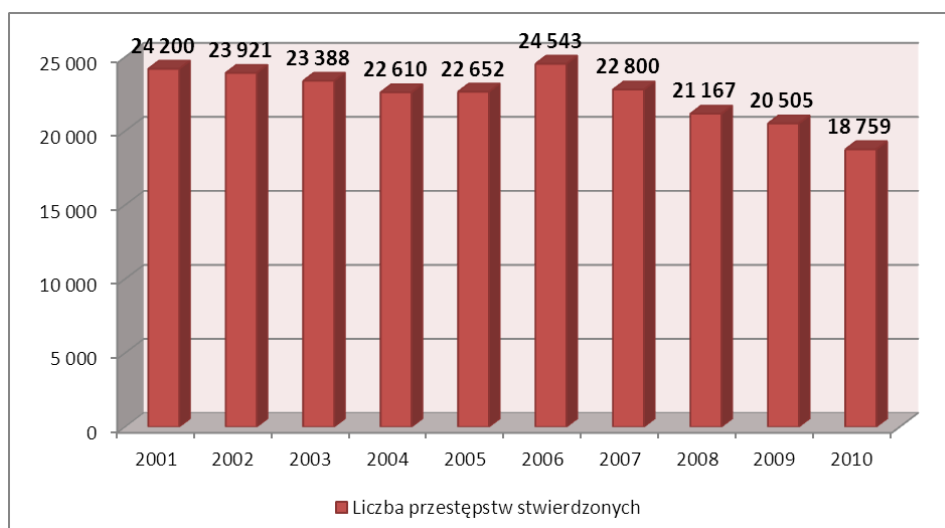
Wszczęte postępowania

W roku 2010 wszczętych zostało 30 534 postępowań przygotowawczych w sprawach o znęcanie się nad osobą najbliższą, czyli o 8,2% mniej niż w roku 2009.

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzono 18 759 przestępstw znęcania się nad osobą najbliższą, co oznacza spadek o 8,5% w stosunku do roku 2009, kiedy to zanotowano 20 505 takich przypadków. Liczba przestępstw stwierdzonych w tej kategorii maleje systematycznie od roku 2007.

Wykres 3.11.1 Liczba stwierdzonych przestępstw znęcania się nad osobą najbliższą w latach 2001–2010

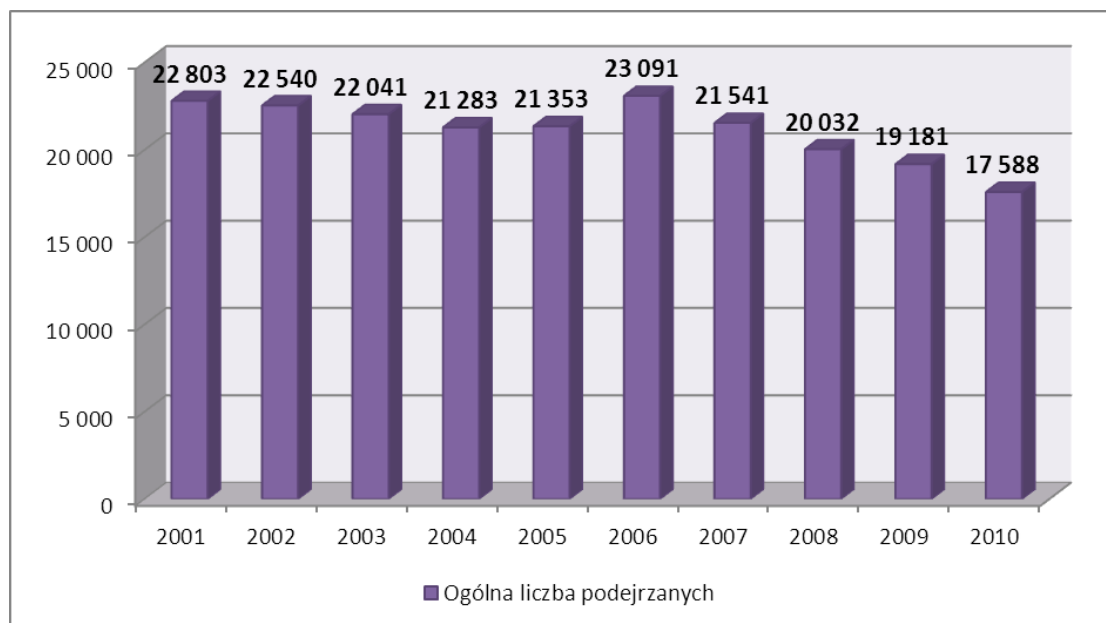

Źródło: KGP

Podejrzani

Wraz ze spadkiem liczby stwierdzonych przestępstw znęcania się nad osobą najbliższą zmniejszyła się liczba sprawców. W roku 2010 zarzuty popełnienia takich przestępstw przedstawiono 17 588 podejrzanym (co oznacza spadek ich liczby o 8,3% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to ustalono 19 181 podejrzanych).

Wykres 3.11.2 Liczba podejrzanych o przestępstwo znęcania się nad osobą najbliższą w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za znęcanie się nad osobą najbliższą

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwa znęcania się nad osobą najbliższą (art. 207 § 1, 2 i 3 k.k.) osądzono łącznie 16 344 osoby, z czego 13 663 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 12 756 osób (w tym w zawieszeniu: 11 120 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę powyżej 8 lat pozbawienia wolności, 10 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 98 osób na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 2822 osoby na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 9061 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności).

Warunkowo umorzono 1307 spraw, umorzono postępowanie w 933 przypadkach.

Uniewinniono 434 osoby.

Przed wyrokiem 835 osób było tymczasowo aresztowanych.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwo znęcania się nad osobą najbliższą

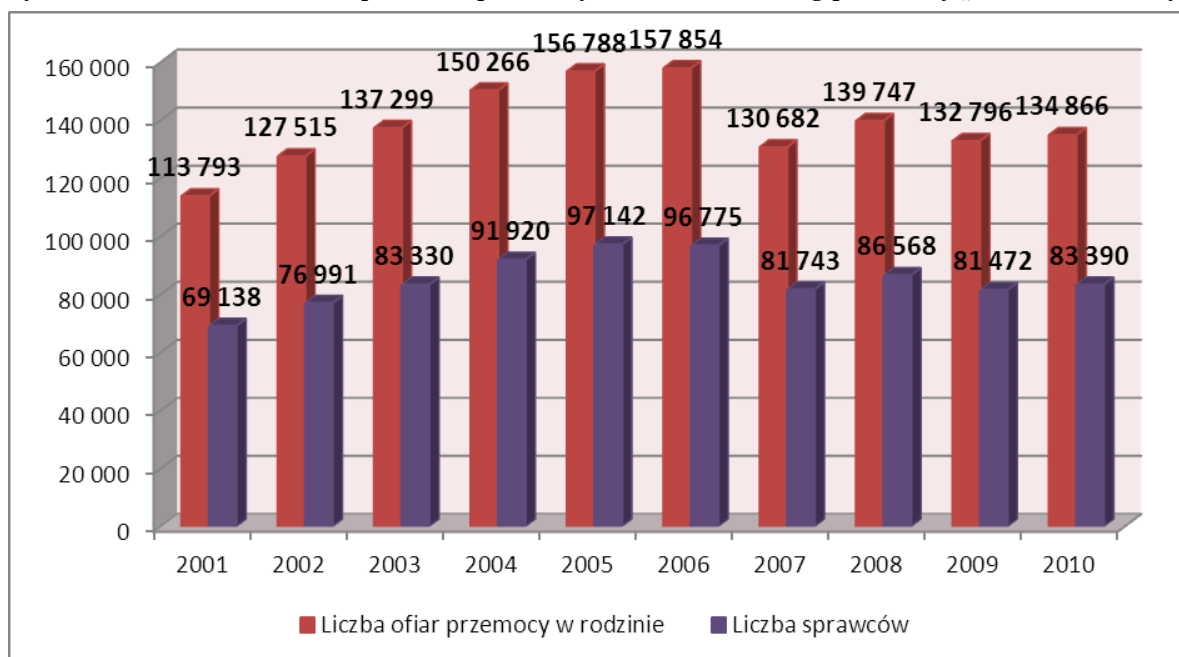
Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 5168 orzeczeń za przestępstwo znęcania się nad osobą najbliższą, z czego 4654 prawomocne, 48 nieprawomocnych i 466 tymczasowych aresztowań.

W tym samym czasie notowano 1132 wyroki z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwo znęcania się nad osobą najbliższą.

„Niebieskie Karty”

Poza statystykami przestępstw znęcania się nad osobą najbliższą z art. 207 k.k. istnieją dane dotyczące interwencji właściwych instytucji w rodzinach zagrożonych przemocą domową. „Niebieskie Karty” to procedura, która obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Dane gromadzone w ramach procedury „Niebieskie Karty” wskazują, że od roku 2007 liczba zarejestrowanych ofiar przemocy w rodzinie utrzymuje się na podobnym poziomie, od 130 do prawie 140 tysięcy osób rocznie. W tym samym okresie liczba sprawców przemocy oscyluje w granicach ponad 80 tysięcy.

Wykres 3.11.3 Liczba ofiar i sprawców przemocy w rodzinie według procedury „Niebieskie Karty”

Źródło: KGP

Wyniki badań społecznych na temat przemocy w rodzinie

Wyniki badania opinii społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie świadczą o tym, że liczba stwierdzonych przestępstw z art. 207 k.k. oraz dane procedury „Niebieskie Karty” nie obejmują całego zjawiska przemocy w rodzinie. Na podstawie wyników badania przeprowadzonego przez TNS OBOP w listopadzie 2010 roku można stwierdzić m.in. że:

- Wśród ogółu ofiar przemocy w rodzinie 39% stanowią mężczyźni, a 61% kobiety. Kobiety stanowią największy odsetek ogółu ofiar w przypadku przemocy seksualnej w rodzinie (90%). W przypadku przemocy fizycznej w rodzinie kobiety stanowią 63% ogółu ofiar, a mężczyźni 37%. Podobnie jest z ofiarami przemocy psychicznej: 64% z nich stanowią kobiety, a 36%: mężczyźni. Wśród ofiar przemocy ekonomicznej jest 70% kobiet i 30% mężczyzn.
- Wśród sprawców przemocy w rodzinie, niezależnie od formy przemocy, 70% stanowią mężczyźni, a 30% kobiety.
- 60% badanych mówi, że znają w swoim otoczeniu przynajmniej jedną rodzinę, w której dochodzi do przemocy wobec kobiet, natomiast 32%: że wobec mężczyzn.
- 45% ogółu badanej populacji, w tym 40% ogółu mężczyzn i 49% ogółu kobiet, to osoby, które mieszkają lub w przeszłości mieszkały w gospodarstwie domowym, w którym dochodzi lub dochodziło do przemocy w rodzinie.

- Kobiety będące ofiarami przemocy w rodzinie charakteryzują sprawcę najczęściej jako osobę w wieku 40–49 lat (32%), 30–39 lat (25%) lub 50–59 lat (15%). W przypadku mężczyzn, którzy przyznali, że doświadczyli przemocy ze strony innego członka gospodarstwa domowego, sprawca został scharakteryzowany jako osoba nieco młodsza: 26% wskazało na grupę wiekową 40–49 lat, ale 22% na 18–29 lat (następnie: 30–39 lat – 19%, a 50–59 lat – 15%). W sumie: o sprawcy poniżej 30 roku życia mówiło 16% kobiet - ofiar przemocy w rodzinie i już 28% - mężczyzn - ofiar przemocy w rodzinie.
- Jedynie mniejszość rodzin (26%), w których dochodziło do przemocy, korzystała w związku z tym z pomocy jakiejś instytucji lub organizacji. Najczęściej korzystano z pomocy Policji (14%) oraz poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, rodzinnego i zawodowego (9%).

Inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczania przemocy w rodzinie

Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

10 czerwca 2010 roku podpisana została ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r. nr 125, poz. 842). Ustawa ta wprowadziła wiele nowych rozwiązań, których podstawowym celem jest podniesienie skuteczności działań zmierzających do przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrona osób pokrzywdzonych tym rodzajem przemocy. Znowelizowana ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wprowadziła m.in. obowiązek uczestnictwa Policji przy wykonywaniu przez pracownika socjalnego czynności związanych z odebraniem dziecka z rodziny i umieszczenia go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie.

Na mocy delegacji określonej w art. 12a ust. 6 wskazanej ustawy Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej 28 marca 2011 r. podpisał rozporządzenie w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie. Na mocy przepisów tego rozporządzenia policjant przede wszystkim ma za zadanie zapewnienie bezpieczeństwa osobistego dziecku, pracownikowi socjalnemu i innym uczestnikom postępowania, a w razie potrzeby udzielenie pierwszej pomocy i wezwanie pogotowia ratunkowego. Decyzję o odebraniu dziecka z rodziny podejmuje pracownik socjalny wspólnie z policjantem, lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką. Ponadto policjant, przy wykonywaniu przez pracownika socjalnego czynności umieszczenia odebranego dziecka u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej, zapewnia bezpieczeństwo osobiste dziecku, pracownikowi socjalnemu i innym uczestnikom postępowania. Policjant ustala tożsamość osoby najbliższej, uprawnionego członka rodziny zastępczej lub uprawnionego pracownika placówki, w której umieszczone zostanie odebrane dziecko.

Ustawa ta wprowadziła także wiele zmian dotyczących procedury „Niebieskie Karty”

Przedstawiciele pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub

w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Na podstawie delegacji zawartej w art. 9d ust. 5 ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw Rada Ministrów ma określić, w drodze rozporządzenia, procedurę „Niebieskie Karty” oraz wzory formularzy „Niebieska Karta” wypełnianych przez przedstawicieli podmiotów realizujących procedurę „Niebieskie Karty”, mając na uwadze skuteczność działań wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i dobro tych osób – obecnie trwa etap uzgodnień międzyresortowych.

Krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie (wiodące: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej)

Odbiorcami programu są ofiary przemocy w rodzinie, w tym: dzieci, współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych, osoby starsze, osoby niepełnosprawne, sprawcy przemocy w rodzinie oraz świadkowie przemocy w rodzinie.

Program zakłada osiągnięcie następujących celów:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie;
- zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- zwiększenie dostępności pomocy;
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc.

Cele ogólne są realizowane przez:

- systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie,
- podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie,
- podnoszenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie,
- udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji jest wymienione jako jeden z podmiotów odpowiedzialnych za realizację strategii edukacyjnych w działaniach uprzedzających. Realizacja programu została zaplanowana na lata 2006–2016.

Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji jest głównym koordynatorem działań realizowanych w ramach programu, którego głównym celem jest wspieranie realizacji ustawowych działań organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Na poziomie województwa zadania wynikające z programu koordynuje wojewoda przy pomocy zespołu, w skład którego wchodzi przedstawiciele administracji samorządowej, Policji, Państwowej Straży Pożarnej czy Straży Granicznej. Zespół ten inicjuje i koordynuje działania programu na swoim terenie, zbiera informacje o jego realizacji, a następnie przedkłada Ministrowi SWiA sprawozdania z tego zakresu.

Głównym założeniem programu jest ograniczenie skali zjawisk i zachowań, które budzą powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia.

Jego priorytetowymi celami są:

- wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców,
- zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom,
- poprawa wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej służby,
- aktywizacja lokalnych partnerstw różnych podmiotów działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Na podstawie aktualnej wiedzy o stanie i poczuciu bezpieczeństwa określone zostały obszary działania programu i kierunki aktywności zaangażowanych podmiotów. Jednym z priorytetowych obszarów działania jest przemoc w rodzinie. Co roku w tym obszarze dofinansowywane projekty realizowane są na poziomie lokalnym.

W 2010 roku rozpatrywano 23 projekty z obszaru „przemoc w rodzinie”, które wojewodowie wysłali z wnioskiem o dofinansowanie ich realizacji. Dofinansowanie uzyskało 13 projektów na łączną kwotę 857 000 zł.

Projekty realizowane są przez partnerów na poziomie lokalnym – jednostki samorządu terytorialnego oraz Policję, a także inne podmioty

Obszar: „Przemoc w rodzinie”		
województwo	nazwa projektu	opis projektu
1. WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTO-KRZYSKIE	„Zawór Bezpieczeństwa”	Projekt polegał na prowadzeniu programów profilaktyki agresji i stresu dla dzieci i młodzieży pochodzącej głównie z rodzin dysfunkcyjnych, a uczęszczających do świetlic środowiskowych zorganizowanych na terenie miasta. Adresatami projektu były dzieci, młodzież ze świetlic środowiskowych, rodzice dzieci uczęszczających do świetlic lub mających problemy wychowawcze, nauczyciele ze świetlic środowiskowych oraz wszystkie osoby zaznajające przemoc, pracownicy MOPS, KPP, sądu rejonowego, SM, pedagodzy, komisja ds. rozwiązywania problemów alkoholowych. Partnerzy: komenda powiatowa Policji, MOPS, SM, sąd rejonowy, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, kościoły katolickie.
2. WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE	Kampania informacyjno-edukacyjna „Chrońmy dzieci przed wykorzystaniem seksualnym”	Projekt miał na celu ograniczenie patologii społecznej i przestępczości poprzez podniesienie świadomości społecznej oraz ochronę dzieci i młodzieży przed wykorzystaniem seksualnym. Zwiększenie wiedzy w zakresie reagowania i wstępnego diagnozowania przemoc seksualnej (personel opieki zdrowotnej i policjanci). Zwiększenie wiedzy na temat wykorzystania seksualnego u rodziców. Wieloaspektowa pomoc rodzicom i dzieciom z województwa mazowieckiego dla osób dotkniętych przemocą. Podniesienie świadomości mieszkańców Warszawy i województwa na temat problemu wykorzystywania seksualnego. Adresatami projektu są: profesjonaliści i służby zaangażowane w pomoc dzieciom i ich rodzinom., rodzice i opiekunowie, dzieci i młodzież. Partnerami są: Urząd m.st. Warszawy, Pogotowie Niebieska Linia, Policja, Warszawska Sieć Pomocy Dzieciom Wykorzystywanym Seksualnie.

3. WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE	„Edukacja i poradnictwo – warunkiem kształtowania nowej świadomości społecznej ofiar przemocy i ograniczania dysfunkcji w rodzinie”	Projekt zakładał podjęcie zadań wzajemnie uzupełniających się w następujących obszarach: kampania informacyjno-promocyjna do ofiar przemocy, sprawców i społeczeństwa, informująca o zjawisku przemocy i możliwościach korzystania z bezpłatnej pomocy, poprowadzona w różnych formach przekazu medialnego (radio, telewizja, spoty, prasa, ulotki, Internet). Powołano zespół wczesnej interwencji, jego praca przebiegała w oparciu o rzetelną analizę zagrożeń, konsultacje społeczne, wymianę doświadczeń i zagrożeń. Opracowana zostanie dwuletnia strategia (2010–2011) zapobiegania i przeciwdziałania przemocy oraz skutecznego pomagania i wspierania ofiar. Zorganizowano zostaną grupy wsparcia dla ofiar pomocy domowej. Zorganizowano szkolenia dla osób pracujących z ofiarami przemocy domowej. Adresaci: 500 ofiar przemocy domowej z miast: Konina i Koła, 500 wychowanków świetlic socjoterapeutycznych, świadkowie przemocy, osoby pracujące z ofiarami, sprawcy przemocy. Partnerzy: Policja z Konina i Koła, straż miejska, kuratorska służba sądowa, ośrodki pomocy społecznej z 22 gmin, szkoły podstawowe .
4. WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE	„Prowadzenie interdyscyplinarnego powiatowego zespołu do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie”	Projekt zakładał rozpropagowanie zasadności pracy zespołu w powiecie, zorganizowanie profilaktycznego występu teatralnego dla młodzieży i szkół średnich pod patronatem PaT, szkoleń członków zespołu i kadry pomocowej, 2 wyjazdy edukacyjne dla rodzin do ogniska kultury rodzinnej, spotkania zespołu w celu opracowania planu pomocy dziecku i rodzinie będącej w kryzysie, zintegrowanie działań instytucji zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie w powiecie. Adresatami projektu były osoby, rodziny będące w kryzysie, dotknięte przemocą i innymi patologiami, młodzież szkół średnich. Partnerzy: ośrodki pomocy społecznej powiatu oleckiego, szkoły, Policja, prokuratura, sąd, placówki opiekuńczo-wychowawcze, służba zdrowia, specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie i inne.
5. WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE	„Przemoc w rodzinie – jednym głosem mówimy NIE”	Projekt zakładał działania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży, promocję życia rodziny wolnej od przemocy. Przeprowadzono szkolenia interdyscyplinarne z zakresu reagowania i łagodzenia skutków przemocy oraz zorganizowanie specjalistycznego poradnictwa dla ofiar przemocy. Realizatorzy – UW, kuratorium, ośrodek metodyczny, Policja, specjalistyczny ośrodek wsparcia, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki pomocy społecznej, lokalne media.

6. WOJEWÓDZTWO PODLASKIE	„Bezpiecznie, znaczy mądrze”	Projekt zakładał objęcie systemową i komplementarną pomocą rodzin znajdujących się w kryzysie, marginalizowanych społecznie, ubogie z występującymi problemami przemocy domowej, alkoholizmu i innymi. Projekt zakładał pracę asystentów rodzinnych z beneficjentami. Asystent będzie pracował z wszystkimi członkami rodziny, dlatego też dzieci na czas rozwiązywania przez rodziców swoich problemów zostaną zaproszone do świetlicy socjoterapeutycznej i do klubów. Adresatami projektu były rodziny marginalizowane z problemem przemocy rodzinnej, ubóstwa, alkoholizmu i innymi, dzieci i młodzież pochodząca z ww. rodzin. Partnerzy: Zespół Pracowników Socjalnych nr 7 Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku, Szkoły Podstawowe nr 21, nr 44, nr 43 w Białymstoku, Publiczne Gimnazjum nr 18 im. Króla Zygmunta Augusta, III Komisariat Policji, Zarząd Mienia Komunalnego, Urząd Miejski w Białymstoku i inne.
7. WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE	„Rodzina bez przemocy w gminie Skoki”	Projekt obejmował działania z zakresu zapobiegania przemocy w rodzinie i wsparcie dla osób dotkniętych przemocą. Zakładał zorganizowanie szkoleń z zakresu rozpoznawania oznak przemocy domowej (w tym przemocy seksualnej) oraz z zakresu pomocy osobom poszkodowanym dla: dyrektorów i nauczycieli szkół/przedszkoli, pielęgniarek szkolnych i środowiskowych, pracowników samorządowych i ośrodków pomocy społecznej w gminie oraz policjantów. Po drugie, stworzenie gminnego telefonu zaufania i przeprowadzenie kampanii promującej odpowiednie wzorce życia rodzinnego (cykl spektakli teatralnych dla mieszkańców miasta i gminy Skoki). Adresaci: osoby dotknięte przemocą, osoby zajmujące się rozwiązywaniem problemów przemocy, mieszkańcy miasta i gminy Skoki. Partnerzy: biblioteka publiczna, gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, ośrodek pomocy społecznej, Policja, szkoły z terenu gminy.
8. WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE	„Bezpieczna rodzina – bezpieczne środowisko – profilaktyka przemocy domowej w Gminie Przemyśl”	Projekt miał na celu głównie poprzez profilaktykę rodzinną i szkolną ograniczyć zachowania agresywne i przemocowe w środowiskach rodzinnych, szkolnych i środowiskach lokalnych poszczególnych 16 wsi – sołectw. Zakładał dogłębne szkolenia pracowników zaangażowanych do pracy z wytypowanymi rodzinami oraz pozostałych pracowników socjalnych pracujących w projekcie, przeprowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnej, zorganizowanie i przeprowadzenie programów profilaktycznych „SOS – dzieci wobec przemocy”. Adresatami projektu byli mieszkańcy 16 sołectw gminy Przemyśl, uczniowie I klas gimnazjalnych, pozostali

		uczniowie klas gimnazjalnych, radni, sołtysi, członkowie rad sołeckich i inni. Partnerzy: gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych w Przemyśle, Stowarzyszenie Animatorów Trzeźwości w Przemyśle, Towarzystwo Psychoprofilaktyczne w Warszawie, zespoły szkół Gminy Przemyśl, KMiP Policji, Kościół katolicki.
9. WOJEWÓDZTWO ZACHODNIO-POMORSKIE	„Lokalny system powiadamiania o przemoc i patologiach społecznych – Razem skuteczni, razem bezpieczni” – II edycja projektu.	Projekt zakłada podjęcie działań w celu dopracowania i usprawnienia miejskiego systemu powiadamiania i stworzenia skutecznych ogniw w łańcuchu współpracy poszczególnych instytucji, jak również przeprowadzenie akcji promocyjnej projektu w środowisku lokalnym oraz wśród instytucji z obszaru wsparcia dla osób zagrożonych przemocą i patologiami społecznymi. Adresatami projektu są mieszkańcy Koszalina bezpośrednio dotknięci problemem przemoc, zagrożeni przemocą oraz problemem zjawiska patologii, a także pracownicy koszalińskich instytucji i organizacji wspierających osoby dotknięte przemocą i zjawiskami patologicznymi oraz rad osiedli. Partnerzy: Komenda Miejska Policji w Koszalinie, SM w Koszalinie, CARITAS Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej, Wydział Edukacji Urzędu Miejskiego w Koszalinie, rady osiedli i inne.
10. WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE	„Opolskie przeciw przemoc”	Celem projektu było ograniczenie zjawiska przemoc w rodzinie, a także skutków stosowania przemoc na terenie woj. opolskiego. W ramach projektu zostanie przeprowadzona kampania społeczno-informacyjna, która będzie obejmować cykl działań w postaci tygodnia walki z przemocą. Planowane jest także prowadzenie szkoleń skupionych wokół 3 modułów: profilaktyce przemoc, przybliżeniu osoby ofiary, sprawcy przemoc. Trwałym rezultatem projektu będzie powstanie w pełni wyposażonych dwóch niebieskich pokoi. Podsumowaniem projektu jest wydanie publikacji zawierającej wyniki przeprowadzonej diagnozy. Adresatami projektu byli pracownicy socjalni, policjanci, przedstawiciele sądu, edukacji, służby zdrowia, przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, organizacji pozarządowych oraz przedstawiciele organów administracji rządowej i samorządowej. Partnerzy Uniwersytet Opolski, KWP w Opolu.
11. WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE	„Wspólna sprawa – stop przemoc”	Bezpośrednimi adresatami projektu były osoby doświadczające przemoc, zwłaszcza kobiety i dzieci. Prowadzono zajęcia terapeutyczne dla ofiar i świadków przemoc, zajęcia profilaktyczne z zakresu przemoc rówieśniczej, szkolenia dla nauczycieli, warsztaty z zakresu procedury stosowania „Niebieskiej Karty” dla pracowników OPS, Policji, pedagogów szkolnych, pielęgniarek środo-

		wiskowych. Realizatorami projektu były instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo i porządek publiczny na terenie gminy.
12. WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE	„Przełam przemoc”	Projekt kierowany do wszystkich mieszkańców gminy Stare Miasto w celu zmiany świadomości społeczności lokalnej na temat przemocy domowej. Zakładał zorganizowanie szkoleń i warsztatów, które pokażą, że ofiara i sprawca przemocy nie pozostają sami. Zorganizowano o zasięgu ponadlokalnym rajd rowerowy „Zdrowa i szczęśliwa rodzina” oraz festyn międzygminnego integracyjnego rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy „Widzę, słyszę i reaguję na przemoc”. Adresaci: mieszkańcy gminy, przede wszystkim ofiary przemocy i ich sprawcy. Partnerzy: Sąd Rejonowy w Koninie, Policja, powiatowe centrum pomocy rodzinie, instytucje kościelne, ośrodki zdrowia, Towarzystwo Inicjatyw Obywatelskich w Koninie, szkoły i przedszkola
13. WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE	„MOŻEMY CI POMÓC – program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy Tyczyn”	W ramach projektu przeprowadzono kampania społeczno-informacyjna, w której mieszkańcy gminy Tyczyn zostali poinformowani o przyczynach, rodzajach i skutkach przemocy. Projekt zakładał podniesienie świadomości społecznej i wiedzy o przejawach przemocy, promuje odpowiednie wzorce życia rodzinnego. Adresatami projektu jest ogół społeczeństwa z terenu gminy Tyczyn, uczniowie klas szóstych szkół podstawowych, uczniowie klas pierwszych gimnazjum, rodzice, stowarzyszenia działające na rzecz rodziny, personel medyczny podstawowej opieki zdrowotnej. Partnerzy: Urząd Miejski w Tyczynie, wszystkie szkoły podstawowe z terenu gminy Tyczyn, gimnazjum.

Inne działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Przedstawiciel Komendy Głównej Policji bierze udział w przygotowaniu międzynarodowego modułu e-learningowego European Police College (CEPOL) na temat przemocy ze względu na płeć, który będzie służył jako narzędzie dydaktyczne osobom szkolącym kadrę policyjną wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej w tym zakresie, a także starszym oficerom policji w ramach doskonalenia zawodowego. Moduł ten zostanie umieszczony na stronie Europejskiej Akademii Policyjnej, a także rozesłany do wszystkich krajów członkowskich UE. Wiosną 2011 roku planuje się nagranie filmów niezbędnych do zakończenia prac nad częścią modułu, dotyczącą studium przypadków, umożliwiającą policjantom praktyczne ćwiczenia w zakresie podejmowania strategicznych decyzji w sytuacji wystąpienia przemocy. Gotowe narzędzie zostanie udostępnione policjom krajów członkowskich UE.

Program Daphne III na lata 2007—2013 „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka”

Program został przyjęty przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej 20 czerwca 2007 roku (wszedł w życie 7 lipca 2007 po jego publikacji w Dzienniku Urzędowym UE) i jest kontynuacją działań Unii Europejskiej z zakresu walki z przemocą objętych w poprzednich latach programami Daphne oraz Daphne II. Jest on częścią programu „Prawa podstawowe i sprawiedliwość”.

Na poziomie krajowym wdrażanie Daphne III wspomaga Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Rola MSWiA ma charakter pomocniczy i ma ułatwiać korzystanie z programu Daphne III. Procedura ubiegania się o dofinansowanie w ramach programu jest prowadzona jedynie przez Komisję Europejską.

Do najważniejszych celów programu Daphne III należą:

- walka z wszelkimi formami przemocy (fizycznej, seksualnej i psychicznej) wobec dzieci, młodzieży i kobiet (w tym m.in.: zapobieganie i zwalczanie wykorzystywania seksualnego, przemocy w rodzinie, przemocy w szkole);
- zapewnienie wsparcia ofiarom przemocy i grupom ryzyka.

MSWiA, wspomagając wdrażanie programu Daphne III:

- wspiera działania wzmacniające świadomość społeczną w kwestii przemocy, w tym upowszechnia inicjatywy podejmowane przez KE w ramach programu Daphne III;
- propaguje wiedzę na temat możliwości ubiegania się o wsparcie ze środków UE w ramach Daphne III (m.in. poprzez organizację szkoleń, konferencji, seminariów);
- promuje wyniki realizowanych w ramach Daphne III przedsięwzięć i projektów jako przykładów dobrych praktyk w przeciwdziałaniu przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet.

3.12 Przestępstwa przeciwko zwierzętom

Przestępstwa przeciwko zwierzętom określone są w Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt oraz w Kodeksie karnym:

Art. 181. § 1. Kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Kto, wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną, niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta powodując istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę.

(...)

Art. 182. § 1. Kto zanieczyszcza wodę, powietrze lub ziemię substancją albo promieniowaniem jonizującym w takiej ilości lub w takiej postaci, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

(...)

Art. 185. § 1. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 182 § 1, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

(...)

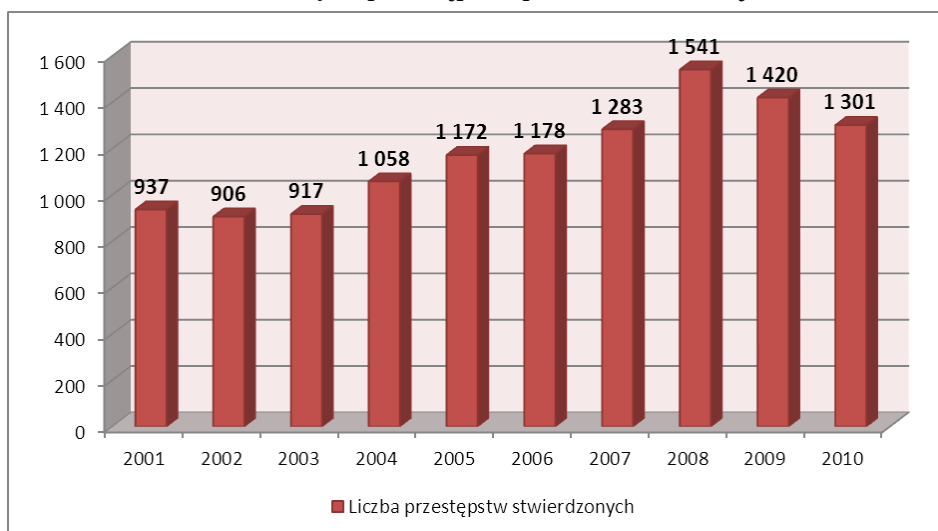
Wszczęte postępowania

W roku 2010 wszczęte zostały 1884 postępowania przygotowawcze o przestępstwa przeciwko zwierzętom, co oznacza spadek ich liczby o 2% w porównaniu z rokiem 2009.

Przestępstwa stwierdzone

Stwierdzono 1301 przestępstw przeciwko zwierzętom (w tym 14 usiłowań), czyli o 8,4% mniej w porównaniu z rokiem poprzednim.

Wykres 3.12.1 Liczba stwierdzonych przestępstw przeciwko zwierzętom w latach 2001–2010

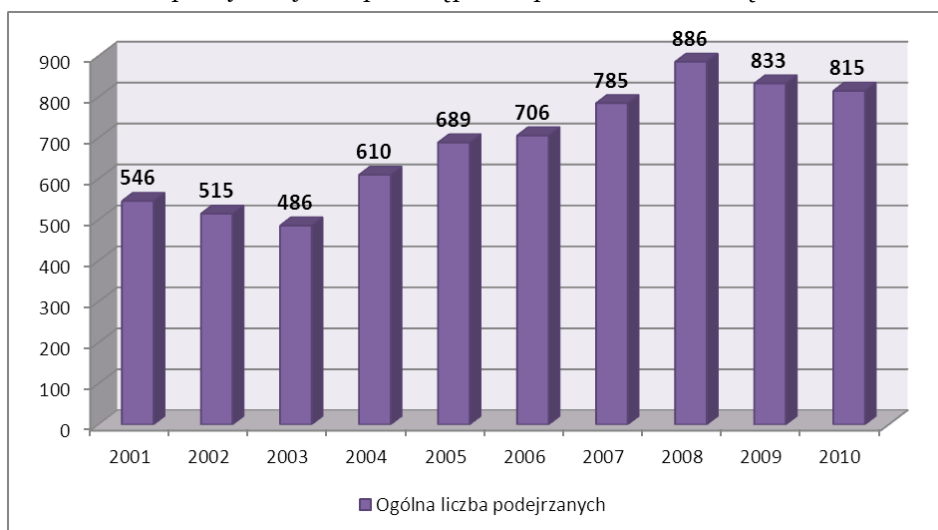

Źródło: KGP

Podejrzani

W roku 2010 zarzuty popełnienia przestępstw przeciwko zwierzętom przedstawiono 815 podejrzany (co oznacza spadek ich liczby o 2,2% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy ustalono 833 podejrzanych).

Wykres 3.12.2 Liczba podejrzanych o przestępstwa przeciwko zwierzętom w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Dane Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych dotyczące kłusownictwa

W 2010 roku zanotowano 293 przypadki kłusownictwa. Oznacza to spadek w stosunku do roku poprzedniego o 14,3 % (342). Wartość stwierdzonych szkód spowodowanych kłusownictwem zmalała o 14,9% (z 1 438 010 zł do 1 224 090 zł).

Do najczęściej bezprawnie pozyskiwanych gatunków zwierzyny należały odpowiednio: sarny, dziki, jelenie, łosie, lisy, daniela, zające oraz ryby. Pracownicy Lasów Państwowych zdjęli w tym okresie kilkadziesiąt tysięcy wnyków. Niepokojący jest wzrost liczby przypadków kłusownictwa za pomocą broni palnej.

Najczęściej nielegalne pozyskiwanie zwierzyny odbywa się dla pozyskania mięsa spowodowaneubożeniem ludności wiejskiej. W 2010 roku zarejestrowano także 3 przypadki nielegalnego odłowu ryb ze stawów hodowlanych należących do Lasów Państwowych.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń z ustawy o ochronie zwierząt

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 22 prawomocne orzeczenia z ustawy o ochronie zwierząt. W tym samym czasie notowano 38 wyroków z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwa z ustawy o ochronie zwierząt.

Rozdział 4

Przestępczość zorganizowana

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji,
Komendy Głównej Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
Służby Więziennej)*

Art. 258 k.k.

§ 1. Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli grupa albo związek określone w § 1 mają charakter zbrojny albo mają na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Kto grupę albo związek określone w § 1, w tym mające charakter zbrojny, zakłada lub taką grupę albo związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Kto grupę albo związek mające na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym zakłada lub taką grupę lub związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 264 k.k.

§ 3. Kto organizuje innym osobom przekraczanie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Obecnie obowiązujący w Polsce kodeks karny, tak jak ustawodawstwo karne wielu innych krajów, nie zawiera legalnej definicji przestępczości zorganizowanej. Zwrócić jednak należy uwagę, że art. 258 k.k. dokonuje penalizacji kierowania zorganizowaną grupą albo związkiem mającym na celu popełnianie przestępstw, zakładania lub też samego udziału w takiej grupie. Analogicznie problem traktują także ustawodawstwa wielu innych państw.

Przyjmowana zazwyczaj typologia przestępczości zorganizowanej zakłada wyodrębnienie trzech obszarów jej występowania – przestępczość o charakterze ekonomicznym, narkotykowym i kryminalnym. Współcześnie coraz częściej poszczególne aspekty przestępczości zorganizowanej przenikają się wzajemnie, konsekwencją czego jest funkcjonowanie zorganizowanych grup przestępczych o charakterze multiprzestępczym.

Według danych Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji największy obszar działalności zorganizowanych grup przestępczych stanowi przestępczość narkotykowa, jednakże, według szacunkowych danych CBS KGP, ABW oraz Straży Granicznej, to przestępcza działalność o charakterze ekonomicznym powoduje najwyższe straty dla Skarbu Państwa. Przestępczość ekonomiczna ma charakter wieloaspektowy, a oprócz jej typowych form, jak wyłudzenia akcyzy i VAT oraz zaniżanie należności publicznoprawnych, przestępczości na rynku kapitałowym, bankowym i ubezpieczeniowym, zalicza się do niej również przestępczość związaną z zamówieniami publicznymi czy przeciwko prawom autorskim, a także pozostaje ona nierozzerwalnie związana z praniem pieniędzy.

Przestępczość ekonomiczna dotyczy zatem nie tylko sfery bezpieczeństwa i porządku publicznego, lecz również bezpieczeństwa ekonomicznego państwa.

Zorganizowane grupy przestępcze zajmujące się tego rodzaju procederem na bieżąco dostosowują metody działania do zmieniającej się sytuacji ekonomicznej oraz przepisów prawa, wykorzystując istniejące regulacje lub luki prawne. W związku z tym przestępczość ekonomiczna jest najszybciej ewoluującą formą działalności przestępczej. Przykładami nowych form tego rodzaju przestępczości mogą być nadużycia związane z reaktywacją przedwojennych spółek oraz wyludzeniami dotacji Unii Europejskiej. Istotnym problemem, sygnalizowanym przez Unię Europejską, są także oszustwa podatkowe związane z handlem prawami do emisji dwutlenku węgla.

Zorganizowane grupy przestępcze wykorzystują także w swej działalności mechanizmy korupcyjne czy uprawiają proceder prania pieniędzy, służący legalizowaniu lub ukrywaniu środków majątkowych pochodzących z przestępstw. Do prowadzenia działalności przestępczej coraz częściej wykorzystywana jest również cyberprzestrzeń. Odnotowane są także pojedyncze przypadki prowadzenia zorganizowanej działalności przestępczej przez środowiska ekstremistyczne, potencjalnie natomiast, zgodnie ze światowymi tendencjami, istnieje możliwość nawiązywania współpracy pomiędzy zorganizowanymi grupami przestępczymi a środowiskami radykalnymi i międzynarodowymi organizacjami terrorystycznymi.

W obszarze zorganizowanej przestępczości o charakterze narkotykowym bezpośredni wpływ na polski rynek mają zagraniczne tendencje dotyczące popytu na narkotyki. Zorganizowane grupy przestępcze na bieżąco dostosowują swą działalność do aktualnych trendów. W związku z tym na bieżąco modyfikowane są dotychczasowe oraz powstają nowe sposoby produkcji, przemytu i dystrybucji środków odurzających, substancji psychotropowych oraz ich pochodnych.

Polskie zorganizowane grupy przestępcze wprowadzają do obrotu przede wszystkim narkotyki syntetyczne (amfetaminę), jednak w ostatnim okresie dominującą rolę narkotyków syntetycznych przejmują te uzyskiwane z surowców naturalnych. Na skalę zjawiska wpływ mają również: postęp w dziedzinie chemii i farmacji (nowe substancje psychotropowe i odurzające oraz metody ich produkcji), możliwość stosunkowo łatwego ukrycia substancji psychotropowych i odurzających podczas przemytu oraz wysoka cena środków odurzających w krajach zachodnioeuropejskich, co oznacza opłacalność przemytu nawet stosunkowo niewielkich ich ilości. Istotne znaczenie mają także nowe sposoby dystrybucji substancji psychotropowych i odurzających (Internet), a także zmieniające się trendy w niektórych środowiskach, w tym przede wszystkim młodzieżowych (używanie środków odurzających zamiast alkoholu).

W przeciwieństwie do tendencji obserwowanych w latach dziewięćdziesiątych XX wieku przestępczość zorganizowana o charakterze kryminalnym stanowi obecnie stosunkowo mniejsze zagrożenie w porównaniu z przestępczością ekonomiczną czy narkotykową.

W miejsce dużych grup przestępczych o wysokim stopniu zorganizowania powstaje obecnie wiele mniejszych, często luźno powiązanych ze sobą i współpracujących jedynie w poszczególnych obszarach przestępczej działalności. Natomiast zauważalną tendencją jest rozszerzenie wpływów polskich grup przestępczych na teren Europy Zachodniej, o czym świadczą wzrost liczby ekstradycji, realizowanych w ramach europejskiego nakazu aresztowania z wielu krajów UE oraz deportacji z USA, a także zwiększający się udział rodzimych organizacji przestępczych w krajach skandynawskich czy Europy Zachodniej, głównie Francji, Hiszpanii i Włoch.

Przestępstwa o charakterze kryminalnym popełniane są przez zorganizowane grupy przestępcze zarówno w celu pozyskiwania środków majątkowych, jak i zabezpieczenia realizowanych interesów, w tym ochrony przed konkurencyjnymi grupami lub zdobycia nowych stref wpływów. Przemoc lub bezpośrednia groźba jej użycia wykorzystywana jest także do zapewnienia wewnątrzgrupowej dyscypliny.

Coraz częściej przemoc ze strony zorganizowanych grup przestępczych nie jest kierowana wyłącznie wobec niepokornych lub nieuczciwych członków grup, lecz również w stosunku do ich najbliższej rodziny, a także osób zajmujących się ściganiem i zwalczaniem przestępczości zorganizowanej, w szczególności policjantów, prokuratorów.

Zdarzają się przypadki, w których osoby izolowane penitencjarnie utrzymują stały kontakt z innymi przestępcami pozostającymi na wolności, w skrajnych przypadkach w dalszym ciągu kierują zorganizowanymi grupami przestępczymi. Zauważa się również, że wielu spośród aresztowanych w latach ubiegłych liderów zorganizowanych grup przestępczych powróciło do działalności przestępczej. Osoby te dysponują bogatszą wiedzą na temat taktyki działań policyjnych.

W związku z uczestnictwem w strukturach Unii Europejskiej Polska bierze udział w realizacji unijnej polityki w obszarze zwalczania przestępczości zorganizowanej.

W konkluzjach przyjętych w listopadzie 2010 roku przez Radę Ministrów Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości UE wskazano na potrzebę utworzenia i wdrożenia wieloletniego cyklu (na podstawie projektu HARMONY) realizacji polityki w odniesieniu do przestępczości zorganizowanej oraz poważnej przestępczości międzynarodowej, w celu przeciwdziałania zagrożeniom związanym z tymi zjawiskami w sposób spójny i metodologiczny, poprzez maksymalną współpracę pomiędzy odpowiednimi służbami krajów członkowskich, instytucjami i agencjami UE oraz właściwymi krajami i organizacjami trzecimi. Podczas posiedzenia Komitetu ds. Współpracy Operacyjnej w zakresie Bezpieczeństwa Wewnętrznego UE – COSI, które odbyło się w Brukseli w kwietniu 2011 roku, na bazie propozycji Europolu, komitet sformułował następujące priorytety w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej w UE, które zostaną przedstawione Radzie JHA (Justice and Home Affairs) do akceptacji:

- zwalczanie cyberprzestępczości;
- zwalczanie handlu ludźmi (*Trafficking in Human Beings*);
- redukcja produkcji narkotyków syntetycznych, a szczególnie nowych substancji psychoaktywnych;
- zwalczanie przemytu drogą morską nielegalnych towarów, w tym kokainy, heroiny, konopi indyjskich i podrabianych towarów;
- osłabienie zdolności grup przestępczych do handlu ludźmi i ułatwiania nielegalnej migracji do UE przez południową i południowo-wschodnią Europę, szczególnie przez granicę Grecji z Turcją i w obszarze Morza Śródziemnego w pobliżu Afryki Północnej;
- zmniejszenie roli Zachodnich Bałkanów, jako kluczowego miejsca tranzytu i składowania nielegalnych towarów przeznaczonych na obszar UE i jako centrum logistycznego dla grup przestępczych zaangażowanych w wieloraką działalność przestępczą;
- osłabienie roli zachodnioafrykańskich zorganizowanych grup przestępczych, szczególnie w obszarze nielegalnej migracji, nielegalnego obrotu heroiną i kokainą oraz handlem ludźmi;
- zredukowanie finansowych i technicznych możliwości działania mobilnych zorganizowanych grup przestępczych zaangażowanych w wieloraką działalność przestępczą, łącznie z użyciem przemocy i przestępstwa przeciwko mieniu.

Po formalnym przyjęciu tych priorytetów przez ministrów spraw wewnętrznych krajów UE staną się one obszarami szczególnie istotnymi z perspektywy bezpieczeństwa wewnętrznego całej Unii Europejskiej.

4.1 Dane statystyczne

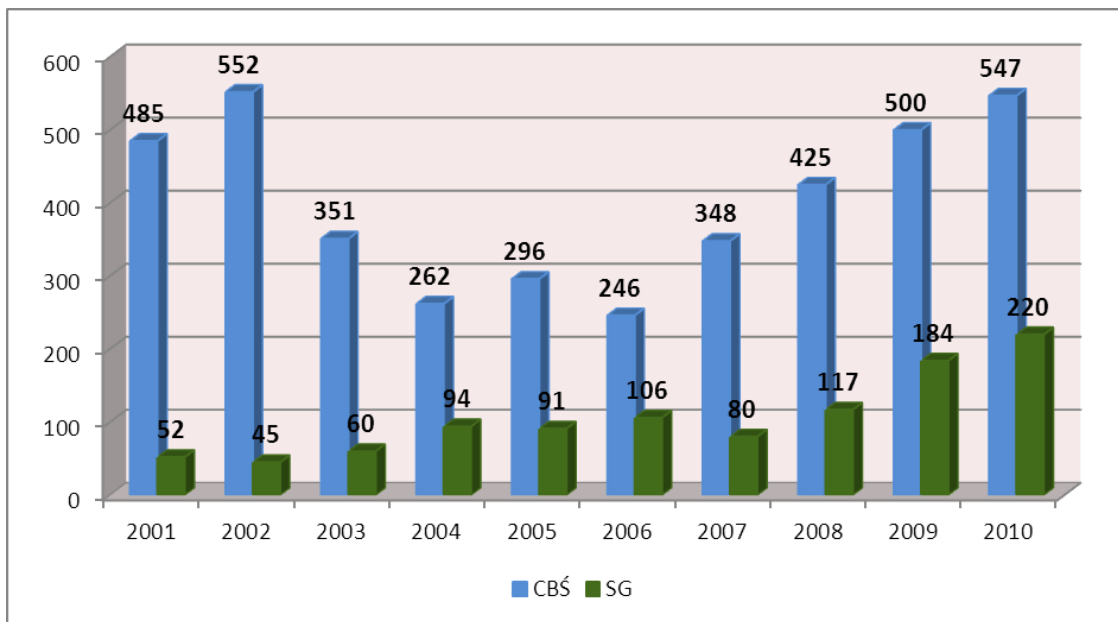
W 2010 roku w zainteresowaniu Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji pozostawało 547 (500)¹¹ zorganizowanych grup przestępczych. W omawianym okresie w zainteresowaniu Straży Granicznej pozostawało 220 (184) grup przestępczych¹². Od roku 2006 liczba zorganizowanych grup przestępczych pozostających w zainteresowaniu CBS sukcesywnie wzrasta i w roku 2010 osiągnęła poziom zbliżony do notowanego w roku 2002.

Jednocześnie w roku 2010 w zainteresowaniu Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego pozostawało 160 grup przestępczych, Żandarmerii Wojskowej: 4.

¹¹Dane w nawiasach pozostawione bez komentarza odnoszą się do roku 2009.

¹²Danych pochodzących z poszczególnych służb dotyczących zorganizowanych grup przestępczych nie należy sumować z uwagi na fakt, że te same zorganizowane grupy przestępcze mogły pozostawać w zainteresowaniu kilku służb.

Wykres 4.1 Liczba zorganizowanych grup przestępczych pozostających w zainteresowaniu CBS KGP oraz SG w latach 2001-2010

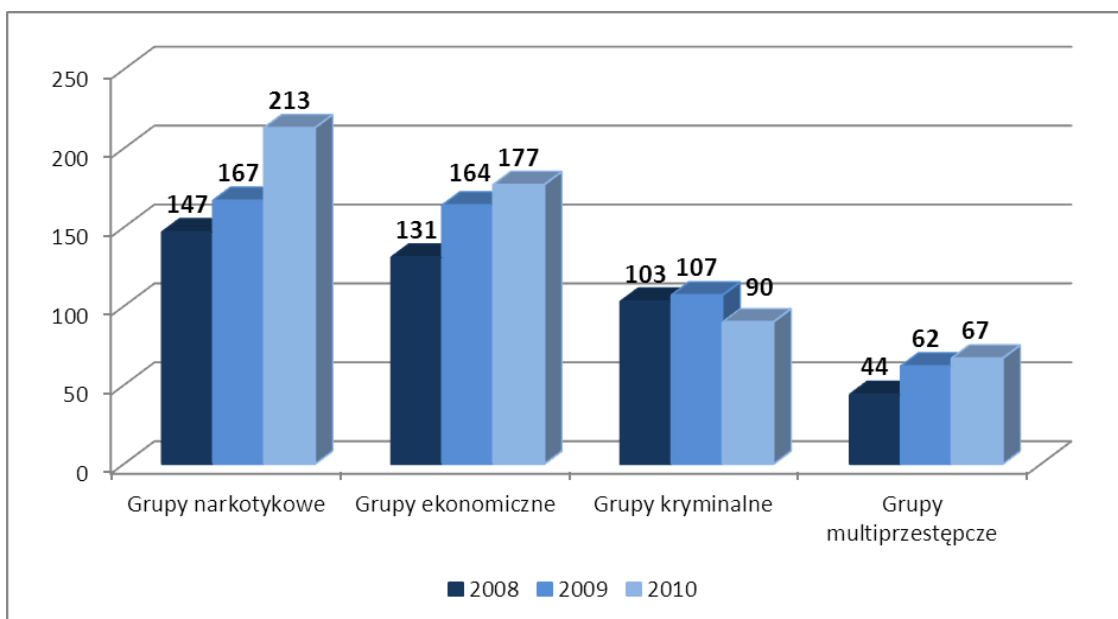

Źródło: CBS KGP i KG SG

Zorganizowane grupy przestępcze według kategorii działalności przestępczej

W 2010 roku w zainteresowaniu CBS KGP było 213 (w roku 2009: 167) grup przestępczych o charakterze narkotykowym, 177 (164) grup o charakterze ekonomicznym, 90 (107) grup o charakterze kryminalnym oraz 67 (62) grup prowadzących działalność multiprzestępczą.

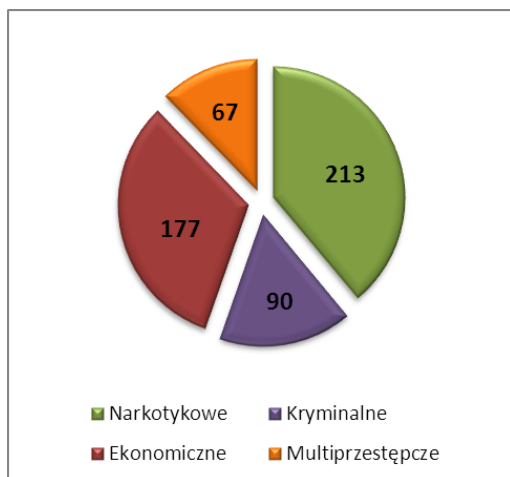
Wykres 4.2 Liczba zorganizowanych grup przestępczych (według wybranych kategorii) pozostających w zainteresowaniu CBS KGP w latach 2008–2010

Źródło: CBS KGP

Wśród 547 zorganizowanych grup przestępczych, które w roku 2010 były w zainteresowaniu CBS, grupy narkotykowe stanowiły 39%, ekonomiczne 32%, kryminalne 17%, multiprzestępcze 12%.

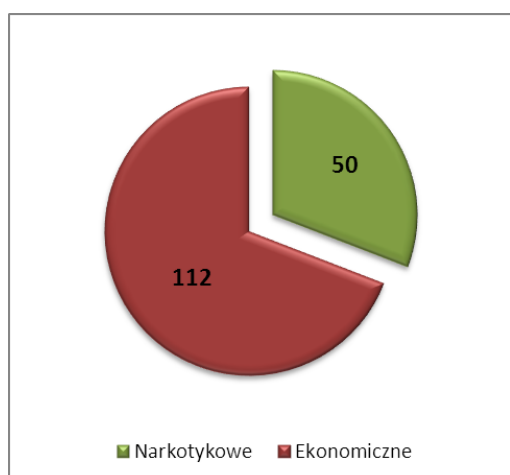
Wykres 4.2a Zorganizowane grupy przestępcze według wybranych obszarów ich działalności, rozpoznawane przez CBS KGP w 2010 roku

Źródło: CBS KGP

W zainteresowaniu ABW pozostawało 50 grup o charakterze narkotykowym (31% wszystkich), oraz 112 grup o charakterze ekonomicznym (69%).

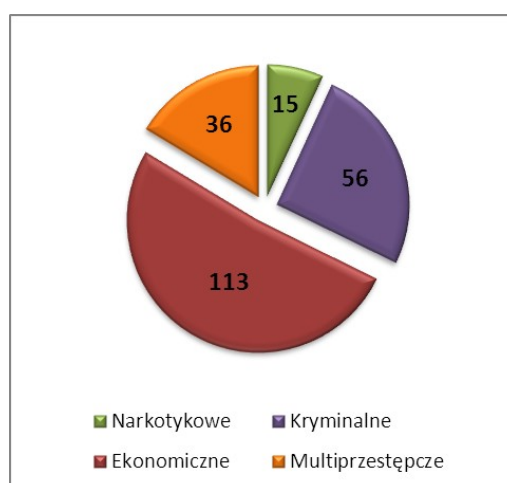
Wykres 4.2c Zorganizowane grupy przestępcze według wybranych obszarów ich działalności, rozpoznawane przez ABW w 2010 roku

Źródło: ABW

W analogicznym okresie Straż Graniczna prowadziła rozpoznanie 113 zorganizowanych grup o charakterze ekonomicznym (51% wszystkich), 56 grup o charakterze kryminalnym (26%), 36 grup multiprzestępczych (16%) i 15 zorganizowanych grup przestępczych o charakterze narkotykowym (7%).

Wykres 4.2b Zorganizowane grupy przestępcze według wybranych obszarów ich działalności, rozpoznawane przez SG w 2010 roku

Źródło: KG SG

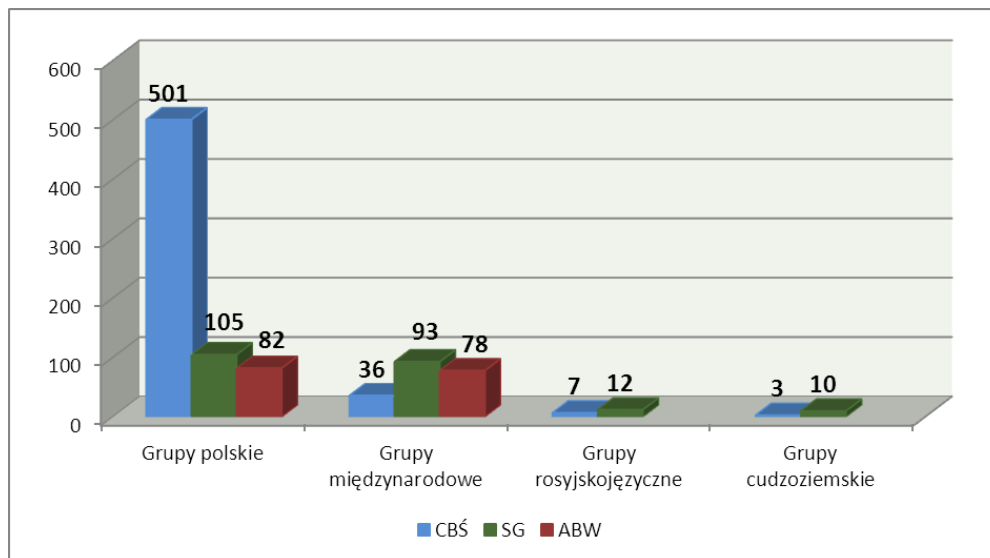
W roku 2010 Żandarmeria Wojskowa prowadziła rozpoznanie 4 zorganizowanych grup przestępczych działających w obszarze przestępczości ekonomicznej.

Zorganizowane grupy przestępcze według narodowości

W roku 2010 CBS KGP obejmowało zainteresowaniem 501 polskich zorganizowanych grup przestępczych, 36 międzynarodowych, 7 rosyjskojęzycznych i 3 cudzoziemskie. W tym samym okresie Straż Graniczna obejmowała zainteresowaniem 105 polskich zorganizowanych grup przestępczych, 93 międzynarodowe, 12 rosyjskojęzycznych i 10 cudzoziemskich.

Natomiast Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego obejmowała zainteresowaniem 82 polskie i 78 międzynarodowych zorganizowanych grup przestępczych.

Wykres 4.3 Liczba grup przestępczych (według narodowości) pozostających w zainteresowaniu CBS KGP, SG i ABW w 2010 roku

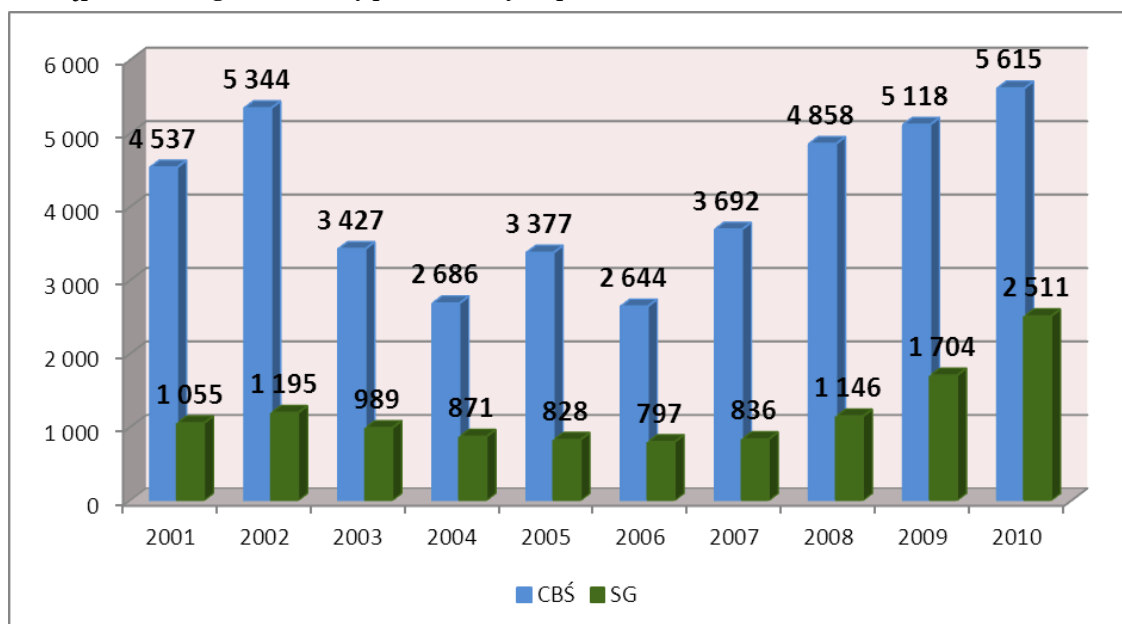
Źródło: CBS KGP, KG SG, ABW

Osoby objęte zainteresowaniem w ramach spraw operacyjnych dotyczących przestępczości zorganizowanej

Jak wynika z danych przekazanych przez CBS KGP oraz KG SG, od 2006 roku liczba osób objętych zainteresowaniem w ramach prowadzonych spraw operacyjnych dotyczących przestępczości zorganizowanej stale rośnie. W 2010 roku w ramach spraw operacyjnych CBS KGP oraz SG objęła zainteresowaniem łącznie 8126 osób (w roku poprzednim: 6822), z czego 5615 było objętych zainteresowaniem CBS KGP, natomiast 2511 - SG.

W tym samym czasie ABW w ramach prowadzonych spraw operacyjnych obejmowała zainteresowaniem 1682 osoby.

Wykres 4.4 Liczba osób objętych zainteresowaniem w ramach spraw operacyjnych dotyczących przestępczości zorganizowanej prowadzonych przez CBS KGP i KG SG w latach 2001–2010

Źródło: CBS KGP, KG SG

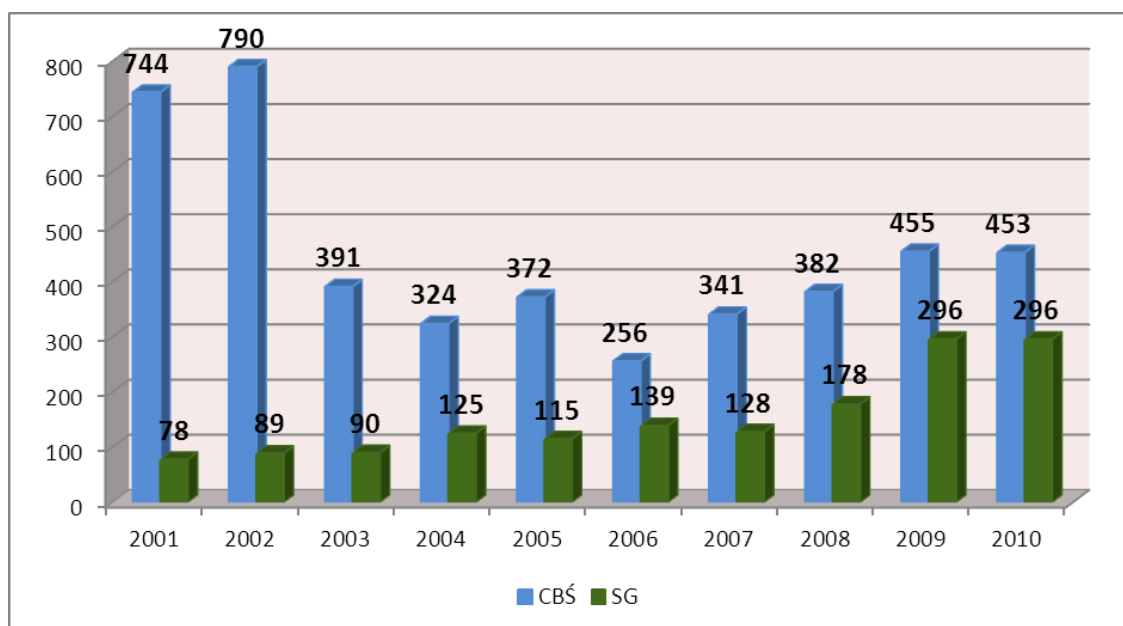
Liderzy zorganizowanych grup przestępczych

Według danych CBS KGP na koniec 2010 roku wszystkimi aktywnie działającymi grupami przestępczymi kierowało łącznie 453 (w roku poprzednim: 455) liderów, w tym: 407 – polskimi grupami przestępczymi, 37 – międzynarodowymi, 5 – rosyjskojęzycznymi oraz 3 – grupami składającymi się z cudzoziemców.

W analogicznym okresie Straż Graniczna zidentyfikowała łącznie 296 (296) liderów grup przestępczych, w tym: 156 liderów grup polskich, 107 liderów grup międzynarodowych, 21 liderów grup rosyjskojęzycznych oraz 12 liderów grup cudzoziemskich.

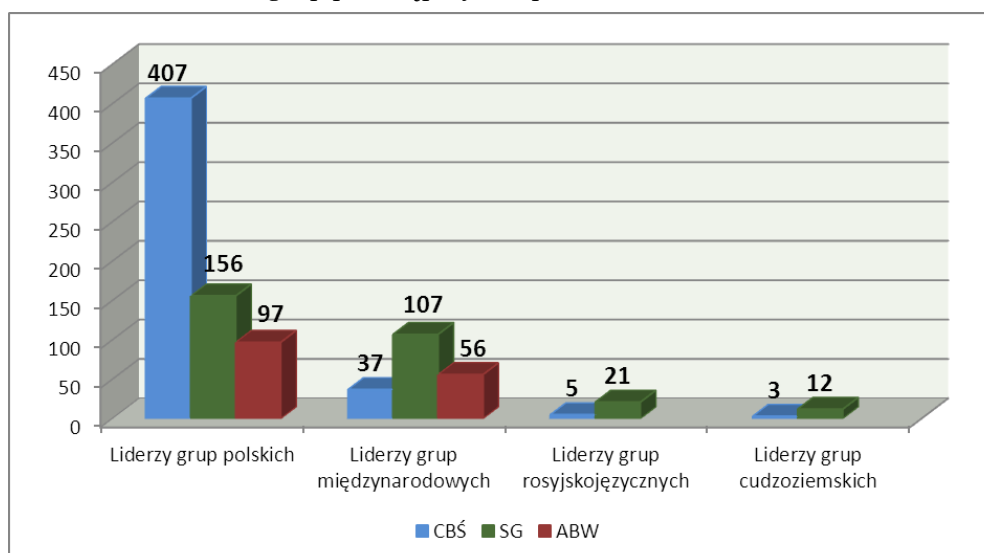
Natomiast Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego zidentyfikowała 153 liderów grup przestępczych, w tym: 97 liderów grup polskich i 56 liderów grup międzynarodowych.

Wykres 4.5 Liczba rozpoznanych przez CBS KGP i SG liderów zorganizowanych grup przestępczych w latach 2001–2010

Źródło: CBS KGP, KG SG

Wykres 4.6 Liczba rozpoznanych w 2010 roku przez CBS KGP, SG i ABW liderów grup przestępczych z podziałem na narodowość

Źródło: CBS KGP, KG SG, ABW

Ograniczenie działalności liderów zorganizowanych grup przestępczych

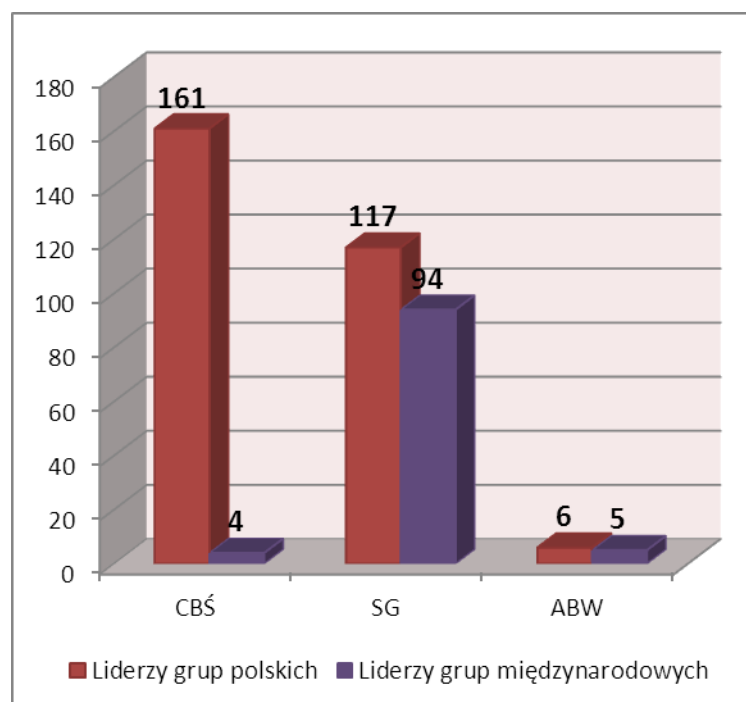
W 2010 roku CBS KGP w sposób istotny ograniczyło działalność 165 (w roku 2009: 179) liderów grup przestępczych, w tym 161 liderów grup polskich i 4 liderów grup międzynarodowych.

CBS KGP ograniczyło aktywność 21 liderom zorganizowanych grup przestępczych działających w obszarze przestępczości kryminalnej, 83 liderom przestępczości ekonomicznej, 47 liderom przestępczości narkotykowej oraz 14 liderom w obszarze działalności multiprzestępczej.

W analogicznym okresie Straż Graniczna w sposób istotny ograniczyła działalność 211 (182) liderów grup przestępczych, w tym 117 liderów grup polskich oraz 94 liderów grup międzynarodowych.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego w sposób istotny ograniczyła działalność 11 liderów grup przestępczych, w tym 6 liderów grup polskich i 5 liderów grup międzynarodowych.

Wykres 4.7 Liczba liderów zorganizowanych grup przestępczych, których działalność w istotny sposób ograniczyły CBS KGP, SG i ABW w roku 2010

Źródło: CBS KGP, KG SG, ABW

Ograniczenie działalności członków zorganizowanych grup przestępczych

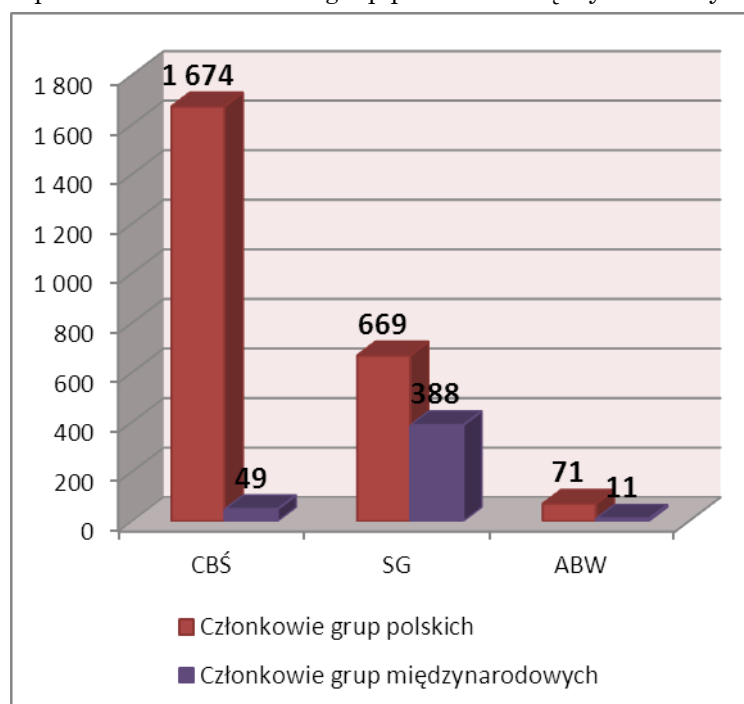
W 2010 roku CBS KGP w istotny sposób ograniczyło aktywność 1723 (w roku poprzednim: 1657) członkom zorganizowanych grup przestępczych, z czego 1674 członkom grup polskich oraz 49 członkom grup międzynarodowych.

CBS KGP ograniczyło aktywność 255 członkom zorganizowanych grup działających w dziedzinie przestępczości kryminalnej, 788 członkom grup działających w dziedzinie przestępczości ekonomicznej, 489 – narkotykowej oraz 142 – multiprzestępczej.

W analogicznym okresie Straż Graniczna w istotny sposób ograniczyła aktywność 1057 (555) członków zorganizowanych grup przestępczych, z czego 669 członkom grup polskich oraz 388 członkom grup międzynarodowych.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego w istotny sposób ograniczyła aktywność 82 członkom zorganizowanych grup przestępczych, z tego 71 członkom grup polskich oraz 11 członkom grup międzynarodowych.

Wykres 4.8 Liczba członków zorganizowanych grup przestępczych, których działalność w istotny sposób ograniczyły CBS KGP, SG i ABW w 2010 roku, z podziałem na członków grup polskich i międzynarodowych

Źródło: CBS KGP, KG SG, ABW

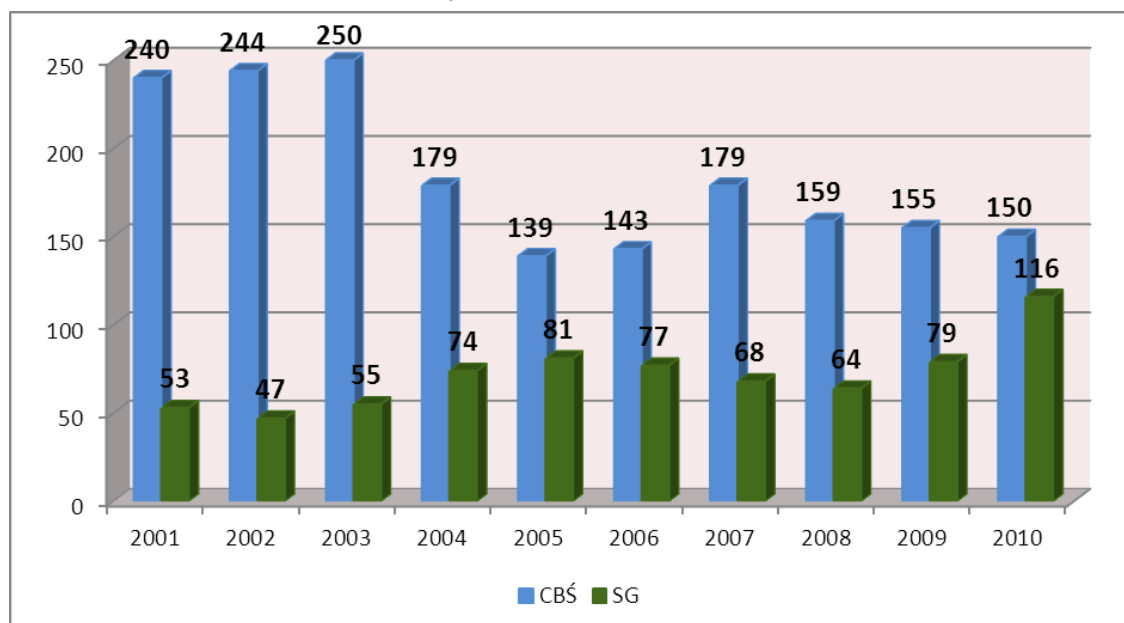
Rozbite i zdestabilizowane zorganizowane grupy przestępcze

W 2010 roku CBS KGP rozbiło lub zdestabilizowało działania łącznie 150 (155) grup przestępczych, w tym 144 (145) grup polskich i 6 (10) międzynarodowych.

W analogicznym okresie Straż Graniczna rozbiła lub zdestabilizowała działania 116 (79) grup przestępczych, w tym 54 (42) grup polskich i 62 (37) międzynarodowych.

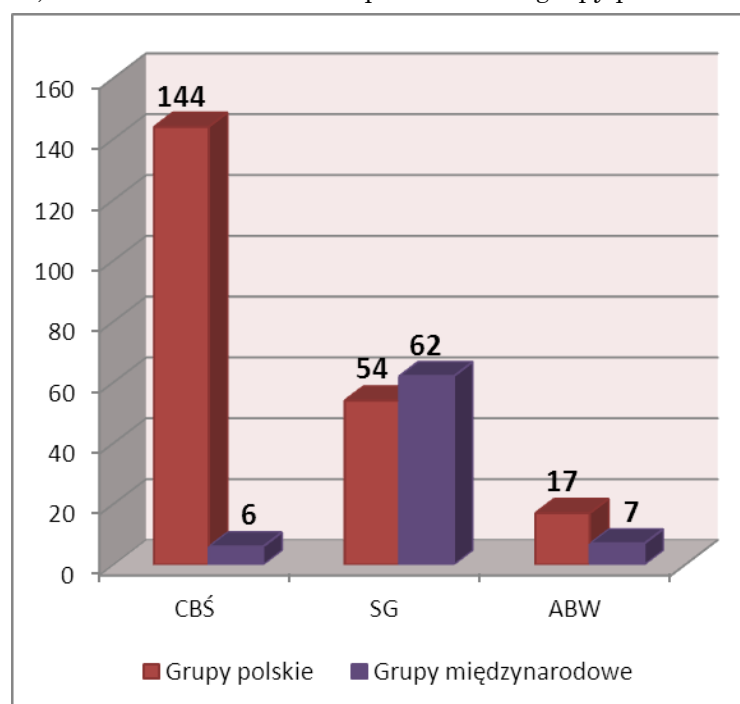
Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego rozbiła lub zdestabilizowała 24 zorganizowane grupy przestępcze, w tym 17 grup polskich oraz 7 międzynarodowych.

Wykres 4.9 Liczba rozbitych lub zdestabilizowanych przez CBS KGP i SG zorganizowanych grup przestępczych w latach 2001–2010

Źródło: CBS KGP, KG SG

Wykres 4.10 Liczba zorganizowanych grup przestępczych rozbitych lub zdestabilizowanych przez CBS KGP, SG i ABW w roku 2010 z podziałem na grupy polskie i międzynarodowe

Źródło: CBS KGP, KG SG, ABW

Wyniki postępowań przygotowawczych prowadzonych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej

W 2010 roku w wyniku działań CBS KGP, SG oraz ABW wszczęto 1265 postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej (w tym CBS KGP – 1204, SG – 39, ABW – 22).

W 2010 roku funkcjonariusze CBS KGP zatrzymali 3590 (w roku 2009: 3 459) osób. 5306 (5141) podejrzanych (w tym 112 cudzoziemcom, wśród których dominującą grupę stanowili obywatele Wietnamu, Ukrainy i Litwy), przedstawiono łącznie 17 140 (15 572) zarzutów.

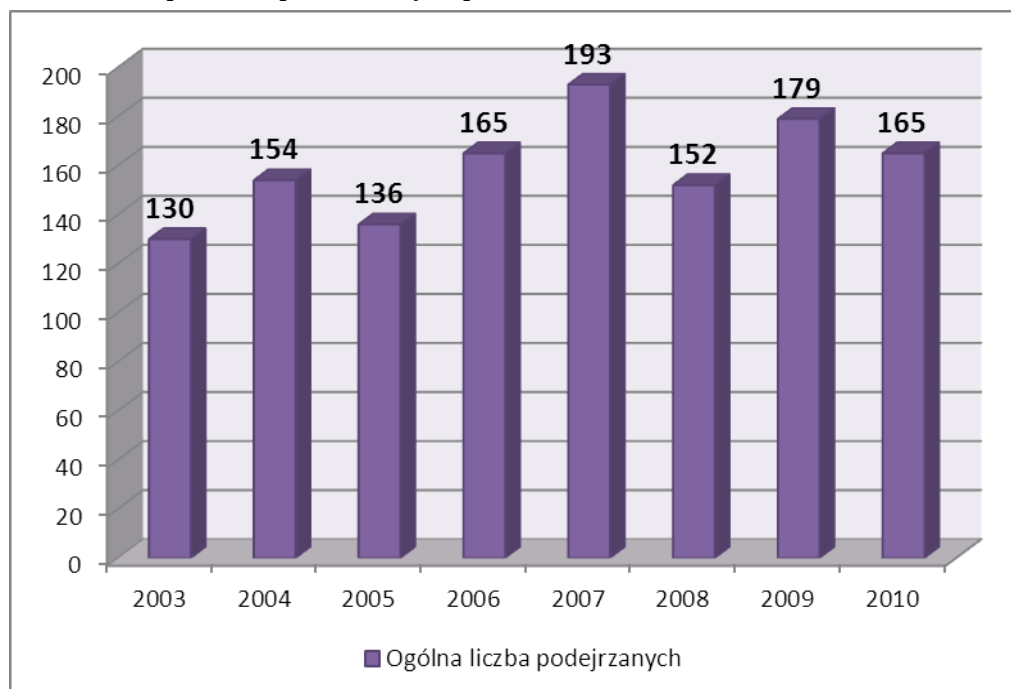
W tym samym okresie w wyniku działań Straży Granicznej wszczęto 39 (44) postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej. Zatrzymano 990 (252) osób, a 154 osobom przedstawiono zarzuty (w tym 8 cudzoziemcom).

W wyniku działań Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego wszczęto 22 postępowania przygotowawcze w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej, 149 osobom przedstawiono zarzuty (w tym 26 cudzoziemcom).

Zarzuty o kierowanie grupą lub związkiem mającym na celu popełnianie przestępstw oraz o udział w zorganizowanej grupie przestępczej

W 2010 roku według danych CBS KGP 165 (179) osobom przedstawiono 169 (184) zarzutów z art. 258 § 3 k.k. (kierowanie grupą lub związkiem mającym na celu popełnienie przestępstw). Artykuł ten zastosowano wobec 161 (163) liderów grup polskich oraz 4 (16) liderów grup międzynarodowych. W tym samym okresie ABW 14 osobom przedstawiła zarzuty z art. 258 § 3 k.k.

Wykres 4.11 Liczba osób (liderów zorganizowanych grup przestępczych), którym przedstawiono zarzuty z art. 258 § 3 k.k. (kierowanie grupą lub związkiem mającym na celu popełnienie przestępstw) w sprawach prowadzonych przez CBS KGP w latach 2003–2010

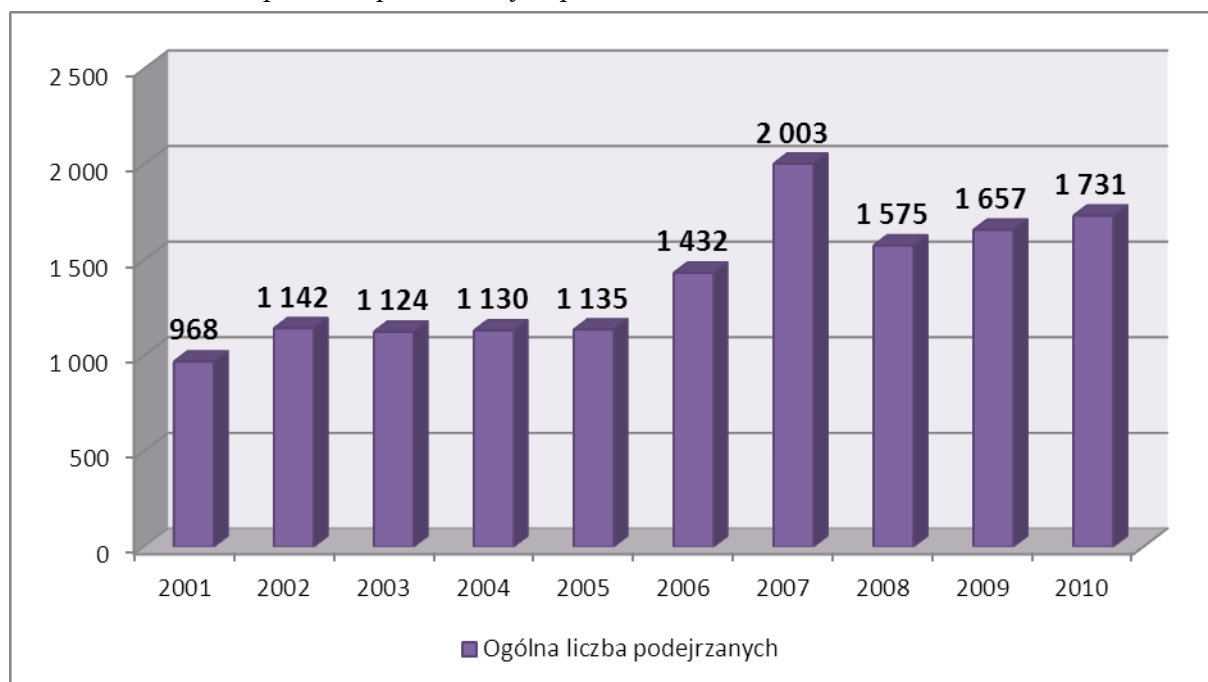

Źródło: CBS KGP

W 2010 roku funkcjonariusze CBS KGP przedstawili 1731 osobom (1657) łącznie 1774 (1676) zarzuty o czyny z art. 258 § 1 i 2 k.k. (tj. udział w zorganizowanej grupie przestępczej). Zarzuty z tego artykułu zastosowano w stosunku do: 1674 (1531) członków grup polskich, 49 (126) członków grup międzynarodowych, 7 (0) członków grup cudzoziemskich i 1 (0) członka zorganizowanej grupy rosyjskojęzycznej.

W analogicznym okresie funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego przedstawili 133 osobom zarzuty o czyny z art. 258 § 1 k.k., w tym 113 obywatelom polskim oraz 20 cudzoziemcom.

Wykres 4.12 Liczba osób (członków zorganizowanych grup przestępczych), którym przedstawiono zarzuty z art. 258 § 1 i 2 k.k. (udział w zorganizowanej grupie przestępczej) w sprawach prowadzonych przez CBS KGP w latach 2001–2010

Źródło: CBS KGP

Tabela 4.1 Liczba podejrzanych liderów i członków zorganizowanych grup przestępczych w sprawach prowadzonych przez CBS KGP w roku 2010 (z podziałem na grupy polskie i międzynarodowe)

	Polskie zorganizowane grupy przestępcze	Międzynarodowe zorganizowane grupy przestępcze
Liderzy	161	4
Członkowie	1647	49

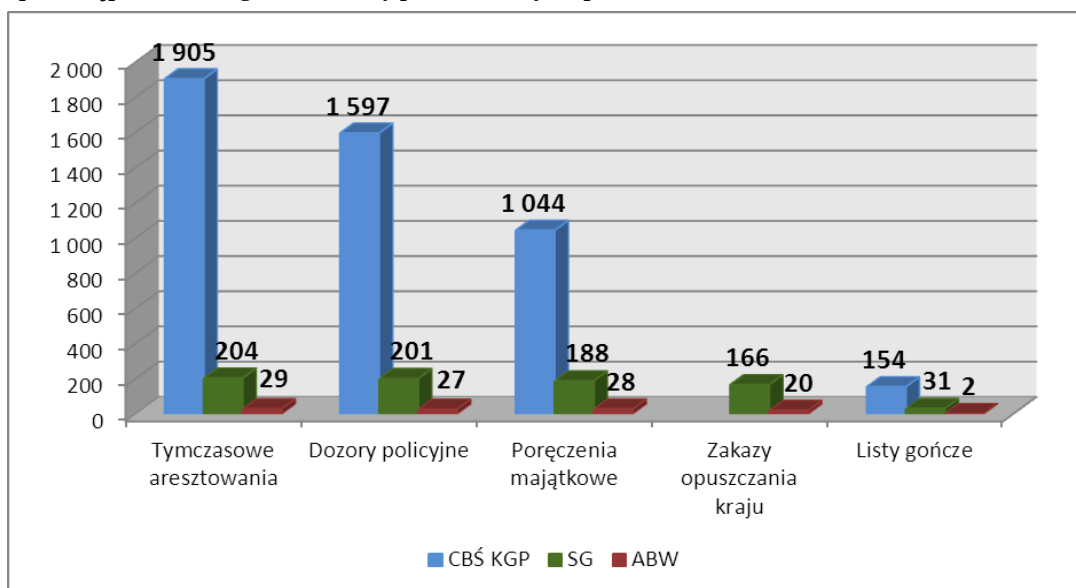
Źródło: CBS KGP

Środki zapobiegawcze i listy gończe

W 2010 roku w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej prowadzonych przez CBS KGP, SG i ABW, zastosowano 2138 tymczasowych aresztowań (CBS KGP – 1905, SG – 204, ABW – 29), 1 825 dozorów Policji (CBS KGP – 1597, SG – 201, ABW – 27), 1260 poręczeń majątkowych (CBS KGP – 1044, SG – 188, ABW – 28), 186 zakazów opuszczania kraju (SG – 166, ABW – 20). Ponadto, wystosowano 187 listów gończych (CBS KGP – 154, SG – 31, ABW – 2).

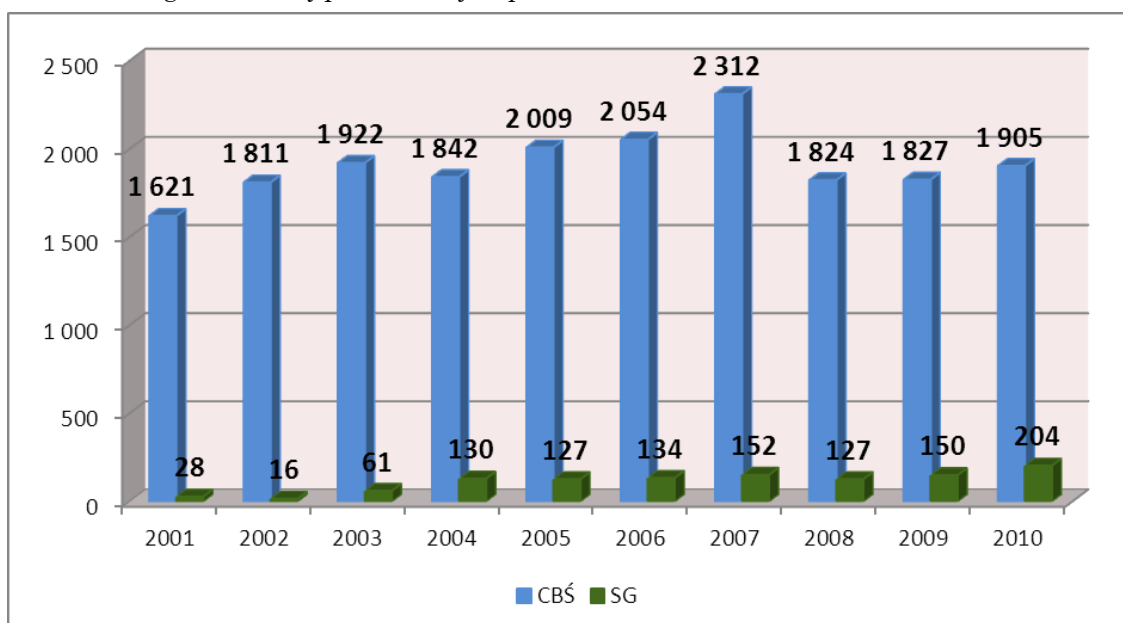
W ciągu ostatnich czterech lat, w stosunku do lat poprzednich, wraz ze wzrostem liczby podejrzanych, którym przedstawiono zarzuty z art. 258 k.k., widoczna jest tendencja wzrostowa przy ogólnej liczbie zastosowanych środków zapobiegawczych oraz listów gończych.

Wykres 4.13 Liczba środków zapobiegawczych i listów gończych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej prowadzonych przez CBS KGP, SG i ABW w 2010 roku

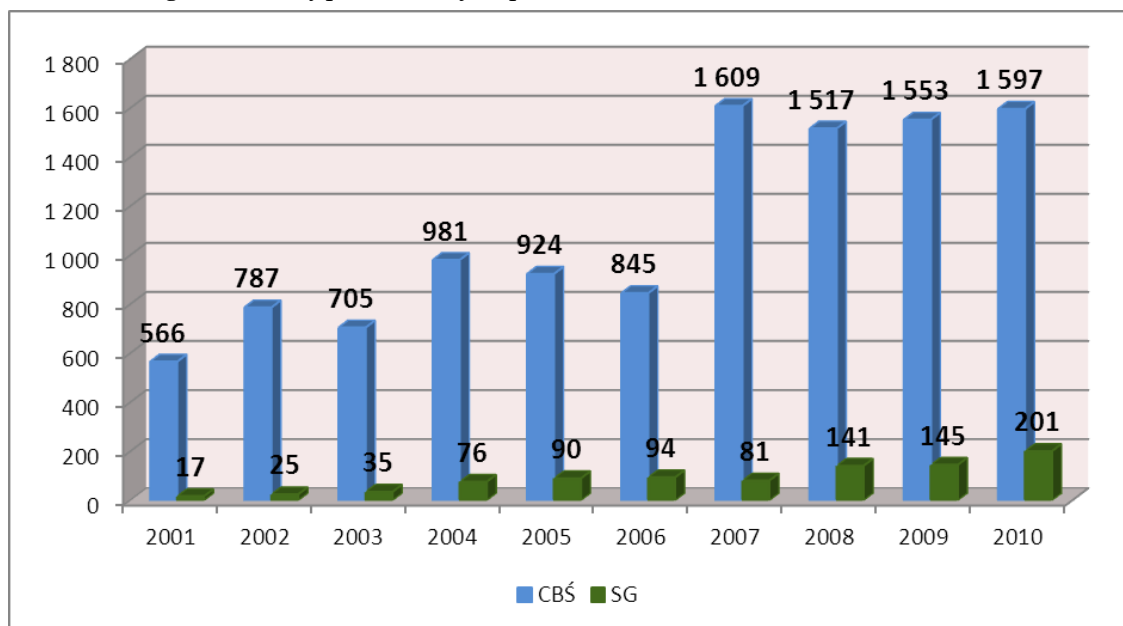
Źródło: CBS KGP, KG SG, ABW

Wykres 4.14 Liczba tymczasowych aresztowań zastosowanych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej prowadzonych przez CBS KGP i SG w latach 2001–2010

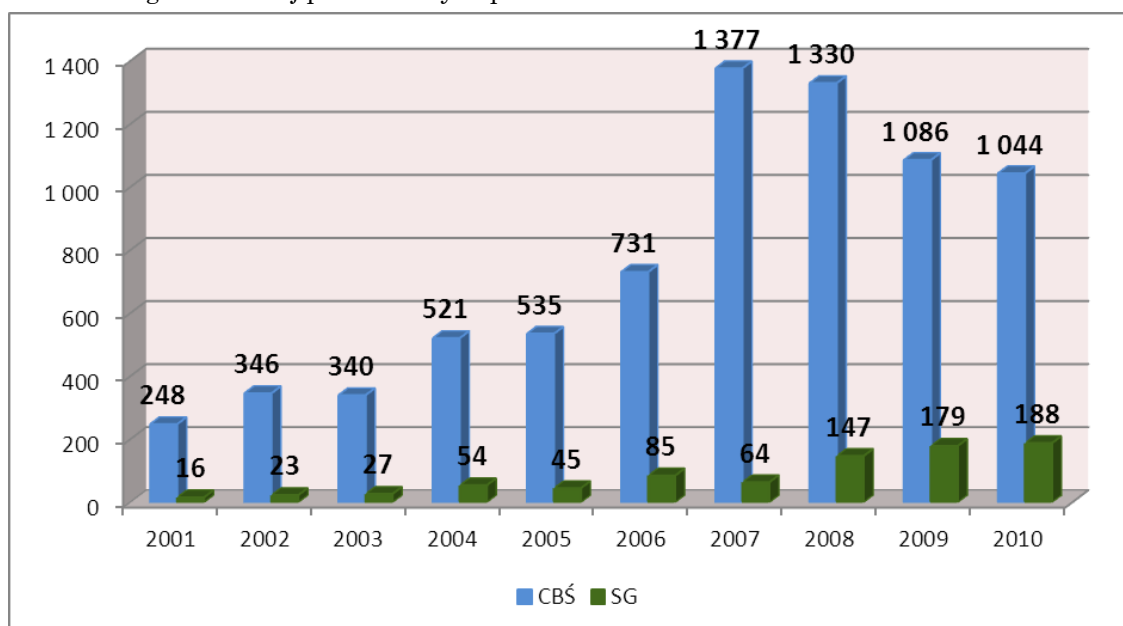
Źródło: CBS KGP, KG SG

Wykres 4.15 Liczba dozorów policyjnych zastosowanych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej prowadzonych przez CBS KGP i SG w latach 2009–2010

Źródło: CBS KGP, KG SG

Wykres 4.16 Liczba poręczeń majątkowych zastosowanych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej prowadzonych przez CBS KGP i SG w latach 2001–2010

Źródło: CBS KGP, KG SG

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwa z art. 258 k.k.

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 1010 orzeczeń za przestępstwa z art. 258 k.k. z czego 291 prawomocnych, 51 nieprawomocnych i 668 tymczasowych aresztowań. W tym samym czasie notowano 103 wyroki z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwa z art. 258 k.k.

4.2 Dynamika zagrożeń (tendencje i ewentualne nowe trendy)

4.2.1 Przestępczość zorganizowana o charakterze ekonomicznym

W obszarze nielegalnego obrotu wyrobami spirytusowymi oprócz klasycznego oczyszczania skażonego spirytusu, a następnie wprowadzenia go do obrotu sprawcy, w tym zorganizowane grupy przestępcze, zakupują za granicą zarówno wschodnią, jak i zachodnią czysty spirytus na podstawie dokumentacji, z której wynika, że zakup dotyczy środków ochrony roślin, rozcieńczalnika lub płynu do spryskiwaczy, a następnie rozprawdzają go jako spirytus rektyfikowany lub markowy alkohol.

Przestępcy organizują kompletne linie produkcyjne do rozlewania i konfekcjonowania nielegalnego alkoholu oraz wyrobów spirytusowych w postaci alkoholu o stężeniu 96%.

W obszarze obrotu wyrobami tytoniowymi prognozuje się, że w wyniku planowanej na przestrzeni lat 2011–2015 około 50-procentowej podwyżki cen wyrobów tytoniowych (rok 2010 przyniósł wzrost akcyzy na wyroby tytoniowe o 5%, natomiast w roku 2011 planuje się podwyżkę o kolejne 4%), zmniejszy się legalna sprzedaż papierosów przy jednoczesnym zwiększeniu aktywności zorganizowanych grup przestępczych o charakterze międzynarodowym zajmujących się przemytem i nielegalną produkcją papierosów. Grupy przestępcze zaangażowane w ten proceder poszukiwać będą nowych kanałów przemysłniczych (np. drogą morską lub z wykorzystaniem pojazdów przystosowanych do warunków terenowych) oraz kontrahentów do dystrybucji na poszczególnych rynkach. Częściej odnotowywane będą przypadki zatrzymań dużych transportów. Wśród marek pochodzących z przemytu liderem na czarnym rynku są papierosy z Ukrainy, w dalszej kolejności plasują się papierosy przemycane z Rosji, Białorusi i Chin. Wraz ze wzrostem akcyzy na wyroby tytoniowe Polska z kraju tranzytowego w coraz większym stopniu będzie się stawać krajem docelowym dla przemytu tego typu wyrobów zarówno przez granicę zewnętrzną, jak i granice wewnętrzne UE oraz krajem, w którym wyroby akcyzowe będą produkowane na rynek krajów Europy Zachodniej.

W obszarze nielegalnego obrotu paliwami płynnymi zaobserwowano tendencję do stosowania bardziej wyrafinowanych i łączonych metod przestępczych nie tylko o zasięgu krajowym, ale także międzynarodowym. Oprócz klasycznego mechanizmu wprowadzania do legalnego obrotu oleju napędowego po uprzednim odbarwieniu oleju opałowego, powszechna staje się metoda wykorzystywania prawa unijnego do stosowania zerowej stawki podatku VAT w obrocie paliwami płynnymi. Jednocześnie środki finansowe uzyskiwane z tych przestępstw są już nie tylko prane przez konta bankowe firm-słupów na terenie kraju, ale także poprzez spółki powoływane do tego celu za granicą.

Zorganizowane grupy przestępcze w coraz większej mierze wykorzystują krajowy i międzynarodowy obrót handlowy do dokonywania przestępstw wyłudzeń podatku VAT oraz uszczupień celno-podatkowych na szkodę Skarbu Państwa. Do najważniejszych typów oszustw podatkowych nadal należą oszustwa określane jako: „znikający podatnik” i „karuzela podatkowa”¹³. Mechanizmy przestępczego wykorzystywania podatku VAT stosowane są również do prania pieniędzy. Środki finansowe pochodzące z przestępstwa używane są do realizacji płatności w tzw. łańcuszku podatkowym, czym uwiarygodniane są fikcyjne transakcje.

Za jedno z najpoważniejszych zdiagnozowanych zagrożeń w obszarze działalności przestępczej na rynku kapitałowym uznawana jest możliwość destabilizacji rynku papierów wartościowych poprzez manipulowanie kursami akcji firm notowanych na giełdzie, z wykorzystywaniem informacji poufnych dot. firm o dużej kapitalizacji rynkowej.

W obszarze fałszerstw środków pieniężnych nowym zjawiskiem są sygnały o intensywnym organizowaniu nowych kanałów przemytu fałszyfikatów euro i USD zza granicy przez polskie zorganizowane grupy przestępcze (co jest skutkiem m.in. skutecznego rozbitcia dotychczasowego rynku fałszyfikatów przez CBS KGP).

¹³ *Znikający podatnik* to firma, biorąca udział w *karuzeli podatkowej*, która przed zaplaceniem należnego podatku VAT zawiesza działalność i „znika”.

4.2.2 Przestępczość zorganizowana o charakterze narkotykowym

Najpopularniejszym prekursorem do nielegalnej produkcji amfetaminy jest nadal BMK (benzylometyloketon). Jest on pozyskiwany i przemywany z wschodniej granicy. Nie-wielka jego część pozostaje w Polsce, wykorzystywana do produkcji amfetaminy, reszta trafia do krajów Europy Zachodniej, głównie Holandii i Belgii. W ostatnich latach zauważalne stało się pozyskiwanie prekursorów (efedryny, pseudoefedryny) do produkcji narkotyków syntetycznych (metamfetamina) przez zorganizowane grupy przestępcze z legalnie sprzedawanych środków farmaceutycznych zawierających te substancje.

Polska w 2010 roku nadal była uważana za jednego z czołowych producentów narkotyków syntetycznych w Europie, a środki te wciąż stanowią na krajowej scenie narkotykowej poważne zagrożenie.

Na rynku pojawiły się dwie nowe grupy amfetaminy, których wyniki profilowania wskazują, że wcześniej taka amfetamina nie występowała.

Przemyt dotyczy głównie amfetaminy pochodzącej z nielegalnych laboratoriów organizowanych na terenie Polski.

W ostatnich trzech latach zauważono znacznie zwiększającą się liczbę zabezpieczanych przez polską Policję profesjonalnie zorganizowanych, nielegalnych plantacji konopi indyjskich w pomieszczeniach zamkniętych, jak i na zewnątrz.

Na stałym poziomie utrzymuje się również przemyt narkotyków z grupy Cannabis (marihuana i haszysz) do Polski. Trafiają one głównie z Holandii, która jest zarówno producentem, jak i krajem tranzytowym dla narkotyków pochodzących z terenu Azji i Afryki.

Obecnie coraz częściej obywatele polscy biorą udział w międzynarodowym przemyśle kokainy. Są oni wykorzystywani głównie jako kurierzy do przemytu kokainy drogą lotniczą z krajów Ameryki Południowej przez Hiszpanię do Europy. Przemytu dokonują tzw. metodą połyku polegającą na wprowadzeniu do organizmu specjalnie przygotowanych kapsułek zawierających narkotyk.

Niewątpliwie nowym trendem w przemyśle kokainy jest wysyłanie za pośrednictwem poczty lub firm kurierskich niewielkich partii tego narkotyku rozdzielonego na bardzo wiele przesyłek.

Do Polski heroina trafia głównie z Afganistanu, przemykana północnym skrzydłem szlaku bałkańskiego. Jest to heroina funkcjonująca na „czarnym rynku” pod nazwą „brown sugar”, która stanowi prawie stu procentową część przemytu.

Po ostatnich działaniach organów ścigania wobec producentów i handlarzy dopalaczami ciężar prowadzonego handlu przesunął się w domenę nielegalnej działalności w oparciu o handel internetowy i przemyt z krajów ościennych.

4.2.3 Przestępczość zorganizowana o charakterze kryminalnym

Przestępstwa kryminalne, charakterystyczne dla przestępczości zorganizowanej, takie jak zabójstwa, rozboje, wymuszenia i kradzieże rozbójnicze, bójki i pobicia czy też zorganizowane kradzieże samochodów w minionym roku popełniane były rzadziej niż w latach ubiegłych.

Największy spadek odnotowano w liczbie stwierdzonych przestępstw w kategoriach wymuszeń rozbójniczych, a także, choć nieco mniejszy, w kategorii fałszerstw środków płatniczych.

Zauważalne jest zwiększone zainteresowanie grup przestępczych specjalistycznymi urządzeniami i pojazdami używanymi w budownictwie, tworzeniu infrastruktury drogowej, czy nawet w rolnictwie.

Nielegalny rynek usług seksualnych nadal funkcjonuje w podobny sposób jak w latach ubiegłych, do czego wykorzystywany jest proceder handlu ludźmi. Sprzyjają temu różnice ekonomiczne i ustrojowe między państwami Europy Wschodniej i Azji a krajami Unii Europejskiej, w tym zwłaszcza Europy Zachodniej.

W dalszym ciągu dominującą formą handlu ludźmi w Polsce jest eksploatacja seksualna kobiet, w tym organizacja procederu świadczenia usług seksualnych w mieszkaniach prywatnych.

Główne kierunki zmian zauważalne w ostatnim czasie to nasilanie się zjawiska handlu ludźmi do pracy przymusowej, coraz częstsze przypadki handlu ludźmi do działalności kryminalnej oraz wyludzenia na podstawie dokumentów pokrzywdzonych kredytów i świadczeń socjalnych.

Analiza danych SG oraz monitoring zagrożeń i bezpieczeństwa granicy nie wskazywała na znaczący wzrost zagrożenia przestępczością migracyjną w 2010 r.

Polska nadal stanowiła dla większości nielegalnych migrantów głównie kraj tranzytowy na trasie ich podróży do lepiej rozwiniętych gospodarczo oraz posiadających znaczące diaspory migracyjne państw członkowskich Unii Europejskiej (PC UE). Jako jeden z wyjątków można wskazać ob. Wietnamu, których diaspora systematycznie umacnia się na terytorium RP.

W coraz większym stopniu nielegalna migracja przybierała charakter zorganizowany. W proceder zaangażowane były zazwyczaj międzynarodowe grupy przestępcze.

Zmniejszyła się liczba przypadków podłożenia urządzeń wybuchowych. Przewidywanymi kierunkami rozwoju tego typu przestępczości w 2011 roku mogą być przede wszystkim zagrożenia związane z użyciem broni palnej na tle porachunkowym o podział wpływów w grupach przestępczych, a także wzajemnych rozliczeń.

4.2.4 Inne aspekty dotyczące przestępczości zorganizowanej

- Liderzy grup przestępczych opuszczający miejsca prawnej izolacji powracają do działalności przestępczej. Tylko nieliczni próbują zerwać z przeszłością i podejmują próbę życia w zgodzie z normami prawa.
- Wielu przestępców poszukiwanych przez polskie organy ścigania ukrywa się w innych krajach, prowadząc tam działalność przestępczą. Przykładem może być działalność polskich grup przestępczych na terenie Wielkiej Brytanii.

4.3 Obszary wymagające wzmocnienia

W przyjętym w Polsce modelu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej funkcjonuje wiele niezależnych od siebie służb, organów i instytucji realizujących zadania w odniesieniu do poszczególnych obszarów występowania tej formy przestępczości. Brakuje natomiast jednolitego dokumentu stanowiącego podstawę zintegrowanego podejścia do przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej, w efekcie czego części działań prowadzonych w tym zakresie ma charakter rozproszony i zawężony swoim zasięgiem do poszczególnych podmiotów. Z tego powodu celowe jest przygotowanie strategicznego dokumentu, który umożliwi określenie i koordynację realizacji głównych obszarów polityki państwa w zakresie przeciwdziałania i zwalczania tej najgroźniejszej i powodującej największe straty finansowe dla Skarbu Państwa formy przestępczości.

Rozdział 5

Przestępczość kryminalna o charakterze transgranicznym

5.1 Nielegalna migracja

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Straży Granicznej)

Przestępczość dotycząca nielegalnej migracji została spenalizowana w szczególności w następujących przepisach:

- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach (Dz.U.2006.234.1694 j.t.): art. 147. Kto zabiera w celu przywłaszczenia lub przywłaszcza sobie dokument podróży, kartę pobytu, polski dokument podróży dla cudzoziemca, tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca, polski dokument tożsamości cudzoziemca lub takiego dokumentu używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2;
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2009.189.1472 j.t.): art. 125. Kto zabiera w celu przywłaszczenia lub przywłaszcza sobie zaświadczenie tożsamości albo dokument podróży przewidziany w Konwencji Genewskiej lub takiego dokumentu używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2;
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (Dz.U. 1997.88.553 z późn. zm.): art. 264 § 2. Kto wbrew przepisom przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej, używając przemocy, groźby, podstępów lub we współdziałaniu z innymi osobami, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3;
§ 3. Kto organizuje innym osobom przekraczanie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8;
art. 264a § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, umożliwia lub ułatwia innej osobie pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5;
art. 275 § 1. Kto posługuje się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe lub dokument taki kradnie lub go przywłaszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2;
§ 2. Tej samej karze podlega, kto bezprawnie przewozi, przenosi lub przesyła za granicę dokument stwierdzający tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe.

Skala oraz dynamika zagrożeń, utrzymujące się tendencje, nowe trendy i prognozy

Polska, ze względu na swoje położenie geograficzne, traktowana jest jako państwo tranzytowe oraz docelowe, w szczególności dla emigrantów z Kaukazu oraz Azji, w tym również z krajów podwyższonego ryzyka.

Głównymi zidentyfikowanymi szlakami przerzutu nielegalnych migrantów są:

- Rosja–Ukraina–Polska–Niemcy/Czechy/Słowacja–pozostałe kraje Unii Europejskiej;
- Rosja–Białoruś–Polska–Szwecja lub Niemcy/Czechy/Słowacja–pozostałe kraje Unii Europejskiej;
- Rosja–kraje nadbałtyckie–Polska–kraje Unii Europejskiej;
- Ukraina–Białoruś–Litwa–Polska–kraje Unii Europejskiej;
- Ukraina–Polska–kraje Unii Europejskiej;
- Mołdowa–Ukraina–Polska–Austria–Włochy;
- Turcja–Rosja–Ukraina–Polska–Niemcy–pozostałe kraje Unii Europejskiej;
- Turcja–Grecja–Czechy–Polska–Niemcy, Holandia, Szwecja;
- trasy lotnicze (wiodące przez największe krajowe lotniska).

Problem stanowi zarówno migracja nielegalna, jak i quasi-legalna, polegająca na nadużywaniu oficjalnych metod wjazdu na teren państwa. W związku z tym, że przedostanie się na terytorium Polski oznacza w praktyce możliwość swobodnego poruszania się po całej Unii Europejskiej, część migrantów posiadających tytuł pobytowy umożliwiający przebywanie na terenie Polski w rzeczywistości traktuje RP jako państwo tranzytowe w drodze na zachód Europy.

Istotnym problemem sprzyjającym nielegalnej migracji i przestępczości etnicznej (z terenów Azji Dalekowschodniej) jest kwestia utrudnionej identyfikacji cudzoziemców ze względu na ich podobieństwo antropomorficzne, co umożliwia m.in. wykorzystywanie tych samych dokumentów tożsamości/pobytowych przez różne osoby.

Najbardziej zagrożoną nielegalną migracją pozostaje odcinek granicy polsko - ukraińskiej. Stosunkowo wysoki stopień zagrożenia utrzymuje się również na odcinku polsko - litewskim.

Coraz częściej wykorzystywane są szlaki prowadzące przez wewnętrzne granice państw strefy Schengen, co dotyczy głównie Słowacji, Czech, Polski, Niemiec.

Obecnie na odcinku wschodniej granicy RP nadal częstym pozostaje przekraczanie tzw. zielonej granicy. Dotyczy to zarówno pojedynczych przypadków, jak i działań, w które zaangażowane są zorganizowane grupy przestępcze, w tym również międzynarodowe.

Nielegalni migranci do przekraczania granicy państwowej wykorzystują połączenia, zarówno lądowe, lotnicze, jak i morskie. Odnotowuje się również przypadki przerzutu nielegalnych migrantów ukrytych w samochodach ciężarowych.

Coraz częściej wykorzystywane są niżej wymienione formy migracji i legalizacji pobytu w Polsce:

- fikcyjne związki małżeńskie cudzoziemców z obywatelami RP;
- nadużywanie możliwości wjazdu na teren RP pod pretekstem podejmowania nauki, pracy, w celach turystycznych, biznesowych, kulturalnych, poprzez wykorzystanie w tym celu fałszywych lub poświadczających nieprawdę dokumentów, uprawniających do otrzymania stosownej wizy,
- nadużywanie procedury nadania statusu uchodźcy w RP;
- fałszowanie stempli kontroli granicznej w celu potwierdzenia „legalności” okresów pobytu na terytorium UE oraz uzyskania kolejnej wizy (głównie ob. Ukrainy);

- przedstawianie, w celu legalizacji pobytu, dokumentów fałszywych lub oryginalnych cudzych dokumentów, wydanych przez inne państwa członkowskie UE;
- wykorzystanie metody „look a like”, czyli na podobieństwo, przy wykorzystaniu dokumentów należących do innych osób (w szczególności dotyczy dokumentów polskich),
- przekraczanie granicy państwowej na podstawie fałszywych (przerobionych, podrobionych) dokumentów uprawniających do przekroczenia granicy państwowej.

W procesie uzyskiwania sfałszowanych lub oryginalnych cudzych dokumentów podróży, pobytowych lub innych dokumentów umożliwiających uzyskanie wizy, wzrasta znaczenie Internetu. W proceder ten zaangażowane są zwykle zorganizowane grupy przestępcze ogłaszające możliwość zakupu dokumentów (m.in. związanych z podejmowaniem nauki, pracy, z handlem, współpracą kulturalną lub sportową). Internet jest również wykorzystywany w celu poszukiwania chętnych do zawierania fikcyjnych małżeństw, podjęcia nielegalnej pracy itp.

Dane statystyczne

W roku 2010¹⁴ zatrzymano łącznie 2349 osób w związku z dokonaniem lub usiłowaniem przekroczenia granicy państwowej wbrew przepisom. We wskazanej liczbie 92,3% stanowili obywatele państw trzecich.

W okresie sprawozdawczym na kierunku do Polski zatrzymano 1633 osoby, a na kierunku z Polski – 716 osób.

W 2010 roku najwięcej osób zatrzymano na odcinkach granicy z Ukrainą – 41,1%, Republiką Federalną Niemiec – 23,1%, z Republiką Czeską – 14,1% oraz Białorusią – 7%.

W omawianym okresie największa liczba osób nielegalnie przekraczających granice pochodziła z Ukrainy – 1269 osób, co stanowi 54%. Liczną była również grupa obywateli Rosji: 221 osób – 9,4 % . Ponadto znaczące liczebnie były grupy obywateli Białorusi (97), Gruzji (88), Mołdawii (78), Turcji (67) oraz Wietnamu (58).

W 2010 roku wszczęto 877 postępowań przygotowawczych w związku z nielegalnym przekraczaniem granicy wbrew przepisom (art. 264 § 2 k.k., art. 264 § 3 k.k., art. 18 § 3 w związku z art. 264 k.k.), wobec 1093 podejrzanych, w tym 999 cudzoziemców.

Zakończonych zostało 898 postępowań przygotowawczych, w tym m.in. skierowaniem 634 wniosków do prokuratury o sporządzenie aktu oskarżenia przeciwko 938 podejrzany.

Wszczęto 683 postępowania przygotowawcze w związku z przekroczeniem granicy przy użyciu przemocy, groźby, podstępu lub we współdziałaniu z innymi osobami wobec 950 podejrzanych, w tym 927 cudzoziemców. Zakończonych zostało 717 postępowań przygotowawczych, w tym m.in. skierowaniem 549 wniosków do prokuratury o sporządzenie aktu oskarżenia przeciwko 734 podejrzany.

¹⁴Zgodnie z informacją przekazaną przez KG SG, w przypadku statystyk osób zatrzymanych za przekroczenie granicy państwowej wbrew przepisom, jak również za nielegalny pobyt i nielegalną pracę nie jest możliwe dokonanie analizy porównawczej zarówno za bieżący okres sprawozdawczy, jak również za analogiczny okres roku poprzedniego. Od 1 stycznia 2010 r. dane w tych kategoriach gromadzone są w oparciu o funkcjonującą w Sztacie KG SG bazę pod nazwą Platforma Wymiany Informacji (PWI). Definicje, tryb i zakres gromadzonych danych różnią się od przyjętych ustaleń w tym zakresie w latach ubiegłych. W związku z powyższym w poniższym podrozdziale posłużono się danymi dotyczącymi jedynie 2010 roku.

Ścisły związek z nielegalną migracją na przejściach granicznych mają fałszerstwa dokumentów podróży. W 2010 roku wszczęto 1267 postępowań przygotowawczych o fałszerstwo dokumentu lub używanie takiego dokumentu, co stanowi wzrost o 37,4% w stosunku do roku 2009.

Liczba podejrzanych wzrosła o 26% (z 645 do 811 osób). Zakończonych zostało 1257 postępowań przygotowawczych, w tym m.in. skierowaniem 714 wniosków do prokuratury o sporządzenie aktu oskarżenia przeciwko 751 podejrzany.

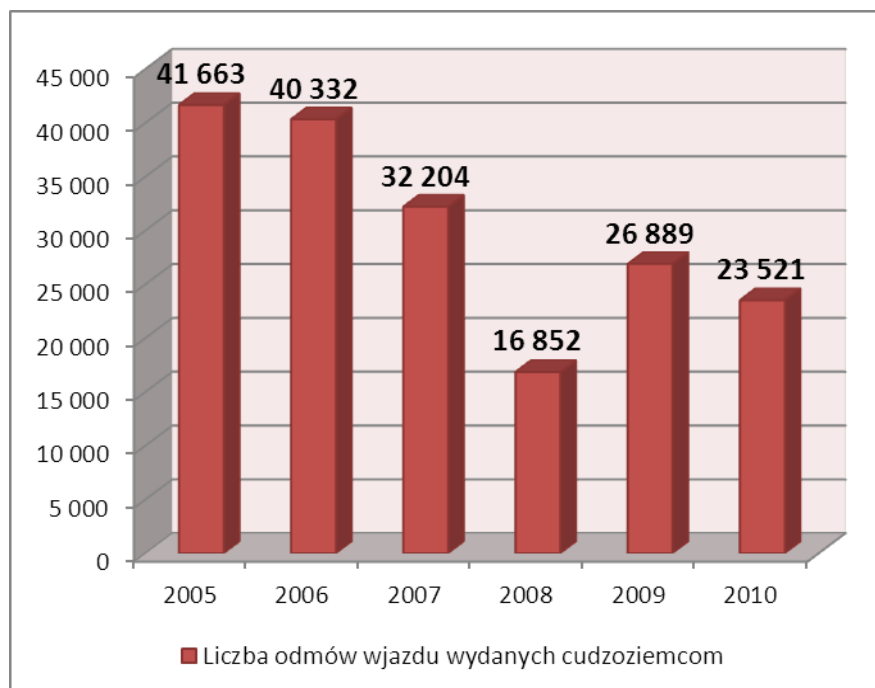
W 2010 roku łącznie odnotowano 1372 fałszerstwa dokumentów podróży oraz stempli kontroli granicznej, przy czym najczęściej fałszowano wizy – 62% ogółu fałszerstw (850 przypadków) oraz stemple – 28,9% (396 przypadków).

Jedną z form przeciwdziałania wjazdom na terytorium RP osób niepożądanych jest wydawana przez Straż Graniczną decyzja o odmowie prawa wjazdu. Środek ten odgrywa bardzo ważną rolę prewencyjną w powstrzymaniu potencjalnych nielegalnych migrantów jeszcze na granicy.

W 2010 roku zaobserwowano trend spadkowy liczby odmów prawa wjazdu, który jest wynikiem konsekwentnego stosowania tej instytucji w stosunku do osób dokonujących próby nielegalnego przekroczenia granicy Unii Europejskiej.

W 2010 roku nie zezwolono na wjazd do Polski 23 521 cudzoziemcom (spadek o 12,5% w stosunku do 2009 roku, kiedy to wydano 26 889 takich decyzji).

Wykres 5.1.1 Liczba odmów wjazdu, wydanych przez Straż Graniczną cudzoziemcom w latach 2005–2010

Źródło: KG SG

Największą liczbę odmów wjazdu do RP wydano wobec obywateli: Ukrainy – 11 599, Białorusi – 4719, Rosji – 3530 i Gruzji – 2886.

Tabela 5.1.1 Odmowy wjazdu wydane cudzoziemcom na terytorium RP

Na granicy:	2009	2010	Zmiana
Z Rosją	1286	931	▼27,6%
Z Białorusią	12 211	10 371	▼15,1%
Z Ukrainą	12 735	11 581	▼9,1%
Na granicy morskiej	44	48	▲9,1%
Na lotniskach	613	590	▼3,8%
Razem na granicy zewnętrznej UE	26 889	23 521	▼12,5%

Źródło: KG SG

W 2010 roku 41,7% cudzoziemców zawrócono z powodu braku ważnej wizy lub dokumentu pobytowego, 37,9% cudzoziemców nie posiadało odpowiedniej dokumentacji uzasadniającej cel i warunki pobytu, a 12,4% nie posiadało wystarczających środków utrzymania w odniesieniu do okresu i formy pobytu lub środków na powrót do państwa pochodzenia lub tranzytu.

W ramach kontroli legalności pobytu zatrzymano 1893 cudzoziemców bez ważnej wizy lub innego ważnego dokumentu uprawniającego do wjazdu i pobytu na terytorium RP, co oznacza wzrost o 20,6% w porównaniu z 2009 rokiem, kiedy zatrzymano 1570 osób.

W okresie sprawozdawczym 6449 cudzoziemców zobowiązano do opuszczenia terytorium RP, co stanowi wzrost o 4,5% w porównaniu z 2009 rokiem, gdy liczba wynosiła 6174.

Samodzielnie Straż Graniczna przeprowadziła 10 108 działań w ramach kontroli legalności pobytu. Dodatkowo we współdziałaniu z uprawnionymi organami administracji publicznej przeprowadzono 802 kontrole. Łącznie, w związku ze stwierdzeniem nielegalnego pobytu, zatrzymano 2887 obywateli państw trzecich.

Zatrzymania miały miejsce:

- wewnątrz kraju (w tym przy odcinkach granicy wewnętrznej) – 1908 osób,
- podczas próby wyjazdu z RP przez odcinki granicy zewnętrznej – 979 osób.
- inne przypadki – 101.

Nielegalny pobyt w znacznej liczbie tych przypadków związany był z przekroczeniem dopuszczalnego okresu pobytu na terytorium RP.

W ramach posiadanych i nabytych z dniem 1 stycznia 2009 roku nowych uprawnień nałożonych na Straż Graniczną w drodze nowelizacji ustawy z dnia 24 października 2008 roku o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw (ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy) Straż Graniczna realizowała zadania dotyczące kontroli legalności wykonywania pracy przez cudzoziemców, prowadzenia działalności gospodarczej przez cudzoziemców, powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom.

W 2010 roku ogółem Straż Graniczna przeprowadziła 1537 działań w ramach kontroli legalności zatrudnienia cudzoziemców na terytorium RP, w tym 153 wspólne kontrole z Państwową Inspekcją Pracy.

W ramach kontroli legalności zatrudnienia zatrzymano 589 cudzoziemców w związku z wykonywaniem pracy bez zezwolenia lub prowadzenia działalności gospodarczej niezgodnie z przepisami obowiązującymi w tym zakresie w Rzeczypospolitej Polskiej.

Łącznie, w związku ze stwierdzeniem nielegalnego wykonywania pracy, zatrzymano 688 obywateli państw trzecich, w tym najwięcej obywateli Ukrainy – 556 osób i Tajlandii – 43 osoby.

Najczęstszymi przyczynami zatrzymań było wykonywanie pracy w miejscu innym niż określone w oświadczeniu o zamiarze powierzenia pracy oraz niedopełnienie formalności związanych z zatrudnieniem.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie nielegalnej migracji

Podstawę uzyskiwania informacji z zakresu legalnej i nielegalnej migracji stanowi rozpoznanie migracyjne. Celem rozpoznania migracyjnego jest zapobieganie, ujawnianie i przeciwdziałanie naruszeniom przepisów dotyczących wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Straż Graniczna sporządza cykliczne półroczne analizy z rozpoznania migracyjnego. Analizy te zawierają dane dotyczące liczbę uzyskanych informacji, liczbę podjętych działań oraz ich efekty.

Istotnymi elementami rozpoznania migracyjnego jest „Mapa cudzoziemców” oraz „Aparat oficera łącznikowego SG przy urzędzie wojewódzkim”. „Mapa cudzoziemców” jest to zbiór informacji dotyczących miejsca, charakteru oraz form pobytu cudzoziemców z uwzględnieniem szacunkowej liczby cudzoziemców wraz z podaniem obywatelstw dziesięciu najliczniejszych grup. „Mapa cudzoziemców” posiada podwójne zastosowanie. Jest swoistego rodzaju wizualizacją działań podejmowanych w ramach rozpoznania migracyjnego, czyli miejscem gromadzenia informacji statystycznych dotyczących wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium RP, uzyskanych w ramach prowadzonego rozpoznania. Z drugiej strony jest narzędziem wspomagającym planowanie, organizowanie oraz prowadzenie rozpoznania migracyjnego.

Działalność oficera łącznikowego SG przy urzędzie wojewódzkim natomiast opiera się na utrzymywaniu cyklicznych kontaktów z przedstawicielami komórek w urzędach wojewódzkich lub ich delegaturami odpowiedzialnymi za przyjmowanie i rozpatrywanie wniosków cudzoziemców w sprawach o zezwolenia na pobyt cudzoziemca na terytorium RP.

Ponadto w ramach współpracy z Europolem Straż Graniczna uczestniczy w analitycznych plikach roboczych, w tym AWF CHECKPOINT, który ukierunkowany jest na zwalczanie nielegalnej migracji na obszarze Unii Europejskiej.

Współpraca na granicach wewnętrznych UE

W wyniku współpracy przygranicznej w 2010 roku w polskich centrach współpracy i punktach kontaktowych na granicy wewnętrznej UE/Schengen dokonywano wymiany informacji dotyczącej m.in. kradzieży pojazdów, dokumentów, fałszerstw dokumentów, nielegalnego przekroczenia granicy, a także tożsamości osób bez dokumentów lub poszukiwanych przez wymiar sprawiedliwości.

Ogólna liczba uzyskanych informacji na rzecz strony polskiej przez powyższe punkty w 2010 roku wyniosła 15 418, natomiast na rzecz strony państw sąsiednich (członków UE) przekazano 22 027 informacji.

Istotną formą prowadzonych działań na granicach wewnętrznych UE są wspólne patrole prowadzone na terenach przygranicznych. Wspólne patrole realizowane są z funkcjonariuszami służb granicznych i policyjnych: Republiki Słowackiej, Republiki Czeskiej oraz Republiki Federalnej Niemiec.

W 2010 roku przeprowadzono łącznie 2368 wspólnych patroli pieszych, w tym 754 po stronie polskiej, 1614 po stronie sąsiedniej.

Granica z Republiką Federalną Niemiec

Współpracą polsko-niemiecką oraz doskonaleniem jej form zajmuje się wspólna Grupa Robocza Granica. W marcu 2010 roku w Lubaniu odbyło się XIX posiedzenie ww. grupy. Jednym z tematów spotkania było podsumowanie wyników prac grupy, do których należy opracowanie załączników do zaktualizowanej wersji „Koncepcji współpracy między Strażą Graniczną RP a Policją Federalną Niemiec na wspólnym obszarze Schengen”. W trakcie spotkania omówiono kwestię nawiązania bezpośredniej współpracy z partnerem niemieckim w zakresie bezpieczeństwa EURO 2012.

W październiku 2010 roku w Zgorzelcu miało miejsce spotkanie ministrów spraw wewnętrznych Polski i Niemiec z udziałem Komendanta Głównego SG, parlamentarzystów saksońskich, przedstawicieli władz lokalnych oraz Policji. Spotkanie poświęcone było przede wszystkim intensyfikacji współpracy polskich i niemieckich służb porządku publicznego w regionie przygranicznym oraz analizie dotychczasowych form wspólnego przeciwdziałania zagrożeniom dla bezpieczeństwa publicznego. Ministrowie podjęli temat dotyczący nowej umowy o współpracy policyjnej. Umowa miałaby uwzględniać możliwość podejmowania określonych czynności na terytorium drugiego państwa przez służby porządku publicznego. Minister Spraw Wewnętrznych Saksonii zaproponował, aby w regionie Zgorzelca stworzyć centrum międzynarodowe, które służyłoby zwalczaniu przestępczości transgranicznej oraz koordynacji działań w obliczu klęsk żywiołowych.

W 2010 roku, w trakcie spotkania przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Straży Granicznej z przedstawicielami Federalnego MSW i Policji Krajowej (BPOL) Niemiec, omawiano kwestie umowy między RP i RFN o współpracy w dziedzinie komunikacji kolejowej przez polsko-niemiecką granicę państwową oraz projektu powołania wspólnych polsko-niemieckich placówek granicznych, a także perspektywy współpracy w Grupie Roboczej Granica.

W ramach realizacji postanowień „Planu dwustronnej współpracy Dyrekcji BPOL w Bad Bramstedt, Berlinie i Pirnie z Centralnym Ośrodkiem Szkolenia SG, Morskim Oddziałem SG i Nadodrzańskim Oddziałem SG” zrealizowano 7 przedsięwzięć, m.in. w lipcu 2010 roku polscy funkcjonariusze SG brali udział w działaniach mających na celu przeprowadzenie kontroli granicznej oraz obserwacji kontroli bezpieczeństwa na lotnisku w Hamburgu.

W 2010 roku zrealizowano łącznie 1735 wspólnych patroli, z czego 448 po stronie RP i 1287 po stronie RFN. W trakcie wspólnych patroli skontrolowano łącznie 49 220 osób i 23 884 pojazdy. Podczas pełnionych wspólnie służb zatrzymano bądź ujęto łącznie 135 osób, zatrzymano 19 pojazdów oraz ujawniono przemyt towarów o łącznej szacunkowej wartości 199 008 złotych.

Granica z Republiką Czeską

Wymiana informacji istotnych dla bezpieczeństwa terenów przygranicznych realizowana jest całodobowo przez placówki graniczne w Chotebuz oraz Kudawa Słone.

Placówki służą nie tylko wymianie informacji, ale również biorą udział w koordynacji działań służb na terenach przygranicznych, w tym w ramach wspólnych patroli, pościgów i obserwacji przygranicznych.

Warto wspomnieć o licznych działaniach szkoleniowych realizowanych we współpracy z partnerem czeskim, m.in. w lipcu 2010 roku. Wykładowcy z COS SG w Koszalinie przeprowadzili dla przedstawicieli Policji MSW RC warsztaty z zakresu najnowszych trendów w zabezpieczeniach dokumentów, a także omówiono konkretne przypadki fałszerstw dokumentów i biometrię w dokumentach podróży.

We wrześniu 2010 roku wykładowcy z COS SG w Koszalinie brali udział w międzynarodowym seminarium na temat „Fałszerstwa dokumentów zezwalających na prowadzenie

pojazdów” organizowanym przez Departament Ruchu Policji Republiki Czeskiej.

W 2010 roku zrealizowano łącznie 360 wspólnych polsko-czeskich patroli, z czego 170 po stronie RP oraz 190 po stronie RC.

Granica z Republiką Słowacką

Na granicy z Republiką Słowacką współpraca odbywa się poprzez Centrum Współpracy policyjnej i celnej w Barwinku i Centrum Współpracy policyjnej i celnej w Trstenie. Centra te mają podobne zadania jak placówki na granicy polsko-czeskiej.

W 2010 roku zrealizowano łącznie 273 wspólnych patroli, z czego 136 po stronie RP i 137 po stronie Republiki Słowackiej. W trakcie służb wylegitymowano 1386 osób oraz skontrolowano 907 pojazdów.

Granica z Republiką Litewską

W czerwcu 2010 roku w Kętrzynie odbyła się XIV Konferencja Głównych Pełnomocników Granicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej. Podczas spotkania omówiono między innymi postępy prac nad projektami porozumień regulujących kwestię wspólnych patroli oraz rozszerzenia obsady punktu kontaktowego w Budzisku. Efektem spotkania było podpisanie porozumienia między Komendantem Głównym SG RP a Służbą Ochrony Granicy Państwowej przy MSW Republiki Litewskiej w sprawie współpracy w zakresie badania dokumentów. Na prośbę strony litewskiej strona polska zaprezentowała swoje doświadczenia dot. kontroli legalności pobytu i zatrudnienia na terytorium RP oraz w zakresie funkcjonowania umów o małym ruchu granicznym.

Współpraca na granicach zewnętrznych UE

Na granicy zewnętrznej UE/Schengen funkcjonują dwa punkty konsultacyjne na drogowych przejściach granicznych: Punkt Konsultacyjny Korczowa - Krakowiec oraz Punkt Konsultacyjny Dorohusk – Jagodzin.

W 2010 roku w ramach punktów konsultacyjnych w Korczowej i Dorohusku przekazano 1598 informacji na rzecz strony polskiej, a na rzecz strony ukraińskiej 4139.

Informacje te w głównej mierze dotyczyły: ustaleń pojazdów, osób i dokumentów, utrudnień w przekraczaniu granicy polsko-ukraińskiej, zdarzeń nadzwyczajnych na przejściach granicznych, nielegalnej migracji oraz zatrzymań na „zielonej granicy” lub w strefie nadgranicznej, nielegalnym przemyśle towarów akcyzowych, pojazdów i osób, a także informacji związanych z bieżącą działalnością organów granicznych.

Granica z Ukrainą

W kwietniu 2010 roku odbyła się Konferencja Głównych Pełnomocników Granicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy, podczas której omówiono sytuację na wspólnym odcinku granicy państwowej, oceniono funkcjonowanie przejść granicznych, działalność pełnomocników granicznych. Ponadto w trakcie spotkania zaproponowano wspólną analizę możliwości wprowadzenia na czas Euro 2012 uproszczonych form odprawy granicznej, a także oddelegowanie do polskich portów lotniczych funkcjonariuszy ukraińskich, którzy na terytorium RP dokonywaliby odpraw granicznych. Efektem było podpisanie planu współpracy między Strażą Graniczną RP a Państwową Służbą Graniczną Ukrainy na 2010 roku. Przygotowanie analizy ryzyka i zagrożeń w kontekście przygotowań do Euro 2012 uzgodniono natomiast podczas

kolejnej Konferencji Głównych Pełnomocników Granicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy, która odbyła się w grudniu 2010 roku we Lwowie.

W grudniu 2010 roku podpisano porozumienie między Komendantem Głównym Straży Granicznej Rzeczypospolitej Polskiej a Administracją Państwowej Służby Granicznej Ukrainy o wspólnych patrolach (trwają przygotowania do realizacji) oraz planu współpracy między Strażą Graniczną Rzeczypospolitej Polskiej a Państwową Służbą Graniczną Ukrainy na 2011 rok.

Granica z Republiką Białorusi

W październiku 2010 roku powołana została polsko-białoruska grupa zadaniowa ds. nielegalnej migracji. W skład grupy wchodzi przedstawiciele ZOŚ KG SG, Podlaskiego OSG oraz przedstawiciele Państwowego Komitetu Granicznego Republiki Białorusi. W toku współpracy na bieżąco dokonywana jest wymiana informacji, organizowane są spotkania robocze, celem omówienia sytuacji operacyjnej i zaplanowania do wykonania przedsięwzięć w sposób skoordynowany i uwzględniający procedury operacyjne prowadzone przez stronę polską i białoruską.

Rozwijana jest współpraca w zakresie szkoleń i przekazywania doświadczeń.

W czerwcu 2010 roku w Ośrodku Konferencyjno-Szkoleniowym Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej „Strażnica” w Świdrze zorganizowano spotkanie ekspertów służb granicznych Polski i Białorusi, którego celem było nawiązanie na szczeblu strategicznym współpracy w zakresie regularnej wymiany informacji o sytuacji na granicy państwowej i nielegalnej migracji. W ramach spotkania podpisano protokół z przedstawicielami strony białoruskiej, zgodnie z którym od września 2010 roku rozpoczęto wymianę informacji.

Granica z Federacją Rosyjską

W Morskim Oddziale Straży Granicznej zorganizowana została wizyta przedstawicieli Centrum Zarządu Granicznego FSB FR z Sankt Petersburga, podczas której stronie rosyjskiej zaprezentowano strukturę, zadania, uprawnienia i sprzęt SG wykorzystywany do realizacji zadań w ochronie morskiej granicy państwowej i sprawowanie nadzoru nad polskimi obszarami morskimi. Ponadto we wrześniu w Laboratorium Kryminalistycznym ZOŚ KG SG odbyła się wizyta ekspertów Centrum Naukowo-Badawczego FSB FR ds. badania dokumentów, pozwalających na przekroczenie granicy państwowej.

Od listopada 2009 roku, Warmińsko - Mazurski Oddział Straży Granicznej prowadzi comiesięczną wymianę informacji z Zarządem Granicznym Federalnej Służby Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej nt. zdarzeń na wspólnie ochranianym odcinku granicy państwowej. Tryb przesyłania danych, jak i wartość merytoryczna jest cyklicznie oceniana na roboczych spotkaniach odbywanych w ramach Aparatu Pełnomocników Granicznych. Obie strony podkreślają pozytywne walory wprowadzonego mechanizmu wymiany informacji i jego znaczący wpływ na ocenę zagrożeń.

Współpraca z Agencją Frontex

Straż Graniczna aktywnie uczestniczy w działaniach podejmowanych przez Agencję FRONTEX, w tym we wspólnych operacjach (lądowych, powietrznych, morskich), wymianie informacji, analizach ryzyka, szkoleniach, działaniach Zespołów Szybkiej Interwencji na Granicy (RABIT), a także uczestnicząc we wspólnych operacjach powrotowych i związanych z tym działaniach.

W 2010 roku Straż Graniczna uczestniczyła w 47 wspólnych operacjach, w tym 4 operacje dotyczyły szczególnie „wysokobudżetowych” działań z użyciem pięciu śmigłowców SG.

Największym przedsięwzięciem zrealizowanym w ramach systemu RABIT było uczestnictwo funkcjonariuszy SG w „Operacji RABIT 2010” prowadzonej w Grecji na lądowej granicy z Turcją.

W 2010 roku Straż Graniczna brała udział łącznie w 12 operacjach powrotowych (Joint Return Operations–JRO). Jednym z najważniejszych działań było zorganizowanie JRO do Gruzji przy udziale Polski jako państwa wiodącego (po raz pierwszy w tym charakterze). Wspólna operacja powrotowa koordynowana była przez Agencję FRONTEX. W ww. operacji uczestniczyły 3 państwa UE (RFN, Austria, Francja), Agencja FRONTEX oraz obserwatorzy z organizacji pozarządowych. Wydalono z terytorium UE 59 obywateli Gruzji.

Ponadto funkcjonariusze Straży Granicznej uczestniczyli w realizacji projektu Attica 2010, którego celem było wsparcie greckich służb migracyjnych w walce z napływem nielegalnej migracji. Za pośrednictwem platformy ICONet Straż Graniczna zamieszczała m.in. dwumiesięczne raporty analityczne, informacje sygnałowe oraz dane statystyczne nt. nielegalnej migracji niezbędne do sporządzania przez agencję m.in. zbiorczych raportów rocznych lub kwartalnych dot. sytuacji migracyjnej w krajach UE. Sieć wymiany informacji zapewniała także bezpośredni dostęp do materiałów tematycznych zamieszczanych drogą elektroniczną przez inne PC UE.

Współpraca z Frontex koncentrowała się także na regularnym udziale w spotkaniach sieci analizy ryzyka Bałkanów Zachodnich oraz ekspertów granic wschodnich, na których omawiane były zagadnienia dotyczące zjawiska nielegalnej migracji wybranych regionów.

W 2010 roku w ramach realizacji zadań oraz współpracy międzynarodowej realizowanej poprzez Sieć Analizy Ryzyka Agencji Frontex (FRAN — Frontex Risk Analysis Network) w sieci ICONet Sztab Komendanta Głównego Straży Granicznej zamieścił:

- 10 tzw. Incident Reports informujących o zdarzeniach związanych z nielegalną migracją,
- 6 okresowych analiz dotyczących zagrożeń migracyjnych (bi-monthly analysis),
- 12 zestawień statystycznych – za grudzień 2009 roku oraz za okres styczeń–listopad 2010 rok (monthly statistics), 6 zestawień revision, w tym 5 obejmujących 2010 rok (III oraz VII–X) oraz 1 za 2009 rok (VIII).

Polska jest aktywnie zaangażowana w prace nad Europejskim Systemem Nadzoru Granic EUROSUR i jest jednym z państw objętych projektem pilotażowym do ww. systemu.

EUROSUR ma koncentrować się na wzmocnieniu nadzoru granic w celu walki z przestępczością transgraniczną, nielegalną migracją i ratowaniem życia na morzu. Instytucją wiodącą we wdrażaniu systemu EUROSUR w Polsce jest Straż Graniczna. Przedstawiciele straży biorą aktywny udział w pracach koncepcyjnych dotyczących EUROSUR na forach Komisji Europejskiej i w ramach współpracy z Agencją Frontex, w tym m.in. uczestniczą w Grupie Ekspertów Komisji Europejskiej ds. Systemu EUROSUR. Do końca 2010 roku odbyło się 12 spotkań grupy. Od początku 2009 roku prowadzone było na zlecenie Komisji Europejskiej techniczne studium wykonalności dla kroków 1, 2 i 6 EUROSUR (system ochrony granicy i obraz sytuacyjny, system telekomunikacyjny oraz wspólny obraz wywiadowczy).

Studia te kilkakrotnie były przekazywane państwu członkowskim do konsultacji oraz były przedmiotem dyskusji na spotkaniach grupy eksperckiej. Studium zakończono w maju 2010 roku, SG przekazała do niego również uwagi finalne. Na tej podstawie Komisja Europejska opracowała dokument „Wytyczne dla EUROSUR” (EUROSUR Guidelines), który w ciągu 2010 roku był poddany kilkakrotnym konsultacjom. Do końca 2010 roku prac nad dokumentem jeszcze nie zakończono. KE poinformowała, że omawiane wytyczne będą stanowić podstawę propozycji legislacyjnej dotyczącej EUROSUR.

Ponadto Straż Graniczna została wyznaczona do realizacji funkcji Krajowego Centrum Koordynacyjnego (NCC) w ramach EUROSUR. Obecnie trwają prace organizacyjne oraz techniczne nad utworzeniem NCC w strukturach KG SG.

Obszary wymagające wzmocnienia w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania i zwalczania nielegalnej migracji

Mając na uwadze fakt, że odcinek granicy polsko-ukraińskiej pozostaje najbardziej zagrożonym przestępczością migracyjną, należy na bieżąco monitorować sytuację oraz zintensyfikować działania zmierzające do utworzenia wspólnych patroli funkcjonariuszy służb polsko-ukraińskich.

5.2 Handel ludźmi

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji,
Komendy Głównej Straży Granicznej, Prokuratury Generalnej,
Departamentu Polityki Migracyjnej MSWiA, Ministerstwa Sprawiedliwości)*

Przestępstwo handlu ludźmi określone jest w kodeksie karnym

Art. 115 § 22 Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem

- 1) przemocy lub groźby bezprawnej
- 2) uprowadzenia,
- 3) podstępu,
- 4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania.
- 5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystanie krytycznego położenia lub stanu bezradności,
- 6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą w celu wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka albo w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt. 1-6.

Art. 115 § 23 Niewolnictwo jest stanem zależności, w którym człowiek jest traktowany jak przedmiot własności.

Art. 189a § 1 Kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 189a § 2 Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 203 k.k. Kto przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 204 § 1 Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2 Karze określonej w § 1 podlega, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę.

§ 3 Jeżeli osoba określona w § 1 lub 2 jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 240 § 1 Kto mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu dokonania czynu zabronionego określonego w art. 118, 118a, 120-124, 127, 128, 130, 134, 140, 148, 163, 189, 189a § 1, art. 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Z dniem 8 września 2010 roku weszła w życie ustawa z dnia 20 maja 2010 roku o zmianie ustawy Kodeks karny, ustawy o Policji, ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks karny oraz ustawy Kodeks postępowania karnego (Dz.U. nr 98 poz. 626), wprowadzająca istotne zmiany w regulacjach odnoszących się do przestępstwa handlu ludźmi.

W art. 115 § 22 wprowadzono definicję tego czynu zabronionego. Ustawodawca usytuował wskazane przestępstwo w art. 189a § 1 k.k., w rozdziale XXIII „Przestępstwa przeciwko wolności”, uznając, że podstawowym dobrem prawnie chronionym w przypadku tego typu działalności przestępczej jest, nie jak dotychczas porządek publiczny, lecz wolność człowieka.

Przepis art. 253 § 1 k.k. został skreślony.

Z uwagi na wysoki stopień społecznej szkodliwości wprowadzono karalność formy stadialnej, tj. przygotowania do popełnienia przestępstwa handlu ludźmi (art. 189a § 2 k.k.). Karalne jest niepodjęcie działań w celu niezwłocznego powiadomienia organu powołanego do ścigania przestępstw o karalnym przygotowaniu, usiłowaniu lub dokonaniu czynu polegającego na handlu ludźmi (art. 240 k.k.).

Konsekwencją wprowadzenia do kodeksu karnego definicji handlu ludźmi było uchylenie przepisu art. 204 § 4 k.k., jako zawierającego znamiona wskazane w art. 115 § 22 k.k., tj. zwabienie lub uprowadzenie innej osoby w celu uprawiania prostytucji za granicą.

W dalszym ciągu obowiązują natomiast przepisy art. 203 k.k. oraz art. 204 § 3 k.k.

Istotne zmiany dotyczą także możliwości orzekania świadczeń pieniężnych na rzecz pokrzywdzonego przestępstwem handlu ludźmi. Nowelą kodeksu karnego z dnia 13 kwietnia 2007 roku (Dz.U. z 2009 roku, nr 206, poz. 1589), która weszła w życie z dniem 8 czerwca 2010 roku wprowadzono możliwość orzeczenia przez sąd obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, w całości lub w części, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, względnie nawiazki na rzecz pokrzywdzonego (art. 46 § 1 i 2 k.k.).

W dotychczasowej praktyce organy prowadzące postępowanie przygotowawcze w celu identyfikacji przestępstwa handlu ludźmi były zmuszone posiłkować się definicją wynikającą z rozwiązań prawa międzynarodowego.

Z chwilą wejścia w życie nowelizacji kodeksu karnego identyfikacja znamion przestępstwa handlu ludźmi następuje w oparciu o prawo wewnętrzne.

Wskazać także należy, że nowa regulacja zawarta w art. 46 § 1 i 2 k.k. eliminuje problem uzyskania świadczenia pieniężnego na rzecz pokrzywdzonego przestępstwem handlu ludźmi. Na mocy art. 46 § 1 i 2 k.k. w brzmieniu sprzed 8 czerwca 2010 roku zasądzenie zadośćuczynienia, obowiązku naprawienia szkody czy nawiazki możliwe było wyłącznie w przypadku skazania sprawcy za przestępstwo spowodowania śmierci, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia.

W obecnym stanie prawnym każdy wypadek skazania otwiera możliwość zasądzenia świadczenia pieniężnego na rzecz ofiary.

Skala oraz dynamika zagrożeń, utrzymujące się tendencje, nowe trendy i prognozy

Na początku lat 90. Polska pełniła głównie rolę kraju pochodzenia ofiar handlu do pracy w tzw. seks biznesie w Europie Zachodniej (głównie w Niemczech i Holandii). Obecnie Polska jest zarówno krajem tranzytowym, jak i docelowym dla kobiet – ofiar handlu ludźmi, pochodzących z krajów byłego ZSRR i innych krajów Europy Południowej i Wschodniej.

Do Polski trafiają głównie obywatelki Ukrainy i Białorusi oraz krajów bałkańskich. Najczęściej są one werbowane pod pretekstem pracy w charakterze barmanek, kelnerek czy sprzątaczek w klubach oraz pomocy domowych bądź opiekunek do dziecka.

Kobiety przekraczają granicę, używając własnych dokumentów lub też przy wykorzystaniu podrobionych lub wyłudzonych dokumentów. Po sprowadzeniu na terytorium RP są one sprzedawane do agencji towarzyskich, gdzie zmusza się je do świadczenia usług seksualnych, stosując przy tym zarówno przymus fizyczny, jak i psychiczny.

Głównymi krajami ich przeznaczenia są Niemcy, Austria, Holandia, Hiszpania, Grecja, a w wypadku werbowania do pracy przymusowej: Niemcy, Wielka Brytania, Irlandia, Włochy i Szwecja.

Szczególną formą prostytucji, w której odnotowano największy wzrost przypadków w 2010 roku, jest świadczenie usług seksualnych w mieszkaniach prywatnych. Po części są to prywatne inicjatywy osób, które wykorzystują Internet i prasę lokalną do rozpowszechniania ogłoszeń, większość jednak powstaje w wyniku aktywności zorganizowanych grup przestępczych, które wynajmują mieszkania i umieszczają w nich po kilka kobiet. Oficjalnie osobą wynajmującą jest z reguły jedna z prostytutek, same zaś lokale pozornie wydają się być pozabawione „ochrony” sutenerów.

Kolejną z form handlu ludźmi w Polsce jest wykorzystywanie do pracy przymusowej. Najczęściej spotykane nurty tego zjawiska, tj. wykorzystywanie polskich obywateli poza granicami kraju przede wszystkim na terenie Włoch, Hiszpanii, Holandii, Wielkiej Brytanii, Szwecji i Norwegii oraz wykorzystywanie cudzoziemców na polskich plantacjach i farmach.

Nowym zjawiskiem kwalifikowanym jako handel ludźmi jest wykorzystywanie osób, najczęściej bezrobotnych, do wyłudzenia kredytów i świadczeń socjalnych poza granicami Polski.

Szczególną formą handlu ludźmi występującą w Polsce jest zmuszanie cudzoziemców do żebrania. Przystępstwo to zostało odnotowane w szczególności w odniesieniu do obywateli Rumunii. Modus operandi działalności grup przestępczych polega głównie na werbunku na terytorium innych państw, w szczególności Rumunii i Mołdowy, osób kalekich, kobiet z małymi dziećmi oraz dzieci z widocznym kalectwem. Osoby te są następnie przetrzucane na terytorium RP i innych krajów UE, z reguły bez dokumentów, które poświadczałyby ich tożsamość. Następnie osoby te są zmuszane do żebrania. Bardzo często w celu wymuszenia posłuszeństwa stosowana jest wobec nich przemoc fizyczna i psychiczna. Charakterystyczne jest, że w szczególności małe dzieci traktowane były jak przedmioty – odbierane matkom i „wypożyczane” innym osobom w celu żebractwa. Sprawcami tego przestępstwa są najczęściej obywatele Mołdowy i Rumunii,

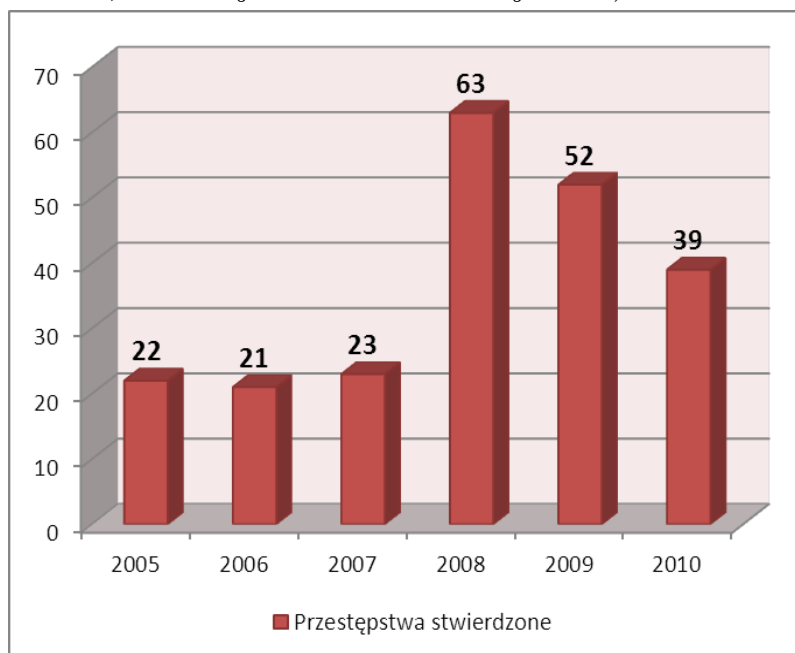
Istotnym czynnikiem wpływającym na nasilenie zjawiska handlu ludźmi jest przystąpienie Polski do Układu z Schengen, a co za tym idzie, zniesienie kontroli na granicach wewnętrznych. Przedostanie się na terytorium Polski oznacza bowiem w praktyce możliwość swobodnego poruszania się po całej Unii Europejskiej.

Handel ludźmi jest zjawiskiem, które podlega dynamicznym przemianom, stąd też skuteczne przeciwdziałanie i walka z tym zjawiskiem wymaga udziału i współpracy wielu podmiotów administracji rządowej i organizacji pozarządowych, jak również bliskiej współpracy z innymi państwami.

Dane statystyczne

W roku 2010 stwierdzono 39 przestępstw związanych z handlem ludźmi. Oznacza to spadek o 25% w porównaniu z rokiem 2009 (52 stwierdzone przestępstwa).

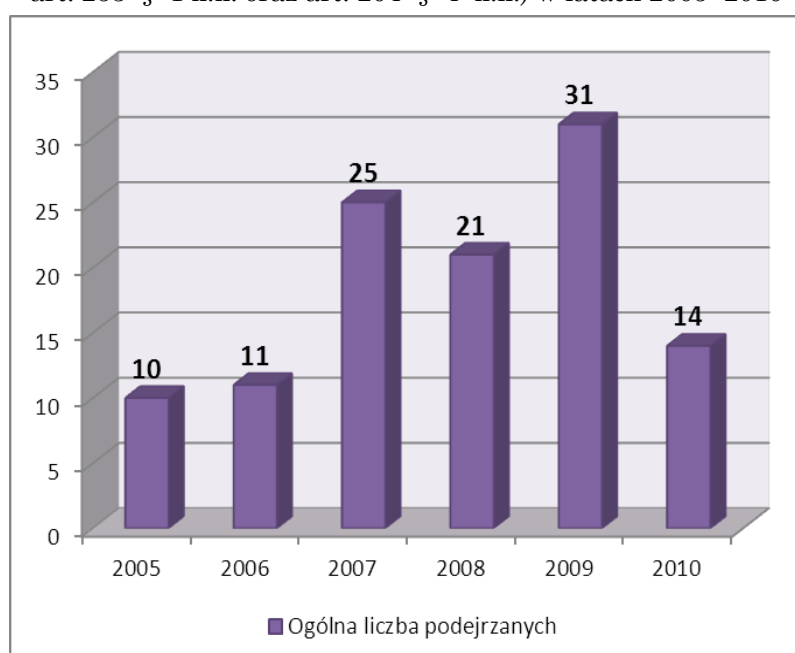
Wykres 5.2.1 Liczba przestępstw handlu ludźmi stwierdzonych przez Policję (art. 189a k.k., art. 253 § 1 k.k. oraz art. 204 § 4 k.k.) w latach 2005–2010

Źródło: KGP

W roku 2010 ustalono 14 osób podejrzanych o handel ludźmi, czyli o połowę mniej niż w roku poprzednim (31).

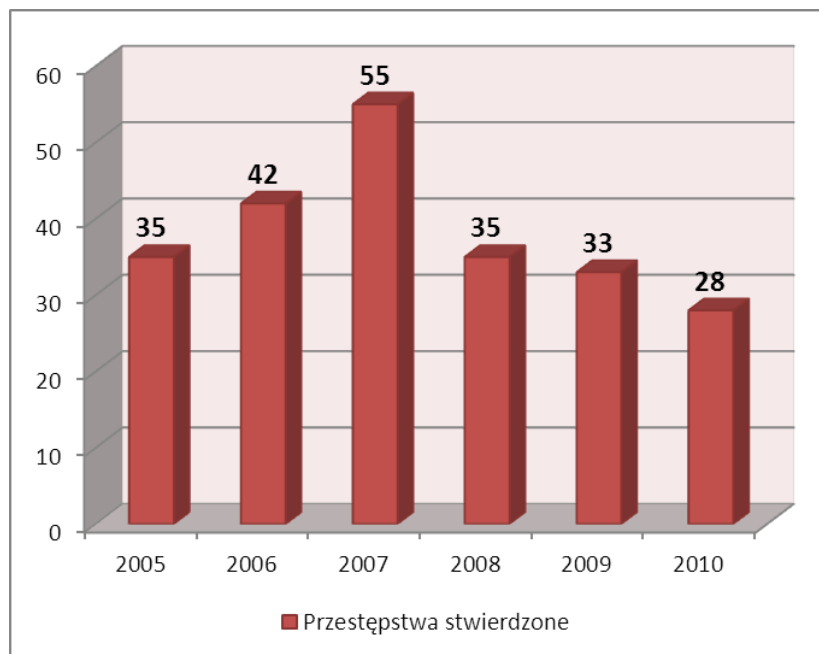
Wykres 5.2.2 Liczba osób podejrzanych o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a k.k., art. 253 § 1 k.k. oraz art. 204 § 4 k.k.) w latach 2005–2010

Źródło: KGP

W roku 2010 ujawniono 28 przestępstw zmuszania do prostytucji, czyli o 5 mniej niż w roku poprzednim i o 27 mniej niż w roku 2007, w którym stwierdzono największą liczbę przestępstw w tej kategorii.

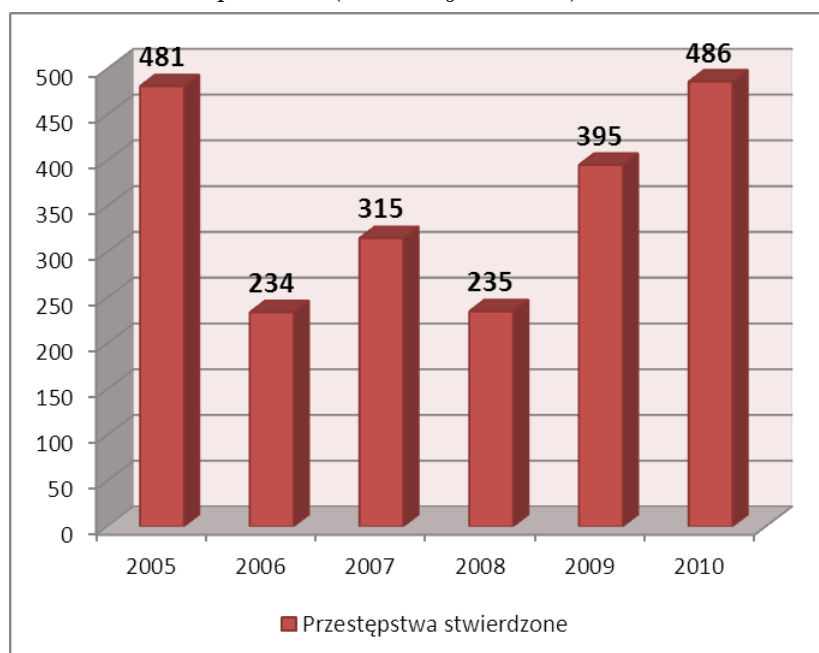
Wykres 5.2.3 Liczba stwierdzonych przez Policję przestępstw zmuszania do uprawiania prostytucji (art. 203 k.k.) w latach 2005–2010

Źródło: KGP

W roku 2010 liczba stwierdzonych przestępstw związanych ze stręczycielstwem, sutennerstwem i kuplerstwem (art. 204 § 1–3 k.k.) wynosiła 486 i była wyższa o 91 w stosunku do liczby takich przestępstw stwierdzonej w roku poprzednim (395), co oznacza wzrost o 23%. W latach 2005–2009 liczba stwierdzonych przestępstw w omawianej kategorii ulegała wahaniom.

Wykres nr 5.2.4 Liczba stwierdzonych przez Policję przestępstw stręczycielstwa, sutennerstwa i kuplerstwa (art. 204 § 1–3 k.k.) w latach 2005–2010

Źródło: KGP

W roku 2010 odnotowano 25 osób pokrzywdzonych w wyniku przestępstw związanych z handlem ludźmi. Jest to spadek w stosunku do roku 2009, w którym odnotowano 66 ofiar handlu ludźmi.

Tabela 5.2.1 Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku handlu ludźmi (art. 189a k.k., art. 253 § 1 k.k. oraz art. 204 § 4 k.k.) w latach 2005–2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogólna liczba pokrzywdzonych w wyniku przestępstw związanych z handlem ludźmi	22	18	860	66	66	25

Źródło: KGP

Straż Graniczna

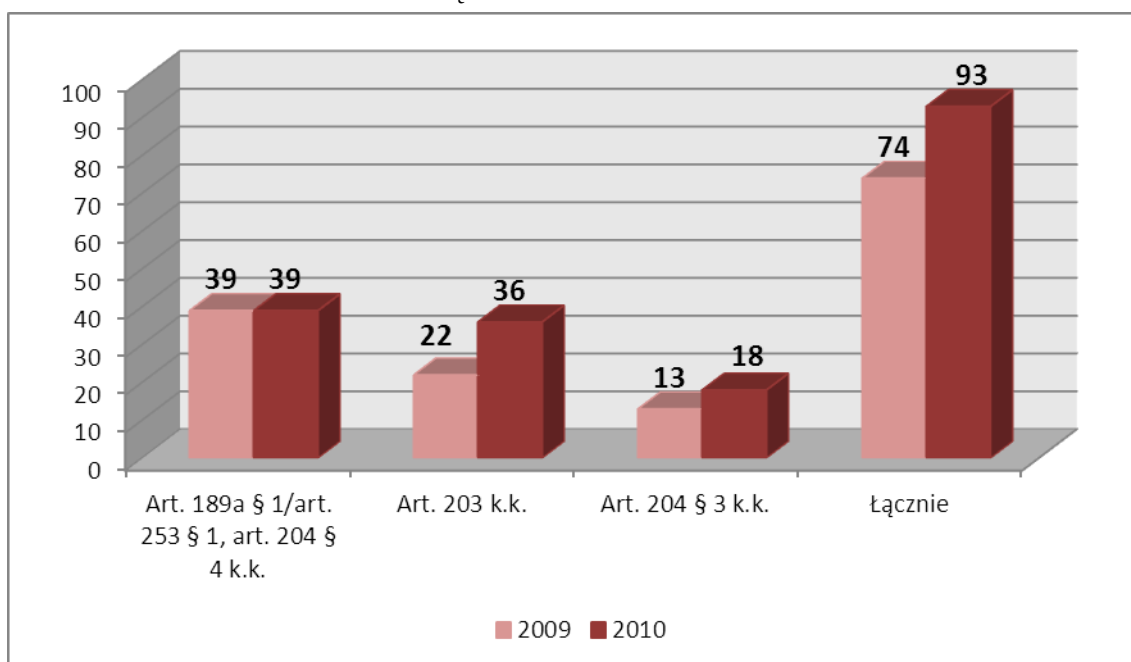
W 2010 roku funkcjonariusze Straży Granicznej, w efekcie prowadzonej współpracy w wymiarze krajowym i międzynarodowym, zatrzymali 12 osób, którym przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw handlu ludźmi. W ramach sprawy ujawniono łącznie 15 ofiar handlu ludźmi, z czego 13 podjęło współpracę z organami ścigania.

Prokuratura Generalna

Liczba wszczętych postępowań o czyny z art. 189a § 1 k.k. oraz art. 253 § 1 k.k. wraz z art. 204 § 4 k.k. pozostała w 2010 roku na identycznym poziomie, jak w roku 2009.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Prokuraturę Generalną, w 2010 roku wszczęto łącznie 93 postępowania przygotowawcze o przestępstwa związane z handlem ludźmi.

Wykres 5.2.6 Liczba wszczętych postępowań w sprawach o przestępstwa związane z handlem ludźmi

Źródło: Prokuratura Generalna

Rynek przestępczości związanej z popytem na usługi seksualne i przestępczość związana z wykorzystaniem kobiet do prostytucji nie uległ zmianie. Na 93 wszczętych postępowań w 2010 roku 78 dotyczyło wykorzystania kobiet w celach prostytucji lub innych usług o charakterze seksualnym. Nie uległ też zmianie profil pokrzywdzonego, są to w 100% kobiety. Zidentyfikowano pokrzywdzone kobiety wykorzystywane w celach prostytucji w Polsce, z których: 12 posiadało obywatelstwo ukraińskie, 2 – białoruskie, 17 – bułgarskie, 1 – wietnamskie i 1 – dominikańskie.

W 2010 roku wniesiono 40 aktów oskarżenia (wzrost o 2,5% w porównaniu z rokiem poprzednim). Umorzono 37 spraw, co stanowi spadek o 17,7% w stosunku do 2009 roku, kiedy umorzonych zostało 45 spraw. W roku 2010 zawieszonych zostało 28 spraw, co stanowi wzrost o 100% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy liczba zawieszonych spraw wynosiła 14. Pokrzywdzonych zostało 323 osoby, w tym 155 kobiet.

Pozytywną tendencję zanotowano w przypadku ofiar małoletnich. W 2010 roku zidentyfikowano 32 osoby pokrzywdzone poniżej 18. roku życia, co w porównaniu z rokiem 2009 stanowi spadek o 51,5 %, kiedy zidentyfikowano 66 osoby pokrzywdzone. Cel wykorzystania dzieci pozostał bez zmian: jest to prostytucja. Zauważyć przy tym należy, że nie wszczęto żadnego postępowania dotyczącego handlu ludźmi w celu wykorzystania w pornografii.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osadzonych i skazanych za handel ludźmi

W roku 2010 w sądach okręgowych za przestępstwo handlu ludźmi (art. 253 § 1 i 2 k.k.) osądzono łącznie 9 osób, z czego 9 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 9 osób (w tym w zawieszeniu 1 przypadek). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę pozbawienia wolności od 8 do 15 lat, 2 osoby na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 1 osobę na karę od 3 do 5 lat pozbawienia wolności, 2 osoby na 3 lata pozbawienia wolności. Przed wyrokiem 1 osoba była tymczasowo aresztowana.

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo handlu ludźmi (art. 253 k.k.) osądzono łącznie 3 osoby, z czego 3 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 3 osób (w tym w zawieszeniu 2 przypadki). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 3 osoby skazano na kary pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 1 roku. Przed wyrokiem 1 osoba była tymczasowo aresztowana.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie handlu ludźmi, w tym współpraca bilateralna i międzynarodowa w tym zakresie.

W Polsce funkcjonuje dobrze rozwinięty strukturalnie system zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi. Podstawę stanowią z jednej strony specjalnie powołane komórki organizacyjne w strukturach organów ścigania (zespoły dw. z handlem ludźmi w komendach wojewódzkich Policji oraz koordynatorzy dw. z handlem ludźmi w oddziałach Straży Granicznej), z drugiej strony liczne instytucje uprawnione do udzielania pomocy pokrzywdzonym (organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne pomocy społecznej).

W roku 2010, podobnie jak w latach poprzednich, wdrażany był Krajowy plan działań przeciwko handlowi ludźmi na lata 2009–2010, wyznaczający zadania dla administracji rządowej (realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi) w zakresie zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi.

W celu bieżącej koordynacji zadań, wynikających z krajowego planu, powołana została Grupa Robocza Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, w której pracach biorą udział przedstawiciele administracji publicznej: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

i Administracji, Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Urzędu ds. Cudzoziemców, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratury Generalnej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Głównego Inspektora Pracy, Rzecznika Praw Dziecka, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, a także organizacji pozarządowych: Fundacji „La Strada”, Fundacji „Dzieci niczyje”, Fundacji ITAKA oraz Caritas Archidiecezji Warszawskiej.

W okresie sprawozdawczym funkcjonariusze SG brali również udział w pracach, powołanego w pierwszym kwartale 2010 roku Mazowieckiego Zespołu Wojewódzkiego ds. Handlu Ludźmi. Jest to projekt pilotażowy, mający pełnić zadanie platformy wymiany informacji i koordynacji działań z zakresu handlu ludźmi w danym regionie, skupiający instytucje zaangażowane w zwalczanie tego zjawiska na poziomie regionalnym.

Ponadto na terenie woj. mazowieckiego i łódzkiego uruchomiony został również projekt pilotażowy procedur stosowanych w przypadku ujawnienia małoletniej ofiary handlu ludźmi, a w najbliższym czasie będzie on wdrażany w woj. małopolskim i zachodniopomorskim.

W Zarządzie Operacyjno - Śledczym KG SG opracowano w tym zakresie Wytyczne Komendanta Głównego SG odnośnie postępowania w ramach „Programu wsparcia i ochrony małoletniej ofiary handlu ludźmi (cudzoziemca)”.

Współpraca międzynarodowa

W ramach realizowanych działań o charakterze międzynarodowym struktury zajmujące się zwalczaniem przestępczości handlu ludźmi prowadziły współpracę operacyjną oraz śledczą, polegającą m.in. na wymianie informacji kryminalnych, realizacji z udziałem prokuratury formalnych wniosków o pomoc prawną, prowadzeniu spotkań koordynacyjnych dotyczących wspólnych działań.

W realizacji przedsięwzięć międzynarodowych wykorzystywana była zarówno sieć polskich i zagranicznych oficerów łącznikowych, a także instytucje policyjno-prokuratorskie o charakterze międzynarodowym, tj. Interpol, Europol, Eurojust, Frontex. Istotny jest fakt, że międzynarodowa współpraca operacyjno-śledcza prowadzona w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi sukcesywnie obejmuje kolejne kraje. Wśród państw, z którymi współpraca międzynarodowa polskich organów ścigania pozostaje na najwyższym poziomie aktywności należy wymienić przede wszystkim: Białoruś, Francję, Holandię, Niemcy, Wielką Brytanię, Włochy oraz Ukrainę.

Przedstawiciel Prokuratury Generalnej RP jest ekspertem i krajowym punktem kontaktowym do spraw działań przeciwko handlowi ludźmi GRETA (The Group of Experts on Trafficking in Human Beings) działającej przy Radzie Europy. Przedstawiciel prokuratury brał udział w konferencjach międzynarodowych Organizacji Narodów Zjednoczonych, a także Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, których tematyka dotyczy handlu ludźmi oraz w spotkaniach z udziałem przedstawicieli organów wymiaru sprawiedliwości oraz instytucji państwowych innych państw, w czasie których prezentowana jest aktywność Prokuratury Generalnej na określonych polach, w tym handlu ludźmi.

Na bieżąco prowadzona jest ponadto współpraca i wymiana informacji z ambasadami Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Przy współpracy z Ambasadą Brytyjską oraz udziałem policji brytyjskiej zajmującej się zwalczaniem wykorzystywania dzieci, w tym handlem dziećmi w celu wykorzystania seksualnego – CEOP (Child Exploitation and Online Protection Center) Departament do spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Generalnej zorganizował w czerwcu 2010 roku szkolenie dla prokuratorów zajmujących się problematyką handlu ludźmi na temat „Prowokacja w Internecie”.

Obszary wymagające wzmocnienia w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi

- Zadaniem niezmiennie aktualnym i priorytetowym pozostaje zapewnienie odpowiedniego wsparcia i ochrony ofiarom handlu ludźmi, w szczególności zaś coraz częściej identyfikowanym ofiarom handlu ludźmi do pracy przymusowej, tak cudzoziemców na terenie Polski, jak i Polaków za granicą.
- Zapewnienie możliwości wsparcia większej niż dotąd liczbie pokrzywdzonych będzie zadaniem szczególnie istotnym ze względu na dynamikę zjawiska, jak i przygotowania do organizacji w Polsce Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej. Mistrzostwa, które odbędą się w Polsce w roku 2012, mogą być wydarzeniem wykorzystanym przez organizatorów handlu ludźmi. Doświadczenia innych krajów (np. Niemcy) wskazują, że ryzyko pojawienia się większego zagrożenia związanego z wykorzystaniem do prostytucji nie było tak duże, jak przewidywano. Niemniej jednak, z uwagi na fakt, że zagrożenia nie da się wykluczyć, niezbędne wydaje się podjęcie działań mających na celu przygotowanie służb do identyfikacji ofiar handlu ludźmi, stworzenie możliwości wsparcia większej niż dotychczas liczby ofiar handlu ludźmi, jak również dotarcie z informacją do potencjalnych ofiar handlu ludźmi i ogółu społeczeństwa przed i w trakcie rozgrywek.
- Mając na względzie konieczność wzmocnienia współpracy instytucji zaangażowanych w zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi na szczeblu regionalnym niezbędne wydaje się utworzenie wojewódzkich zespołów ds. handlu ludźmi z udziałem przedstawicieli wydziałów polityki społecznej urzędów wojewódzkich, inspekcji pracy, Policji, Straży Granicznej, organizacji pozarządowych, a także wzmocnienie istniejących już struktur wojewódzkich ulokowanych w wydziałach kryminalnych KWP/KSP zajmujących się zagadnieniem handlu ludźmi. Wskazaniem byłoby ponadto opracowanie i wdrożenie formularza zgłoszenia ofiary handlu ludźmi.
- Aktualnym wyzwaniem pozostaje prewencja, tj. działania skierowane zarówno do ogółu społeczeństwa, jak i grup zagrożonych zjawiskiem handlu ludźmi, wśród których należy m.in. wymienić obywateli Polski wyjeżdżających za granicę oraz cudzoziemców przybywających do Polski w celu podjęcia pracy, a także młodzież szkolną.
- Ponadto z analizy dotychczasowych doświadczeń wynika, że obszarem, którego wzmocnienie miałyby pozytywny wpływ na efektywną realizację zwalczania przestępstwa handlu ludźmi, jest kontynuacja szkoleń z zakresu handlu ludźmi. Ich realizacja w jak najszerszym zakresie pozwoli na dalsze poszerzanie możliwości podnoszenia świadomości i wiedzy funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej o zjawisku handlu ludźmi, a tym samym wzmocni zdolności do identyfikacji i rozpoznania tego przestępstwa, jego ofiar i sprawców.

5.3 Przemyt i nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, Prokuratury Generalnej)

Art. 263 k.k.

§ 1 Kto bez wymaganego zezwolenia wyrabia broń palną albo amunicję lub nią handluje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2 Kto bez wymaganego zezwolenia posiada broń palną lub amunicję, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3 Kto, mając zezwolenie na posiadanie broni palnej lub amunicji, udostępnia lub przekazuje ją osobie nieuprawnionej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4 Kto nieumyślnie powoduje utratę broni palnej lub amunicji, która zgodnie z prawem pozostaje w jego dyspozycji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Skala oraz dynamika zagrożeń, utrzymujące się tendencje, nowe trendy i prognozy

Zjawisko przemytu broni należy rozpatrywać wielopłaszczyznowo, kierując się zarówno aspektem ekonomicznym, politycznym, jak i społecznym. Zmiany polityczne oraz konflikty zbrojne, głównie na Bliskim Wschodzie, powodują wzrost zapotrzebowania na nielegalny zakup broni. Migracja o podłożu ekonomicznym wewnątrz Unii Europejskiej pociąga za sobą migrację rodzimych przestępców, którzy stanowią jedną z głównych grup odbiorców przemycanej broni i amunicji.

Zagrożenia, jakie niesie ze sobą ten proceder, należy rozpatrywać również w kontekście potencjalnych zagrożeń terrorystycznych, których zwalczanie stanowi obecnie priorytet na forum Unii Europejskiej, a także pod kątem zagrożeń ze strony przestępczości poważnej i zorganizowanej.

Broń i amunicja pozyskiwane są najczęściej od zagranicznych grup przestępczych, rzadziej natomiast pochodzą z kradzieży na szkodę legalnych posiadaczy. Z uwagi na dość liberalne warunki uzyskiwania zezwoleń na broń oraz jej legalnego zakupu jako trwale pozbawionej cech użytkowych, dominującymi krajami pochodzenia nielegalnej broni w Polsce są nadal Czechy i Słowacja. Broń taka w stosunkowo łatwy sposób jest przywracana do sprawności technicznej i zbywana.

Część broni nabywana jest również w USA i przekazywana za pomocą poczty lub ukrywana w mieniu przywożonym z USA. Stwierdzono, że etniczne grupy przestępcze (czeczeńskie, wietnamskie) używają także broni pochodzącej z terenu byłej Jugosławii. Coraz rzadziej ujawniana jest broń palna wytworzona na bazie broni gazowej lub złożona z oryginalnych części.

Amunicja do różnego rodzaju broni pochodzi przede wszystkim z przemytu z Czech. Odnotowano również przypadki nakłaniania przez grupy przestępcze osób posiadających zezwolenia na broń do nabywania znacznych ilości amunicji w legalnych punktach sprzedaży.

Duża liczba ujawnianych materiałów wybuchowych pochodzi ze znalezisk z okresu II wojny światowej. Wśród młodych ludzi zaobserwowano modę na produkcję samodiałowych materiałów wybuchowych w oparciu o instrukcje znalezione w Internecie. Tam też zamieszczone są filmy przedstawiające detonacje.

Policja

W roku 2010 w całym kraju Policja stwierdziła popełnienie 1340 przestępstw, w tym 5 usiłowań, w związku z nielegalnym wyrobem, handlem i posiadaniem broni. W porównaniu z rokiem 2009 stanowi to spadek o 11%.

Ponadto Policja stwierdziła popełnienie 814 (wzrost o 2%) przestępstw w związku z nielegalnym wyrobem, handlem i posiadaniem amunicji, 31 (wzrost o 24%) przestępstw w związku z udostępnianiem lub przekazywaniem broni palnej lub amunicji osobom nieuprawnionym oraz 200 przestępstw w związku z nieumyślną utratą broni.

Według danych Policji w 2010 roku liczba podejrzanych wyniosła:

- 843 osoby – w związku z nielegalnym wyrobem, handlem i posiadaniem broni,
- 458 osób – w związku z nielegalnym wyrobem, handlem i posiadaniem amunicji,
- 21 osób – w związku z udostępnianiem lub przekazywaniem broni palnej lub amunicji osobom nieuprawnionym,
- 149 osób – w związku z nieumyślną utratą broni.

W roku 2010 Policja zabezpieczyła łącznie 2178 sztuk nielegalnie posiadanej broni palnej, o 3,5% więcej w porównaniu z danymi z roku poprzedniego, z czego 326 sztuk zabezpieczyli funkcjonariusze Centralnego Biura Śledczego KGP.

Ogółem w 2010 roku Policja zabezpieczyła 123 173 sztuk amunicji.

Tabela 5.3.1 Liczba zabezpieczonej przez Policję nielegalnie posiadanej broni palnej w roku 2010

Rodzaje zabezpieczonej przez Policję broni	Sztuk
Krótka: pistolety i rewolwery	525
Długa: automatyczna, półautomatyczna, powtarzalna, jednostrzałowa (karabinki, karabiny, strzelby)	503
Pistolety maszynowe	37
Sygnalowa	43
Alarmowa (kaliber powyżej 6 mm)	19
Gazowa	885
Kulowa przerobiona z gazowej	22
Samodiały	96
Inna (np. rusznice)	48
RAZEM ZABEZPIECZONA BROŃ PALNA	2178
Broń pozbawiona cech użytkowych	38
Istotne części broni: szkielet broni, baskila, lufa, zamek, komora zamkowa, bęben naboju	606

Źródło: KGP

Straż Graniczna

W 2010 roku Straż Graniczna wszczęła 24 postępowania przygotowawcze w związku z przemytem broni, amunicji i materiałów wybuchowych (w 2009 roku wszczęto 13 postępowań przygotowawczych). Postępowania wszczęto wobec 8 podejrzanych, w tym 3 cudzoziemców. Skierowano 2 wnioski do prokuratury o sporządzenie aktu oskarżenia.

Straż Graniczna w 2010 roku zabezpieczyła łącznie 91 sztuk broni, co stanowi wzrost w stosunku do 2009 roku, kiedy zajęto 49 sztuk. Ponadto zajęto 4851 sztuk amunicji, o 787 mniej niż w 2009 roku. W stosunku do roku 2009 nastąpił spadek ujawnionego przemytu broni i amunicji o 13%.

Tabela 5.3.2 Liczba ujawnionego w roku 2010 przez Straż Graniczną przemytu broni i amunicji

Rodzaje zabezpieczonej przez SG broni	Sztuk	Rodzaje zabezpieczonej przez SG amunicji	Sztuk
Gazowa	9	Gazowa	90
Palna	28	Ostra	3925
Inna	54	Inna	836
Razem	91	Razem	4851

Źródło: KG SG

Żandarmeria Wojskowa

W 2010 roku ujawniono jedną próbę przemytu broni palnej na teren celny Unii Europejskiej. Podoficer podczas służby w Polskim Kontyngencie Wojskowym w Islamskiej Republice Afganistanu zakupił pistolet i zamierzał przemycić go do kraju. Został zatrzymany w Afganistanie podczas kontroli bagażu prowadzonej przez ŻW PKW. Żandarmeria Wojskowa nie prowadziła postępowań karnych o nielegalny handel bronią lub amunicją.

Prokuratura Generalna

Zgodnie z informacjami pochodzącymi z Prokuratury Generalnej, w 2010 roku wszczęto 270 postępowań przygotowawczych w sprawach o przemyt i nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, co stanowi 159% wzrost w stosunku z rokiem 2009, którym wszczęto 104 postępowania.

Jednocześnie przedstawiono zarzuty 207 osobom. Jest to wzrost w porównaniu z 2009 rokiem o 17,6%. Tymczasowo aresztowano 11 osób (spadek o 78%).

W 2010 roku wniesiono 107 (wzrost o 81%) aktów oskarżenia przeciwko 164 osobom (wzrost o 57,6% w stosunku do roku 2009). Skazanych zostało 135 osób (wzrost o 66,6%).

Umorzono 139 spraw (wzrost o 120%), a 25 zostało zawieszonych (wzrost o 316,6%). Wyrokami zakończonych zostało 118 spraw, co oznacza wzrost o 93,4% w stosunku do 2009 roku, kiedy zakończonych wyrokami było 61 spraw.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie przemytu i nielegalnego handlu bronią i amunicją, w tym współpraca międzynarodowa

Współpraca międzynarodowa w zakresie zwalczania procederu przemytu broni i amunicji stała się szczególnie istotna po zniesieniu kontroli na granicach wewnętrznych UE.

Policja brała w 2010 roku udział w licznych inicjatywach międzynarodowych, m.in.:

- Stały Komitet Ekspertów ds. Prekursorów Materiałów Wybuchowych Komisji Europejskiej w Brukseli (SCP);
- Proliferation Security Initiative – współpraca grupy państw w celu przechwytywania transportowanych drogą powietrzną, lądową, morską ładunków zawierających broń masowego rażenia, komponenty i materiały do jej produkcji;
- OCARE – punkt kontaktowy międzynarodowego systemu śledzenia transportu materiałów wybuchowych „SCEPYLT”;
- EFE – European Firearms Experts – Europejska Platforma Ekspertów Broni i Materiałów Wybuchowych;
- uczestnictwo w grupie roboczej ds. materiałów wybuchowych do użytku cywilnego przy Komisji Europejskiej;
- EEODN (European Explosive Ordnance Disposal Network) – europejska platforma dla techników bombowych (pirotechników) gdzie zaimplementowano (EBDS) European Bomb Data System – baza danych o zdarzeniach i urządzeniach wybuchowych;
- EWS (Early Warning System) System wczesnego ostrzegania o zdarzeniach związanych z terroryzmem.

W 2010 roku w MSWiA toczyły się ponadto prace nad nowelizacją ustawy o broni i amunicji, których wynikiem jest ustawa z dnia 5 stycznia 2011 roku o zmianie ustawy o broni i amunicji oraz ustawy o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz.U. nr 38, poz. 195, z późn. zm.). Nowelizacja zmieniła m.in. definicję broni, definicję istotnych części broni, wprowadziła europejską kartę broni, pozwolenie do celów rekonstrukcji historycznych oraz definicję „ważnej przyczyny” posiadania broni.

Obecnie w Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace nad zmianą w kodeksie karnym, zmierzającą do ustalenia zagrożenia dla osoby powodującej fałszywy alarm, który wywołał czynności instytucji użyteczności publicznej lub organu ochrony bezpieczeństwa, karą od 6 miesięcy do 8 lat pozbawienia wolności. Ponadto proponuje się, aby nieletni od 15 lat, za takie przestępstwo mógł odpowiadać jak dorosły.

Obszary wymagające wzmocnienia w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania i zwalczania przestępczości

- Mając na uwadze aktualne trendy w zakresie przestępstw przemytu oraz nielegalnego handlu i obrotu bronią, amunicją niezwykle istotny jest dalszy rozwój współpracy operacyjnej międzynarodowej i transgranicznej odpowiednich służb, ze szczególnym zintensyfikowaniem kontaktów z przedstawicielami służb odpowiedzialnych za zwalczanie nielegalnego handlu bronią, amunicją, materiałami wybuchowymi w Czechach, Słowacji, Serbii, Chorwacji, Litwie, Rosji, Ukrainie i Białorusi.
- Ponadto wskazane byłoby opracowanie mechanizmu i systemu monitorowania nielegalnego obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, dokonywanego za pośrednictwem Internetu.
- W celu ograniczenia zagrożenia związanego z przemytem, nielegalnym handlem bronią istotne byłoby również utworzenie stałych grup roboczych składających się z przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za zwalczanie nielegalnego rynku handlu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, a także wypracowanie mechanizmów i systemu monitorowania legalnego rynku handlu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi pod kątem ewentualnych prób zakupu przez przedstawicieli zorganizowanych grup przestępczych, za pośrednictwem: szkół ochrony i bezpieczeństwa, klubów sportowych, kół łowieckich, firm górniczych, wyburzeniowych i saperskich.

Rozdział 6

Przestępczość narkotykowa

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służby Celnej, Żandarmerii Wojskowej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Prokuratury Generalnej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Służby Więziennej)

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2005 roku nr 179, poz. 1485 z późn. zm.)

Art. 53 ust. 1 (wytwarzanie) Kto, wbrew przepisom ustawy, wytwarza, przetwarza albo przerabia środki odurzające lub substancje psychotropowe albo przetwarza słomę makową, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 53 ust. 2 (wytwarzanie znacznych ilości) Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych albo słomy makowej lub czyn ten został popełniony w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 54 (posiadanie, nabywanie przyrządów do produkcji) Kto wyrabia, posiada, przechowuje, zbywa lub nabywa przyrządy, jeżeli z okoliczności wynika, że służą one lub są przeznaczone do niedozwolonego wytwarzania, przetwarzania lub przerobu środków odurzających lub substancji psychotropowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.(...)

Art. 55 ust. 1 i 2 (przemyt) 1. Kto, wbrew przepisom ustawy, dokonuje przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowego nabycia, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub przewozi przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa środki odurzające, substancje psychotropowe lub słomę makową, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 5.

2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 55 ust. 3 (przemyt znacznych ilości) Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej albo czyn ten został popełniony w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 56 ust. 1 i 2 (wprowadzanie do obrotu) 1. Kto, wbrew przepisom art. 33–35 i 37, wprowadza do obrotu środki odurzające, substancje psychotropowe lub słomę makową albo uczestniczy w takim obrocie, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 56 ust. 3 (wprowadzanie do obrotu znacznych ilości) Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 10.

Art. 58 ust. 1 i 2 (udzielanie) 1. Kto, wbrew przepisom ustawy, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia albo umożliwia ich użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu lub nakłania go do użycia takiego środka lub substancji albo udziela ich w znacznych ilościach innej osobie, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 59 ust. 1, 2 i 3 (handel) 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. 2. Jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu, ułatwia użycie albo nakłania go do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3. 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 60 (niepowiadomienie o handlu) Kto, będąc właścicielem lub działającym w jego imieniu zarządcą albo kierownikiem zakładu gastronomicznego, lokalu rozrywkowego lub prowadząc inną działalność usługową, mając wiarygodną wiadomość o popełnieniu przestępstwa określonego w art. 56, 58 lub 59 na terenie tego zakładu lub lokalu, nie powiadamia o tym niezwłocznie organów ścigania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 61 (prekursory środków odurzających) Kto, wbrew przepisom ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005, w celu niedozwolonego wytworzenia środka odurzającego lub substancji psychotropowej, wytwarza, przetwarza, przerabia, dokonuje przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowego nabycia, wewnątrzwspólnotowej dostawy, przewozi przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa, nabywa, posiada, przechowuje lub wprowadza do obrotu prekursory, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 5.

Art. 62 ust. 1 i 3 (posiadanie) 1. Kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. 3. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 62 ust. 2 (posiadanie znacznych ilości) Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 63 ust. 1 (uprawa maku, konopi) Kto, wbrew przepisom ustawy, uprawia mak, z wyjątkiem maku niskomorfinowego, konopie, z wyjątkiem konopi włóknistych, lub krzew koki, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 63 ust. 2 (uprawa znacznych ilości) Tej samej karze podlega, kto, wbrew przepisom ustawy, zbiera mleczko makowe, opium, słomę makową, liście koki, żywicę lub ziele konopi innych niż włókniste.

Art. 68 (reklama środków odurzających) Kto, wbrew przepisom art. 20 ust. 1, prowadzi reklamę lub promuje substancję psychotropową lub środek odurzający, w celach innych niż medyczne, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Utrzymujące się tendencje i ewentualnie zaobserwowane nowe trendy w przestępczości narkotykowej

Polska pozostaje krajem tranzytowym, ale i rynkiem zbytu różnego rodzaju narkotyków: od kokainy i heroiny, aż po syntetyki w rodzaju amfetaminy czy ecstasy. Ze względu na centralne położenie i rozwój kontaktów międzynarodowych, RP znalazła się w kręgu zainteresowania międzynarodowych grup przestępczych, poszukujących nowych tras przetransportowania narkotyków. Charakterystyczną, w zasadzie stałą cechą grup przestępczych zajmujących się przemytem środków odurzających jest ich międzynarodowy charakter: w ich skład wchodzi zarówno obywatele RP, jak i cudzoziemcy.

Przystąpienie Polski do pełnej realizacji układu z Schengen, a co za tym idzie, zniesienie kontroli granicznej na odcinkach wewnętrznej granicy Unii Europejskiej, skutkuje ograniczeniem barier dla przepływu osób poszukiwanych, ułatwieniem wwozu na terytorium UE, a więc także RP, środków odurzających.

Zauważalne tendencje w dziedzinie konsumpcji narkotyków w Europie Zachodniej są niemal natychmiast przenoszone na polski rynek, włącznie z wiążącymi się z tym konsekwencjami. Polskie zorganizowane grupy przestępcze pilnie obserwują zmiany na rynku obrotu narkotykami i substancjami psychotropowymi i jak najszybciej starają się sprostać oczekiwaniom rynku. Sytuacja ta sprawia, że w Polsce pojawiają się nowe modus operandi produkcji, przemytu oraz podaży środków odurzających, substancji psychotropowych oraz ich pochodnych.

Trendy w przestępczości narkotykowej w Polsce zasadniczo nie odbiegają od tendencji europejskich. Według raportu Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii za 2010 rok, konopie indyjskie stanowią najbardziej popularny narkotyk w Europie. Poziom jego użycia rośnie szczególnie szybko w Europie Wschodniej, w niektórych przypadkach dorównuje poziomowi spożycia notowanemu w Europie Zachodniej. W skali całej Europy (odmiennie niż w Polsce) kokaina jest drugim co do popularności nielegalnym narkotykiem, natomiast wysokie jej spożycie notowane jest wyłącznie w bogatych krajach Zachodniej Europy. Na trzecim miejscu popularności nielegalnych narkotyków znajduje się amfetamina.

Z szacunków EMCDDA wynika, że następująca liczba Europejczyków co najmniej jednokrotnie użyła w 2010 roku:

- konopi indyjskich – 75,5 mln (22,5% dorosłej populacji);
- kokainy – 14 mln (14,1% dorosłej populacji);
- amfetaminy – 12 mln (3,7% dorosłej populacji);
- ecstasy – 11 mln (3,3% dorosłej populacji).

Natomiast od 1,2 mln do 1,5 mln Europejczyków używa opiatów. Spożycie najbardziej niebezpiecznych dla zdrowia opiatów (ich użycie powoduje trzy czwarte zgonów związanych z używaniem narkotyków) spada. Proces ten znajduje odbicie w informacjach dotyczących rodzaju środków odurzających będących przedmiotem monitorowanych przestępstw.

Grupy przestępcze szukają coraz bezpieczniejszych sposobów produkcji narkotyków, np. poprzez przeprowadzanie syntezy prekursorów z substancji chemicznych nieobjętych kontrolą państwa, a tym samym stosunkowo łatwo dostępnych. Ponieważ dodatkowa synteza prekursorów wydłuża proces produkcji oraz podnosi koszty produktu finalnego, starają się pozyskać niezbędne substancje także innymi sposobami. Jednym z nich jest ich przemyt.

Przemyt narkotyków

Przemyt narkotyków do Polski prowadzony jest drogą morską (przede wszystkim kokaina), lądową (heroina, konopie, narkotyki syntetyczne) i lotniczą (przede wszystkim kokaina). Sposoby przemytu narkotyków są zróżnicowane i zależne od rodzaju przemywanej substancji. Zmieniają się one w zależności od możliwości, jakimi dysponuje w danym momencie określona grupa przestępcza (wykorzystywane są również legalnie działające firmy kurierskie).

Narkotyki i prekursory przemywane na teren Polski drogą lądową przewożone są w skrytkach samochodów osobowych (baki paliwa, w tym LPG, poduszki powietrzne, gaśnice), w towarze transportowanym przez TIR-y, w bagażu podręcznym w przypadku drogi lotniczej czy metodą „na połyk”. Jedną z grup do przewozu kokainy z Wenezueli miała do dyspozycji jacht.

Główne szlaki przemytu narkotyków:

- Z Białorusi, Ukrainy i Rosji do Polski przemywane są prekursory – najczęściej BMK (benzylometyloketon) – wykorzystywane w produkcji narkotyków syntetycznych zarówno w Polsce, jak i krajach Europy Zachodniej. W Rosji jest to substancja produkowana w legalnie działających zakładach chemicznych. Przemyt BMK przez Polskę jest jednym z głównych kierunków dostarczania tego prekursora do Europy Zachodniej. Część BMK pozostaje w naszym kraju, natomiast część kierowana jest do krajów Beneluksu.
- Marihuana trafia do Polski z Afryki Północno-Zachodniej przez Holandię.
- Przemyt narkotyków grupy cannabis z Holandii utrzymuje się na stałym poziomie. Kraj ten jest zarówno producentem, jak i krajem tranzytowym dla narkotyków pochodzących z Azji i Afryki. Przemyt tej grupy narkotyków stał się elementem emigracji zarobkowej obywateli polskich, którzy wyjeżdżając, przemycają narkotyki syntetyczne, natomiast wracając, przywożą marihuanę i haszysz.
- Kokaina z Ameryki Południowej trafia do Polski poprzez Holandię – Hiszpanię – Wielką Brytanię lub Niemcy oraz przez USA.
- Obywatele polscy, werbowani przez polskie i zagraniczne grupy przestępcze, są wykorzystywani głównie jako kurierzy do przemytu kokainy drogą lotniczą z krajów Ameryki Południowej do Europy. Narkotyk bywa przemywany w bagażu ze specjalnie spreparowaną skrytką, w elementach garderoby (buty), na ciele kuriera itp. Kokaina przemywana jest do Polski również przy wykorzystaniu legalnie działających firm kurierskich oraz pocztowych, z uwagi na fakt, że jest to najtańszy i najbezpieczniejszy sposób przemytu (nie biorą w nim bezpośredniego udziału członkowie grup lub kurierzy). Narkotyki ukrywane są m.in. w oryginalnych opakowaniach produktów spożywczych i kosmetykach.
- Odnotowany zwiększony przemyt tabletek ekstazy do Polski z Holandii i Belgii jest prowadzony najczęściej drogą lądową przez kurierów, wykorzystujących własne pojazdy lub podróżujących autobusami komunikacji międzynarodowej.
- Heroina do Polski trafia głównie z Afganistanu. Jest przemywana tzw. szlakiem jedwabnym lub północnym skrzydłem szlaku bałkańskiego. Przewożona jest najczęściej transportem kołowym z wykorzystaniem samochodów ciężarowych TIR. Kierunki wywozu heroiny z Polski to przede wszystkim transport tranzytowy do Anglii i Niemiec. W ostatnim okresie znacznie zwiększyło się znaczenie szlaku przemytu heroiny przez Ukrainę, a następnie nowe kraje UE, w tym Polskę, do Europy Zachodniej.
- Narkotyki syntetyczne z Polski do Skandynawii przemywane są najczęściej drogą morską z polskich portów (Świnoujście, Gdynia).
- Do USA i Australii narkotyki syntetyczne dostarczane są przy wykorzystaniu firm kurierskich i pocztowych, a jak pokazują realizowane przez Straż Graniczną sprawy, również przez personel pokładowy linii lotniczych obsługujących połączenia transkontynentalne.

- Do Europy Zachodniej amfetamina trafia drogą lądową przez zachodnią granicę Polski i ukryta jest najczęściej w samochodach ciężarowych i osobowych oraz autobusach. Przemytu amfetaminy dokonuje się również w płynnej postaci, celem zmniejszenia ryzyka wykrycia przez służby graniczne.
- Upowszechnianiu ulega przemysł narkotyków w postaci rozpuszczonej, np. jako legalnie zadeklarowany alkohol.
- W ostatnich latach zauważono również aktywność polskich zorganizowanych grup przestępczych w zakresie przemytu marihuany i haszyszu w regionie Morza Śródziemnego oraz Europy Zachodniej.
- Polska na szlaku przemytu kokainy z Ameryki Południowej do krajów Europy Zachodniej pełni rolę kraju tranzytowego. Kokaina jest najczęściej przemycana za pośrednictwem kurierów, drogą lotniczą lub drogą morską w kontenerach.

Rynek narkotyków w Polsce

Z informacji Policji wynika, że w 2010 roku utrzymywały się następujące trendy związane z przestępczością narkotykową oraz konsumpcją środków odurzających i psychotropowych w Polsce:

- najbardziej popularną formą dystrybucji narkotyków były transakcje przeprowadzane poprzez: komunikatory internetowe (Gadu-Gadu, czaty itp.) i za pośrednictwem często zmienianych telefonów komórkowych na kartę, a dealerzy posługiwali się pseudonimami i korzystali z udziału pośredników,
- coraz częściej sięgała po narkotyki młodzież z tzw. typowych domów, z pełnych, dobrze sytuowanych rodzin,
- wśród uczniów renomowanych szkół, w których młodzież musiała sprostać wysokim wymaganiom, a także sama między sobą rywalizowała o wyniki, panowała moda na tzw. reset, czyli spędzanie weekendów przy dużych ilościach alkoholu i narkotyków,
- coraz częściej rodzice zgłaszali się do policjantów oraz specjalistycznych podmiotów pozapolicyjnych po pomoc, w związku z zaburzeniami osobowościowymi i zachowaniami ich dzieci, podejrzewając kontakt z narkotykami,
- osoby używające narkotyków rozpuszczały je w napojach, aby w miejscach publicznych trudniej było je ujawnić,
- powiększyła się grupa młodzieży eksperymentującej z substancjami dostępnymi na legalnym rynku leków (np. preparaty przeciwkaszlowe i przeciwprzeziębieniowe) oraz napojów energetycznych.

Nadal rozwija się zjawisko wykorzystywania Internetu do wymiany informacji na temat prowadzenia upraw, technik produkcji, prezentowania swoich osiągnięć, wymiany sprzętu niezbędnego do uprawy lub produkcji, wymiany i dystrybucji środków odurzających. W 2010 roku większość działań związanych z tego typu działalnością ogniskowała się na specjalistycznych tematycznych forach internetowych oraz forach wewnętrznych sklepów internetowych. Większość forów usytuowanych była na serwerach zagranicznych, głównie w Holandii i USA oraz w Republice Czeskiej. Coraz częściej Polacy korzystali z forów międzynarodowych, których liczba systematycznie wzrastała i obecnie jest trudna do oszacowania.

Zorganizowane grupy przestępcze wciąż poszukują nowych źródeł dostaw narkotyków, wdrażane są nowe sposoby przemytu, zaobserwowano również wzrost zainteresowania prekursorami do ich produkcji. Szczególnym zainteresowaniem przestępców cieszą się narkotyki syntetyczne (amfetamina, ecstasy) oraz miękkie (marihuana).

Eksport amfetaminy jest jednym z podstawowych źródeł dochodów polskich grup przestępczych. Krajami docelowymi są przede wszystkim państwa Unii Europejskiej, najczęściej z północnej części Europy. Decyduje o tym przede wszystkim ich bliskość, duże, zamożne rynki zbytu, brak jakichkolwiek utrudnień w przekraczaniu granic poszczególnych państw będących

członkami Unii Europejskiej.

Obecnie można zauważyć zwiększenie dostaw amfetaminy z Holandii. Coraz częściej narkotyk ten jest przemywany w postaci ciekłej, co znacznie utrudnia jego wykrycie podczas ewentualnej kontroli. Produkowana w Holandii amfetamina coraz częściej wytwarzana jest nie na bazie BMK (dostarczanego w przeszłości z krajów b. WNP), lecz na bazie SAFROLU, ogólnodostępnego produktu stosowanego w branży kosmetycznej.

W roku 2010 w dalszym ciągu zauważalny był wzrost zainteresowania marihuaną. O dużym popycie na tego rodzaju narkotyk świadczy między innymi ilość zabezpieczonej przez Policję, Straż Graniczną i Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego marihuany oraz zdecydowanie większa liczba ujawnionych upraw konopi indyjskich. Notuje się coraz więcej przestępstw polegających na obrocie i przemyśle konopi indyjskich. Od wielu lat głównym źródłem przywozu marihuany jest Holandia, transportowana do Polski przez terytorium Niemiec i innych krajów, czasami bardzo okrężnymi drogami.

W związku ze zwiększającym się popytem na marihuane, uważaną za środek odurzający o małej szkodliwości w porównaniu z innymi narkotykami, coraz częściej zdarzają się postępowania dotyczące uprawiania i przetwarzania na terenie Polski konopi indyjskich w rozmiarach pozwalających na wprowadzenie do obrotu znacznych ilości środków odurzających. Uprawy te mają charakter szklarniowy, wymagają zainwestowania stosunkowo dużych środków finansowych dla odpowiedniego przygotowania systemów ogrzewania, nawadniania, wentylacji, zakupu nasion, profesjonalnej i stałej pielęgnacji upraw.

Nowym zjawiskiem jest zwiększająca się liczba postępowań dotyczących upraw konopi przez grupy przestępcze składające się z obywateli Wietnamu lub też wykorzystujących ich jako siłę roboczą, specjalizujących się w produkcji i dystrybucji marihuany na terenie Polski. Prawdopodobnie wiąże się to z możliwością odizolowania takich pracowników od otoczenia, mniejszym ryzykiem ujawnienia działalności oraz niższymi kosztami z tytułu ich wynagrodzenia.

Źródłem kokainy w Polsce są kraje Ameryki Południowej, przede wszystkim Kolumbia i Wenezuela. Przemysł prowadzony jest różnymi trasami, często przez Holandię i Hiszpanię. Hiszpania jawi się również jako kraj tranzytowy przemytu znacznych ilości haszyszu. Stosunkowo nowym zjawiskiem jest przemysł kokainy przez kraje Europy Wschodniej, następnie przez Polskę, do Zachodniej Europy. Mniejsze znaczenie ma bałkański szlak przemytu heroiny.

Dopalacze

Nowym zjawiskiem na rynku narkotykowym stały się tzw. dopalacze, czyli grupa różnych substancji lub ich mieszanek, o rzekomym lub faktycznym działaniu psychoaktywnym, niezamieszczonych na liście substancji kontrolowanych przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Często są one szkodliwe dla zdrowia, a skład chemiczny wielu z tych środków jest bliżej nieznanym. Środki te oficjalnie sprzedawane były jako wyroby kolekcjonerskie, nie do spożycia przez ludzi. Były rozprowadzane za pośrednictwem Internetu oraz poprzez wyspecjalizowane sieci sklepów „smart shops” lub „fun shops”, ale również spotykane w sklepach z „pamiątkami” i „produktami kolekcjonerskimi”. Sklepy, które zajmowały się dystrybucją tych substancji funkcjonowały legalnie. Szacunkowe dane wskazują, że do października 2010 roku w Polsce funkcjonowało około 2000 stacjonarnych punktów dystrybucji „alternatywnych narkotyków”. Po eskalacji przypadków zatrucia, związanych pośrednio bądź bezpośrednio z zażywaniem dopalaczy (konkretna liczba zatrucia nie jest znana, ponieważ w wielu przypadkach nie zbadano dokładnie przyczyny zatrucia i składu substancji, która je spowodowała) w sklepach tych pojawiły się kontrole Sanepidu, PIH, UKS i Policji pod kątem legalności sprzedaży i przechowywania tych środków. Policjanci podczas działań kontrolno-prewencyjnych sprawdzali, czy dopalacze sprzedawane były małoletnim i czy wokół sklepów nie dochodziło do popełniania przestępstw.

Poza stacjonarnymi punktami dystrybucji funkcjonowała także nieokreślona liczba in-

ternetowych sklepów zarówno polskojęzycznych, jak i zagranicznych, ponadto odbywała się dystrybucja indywidualna, nieewidencjonowana, np. poprzez prywatne anonse na portalach aukcyjnych i ogłoszeniowych. Obrót nieewidencjonowany dotyczył środków sprowadzonych indywidualnie z zagranicy lub będących wytworem chałupniczych produkcji.

2 października 2010 roku, decyzją Głównego Inspektora Sanitarnego o wycofaniu z obrotu na terenie całego kraju wyrobów mogących mieć wpływ na bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzi oraz nakazu zaprzestania działalności obiektów służących produkcji, obrotowi hurtowemu lub detalicznemu ww. wyrobów, we współpracy z Policją, zamknięto punkty sprzedaży oraz zabezpieczono materiał do badań laboratoryjnych.

Z analizy informacji uzyskanych przez Prokuraturę Generalną wynika, że postępowania w tych sprawach są bardzo utrudnione, przede wszystkim z uwagi na brak doświadczenia biegłych, przygotowania odpowiednich testów, metod badawczych do analizy produktów o bardzo zróżnicowanym składzie chemicznym i postaci zewnętrznej. Sprawy te najczęściej dotyczą przypadków zgonów lub poważnych zatruc po spożyciu „dopalaczy”. Osoby używające takich środków najczęściej łączą je z alkoholem lub innymi środkami oddziałującymi na centralny układ nerwowy, co powoduje dodatkowe trudności w zdiagnozowaniu przyczyn śmierci lub poważnego zatrucia organizmu.

Do zwalczania procederu handlu dopalaczami włączyła się Służba Celna poprzez kontrolę przesyłek w ekspozyturach firm kurierskich i oddziałach pocztowych oraz kontrolę pojazdów i osób na terenie izb celnych posiadających właściwość miejscową wzdłuż granic ze Słowacją i Czechami.

Po przeprowadzeniu przez organa ścigania działań wobec producentów i handlarzy dopalaczami zauważa się przesunięcie ciężaru prowadzonego handlu w domenę nielegalnej działalności w oparciu o handel internetowy i przemysł z krajów ościennych. Zamknięcie sklepów oraz rozszerzenie listy środków psychotropowych, w ramach nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, zwiększyło zainteresowanie tymi produktami i ich obrotem przez członków zorganizowanych grup przestępczych.

Dane statystyczne

Postępowania wszczęte

Policja w 2010 roku wszczęła 20 832 postępowania w sprawach o przestępstwa narkotykowe, co oznacza wzrost ich liczby o 2,8% (w roku 2009 było ich 20 260).

Straż Graniczna w sprawach o przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wszczęła 154 postępowania przygotowawcze, co oznacza utrzymanie poziomu z roku poprzedniego (w roku 2009: 157).

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego wszczęła 14 postępowań w sprawach o przestępstwa narkotykowe.

Żandarmeria Wojskowa wszczęła 4 postępowania w sprawach o przestępstwa narkotykowe (w roku 2009: 38).

Prokuratura Generalna

W roku 2010 jednostki prokuratury wszczęły 25 292 postępowania przygotowawcze w sprawach o przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Umorzono 7027 spraw, 2089 postępowań zawieszono.

Przestępstwa stwierdzone

Policja

W 2010 roku Policja stwierdziła 72 375 przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, co oznacza wzrost ich liczby o 6% w porównaniu z rokiem 2009 (68 288). Liczba stwierdzonych w roku 2010 przestępstw narkotykowych była najwyższa od dekady. Po spadku liczby stwierdzonych przestępstw narkotykowych w latach 2007 i 2008, od roku 2009 obserwuje się wzrost ich liczby.

W tej kategorii przestępczości ciemna liczba jest bardzo wysoka, ponieważ wszystkie strony uczestniczące w nielegalnym procederze są zainteresowane ukryciem swojej działalności. Przestępstwa narkotykowe stanowią ciemną liczbę do momentu ustalenia sprawców, dlatego wzrost liczby stwierdzonych (ujawnionych) przestępstw narkotykowych oznacza poprawę skuteczności Policji.

Wykres 6.1 Liczba stwierdzonych przestępstw narkotykowych w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Wśród ponad 72 tysięcy stwierdzonych przez Policję przestępstw narkotykowych 46,4% wszystkich przypadków dotyczyło art. 62 ust. 1 i 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (posiadanie), 25,5% – art. 59 (handel), natomiast 17,1% – art. 58 (udzielanie).

Tabela 6.1 Przestępstwa narkotykowe stwierdzone przez Policję z podziałem na poszczególne artykuły ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii

Przestępstwa stwierdzone	2009	2010	Zmiana
Art. 62 ust. 1 i 3 – posiadanie	32 832	33 599	▲ 2,3%
Art. 59 – handel	16 980	18 449	▲ 8,7%
Art. 58 – udzielanie	12 001	12 354	▲ 2,9%
Art. 56 ust. 3 – wprowadzanie do obrotu znacznych ilości	1880	2673	▲ 42,2%
Art. 62 ust. 2 – posiadanie znacznych ilości	1290	1465	▲ 13,6%
Art. 56 ust. 1 i 2 – wprowadzanie do obrotu	1089	1124	▲ 3,2%
Art. 63 ust. 1 – uprawa	688	1122	▲ 63,1%
Art. 55 ust. 1 i 2 – przemysł	602	551	▼ 8,5%
Art. 54 – posiadanie, nabywanie przyrządów do produkcji	192	422	▲ 119,8%
Art. 55 ust. 3 – przemysł znacznych ilości	278	252	▼ 9,4%
Art. 53 ust. 1 – wytwarzanie	89	120	▲ 34,8%
Art. 53 ust. 2 – wytwarzanie znacznych ilości	85	82	▼ 3,5%
Art. 61 – prekursorzy	126	68	▼ 46,0%
Art. 63 ust. 2 – uprawa w znacznych ilościach	41	42	▲ 2,4%
Art. 60 – niepowiadomienie o handlu	40	20	▼ 50,0%
Art. 68 – reklama środków odurzających	33	16	▼ 51,5%

Źródło: KGP

Podejrzani

Policja

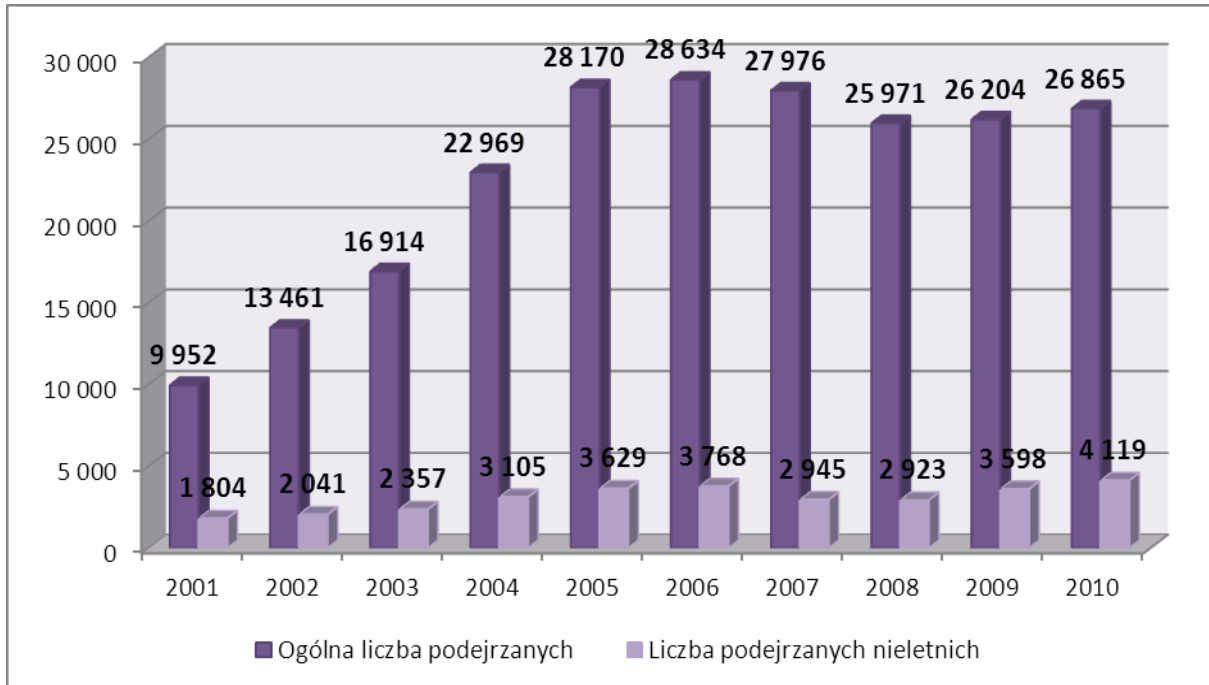
W 2010 roku zarzuty popełnienia przestępstw narkotykowych przedstawiono 26 865 podejrzany, co oznacza wzrost ich liczby o 2,5% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to ustalono ich 26 204.

Nieletni sprawcy przestępstw kryminalnych

W roku 2010 ustalono 4119 nieletnich sprawców przestępstw narkotykowych, czyli o 14,5% więcej niż w roku poprzednim (3598).

Od kilku lat wzrasta odsetek nieletnich sprawców przestępstw narkotykowych w stosunku do liczby wszystkich ustalonych podejrzanych. W roku 2007 nieletni stanowili 10,5% wszystkich ustalonych sprawców przestępstw narkotykowych, w 2008: 11,3%, w roku 2009 odsetek ten wynosił 13,7%. Natomiast w roku 2010 nieletni stanowili 15,3% wszystkich ustalonych sprawców przestępstw narkotykowych.

Wykres 6.2 Liczba podejrzanych o przestępstwa narkotykowe (w tym nieletni) w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Wśród ustalonych przez Policję w roku 2010 prawie 27 tysięcy sprawców przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii najwięcej było podejrzanych o posiadanie środków odurzających (66,4% ogółu podejrzanych), następnie: o handel (11,4%), o udzielanie innej osobie środków odurzających (8%), o wprowadzanie do obrotu znacznych ilości (4,1%) i o posiadanie znacznych ilości (3,8%).

W przypadku większości rodzajów przestępstw narkotykowych odnotowano w roku 2010 wzrost liczby ustalonych podejrzanych.

Tabela 6.2 Podejrzani o przestępstwa narkotykowe ustaleni przez Policję, z podziałem na poszczególne artykuły ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii

Przestępstwa stwierdzone	2009	2010	Zmiana
Art. 62 ust. 1 i 3 – posiadanie	17 954	17 843	▼ 0,6%
Art. 59 – handel	2998	3052	▲ 1,8%
Art. 58 – udzielanie	2069	2145	▲ 3,7%
Art. 56 ust. 3 – wprowadzanie do obrotu znacznych ilości	917	1102	▲ 20,2%
Art. 62 ust. 2 – posiadanie znacznych ilości	859	1023	▲ 19,1%
Art. 63 ust. 1 – uprawa	443	610	▲ 37,7%
Art. 56 ust. 1 i 2 – wprowadzanie do obrotu	323	394	▲ 22,0%
Art. 55 ust. 1 i 2 – przemyt	232	272	▲ 17,2%
Art. 55 ust. 3 – przemyt znacznych ilości	151	170	▲ 12,6%
Art. 53 ust. 2 – wytwarzanie znacznych ilości	51	60	▲ 17,6%
Art. 53 ust. 1 – wytwarzanie	60	58	▼ 3,3%
Art. 61 – prekursorzy	44	47	▲ 6,8%
Art. 54 – posiadanie, nabywanie przyrządów do produkcji	37	40	▲ 8,1%
Art. 63 ust. 2 – uprawa w znacznych ilościach	29	31	▲ 6,9%
Art. 68 – reklama	11	6	▼ 45,5%
Art. 60 – niepowiadomienie o handlu	7	4	▼ 42,9%

Źródło: KGP

Centralne Biuro Śledcze KGP

W sprawach dotyczących zorganizowanej przestępczości narkotykowej, prowadzonych w 2010 roku przez Centralne Biuro Śledcze KGP, przedstawiono 4418 zarzutów 1991 podejrzanym, w tym:

- z art. 53 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (wytwarzanie): 153 osobom przedstawiono 244 zarzuty;
- z art. 55 (przemyt oraz przemyt znacznych ilości): 189 osobom przedstawiono 409 zarzutów;
- z art. 56 (wprowadzanie do obrotu): 1099 osobom przedstawiono 2265 zarzutów;
- z art. 58–59 (udzielanie i handel): 246 osobom przedstawiono 571 zarzutów;
- z art. 61–62 (prekursorzy oraz posiadanie znacznych ilości): 233 osobom przedstawiono łącznie 601 zarzutów;
- z art. 63 (uprawa w znacznych ilościach): 55 osobom przedstawiono 90 zarzutów,
- inne narkotykowe: 16 osób otrzymało 238 zarzutów.

W Centralnym Biurze Śledczym KGP w roku 2010, w ogólnej liczbie podejrzanych, zarzuty przedstawiono 53 cudzoziemcom, w tym: 36 Wietnamczykom, 4 Holendrom, 4 Ormianom, 2 Litwinom, 2 Ukraińcom, 2 Kosowianom, 1 Niemcowi, 1 Serbowi, 1 Chorwatowi i 1 Białorusinowi.

Straż Graniczna

W sprawach o przestępstwa narkotykowe w roku 2010 Straż Graniczna przedstawiła zarzuty 135 podejrzanym, w tym 109 obywatelom RP (w roku 2009 SG ustaliła 79 podejrzanych). Skierowano 12 wniosków do prokuratora o sporządzenie aktu oskarżenia przeciwko 17 podejrzanym, 8 postępowań przygotowawczych zakończono wydaniem postanowienia o umorzeniu. W 76 przypadkach materiały spraw o przestępstwa narkotykowe przekazano do prowadzenia innym organom ścigania, zgodnie z ich właściwością rzeczową.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

W 2010 roku liczba osób podejrzanych w sprawach o przestępstwa narkotykowe wynosiła 87. Zakończono postępowania w sprawach o przestępstwa narkotykowe w stosunku do 52 osób (w tym skierowano do sądów 36 aktów oskarżenia).

Natomiast w 2010 roku 43 osobom przedstawiono zarzuty o przestępstwa narkotykowe, z czego 39 Polakom i 4 obcokrajowcom.

Żandarmeria Wojskowa

W roku 2010 Żandarmeria Wojskowa ustaliła 24 żołnierzy, którzy posiadali narkotyki lub byli pod ich wpływem (w roku 2009 było ich 42). Większość sprawców popełniła czyny poza miejscem pełnienia służby w czasie wolnym (14 żołnierzy). Zostali oni zatrzymani przez Policję podczas kontroli ruchu drogowego lub innych czynności. Natomiast w obiektach wojskowych ŻW ujawniła 10 żołnierzy, którzy mieli kontakt z narkotykami (narkotyki w organizmie), w tym rzeczywiście ustaliła 7 sprawców omawianych przestępstw (posiadanie środków odurzających).

Służba Celna

W 2010 roku Służba Celna zanotowała 1168 przypadków ujawnienia substancji narkotycznych, wymienionych w załączniku do znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Liczba ujawnień dokonanych przez Służbę Celną w 2010 roku utrzymała się na podobnym poziomie, co w roku 2009 (1035).

Dane Prokuratury Generalnej dotyczące przestępstw narkotykowych

Zarzuty popełnienia przestępstw narkotykowych przedstawiono 28 865 osobom, przy czym 2640 osób tymczasowo aresztowano.

Sporządzono 15 600 aktów oskarżenia przeciwko 21 777 osobom. 16 698 spraw o przestępstwa narkotykowe zakończyło się wyrokami. Skazanych zostało 19 288 osób, uniewinniono 279 podejrzanych.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii

W roku 2010 w sądach okręgowych za przestępstwa narkotykowe osądzono łącznie 1879 osób, z czego 1787 skazano (w tej liczbie było 199 sądzonych z art. 62 ustawy – za posiadanie narkotyków, z czego 175 zostało skazanych).

Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 1742 osób (w tym w zawieszeniu: 866 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na 15 lat pozbawienia wolności, 14 osób na kary od 8 do 15 lat pozbawienia wolności, 15 osób na kary 8 lat pozbawienia wolności, 43 osoby na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 33 osoby na 5 lat pozbawienia wolności, 184 osoby na kary od 3 do 5 lat pozbawienia wolności, 199 osób na 3 lata, 104 osoby na kary od 2 do 3 lat pozbawienia wolności, 1149 osób do 2 lat pozbawienia wolności.

W 11 przypadkach postępowanie umorzono, 6 spraw umorzono warunkowo, uniewinniono 73 osób.

Przed wyrokiem 326 osób było tymczasowo aresztowanych.

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwa narkotykowe osądzono łącznie 20 369 osób, z czego 18 345 skazano (w tej liczbie było 12 050 sądzonych z art. 62 ustawy – za posiadanie narkotyków, z czego 10 658 zostało skazanych).

Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 12 914 osób (w tym w zawieszeniu: 11 169 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 18 osób skazano na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 358 osób na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 2717 osób na kary od 1 roku do 5 lat pozbawienia wolności, 7094 osoby na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności.

W 262 przypadkach postępowanie umorzono, 1460 spraw umorzono warunkowo, uniewinniono 279 osób.

Przed wyrokiem 558 osób było tymczasowo aresztowanych.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii¹⁵

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 3402 orzeczenia za przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, z czego 2205 prawomocnych, 74 nieprawomocne i 1123 tymczasowe aresztowania.

W tym samym czasie notowano 1774 wyroki z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

¹⁵ Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwa narkotykowe dotyczą zarówno orzeczeń na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z roku 1997, jak i z roku 2005.

Narkotyki zabezpieczone w 2010 roku

Tabela 6.3 Środki odurzające zabezpieczone w roku 2010 przez Policję, Straż Graniczną, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służbę Celną i Żandarmerię Wojskową

	Policja (w tym CBS)	Straż Graniczna	Służba Celną	Agencja Bez- pieczeństwa Wewnętrznego
„polska heroina”	2206 ml			
słoma makowa	480,09 kg		25, 53 kg	
marihuana	1 320 652,22 g	181 149,39 g		22 319 g
konopie indyjskie	49 797 szt.	5002 szt. (sadzunki) i 1 g	10 284 szt.	
amfetamina	518 087,23 g	16 211,604 g i 3 tabletki	84 207 g i 277 szt.	
amfetamina płynna	1679,1 ml			
kokaina	110 956,48 g	127,52 g	93 730,17 g	
heroina	24 646,94 g		1,31 g + 1 szt.	
heroina brown su- gar	224,77 g			
haszysz	85 423, 45 g	22,51 g	18 995,37 g	
olej haszyszowy			1,7 g	
ecstasy	269 815 szt.	26,5 szt. i 2 g	1451 szt. i 13,88 g	
LSD	803 szt.	550 szt.	6,25 listków	
grzyby halucyno- genne	1501,91 g	6 g	19,9 g	
BMK	921		81	
metamfetamina	1 184,72 g	50 g i 52 szt.	2 430 g i 4 szt.	
methadon	3 524,59 ml		156 ml	
BZP	1512 g + 13 tab.			
efedryna	50 g		12,95 g	
mefedron	2140,336 g	1003,843 g	10 000,69 g	
clonazepam	5347 tab.			
relanium	50 tab. + 5,5 mg			
morfina	220 tab.			
PCP	1 tab.			
adipex /fentermina/	5389 tab.			
JWH /syntetyczne kanabinole/	1596,6 g + 11 621 opakowań		1011 g (JWH-18) i 1000 g (JWH-250)	
prekursory narko- tyczne (akatar acta tabs)	9326 tab.			

Źródło: KGP, KG SG, SC, ABW

Plantacje i laboratoria

W 2010 roku Policja zlikwidowała ogółem 566 upraw konopi indyjskich oraz 19 laboratoriów produkcji narkotyków syntetycznych.

Straż Graniczna zlikwidowała 9 plantacji konopi indyjskich.

Inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości narkotykowej, w tym współpraca międzynarodowa w tym zakresie

Zadania realizowane przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii w 2010 roku:

- Realizowano zadania publiczne z zakresu profilaktyki narkomanii i promocji zdrowia we współpracy z ponad 50 organizacjami pozarządowymi. Zgodnie z treścią *Krajowego programu przeciwdziałania narkomanii na lata 2006–2010*, Krajowe Biuro zleciło w drodze otwartego konkursu ofert realizację programów w ramach profilaktyki oraz redukcji szkód.
- W 2010 roku kontynuowano ogólnopolską akcję informacyjno-edukacyjną pod hasłem „Dopalacze mogą Cię wypalić – poznaj fakty”. Grupa docelowa akcji to młodzież w wieku 15–25 lat, bywalcy klubów i dyskotek, podejmujący wiele ryzykownych zachowań, w tym eksperymentowania z nowymi substancjami o charakterze psychoaktywnym, potencjalni klienci sklepów z dopalaczami.
- W 2010 roku podjęto realizację drugiej edycji ogólnopolskiej kampanii na rzecz zapobiegania prowadzenia pojazdów przez kierowców będących pod wpływem alkoholu i narkotyków. Kampania zainaugurowana w lipcu 2010 roku prowadzona była pod hasłem „Brałeś? Nie jedź! Po alkoholu i narkotykach rozum wysiada”.
- W ramach monitorowania problemu narkotyków i narkomanii przeprowadzono ogólnopolskie badania ankietowe na reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców dotyczące postaw i zachowań dotyczących tytoniu, alkoholu, narkotyków oraz hazardu, we współpracy z urzędami marszałkowskimi (zachodniopomorskim, podkarpackim, łódzkim, małopolskim, dolnośląskim, świętokrzyskim, śląskim).
- W 2010 roku zakończone zostały prace nad *Europejskimi standardami jakości programu profilaktycznego*. Projekt realizowany był przez sześć krajów (Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania, Rumunia, Węgry oraz Polska) ze środków Komisji Europejskiej. Wynikiem prac będzie publikacja Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii.
- W ramach monitorowania problemu narkotyków i narkomanii współpracowano z samorządem lokalnym oraz siecią ekspertów wojewódzkich ds. informacji o narkotykach i narkomanii, rozwijając monitoring wojewódzki oraz lokalny. Przeprowadzono kilkanaście szkoleń i konferencji dotyczących tematyki monitorowania oraz przygotowanych zostało ponad 20 raportów na temat sytuacji w województwach, miastach oraz gminach. Przygotowanie raportów wojewódzkich i gminnych przez samorząd lokalny ma służyć prowadzeniu działań w oparciu o wyniki diagnozy.

Działania resortu SWiA dotyczące przeciwdziałania narkomanii i zwalczania przestępczości narkotykowej

Zahamowanie tempa wzrostu popytu na narkotyki

Udział w ogólnopolskich oraz regionalnych kampaniach i przedsięwzięciach edukacyjno-informacyjnych, głównie adresowanych do dzieci i młodzieży, mających na celu zapobieganie zagrożeniom związanym z narkomanią i przestępczością narkotykową

W roku 2010, w ramach rządowego programu ograniczania przestępczości społecznych zachowań „Razem bezpieczniej”, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji dofinansowało projekty, w ramach których realizowane były działania z zakresu przeciwdziałania narkomanii. Były to następujące projekty:

- **„Profilaktyka a Ty”** – Ogólnopolski program edukacyjno-profilaktyczny Komendy Głównej Policji. Przedsięwzięcie to ma celu przede wszystkim ograniczenie zjawiska narkomanii wśród uczniów szkół ponadpodstawowych, inspirowanie rodziców młodzieży szkolnej do pogłębiania wiedzy z zakresu profilaktyki narkotykowej, jak również komunikowanie oraz inicjowanie przez Policję wspólnych działań skierowanych przeciwko zjawiskom patologii społecznej. Od czterech lat przedsięwzięcie Policji w ramach programowych działań wspierają także: Zarząd Główny NSZZ Policjantów, Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej w Warszawie PEDAGOGIUM oraz Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.
- **„Poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w Legionowie w 2010 roku” – kontynuacja projektu** – Celem projektu jest poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży związanego z występowaniem zjawisk o charakterze patologiczno-przestępczym, w szczególności ograniczenie niebezpieczeństw związanych z używaniem środków psychoaktywnych oraz działania dotyczące reakcji na zachowania osób znajdujących się pod ich wpływem.
- **„Szkoła wolna od narkotyków i przemocy” wrzesień 2007 – czerwiec 2010** – Program ma na celu zahamowanie dynamiki wzrostu używania narkotyków przez młodzież. W ramach programu realizowane są szkolenia i warsztaty dla koordynatorów oraz szkolenia programowe nauczycieli, psychologów, pedagogów i rodziców oraz profilaktyczne. W 2010 roku przeprowadzono w szkołach działania pod nazwą „Tydzień bezpieczeństwa” obejmujące spotkania z uczniami dotyczące problemów narkomanii, w tym inscenizacje, pokazy z użyciem psa służbowego, warsztaty tematyczne. Funkcjonariusze Policji przedstawili uczniom zakres odpowiedzialności prawnej za popełnione czyny karalne. Dzielnicowi i strażnicy szkolni kontrolowali miejsca zagrożone, gdzie grupują się niepełnoletni oraz, wraz z kuratorami sądowymi, przeprowadzono wspólne wizyty w domach podopiecznych podlegających kurateli sądowej.
- **„W trosce o bezpieczeństwo dziecka”** – Program przewiduje cykl spotkań z dziećmi i młodzieżą oraz rodzicami i opiekunami o tematyce m.in. uzależnień. Spotkania mają na celu podniesienie świadomości uczniów o zagrożeniach, konsekwencjach prawnych, zdrowotnych, psychologicznych i społecznych.
- **„Oswoić dżunglę”** – Projekt skierowany do uczniów, rodziców i kadry pedagogicznej gimnazjum poprzez wprowadzanie zajęć tematycznych dot. uzależnień. Celem projektu jest wyposażenie odbiorców w wiedzę z zakresu zagrożeń, takich jak uzależnienia oraz agresja.
- **„Młodzi kierowcy – grupa największego ryzyka. Kampania Kieruj bez procentów 2010”** – Projekt został przygotowany jako próba rozwiązania problemów sygnalizowanych przez pomorską policję oraz zdiagnozowanych w trakcie przeprowadzonych w 2009 roku na zlecenie GCPU badań postaw gdańskich kierowców wobec prowadzenia pojazdów po spożyciu substancji psychoaktywnych.

Policjanci mając na celu profilaktykę narkomanii w całym kraju prowadzili zajęcia edukacyjne z uczniami, rodzicami, nauczycielami, pedagogami, pracownikami instytucji opiekuńczo-wychowawczych na temat środków odurzających. Spotkania z kadrami pedagogicznymi obejmowały problematykę zagrożeń przestępczością oraz demoralizacją nieletnich, natomiast spotkania z młodzieżą dotyczyły odpowiedzialności nieletnich za popełnione czyny karalne, prawnych aspektów narkomanii, a z najmłodszymi uczniami realizowane były zajęcia na temat zasad bezpieczeństwa, zachowań ryzykownych oraz sposobów unikania zagrożeń. Kluczowe inicjatywy Policji w zakresie przeciwdziałania narkomanii to także działania poprawiające świadomość w zakresie wiedzy o nowych narkotykach, tak zwanych dopalaczach.

Inicjatywy w obszarze zapobiegania narkomanii w 2010 roku:

- wspieranie lokalnych i regionalnych inicjatyw w zakresie profilaktyki narkomanii oraz działań interwencyjnych adresowanych w szczególności do dzieci i młodzieży zagrożonych narkomanią,
- upowszechnianie informacji na temat metodologii konstruowania programów oraz prowadzenia szkoleń dotyczących standardów programów i metod ich ewaluacji,
- podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania zjawisku,
- opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki narkomanii,
- prowadzenie edukacyjnych kampanii społecznych oraz współpracy z mediami.

W 2010 roku policjanci jednostek organizacyjnych Policji podjęli wiele działań prewencyjnych w zakresie przeciwdziałania negatywnym zjawiskom związanym z narkomanią, w tym m.in.:

- Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu zrealizowała kampanię pod hasłem *DOPALACZ(M)NIE*.
- Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu wspólnie z Uniwersyteciem Medycznym w Poznaniu zorganizował konferencję pn. *Uzależnienia – problem współczesności*.
- Komenda Miejska Policji w Zamościu prowadziła kampanię *Miej świadomość – poznaj fakty*.
- Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie uczestniczyła w programie profilaktycznym *Profilaktyka a Teatr – grupa olsztyńska*.
- Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim przeprowadził cykl zajęć z uczniami pod nazwą *DOPALACZE – świadomy wybór czy uzależnienie* a także przeprowadził spotkania profilaktyczne dla młodzieży pn. *DOPALACZE – świat równoległy czy świat rzeczywisty*, w których udział wzięło ponad 160 osób – pracowników Sanepidu, pedagogów i uczniów gorzowskich szkół średnich.

Inicjowanie i udział w przedsięwzięciach profilaktycznych ukierunkowanych na uczestników ruchu drogowego szczególnie narażonych na zażywanie narkotyków

Zgodnie z Zarządzeniem nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 roku w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach przez policjantów, prowadzona jest statystyczna karta czynności policjanta ruchu drogowego. Na jej podstawie w systemie elektronicznym gromadzone są dane dotyczące liczby kierujących poddanych badaniu na zawartość środka działającego podobnie do alkoholu oraz liczby ujawnionych kierujących pojazdami mechanicznymi lub innymi pojazdami pod wpływem środka działającego podobnie do alkoholu.

W 2010 roku policjanci ruchu drogowego przeprowadzili 3520 badań na zawartość w organizmie kierujących środkami działającymi podobnie do alkoholu (narkotyków), w których ujawnili 663 kierujących pod wpływem narkotyków. W Systemie Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWiK) gromadzone są dane dotyczące liczby wypadków drogowych spowodowanych przez kierujących pod wpływem działania środka innego niż alkohol.

Z danych statystycznych wynika, że w 2010 roku kierujący pod wpływem narkotyków spowodowali 30 wypadków drogowych (tj. 0,07% ogólnej liczby wypadków drogowych), w których zginęło 21 osób (0,5 % ogólnej liczby zabitych w wypadkach drogowych) oraz 39 zostało rannych (0,08 % ogólnej liczby rannych).

Prowadzenie edukacji w zakresie skutków zdrowotnych i psychologicznych związanych z używaniem środków odurzających i substancji psychotropowych w formie szkoleń, konferencji i wykładów dla pacjentów, funkcjonariuszy służb mundurowych, dzieci i młodzieży oraz kadry medycznej przez Zakłady Opieki Zdrowotnej MSWiA

W roku 2010 zorganizowano 41 szkoleń dla personelu medycznego zatrudnionego w ZOZ MSWiA w zakresie problematyki uzależnienia od narkotyków.

W ramach ww. zadania:

- ZOZ MSWiA w Koszalinie, Olsztynie, Poznaniu oraz Szczecinie zorganizowały łącznie 12 konferencji szkoleniowych dla grupy 235 osób (w tym 224 funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej),
- przeprowadzono 130 wykładów i prelekcji dla grupy 2011 osób (w tym 647 funkcjonariuszy) o charakterze edukacyjno – profilaktycznym.
- zorganizowano warsztaty psychologiczne dla 449 osób jako wsparcie w procesie zdrowienia oraz nabywania umiejętności radzenia sobie w sytuacji kryzysowej,
- zorganizowano 20 sesji plakatowych dotyczących zagrożeń wynikających z używania środków odurzających i narkotyków, prezentowanych na terenie zakładów oraz instytucji współpracujących z nimi (szkoły, jednostki Policji, Państwowej Straży Pożarnej).

Ograniczenie podaży narkotyków

Kontynuacja prac nad wdrożeniem systemu wczesnego ostrzegania o nowych narkotykach

W ramach działań podejmowanych celem wdrożenia systemu wczesnego ostrzegania o nowych narkotykach dokonano korekty projektu Porozumienia Komendanta Głównego Straży Granicznej i Dyrektora Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, wskazując Wydział VI Laboratorium Kryminalistycznego ZOŚ KG SG jako komórkę organizacyjną Komendy Głównej Straży Granicznej, odpowiedzialną za utworzenie stanowiska wczesnego ostrzegania o nowych narkotykach oraz określający zakres zadań stron porozumienia i sposób realizacji wymiany informacji za pośrednictwem wymienionego systemu. Przedmiotowy dokument, aktualnie poddany jest końcowym konsultacjom, realizowanym przez Biuro Prawne KG SG, Wydział VI Laboratorium Kryminalistycznego ZOŚ KG SG i Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.

W Policji natomiast prace w zakresie Systemu Wczesnego Ostrzegania o nowych narkotykach kontynuuje Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji.

Rozwijanie współpracy operacyjnej międzynarodowej i transgranicznej odpowiednich służb

- Policja przeprowadziła kilka operacji transgranicznych związanych z realizacją przesyłek niejawnie nadzorowanych.
- Odbyły się również 3 szkolenia dot. zwalczania przemytu narkotyków i prekursorów dla funkcjonariuszy z Republiki Mołdawii z środków MSZ RP – polska pomoc 2010.
- Przeprowadzono JCO – policyjno-celną operację w zakresie przeciwdziałania przemytu narkotyków.
- Zrealizowano także cykl szkoleń na temat przemytu środków odurzających i prekursorów z funduszy Komisji Europejskiej – ISEC.

W celu koordynacji i harmonizacji przedsięwzięć podejmowanych przez Straż Graniczną w tym zakresie nawiązano kontakty ze służbami odpowiedzialnymi za zwalczanie przestępczości narkotykowej takich państw, jak: Republika Czech, Republika Węgier i Republika Słowacji. W efekcie w lipcu 2010 roku w Ośrodku Konferencyjno – Szkoleniowym Straży Granicznej STRAŻNICA w Świdrze k. Otwocka, a następnie w grudniu 2010 r. w Pradze, miało miejsce spotkanie m.in. z funkcjonariuszami Prezydium Policji Republiki Czech (Narodowa Antynarkotykowa Centrala Kryminalna Policji) oraz Generalnej Dyrekcji Cel Republiki Czech (Jednostka Antynarkotykowa). Tematem spotkania była przestępczość związana z przemieszczaniem przez granicę państwową RP i Republiki Czech środków odurzających oraz nielegalną uprawą konopi indyjskich na plantacjach usytuowanych na terenie RP (w rejonie służbowej odpowiedzialności NwOSG). Współpraca z wymienionymi czeskimi organami ścigania, realizowana przez NwOSG, odbywa się na podstawie *umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o współpracy w zwalczaniu przestępczości, ochronie porządku publicznego oraz o współpracy na terenach przygranicznych z dnia 21 czerwca 2006r.*, w oparciu o zgodę udzieloną w maju 2010 r. przez Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Wartym odnotowania jest również fakt przystąpienia Straży Granicznej do analitycznego pliku roboczego AWF Cannabis, funkcjonującego w ramach EUROPOLU, a ukierunkowanego na zwalczanie zorganizowanych grup przestępczych zaangażowanych w nielegalną uprawę, dystrybucję i „przemyt” środków odurzających pochodzenia konopnego. Przystąpienie strony polskiej do projektu AWF Cannabis, realizowanego pod auspicjami EUROPOLU, miało miejsce z inicjatywy Zarządu Operacyjno-Śledczego Komendy Głównej Straży Granicznej, z którego ramienia został wyznaczony koordynator krajowy.

Kolejne realizowane przedsięwzięcie, dotyczyło *Porozumienia o współpracy pomiędzy Polską, Norwegią i Szwecją w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej dotyczącej narkotyków i prekursorów w regionie Morza Bałtyckiego* podpisanego 9 stycznia 2009 roku, zapoczątkowanego projektem KORONA, które stanowi kontynuację wcześniejszego projektu o nazwie EAGLE, zakończonego 31 grudnia 2008 roku. Przedsięwzięcie obejmowało okres od 2009 do 2010 roku. Dotyczyło współpracy organów ścigania Polski, Szwecji i Norwegii, która miała być realizowana poprzez bieżącą wymianę informacji oraz robocze spotkania funkcjonariuszy służb – stron porozumienia, prowadzących i nadzorujących sprawy ukierunkowane na zwalczanie przemytu środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów „kanałem przerzutowym” Polska–Szwecja–Norwegia. W dniach 19–20 października 2010 roku w Poznaniu odbyło się spotkanie podsumowujące projekt KORONA, w którym udział wzięli dwaj funkcjonariusze Morskiego Oddziału Straży Granicznej oraz jeden funkcjonariusz Wydziału I do walki z Przestępczością Zorganizowaną ZOŚ KG SG. Podkreślić należy, że koordynację nad przedsięwzięciem sprawowało Centralne Biuro Śledcze Komendy Głównej Policji.

Rozwijanie systemów zwalczania handlu detalicznego

Rok 2010 był kolejnym rokiem funkcjonowania struktur antynarkotykowych w pionie kryminalnym Policji. W ciągu roku 2010 dokonano wielu zmian w powyższych strukturach. Zdecydowana większość wprowadzanych zmian polegała na ich rozbudowaniu w oparciu o autonomiczne decyzje kierowników właściwych jednostek organizacyjnych. Na koniec roku 2010 funkcjonowało między innymi 16 wydziałów dw. z przestępczością narkotykową, z czego 15 w komendach miejskich Policji i jeden w Komendzie Stołecznej Policji. Biorąc pod uwagę liczbę etatów komórek dw. z przestępczością narkotykową na koniec roku 2010 było ich łącznie 1139.

Rozwijanie programów szkoleniowych dla policjantów wyznaczonych do zwalczania handlu detalicznego

W roku 2010 poza programowymi szkoleniami realizowanymi przez szkoły Policji oraz Centrum Szkolenia Policji w Legionowie dotyczącymi przestępczości narkotykowej zostały zorganizowane warsztaty szkoleniowe dla kierowników ogniw narkotykowych z komend wojewódzkich/stołecznej Policji oraz naczelników wydziałów narkotykowych komend miejskich Policji. Organizatorami warsztatów były: Biuro Kryminalne KGP oraz Szkoła Policji w Pile.

Jednostki szkoleniowe Policji realizowały trzy kursy specjalistyczne związane tematycznie z zagadnieniem przeciwdziałania narkomanii:

- kurs specjalistyczny dla przewodników psów służbowych do wyszukiwania zapachów narkotyków – realizowany przez Centrum Szkolenia Policji w Legionowie,
- kurs specjalistyczny w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej – realizowany przez Centrum Szkolenia Policji w Legionowie,
- kurs specjalistyczny w zakresie neutralizacji miejsc nielegalnej produkcji narkotyków – realizowany przez CSP w Legionowie i WSPol. w Szczytnie.

W 2010 roku zrealizowano 24 szkolenia dla policjantów wyznaczonych do zwalczania detalicznego handlu narkotykami, w których przeszkolono 357 policjantów.

Przygotowanie i wdrożenie w Straży Granicznej *Strategii zwalczania przestępczości narkotykowej*

Strategia zwalczania przestępczości narkotykowej realizowana przez Straż Graniczną została zatwierdzona przez Komendanta Głównego Straży Granicznej 10 lutego 2009 roku. Najważniejszymi zadaniami wynikającymi ze strategii są: aktywizacja prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych (zwłaszcza intensyfikacja wykorzystania ofensywnych metod pracy operacyjno-rozpoznawczej), podniesienie poziomu współpracy w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym, a także opracowanie i wdrożenie specjalistycznych szkoleń dla funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Straży Granicznej, ukierunkowanych na zapobieganie narkomanii i zwalczanie przestępczości narkotykowej, celem wyeliminowania braków wykształcenia i podniesienia efektów działań podejmowanych w przedmiotowej tematyce. Nadzór nad właściwą realizacją przedmiotowych zadań sprawują kierownicy właściwych komórek organizacyjnych Komendy Głównej Straży Granicznej i jednostek organizacyjnych Straży Granicznej.

Współpraca międzynarodowa w zakresie ograniczania popytu i podaży narkotyków

Udział w pracach legislacyjnych na forum Unii Europejskiej dotyczących narkotyków i zjawiska narkomanii

Tabela 6.4 Udział w pracach legislacyjnych UE dotyczących narkotyków i narkomanii

Nazwa instytucji	Komentarz
Horyzontalna Grupa ds. Narkotyków Rady UE (HDG)	CBŚ KGP jest instytucją wiodącą w HDG HDG przygotowało stanowisko UE na 53. sesję Komisji Środków Odurzających ONZ HDG na bieżąco bierze udział w pracach związanych z przygotowaniem nowego planu działań
Komitet Prekursorów Komisji Europejskiej	Ewaluacje istniejących rozporządzeń dotyczących prekursorów narkotykowych i bieżący udział w kreowaniu polityki UE w kontekście tychże prekursorów
COSPOL	Grupa zadaniowa powołana przez Grupę Roboczą Szeffów Policji
EUROPOL	Udział w AWF Synergy (plik analityczny dotyczący narkotyków syntetycznych), AWF Cola (plik analityczny dotyczący kokainy, obserwator), AWS Cannabis (plik dotyczący konopi indyjskich)
CEPOL – Akademia Policyjna UE	Uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez CEPOL w charakterze wykładowców i uczestników oraz organizowanie takich szkoleń dla UE

Źródło: WPiWzS DAiN MSWiA

W 2010 roku przedstawiciele Komendy Głównej Policji brali udział w tworzeniu Europejskiego Paktu dotyczącego zwalczania heroiny i kokainy opracowanego w ramach HDG, jak również wnieśli pod obrady UE Europejski Pakt dotyczący narkotyków syntetycznych. Inicjatywa ta będzie realizowana podczas prezydencji węgierskiej i polskiej.

Wykaz instytucji międzynarodowych, w pracach których brała udział Policja

Tabela 6.5 Instytucje międzynarodowe, w których pracach brała udział Policja

Nazwa organizacji/instytucji	Komentarz
Horyzontalna Grupa ds. Narkotyków Rady UE	Instytucja wiodąca
Komitet do spraw Prekursorów Komisji Europejskiej	Jedynе gremium legislacyjne decydujące o prawie prekursorowym w UE
COSPOL	Zespół roboczy powołany przez Grupę Roboczą Szefów Policji Rady UE
Europol	AWF Synergy (uczestnik), AWF Cola (obserwator), AWF Canabis (uczestnik)
Komisja Środków Odurzających ONZ (CND)	
BALTCOM – Grupa Zadaniowa ds. Zwalczenia Przestępczości Zorganizowanej w Regionie Morza Bałtyckiego	
Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA)	
INCB – Międzynarodowe Biuro Kontroli Narkotyków	
Pakt Paryski	Inicjatywa międzynarodowa zajmująca się problematyką związaną z przemytem heroiny z Afganistanu
Grupa Dublińska	Międzynarodowa grupa zajmująca się monitorowaniem sytuacji narkotykowej na świecie. Polska przewodniczy Minigrupie Dublińskiej dla Europy Wschodniej i Kaukazu
Operacja „Kanał”	Międzynarodowa operacja koordynowana przez Rosję dotycząca zwalczania handlu narkotykami i prekursorami
MAOC (N) – Morskie Centrum Analityczne – Narkotyki	Centrum operacyjne z siedzibą w Lizbonie ukierunkowane na zwalczanie przemytów kokainy z Ameryki Południowej drogą morską
CEPOL – Akademia Policyjna UE	Uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez CEPOL w charakterze wykładowców i uczestników
STAR – Stała Grupa Robocza ds. Narkotyków	Inicjatywa niemiecka ukierunkowana na koordynowanie działań antynarkotykowych w regionie
SYNDEC	Inicjatywa holenderska ukierunkowana na kontrolę narkotyków syntetycznych i prekursorów
ENFSI	CLK Policji uczestniczy w pracach Europejskiej Sieci Laboratoriów Kryminalistycznych (ENFSI – grupa robocza ds. narkotyków)
TRIADA	CLK Policji współpracuje na mocy trójstronnego porozumienia z laboratoriami kryminalistycznymi Czech i Słowacji
COPOLAD	Inicjatywa hiszpańska realizowana w ramach instrumentu stabilności (Polska jest aktywnym uczestnikiem projektu)

Źródło: WPiWzS DAiN MSWiA

Sprawozdawczość na rzecz instytucji międzynarodowych zajmujących się problematyką narkomanii i przestępczości narkotykowej

W 2010 roku KGP brała udział w tworzeniu raportów i publikacji na rzecz UNODC, INCB, Europolu oraz MINI-DUBLIN GROUP, a także uczestniczyła w przygotowywaniu rezolucji na sesję Komisji Środków Odurzających – CND w Wiedniu.

Straż Graniczna brała natomiast udział w tworzeniu raportów i publikacji na rzecz organizacji międzynarodowych. W ramach prac przygotowała kwestionariusz „Nielegalna podaż narkotyków”. Przedmiotowe opracowanie sporządzone zostało w I połowie 2010 roku i obejmowało dane za 2009 rok, znajdujące się w posiadaniu Straży Granicznej. Dokument składał się na coroczny raport przedkładany przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii do Międzynarodowego Programu Kontroli Narkotyków ONZ, dotyczącego funkcjonowania w Polsce międzynarodowych konwencji w dziedzinie kontroli środków odurzających i substancji psychotropowych.

Uczestnictwo w przygotowaniu rezolucji na sesję Komisji Środków Odurzających – CND w Wiedniu w 2010 roku

Podczas sesji Komisji Środków Odurzających – CND w Wiedniu w 2010 roku przedstawiciele KGP wsparli następujące rezolucje:

- Rezolucja nr 53/15 – Rezolucja UE dot. wzmocnienia współpracy, zwłaszcza pomiędzy kompetentnymi organami w kontekście substancji chemicznych używanych często w nielegalnej produkcji narkotyków syntetycznych i substancji psychotropowych.
- Decyzja nr 53/1 – Przesunięcie kwasu fenylooctowego z tabeli II do tabeli I na podstawie konwencji z 1988 r. z uwagi na coraz częstsze wykorzystywanie ww. substancji do nielegalnej produkcji prekursorów narkotykowych, a w konsekwencji narkotyków.

Udział polskich służb działających w obszarze redukcji podaży w międzynarodowych projektach i działaniach operacyjnych zwalczających handel, produkcję i przemyt narkotyków

Policja

Tabela 6.6 Udział Policji w międzynarodowych projektach i działaniach operacyjnych zwalczających handel, produkcję i przemyt narkotyków

	Projekty	Działania
Handel	Operacja „Kanał” – operacja koordynowana przez Federację Rosyjską dotycząca ograniczenia handlu i przemytu narkotyków i prekursorów	Obserwator – udzielanie informacji o działaniach podejmowanych w Polsce w ramach ograniczania handlu i przemytu narkotyków, udzielanie informacji o konfiskatach narkotyków i prekursorów
Produkcja	Szkolenie z środków KE dla 42 państw (UE i kraje trzecie).	Organizator - zwalczanie nielegalnej produkcji narkotyków
Przemyt	Operacja „Kanał” – operacja koordynowana przez Federację Rosyjską dotycząca ograniczenia handlu i przemytu narkotyków i prekursorów JCO – operacja policyjno-celna.	Obserwator – udzielanie informacji o działaniach podejmowanych w Polsce w ramach ograniczania handlu i przemytu narkotyków, udzielanie informacji o konfiskatach narkotyków i prekursorów

Źródło: WPiWzS DAiN MSWiA

Straż Graniczna

Tabela 6.7 Udział SG w międzynarodowych projektach i działaniach operacyjnych zwalczających handel, produkcję i przemyt narkotyków

	Projekty
Przemyt	Polsko-szwedzko-norweski projekt „Korona”, będący kontynuacją dotychczasowego projektu EAGLE III

Źródło: WPiWzS DAiN MSWiA

Prokuratura Generalna

W 2010 roku kontynuowano współpracę z podległym Ministrowi Zdrowia Krajowym Biurem do spraw Przeciwdziałania Narkomanii. W świetle przepisów ustawy z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii Krajowe Biuro koordynuje wszelkie działania podejmowane na rzecz ograniczenia popytu na narkotyki, opracowuje projekt *Krajowego programu przeciwdziałania narkomanii* oraz monitoruje realizację programu, który stanowi podstawę działań w zakresie przeciwdziałania narkomanii. W ramach tej współpracy w lutym 2010 roku zebrano, dokonano statystycznej analizy i przesłano do Krajowego Biura do spraw Przeciwdziałania Narkomanii informacje dotyczące zabezpieczenia mienia w sprawach związanych z przestępczością narkotykową. Dane te przekazano do wykorzystania w sprawozdaniu z realizacji *Krajowego programu przeciwdziałania narkomanii za rok 2009*.

Uczestniczono również w 3 konferencjach poświęconych przeciwdziałaniu narkomanii, w tym w zorganizowanej przez Ministra Sprawiedliwości konferencji Polityka karna w świetle problematyki narkomanii, oraz w dwóch konferencjach poświęconych problematyce zapobiegania narkomanii i zwalczania tego rodzaju przestępczości – w szczególności koncepcji odstąpienia od karalności posiadania na własne potrzeby nieznacznych ilości środków odurzających i substancji psychotropowych. Pierwszą z nich zorganizowała Polska Sieć Polityki Narkotykowej, drugą Helsińska Fundacja Praw Człowieka. Udział wzięli w nich przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Zdrowia, władz samorządowych Warszawy, poślowie zainteresowani tą tematyką, przedstawiciele licznych organizacji pozarządowych.

Państwowa Inspekcja Sanitarna

Od 2 października 2010 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna przeprowadziła 3576 kontroli sklepów wprowadzających do obrotu tzw. dopalacze, w następstwie czego unieruchomiono 1378 obiektów na obszarze całego kraju.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Z uwagi na międzynarodowy zasięg działalności narkotykowych grup przestępczych prowadzona jest stała współpraca ze służbami specjalnymi, policyjnymi, granicznymi oraz celnymi również z innymi państwami. ABW współpracuje w tym zakresie ze służbami m.in. z Wielkiej Brytanii, Danii, Hiszpanii, Holandii, Niemiec, Białorusi, USA.

Identyfikacja najpoważniejszych zjawisk, którym należy przeciwdziałać w najbliższym czasie

Zgodnie z informacjami KGP, w roku 2010, poza rosnącą liczbą punktów dystrybucji, bardzo szybko rosła liczba pojawiających się na rynku „dopalaczy” lub ich składników – substancji o groźnym działaniu psychoaktywnym lub zupełnie nowych, dotychczas nierozpoznanych. Według danych Narodowego Instytutu Leków na dzień 6 grudnia 2010 roku zidentyfikowano 81 substancji psychoaktywnych wchodzących w skład oferowanych na rynku produktów o handlowej nazwie. Wraz z rozwojem zjawiska obrotu i zażywania różnego rodzaju środków o działaniu psychoaktywnym odnotowano także wzrost zainteresowania środowisk związanych z przestępczością narkotykową, nielegalnym obrotem oraz wykorzystaniem do produkcji środków odurzających różnego rodzaju środków farmaceutycznych zarówno reglamentowanych, jak również kwalifikowanych jako tzw. OTC, pozostających w wolnej sprzedaży. Przykładem nielegalnego wykorzystania środków dostępnych bez żadnych ograniczeń w aptekach i punktach aptecznych były leki zawierające w swoim składzie pseudoefedrynę. Łącznie w Polsce dostępne były w 2010 roku 24 rodzaje takich produktów. Zaobserwowano także inne specyfiki farmaceutyczne, które stały się przedmiotem nielegalnego obrotu związanego z rynkiem narkotykowym. Należą do nich substancje mające wzmocnić lub zmodyfikować działanie środków odurzających. W nielegalnym obrocie znajdują się także bardzo duże ilości sterydów anaboliczno-androgennych oraz leków na potencję. Z posiadanych informacji wynika, że tego rodzaju specyfiki często są przedmiotem fałszerstwa. Niesie to za sobą poważne zagrożenia dla życia i zdrowia osób będących potencjalnymi konsumentami.

Zgodnie z informacjami KG SG, skala prób przemytu, uprawy roślin o działaniu psychotropowym oraz produkcji rodzimych narkotyków syntetycznych będzie utrzymywała się w kolejnych latach na tym samym lub wyższym poziomie. W poszczególnych segmentach przestępczości narkotykowej należy spodziewać się:

- prekursory – zagrożenia przemytem prekursorów do produkcji amfetaminy (BMK), szczególnie z terenu krajów Europy Wschodniej, zmiany szlaków i sposobów przemytu prekursorów, zmienianie stanu skupienia przewożonych substancji, zastępowania prekursorów, znajdujących się pod ścisłą kontrolą, innymi nowymi substancjami niepodlegającymi kontroli, utrudnień w monitorowaniu prekursorów i substancji chemicznych ze względu na dynamicznie zmieniające się sposoby produkcji;
- produkcja amfetaminy i innych narkotyków syntetycznych – zmiany sposobów nielegalnej produkcji amfetaminy (np. dzielenie etapów produkcji), zwiększania skali produkcji prekursorów, narkotyków syntetycznych i innych niekontrolowanych substancji chemicznych działających podobnie do narkotyków, wykorzystywania nowych metod produkcji i sprzętu, produkcji innych rodzajów narkotyków syntetycznych;
- produkcja oraz przemyt narkotyków z surowców naturalnych – rosnącego przemytu marihuany i haszyszu na teren Polski, udziału polskich grup przestępczych w organizacji przemytu i dystrybucji marihuany i haszyszu na terenie Europy oraz wzrostu liczby profesjonalnych upraw konopi innych niż włókniste;
- przemyt amfetaminy i innych narkotyków syntetycznych – zmiany produktu finalnego (z proszku na tabletki), wzrostu produkcji i przemytu amfetaminy do Europy Zachodniej jako elementu towarzyszącego emigracji zarobkowej Polaków oraz do Europy Wschodniej jako kierunku dużego zapotrzebowania na narkotyki syntetyczne;
- przemyt kokainy – rosnącego przemytu kokainy z Ameryki Południowej do Europy, w tym do Polski, z wykorzystaniem rosnącej roli Afryki Zachodniej w tranzycie narkotyku;
- przemyt heroiny – rosnącego przemytu heroiny z Afganistanu do Europy szlakiem bałkańskim, w tym do Polski; coraz częstszego wykorzystywania rosnącej roli Afryki Wschodniej w tranzycie narkotyku; znacznego przemytu heroiny do Rosji i byłych republik ZSRR;
- wprowadzanie na rynek substancji działających podobnie do narkotyków, tzw. dopalaczy pojawiających się na rynku nowych, niekontrolowanych, laboratoryjnie stworzonych substancji, działających na ośrodkowy układ nerwowy.

Obszary działania wymagające wzmocnienia w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania i zwalczania przestępczości narkotykowej

Zgodnie z informacjami KGP, zidentyfikowanymi obszarami działań wyznaczonych do realizacji w roku 2011 oraz w latach następnych są:

- zapewnienie dalszego stabilnego funkcjonowania powołanych struktur antynarkotykowych oraz rozbudowa struktury koordynującej działania wymienionych komórek na szczeblu centralnym. W roku 2010 etatowo w strukturach antynarkotykowych pionu kryminalnego znajdowało się 1139 funkcjonariuszy. Komórka nadzorująco-koordynująca w Biurze Kryminalnym KGP liczy 3 etaty, w tym 2 policyjne,
- określenie w ramach Policji podmiotu właściwego do realizacji zadań związanych ze zwalczaniem nielegalnego obrotu środkami farmaceutycznymi,
- zapewnienie szybkich metod identyfikacji nowych narkotyków oraz metod wykrywania ich w organizmie,
- zdiagnozowanie zagrożeń związanych z przestępczością narkotykową w związku z turniejem piłki nożnej EURO 2012 i podjęcie działań w celu ich eliminacji.

Zgodnie z informacjami ABW, należy zaktywizować działania ukierunkowane na monitorowanie nielegalnego obrotu dopalaczami oraz produkowanymi w kraju narkotykami, głównie amfetaminą, ze szczególnym uwzględnieniem monitorowania prekursorów do produkcji narkotyków syntetycznych oraz rozwoju nowych technologii do ich wytwarzania.

Rozdział 7

Przestępczość ekonomiczna ogółem

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji)

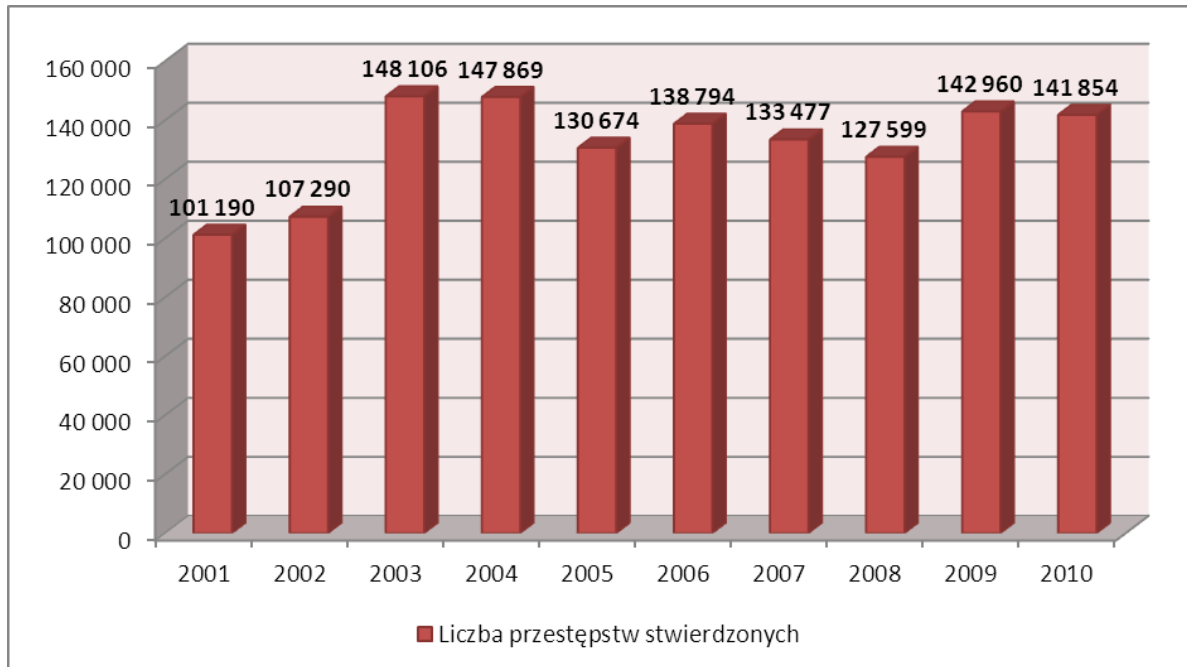
Wszczęte postępowania

Według danych Policji, w roku 2010 w Polsce wszczęto 67 288 postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa gospodarcze, co oznacza utrzymanie liczby wszczęć na poziomie roku poprzedniego (+0,7%).

Przestępstwa stwierdzone

W roku 2010 liczba stwierdzonych przez Policję przestępstw gospodarczych wyniosła 141 854. Stanowi to utrzymanie poziomu liczby ekonomicznych przestępstw stwierdzonych z roku 2009 (-0,8%), kiedy to było ich 142 960.

Wykres 7.1 Liczba stwierdzonych przestępstw gospodarczych w latach 2001–2010

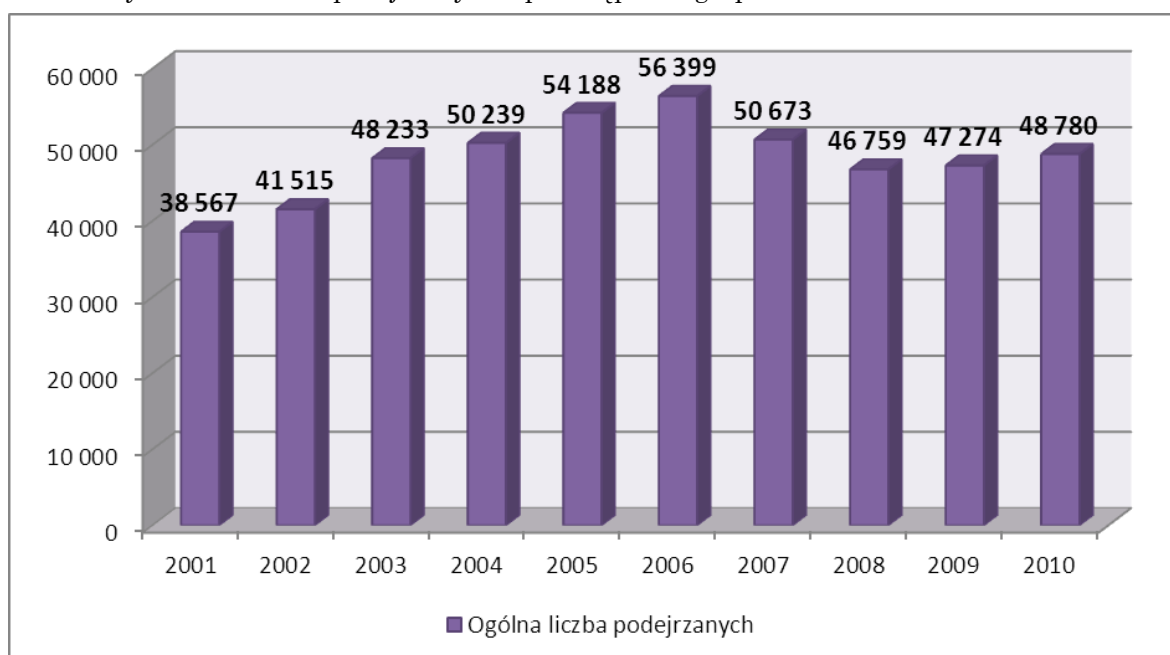

Źródło: KGP

Podejrzani

Ponadto w 2010 roku ustalono 48 780 podejrzanych o przestępstwa gospodarcze (o 3,2% więcej niż w roku poprzednim).

Wykres 7.2 Liczba podejrzanych o przestępstwa gospodarcze w latach 2001–2010

Źródło: KGP

7.1 Przestępczość związana z naruszaniem praw własności intelektualnej i przemysłowej

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Służby Celnej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Służby Więziennej)

Przestępczość przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej została spenalizowana m.in. w następujących przepisach:

Art. 278 § 2 k.k. – nielegalne uzyskanie programu komputerowego w celu osiągnięcia korzyści;

Art. 291 § 1–2 k.k. w zw. z art. 293 § 1 k.k. – paserstwo umyślne programu komputerowego;

Art. 292 § 1–2 k.k. w zw. z art. 293 § 1 k.k. – paserstwo nieumyślne programu komputerowego;

Art. 115, 116, 117, 118, 118 i 119 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o *prawie autorskim i prawach pokrewnych* (Dz.U.06.90.631 j.t. z późn. zm.) – m.in. przywłaszczenie autorstwa cudzego utworu albo artystycznego wykonania, bezprawne rozpowszechnianie cudzego utworu, bezprawne utrwalanie lub zwielokrotnianie cudzego utworu w celu jego rozpowszechniania, bezprawne nabywanie i zbywanie nośników cudzych utworów, wytwarzanie i obrót urządzeniami przeznaczonymi do niedozwolonego usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń utworu, utrudnianie prawa do kontroli korzystania z utworu;

Art. 303 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 roku *Prawo własności przemysłowej* (Dz.U.03.119.1117 j.t. z późn. zm.) – naruszenie praw twórcy projektu wynalazczego;

Art. 304 ust. 2 i 3 ustawy *Prawo własności przemysłowej* – uniemożliwienie uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa do rejestracji w odniesieniu do cudzego wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego albo cudzej topografii układu scalonego (np. poprzez ujawnienie uzyskanej o nim informacji);

Art. 305 ust. 1 i 2 ustawy *Prawo własności przemysłowej* – oznaczanie towarów podrobionymi znakami towarowymi i obrót tymi towarami;

Art. 305 ust. 3 ustawy *Prawo własności przemysłowej* – uczynienie z przestępstwa określonego w art. 305 ust. 1 stałego źródła dochodu lub popełnienie tego przestępstwa w stosunku do towaru o znacznej wartości;

Art. 6–7 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o *ochronie niektórych usług świadczonych drogą elektroniczną opartych lub polegających na dostępie warunkowym* (Dz.U.02.126.1068 z późn. zm.) – wytwarzanie, wprowadzanie do obrotu, posiadanie lub używanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej sprzętu lub oprogramowania, które zostały zaprojektowane lub przystosowane w celu umożliwienia korzystania z usług chronionych bez uprzedniego upoważnienia usługodawcy;

Art. 23–24, 24a ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 roku o *zwalczaniu nieuczciwej konkurencji* (Dz.U.03.153.1503 j.t. z późn. zm.) – ujawnianie tajemnicy przedsiębiorstwa lub wykorzystywanie jej we własnej działalności gospodarczej, kopiowanie zewnętrznej postaci produktu i wprowadzanie go do obrotu, organizacja lub kierowanie systemem sprzedaży lawinowej.

Krótką charakterystyka przestępstw wchodzących w skład zagadnienia i ewentualnych przestępstw powiązanych oraz nowe trendy

Zagrożenia związane z działalnością przestępczą na szkodę właścicieli praw autorskich i praw pokrewnych dotyczą najczęściej:

- produkcji (powielania) i wprowadzania do obrotu handlowego nośników z pirackimi utworami;
- nielegalnego rozpowszechniania utworów w Internecie (filmy, muzyka, książki, programy komputerowe);
- publicznego odtwarzania bez zgody właściciela praw autorskich utworów muzycznych i filmów;
- wykorzystywania pirackiego oprogramowania komputerowego w bieżącej działalności gospodarczej;
- kradzieży sygnału telewizyjnego poprzez bezprawne publiczne rozpowszechnianie nadań programów telewizyjnych, podłączanie się do urządzeń odbiorczych telewizji kablowych, współdzielenie sygnału telewizyjnego poprzez sieć Internet (tzw. *sharing*);
- sprzedaży bezprawnie skopiowanych książek w punktach kserograficznych;
- oszustw popełnianych w drodze sprzedaży kopii dzieł sztuki.

Dominującymi formami piractwa przemysłowego w 2010 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, był nielegalny import i produkcja podrobionych towarów oraz oznaczanie ich zastrzeżonymi znakami towarowymi różnych firm, a następnie wprowadzanie ich do obrotu handlowego. Z roku na rok przybywa internetowych ofert sprzedaży podrobionych towarów.

Nielegalne posługiwanie się znakami towarowymi dotyczy przede wszystkim znaków graficznych i słownograficznych, tj. nazw i znaków firm produkujących m.in. odzież, sprzęt elektryczny i elektroniczny, a także kosmetyki i biżuterię.

Wraz z rozwojem informatyki pojawiły się nowe, coraz bardziej popularne wśród konsumentów, techniki sprzedaży. Towary pirackie i podrabiane, zamawiane za granicą za pośrednictwem Internetu, trafiają bezpośrednio do klienta w postaci paczek lub przesyłek kurierskich.

Stosunkowo nowym zjawiskiem jest także łamanie prawa w zakresie ochrony patentowej. Dziedziną nierozzerwalnie związaną z ochroną patentową, która przysparza największych dochodów i rodzi groźne niebezpieczeństwa dla zdrowia i życia ludzkiego, jest sprzedaż nielegalnie wyprodukowanych i wprowadzanych do obrotu handlowego farmaceutyków.

Podrobione produkty markowe trafiają na europejskie rynki (w tym rynek polski) z krajów azjatyckich drogą morską lub poprzez terytorium Litwy, Białorusi i Ukrainy.

Należy zauważyć, że w 2010 roku obserwowano dalsze przenoszenie działalności przestępczej w dziedzinie łamania własności intelektualnej i przemysłowej do Internetu.

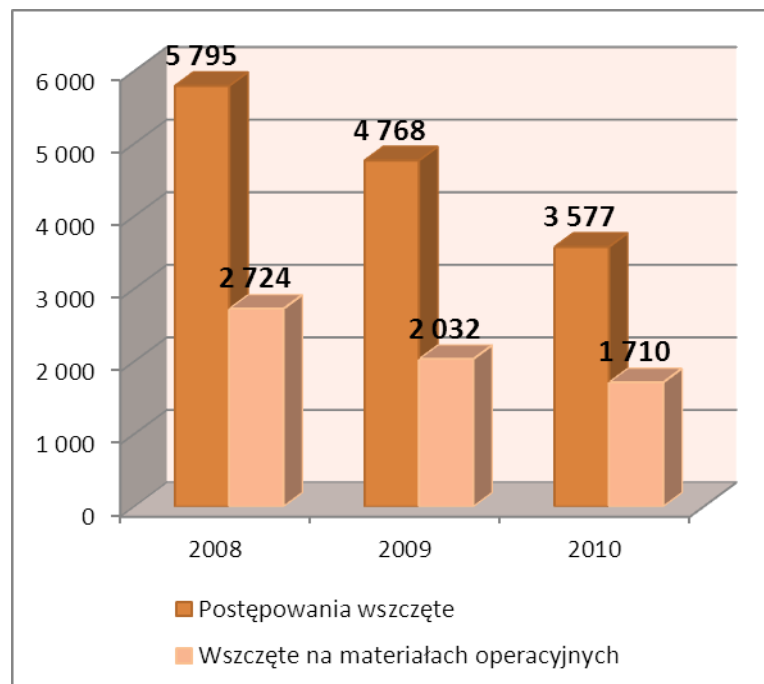
Skala oraz dynamika zagrożeń

Policja

Postępowania wszczęte

Według danych Policji w 2010 roku wszczęto ogółem 3577 postępowań przygotowawczych o przestępstwa przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej, co stanowi spadek o 25% w stosunku do roku poprzedniego (4768 postępowań). Przyczyną spadku liczby wszczętych postępowań przygotowawczych może być zauważalny od kilku lat proces przenoszenia przestępczej działalności do Internetu, a tym samym spadek popytu na produkty w postaci fizycznych nośników zawierających pirackie utwory, tj. filmy, muzykę, programy komputerowe, książki oraz inne podrobione towary.

Wykres 7.1.1 Liczba postępowań wszczętych przez Policję w sprawach o przestępstwa przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej ogółem i na materiałach operacyjnych w latach 2008–2010

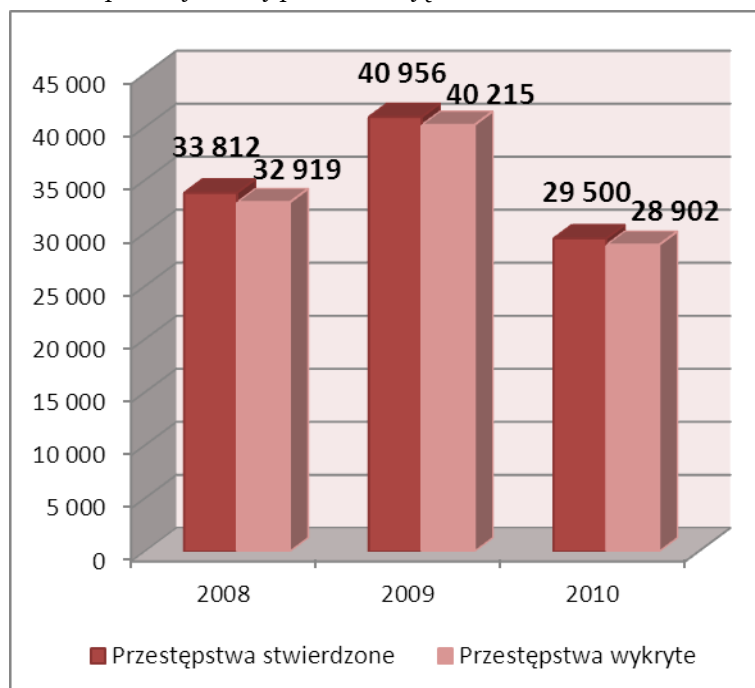

Źródło: KGP

Przestępstwa stwierdzone

W 2010 roku Policja stwierdziła 29 500 przestępstw w omawianej kategorii, co oznacza spadek ich liczby o 28% w stosunku do roku 2009, w którym stwierdzono 40 956 przestępstw. Liczba przestępstw wykrytych wyniosła w 2010 roku 28 902, co oznacza spadek ich liczby o 28% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Wykres 7.1.2 Przestępstwa stwierdzone i wykryte w sprawach przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej przez Policję w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Największą liczbę przestępstw przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej, podobnie jak w roku ubiegłym, stanowiły czyny z art. 278 § 2 k.k. – 14 140, co stanowiło 48% ogólnej liczby tego typu przestępstw stwierdzonych. Jednocześnie ich liczba w 2010 roku spadła o ok. 18% w porównaniu z rokiem poprzednim.

6,8% wszystkich stwierdzonych przestępstw przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej stanowiły w roku 2010 czyny z art. 291 § 1–2 k.k. w zw. z art. 293 § 1 k.k. Jednocześnie odnotowano spadek ich liczby o 30% w porównaniu z rokiem 2009.

5,6% wszystkich stwierdzonych przestępstw przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej stanowiły w roku 2010 czyny z art. 115–119 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w związku z cudzym utworem w postaci fonogramów. Jednocześnie odnotowano spadek ich liczby o 81% w porównaniu z rokiem 2009.

Największy wzrost liczby przestępstw stwierdzonych odnotowano został wśród czynów z art. 305 ust. 3 ustawy Prawo własności przemysłowej (z 242 w 2009 roku do 1876 w 2010).

W 2010 roku spadła liczba przestępstw stwierdzonych z art. 6–7 ustawy z dnia 5 lipca 2002 roku o ochronie niektórych usług świadczonych drogą elektroniczną opartych lub polegających na dostępie warunkowym. W 2010 roku wyniosła ona 242. Jest to spadek o 46% w stosunku do roku 2009.

Spadek o 30% w stosunku do 2009 roku odnotowano w odniesieniu do czynów z art. 115–119 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w związku z innymi utworami w postaci wideogramów.

Tabela 7.1.1 Liczba przestępstw przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej stwierdzonych i wykrytych przez Policję ogółem i w poszczególnych kategoriach

	Przestępstwa stwierdzone				Przestępstwa wykryte			
	2008	2009	2010	Dynamika 2010/2009	2008	2009	2010	Dynamika 2010/2009
art. 278 § 2 k.k.	15 093	17 168	14 140	▼ 18%	14 966	17 069	13 963	▼ 18%
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z cudzym utworem w postaci fonogramów	2469	8575	1654	▼ 81%	2359	8496	1619	▼ 81%
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z cudzym utworem w postaci wideogramów	4589	8030	5585	▼ 30%	4506	7931	5534	▼ 30%
art. 291 § 1-2 k.k. w zw. z art. 293 § 1 k.k.	6291	2875	2018	▼ 30%	6254	2843	1983	▼ 30%
art. 305 ust. 1-2 ustawy PWP	1472	1477	1380	▼ 7%	1264	1263	1277	▲ 1%
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z oprogramowaniem komputerowym	1162	891	806	▼ 10%	1073	829	768	▼ 7%
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z innymi cudzymi utworami	1211	878	1456	▲ 66%	1142	825	1411	▲ 71%
art. 6-7 ustawy o Onuśde	688	444	242	▼ 55%	664	433	229	▼ 47%
art. 292 § 1-2 k.k. w zw. z art. 293 § 1 k.k.	242	197	193	▼ 2%	237	190	191	▲ 1%
art. 305 ust. 3 ustawy PWP	241	242	1876	▲ 675%	113	165	781	▲ 979%
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z cudzym utworem w postaci nadania	317	142	128	▼ 10%	309	140	125	▼ 11%
art. 23-24, 24a, 24 b ustawy o ZNK	22	26	17	▼ 35%	19	21	17	▼ 19%
art. 303 ustawy PWP	8	8	5	▼ 37%	7	8	4	▼ 50%
art. 304 u. 2-3 ustawy PWP	7	3	0		6	2	0	
RAZEM	33 812	40 956	29 500	▼ 28%	32 919	40 215	28 902	▼ 28%

Źródło: KGP

Ujawnione straty

Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2010 roku analiza wartości ujawnionych strat jest możliwa tylko w przypadku strat wynikających z art. 305 ust. 1 i 2 ustawy Prawo własności przemysłowej oraz art. 278 § 2 k.k., natomiast mienia odzyskanego tylko w odniesieniu do art. 305 ust. 1 i 2 ww. ustawy. Pełna analiza możliwa jest w stosunku do mienia zabezpieczonego.

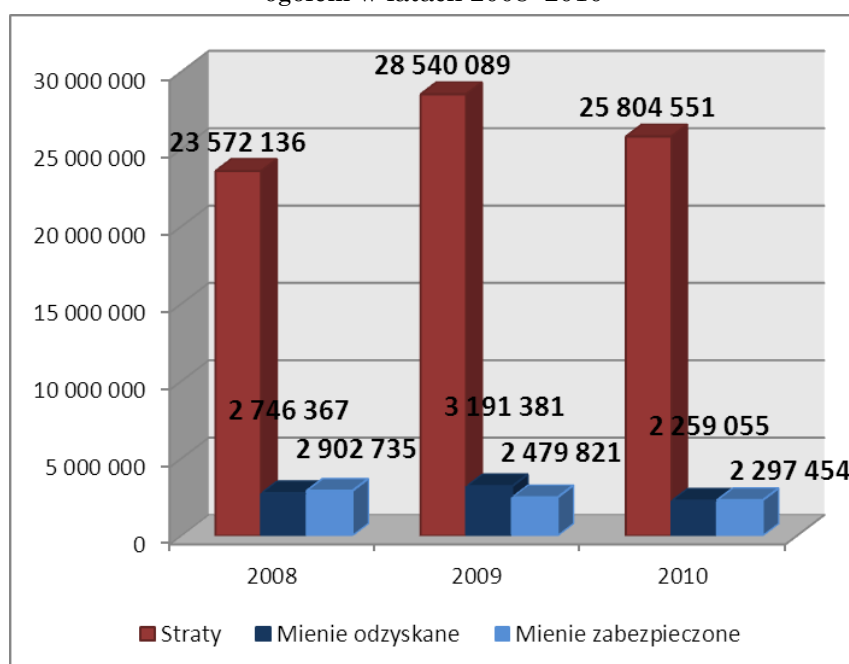
W 2010 roku, w porównaniu z rokiem 2009, nastąpił spadek wartości ujawnionych strat o ok. 12% (z 28 540 089 zł do 25 084 551 zł) i mienia odzyskanego o ok. 29% (z 3 191 381 do 2 259 055 zł). Nieznacznie spadła również wartość zabezpieczonego mienia – o ok. 7% (z 2 479 821 zł do 2 297 454 zł). Na wartość zabezpieczonego mienia bezpośredni wpływ ma liczba wszczętych postępowań przygotowawczych, która, jak wspomniano wyżej, również zmalała.

Okolo 70% ogólnej wartości mienia zabezpieczonego w 2010 roku stanowiło mienie zabezpieczone w związku z czynami z art. 305 ust. 1–2 ustawy Prawo własności przemysłowej oraz art. 278 § 2 k.k. i z art. 115–119 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w związku z cudzym utworem w postaci fonogramów. Jego łączna wartość wyniosła 1 603 548 zł, mimo spadku o 38,3% w sprawach o czyny z art. 278 § 2 k.k. i wzrosła w porównaniu z 2009 rokiem o 12,8%.

Największy wzrost wartości mienia zabezpieczonego odnotowano w sprawach o przestępstwa z art. 115–119 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w związku z cudzym utworem w postaci fonogramów: o 257,8% (ze 140 220 zł w roku 2009 do 501 795 zł w roku 2010).

Największe spadki wartości zabezpieczonego mienia odnotowano m.in. w sprawach o czyny z art. 115–119 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w związku z cudzym utworem w postaci nadania – spadek o 94,4% (ze 101 607 zł w 2009 do 5 610 w 2010), oraz z art. 6–7 ustawy z dnia 5 lipca 2002 roku o ochronie niektórych usług świadczonych drogą elektroniczną opartych lub polegających na dostępie warunkowym – spadek o 85,2% (spadek z 175 030 zł w 2009 do 25 850 w 2010).

Wykres 7.1.3 Ujawnione straty, mienie odzyskane i zabezpieczone przez Policję ogółem w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Tabela 7.1.2 Wartość ujawnionych strat, mienia odzyskanego i zabezpieczonego przez Policję ogółem i w poszczególnych kategoriach przestępstw przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej (w zł)

	Straty			Mienie odzyskane			Mienie zabezpieczone		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
art. 303 ustawy PWP	0	0	0	0	0	0	0	0	300
art. 304 ust. 2-3 ustawy PWP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
art. 305 ust. 1-2 ustawy PWP	8 017 620	7 002 188	6 316 932	2 746 367	3 191 381	2 259 055	843 538	387 032	550 725
art. 305 ust. 3 ustawy PWP	0	0	0	0	0	0	455 933	351 803	83 994
art. 23-24, 24a, 24 b ustawy o ZNK	0	0	0	0	0	0	64 600	0	12 700
art. 278 § 2 k.k.	15 554 516	21 537 901	19 487 619	0	0	0	552 067	893 500	551 028
art. 291 § 1-2 k.k. w zw. z art. 293 § 1 k.k.	0	0	0	0	0	0	123 479	172 460	148 810
art. 292 § 1 - 2 k.k. w zw. z art. 293 § 1 k.k.	0	0	0	0	0	0	10 766	4 600	9 200
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z oprogramowaniem komputerowym	0	0	0	0	0	0	110 777	77 750	74 290
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z cudzym utworem w postaci fonogramów	0	0	0	0	0	0	204 268	140 220	501 795
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z cudzym utworem w postaci wideogramów	0	0	0	0	0	0	122 726	100 006	79 092
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z innymi cudzymi utworami	0	0	0	0	0	0	182 461	75 750	254 060
art. 115-119 ustawy o Paipp w związku z cudzym utworem w postaci nadania	0	0	0	0	0	0	38 550	101 670	5 610
art. 6-7 ustawy o Onuśde	0	0	0	0	0	0	193 570	175 030	25 850
RAZEM	23 572 136	28 540 089	25 804 551	2 746 367	3 191 381	2 259 055	2 902 735	2 479 821	2 297 454

Źródło: KGP

Straż Graniczna

W 2010 roku Straż Graniczna prowadziła 75 postępowań przygotowawczych o przestępstwa przeciwko własności intelektualnej i przemysłowej (z uwzględnieniem czynności w trybie art. 308 k.p.k.). 31 spraw zostało przekazanych zgodnie z właściwością innym organom. 12 postępowań przygotowawczych zakończono aktem oskarżenia, natomiast 13 postępowań zostało umorzonych.

Zarzuty popełnienia czynu określonego w ustawie o własności przemysłowej i ustawie o prawach autorskich i prawach pokrewnych przedstawiono 13 osobom, w tym 8 cudzoziemcom. Zabezpieczono przedmioty pochodzące z przestępstwa o szacunkowej wartości ponad 2,7 mln zł. Jak wynika z analizy tych danych, najczęściej przypadków wprowadzania na polski rynek podrabianych produktów markowych oraz podlegających ochronie prawem autorskim i prawom pokrewnym stwierdzono w miejscach terytorialnego zakresu działania Morskiego OSG (szacunkowa wartość ok. – 1,7 mln zł).

Służba Celna

Funkcjonariusze Służby Celnej ujawnili 3557 przypadków naruszenia praw własności intelektualnej.

Działania kontrolne Służby Celnej w zakresie egzekwowania praw własności intelektualnej w 2010 roku przyniosły efekty w postaci 3 443 278 sztuk zatrzymanych towarów pirackich i podrabianych o szacunkowej wartości rynkowej ok. 460 mln złotych. W roku 2010, w porównaniu z wynikami działań kontrolnych uzyskanych w 2009 roku, kiedy zatrzymania wyniosły ponad 2,6 mln sztuk towarów, nastąpił wzrost liczby zatrzymanych sztuk towarów pirackich i podrabianych o ponad 30%.

Liczba przypadków zatrzymania towarów wzrosła o ok. 8% (3272 przypadków w 2009 roku). Wartość zatrzymanych towarów w roku 2010 wyniosła ponad 185% w porównaniu z wynikami z roku 2009 (kiedy zatrzymano towary o wartości ok. 40 mln euro).

W 2010 roku zostało złożonych 715 wniosków o ochronę celną, w tym 499 wniosków wspólnotowych i 216 krajowych.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych z art. 278 § 2 k.k. (nielegalne uzyskanie programu komputerowego w celu osiągnięcia korzyści)

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo nielegalnego uzyskania programu komputerowego w celu osiągnięcia korzyści osądzono łącznie 740 osób, z czego 571 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 394 osób (w tym w zawieszeniu: 382 przypadki). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę pozbawienia wolności od 5 do 8 lat, 29 osób na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 262 osoby na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności, 102 osoby na kary od 2 do 5 miesięcy pozbawienia wolności.

Warunkowo umorzono postępowanie w 129 przypadkach, umorzono postępowanie w 16 sprawach.

Uniewinniono 22 osoby.

Przed wyrokiem 1 osoba była tymczasowo aresztowana.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwa z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 19 orzeczeń za przestępstwa określone w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych, z czego 17 prawomocnych, 0 nieprawomocnych i 2 tymczasowe aresztowania.

W tym samym czasie notowano 66 wyroków z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwa określone w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości związanej z naruszaniem praw własności intelektualnej i przemysłowej

Działania Policji w 2010 roku ukierunkowane były na zwalczanie dominującej formy przestępczości w obszarze własności intelektualnej i przemysłowej, tj. przestępstw dokonywanych za pośrednictwem Internetu.

Działania prewencyjne (głównie kontrolne) w obszarze prawa własności intelektualnej i praw pokrewnych realizowane były także na szlakach komunikacyjnych. Działania takie realizowane były często wspólnie przez Straż Graniczną, Policję, SOK oraz Inspekcję Transportu Drogowego.

Istotnym elementem realizowanych przedsięwzięć jest kontynuowanie rozpoczętej w roku 2007 współpracy Policji, Straży Granicznej i Służby Celnej oraz osób reprezentujących podmioty zarządzające targowiskami. W celu ograniczenia możliwości przemytu podrabianych fonogramów i wideogramów oraz ich dystrybucji na terenie kraju realizowane są działania weryfikacyjne na bazarach, targowiskach oraz giełdach towarowych (elektronicznych i samochodowych). Stanowią one jeden z czynników profilaktycznych w ramach zwalczania tego rodzaju przestępczości, wpływając na spadek liczby stwierdzanych naruszeń praw własności intelektualnej i przemysłowej. Ważna jest w tym zakresie ścisła współpraca z osobami reprezentującymi podmioty zarządzające targowiskami i bazarami, w ramach której często uzyskiwane są informacje na temat procederu handlu podrobionymi towarami oraz informacje na temat osób zajmujących się tego rodzaju działalnością.

Szczególne znaczenie dla zmniejszenia zagrożeń w obszarze praw własności intelektualnej i przemysłowej mają również działania podejmowane w ramach międzyresortowych zespołów i grup zadaniowych.

Działający przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Zespół ds. Przeciwdziałania Naruszeniom Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych opracowuje wnioski i propozycje dotyczące usprawnienia koordynacji działań organów administracji rządowej w zakresie skuteczności zwalczania naruszeń prawa autorskiego i praw pokrewnych. Zespół corocznie przygotowuje *Raport dotyczący ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych w Polsce*, stanowiący sprawozdanie z realizacji opracowanego przez zespół *Programu na rzecz ochrony praw autorskich i praw pokrewnych na lata 2008–2010*.

Raport dotyczący ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych w Polsce jest przekazywany wielu krajowym i zagranicznym instytucjom zajmującym się problematyką prawa autorskiego – m.in. Ambasadzie Stanów Zjednoczonych Ameryki w Warszawie (Biuro Przedstawiciela Handlowego USA), przygotowującej dorocznie tzw. *301 Report*, opisujący ekonomiczne i prawne aspekty fałszerstwa i piractwa na świecie oraz zawierający tzw. *Priority Watch List* i *Watch List*, czyli listy krajów, w których poziom przestępczości intelektualnej jest lub był szczególnie wysoki i z tego względu pozostają jeszcze „pod obserwacją”. Istotną informacją jest uwieńczenie sukcesem wieloletnich starań o skreślenie Polski z tzw. *Watch List*. W opublikowanym 30 kwietnia 2010 roku przez Biuro Przedstawiciela Handlowego USA, dokumencie p.t.

Watch List Special 301 Report, dotyczącym ochrony praw własności intelektualnej, skreślono Polskę z listy krajów, w których odnotowano wysoki poziom naruszeń praw własności intelektualnej.

Ważną inicjatywą są również prace Komitetu Ochrony Praw, utworzonego jako organ opiniotwórczo-doradczy Ministra Sportu i Turystyki w zakresie ochrony praw własności intelektualnej i zagadnień pokrewnych, związanych z Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012™.

Współpraca międzynarodowa

Policja w 2010 roku prowadziła prace w obszarze prawa własności intelektualnej z wykorzystaniem działalności oficerów łącznikowych policji, akredytowanych przy ambasadach RP za granicą oraz we współpracy z oficerami łącznikowymi Policji zagranicznych w Polsce. Prowadzono również współpracę z policjami innych państw za pośrednictwem Interpolu i Europolu. W ramach międzynarodowej współpracy policyjnej przekazywano informacje dotyczące realizowanych spraw mających zasięg międzynarodowy.

Ponadto w roku 2010 Zespół ds. Przeciwdziałania Naruszeniom Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych pod przewodnictwem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspólnie z UNICRI (Instytut ONZ) rozpoczął w Polsce projekt szkoleniowy pt. *FAKES Zwalczanie handlu produktami sfałszowanymi w trzech kluczowych Państwach Członkowskich UE w stronę wszechstronnej strategii ochrony* (Fighting Against Brand Counterfeiting In 3 Key European Member Countries. Towards a More Comprehensive Strategy). Projekt FAKES ma na celu wspieranie wysiłków podejmowanych na szczeblu Unii Europejskiej w zakresie przeciwdziałania popełnianiu przestępczości przeciwko prawom własności intelektualnej, ochrony konsumentów przed zagrożeniami spowodowanymi przez produkty podrobione i pirackie oraz podnoszenie ogólnej wiedzy i świadomości na temat reakcji społecznych na używanie sfałszowanych artykułów w różnych krajach. Ww. projekt ma za zadanie nawiązanie ścisłej współpracy z niektórymi państwami członkowskimi, podejmującymi wysiłki w zwalczaniu przestępczości intelektualnej. Ponadto ma on również na celu wzmocnienie kompetencji organów krajowych zajmujących się egzekwowaniem prawa w zakresie przeciwdziałania tego rodzaju przestępczości oraz zbudowanie modeli, wzorców postępowania dla władz, organów i służb państwowych. Dodatkowo w ramach projektu FAKES w roku 2011 przeprowadzone zostaną dwa cykle wspólnych szkoleń dla instytucji biorących udział w tym przedsięwzięciu, a materiały wypracowane podczas szkoleń będą podstawą do opracowania przez UNICRI podręcznika szkoleniowego zawierającego zarówno metodologię, jak i wskazówki na temat aktualnych standardów i praktyk.

Obszary działania, które wymagają wzmocnienia

Rozwój technologii oraz nowych mechanizmów przestępczego działania w Internecie powoduje, że coraz więcej spraw w zakresie naruszenia prawa autorskiego i praw pokrewnych prowadzonych jest za jego pośrednictwem. Zabezpieczane dowody przestępstwa to dowody elektroniczne, niejednokrotnie o pojemności kilku terabajtów. Sprawy te, ze względu na swoją złożoność, wymagają od prowadzących poświęcenia dłuższego czasu na ich realizację oraz posiadania znajomości zagadnień o charakterze teleinformatycznym. Niezbędnym elementem przeciwdziałania naruszeniom praw własności intelektualnej jest właściwy proces szkolenia funkcjonariuszy realizujących zadania w tym zakresie.

Ponadto obecnie obowiązujące prawo nie zawsze pozwala na interpretację zjawisk sieciowych, uniemożliwiając właściwą ochronę właścicieli praw własności intelektualnej.

W związku z powyższym należy dążyć do nowelizacji prawa w tym obszarze, w szczególności ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

7.2 Przesłępstwa akcyzowe oraz wyludzenia podatku od wartosci dodanej (VAT) i innych podatkow

(Na podstawie informacji Komendy Glownej Policji, Sluzby Celnej, Komendy Glownej Strazy Granicznej, Urzedu Ochrony Konkurencji i Konsumentow, Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, Agencji Bezpieczenstwa Wewnetrznego, Prokuratury Generalnej, Ministerstwa Sprawiedliwosci, Sluzby Wieziennej)

Przesłępczosc akcyzowa oraz wyludzenia VAT i innych podatkow zostaly spenalizowane m.in. w nastepujacych przepisach:

Art. 54–56 k.k.s. – uchylanie sie od opodatkowania, zatajenie dzialalnosci gospodarczej, skladanie organom podatkowym nieprawdziwego oswiadczenia/deklaracji;

Art. 63 § 1–3, art. 64 § 1, art. 65 § 1–3 k.k.s. – wydanie lub przywoz wyrobow akcyzowych na teren kraju; wydanie przez producenta wyrobow akcyzowych przeznaczonych do wywozu; a takze paserstwo tymi wyrobami;

Art. 67 § 1–2 k.k.s. – podrabianie lub przerabianie znakow akcyzy;

Art. 66 § 1, art. 68 § 1 k.k.s. – nieodpowiednie oznaczanie wyrobow znakami akcyzy lub oznaczanie znakami nieodpowiednimi; niedopełnienie obowiazku oznaczania wyrobow akcyzowych stosownymi znakami akcyzy;

Art. 69 § 1–4, art. 73 § 1 k.k.s. – produkcja, import lub obrót wyrobami akcyzowymi bez urzedowego sprawdzenia; naruszenie warunku zwolnienia od oznaczania wyrobu znakiem akcyzy;

Art. 70 § 1–4, art. 71 k.k.s. – nielegalny obrót znakami akcyzy; a takze narazenie znakow akcyzy na niebezpieczenstwo kradziezy, zniszczenia, uszkodzenia lub zgubienia;

Art. 72, 74 § 1–3, art. 75 § 1–2 k.k.s. – nieterminowe rozliczenie stanu zuzycia znakow akcyzy; brak ewidencji znakow akcyzy; niedopełnienie obowiazku sporzadzania raportu dziennego lub rozliczenia znakow akcyzy z przedsiębiorca zagranicznym;

Art. 76–78 k.k.s. – m.in. nienalezny zwrot podatku VAT, podatku akcyzowego, zwrotu wydatkow zwiazanych z budownictwem mieszkaniowym; nieterminowa wpłata podatku; niepopieranie podatku lub pobranie w kwocie nizszej od naleznej;

Art. 41–44 ustawy z dnia 18 pazdziernika 2006 r. o wyrobie napojow spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczen geograficznych napojow spirytusowych (Dz.U.06.208.1539 z poz. zm.) – wprowadzanie do obrotu napojow spirytusowych z bezprawnie uzywanym oznaczeniem geograficznym, wyrabianie napojow spirytusowych niezgodnie ze sposobem produkcji, warunkami technologicznymi lub parametrami jakosciowymi, niezgodne z wymaganiami oznaczenie napojow spirytusowych, wyrabianie lub rozlewania napojow spirytusowych bez wymaganego wpisu do rejestru;

Art. 12a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 2 marca 2001 roku o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobow tytoniowych (Dz.U.01.31.353 z poz. zm.) – wyrabianie, skazanie, oczyszczanie lub odwadnianie alkoholu etylowego bez wymaganego zezwolenia i wyrabianie, skazanie, oczyszczanie lub odwadnianie alkoholu etylowego znacznej wartosci bez wymaganego zezwolenia;

Art. 13 ustawy o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych – odkażanie alkoholu etylowego skażonego lub osłabianie działania środka skażającego;

Art. 14 ustawy o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych – uczynienie sobie stałego źródła dochodu z popełniania przestępstwa określonego w art. 12, 12a lub w art. 13 w odniesieniu do wyrobów spirytusowych;

Art. 12a ust. 1 i 2 i art. 14 ustawy o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych – wyrabianie wyrobów tytoniowych bez wymaganego zezwolenia, wyrabianie wyrobów tytoniowych znacznej wartości bez wymaganego zezwolenia, uczynienie sobie stałego źródła dochodu z popełniania przestępstwa określonego w art. 12, 12a lub 13 w odniesieniu do wyrobów tytoniowych;

Art. 286 § 1 k.k. – doprowadzenie innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej z uwzględnieniem przedmiotu przestępstwa: podatek VAT oraz podatek inny lub opłata lokalna;

Art. 31–35 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (Dz.U.06.169.1200 z późn. zm.) – m.in. wytwarzanie, transportowanie, magazynowanie lub wprowadzanie do obrotu niespełniających wymagań jakościowych paliw, gazu (LPG) i biopaliw; wprowadzanie do obrotu biopaliw ciekłych stosowanych we flocie; stosowanie niespełniającego wymogów ciężkiego oleju opałowego lub oleju do silników żeglugi śródlądowej; utrudnianie prowadzenia kontroli paliw.

Krótką charakterystyka przestępstw wchodzących w skład zagadnienia i ewentualnych przestępstw powiązanych oraz nowych trendów

Podatek stanowi złożoną kategorię prawną i ekonomiczną, warunkującą funkcjonowanie państwa, wpływającą na cały obieg gospodarczy. Bez sprawnego systemu podatkowego, na który składa się również zdolność organów ścigania do ujawniania i zwalczania patologii z tym związanych, żadne współczesne państwo nie jest w stanie zapewnić sobie stabilizacji i rozwoju.

Biorąc pod uwagę skalę zagrożenia dla interesów finansowych państwa, najistotniejsze są nieprawidłowości w obrocie paliwami, alkoholem, wyrobami tytoniowymi oraz złomem. Istotna pozostaje również przestępczość gospodarcza ukierunkowana na osiąganie korzyści poprzez naruszanie przepisów dotyczących podatku od towarów i usług oraz podatku od osób fizycznych i prawnych.

Przestępczość związana z nielegalnym obrotem papierosami

Nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi (przede wszystkim papierosami) jest jedną z bardziej dochodowych sfer międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. W skali światowej dochody pochodzące z nielegalnego obrotu papierosami są porównywalne z zyskami osiąganymi w handlu narkotykami.

Przestępczość związana z obrotem papierosami, w tym związaną z narażeniem na uszczuplenie podatku akcyzowego, zasadniczo można podzielić na trzy kategorie:

- czyny związane z nielegalnym sprowadzaniem na teren Polski papierosów bez polskich znaków akcyzy w celu ich dystrybucji w kraju lub wywozu do innych państw;
- czyny związane z nielegalną produkcją papierosów, oznaczaniem ich podrobionymi znakami towarowymi oraz obrotem nimi;
- czyny związane z nielegalnym handlem tytoniem (tytoń luzem).

W przypadku pierwszej, dominującej kategorii narażenie na uszczuplenie podatku akcyzowego wynika przede wszystkim z faktu nieoznaczenia sprowadzanych na terytorium Polski papierosów polskimi znakami akcyzy. Podkreślić przy tym należy, że straty generowane na rzecz Skarbu Państwa w związku z tą kategorią przestępczości związane są także z narażaniem na uszczuplenie innych należności publicznoprawnych, tj. podatku VAT oraz ceł.

Papierosy są nielegalnie sprowadzane głównie zza wschodniej granicy, jakkolwiek zdarzają się także przypadki ich przemykania np. z Chin.

Dotychczas znaczący odsetek przemyconych papierosów przewożony był przez terytorium Polski w tranzycie, z przeznaczeniem do sprzedaży na rynkach zachodnich państw Unii Europejskiej (m.in. Niemcy, Belgia, Wielka Brytania, Włochy). Mając jednak na uwadze fakt zrównywania cen na wyroby tytoniowe w Polsce i w zachodnich państwach UE, według oceny Służby Celnej, coraz więcej papierosów jest przemykanych na terytorium Polski z przeznaczeniem do sprzedaży na rynku krajowym.

W celu nielegalnego sprowadzania papierosów na teren Polski, jak również transferowania ich do innych krajów, wykorzystywane są przede wszystkim środki transportu drogowego. W mniejszym stopniu papierosy są transportowane drogą morską, lotniczą, kolejową czy w ruchu pieszym przez granicę.

W międzynarodowy przemyt papierosów zaangażowane są niejednokrotnie legalnie działające polskie przedsiębiorstwa transportowe i spedycyjne, kierowcy oraz nadawcy towarów. Coraz częściej grupy przestępcze zakładają również fikcyjne firmy, które w dokumentacji przewozowej są nadawcami ładunku.

Drużyna wskazana kategoria przestępczości obejmuje przede wszystkim nielegalne fabryki papierosów, produkujące zarówno bez formalnych zezwoleń, jak i zachowania norm jakościowych. Falszowana jest również zewnętrzna postać produktu, m.in. opakowania papierosów i znajdujące się na nich znaki towarowe. W przypadku tej kategorii przestępczości narażenie na uszczuplenie podatku akcyzowego wynika przede wszystkim z faktu nieoznaczenia papierosów znakami skarbowymi akcyzy bądź wykorzystywania w tym celu znaków podrobionych.

Trzecia kategoria dotyczy narastającego systematycznie nielegalnego handlu tytoniem w różnej postaci. W 2010 roku Służba Celna odnotowała znaczny wzrost ujawnień wyrobów tytoniowych (głównie surowca tytoniowego) w przesyłkach pocztowych i kurierskich. Zjawisko to potwierdzają dane statystyczne (patrz rozdział 7.2). Opisane zjawisko ma bezpośredni związek ze zmianą przepisów regulujących produkcję i skup surowca tytoniowego w państwach członkowskich UE.

Cechą charakterystyczną opisywanych kategorii przestępstw związanych z nielegalnym obrotem papierosami jest to, że w istotnej części są one popełniane w ramach działalności zorganizowanych grup przestępczych. Jest to niewątpliwie spowodowane ich charakterem, wymagającym zaangażowania wieloosobowej, zorganizowanej struktury, poniesienia określonych nakładów finansowych i zapewnienia odpowiednich środków technicznych (np. maszyn do produkcji papierosów, opakowań, środków transportu). Z posiadanych danych wynika jednocześnie, że w przeważającej mierze grupy te są wyspecjalizowane w tej konkretnej dziedzinie przestępczości, chociaż w pojedynczych przypadkach zajmują się także innego rodzaju działalnością przestępczą, np. obrotem środkami odurzającymi, odkażaniem bezakcyzowego spirytusu technicznego i produkowaniem z niego wyrobów spirytusowych, obrotem samochodami pochodzącymi z kradzieży czy oszustwami ubezpieczeniowymi.

Przestępczość związana z wyrobami alkoholowymi

Przestępczość w zakresie wyrobów alkoholowych obejmuje przede wszystkim przemyt i odkażanie alkoholu. Ujawniane nieprawidłowości w dziedzinie przestępstw związanych z alkoholem, to przede wszystkim:

- wykorzystanie niezgodnie z przeznaczeniem alkoholu etylowego skażonego, zwolnionego od podatku akcyzowego, w tym odkażanie i użycie tak uzyskanego alkoholu etylowego do nielegalnego wytwarzania napojów alkoholowych;
- nielegalny przywóz wyrobów alkoholowych na terytorium kraju bez zapłaty podatku akcyzowego.

Wśród zjawisk i przestępstw podatkowych związanych z nielegalnym alkoholem często dochodzi do czynów polegających na odkażaniu, konfekcjonowaniu i dystrybuowaniu alkoholu etylowego skażonego, zwolnionego od podatku akcyzowego, który jest dystrybuowany w opakowaniach jednostkowych do celów spożywczych.

Na rozmiar zjawiska odkażania skażonego alkoholu etylowego ma wpływ objęcie zerową akcyzą rozcieńczalników. Rozcieńczalniki nie podlegają szczegółowym zasadom nadzoru przez urzędy celne, które nie mają możliwości kontroli ich rozchodu i zużycia. Ponadto rozcieńczalniki w sposób nieskomplikowany można odkazić przy użyciu niemalże domowych środków i z rozcieńczalnika nienadającego się do spożycia można uzyskać alkohol nadający się do konsumpcji. Odkazony alkohol bywa sprzedawany w lokalach gastronomicznych jako np. dodatek do drinków. W wyniku opisanego procederu do obrotu wprowadzany jest odkazony alkohol, bez odprowadzenia należnej akcyzy, co powoduje z kolei uszczuplenia na szkodę Skarbu Państwa.

Według Straży Granicznej notowany jest spadek ilości ujawnionego przemytu alkoholu. Wynika to przede wszystkim z przeniesienia zainteresowania przestępców zajmujących się przemytem wyrobów spirytusowych na wyroby tytoniowe, które przynoszą znacznie większy zysk i które łatwiej ukryć.

Przestępczość związana z obrotem paliwami płynnymi

Rynek paliw, ze względu na dużą skalę obrotu oraz możliwość uzyskiwania znacznych zysków przy stosunkowo niewielkiej odpowiedzialności karnej, jest szczególnie narażony na działalność nieuczciwych podmiotów gospodarczych, powodującą utratę wielomilionowych należności na szkodę budżetu państwa.

Uzyskiwaniu dużych, nieopodatkowanych zysków w obrocie paliwami oraz rozwojowi szarej strefy i pojawianiu się zorganizowanych grup przestępczych sprzyja przede wszystkim różnicowanie stawek w podatku akcyzowym na olej opałowy i olej napędowy. Ponadto podatnicy prowadzący tego rodzaju działalność dokonują obrotu paliwami i produktami ropopochodnymi, w tym również pochodzącymi z przemytu, przy wykorzystaniu tzw. pustych faktur albo wykazując transakcje z podmiotami nieistniejącymi lub niezarejestrowanymi do celów opodatkowania podatkiem VAT.

Ujawniany w śledztwach mechanizm popełniania przestępstw związanych z obrotem paliwami najczęściej polega na:

- zmianie przeznaczenia energetycznego wyrobu akcyzowego (oleju opałowego, oleju żeglownego, gazu LPG) zwolnionego z podatku albo obciążonego preferencyjnymi stawkami;
- blendowaniu komponentów zakupionych w krajowych lub zagranicznych rafineriach i sprzedaży tak uzyskanego produktu jako pełnowartościowego paliwa;
- odbarwianiu oleju opałowego i mieszanii materiałów pędnych z innymi produktami chemicznymi, a następnie wprowadzanie ich do obrotu jako pełnowartościowych paliw;
- oszukiwaniu ustalonych i nieustalonych ostatecznych nabywców paliw poprzez sprzedaż, w oparciu o fałszywe dokumenty, produktów ropopochodnych jako paliw spełniających wymagane normy jakości;

- podrabianiu lub wystawianiu fałszywych dokumentów pozorujących dokonanie zgodnych z prawem transakcji i czynności;
- uszczuplaniu lub wyłudzeniu zwrotu podatku od towarów i usług z wykorzystaniem nierzetelnych faktur, poświadczających dokonanie transakcji paliwem, które nie miały miejsca.

Podmioty wykorzystujące olej opałowy do celów napędowych ponoszą mniejsze koszty zakupu, te zaś, które sprzedają olej opałowy jako napędowy, wykorzystując różne mechanizmy omijania prawa, konsumują różnicę wynikającą z opodatkowania tych olejów podatkiem akcyzowym. Z tego tytułu budżet państwa ponosi straty w postaci uszczuplenia należnego podatku akcyzowego, opłaty paliwowej i VAT.

W sytuacjach, gdy towar pochodzi z przestępstwa, z jego wprowadzeniem do legalnego obrotu wiąże się wystawienie faktury, której celem jest swoista legalizacja pochodzenia towaru, z drugiej zaś strony stworzenie okoliczności umożliwiających nabywcy odliczenie podatku naliczonego, wynikającego z tej faktury.

Na rynku funkcjonuje duża liczba tzw. pośredników, czyli jednoosobowych firm bez żadnego majątku, formalnie działających i płacących minimalne podatki, sprzedających hurtowo duże ilości paliw tylko przy wykorzystaniu komputera i telefonu. Pozornie nie naruszają one żadnych przepisów podatkowych. Jednocześnie środki finansowe uzyskiwane z tych przestępstw są już nie tylko prane przez konta bankowe firm-słupów na terenie kraju, ale także poprzez spółki powoływane do tego celu za granicą. Część zysków wraca do kraju i jest inwestowana w prowadzenie dalszej działalności przestępczej, część jest lokowana w polskich nieruchomościach, a także może być ukrywana w skrytkach bankowych oraz na zagranicznych kontach bankowych.

Ryzyko występujące w obrocie paliwami oceniane jest jako wysokie, z uwagi na skalę popełnianych nadużyć gospodarczych osiąganie nieopodatkowanych zysków wskutek unikania płacenia podatku akcyzowego i podatku od towarów i usług oraz ze względu na negatywny wpływ na podmioty prowadzące rzetelnie działalność gospodarczą, tj. występowanie zjawiska szkodliwej konkurencji.

Opisywana działalność przestępcza stanowi zagrożenie w postaci nieuczciwej konkurencji dla podmiotów legalnie wprowadzających do obrotu paliwa, jak również dla firm przewozowych, zaopatrujących się w paliwo pochodzące z legalnych źródeł, które ponoszą wyższe koszty swojej działalności i często z tego powodu tracą zamówienia spedycyjne na rzecz przewoźników zaopatrujących się w paliwo tańsze, pochodzące z przestępstwa.

Przestępczość związana z obrotem złomem

Złom jest wykorzystywany przez przestępców, ponieważ nie posiada żadnych oznak ani norm jakościowych, a zatem handel nim trudno jest kontrolować. Skala tego procederu porównywalna jest do działania „mafii paliwowej”.

Schemat działania sprawców tego typu przestępstw przypomina mechanizmy wykorzystywane przez firmy biorące udział w procederze fikcyjnego obrotu paliwami. Łańcuchy firm-słupów wystawiają faktury na rzekomy obrót złomem, jednak nie dochodzi do faktycznego obrotu towarem.

Sprzedaż złomu oraz przetwarzanie odpadów metalowych podlega opodatkowaniu stawką 22% (od 1 stycznia 2011 roku – 23%). Ryzyko nadużyć podatkowych wiąże się przede wszystkim z:

- odliczaniem podatku naliczonego z faktur wystawionych przez nieistniejące podmioty (firmy-słupy),

- wyłudzeniem bezpośredniego zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym, które ma miejsce głównie w przypadku wewnątrzwspólnotowej dostawy lub sprzedaży eksportowej, podlegających preferencyjnej stawce VAT 0%.

W toku przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że faktury dokumentujące zakup złomu pochodziły od: podmiotów fikcyjnych, firm zarejestrowanych, które jednak zniknęły z rynku bez uregulowania należnych zobowiązań podatkowych, osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, a tym samym nieuprawnionych do wystawiania faktur, podatek naliczony zaś, wynikający z tych dokumentów był każdorazowo odliczony przez nabywcę.

Możliwość czerpania nielegalnych zysków opartych na fikcyjnym obrocie złomem i związanym z tym fałszowaniem faktur powinna co najmniej ograniczyć wprowadzana właśnie zmiana przepisów w znowelizowanej ustawie o podatku od towarów i usług. Nowe przepisy zmieniają system naliczania i odliczania podatku od towarów i usług w obrocie. Zmiana ta polega przede wszystkim na przesunięciu obowiązku podatkowego rozliczenia podatku od towarów i usług z tytułu dostawy złomu oraz przenoszenia uprawnień do emisji gazów cieplarnianych ze sprzedawcy na nabywcę. W takim wypadku, zarówno nabywcom, jak i usługobiorcom przysługiwałoby prawo do odliczenia podatku jako podatku naliczonego na ogólnych zasadach, który z tytułu dokonania na ich rzecz dostawy lub świadczenia usług byłby u nich podatkiem należnym. Podstawą opodatkowania przy nabyciu złomu będzie kwota, którą nabywca będzie obowiązany zapłacić. Zmiany te z założenia mają na celu wyeliminowanie mechanizmów rozliczania VAT wykorzystywanych przez podatników nadużywających prawa do odliczenia podatku naliczonego za pomocą tzw. słupów, jak i wystawiania pustych faktur.

Wyłudzenia podatku VAT – karuzele podatkowe

Szczególnie groźną formą oszustw w podatku od wartości dodanej (VAT) wykorzystującą mechanizm rozliczeń podatku VAT są oszustwa karuzelowe. Wynika to przede wszystkim z ich złożoności, operowania w środowisku międzynarodowym oraz teoretycznie nieograniczonej kwoty podatku, jaka może być przedmiotem wyłudzenia przy stosunkowo niewielkich nakładach finansowych oszustów.

Oszustwo karuzelowe w handlu wewnątrzwspólnotowym (karuzela podatkowa) to przestępstwo popełniane w sposób zorganizowany, przy wykorzystaniu opodatkowania stawką 0% wewnątrzwspólnotowych dostaw towarów (podatkiem VAT).

W uproszczeniu mechanizm oszustwa można określić jako fikcyjny przepływ towarów pomiędzy co najmniej dwoma (w praktyce znacznie więcej) krajami UE, organizowany w taki sposób, że towary te „fakturowo” wracają do państw pochodzenia. Każdy taki obieg oznacza zwiększenie kwoty, na jaką dokonywane jest oszustwo o kwotę podatku VAT związanego z transakcją.

Ułatwieniem w popełnianiu tego typu oszustw jest brak kontroli granicznych, wynikający ze swobody przepływu towarów w ramach krajów Wspólnoty Europejskiej. Umożliwia to proste symulowanie obiegu towarów pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w oszustwie bez faktycznego posiadania towaru lub bez ponoszenia kosztów jego transportu (obieg fakturowy). Spotykane są także odmiany transakcji karuzelowych, w których towar istnieje i jest rzeczywiście przewożony po „łańcuchu” dostaw w celu zachowania pozorów normalnego obrotu towarowego.

Obecnie obserwuje się wykorzystywanie w tego typu przestępstwach również innych towarów (prawo do emisji gazów cieplarnianych, materiały budowlane, stal i wyroby ze stali), niż miało to miejsce dotychczas (złom, telefony komórkowe, karty pre-paid, elektronika i komputery). Przedmiotem oszustwa karuzelowego mogą być wszystkie rodzaje towarów będących przedmiotem wymiany.

W zakresie przestępstw związanych z VAT należy uwzględnić także nowy rodzaj oszustw, polegających na unikaniu tego podatku w imporcie przy stosowaniu procedury celnej 42xx. Procedura ta oznacza dopuszczenie do obrotu z jednoczesnym wprowadzeniem na rynek krajowy towarów, które podlegają zwolnieniu z podatku VAT, pod warunkiem że stanowią one przedmiot dostawy wewnątrzspółnotowej do innego państwa.

Do oszustwa unikania podatku w imporcie wykorzystywane są podmioty o charakterze znikającego podatnika (analogicznie, jak przy oszustwach karuzelowych), które zyskały roboczą nazwę „znikającego importera”. Do typowych nadużyć w tym procederze należą: różnice między ceną zadeklarowaną w dokumentacji importowej a ceną rzeczywistą zapłaconą przez importera, brak rzeczywistej dostawy do innego państwa UE i sprzedaż towaru na „czarnym rynku”, dostawa towaru do znikających podatników lub kradzież numeru VAT.

W ostatnich latach organa ścigania państw UE sygnalizują narastające zjawisko oszustw podatkowych związanych z handlem prawami do emisji dwutlenku węgla. Polska formalnie może uczestniczyć w europejskim rynku handlu uprawnieniami do emisji np. w przypadku jeśli pojawi się nadwyżka, którą można odsprzedać. Obecny poziom emisji dwutlenku węgla jest mniejszy niż limit przyznany w ramach protokołu z Kioto. Udział podmiotów gospodarczych w obrocie emisjami dwutlenkiem węgla uzależniony jest od obligatoryjnego zarejestrowania i założenia konta w Krajowym Administratorze Systemu Handlu Uprawnieniami do Emisji. W Polsce tą bazą administruje Instytut Ochrony Środowiska. Funkcjonująca w UE zasada terytorialnej suwerenności podatkowej państw wskazuje wprost, że transakcje powinny zostać opodatkowane w państwie, na terytorium którego następuje rzeczywista konsumpcja nabytych praw lub usług.

Potencjalny mechanizm wyłudzenia VAT może polegać na karuzeli podatkowej: nieuczciwa firma zakupuje na zagranicznej giełdzie uprawnienia do emisji CO², które następnie sprzedaje polskiej firmie zajmującej się obrotem uprawnień lub fabryce, która emituje CO² i potrzebuje takich dodatkowych uprawnień. Podmiot, który zakupił na zagranicznej giełdzie te prawa, sprzedaje je, nalicza podatek VAT i pobiera go od kupującego, lecz nie odprowadza go fiskusowi, a po przeprowadzeniu operacji znika. W 2010 roku Policja prowadziła dwa postępowania przygotowawcze, w których taki proceder stanowił zasadniczy mechanizm przestępczy.

Fikcyjne faktury

Z przedstawionymi przestępstwami nierozzerwalnie łączy się kwestia wprowadzania do obrotu gospodarczego fikcyjnych faktur, zwanych również *pustymi* lub *kosztowymi*. Faktury te nie odzwierciedlają rzeczywistych zdarzeń gospodarczych, co oznacza, że sprzedaż towarów lub usług będących przedmiotem tych faktur nigdy nie miała miejsca. Fikcyjne faktury wystawiane są w większości przypadków przez osoby, które zarejestrowały działalność gospodarczą, ale faktycznie jej nie prowadzą.

Przestępstwa związane z wprowadzeniem do obrotu fikcyjnych faktur przybierają różne formy, począwszy od tych mniej skomplikowanych, polegających na zakupie przez przedsiębiorcę jednej lub kilku fikcyjnych faktur w celu zmniejszenia obciążeń podatkowych, a skończywszy na tworzeniu zorganizowanych struktur przestępczych, których celem jest, w głównej mierze, wyłudzenie nienależnych zwrotów VAT z tytułu eksportu lub dostaw wewnątrzspółnotowych.

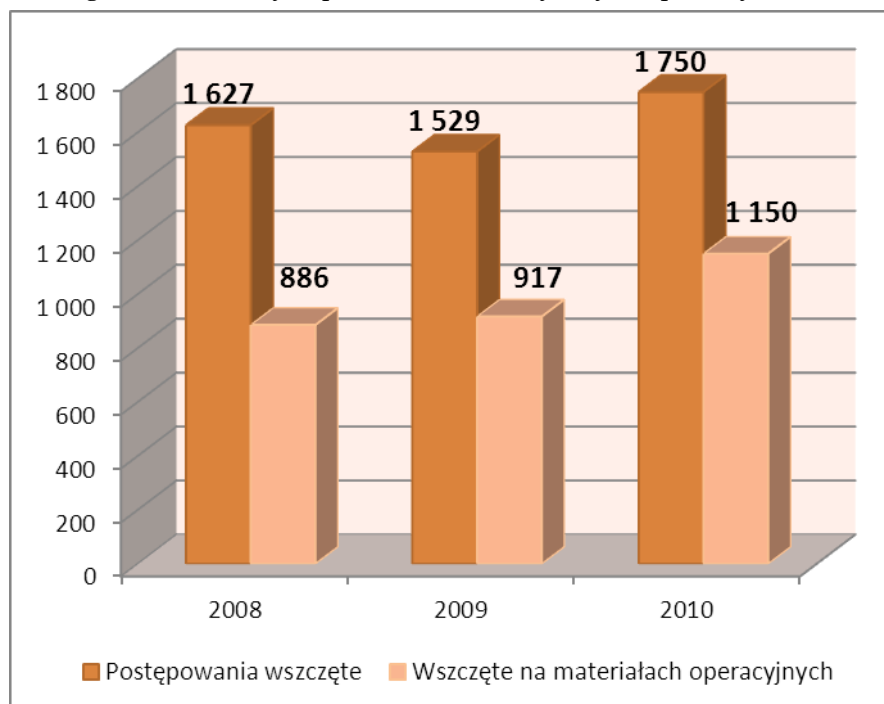
Skala oraz dynamika zagrożeń, utrzymujące się tendencje, nowe trendy i prognozy

Policja

Postępowania wszczęte

W roku 2010 organy Policji wszczęły 1750 postępowań w zakresie obrotu paliwami, wyrobami alkoholowymi oraz tytoniowymi, wyłudzenia podatku od towarów i usług VAT oraz innych podatków od osób fizycznych i prawnych. Jest to wzrost o 14,4% w stosunku do roku 2009. Ponadto w 2010 roku w stosunku do 2009 roku znacznie wzrosła liczba postępowań przygotowawczych wszczętych na materiałach operacyjnych (o 20%). Udział postępowań wszczętych na materiałach operacyjnych w ogólnej liczbie wszczętych postępowań przygotowawczych wynosi 63%.

Wykres 7.2.1 Liczba postępowań wszczętych przez Policję ogółem i na materiałach operacyjnych w zakresie obrotu paliwami, wyrobami alkoholowymi oraz tytoniowymi, wyłudzenia podatku od towarów i usług VAT oraz innych podatków osób fizycznych i prawnych w latach 2008–2010

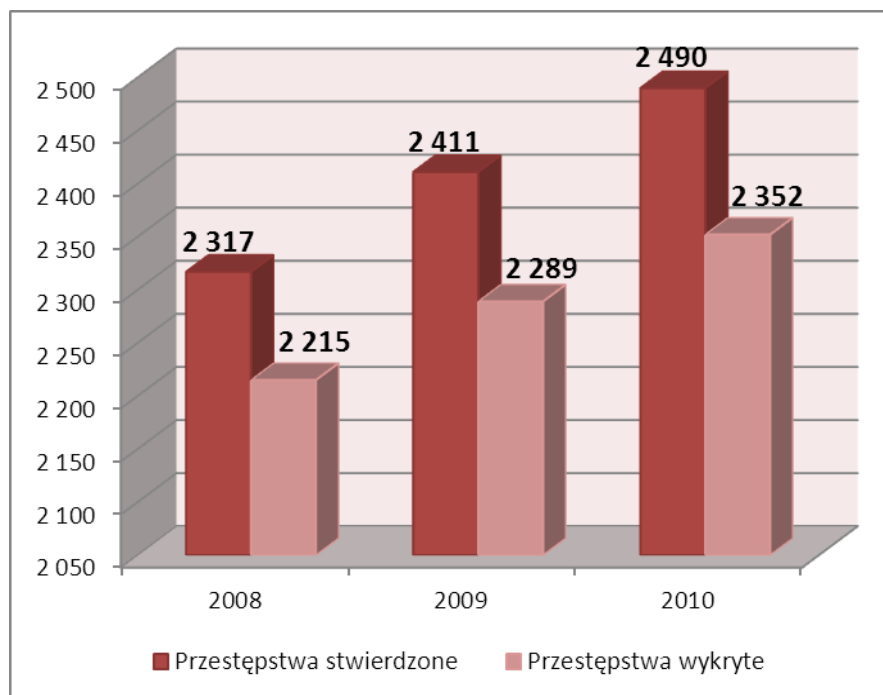

Źródło: KGP

Przestępstwa stwierdzone

W 2010 roku Policja stwierdziła 2490 przestępstw w zakresie obrotu paliwami, wyrobami alkoholowymi oraz tytoniowymi, wyłudzenia podatku od towarów i usług VAT oraz innych podatków osób fizycznych i prawnych. Jest to o 3,2% więcej niż w roku 2009. Liczba przestępstw wykrytych przez Policję w omawianej kategorii wyniosła w 2010 roku 2352, co oznacza wzrost o 2,8% w stosunku do roku 2009.

Wykres 7.2.2 Liczba przestępstw stwierdzonych i wykrytych przez Policję w zakresie obrotu paliwami, wyrobami alkoholowymi oraz tytoniowymi, wyłudzenia podatku od towarów i usług VAT oraz innych podatków osób fizycznych i prawnych w latach 2008–2010

Źródło: KGP

W 2010 roku Policja stwierdziła najwięcej przestępstw z artykułów 63 § 1–3, 64 § 1, 65 § 1–3 k.k.s. (41% w stosunku do wszystkich przestępstw stwierdzonych w omawianej kategorii), art. 41–44 ustawy z dnia 18 października 2006 roku *o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych* (17%) oraz artykułów 54–56 k.k.s. (15%).

Jednocześnie zauważalne wzrosty liczby przestępstw stwierdzonych w 2010 roku w porównaniu z rokiem 2009 odnotowano należy w kategorii przestępstw z artykułów 63 § 1–3, 64 § 1, 65 § 1–3 k.k.s. (wzrost o 35%) i z art. 286 § 1 k.k. (wzrost o 82%). Największe spadki widoczne są w liczbie przestępstw stwierdzonych z art. 41–44 ustawy z dnia 18 października 2006 roku *o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych* (o 44%).

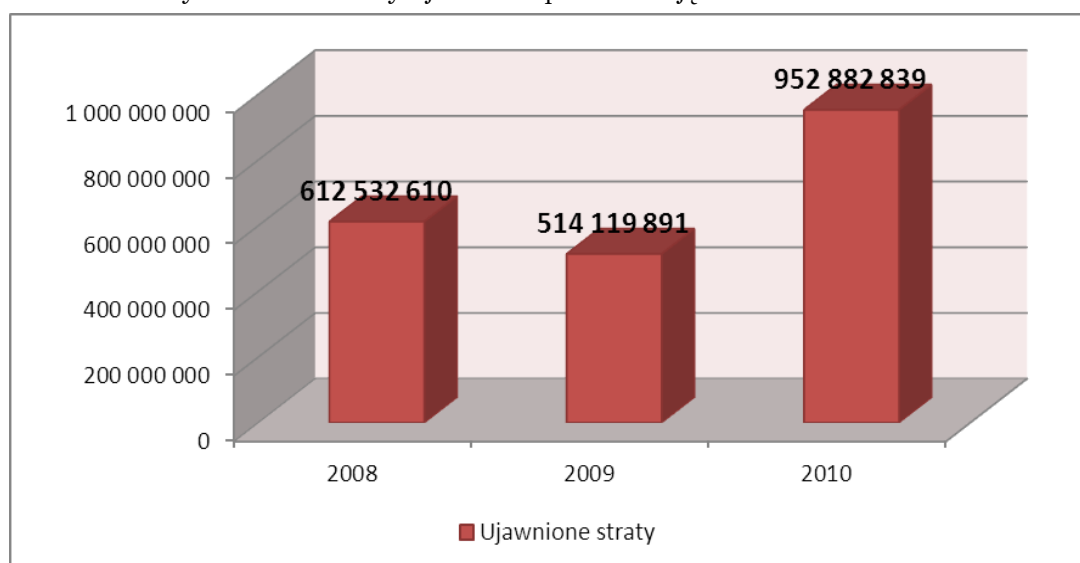
Tabela 7.2.1 Liczba przestępstw stwierdzonych i wykrytych przez Policję w zakresie obrotu paliwami, wyrobami alkoholowymi oraz tytoniowymi, wyłudzenia podatku od towarów i usług VAT oraz innych podatków osób fizycznych i prawnych w podziale na poszczególne kategorie, w latach 2008–2010

	Przestępstwa stwierdzone			Przestępstwa wykryte		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
art. 63 § 1-3, art. 64 § 1, art. 65 § 1-3 k.k.s.	771	757	1023	763	745	1011
art. 41-44 ust. o wyr. nap. spir.	419	752	417	404	716	391
art. 54-56 k.k.s.	387	384	373	388	382	371
art. 12a ust. 1 i 2 ust. o wyr. alk. etyl. tyt.	162	131	116	144	128	110
art. 286 § 1 k.k.	297	123	244	296	119	236
art. 31-35 ust. o sys. paliw	122	75	61	103	61	45
art. 76-78 k.k.s.	29	54	101	28	54	101
art. 69 § 1-4, art. 73 § 1 k.k.s.	22	30	41	22	30	41
art. 12a ust. 1 i 2 i art. 14 ust. o	32	22	16	32	21	16
art. 13 ust. o wyr. alk. etyl. tyt.	53	65	82	16	18	16
art. 70 § 1-4, art. 71 k.k.s.	0	6	0	0	6	0
art. 14 ust. o wyr. alk. etyl. tyt.	10	3	9	10	3	9
art. 67 § 1-2 k.k.s.	9	5	1	5	3	1
art. 66 § 1, art. 68 § 1 k.k.s.	3	4	5	3	3	3
art. 72, 74 § 1-3, art. 75 § 1-2 k.k.s.	1	0	1	1	0	1
RAZEM	2317	2411	2490	2215	2289	2352

Źródło: KGP

W 2010 roku w dziedzinie przestępczości związanej z obrotem paliwami, wyrobami alkoholowymi oraz tytoniowymi, wyłudzenia podatku od towarów i usług VAT oraz innych podatków osób fizycznych i prawnych wartość oszacowanych przez Policję strat wyniosła 952 882 839 zł i była wyższa niż w 2009 roku o 85%.

Wykres 7.2.3 Straty ujawnione przez Policję w latach 2008–2010

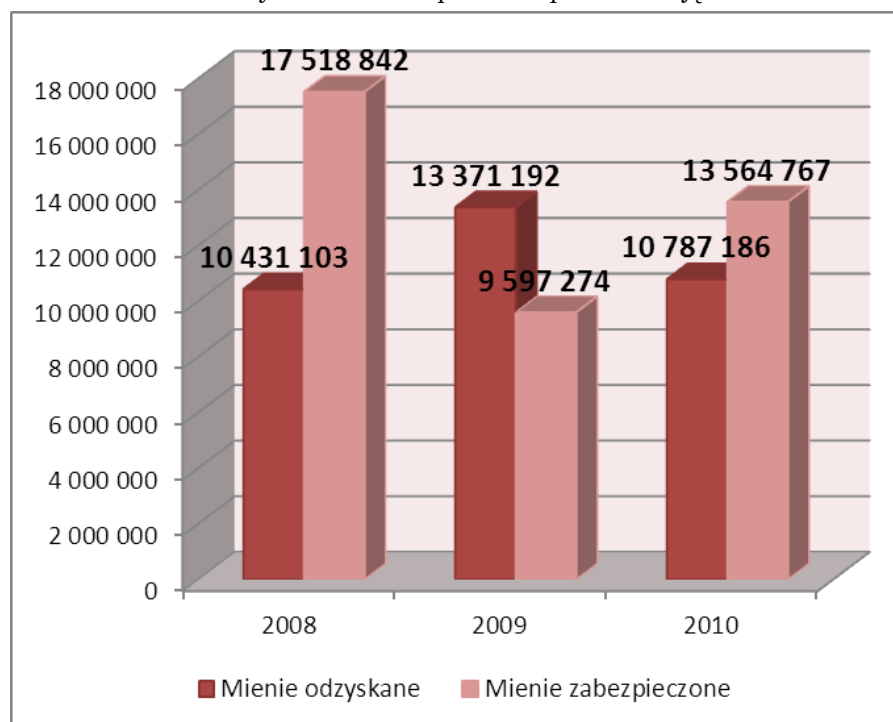

Źródło: KGP

Wartość mienia zabezpieczonego przez Policję w zakresie naruszeń związanych z obrotem paliwami, wyrobami alkoholowymi oraz tytoniowymi, wyłudzeniami podatku od towarów i usług VAT oraz innymi podatkami osób fizycznych i prawnych wyniosła w 2010 roku 13 564 767 zł i wzrosła w porównaniu z 2009 rokiem o 41%.

Natomiast wartość mienia odzyskanego w 2010 roku wyniosła 10 787 186 zł i była niższa w porównaniu z 2009 rokiem o 19%.

Wykres 7.2.4 Mienie odzyskane i zabezpieczone przez Policję w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Najwyższe straty w omawianej dziedzinie przestępczości wynikają z naruszeń art. 54–56 k.k.s. – w 2010 roku stanowiły one 74% wartości strat w tym obszarze. Tym samym najwyższa wartości mienia zabezpieczonego przez Policję pochodzi również z naruszeń wskazanych przepisów (64%).

90% mienia odzyskanego pochodzi z przestępstw określonych w: art. 63 § 1–3, art. 64 § 1, art. 65 § 1–3 k.k.s. Warto zwrócić uwagę, że również stosunkowo wysokie zabezpieczenie mienia następuje w związku z ww. przepisami – 22%.

Tabela 7.2.2 Wartość ujawnionych strat, mienia odzyskanego i zabezpieczonego przez Policję ogółem oraz we wszystkich kategoriach (w zł)

	Straty			Mienie odzyskane			Mienie zabezpieczone		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
art. 63 § 1-3, art. 64 § 1, art. 65 § 1-3 k.k.s.	98 866 552	25 015 467	47 932 220	4 700 580	2 893 263	9 801 333	3 845 161	1 704 009	2 955 965
art. 67 § 1-2 k.k.s.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 66 § 1, art. 68 § 1 k.k.s.	3 654	220	-	-	-	-	1 500	-	230
art. 70§1-4, art. 71 k.k.s.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 72, 74 § 1-3, art. 75 § 1-2 k.k.s.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 69 § 1-4, art. 73 § 1 k.k.s.	7 975 387	33 214 328	30 781 321	16 000	30 000	130 224	243 000	257 280	36 836
art. 12a ust. 1 i 2 ust. o wyr. alk. etyl. tyt.	113 187	142 797	72 334	96 369	480	-	10 279 568	58 300	54 250
art. 13 ust. o wyr. alk. etyl. tyt.	589 524	1 158 233	302 126	1 190	312	-	46 500	30 100	39 370
art. 14 ust. o wyr. alk. etyl. tyt.	9 273	161 980	9 054 115	-	161 980	-	21 850	-	550
art. 12a ust. 1 i 2 i art. 14 ust. o wyr. alk. etyl. tyt.	1 134	230	23 618 851	-	-	-	4 800	200	300
art. 41-44 ust. o wyr. nap. spir.	-	-	-	-	-	-	846 372	445 118	82 851
art. 31-35 ust. o sys. paliw	-	-	-	-	-	-	180 500	707 550	1 660 900
art. 54-56 k.k.s.	419 221 248	401 926 125	705 332 180	3 805 541	6 980 163	555 629	2 045 591	5 844 497	8 659 515
art. 76-78 k.k.s.	7 168 819	12 971 490	45 218 852	15 315	3 250 087	300 000	4 000	550 220	74 000
art. 286 § 1 k.k.	78 583 832	39 529 021	90 570 840	1 796 108	54 907	-	-	-	-
RAZEM	612 532 610	514 119 891	952 882 839	10 431 103	13 371 192	10 787 186	17 518 842	9 597 274	13 564 767

Źródło: KGP

Prokuratura Generalna

Wyroby tytoniowe

W 2010 roku we wszystkich jednostkach organizacyjnych prokuratury prowadzone były łącznie 1984 postępowania przygotowawcze dotyczące tzw. przestępczości papierosowej (przemyt, paserstwo, nielegalne wytwarzanie wyrobów tytoniowych i inne), przy czym 1652 w tym okresie wszczęto, pozostałe stanowiły kontynuację wcześniej prowadzonych postępowań.

Postępowania w tego typu sprawach prowadzone są przez jednostki prokuratury we wszystkich okręgach apelacyjnych, jednak najwięcej jest ich w okręgach znajdujących się wzdłuż wschodniej granicy kraju, tj: lubelskim, białostockim i rzeszowskim.

Dane dotyczące sposobu zakończenia tego typu postępowań przedstawiają się następująco:

- liczba spraw zakończonych odmowami wszczęcia postępowania – 20;
- liczba spraw zakończonych umorzeniem – 274, w tym w fazie ad personam – 42 (przeciwko 58 osobom).
- liczba spraw zakończonych aktami oskarżenia – 1130, łącznie w stosunku do 1722 osób;
- liczba spraw zakończonych w inny sposób (zawieszenie postępowania, przekazania do urzędów celnych, połączenia itp.) – 472.

Łączna wartość należności publicznoprawnych narażonych na uszczuplenie oraz szkód poniesionych przez inne podmioty we wszystkich sprawach zakończonych w 2010 roku aktami oskarżenia wyniosła 541 635 018 zł.

Paliwa ciekłe

W 2010 roku prokuratura prowadziła 246 postępowań przygotowawczych w sprawach nadużyć w obrocie paliwami, przy czym 51 zostało w tym okresie wszczętych, pozostałe stanowiły kontynuację wcześniej prowadzonych postępowań. Zakończonych zostało 180 postępowań, 54 zostało umorzonych. Wniesionych zostało 92 akty oskarżenia przeciwko 441 podejrzanym. W sprawach dotyczących tzw. przestępczości paliwowej zapadło łącznie 240 orzeczeń sądowych, w których skazano 205 osób. Skala ustalonych w śledztwach nadużyć w 2010 roku wyniosła 739 095 943 zł.

Obrót złomem

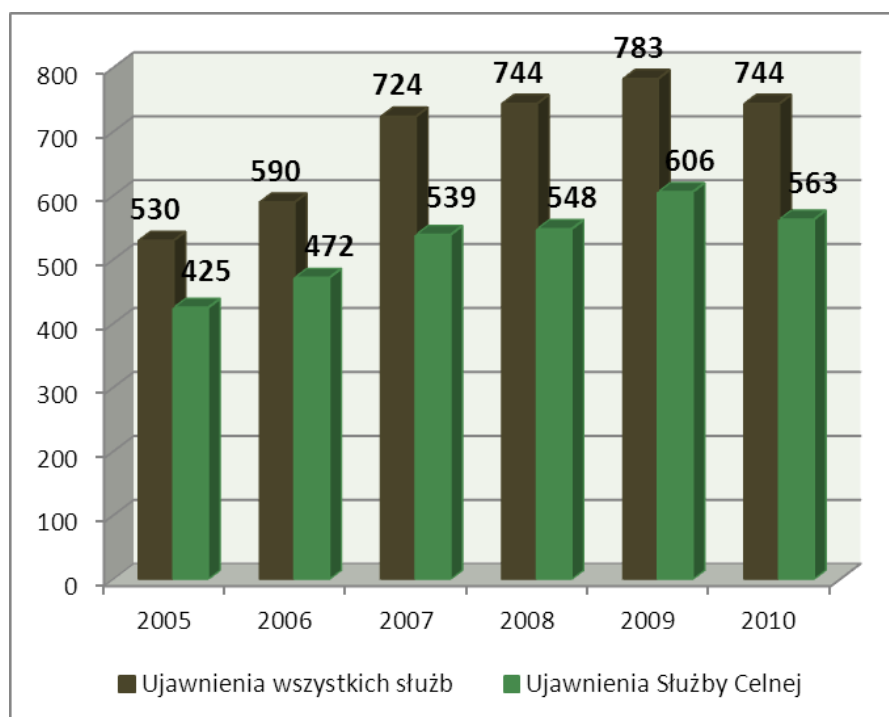
W 2010 roku jednostki prokuratury prowadziły łącznie 163 postępowania w sprawach nadużyć w obrocie złomem stali i metali kolorowych, z czego w 2010 roku wszczęto 54. Zakończono 97 spraw, z czego 41 aktami oskarżenia wobec 186 osób. W 40 sprawach zapadły wyroki skazujące w stosunku do 107 osób, jedna została uniewinniona. Skala ustalonych w śledztwach nadużyć w 2010 roku wyniosła 239 530 360 zł.

Służba Celna

Wyroby tytoniowe

Według danych Służby Celnej w 2010 roku ujawniono w Polsce 744 mln sztuk nielegalnych papierosów, co stanowiło spadek w porównaniu z 2009 rokiem o 5% (783 mln sztuk). Skala tego zjawiska w roku 2010 jest porównywalna do liczby ujawnień odnotowanej w 2008 roku. Największy udział w ujawnialności nielegalnego obrotu papierosami mają funkcjonariusze Służby Celnej: 70%–80% wszystkich przypadków w latach 2005–2010.

Wykres 7.2.5 Liczba nielegalnych papierosów zajętych w Polsce (w milionach sztuk) w latach 2005–2010

Źródło: Służba Celna

Widoczne jest coraz większe rozdrobnienie w nielegalnym obrocie wyrobami tytoniowymi, głównie papierosami: w 2010 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, Służba Celna odnotowała więcej pojedynczych ujawnień, zajmując przy tym mniejsze ilości papierosów. Tendencja ta widoczna jest szczególnie w odniesieniu do ujawnień dokonanych w środkach transportu drogowego.

Według informacji Służby Celnej transport drogowy jest nadal dominującą metodą przemieszczania wyrobów tytoniowych pochodzących z nielegalnych źródeł: w 2010 roku 72% wszystkich papierosów zajętych przez organy celne ujawniono w pojazdach kołowych (w 2008 roku było to 68%, w 2009 – 74%), najwięcej w samochodach osobowych (41% w 2010 roku, natomiast 39% w 2008 i 40,1% w 2009 roku). W liczbach bezwzględnych widoczny jest jednak spadek ilości ujawnianych papierosów, gdyż w 2010 roku w środkach transportu drogowego zajęto łącznie ponad 405 mln szt. papierosów, natomiast w roku 2009 – 450 mln sztuk.

W roku 2008 w samochodach osobowych średnia liczba papierosów zajęta w pojedynczym ujawnieniu wyniosła 3501 szt., w 2009 – 2868 szt., a w 2010 – 2560 szt.

Podobna sytuacja występuje przy ujawnieniach nielegalnych papierosów w samochodach ciężarowych: średnia liczba nielegalnych papierosów zajęta w jednym ujawnieniu zmniejszyła się w 2010 roku do 49 733 szt., wobec 85 882 szt. w 2009 roku i 53 697 szt. w roku 2008.

W 2010 roku Służba Celna odnotowała spadek ilości papierosów ujawnionych w transporcie kolejowym. Dotyczy to zarówno przewozów w pociągach osobowych, jak i towarowych.

W 2010 roku ujawniono 48,3 mln szt. nielegalnych papierosów, w 2009 roku – 83,2 mln szt., a w roku 2008 – 120 mln szt.

W 2010 roku Izba Celna w Gdyni odnotowała 6 ujawnień prób przemytu papierosów w kontenerach morskich. Łącznie zajęto w nich prawie 40 mln szt. papierosów. Są to ujawnienia na podobnym poziomie, jak w 2009 roku (4 ujawnienia, gdzie łącznie zajęto prawie 42 mln szt. papierosów).

Służba Celna obserwuje narastający problem obrotu tytoniem w różnej postaci. Zjawisko to znajduje potwierdzenie w dokonanych ujawnieniach tytoniu. W 2009 roku organy celne odnotowały 200 przypadków takich ujawnień, a w 2010 już 3291. Pod względem ilości zajętego tytoniu w 2009 roku organy celne zajęły ponad 38 ton tytoniu, a w 2010 ponad 126 ton.

Wyroby alkoholowe

Działania służb celnych doprowadziły do zajęcia w 2010 roku alkoholu i wyrobów alkoholowych w ilości 260 tys. litrów o wartości ponad 12,8 mln zł.

Do znaczących wyników kontroli zaliczyć należy ujawnianie nielegalnych miejsc odkażania i rozlewania alkoholu. Służba Celna samodzielnie, bądź we współpracy z innymi służbami, wykryła 22 takie przypadki.

W zakresie zjawisk i przestępstw podatkowych dokonywanych z użyciem wyrobów alkoholowych można stwierdzić częste występowanie czynów polegających na odkażaniu, konfekcjonowaniu i dystrybuowaniu alkoholu etylowego skażonego, zwolnionego od podatku akcyzowego, który jest dystrybuowany w opakowaniach jednostkowych do celów spożywczych.

Paliwa ciekłe

W 2010 roku Służba Celna dokonała 811 kontroli podatkowych u przedsiębiorców, z czego w 405 kontrolach stwierdzono szacunkowe uszczuplenia w zakresie paliw silnikowych na kwotę 247 210 718 zł. Ponadto Służba Celna przeprowadziła 17 032 kontrole paliwa w bakach, przy czym wyniki 693 kontroli były pozytywne.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

W 2010 roku ABW prowadziła 74 postępowania w sprawach skutkujących uszczupleniami podatkowymi (z czego 34 postępowania wszczęto w 2010 roku), w tym 13 dotyczących obrotu wyrobami tytoniowymi, 1 wyrobami alkoholowymi, 2 obrotu paliwami i 6 dotyczące obrotu złomem. Liczba postępowania wszczętych przez ABW w 2010 roku z katalogu spraw ekonomicznych wynosiła 130, z czego na własnych materiałach operacyjnych – 60. Przedstawiono 389 zarzutów w 94 sprawach. Najwięcej zarzutów dotyczyło czynów z art. 286 § 1 k.k. (60%) i art. 54–56 k.k.s. (22%).

Straż Graniczna

Wyroby tytoniowe

W roku 2010 Straż Graniczna przyczyniła się do ujawnienia 215 548 296 szt. papierosów bez polskich znaków skarbowych akcyzy (co stanowi spadek o 2% w stosunku do roku 2009) o wartości 93 460 005 zł (co stanowi wzrost o 56% w stosunku do 2009 roku, jednakże wzrost ten spowodowany jest podniesieniem przez Ministra Finansów ceny umownej za paczkę zawierającą 20 szt. papierosów).

Wyroby alkoholowe

W roku 2010 Straż Graniczna przyczyniła się do ujawnienia 42 993 litrów alkoholu o wartości 2 371 813 zł. W porównaniu z rokiem 2009 odnotowano 71 - procentowy spadek ilości zatrzymanego alkoholu.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Inspekcja Handlowa

Wyroby tytoniowe i alkoholowe

Inspekcja Handlowa prowadziła kontrole w zakresie przestrzegania przepisów o oznaczaniu wyrobów alkoholowych i tytoniowych znakami skarbowymi akcyzy. W 2010 roku kontrole przeprowadzono w 917 jednostkach handlowych (w 2009 roku – w 1269), w których sprzedawany był alkohol i wyroby tytoniowe, w tym w: 612 placówkach detalicznych, 151 placówkach gastronomicznych i 154 hurtowniach. Niektórych kontroli dokonano razem z funkcjonariuszami Policji. Badaniami objęto 8 tys. partii wyrobów alkoholowych oraz 3,5 tys. partii wyrobów tytoniowych. Nieprawidłowości stwierdzono w 4 sklepach i 2 hurtowniach i 1 placówce gastronomicznej. Polegały one na wprowadzeniu do obrotu wyrobów alkoholowych i tytoniowych bez znaków skarbowych akcyzy, bądź opatrzonych banderolą, która straciła ważność. W zakresie obrotu towarami banderolowanymi w 2010 roku Inspekcja Handlowa złożyła 3 doniesienia na Policję lub do prokuratury.

Paliwa ciekłe

W 2010 roku kontrola jakości paliw ciekłych objęła swoim zasięgiem stacje paliw i hurtownie zlokalizowane we wszystkich województwach. Łącznie skontrolowano 1056 stacji oraz 46 hurtowni posiadających zbiorniki stacjonarne (w tym bazy paliwowe producentów paliw i magazynujących paliwa), pobierając do analiz laboratoryjnych łącznie 1194 próbki paliw. Na podstawie otrzymanych raportów z wynikami badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratoria należy stwierdzić, że ogółem 50 zbadanych próbek paliw (tj. 4,19% zbadanych) nie spełniało wymagań jakościowych. Dotyczyło: to 30 próbek oleju napędowego (4,7%) i 20 próbek benzyny (3,6% zbadanych). W kwestionowanych próbkach, podobnie jak w latach poprzednich, stwierdzano zdecydowanie więcej przypadków, w których wymagań nie spełniał tylko jeden parametr. Dotyczyło to ponad 76% próbek, w tym 87% próbek oleju napędowego i 60% próbek benzyn. W pozostałych przypadkach stwierdzano niezgodność z wymaganiami rozporządzenia kilku parametrów jakościowych.

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej

Wyłudzenia podatku VAT

W 2010 roku przeprowadzonych zostało 1619 kontroli skarbowych, dla których wydano decyzje w zakresie podatku VAT w wysokości 1047 mln zł. Jednocześnie liczba kontroli dla których złożono korektę deklaracji w zakresie podatku VAT, wyniosła 1386, a wartość złożonych w tym zakresie korekt deklaracji – 96,7 mln zł. Kwota ta obejmuje także wartości związane z oszustwami karuzelowymi. Jednocześnie w 2010 roku kontrola skarbową ujawniła ponad 84 tysięcy fikcyjnych faktur, których wartość opiewała na łączną kwotę 3711 mln zł.

Paliwa ciekłe

Kontrole obrotu paliwami płynnymi mają dwa cele: odzyskiwanie utraconych należności budżetu państwa z tytułu podatku akcyzowego (a także podatku VAT) wskutek działalności grup przestępczych oraz wyeliminowanie procederu i rozbicie grupy przestępczej w wyniku wspólnych działań z organami ścigania.

W 2010 roku zakończono 378 kontroli obrotu paliwami płynnymi i wydano 1352 decyzje na kwotę 250 mln zł (plus odsetki w wysokości 129 mln zł) w zakresie podatku akcyzowe-

go i 227 mln zł (plus odsetki w wysokości 92 mln zł) w zakresie podatku VAT.

Nieprawidłowości przy rozliczaniu podatku od towarów i usług, w tym wykazywanie w deklaracjach nienależnych zwrotów VAT

Dane dotyczące przeprowadzonych w latach 2008–2010 kontroli podatkowych dotyczących sprawdzenia zasadności wykazywanych kwot nadwyżki podatku naliczonego nad należnym do zwrotu na rachunek bankowy wskazują, że w tej dziedzinie nie maleje skala ujawnianych przez organy podatkowe nieprawidłowości. Udział kontroli, w przypadku których wykryto nieprawidłowości, wynosił w obszarze podatku VAT w latach 2008 i 2009 ok. 47%, natomiast w roku 2010 wzrósł do 55%. W 2010 roku kwota uszczuplenia z tego tytułu wzrosła o ok. 60% (z 531 mln zł do 847 mln zł).

Tabela 7.2.3 Kontrole podatkowe przeprowadzone przez urzędy skarbowe w zakresie podatku od towarów i usług (ogółem)

Rok		Kontrole właściwe		Kontrole do- raźne dot. za- sadności zwro- tu VAT
		VAT	w tym dot. zwrotu	
2008	Liczba kontroli ogółem	299 963	64 390	966
	Liczba kontroli, w przypadku których wykryto nieprawidłowości	139 958	26 118	169
	Kwota uszczuplenia w tys. zł	503 361	237 941	306
2009	Liczba kontroli ogółem	304 506	68 870	1118
	Liczba kontroli, w przypadku których wykryto nieprawidłowości	144 294	27 254	241
	Kwota uszczuplenia w tys. zł	531 284	236 531	4294
2010	Liczba kontroli ogółem	281 979	67 309	1026
	Liczba kontroli, w przypadku których wykryto nieprawidłowości	157 593	30 356	261
	Kwota uszczuplenia w tys. zł	847 562	390 455	2440

Źródło: GIKS

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za niektóre przestępstwa określone w kodeksie karnym skarbowym

Art. 54 § 1 i 2 k.k.s., 55 § 1 i 2 k.k.s., 56 § 1 i 2 k.k.s.:

W roku 2010 w sądach rejonowych za ww. przestępstwa osądzono łącznie 3622 osoby, z czego 3314 skazano. Kary pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 212 osób (w tym w zawieszeniu: 190 przypadków). Warunkowo umorzono postępowanie w 57 przypadkach, umorzono postępowanie w 95 sprawach. Uniewinniono 147 osób. Przed wyrokiem 5 osób było tymczasowo aresztowanych.

Art. 63 § 1–3 k.k.s.:

W roku 2010 w sądach rejonowych za ww. przestępstwa osądzono łącznie 78 osób, z czego 74 skazano. Kary pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 3 osób (w tym w 3 zawieszeniu). Warunkowo umorzono postępowanie w 1 przypadku, umorzono postępowanie w 1 sprawie. Uniewinniono 1 osobę.

Art. 66 § 1, k.k.s.:

W roku 2010 w sądach rejonowych za ww. przestępstwa osądzono łącznie 20 osób, z czego 14 skazano. Kar pozbawienia wolności nie orzeczono.

Art. 67 § 1–2 k.k.s.:

W roku 2010 w sądach rejonowych za ww. przestępstwa osądzono łącznie 32 osoby, z czego 32 skazano. Kar pozbawienia wolności nie orzeczono.

Art. 70 § 1–4 k.k.s.:

W roku 2010 w sądach rejonowych za ww. przestępstwa osądzono łącznie 6 osób, z czego 6 skazano. Kar pozbawienia wolności nie orzeczono.

Art. 73 § 1 k.k.s.:

W roku 2010 w sądach rejonowych za ww. przestępstwa osądzono łącznie 22 osoby, z czego 21 skazano. Kary pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 4 osób (w tym 4 w zawieszeniu). Warunkowo umorzono postępowanie w 1 przypadku.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwa z kodeksu karnego skarbowego (razem)

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 60 orzeczeń za przestępstwa określone w kodeksie karnym skarbowym, z czego 44 prawomocne, 0 nieprawomocnych i 12 tymczasowych aresztowań.

W tym samym czasie notowano 525 wyroków z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwa określone w k.k.s.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie przestępstw akcyzowych oraz wyłudzeń VAT i innych podatków

W 2010 roku nawiązano współpracę między powołanym decyzją Ministra Finansów zespołem zadaniowym ds. koordynacji działań organów celnych, podatkowych oraz kontroli skarbowej w zakresie kontroli opodatkowania podatkiem akcyzowym a przedstawicielami Prokuratury, Policji i ABW. W toku swoich działań zespół planuje m.in:

- opracować zasady wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi służbami, która usprawni koordynację, np. działań kontrolnych prowadzonych na określonym terenie, na etapie przygotowania do kontroli lub planowania kontroli albo wszczęcia postępowania karnego skarbowego,
- stworzyć „mapę zagrożeń” wskazującą obszary potencjalnego nielegalnego obrotu towarami akcyzowymi,
- nawiązać współpracę ze służbami krajów ościennych (Czechy, Niemcy), które zajmują się w swoim kraju nieprawidłowościami w obrocie towarami akcyzowymi.

Jednocześnie w ramach resortu finansów tworzone są Regionalne zespoły ds. zwalczania nieprawidłowości w obrocie towarami akcyzowymi, koordynujące współpracę służb celnych, kontroli skarbowej i podatkowych na poziomie województw.

W 2010 roku weszły w życie przepisy rozporządzenia Rady UE nr 904/2010 powołujące Eurofisc, czyli sieć sprawnej wymiany ukierunkowanych informacji między państwami członkowskimi, mającej na celu ułatwienie wielostronnej współpracy w zakresie zwalczania oszustw w dziedzinie VAT. Koordynatorem udziału Polski w sieci Eurofisc jest Departament Kontroli Skarbowej Ministerstwa Finansów a polską administrację podatkową reprezentuje 3 urzędników łącznikowych. W pierwszym etapie uczestnictwa w sieci Eurofisc polska administracja podatkowa przystąpiła do współpracy w ramach dwóch obszarów roboczych:

- WF1 – oszustwa typu „znikający podatnik” (MTIC),
- WF4 – obserwatorium VAT (centrum analiz nowych trendów w oszustwach ukierunkowane na tworzenie nowych obszarów roboczych).

Warto również zwrócić uwagę na fakt, że urzędy skarbowe wykorzystują procedury wymiany informacji, tj. możliwość wystąpienia przy wykorzystaniu formularza SCAC, do administracji podatkowej właściwego państwa o potwierdzenie wiarygodności transakcji. Stosowanie tego rodzaju procedury umożliwia weryfikację następujących informacji:

- czy transakcja rzeczywiście miała miejsce,
- czy zagraniczny kontrahent zadeklarował nabycie,
- ustalenie faktu zidentyfikowania zarówno nabywcy, jak i dostawcy dla potrzeb transakcji wewnątrzspółnotowych.

Ponadto wykorzystywana jest procedura, o której mowa w art. 19 ww. rozporządzenia Rady WE, zgodnie z którą właściwe władze państw członkowskich mogą zawsze przekazywać sobie nawzajem informacje w drodze wymiany spontanicznej.

W ramach tej wymiany informacji, w zakresie podatku od wartości dodanej na dzień 17 grudnia 2010 roku, liczba spraw wychodzących z Polski wyniosła 2825, natomiast przychodzących z UE do Polski 1811.

Nie bez znaczenia pozostają porozumienia zawierane przez Komendanta Głównego Policji i Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej lub osoby przez nich upoważnione (np. dyrektor Biura Kryminalnego KGP, komendanci wojewódzcy/stołeczny Policji). Porozumienia zawierane są w miarę bieżących potrzeb i dotyczą współdziałania w ramach zespołów koordynacyjnych w sprawach, których zadania Policji, mające na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, mogą być wspomagane działaniami kontroli skarbowej.

Wspomnieć należy również o bieżącej współpracy z Europolem. W ramach realizowanych (za pośrednictwem Europolu) czynności dokonywana jest na bieżąco wymiana informacji pomiędzy służbami policyjnymi państw członkowskich Unii Europejskiej. Wymiana ta polega przede wszystkim na przekazywaniu zapytań do poszczególnych państw o osoby i podmioty objęte postępowaniami; kraje UE w ramach swoich kompetencji krajowych dokonują zleconych czynności i przekazują odpowiedzi celem wykorzystania przez organy danego państwa.

W listopadzie 2010 roku w Przemyślu odbyło się spotkanie służb celnych: Czech, Słowacji, Węgier i Polski, podczas którego dyskutowano nad zwalczaniem przemytu wyrobów tytoniowych wśród państw tzw. Grupy Wyszehradzkiej.

Ponadto Służba Celna na bieżąco współpracuje z oficerami łącznikowymi państw unii oraz z biurem OLAF (Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych).

W 2010 roku odbywały się szkolenia przy udziale ekspertów z Międzynarodowego Stowarzyszenia Producentów Alkoholi i Grupy CEDC z zakresu rozpoznawania oryginalnych wybranych wyrobów alkoholowych (znaki towarowe).

Obszary działania, które wymagają wzmocnienia

Rozwojowi zjawiska wyłudzenia podatku VAT sprzyja w szczególności długość postępowań organów państwa na poszczególnych etapach walki z tą przestępczością oraz mała skuteczność w wykorzystywaniu przez państwo uprawnień do kontroli obrotu gospodarczego, w tym przypadków zwrotu podatku VAT. Podobnie, jak w przypadku działań ograniczających przestępczość nielegalnego obrotu paliwami płynnymi, zasadne byłoby szersze propagowanie informacji o charakterystycznych cechach tego zjawiska wśród przedstawicieli organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Ponadto należy zintensyfikować współpracę wszystkich polskich służb zwalczających ten rodzaj przestępczości, jak również współpracę międzynarodową ze służbami zagranicznymi.

Bardzo ważnym elementem walki z oszustwami karuzelowymi są działania związane z rejestracją podatników oraz kontrolą podmiotów podejrzanych o popełnienie oszustwa karuzelowego, które mają na celu wyeliminowanie z udziału w transakcjach łańcuchowych firm pozornych („znikających podatników” i „słupów”). Wymaga to zaostrzonej kontroli podczas rejestracji podmiotów. W związku z powyższym w niektórych państwach wprowadzono procedury odmowy rejestracji (np. w przypadku braku możliwości kontaktu z wnioskodawcą lub brakiem wystarczających informacji) oraz rejestracji warunkowej (gdy zachodzą podejrzenia, lecz brak podstaw do odmówienia rejestracji). Wprowadzenie w polskich przepisach podatkowych analogicznych regulacji usprawniłoby zwalczanie omawianego procederu.

Niezbędne wydaje się również wprowadzenie rozwiązań prawnych umożliwiających wyrejestrowane z rejestru podatników VAT UE w trybie pilnym podatników spełniających przesłanki uczestnictwa w oszustwach w podatku VAT (np. spełniających większość z następujących warunków: brak stawiennictwa na wezwanie US, stwierdzenie na miejscu braku działalności, niezgodność w systemie VIES, informacja o podejrzeniu oszustwa wynikająca ze SCAC 383 lub z danych sieci Eurofisc, stwierdzenie transakcji z podmiotem uznanym za „znikającego podatnika”).

Z uwagi na fakt, że działania grup przestępczych funkcjonujących w dziedzinie przestępczości ekonomicznej, w zakresie wyłudzeń podatku VAT, polegają m.in. na: wykorzystaniu polskiego i międzynarodowego systemu bankowego do dokonywania przestępstw poprzez przeprowadzanie fikcyjnych transakcji gospodarczych umożliwiających legalizowanie i wyprowadzenie środków finansowych do tzw. rajów podatkowych, Komenda Główna Policji niejednokrotnie wskazywała potrzebę uregulowania dostępu Policji do danych objętych tajemnicą bankową oraz skarbową.

Problematyka przestępczości w zakresie wyłudzenia podatku od towarów i usług VAT oraz innych podatków osób fizycznych i prawnych jest zagadnieniem merytorycznie skomplikowanym i wieloaspektowym. Niezbędne wydaje się zatem organizowanie specjalistycznych

szkoleń z udziałem policjantów pionu do walki z przestępczością gospodarczą oraz pracowników organów kontroli skarbowych. Ponadto należy rozważyć udział prokuratorów w takich szkoleniach. W szczególności poszerzenie wiedzy o mechanizmach ekonomicznych powinno przełożyć się wprost na jakość prowadzonych postępowań przygotowawczych lub formalnego nadzoru nad powierzonymi śledztwami lub zleconymi do wykonania czynnościami.

Właściwe wydaje się kontynuowanie działań zmierzających do:

- przyjęcia w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury jednolitej kwalifikacji prawnej przy ocenie analogicznych zachowań, związanych z nadużyciami procedury obliczania i uiszczania podatku VAT oraz innych podatkowych zobowiązań publiczno-prawnych;
- powołania przez Komendanta Głównego Policji i Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej stałego zespołu, który realizowałby zadania analityczne, koordynacyjne i szkoleniowe w zakresie zwalczania przestępczości wyłudzenia podatku VAT i legalizowania środków finansowych z tytułu fikcyjnego obrotu złomem;
- przystąpienia przez stronę polską do AWF MTIC. Jest to analityczny plik roboczy funkcjonujący w ramach Europolu umożliwiający bieżącą wymianę informacji pomiędzy organami ścigania w państwach członkowskich UE na temat prowadzonych postępowań dotyczących oszustw podatkowych związanych z wyłudzeniami podatku VAT,
- wyposażenia newralgicznych kolejowych przejść granicznych w urządzenia RTG umożliwiające prześwietlanie wagonów kolejowych i kontenerów na platformach kolejowych bez zatrzymywania ruchu pociągu,
- doposażenia drogowych przejść granicznych w stacjonarne/przestawne urządzenia RTG, umożliwiające prześwietlanie pojazdów samochodowych, oraz w sprzęt specjalistyczny do kontroli miejsc trudno dostępnych,
- wyznaczenia w strukturach prokuratury i Policji koordynatorów poinformowanych o prowadzonych w kraju dochodzeniach w sprawach związanych z oszustwami w poszczególnych branżach (złom, metale kolorowe itd.) w celu ułatwienia współpracy z koordynatorami kontroli skarbowych realizowanych w skali kraju,
- włączenia do szkoleń realizowanych na rzecz kontroli skarbowej problematyki współpracy z organami ścigania, w tym możliwości uzyskiwania dowodów do celów prowadzonych postępowań oraz we współpracy (również z GIIF) w zakresie ujawniania i zabezpieczania majątku,
- stworzenia rozwiązań prawnych pozwalających na szybsze zadysponowanie zajęтым towarem – rozwiązanie kwestii zabezpieczania i przechowywania paliw oraz ich ewentualnej utylizacji lub zbycia (np. bez naliczania akcyzy),
- wyznaczenia w każdym województwie przedstawicieli prokuratury i policji do współpracy z Regionalnymi zespołami ds. zwalczania nieprawidłowości w obrocie towarami akcyzowymi oraz wypracowanie zasad współpracy i ukierunkowanie wspólnych działań,
- upowszechnienia nowego podejścia w zakresie działań organów ścigania i kontroli skarbowej polegającego na objęciu postępowaniem w pierwszej kolejności bieżącego obrotu wyrobami akcyzowymi, a następnie ewentualnym rozszerzeniu go na okresy wcześniejsze, szczególnie w przypadku stwierdzenia w pierwszej fazie występowania oszustw i nieprawidłowości.

7.3 Przestępczość w zakresie działania instytucji rynku kapitałowego

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego)

Przestępczość w zakresie działania instytucji rynku kapitałowego została spenalizowana m.in. w następujących przepisach:

Art. 215–222 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 roku *o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych* (Dz.U.10.34.189 j.t.) – m.in. bezprawne używanie nazwy „otwarty fundusz emerytalny”, naruszenie działalności lokacyjnej, podanie nieprawdziwych informacji w prospekcie finansowym;

Art. 178–183 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku *o obrocie instrumentami finansowymi* (Dz.U.05.183.1538 z późn. zm.) – przestępstwa wykorzystania informacji poufnej, manipulacja wartością instrumentu finansowego;

Art. 99–101 i art. 103–104 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku *o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych* (Dz.U.09.185.1439 j.t.) – przestępstwa proponowania nabycia instrumentu finansowego bez zatwierdzenia prospektu informacyjnego oraz podawania nieprawdziwych informacji w istotny sposób wpływających na treść informacji prospektu informacyjnego;

Art. 287–296 ustawy z dnia 27 maja 2004 roku *o funduszach inwestycyjnych* (Dz.U.04.146.1546 z późn. zm.) – wykonywanie działalności lokowania środków pieniężnych na rynku kapitałowym bez zezwolenia, podanie nieprawdziwych informacji w prospekcie emisyjnym, ujawnienie tajemnicy zawodowej, wykonywanie działalności zarządzającej bez zezwolenia;

Art. 45 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku *o nadzorze nad rynkiem kapitałowym* (Dz.U.05.183.1537 z późn. zm.) – niedopełnienie przez podmiot nadzorowany obowiązku dokonania blokady rachunku;

Art. 57–60 ustawy z dnia 26 listopada 2000 roku *o giełdach towarowych* (Dz.U.05.121.1019 j.t. z późn. zm.) – prowadzenie giełdy bez zezwolenia lub wbrew przepisom ustawy, ujawnienie tajemnicy zawodowej, manipulacja ceny towaru giełdowego;

Art. 311 k.k. – rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji w dokumentacji związanej z obrotem papierami wartościowymi;

Art. 38–41, 43 i 43a ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. *o obligacjach* (Dz.U.01.120.1300 j.t. z późn. zm.) – m.in. emisja obligacji bez uprawnień, podawanie przy emisji obligacji nieprawdziwych danych, nieudostępnianie przez emitentów obligacji sprawozdań finansowych obligatoriuszom, przeznaczenie środków pochodzących z emisji obligacji na inne cele niż określone w warunkach emisji, nabywanie obligacji wbrew zakazom;

Art. 24, 25 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 roku *o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasady nadzoru nad tymi systemami* (Dz.U.01.123.1351 z późn. zm.) – m.in. bezprawne prowadzenie systemu.

Krótką charakterystyka przestępstw wchodzących w skład zagadnienia i ewentualnych przestępstw powiązanych oraz nowych trendów

Wśród zaobserwowanych nielegalnych zachowań wykorzystywanych do prowadzenia działalności przestępczej na rynku kapitałowym należą:

- składanie zleceń lub zawieranie transakcji wprowadzających lub mogących wprowadzić w błąd co do rzeczywistego popytu, podaży lub ceny instrumentu finansowego, powodujących nienaturalne lub sztuczne ustalenie się ceny jednego lub kilku instrumentów finansowych;
- składanie zleceń lub zawieranie transakcji z zamiarem wywołania innych skutków prawnych niż te, dla osiągnięcia których faktycznie jest dokonywana dana czynność prawna;
- rozpowszechnianie za pośrednictwem środków masowego przekazu nierzetelnych informacji albo pogłosek, które wprowadzają lub mogą wprowadzać w błąd w zakresie instrumentów finansowych;
- ujawnienie lub wykorzystanie informacji poufnej przez osoby posiadające informację poufną w związku z pełnieniem funkcji w organach spółki, posiadaniem w spółce akcji lub udziałów lub w związku z dostępem do informacji poufnej z racji zatrudnienia, wykonywania zawodu, a także stosunku zlecenia lub innego stosunku prawnego o podobnym charakterze,
- prowadzenie działalności maklerskiej bez zezwolenia, działalność w zakresie obrotu instrumentami finansowymi bez zezwolenia,
- proponowanie nabycia papierów wartościowych bez wymaganego ustawą zatwierdzenia prospektu emisyjnego lub memorandum informacyjnego,
- podawanie przez osoby odpowiedzialne za informacje zawarte w prospekcie emisyjnym lub innych dokumentach informacyjnych nieprawdziwych lub zatajanie prawdziwych danych w istotny sposób wpływających na treść informacji.

Takim działaniom przestępczym towarzyszą inne patologiczne zachowania, takie jak m.in. fałszowanie dokumentów, nadużycie zaufania, działanie na szkodę spółki oraz pranie pieniędzy.

W ostatnim czasie dało się zaobserwować pojawiające się za pośrednictwem sieci Internet oferty platform inwestycyjnych, oferujących handel akcjami, indeksami, towarami i walutami. Są to firmy zarejestrowane poza granicami Polski (np. w Ameryce Łacińskiej), działające zaś na rynku polskim i obiecujące wysokie zyski. Działalność tych podmiotów polega de facto na pośrednictwie w obrocie instrumentami finansowymi, czyli prowadzeniu działalności maklerskiej. Na prowadzenie takiej działalności wymagana jest zgoda Komisji Nadzoru Finansowego, której takie portale internetowe nie otrzymały. Zwykle portale tego typu wpisywane są na listę ostrzeżeń publicznych, prowadzoną przez KNF, w celu upowszechnienia informacji, że dana firma nie jest licencjonowaną firmą inwestycyjną.

Z reguły na stronie internetowej takiego podmiotu nie ma adresu siedziby firmy. Jest tylko nazwa kraju i zagraniczne numery kontaktowe (telefon, fax, adres e-mail). Zwykle nie ma też żadnych informacji, czy osoby zarządzające pieniędzmi klientów mają do tego uprawnienia.

Przestępczość na rynku kapitałowym ewoluuje w kierunku coraz bardziej wyrafinowanych zachowań przestępczych. Korzystanie przez sprawców z nowych rozwiązań technologicznych, w szczególności Internetu, utrudnia ujawnienie sprawców i gromadzenie dowodów w sprawie. Szczególnie zagrożenie stwarzają podmioty oferujące usługi zarządzania aktywami, które działając bez zezwolenia, pozyskują klientów wizją znaczących zysków.

Sprawy z zakresu rynku finansowego, w tym kapitałowego, są sprawami o szczególnym stopniu skomplikowania i znacznym ciężarze gatunkowym, a ich przedmiotem są czyny, które często mają wpływ na losy dużych grup, np. inwestorów giełdowych pokrzywdzonych

działaniami nieuczciwych uczestników rynku lub działaniami podmiotów świadczących usługi finansowe bez stosownego zezwolenia. Prowadzą one do zachwiania istotnych mechanizmów funkcjonowania poszczególnych rynków. W większości przypadków są to sprawy o szczególnej złożoności, wyrażonej zarówno w aspekcie faktycznym, jak i prawnym, wymagające analizy obszernego, skomplikowanego materiału dowodowego oraz przeprowadzenia wykładni określonych norm prawnych. Do ich rozpoznania niezbędna jest właściwa ocena sposobu działania oskarżonych, szczególnie trudna w aspekcie prawnym, a także konieczność rozważenia opinii biegłych z różnych dziedzin. Sprawy te wymagają zatem nie tylko dużej merytorycznej wiedzy, ale także orzeczniczego doświadczenia.

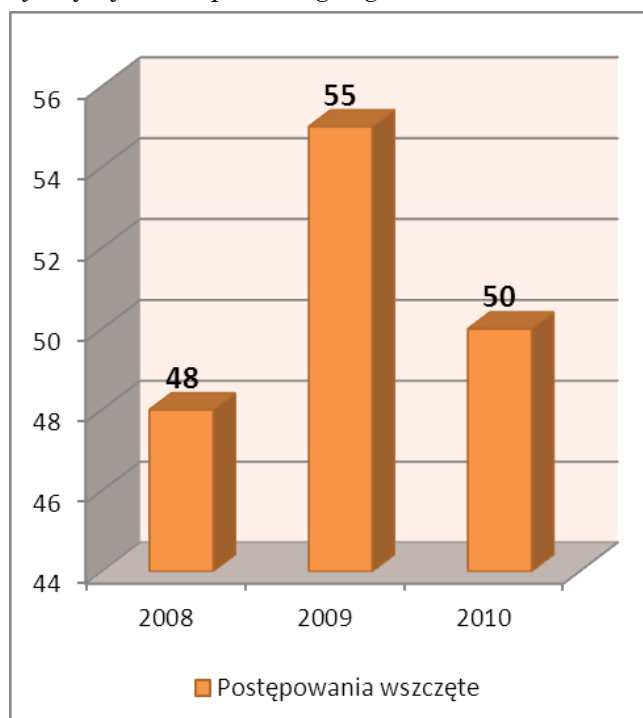
Skala oraz dynamika zagrożeń, utrzymujące się tendencje, nowe trendy i prognozy

Policja

Postępowania wszczęte

Analizując dane dotyczące wszczętych przez Policję postępowań przygotowawczych, można zauważyć, że ich liczba na przestrzeni ostatnich trzech lat jest podobna – 48 postępowań w 2008 roku, 55 w 2009 i 50 w 2010 roku. Niewiele postępowań przygotowawczych wszczynanych jest na bazie materiałów operacyjnych. Wiąże się to m.in. z utrudnionym dostępem Policji do informacji stanowiących tajemnicę zawodową.

Wykres 7.3.1 Liczba postępowań wszczętych przez Policję w sprawach z zakresu działalności instytucji rynku kapitałowego ogółem w latach 2008–2010

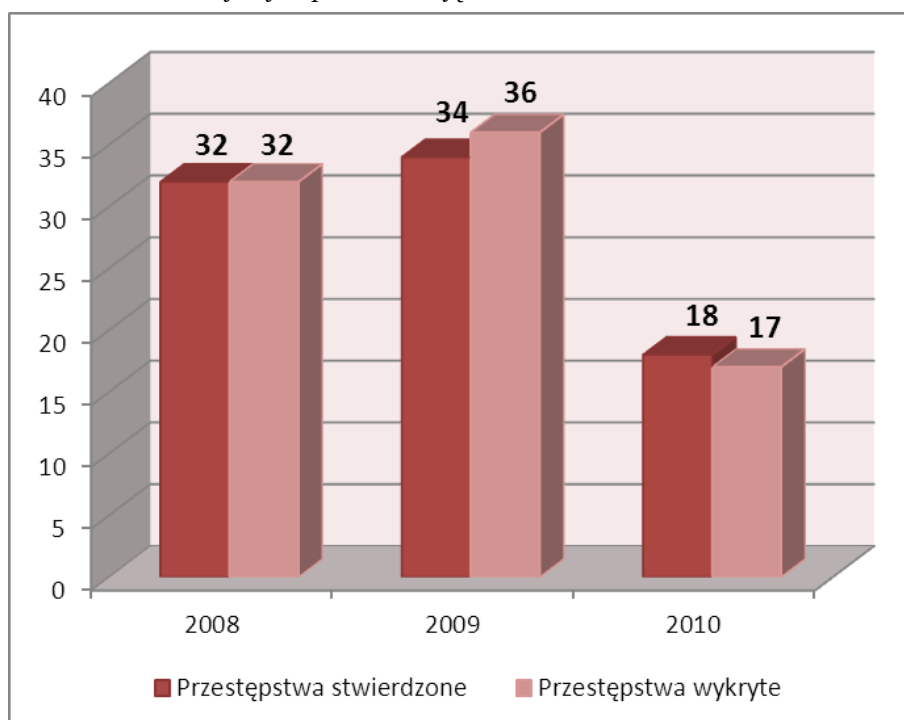

Źródło: KGP

Przestępstwa stwierdzone

W 2010 roku Policja stwierdziła 18 przestępstw z zakresu działalności instytucji rynku kapitałowego. Jest to spadek o 47% w porównaniu z 2009 rokiem.

Wykres 7.3.2 Przestępstwa z zakresu działalności instytucji rynku kapitałowego stwierdzone i wykryte przez Policję w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Największy udział – 83%, w ogólnej liczbie stwierdzonych i wykrytych przestępstw w zakresie działania instytucji rynku kapitałowego stanowią czyny z art. 215–222 ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych oraz z art. 178–183 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi.

Tabela 7.3.1 Liczba przestępstw z zakresu działalności instytucji rynku kapitałowego stwierdzonych i wykrytych przez Policję ogółem i w poszczególnych kategoriach w latach 2008–2010

	Przestępstwa stwierdzone			Przestępstwa wykryte		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
art. 215-222 ustawy o org. fund. emer.	22	21	8	22	20	8
art. 178-183 ustawy. o obr. intr. finan.	5	12	7	5	15	7
art. 99-101, art. 103-104 ustawy o ofer. publ.	0	1	0	0	1	0
art. 287-296 ustawy o fund. inw.	4	0	0	4	0	0
art. 45 ustawy o nadz. rynk. kapi.	1	0	0	1	0	0
art. 57-60 ustawy o gieł. tow.	0	0	0	0	0	0
art. 311 k.k.	0	0	1	0	0	0
art. 38-41, 43, 43a ustawy o oblig.	0	0	2	0	0	2
art. 24, 25 ustawy o ostat. rozr.	0	0	0	0	0	0
RAZEM	32	34	18	32	36	17

Źródło: KGP

W związku z przestępczością w zakresie działania instytucji rynku kapitałowego na przestrzeni ostatnich trzech lat nie ujawniono strat, jak również nie odzyskano mienia.

W roku 2010 nie zabezpieczono również mienia. W 2009 roku Policja zabezpieczyła z omawianego tytułu 1 020 000 zł, a w 2008 – 630 073 zł.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

W 2010 roku ABW prowadziła 13 postępowań dotyczących działania rynku kapitałowego. Wszczęte zostały 3 postępowania. 3 podejrzany postawiono 3 zarzuty z art. 38–41, 43 i 43a ustawy o obligacjach. ABW nie stwierdziła strat oraz nie zabezpieczyła mienia w odniesieniu do śledztw prowadzonych w ramach działania rynku finansowego.

Komisja Nadzoru Finansowego

W 2010 roku Urząd Komisji Nadzoru Finansowego skierował do prokuratury 53 zawiadomienia o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa, w tym najwięcej: 30% (16 przypadków) – w zakresie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz 30% (16 przypadków) – w zakresie ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych. Należy zwrócić uwagę, że liczba zawiadomień kierowanych przez UKNF do prokuratury w 2010 roku była najwyższa na przestrzeni ostatnich 4 lat. W porównaniu z 2009 rokiem wzrosła o 26% (11 zawiadomień).

Tabela 7.3.2 Zawiadomienia sporządzone przez UKNF w latach 2007–2010 według rodzaju naruszonej normy prawnej

Rodzaj naruszonej normy prawnej	Liczba zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa			
	2007	2008	2009	2010
Art. 183 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi (manipulacja instrumentem finansowym)	8	11	10	6
Art. 180 i 181 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi (ujawnienie i wykorzystanie informacji poufnej)	8	13	16	6
Art. 295 (wykonywanie bez zezwolenia działalności o której mowa w art. 32 ust. 2, art. 45 ust. 1 lub ust. 2 lub art. 209) i art. 296 ustawy o funduszach inwestycyjnych (nieuprawnione użycie w nazwie określenia, o którym mowa w art. 14 ust. 4 ustawy)	14	2	2	-
Art. 100 ustawy o ofercie publicznej (podawanie nieprawdziwych lub zatajanie prawdziwych danych w prospekcie i raportach)	4	7	3	14
Art. 178 ustawy o obrocie (prowadzenie działalności w zakresie obrotu maklerskimi instrumentami finansowymi bez zezwolenia)	4	1	4	3
Inne	9	8	7	24
RAZEM	47	42	42	53

Źródło: UKNF

Spośród zawiadomień złożonych przez UKNF w 2010 roku do prokuratury wszczęto 41 postępowań przygotowawczych, odmówiono wszczęcia dochodzenia w 4 sprawach, umorzono 3 postępowania.

Akty oskarżenia

W 2010 roku Urząd KNF otrzymał informacje o skierowaniu przez prokuraturę do sądów powszechnych 6 aktów oskarżenia w następstwie zgłoszonych przez Urząd KNF zawiadomień o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Wyroki skazujące

W 2010 roku sądy powszechne wydały 7 wyroków skazujących w następstwie zgłoszonych przez Urząd KNF zawiadomień o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa w zakresie następujących ustaw:

- ustawy o obrocie instrumentami finansowymi – 6 wyroków,
- ustawy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi – 1 wyrok.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości w zakresie działania instytucji rynku kapitałowego

Komisja Nadzoru Finansowego prowadziła w 2010 roku wiele działań zmierzających do upowszechniania i popularyzacji wiedzy na temat zasad funkcjonowania rynku finansowego, w tym kapitałowego, wykorzystując zarówno metody bezpośrednie (seminaria, warsztaty, wykłady, lekcje itp.), jak i pośrednie (publikacje edukacyjne, formy multimedialne, konkursy).

Działania edukacyjne komisji skierowane były do:

- profesjonalnych uczestników rynku finansowego (przedstawiciele podmiotów nadzorowanych),
- sędziów i prokuratorów oraz funkcjonariuszy organów ścigania,
- miejskich i powiatowych rzeczników konsumentów,
- przedstawiciele mediów,
- notariuszy,
- środowiska szkolnego i akademickiego,
- konsumentów usług finansowych.

KNF podejmuje współpracę z wieloma podmiotami krajowymi. Ma to na celu przede wszystkim poszerzenie wiedzy i poprawę metod ścigania przestępstw występujących na rynku kapitałowym. W tym celu Urząd KNF organizuje szkolenia i seminaria adresowane do funkcjonariuszy Policji (w tym CBS) i ABW. Podkreślić należy, że duża liczba ustaw, które regulują polski rynek kapitałowy, powoduje konieczność systematycznego zaznajamiania podmiotów działających na tym rynku z obowiązującymi regulacjami. Urząd KNF aktywnie uczestniczy w szkoleniach prezentujących obowiązujące przepisy, skierowanych np. do Stowarzyszenia Emitentów Giełdowych.

W roku 2010 w ramach inicjatywy CEDUR (Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku) zorganizowano 46 seminariów i warsztatów szkoleniowych skierowanych do podmiotów nadzorowanych, przedstawiciele organów ścigania, sędziów i prokuratorów, rzeczników konsumentów, notariuszy oraz przedstawiciele mediów, w których uczestniczyło łącznie ponad 3,3 tys. osób.

W 2010 roku przewodniczący KNF skierował do Ministra Sprawiedliwości prośbę o rozważenie możliwości utworzenia w Sądzie Okręgowym w Warszawie wydziału zajmującego się rozpoznawaniem spraw z zakresu rynku finansowego. W odpowiedzi na tę inicjatywę Ministerstwo Sprawiedliwości zobowiązało się do monitorowania liczby prowadzonych postępowań z zakresu rynku finansowego, a w przypadku zwiększenia wpływu liczby tej kategorii spraw podjęte zostaną stosowne działania w celu analizy możliwości i celowości powołania stosowanego wydziału w Sądzie Okręgowym w Warszawie, względnie dokonania stosownych zmian legislacyjnych.

Współpraca międzynarodowa

Istotny aspekt prac Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego stanowi zaangażowanie w prace instytucji europejskich, umożliwiające m.in. wymianę informacji, które są efektywnie wykorzystywane w ramach zadań analitycznych i nadzorczych. Podtrzymywanie wieloletniej aktywności na arenie międzynarodowej pozwala uczestniczyć w dyskusji nad nowymi koncepcjami regulacyjnymi i nadzorczymi.

Zaangażowanie UKNF w prace na forum instytucji europejskich również stanowi istotny aspekt prac urzędu. Reprezentowanie urzędu na forum unijnym i dbanie o uwzględnienie jego stanowiska w powstających dokumentach jest warunkiem dla zapewnienia rozwiązań korzystnych dla rynku polskiego. Uczestnictwo w opracowywaniu legislacji unijnych, udział

w pracach grup eksperckich i roboczych, jak również wpływ na kształt propozycji legislacyjnych przedkładanych przez Komisję Europejską – wszystkie te działania pozwalają promować rozwiązania korzystne z punktu widzenia nadzoru.

Obszary wymagające wzmocnienia

W celu skutecznej walki z przestępczością w zakresie działania instytucji rynku kapitałowego należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby:

- zapewnienia kadry o kierunkowym wykształceniu oraz odpowiednim doświadczeniu w instytucjach i służbach właściwych w przedmiotowym zakresie oraz systemu szkoleń, umożliwiającego podnoszenie kwalifikacji i ciągły rozwój zawodowy pracowników i funkcjonariuszy tych podmiotów;
- rozwoju i doskonalenia narzędzi informatycznych w celu większej automatyzacji procesu nadzoru nad rynkiem kapitałowym;
- nowelizacji aktów prawnych w kierunku precyzyjnego, uniemożliwiającego dowolność interpretacyjną, zdefiniowania praw i obowiązków podmiotów działających na rynku kapitałowym.

Zasadne wydaje się w szczególności wzmocnienie merytoryczne prokuratur i sądów rozpatrujących zgłaszane przypadki podejrzenia popełnienia przestępstwa poprzez organizację cyklicznych szkoleń z zakresu zagadnień związanych z rynkiem kapitałowym, jak również zwiększenie liczby biegłych sądowych z zakresu rynku kapitałowego, co w znacznym stopniu przyspieszyłoby zakończenie wielu toczących się postępowań. Obecnie czas oczekiwania na opinię biegłego z zakresu papierów wartościowych sięga wielu miesięcy.

Ponadto należy zwrócić uwagę na potrzebę zapewnienia Policji, w związku z prowadzonymi postępowaniami w sprawach dotyczących przestępczości na rynku kapitałowym, szerszego dostępu do informacji stanowiących tajemnicę zawodową.

Urząd KNF zamierza wystąpić z inicjatywą umożliwiającą zmiany legislacyjne w zakresie współpracy między organami ścigania a Urzędem KNF na etapie przedprocesowym oraz zapewnienia możliwości korzystania z szerokiej gamy instrumentów prawnych i technicznych w gromadzeniu dowodów.

7.4 Pranie pieniędzy

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Prokuratury Generalnej, Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego)

Przestępczość dotycząca prania pieniędzy została spenalizowana m.in. w następujących przepisach:

Art. 299 § 1–6 k.k. – udaremnianie lub utrudnianie stwierdzenia przestępczego pochodzenia środków płatniczych, instrumentów finansowych, innego mienia ruchomego lub nieruchomości, w tym m.in. jego przyjmowanie, przekazywanie, wywóz za granicę;

Art. 35–37, 37a ustawy z dnia 16 listopada 2000 roku o *przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu* (Dz.U.03.153.1505 j.t. z późn. zm.) – m.in. niedopełnienie obowiązku rejestracji transakcji, niezachowanie środków bezpieczeństwa finansowego, niedoinformowanie Głównego Inspektora Informacji Finansowej o transakcji, co do której zachodzi podejrzenie, że może być ona przedmiotem przestępstwa, przekazywanie do GIIF nieprawdziwych danych.

Proceder prania pieniędzy odbywa się poprzez:

- zamianę lub przekazanie wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym, w celu ukrycia lub zatajenia ich pochodzenia albo udzielenie pomocy osobie, która bierze udział w tym procederze, w celu uniknięcia przez nią konsekwencji prawnych;
- ukrycie lub zatajenie prawdziwego charakteru wartości majątkowych lub praw związanych z nimi, ich źródła, miejsca przechowywania, sposobu rozporządzania, faktu ich przemieszczania, ze świadomością, że wartości te pochodzą z działalności o charakterze przestępczym;
- nabycie, objęcie w posiadanie albo używanie wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym.

Krótką charakterystyka przestępstw wchodzących w skład zagadnienia i ewentualnych przestępstw powiązanych oraz nowych trendów

Przestępstwa bazowe dla prania pieniędzy są związane przede wszystkim z przestępczością ekonomiczną, rzadziej natomiast z kryminalną czy narkotykową. Podstawową trudność w zakresie zwalczania procederu prania pieniędzy stanowi konieczność udowodnienia przestępstwa bazowego, z którego wartości majątkowe są wprowadzane do obrotu finansowego.

Z informacji Prokuratury Generalnej wynika, że w 2010 roku katalog przestępstw bazowych dla prania pieniędzy w porównaniu z latami ubiegłymi pozostał w zasadzie niezmienny. Wśród czynów zabronionych generujących nielegalne korzyści majątkowe dominowały przestępstwa przeciwko obowiązkom podatkowym, w tym przede wszystkim narażenie na uszczuplenie lub nienależny zwrot podatku VAT i akcyzy, poprzez podawanie nieprawdy w deklaracjach podatkowych, któremu towarzyszyło nierzetelne wystawianie faktur bądź poświadczanie nieprawdy w innych dokumentach (art. 54 k.k.s., art. 55 §1 k.k.s., art. 56 k.k.s., art. 62 § 2 k.k.s., art. 63 § 1 k.k.s., art. 65 § 1 k.k.s., art. 76 k.k.s., art. 271 § 1 i 3 k.k.).

W mniejszym stopniu nielegalne korzyści generowały przestępstwa przeciwko mieniu, ze szczególnym uwzględnieniem oszustw (art. 286 § 1 k.k.) i przywłaszczenia mienia (art. 284 § 1 i 2 k.k.), jak również przestępstwa przeciwko szeroko rozumianemu obrotowi gospodarczemu (art. 296 k.k., art. 585 k.s.h.).

Spośród przestępstw o charakterze kryminalnym praniu poddawane były przede wszystkim środki pochodzące z przestępstw stypizowanych w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii, w szczególności tych z art. 42 ust. 3 i art. 56 ust. 3 ustawy.

Według Prokuratury Generalnej w 2010 roku nie zidentyfikowano nowych, nieznanych dotychczas metod prania pieniędzy, którymi posługiwaliby się sprawcy w następujących po sobie fazach tego procederu, poczynając od wprowadzenia korzyści majątkowych do obiegu, a kończąc na ich integracji z legalnym obrotem finansowym. W szczególności do zidentyfikowanych metod prania pieniędzy należały: transfer gotówki za granicę poprzez rachunki bankowe, transakcje wymiany walut, przelewy elektroniczne, fikcyjne pożyczki i darowizny, metoda rachunku fikcyjnego, metoda tzw. skrzynki rozdzielczej i rachunku docelowego, transakcje dokonywane przy pomocy tzw. słupów i przedsiębiorstw symulujących, mieszanie dochodów oraz rozdrabnianie transakcji gotówkowych. Coraz częściej wykorzystywane są podmioty operujące w rajach podatkowych lub na terytoriach jurysdykcji o ścisłej tajemnicy bankowej.

W 2010 roku odnotowano wzrost liczby postępowań, w których przestępstwem bazowym był tzw. phishing attack, tj. oszustwo komputerowe polegające na nieautoryzowanym dostępie do kont bankowych klientów banków i dokonywaniu przy użyciu skradzionych kodów dostępu wypłat środków pieniężnych, które transferowane były na konta umówionych osób, dokonujących następnie wypłat gotówkowych skradzionych pieniędzy i ich transferu za granicę przy użyciu usług oferowanych przez serwisy zapewniające przekazy gotówkowe. Stwierdzane w tym wypadku przestępstwa bazowe popełniane były nie tylko na terytorium RP, lecz niejednokrotnie poza granicami kraju, a działania sprawców na terenie Polski najczęściej sprowadzały się do udostępnienia swoich kont bankowych i do pośrednictwa w transferze skradzionych środków finansowych w formie gotówkowej lub rozliczeń bezgotówkowych.

Dynamika zjawiska w latach ubiegłych oraz brak zmian w zakresie czynników sprzyjających rozwojowi zagrożenia pozwala oczekiwać, że w najbliższym czasie utrzyma się rosnąca tendencja w odniesieniu do liczby przypadków prania pieniędzy pochodzących z różnych rodzajów przestępczej działalności.

Zjawiskiem pokrewnym do procederu prania pieniędzy jest dokonywanie transakcji finansowych w celu finansowania terroryzmu. W związku z obserwowanym w skali światowej problemem dotyczącym inwestycji służących finansowaniu terroryzmu oraz transferu środków przeznaczonych na tego typu działalność istnieje potencjalne prawdopodobieństwo wystąpienia tego rodzaju zagrożenia również na terytorium RP¹⁶.

¹⁶ Kwestii zagrożenia terroryzmem i ekstremizmem został poświęcony rozdział 15 niniejszego *Raportu*.

Skala zjawiska oraz dynamika zagrożeń

Główny Inspektor Informacji Finansowej

W 2010 roku w systemie informatycznym Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (GIIF) zarejestrowano 1997 zawiadomień opisowych o działalności i transakcjach podejrzanych, tzw. SAR'y – Suspicious Activity Reports (z czego 73% ogólnej ilości otrzymano od instytucji obowiązanych, 24% – od jednostek współpracujących, a 3% – z innych źródeł) oraz 15 357 zawiadomienia o pojedynczych transakcjach podejrzanych, tzw. Suspicious Transaction Reports.

Na ich podstawie wszczęto w ubiegłym roku 1257 spraw analitycznych. W wyniku ich analizy, a także na bazie analizy informacji otrzymanych we wcześniejszych okresach, w 2010 roku GIIF:

- przekazał 120 zawiadomień do prokuratur w związku z podejrzeniem prania pieniędzy przez 387 podmiotów, a dotyczących podejrzanych transakcji, których to przedmiotem były środki o wartości 1,3 mld zł;
- zablokował 112 rachunków, na których zgromadzono równowartość m.in. 59,7 mln zł;
- wysłał 420 powiadomień (w trybie art. 33 ust. 3 ustawy – w szczególności w związku z podejrzeniem innych przestępstw) do następujących organów i jednostek:
 - organów kontroli skarbowej (195),
 - Komendy Głównej Policji, w tym CBS (122),
 - Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, w tym CAT (89),
 - Straży Granicznej (7),
 - Centralnego Biura Antykorupcyjnego (6),
 - organów podatkowych (1);
- przekazał 25 wniosków o kontrolę w trybie art. 15b ustawy do organów podatkowych i organów kontroli skarbowej.

W związku z wynikami analiz prowadzonych w tych sprawach, a także na bazie spraw założonych w okresach wcześniejszych, GIIF przekazał:

- 52 zawiadomienia do prokuratur w związku z podejrzeniem prania pieniędzy mogących pochodzić z nielegalnych źródeł lub fikcyjnego obrotu złomem (podejrzenia dot. 127 podmiotów oraz transakcji podejrzanych na kwotę 523,2 mln zł), a także zablokował 39 rachunków ze środkami w kwocie przynajmniej 52,4 mln zł;
- 14 zawiadomień do prokuratur w związku z podejrzeniem prania pieniędzy mogących pochodzić z nielegalnych źródeł lub fikcyjnego obrotu paliwami (podejrzenia dot. 55 podmiotów oraz transakcji podejrzanych na kwotę 185,5 mln zł), a także zablokował 9 rachunków ze środkami w kwocie przynajmniej 1,6 mln zł;
- 21 zawiadomień do prokuratur w związku z podejrzeniem prania pieniędzy mogących pochodzić z innych obszarów ryzyka związanych z popełnianiem przestępstw karnych skarbowych (podejrzenia dot. 76 podmiotów oraz transakcji podejrzanych na kwotę 302,1 mln zł), a także zablokował 10 rachunków ze środkami w kwocie przynajmniej 3,8 mln zł.

Zjawisko prania pieniędzy analizowane jest przez GIIF od wielu lat zarówno w kontekście zgłaszanych przez instytucje obowiązane i jednostki współpracujące informacji o podejrzanych transakcjach, jak i wyników prowadzonych analiz. Dynamikę zmian poszczególnych parametrów opisu zjawiska obrazuje Tabela 7.4.1.

Tabela 7.4.1 Dynamika zmian poszczególnych parametrów opisu zjawiska prania pieniędzy

	2007	2008	2009	2010
Liczba opisowych informacji o podejrzanej działalności	1920	1825	1862	1997
Liczba informacji o pojedynczych transakcjach podejrzanych	14,7 tys.	17,2 tys.	10,9 tys.	15,4 tys.
Liczba zawiadomień do prokuratury o popełnieniu przestępstwa (zbiorcza kwota w mln zł)	190 (775)	246 (1030)	181 (3040)	120 (1300)
Łączna liczba blokad rachunków i wstrzymań transakcji (zbiorcza kwota blokad/wstrzymań w mln zł)	98 (30,2)	320 (20,5)	103 (9,0)	112 (59,7)

Źródło: GIIF

Mniejsza liczba zawiadomień do prokuratur w stosunku do lat poprzednich jest spowodowana przede wszystkim wzięciem pod uwagę dotychczasowej współpracy z jednostkami prokuratur wskazujących na potrzebę wcześniejszego rozpracowania operacyjnego takich podejrzeń, a zwłaszcza uzyskania dowodów popełnienia czynów zabronionych, z których zyski podlegają praniu (co wykracza poza możliwości prawne GIIF). Z tego też powodu bardziej skupiono się na współpracy z organami ścigania, m.in. na wymianie informacji na podstawie przepisów ustawy, które również pod tym względem zostały w 2009 roku znowelizowane (szczególności art. 14 ustawy).

Skoncentrowano się także na prowadzeniu czynności skoordynowanych z działaniami organów ścigania, czego wynikiem była (po stronie GIIF) większa – w porównaniu z latami poprzednimi – wartość środków zgromadzonych na rachunkach zablokowanych przez GIIF w związku z powzięciem uzasadnionego podejrzenia prania pieniędzy (w sumie 59,69 mln zł). Przy czym 89 rachunków, na których zgromadzono środki o wartości przynajmniej 36,27 mln zł, zablokowano w trybie art. 18a ustawy (tj. z własnej inicjatywy GIIF). Należy podkreślić, że wskazane kwoty środków zablokowanych na rachunkach są szacunkowe i mogą być niższe od rzeczywistych, gdyż podczas trwania blokady nałożonej przez GIIF środki w dalszym ciągu zasilały rachunki, natomiast nie były wypłacane lub przelewane na kolejne rachunki.

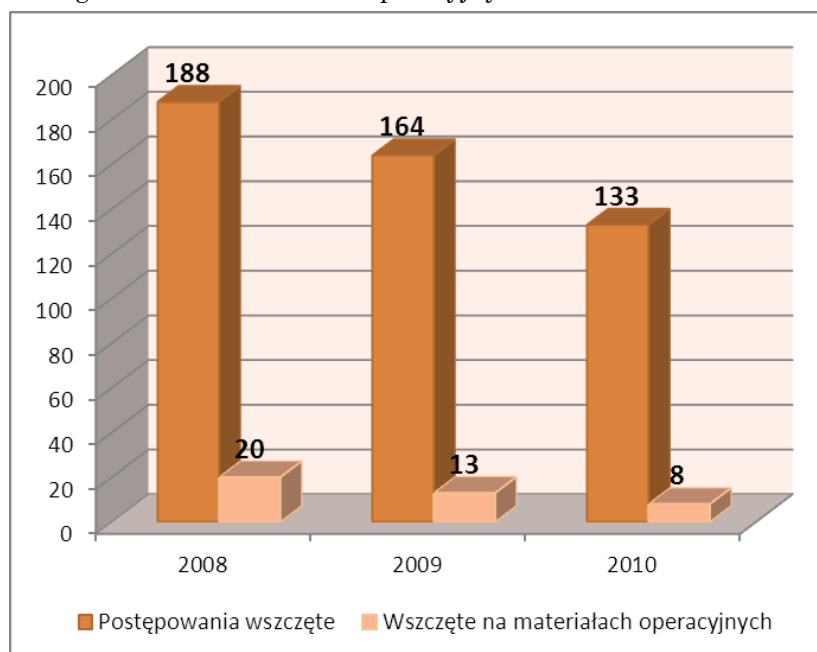
Policja

Liczba postępowań prowadzonych w 2010 roku przez Policję w sprawach o przestępstwo prania pieniędzy nie jest duża, tym niemniej często postępowania te są długotrwałe i wielowątkowe. Część postępowań została wszczęta przez Policję na podstawie zawiadomień Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, dlatego też przytoczone poniżej dane statystyczne mają jedynie charakter orientacyjny – przedstawiają poziom zaangażowania poszczególnych jednostek Policji na etapie czynności procesowych w zwalczanie przestępstwa prania pieniędzy.

Postępowania wszczęte

Spada liczba wszczynanych przez Policję spraw o przestępstwo prania pieniędzy, gdzie podstawę wszczęcia stanowi zarówno zawiadomienie o przestępstwie, jak i materiały operacyjne Policji. Liczba postępowań wszczętych spadła w 2010 roku o 19% w stosunku do roku 2009 (z 164 do 133).

Wykres 7.4.1 Liczba postępowań w sprawach prania pieniędzy wszczętych przez Policję ogółem i na materiałach operacyjnych w latach 2008–2010

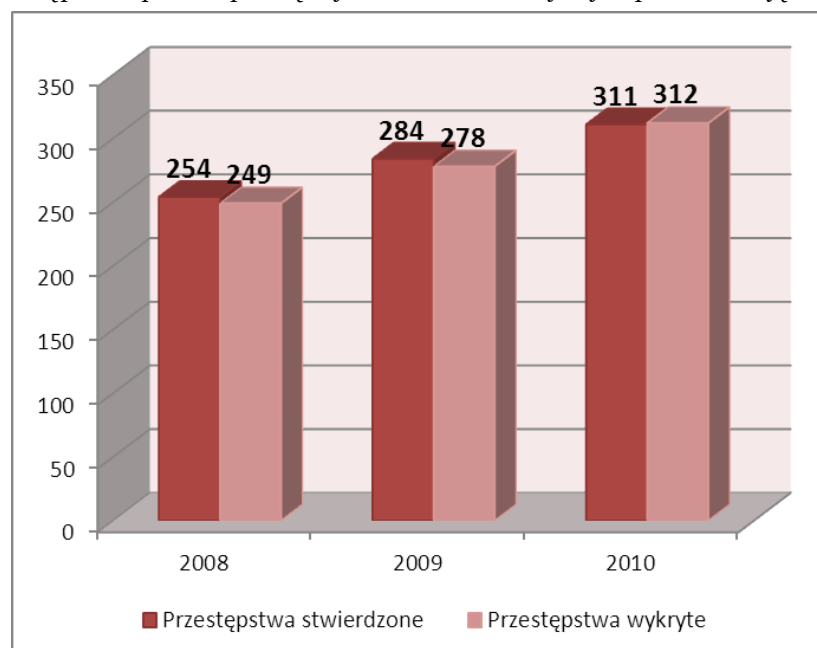

Źródło: KGP

Przestępstwa stwierdzone

W 2010 roku liczba przestępstw stwierdzonych w tej kategorii wyniosła 311, co stanowi wzrost o 9,5% w porównaniu z rokiem 2009. W odniesieniu do liczby przestępstw stwierdzonych/wykrytych z roku na rok daje się zauważyć trend wzrostowy. Sytuacja ta pozwala na stwierdzenie, że coraz więcej zarzutów o przestępstwo prania pieniędzy jest ogłaszanych w sprawach o inne przestępstwa, będące głównym przedmiotem sprawy, gdzie prawidłowo zgromadzony materiał dowodowy daje podstawę do zarzucania podejrzanym wprowadzania do obrotu korzyści pochodzących z tychże przestępstw.

Wykres 7.4.2 Przestępstwa prania pieniędzy stwierdzone i wykryte przez Policję w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Większość przestępstw prania pieniędzy stwierdzonych i wykrytych przez Policję na przestrzeni ostatnich lat dotyczyła czynów z art. 299 § 1–6 k.k. W 2010 roku stanowiły one 96% ogólnej liczby tych przestępstw.

Tabela 7.4.2 Liczba przestępstw stwierdzonych i wykrytych przez Policję ogółem i w poszczególnych kategoriach

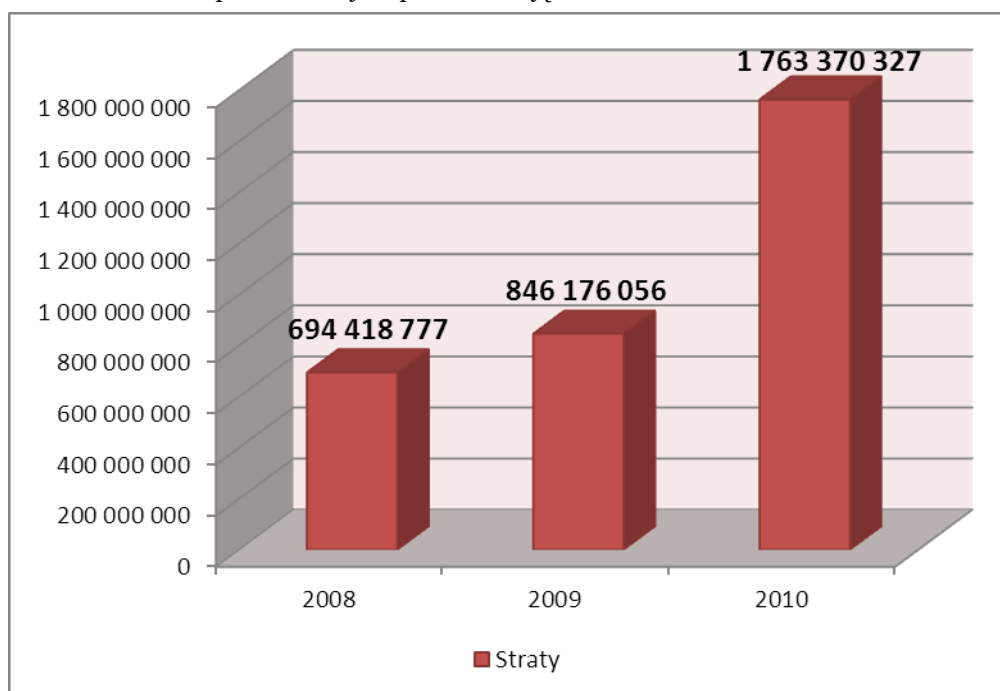
	Przestępstwa stwierdzone			Przestępstwa wykryte		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
art. 299 § 1-6 k.k.	251	276	298	246	270	299
art. 35-37, 37a ustawy o p.p.p. i f.t.	3	8	13	3	8	13
RAZEM	254	284	311	249	278	312

Źródło: KGP

Straty i zabezpieczone mienie

W 2010 roku podwoiła się wartość ujawnionych przez Policję strat w zakończonych postępowaniach przygotowawczych o przestępstwa prania pieniędzy. Straty wyniosły 1 763 370 327 zł.

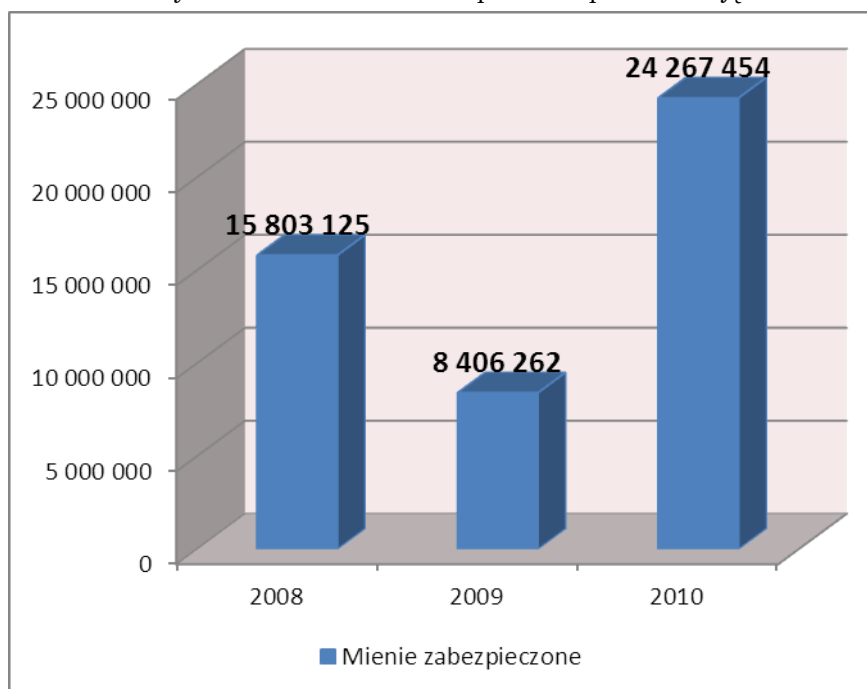
Wykres 7.4.3 Straty ujawnione w postępowaniach dotyczących prania pieniędzy prowadzonych przez Policję w latach 2008–2010

Źródło: KGP

W 2010 roku na poczet kar i roszczeń w zakończonych sprawach o przestępstwo prania pieniędzy zabezpieczono mienie o wartości 24 267 454 zł. Jest to wzrost o 188% w porównaniu z 2009 rokiem.

Wykres 7.4.4 Mienie zabezpieczone przez Policję

Źródło: KGP

Należy zwrócić uwagę, że przedstawione dane Policji dotyczące ujawnionych strat i mienia zabezpieczonego dotyczą przede wszystkim czynów z art. 299 § 1–6 k.k.

Wyniki osiągnięte przez jednostki organizacyjne Policji w 2010 roku w porównaniu z latami 2009 i 2008 w zakresie zwalczania przestępstw prania pieniędzy wskazują na coraz lepszą jakość pracy w tej dziedzinie. Świadczy o tym przede wszystkim coraz większa liczba spraw zakończonych wynikiem pozytywnym, bardzo wysoka wykrywalność tego typu przestępstw, systematyczny wzrost liczby przestępstw stwierdzonych, wzrastająca wartość mienia zabezpieczonego oraz ustalona suma strat. Fakt, że spada liczba wszczynanych spraw o przestępstwa prania pieniędzy, nie powinien budzić znaczących obaw, gdyż należy pamiętać, że przestępstwo to w krajowym systemie prawnym nie stanowi przestępstwa samoistnego, lecz jest czynem pochodnym każdego tzw. przestępstwa bazowego, w wyniku popełnienia którego przestępca osiągnął określone korzyści finansowe, a następnie wprowadził je do obrotu finansowego celem nadania im statutu legalności pochodzenia i posiadania.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego w 2010 roku prowadziła 34 postępowania dotyczące prania pieniędzy. Wszczęto 14 postępowań, w tym 2 na podstawie materiałów operacyjnych. 65 podejrzanym postawiono 80 zarzutów z art. 299 k.k. Wartość strat Skarbu Państwa ujawnionych przez ABW w postępowaniach prowadzonych z art. 299 k.k. wyniosła w 2010 roku 109 301 261 zł, natomiast wartość zabezpieczonego mienia – 31 002 132 zł.

Prokuratura Generalna

W 2010 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, powszechne jednostki organizacyjne prokuratury wszczynały śledztwa z art. 299 k.k. przede wszystkim na podstawie zawiadomień o przestępstwie składanych przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej. W większym jednak stopniu niż w poprzednich okresach sprawozdawczych postępowania przygotowawcze w sprawach prania pieniędzy inicjowane były na podstawie własnych ustaleń prokuratury, dokonywanych w innych toczących się postępowaniach. W 2010 roku informacje o przestępstwie prania pieniędzy prokuratura uzyskała z następujących źródeł:

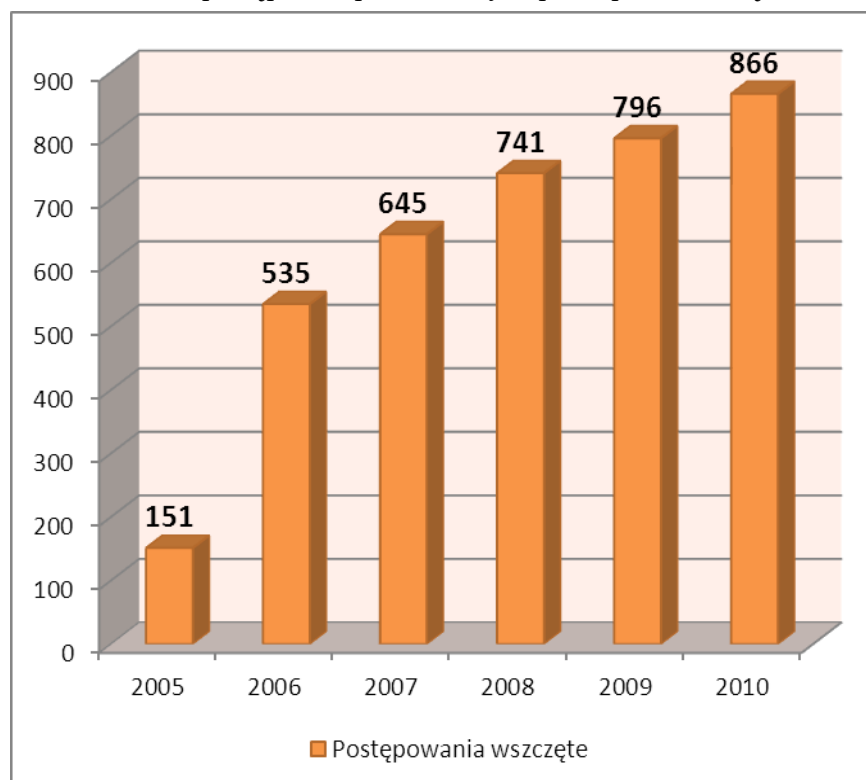
- zawiadomienia GIIF o przestępstwie – 118;
- ustalenia własne prokuratury – 43;
- zawiadomienia osób fizycznych i prawnych – 32;
- ustalenia własne Policji – 15;
- zawiadomienia urzędów skarbowych – 7;
- ustalenia własne ABW – 3;
- ustalenia własne Straży Granicznej – 2;
- zawiadomienia Urzędu Celnego – 1;
- ustalenia własne CBA – 1.

W 2010 roku prowadzonych było przez prokuraturę łącznie 866 postępowań przygotowawczych, z których 223 wszczęto w okresie od 1 stycznia 2010 roku, a pozostałe 643 zainicjowanych zostało w latach poprzednich.

Z łącznej liczby śledztw wszczętych w 2010 roku, z fazy *in rem* w fazę *ad personam* przeszło 67 postępowań.

Od 2006 roku daje się odnotować dynamiczny i stały wzrost liczby postępowań, których przedmiotem jest pranie pieniędzy. W 2010 roku liczba tych postępowań wzrosła w porównaniu z 2009 rokiem o 9%, a w porównaniu z 2006 o 62%.

Wykres 7.4.5 Liczba postępowań prowadzonych przez prokuraturę z art. 299 k.k.

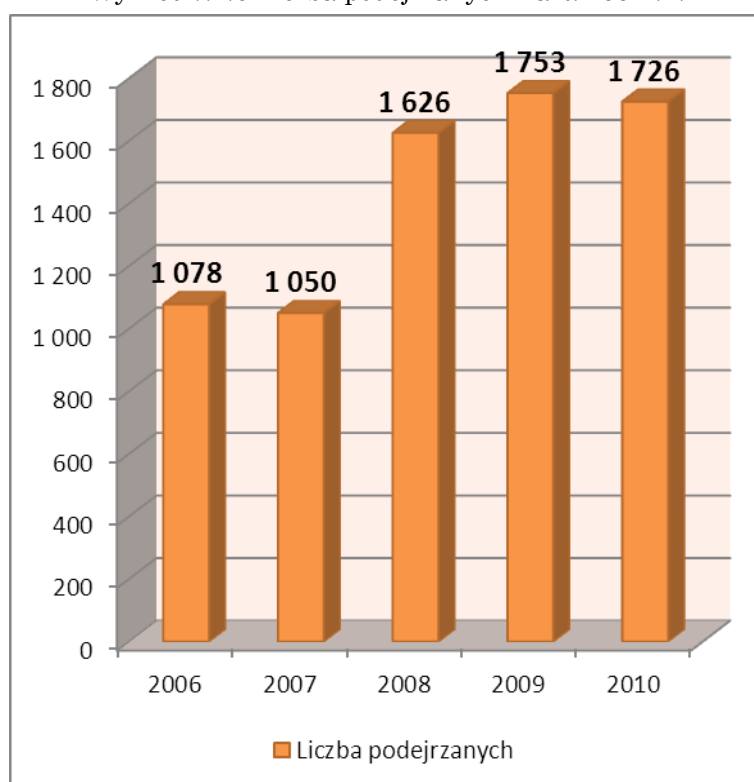

Źródło: Prokuratura Generalna

Spośród wszystkich śledztw *ad personam* dotyczących prania pieniędzy wyróżnić można 3 zasadnicze typy. Pierwszy rodzaj postępowań to śledztwa obejmujące swoim zakresem zarówno przestępstwa bazowe, generujące nielegalne wartości majątkowe, jak i bezprawne działania zmierzające do ich legalizacji (*tzw. self-laundering*). Postępowania tego typu zdecydowanie dominowały pośród spraw wszczętych w 2010 roku, jak i w latach poprzednich (w 2010 roku – 33 postępowania). Zdecydowanie rzadziej wszczynano śledztwa, których przedmiotem było wyłącznie pranie pieniędzy (15 postępowań). Trzeci typ monitorowanych postępowań obejmował śledztwa wszczęte z art. 299 k.k., w toku których zdołano udowodnić jedynie sprawstwo przestępstw innego typu niż pranie pieniędzy, jak, np. występów karnoskarbowych, przeciwko mieniu lub dokumentom (19 postępowań).

Zarzuty z art. 299 k.k. w 2010 roku przedstawiono 154 osobom, co uwzględniając osoby, którym przedstawiono zarzuty w śledztwach wszczętych w latach poprzednich, dało łączną liczbę 1726 podejrzanych o przestępstwo prania pieniędzy. Dane zebrane w ciągu ostatnich 4 lat wskazują, że ogólna liczba podejrzanych o pranie pieniędzy, pomimo kończenia na bieżąco śledztw z lat poprzednich, utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Wykres 7.4.6 Liczba podejrzanych z art. 299 k.k.

Źródło: Prokuratura Generalna

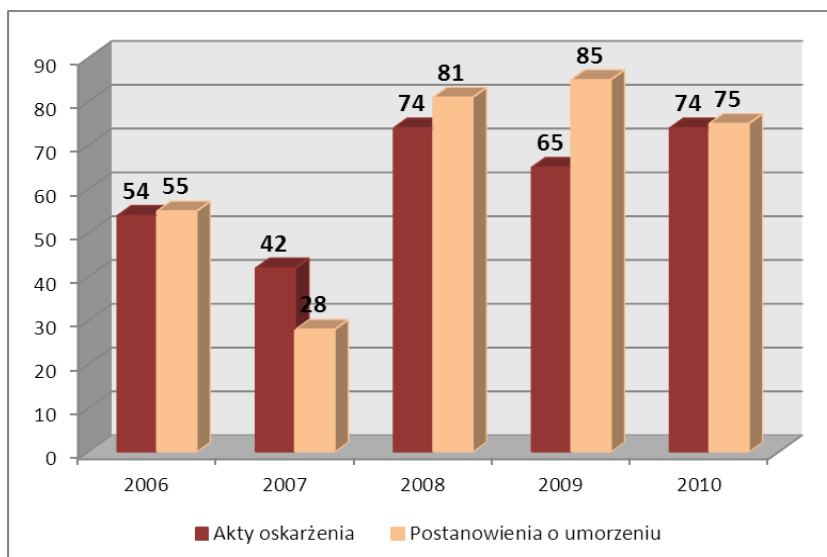
W roku 2010 roku wartość mienia objętego zabezpieczeniem majątkowym w toku śledztw w sprawach o pranie pieniędzy wzrosła do 215,59 mln zł z 28,38 mln zł w 2009.

Na znaczący wzrost wartości zabezpieczonego mienia miał wpływ zdecydowany wzrost liczby zabezpieczeń majątkowych na nieruchomościach.

W roku 2010 zapadło 13 orzeczeń sądowych, na mocy których orzeczono środek karny w postaci przepadku mienia lub korzyści pochodzących z omawianego przestępstwa na łączną kwotę 1 935 279,07 zł.

W zakresie sposobów zakończenia postępowań przygotowawczych z art. 299 k.k. wskazać należy, że w znacznej części kończone one były aktami oskarżenia. W 2010 roku sporządzono 74 akty oskarżenia, co oznacza wzrost w porównaniu z 2009 rokiem o 14%. Jednocześnie w 2010 roku podjęto 75 decyzji o umorzeniu postępowania, co stanowi spadek w porównaniu z 2009 o 12%. Przedstawione dane wskazują na nieznaczny spadek liczby podejmowanych decyzji o umorzeniu śledztw w stosunku do kierowanych aktów oskarżenia.

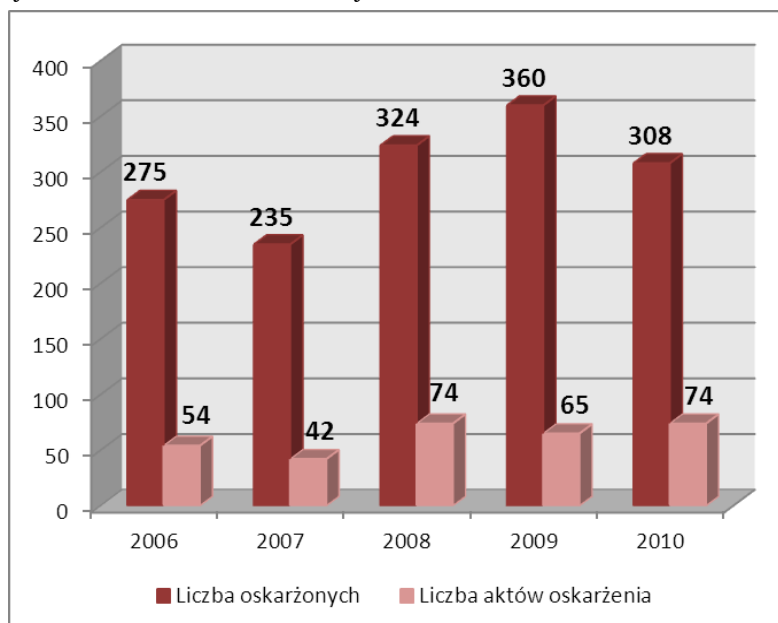
Wykres 7.4.7 Liczba kierowanych aktów oskarżenia i decyzji o umorzeniu śledztw z art. 299 k.k.

Źródło: Prokuratura Generalna

W sprawach zakończonych aktami oskarżenia zwraca uwagę fakt, że obejmowana nimi jest znaczna liczba osób: 235 w 2007 roku, 324 w 2008 roku, 360 w 2009 roku i 308 w 2010 roku. Dane te obrazują zauważalny trend polegający na występowaniu wątku prania pieniędzy przede wszystkim w złożonych śledztwach o charakterze gospodarczym lub kryminalnym, w których ujawniono funkcjonowanie zorganizowanych grup przestępczych, a co za tym idzie występuje duża liczba osób podejrzanych, a następnie oskarżonych.

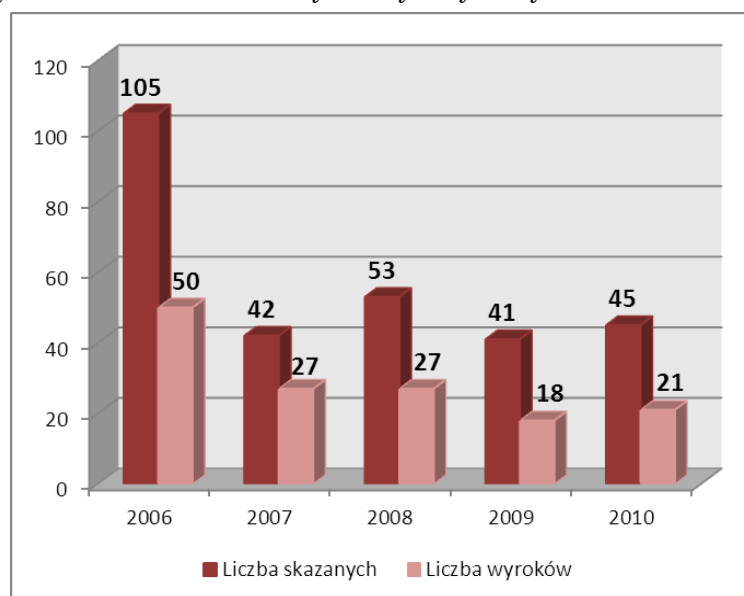
Wykres 7.4.8 Liczba oskarżonych i aktów oskarżenia z art. 299 k.k.

Źródło: Prokuratura Generalna

W 2010 roku z art. 299 k.k. zapadło 21 wyroków obejmujących 45 skazanych, natomiast w 2009 roku skazano łącznie 41 osób na mocy 18 wyroków.

Wykres 7.4.9 Liczba skazanych i wydanych wyroków z art. 299 k.k.

Źródło: Prokuratura Generalna

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie prania pieniędzy

Do zapewnienia właściwego i skutecznego poziomu zwalczania przestępstw prania pieniędzy niezbędna jest prawidłowa współpraca organów ścigania z polską jednostką analityki finansowej, którą stanowi Generalny Inspektor Informacji Finansowej i podległy mu Departament Informacji Finansowej Ministerstwa Finansów. Wspólnie podejmowane działania, w oparciu o obowiązujące regulacje prawne, pozwalają na osiąganie coraz lepszych wyników w tym obszarze w przyszłości.

Policja utrzymuje stałą współpracę z polską jednostką analityki finansowej – Departamentem Informacji Finansowej Ministerstwa Finansów, realizującą zadania wynikające z ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Na podstawie pisemnych upoważnień Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, wydanych na podstawie art. 33 ust. 1 pkt 3 tejże ustawy, wyznaczeni funkcjonariusze Policji występują do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o udostępnienie informacji gromadzonych w trybie i na zasadach określonych ustawą, na potrzeby prowadzonych przez Policję spraw.

Jednostki nadzorowane i podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych dość skrupulatnie wypełniały w 2010 roku obowiązki określone w art. 14 ust. 2 pkt. 1 ustawy, co w sposób znaczący rozszerzyło współpracę GIIF z tymi jednostkami. Ponadto, na podstawie tak otrzymywanych informacji, GIIF mógł skuteczniej wypełniać ustawowe obowiązki, włącznie z zastosowaniem instytucji blokady rachunków. Należy podkreślić, że wykorzystywanie znowelizowanych przepisów ustawy w zakresie wymiany informacji umożliwiło współpracę w zakresie analiz prowadzonych przez GIIF już na etapie pracy operacyjno-rozpoznawczej służb podległych i nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych. GIIF wykorzystuje instytucję blokady rachunków/wstrzymania transakcji celem odsunięcia grup przestępczych od środków finansowych i następnie późniejszego zabezpieczenia mienia w postępowaniu karnym, jak również współpracuje z innymi instytucjami wymienionymi w ustawie, przekazując informacje o transakcjach mogących mieć związek z popełnieniem innych

przestępstw niż pranie pieniędzy lub finansowanie terroryzmu. Przedstawiciele Departamentu Informacji Finansowej przeprowadzają spotkania szkoleniowe funkcjonariuszy, w szczególności w zakresie typologii transakcji, metod prania pieniędzy, zawiadomień otrzymywanych z instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących oraz nt. wymiany informacji.

Ponadto GIIF przeprowadza szkolenia dla instytucji obowiązanych, przekazując wiedzę o charakterystycznych cechach procederu prania pieniędzy podmiotom odpowiedzialnym za rozpoznawanie tego typu zjawisk (np. w bankach).

W 2010 roku GIIF kontynuował dystrybucję III wydania poradnika *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu*, opublikowanego w 2009 r. przez GIIF i przeznaczonego wyłącznie do użytku służbowego dla przedstawicieli instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących. Należy podkreślić, że poradnik stanowi omówienie regulacji prawnych wynikających z nowelizacji przepisów ustawy z 2009 r., a ponadto jest zbiorem dotychczasowych doświadczeń GIIF i Departamentu Informacji Finansowej w zakresie realizacji przepisów ustawy. W 2010 roku GIIF udostępnił przedstawicielom instytucji obowiązanych 162 egzemplarze poradnika w wersji papierowej oraz 167 egzemplarzy poradnika w wersji elektronicznej, a przedstawicielom jednostek współpracujących 69 egzemplarzy poradnika w wersji papierowej i 122 egzemplarze poradnika w wersji elektronicznej.

Ponadto, w ramach uruchomionego nieodpłatnie w 2009 r. kursu e-learningowego pt. „Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu”, którego celem jest przybliżenie pracownikom instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących tematyki przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w zakresie obowiązujących przepisów, w 2010 roku przeszkolono 35 940 osób, którym wydano stosowne certyfikaty ukończenia kursu.

Współpraca międzynarodowa

Współpraca związana z przeciwdziałaniem działalności grup przestępczych zajmujących się praniem pieniędzy na terenie Polski odbywa się za pośrednictwem Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, który wykonuje swoje zadania poprzez rozwijanie współpracy dwustronnej z innymi analogicznymi jednostkami, jak również poprzez obecność w grupach międzynarodowych, zajmujących się przedmiotową tematyką.

Generalny Inspektor Informacji Finansowej regularnie uczestniczył w spotkaniach Platformy EU-FIU w 2010 roku, dając wyraz zainteresowaniu pogłębieniem współpracy operacyjnej unijnych jednostek analityki finansowej i zyskując większe rozumienie praktyki nadzoru i kontroli nad instytucjami obowiązanyymi w różnych państwach członkowskich.

W 2010 roku przedstawiciele GIIF, wraz z przedstawicielami Komisji Nadzoru Finansowego oraz Prokuratury Generalnej, uczestniczyli w pracach Komitetu MONEYVAL (Rada Europy), m.in. w zakresie dyskusji nad ocenami ewaluacji narodowych systemów przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu członków komitetu w ramach 3. rundy i inicjacji 4. rundy wzajemnych ewaluacji.

Podczas 33. plenarnego posiedzenia Komitetu MONEYVAL, które odbyło się we wrześniu 2010 roku, miała miejsce dyskusja nad drugim raportem postępu w ramach 3. rundy ewaluacji polskiego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Polski raport został zrecenzowany podczas ww. posiedzenia plenarnego przez przedstawicieli Czarnogóry, którzy wyrazili pozytywną opinię na temat postępów dokonanych przez Polskę w wyeliminowaniu niezgodności z Zaleceniami FATF, rekomendując przyjęcie raportu podczas dyskusji plenarnej. Decyzją posiedzenia plenarnego Komitetu MONEYVAL 27 września 2010 roku przyjęto drugi raport, opisujący postęp Polski w dostosowaniu narodowego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu do międzynarodowych norm w tym zakresie.

Strona polska aktywnie uczestniczy również m.in. w pracach Grupy Euroazjatyckiej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (EAG).

Obszary wymagające wzmocnienia

W roku 2010 kontrolerzy GIIF przeprowadzili 21 kontroli. Właściwe wydaje się dążenie do eliminowania ujawnionych nieprawidłowości, które związane były z nowymi obowiązkami nałożonymi na instytucje obowiązane znowelizowanymi przepisami ustawy.

Nieprawidłowości te wyglądały następująco:

- formalne: brak przygotowania instytucji obowiązanych do realizacji obowiązków ustawowych poprzez niedostosowanie wewnętrznej procedury do przepisów ustawy, brak zapisów dotyczących sposobu przeprowadzania bieżącej analizy transakcji oraz przeprowadzania analizy w celu dokonania oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na podstawie której stosowane są środki bezpieczeństwa finansowego; brak zapisów dotyczących procedury zamrażania wartości majątkowych; brak procedur odnoszących się do klientów, którzy zajmują eksponowane stanowisko polityczne;
- merytoryczne: brak udokumentowanych wyników bieżącej analizy przeprowadzanych transakcji; niestosowanie środków bezpieczeństwa finansowego i nieprzechowywanie przez wymagany okres informacji uzyskanych w wyniku stosowania tych środków; niezapewnienie pracownikom udziału w uzupełniających programach szkoleniowych dotyczących obowiązków przewidzianych w znowelizowanych przepisach ustawy, nierejestrowanie transakcji o równowartości przekraczającej 15 000 euro, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy, oraz nieprawidłowe wypełnianie kart transakcji.

Niezbędne jest podjęcie działań uniemożliwiających występowanie ww. nieprawidłowości w przyszłości.

Wobec postępu w stosowaniu nowych narzędzi komunikacji elektronicznej w rozliczeniach finansowych zasadne wydaje się prowadzenie szkoleń dotyczących przedmiotowej problematyki dla służb i instytucji właściwych w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy.

W celu zwiększenia możliwości GIIF w zakresie prowadzenia analiz uzasadnione byłoby również wzmocnienie współpracy i wymiany informacji z Policją w zakresie schematów przepływów finansowych, obserwowanych zarówno w poszczególnych sprawach, jak i prawidłowości dających się zaobserwować na podstawie analizy wielu postępowań.

Istotnym w omawianym zakresie byłoby dokonanie analizy czynników utrudniających prowadzenie postępowań w sprawach o pranie pieniędzy i wypracowanie propozycji nowych rozwiązań w tym zakresie.

Pożyteczne mogłoby być także propagowanie wśród potencjalnych „właścicieli” fikcyjnych przedsiębiorstw i osób wykorzystywanych do fikcyjnego wpłacania/wyplacania gotówki, w ramach różnych schematów prania pieniędzy, o grożących im konsekwencjach i uświadamianie im roli, jaką mają wyznaczoną w przestępczym procederze.

Rozdział 8

Przestępczość korupcyjna

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji,
Komendy Głównej Straży Granicznej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego,
Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Prokuratury Generalnej,
Ministerstwa Sprawiedliwości)*

Art. 228 k.k. (łapownictwo bierne — sprzedajność)

§ 1. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (...)

Art. 229 k.k. (łapownictwo czynne — przekupstwo)

§ 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. (...)

Art. 230 k.k. (płatna protekcja)

§ 1. Kto, powołując się na wpływy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi albo wywołując przekonanie innej osoby lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. (...)

Art. 230a k.k.

§ 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, polegające na bezprawnym wywarciu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. (...)

Art. 231 § 2 k.k. (przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej)

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 [funkcjonariusz publiczny, który przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3] w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. (...)

Art. 250a k.k. (korupcja wyborcza)

§ 1. Kto, będąc uprawniony do głosowania, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo takiej korzyści żąda za głosowanie w określony sposób, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. § 2. Tej samej karze podlega, kto udziela korzyści majątkowej lub osobistej osobie uprawnionej do głosowania, aby skłonić ją do głosowania w określony sposób lub za głosowanie w określony sposób. (...)

Art. 296a k.k. (korupcja gospodarcza)

§ 1. Kto, będąc obowiązany na podstawie przepisu ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, wyrządza jej znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. § 2. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. (...)

Art. 296b k.k. (korupcja w sporcie)

W 2010 roku przepisy penalizujące korupcję w sporcie przeniesiono z kodeksu karnego do rozdziału 10 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. nr 127, poz. 857, z późn. zm.).

Art. 302 k.k. § 2–3 (korupcja wierzycieli)

§ 2. Kto wierzycielowi udziela lub obiecuje udzielić korzyści majątkowej za działanie na szkodę innych wierzycieli w związku z postępowaniem upadłościowym lub zmierzającym do zapobiegnięcia upadłości, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (...).

Przestępczość o charakterze korupcyjnym można podzielić na następujące obszary:

- przestępczość w organach i instytucjach kontrolno-nadzorczych, egzekucyjnych, wymiaru sprawiedliwości i ścigania, w szczególności w administracji celnej i kontroli skarbowej, Straży Granicznej i pożarnej, administracji organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości i innych instytucjach kontrolnych oraz w pozostałych służbach mundurowych,
- przestępczość w sektorze administracji państwowej i samorządowej,
- przestępczość w postępowaniach przetargowych, ze szczególnym uwzględnieniem zamówień publicznych,
- przestępczość w obszarze unijnych funduszy wsparcia,
- przestępczość przy uzyskiwaniu uprawnień do prowadzenia pojazdów mechanicznych (WORD) oraz w związku z prowadzeniem badań technicznych przez stacje kontroli pojazdów,
- przestępczość w sektorze świadczeń medycznych, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, w szczególności w lecznictwie państwowym, obszarze emerytur i rent, w tym emerytur rolniczych,
- korupcja wyborcza,
- korupcja w sektorze profesjonalnych zawodów sportowych,
- korupcja w sektorze przedsiębiorstw państwowych oraz działalności gospodarczej w sektorze prywatnym.

Na podstawie prowadzonego monitoringu powyższych rodzajów przestępczości Policja wskazuje na utrzymujący się trend zagrożeń korupcyjnych głównie w służbie zdrowia (m.in. dystrybucja leków i sprzętu medycznego), administracji publicznej – związana głównie z rozdziałem środków unijnych, w związku z uzyskiwaniem uprawnień do prowadzenia pojazdów mechanicznych (WORD) i w związku z prowadzeniem badań technicznych przez stacje kontroli pojazdów, ponadto odnotowano wzrost przestępczości w sporcie zawodowym. Najpowszechniejszymi przestępstwami są łapownictwo bierne i czynne oraz przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego wskazuje zwłaszcza na korupcję w procesie prowadzenia inwestycji drogowych, w sektorze górniczym oraz w samorządach.

Z analizy przeprowadzonej przez Centralne Biuro Antykorupcyjne wynika, że najbardziej zagrożona korupcją jest terenowa administracja rządowa, sektor gospodarczy oraz służba zdrowia i farmacja.

W ocenie Prokuratury Generalnej największa korupcja występuje w służbie zdrowia, wśród pracowników administracji rządowej (w związku z przyznawanymi dotacjami unijnymi), w WORD, jak również wśród funkcjonariuszy służb mundurowych (Policji, Służby Celnej, Straży Granicznej).

Dane statystyczne

Policja

Postępowania wszczęte

Według danych Komendy Głównej Policji w roku 2010 wszczęto 6083 postępowania przygotowawcze w sprawach o przestępstwa korupcyjne, co stanowi niewielki wzrost w porównaniu z rokiem ubiegłym – o ok. 3% (w roku 2009 było ich 5884).

Wśród wszczętych postępowań w sprawach korupcyjnych 637 zostało wszczętych na podstawie materiałów operacyjnych (10,5%), co oznacza wzrost liczby postępowań wszczętych na materiałach operacyjnych o 9,6% (56 postępowań) w stosunku do 2009 roku.

Przestępstwa stwierdzone

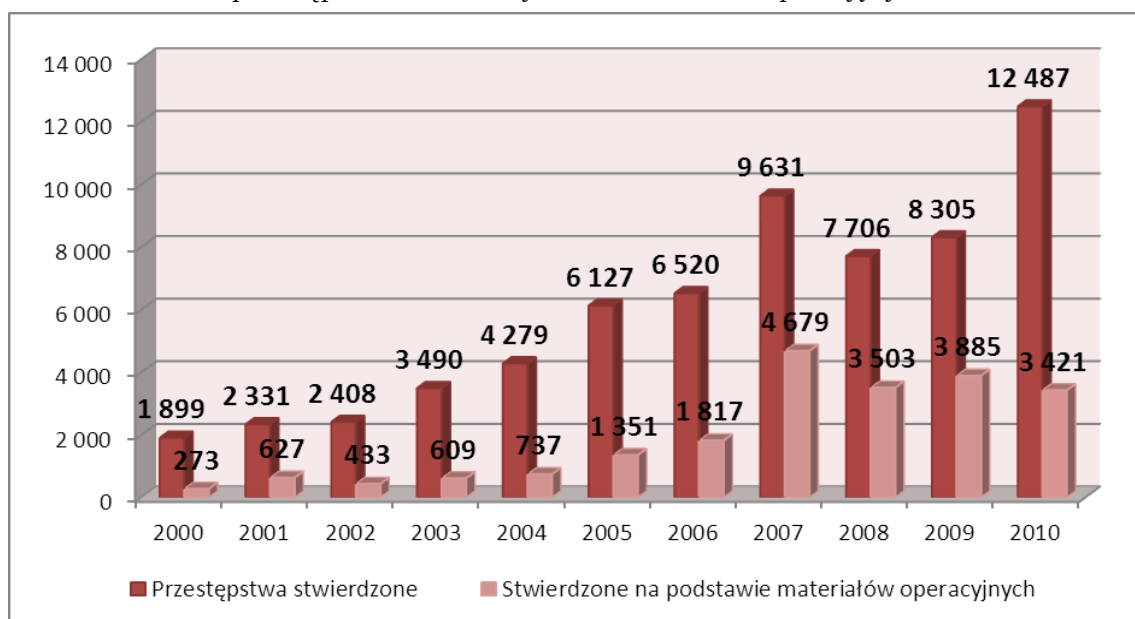
W roku 2010 Policja stwierdziła 12 487 przestępstw korupcyjnych, co oznacza wzrost w stosunku do roku 2009 o 50,4% (8305). Od roku 2000 widoczna jest tendencja wzrostowa liczby stwierdzonych przestępstw korupcyjnych, przy czym największą ich liczbę odnotowano w latach 2010 oraz 2007. Wskazuje to na wzrost skuteczności działań Policji w ściganiu tego rodzaju przestępstw.

Wykrywalność przestępstw korupcyjnych utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie i wynosi blisko 100%. I tak, w roku 2008 wskaźnik wykrywalności tego rodzaju przestępstw wyniósł 98,1%, w 2009 – 98,9%, a w 2010 – 99,3%.

Wynika to ze specyfiki korupcji, w której zazwyczaj każda z uczestniczących w przestępstwie stron jest zainteresowana ukryciem swojego nielegalnego działania. Przestępstwa korupcyjne pozostają w ciemnej liczbie do momentu ujawnienia ich przez Policję lub inne służby. Dopiero wtedy, po ich ujawnieniu (wykryciu), znajdują się w statystykach. Dlatego wzrost liczby stwierdzonych przestępstw korupcyjnych wskazuje na wzrost skuteczności Policji i innych służb.

Od roku 2007, w stosunku do lat poprzednich, notuje się wysoki odsetek przestępstw korupcyjnych stwierdzonych przez Policję na podstawie własnych materiałów operacyjnych. W roku 2009 wskaźnik ten wyniósł 46,8%, w roku 2008 – 45,5%, w 2007 – 48,6%, natomiast w roku 2010 odsetek przestępstw korupcyjnych stwierdzonych przez Policję na podstawie własnych materiałów operacyjnych wyniósł 27,5%.

Wykres 8.1 Liczba stwierdzonych przestępstw korupcyjnych w latach 2000–2010 z uwzględnieniem przestępstw stwierdzonych na materiałach operacyjnych

Źródło: KGP

W roku 2010 największy wzrost liczby przestępstw, w porównaniu z rokiem 2009, odnotowano w przypadku:

- korupcji w sporcie – z 15 przestępstw stwierdzonych w roku 2009 do 658 w roku 2010,
- łapownictwa biernego – o 61,8% (tj. z 2820 do 4562 przestępstw stwierdzonych),
- przekroczeniu uprawnień – o 56,1% (tj. z 1083 do 3252 przestępstw stwierdzonych),
- płatnej protekcji – o 50% (tj. z 642 do 963 przestępstw stwierdzonych).

Tabela 8.1 Przestępstwa korupcyjne stwierdzone przez Policję w latach 2009–2010 z podziałem na artykuły kodeksu karnego

	2009	2010	Zmiana (%)
Art. 228 k.k. (łapownictwo bierne)	2820	4562	▲ 61,8%
Art. 229 k.k. (łapownictwo czynne)	2659	2961	▲ 11,4%
Art. 230 i 230a k.k. (płatna protekcja)	642	963	▲ 50%
Art. 231 k.k. (przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej) ¹⁷	2083	3252	▲ 56,1%
Art. 250a k.k. (korupcja wyborcza)	0	18	---
Art. 296a k.k. (korupcja gospodarcza)	86	73	▼ 15,1%
Art. 296b k.k. (korupcja w sporcie)	15	658	▲ 4 287%

Źródło: KGP¹⁸

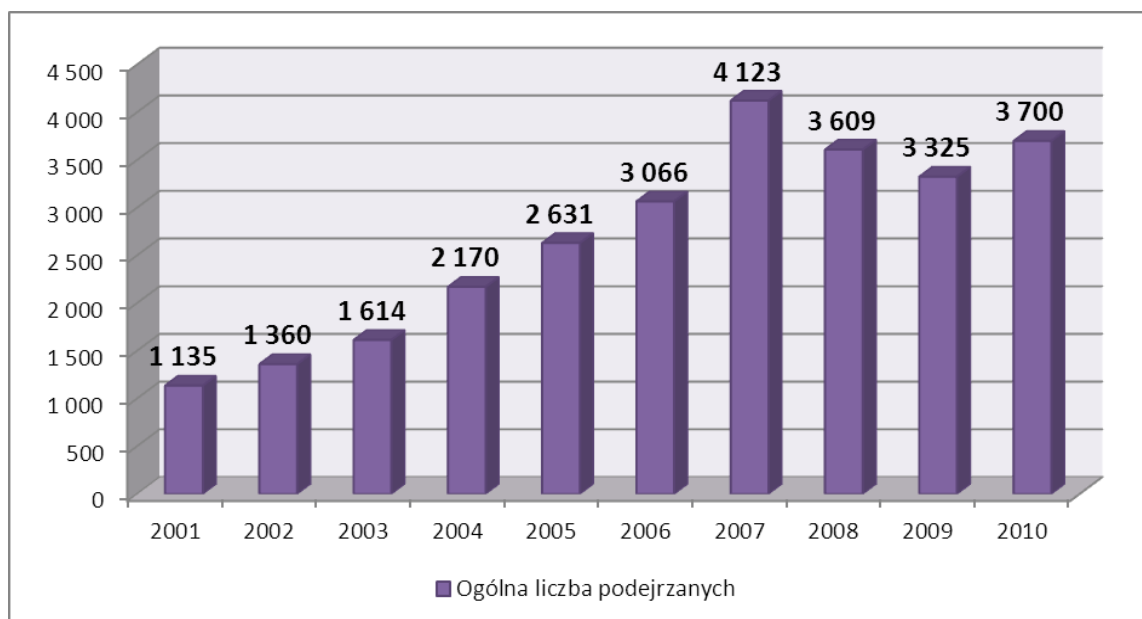
¹⁷ KGP kwalifikuje cały art.231 k.k. jako przestępczość korupcyjną.

¹⁸ Przestępstwa z art. 302 §2–3 k.k. KGP wlicza w kategorię przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu.

Podejrzani

W roku 2010 Policja ustaliła 3700 osób podejrzanych o przestępstwa korupcyjne (w roku 2009–3325), co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 11,3%. Wobec 3583 osób wystąpiono z wnioskiem o skierowanie aktów oskarżenia.

Wykres 8.2 Liczba podejrzanych o przestępstwa korupcyjne ustalonych przez Policję w latach 2001–2010

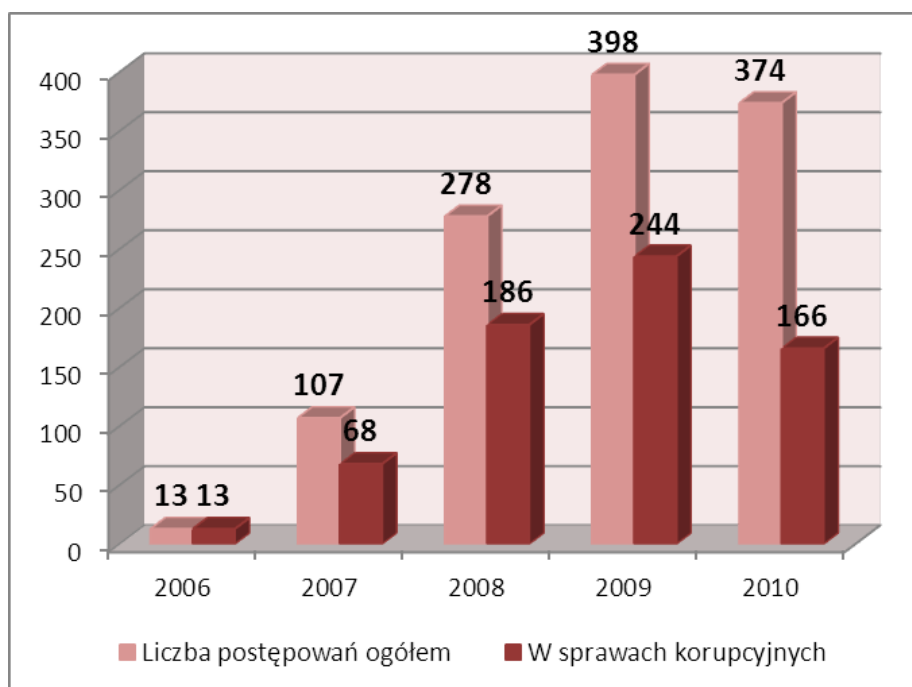
Źródło: KGP

Centralne Biuro Antykorupcyjne

W 2010 roku CBA prowadziło 166 postępowań przygotowawczych w sprawach korupcyjnych (w omawianym okresie wszczęto 65 śledztw). Zakończono 81 postępowań, z czego 39 skierowaniem wniosku o sporządzenie aktu oskarżenia.

Od momentu powstania CBA (w roku 2006), mimo niewielkiego spadku w roku 2010, zauważalna jest tendencja wzrostowa w zakresie liczby prowadzonych postępowań przygotowawczych. I tak, w roku 2006 było ich 13 (wszystkie o charakterze korupcyjnym), w 2007 – 107 (z czego 68 w sprawach korupcyjnych), w 2008 – 278 (z czego 186 korupcyjnych), w 2009 – 398 (244 korupcyjne), natomiast w roku 2010 CBA prowadziło 374 postępowania (166 korupcyjne), co oznacza spadek o 6% w stosunku do roku poprzedniego (oraz spadek o 10,8% w sprawach korupcyjnych).

Wykres 8.3 Postępowania przygotowawcze prowadzone przez CBA w latach 2006–2010

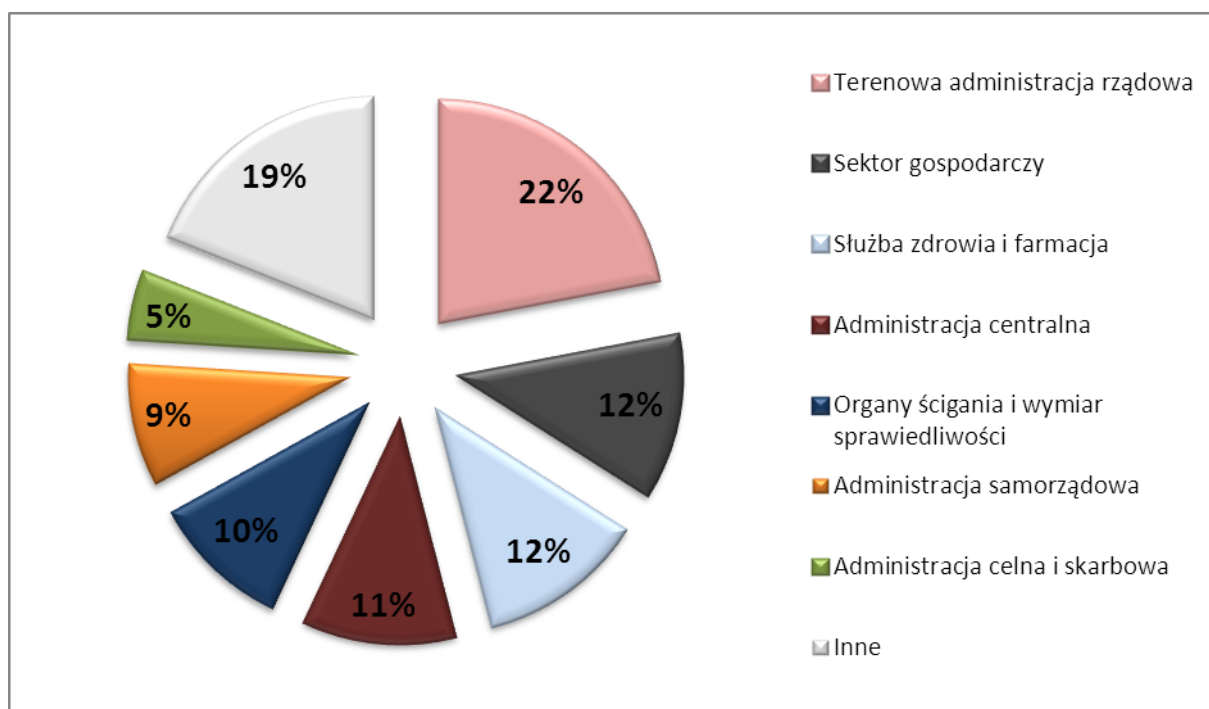
Źródło: CBA

Postępowania przygotowawcze prowadzone przez CBA w roku 2010 dotyczyły najczęściej korupcji występującej w następujących dziedzinach:

- terenowa administracja rządowa – 22%,
- sektor gospodarczy – 12%,
- służba zdrowia i farmacja – 12%,
- administracja centralna – 11%,
- organy ścigania i wymiar sprawiedliwości – 10%,
- administracja samorządowa – 9%,
- administracja celna i skarbowa – 5%,
- inne – 19%.

W porównaniu z rokiem 2009 o 19 punktów procentowych zmniejszył się wskaźnik prowadzonych postępowań przygotowawczych dotyczących terenowej administracji rządowej (w roku 2009 ich odsetek wynosił 41%), a o 4 punkty procentowe zmniejszył się w zakresie organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości (w roku 2009 ich odsetek wynosił 14%).

Wykres 8.4 Obszary tematyczne postępowań przygotowawczych prowadzonych przez CBA w roku 2010

Źródło: CBA

W 2010 roku czynności procesowe realizowane przez Centralne Biuro Antykorupcyjne pozwoliły na przedstawienie 517 osobom (w roku 2009 – 581) łącznie 1625 zarzutów (1704) popełnienia przestępstwa.

W porównaniu z rokiem poprzednim liczba podejrzanych spadła o 11%, natomiast liczba przedstawionych zarzutów zmniejszyła się o 4,6%.

Wobec podejrzanych w sprawach prowadzonych przez CBA zastosowano następujące środki zapobiegawcze:

- 41 tymczasowe aresztowania (64),
- 50 dozorów policyjnych (196),
- 109 poręczeń majątkowych (157),
- 26 zakazów opuszczania kraju (57),
- 18 zawiesznień w czynnościach,
- 11 – inne.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

W roku 2010 ABW prowadziła 79 śledztw dotyczących korupcji (92 w roku 2009), co stanowi spadek o ok. 14%. Wszczęto 10 spraw na materiałach operacyjnych. 68 osobom przedstawiono 117 zarzutów korupcyjnych.

Prokuratura

W powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury w 2010 roku łącznie zakończono 8209 postępowań. Liczba spraw, w zależności od rodzaju podejmowanych decyzji procesowych, kształtowała się następująco:

- odmowy wszczęcia – 3957,
- umorzenia – 2039,
- akty oskarżenia – 1888.

W związku z prowadzonymi sprawami w 361 przypadkach zastosowano klauzule bezkarności.

Łącznie w 2010 roku zapadło 2110 wyroków skazujących, w 137 sprawach wydane zostały wyroki uniewinniające.

Wśród zakończonych w 2010 roku postępowań: 36 spraw dotyczyło przestępstwa korupcji popełnionego w ramach działalności zorganizowanej grupy przestępczej; 337 – przestępstw o charakterze korupcyjnym popełnionych przez osobę będącą pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego; 431 – przestępstw o charakterze korupcyjnym popełnionych przez funkcjonariuszy organów ścigania lub przedstawicieli organów wymiaru sprawiedliwości.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osadzonych i skazanych za niektóre przestępstwa korupcyjne

Art. 228 k.k. (łapownictwo bierne — sprzedajność)

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo z art. 228 k.k. (§ 1 do 6) osadzono łącznie 487 osób, z czego 393 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 375 osób (w tym w zawieszeniu: 326 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 12 osób skazano na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 204 osoby na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 151 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności.

Warunkowo umorzono postępowanie w 21 przypadkach, umorzono postępowanie w 7 sprawach.

Uniewinniono 66 osób.

Przed wyrokiem 18 osób było tymczasowo aresztowanych.

Art. 229 k.k. (łapownictwo czynne — przekupstwo)

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo z art. 229 k.k. (§ 1 do 5) osądzono łącznie 1995 osób, z czego 1886 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 1814 osób (w tym w zawieszeniu: 1751 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 8 osób skazano na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 441 osób na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 1346 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności.

Warunkowo umorzono postępowanie w 38 przypadkach, umorzono postępowanie w 26 sprawach.

Uniewinniono 45 osób.

Przed wyrokiem 16 osób było tymczasowo aresztowanych.

Art. 230 k.k. i 230a k.k. (płatna protekcja)

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo z art. 230 k.k. i 230a k.k. (§ 1 i 2) osądzono łącznie 273 osoby, z czego 239 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 234 osób (w tym w zawieszeniu 228 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 1 osobę skazano na karę od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 53 osoby na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 179 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności.

Warunkowo umorzono postępowanie w 5 przypadkach, umorzono postępowanie w 7 sprawach.

Uniewinniono 21 osób.

Przed wyrokiem 2 osoby były tymczasowo aresztowane.

Art. 231 (przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej)

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo z art. 231 k.k. osądzono łącznie 596 osoby, z czego 238 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 221 osób (w tym w zawieszeniu: 208 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 4 osoby skazano na karę od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 78 osób na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 122 osoby na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności.

Warunkowo umorzono postępowanie w 123 przypadkach, umorzono postępowanie w 59 sprawach.

Uniewinniono 173 osoby.

Art. 296a k.k. (korupcja gospodarcza)

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo z art. 296a k.k. osądzono łącznie 27 osób, z czego 17 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 17 osób (w tym w zawieszeniu 17 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 3 osoby skazano na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 12 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności.

Umorzono postępowanie w 5 sprawach.

Uniewinniono 5 osób.

Inicjatywy w celu zmniejszenia przestępczości korupcyjnej

W związku z zakończeniem w 2009 roku *realizacji Programu zwalczania korupcji - strategia antykorupcyjna II etap wdrażania lata 2002–2009* oraz przyjętym przez Radę Ministrów w kwietniu 2010 roku sprawozdaniem końcowym z jego realizacji, w którym RM rekomenduje Ministra SWiA jako odpowiedzialnego za przygotowanie kolejnego planu strategicznych działań antykorupcyjnych, w czerwcu 2010 roku MSWiA podjęło prace – przy współdziałaniu KPRM, MS, MSZ, ABW, CBA i KGP – nad opracowaniem projektu *Rządowego programu przeciwdziałania korupcji na lata 2011–2016*. Program określa cele strategiczne oraz zadania i wiele działań do wykonania w zakresie przeciwdziałania i zwalczania korupcji, jak również zawiera mechanizm wdrażania i ewaluacji programu.

Wdrożenie *Rządowego programu...* przyczyni się do ograniczenia korupcji w kraju poprzez wzmocnienie profilaktyki korupcji i edukacji antykorupcyjnej, jak również wzmocnienie zwalczania przestępczości tego rodzaju. Projekt dokumentu przekazany został do uzgodnień wewnątrz- i międzyresortowych.

Centralne Biuro Antykorupcyjne w 2010 roku położyło zdecydowanie większy nacisk na działania w zakresie profilaktyki antykorupcyjnej, w szczególności na edukację antykorupcyjną. Miały one na celu podnoszenie świadomości negatywnego wpływu korupcji nie tylko na sferę publiczną, ale również na życie poszczególnych obywateli. Przygotowano publikację pt. „Poradnik antykorupcyjny dla urzędników”, przeznaczoną dla osób zatrudnionych w administracji państwowej i samorządowej oraz opracowano i rozpoczęto (w październiku 2010 roku) wdrażanie programu szkoleniowego dla pracowników instytucji państwowych. Do końca 2010 roku przeszkolonych zostało łącznie około 700 osób. Inicjatywa kontynuowana jest także w 2011 roku.

Ponadto biuro opracowało wiele publikacji analitycznych i statystycznych, np. „Instytucje antykorupcyjne w wybranych państwach świata”, „Stan korupcji w Polsce na podstawie danych statystycznych przekazanych przez służby i organy państwowe”, jak również o charakterze zaleceń - „Rekomendacje postępowania antykorupcyjnych przy stosowaniu procedury udzielania zamówień publicznych”. Wszystkie publikacje zostały udostępnione na stronie internetowej biura www.cba.gov.pl oraz na portalu www.antykorupcja.edu.pl. CBA kontynuowało również prace w ramach rozpoczętego w 2009 roku projektu badawczo-rozwojowego pt. „Przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej i terroryzmu w warunkach bezpiecznego, przyspieszonego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego”. Inną inicjatywą, która ułatwiła w znacznym stopniu obywatelom przekazywanie zgłoszeń o korupcji, była uruchomiona w grudniu bezpłatna infolinia zgłoszeniowa CBA (800 808 808). Pozwoliła ona na przyjęcie prawie 3 tys. zgłoszeń telefonicznych.

Podjęte przez Policję w latach 2009–2010 działania podnoszące efektywności zwalczania przestępczości korupcyjnej przyniosły pozytywne skutki w 2011 roku i są kontynuowane. Dotyczyły one zwłaszcza zintensyfikowania pracy operacyjno-procesowej komórek organizacyjnych Policji szczebla wojewódzkiego/KSP i powiatowego/rejonowego, rozbudowy stanu etatowego i struktur pionu dw. z korupcją oraz działalności szkoleniowo-edukacyjnej.

Komenda Główna Policji podjęła wiele czynności mających wpływ na polepszenie efektów zwalczania korupcji, m.in. takich jak:

- usprawnienie nadzoru wykonywanego przez wydziały dw. z korupcją KWP/KSP nad KMP/KPP/KRP,
- odprawy z kierownictwem poszczególnych jednostek Policji celem omówienia aktualnych efektów pracy i przedstawienia kierunków dalszej realizacji zadań w zakresie ujawniania i zwalczania przestępczości korupcyjnej,

- udzielanie bezpośredniej pomocy przy realizacji spraw operacyjnych,
- przeprowadzanie w poszczególnych KWP/KSP cyklicznych szkoleń dla funkcjonariuszy odpowiedzialnych za zwalczanie korupcji oraz nadzór w jednostkach podległych,
- prowadzenie działań edukacyjnych i prewencyjnych w instytucjach rządowych i pozarządowych, m.in. dla przedstawicieli Poczty Polskiej, Narodowego Centrum Sportu, Izby Celnej Ministerstwa Finansów, Agencji Restrukturyzacji Rolnictwa,
- udział w realizacji szkoleń zarówno o charakterze lokalnym, ogólnokrajowym i międzynarodowym,
- opracowywanie informacji z zakresu poszczególnych obszarów działalności publicznej szczególnie narażonych na korupcję.

Inicjatywy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego skoncentrowały się w 2010 roku na kontynuowaniu działania w ramach tzw. „Tarczy antykorupcyjnej”, której celem jest osłona prywatyzacji kluczowych spółek Skarbu Państwa oraz najistotniejszych przetargów publicznych. Uznając, że dla skuteczności osłony w powyższym zakresie istotna jest prewencja, ABW prowadzi działania polegające na:

- sprawdzaniu wiarygodności osób i podmiotów zaangażowanych w procesy prywatyzacyjne i zamówienia publiczne oraz kandydatów do wysokich stanowisk w administracji państwowej i w spółkach Skarbu Państwa,
- prowadzeniu specjalistycznych szkoleń dla urzędników i pełnomocników ochrony w instytucjach państwowych, bieżącym informowaniu właściwych organów państwa o zaobserwowanych zagrożeniach dla prywatyzacji i przetargów,
- bieżącym informowaniu właściwych organów państwa o zaobserwowanych zagrożeniach dla prywatyzacji i przetargów.

Współpraca międzynarodowa

W 2010 roku CBA uzyskało zgodę Prezesa Rady Ministrów na współpracę ze służbami Czech, Francji, Kosowa, Litwy, Niemiec, Rumunii, Szwecji, Słowacji, Wielkiej Brytanii i Włoch. Biuro kontynuowało ponadto współpracę z następującymi organizacjami i instytucjami międzynarodowymi:

- Europejscy Partnerzy Przeciwko Korupcji/Europejska Sieć Antykorupcyjna EPAC/EACN. W CBA funkcjonuje punkt kontaktowy EACN jako jeden z dwóch w Polsce (drugi funkcjonuje w KGP). Głównym celem sieci jest ułatwianie nawiązywania współpracy pomiędzy odpowiednimi instytucjami UE w celu wymiany doświadczeń i organizowania szkoleń, wypracowania wspólnych procedur oraz ściślejszej kooperacji międzynarodowej;
- Grupa Państw przeciwko Korupcji GRECO (udział w pracach grupy obejmuje m.in. uczestnictwo w ewaluacji innych krajów, co pozwala na poznanie ich doświadczeń);
- Międzynarodowa Akademia Antykorupcyjna – IACA (forum wymiany doświadczeń z partnerami zagranicznymi);
- Europejskie Biuro ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych – OLAF (współpraca pozwala na podnoszenie kwalifikacji funkcjonariuszy CBA oraz stwarza możliwość korzystania z grantów OLAF na szkolenia wewnętrzne i pomoc techniczna);
- Europejskie Biuro Policji – EUROPOL (współpraca obejmuje głównie wymianę informacji oraz udział w opracowywaniu dokumentów o charakterze analitycznym);
- Międzynarodowa Organizacja Policji Kryminalnych – INTERPOL (współpraca pozwala na dostęp do baz danych oraz materiałów analitycznych INTERPOL, jak również umożliwia kontakty z partnerami zagranicznymi, którzy nie posiadają wyspecjalizowanych służb antykorupcyjnych);

- Biuro ds. Narkotyków i Przestępczości Narodów Zjednoczonych UNODC (współpraca w zakresie edukacji, informacji i prewencji antykorupcyjnej);
- Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie – OBWE (współpraca umożliwia korzystanie z projektów rozwojowych oraz finansowania przedsięwzięć w ramach realizacji mandatów organizacji);
- EUROJUST (współpraca pozwala zwiększyć szybkość i efektywność czynności sądowo-prokuratorskich o charakterze międzynarodowym w ramach tzw. wspólnych zespołów śledczych);
- Bank Światowy (w zakresie swojej właściwości CBA uczestniczy w opiniowaniu materiałów analitycznych).

W ramach współpracy z wymienionymi instytucjami przedstawiciele biura uczestniczyli w licznych spotkaniach, seminariach i konferencjach międzynarodowych, jak również w przedsięwzięciach szkoleniowych.

KGP wraz z Centrum im. Adama Smitha (CAS) realizowała projekt pt.: „Wzmocnienie systemu zwalczania nieprawidłowości i oszustw w zakresie dystrybucji funduszy strukturalnych na poziomie regionalnym oraz w sektorze rolnictwa”. Projekt wdrażany jest na mocy umowy finansowej nr OLAF/2010/D7/033 z Europejskim Urzędem ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF), w ramach programu Hercules II. Czas trwania projektu to 1 grudnia 2010–31 maja 2011. Podstawowym przedmiotem projektu są szkolenia dotyczące zwalczania nieprawidłowości i korupcji w zakresie dystrybucji funduszy strukturalnych na poziomie regionalnym oraz w sektorze rolnictwa. Szkolenia są przeznaczone dla przedstawicieli Policji zajmujących się tą problematyką oraz reprezentantów innych instytucji i służb zaangażowanych w działania związane z tym zagadnieniem (w tym m.in. inspektorów NIK, prokuratorów, pracowników urzędów skarbowych oraz przedstawicieli instytucji zarządzających regionalnymi programami operacyjnymi). Elementem projektu jest również wymiana doświadczeń z policją słowacką oraz OLAF.

Prokuratura Generalna we wrześniu oraz listopadzie 2010 roku zorganizowała dwa spotkania z udziałem delegacji ukraińskiej oraz delegacji administracji Kosowa, podczas których zaprezentowano polskie doświadczenia w ściganiu przestępczości korupcyjnej.

Istotne dla profilaktyki oraz zwalczania korupcji zadania realizowała również Straż Graniczna. Zarząd Spraw Wewnętrznych SG współpracował w tym zakresie z Zarządem Bezpieczeństwa Wewnętrznego Administracji Państwowej Służby Granicznej Ukrainy. Współdziałanie odbywało się ponadto ze służbami granicznymi: Niemiec, Czech, Słowacji, Litwy.

Identyfikacja najpoważniejszych zjawisk, którym należy przeciwdziałać w najbliższym czasie

Współczesna korupcja ma charakter zorganizowany, co powoduje, że w układzie przestępczym funkcjonują nie tylko petent i urzędnik, ale także wielu pośredników realizujących różnorodne zadania. Płatna protekcja staje się swoistą formą kamuflażu łapownictwa mającą na celu uniemożliwienie wykrycia skorumpowanych funkcjonariuszy. Prowadzony przez Policję monitoring korupcji wskazuje, że nadal utrzymują się zagrożenia korupcyjne w służbie zdrowia, administracji publicznej, w związku z prowadzeniem badań technicznych przez stacje kontroli pojazdów oraz związane z licencjonowaniem prawa jazdy. Odnotowano ponadto wzrost przestępczości korupcyjnej w sektorze sportu zawodowego.

CBA, mając na uwadze zapewnienie prawidłowości wykorzystania środków pomocowych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, zainicjowało wdrożenie – na wzór programu „Tarcza antykorupcyjna”, działań mających na celu ujawnianie potencjalnych zagrożeń

w tym obszarze na jak najwcześniejszym etapie. Obszar ten ma priorytetowe znaczenie ze względu na wysokość środków finansowych do wykorzystania w perspektywie 2007–2013 oraz ich wpływ na rozwój infrastruktury i gospodarki narodowej. Przy udziale środków unijnych finansowane są największe inwestycje infrastrukturalne, projekty badawczo-rozwojowe, innowacyjne przedsięwzięcia, nowe miejsca pracy itp.

W ocenie ABW najważniejszym zjawiskiem, jakiemu należy przeciwdziałać w najbliższym czasie, jest ponoszenie przez Skarb Państwa nieuzasadnionych warunkami rynkowymi wydatków związanych z zamówieniami publicznymi, będących skutkiem manipulowania przetargami (poprzez zmywy przetargowe i korumpowanie osób odpowiedzialnych za organizację przetargów) i bezpodstawnego stosowania trybu bezprzetargowego.

- SG wskazała na następujące najpoważniejsze zjawiska, którym należy przeciwdziałać:
- udział funkcjonariuszy SG w zorganizowanych grupach przestępczych;
 - korupcja w przejściach granicznych, w tym w portach lotniczych oraz w zakresie kontroli legalności pobytu i zatrudnienia cudzoziemców;
 - korupcja w ochronie szlaków komunikacyjnych;
 - korupcja przy realizacji procedur związanych z zamówieniami publicznymi.

Obszary działania wymagające wzmocnienia w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania i zwalczania tego typu przestępczości

Najistotniejszym obszarem wymagającym wzmocnienia jest profilaktyka korupcji oraz intensyfikacja edukacji w tym zakresie. Z tego też względu projekt przygotowywanego pod kierunkiem MSWiA *Rządowego programu przeciwdziałania korupcji* bardzo szeroko traktuje ten temat i wyznacza liczne zadania i działania dla administracji i służb w tym obszarze.

Za najistotniejsze kwestie uznano:

- Wypracowanie i wdrożenie skoordynowanej, krajowej polityki antykorupcyjnej, w tym prawnych (wypracowanie spójnych i skutecznych przepisów ograniczających korupcję) i organizacyjnych (CBA powinno skupiać wiedzę o zagrożeniach i trendach w zakresie przestępczości korupcyjnej).
- Wzmocnienie wewnętrznych mechanizmów antykorupcyjnych w administracji publicznej.
- Zwiększenie aktywnego udziału społeczeństwa, w tym organizacji pozarządowych, w procesie zapobiegania i zwalczania korupcji oraz wzmocnienie współpracy z administracją publiczną.
- Kształtowanie postaw antykorupcyjnych w społeczeństwie.
- Wspieranie postaw etycznych w sektorze prywatnym, w tym tworzenie warunków prowadzących do ograniczenia możliwości korupcji.
- Realizacja zobowiązań międzynarodowych RP dotyczących prewencji i edukacji antykorupcyjnej.

Rozdział 9

Przestępczość przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Ministerstwa Sprawiedliwości)

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu zostały ujęte w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny, w następujących rozdziałach:

Rozdział XXXIV Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów:

Art. 270 § 1–3 podrabianie, przerabianie albo używanie podrobionego dokumentu w związku z działalnością gospodarczą;

Art. 271 § 1–3 poświadczenie nieprawdy przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną w związku z działalnością gospodarczą;

Art. 272 wyłudzenie poświadczenia nieprawdy w związku z działalnością gospodarczą;

Art. 276 zniszczenie, uszkodzenie, usunięcie lub ukrycie dokumentu w związku z działalnością gospodarczą;

Rozdział XXXV Przestępstwa przeciwko mieniu:

Art. 284 § 1–3 przywłaszczenie gospodarcze;

Art. 286 § 1 i 3 oszustwo gospodarcze,

Rozdział XXXVI Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu:

Art. 297 § 1 oszustwo bankowe z wykorzystaniem podrobionego, przerobionego, poświadczającego nieprawdę albo nierzetelnego dokumentu albo nierzetelnego, pisemnego oświadczenia dotyczącego okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego, instrumentu płatniczego lub zamówienia;

Art. 306 usuwanie, podrabianie lub przerabianie znaków identyfikacyjnych towaru lub urządzeń lub pojazdu silnikowego.

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów oraz obrotowi gospodarczemu stanowią ok. 48% ogółu wszczętych postępowań gospodarczych oraz ponad 50% ogółu stwierdzonych przestępstw gospodarczych. Na wynik ten ma wpływ przede wszystkim przestępstwo oszustwa gospodarczego – art. 286 § 1 i 3 k.k., które stanowi najliczniejszą grupę spraw i przestępstw w tym obszarze.

Oszustwo gospodarcze dodatkowo generuje bardzo wysoką sumę strat, która w przeliczeniu na jedno przestępstwo stwierdzone w 2010 roku wyniosła 19 601,66 zł. Wartość ta stanowi niemałą kwotę dla podmiotu gospodarczego, a tym bardziej dla osób fizycznych. Popelnianie tego rodzaju przestępstw na dużą skalę może doprowadzić do upadłości lub likwidacji legalnie działających podmiotów gospodarczych, co w konsekwencji może mieć negatywny wpływ na sprawne funkcjonowanie gospodarki.

Skala zagrożenia

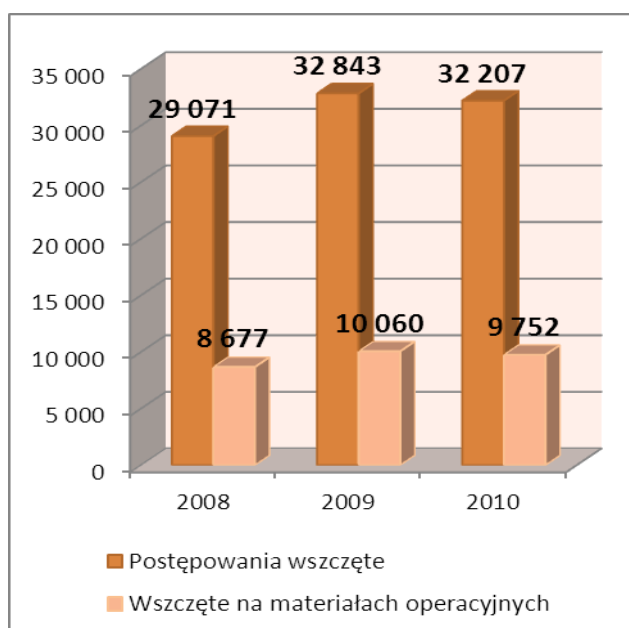
Postępowania wszczęte

Policja

W 2010 roku, w porównaniu z rokiem 2009, wszczęto mniej postępowań przygotowawczych ogółem w zakresie przestępczości przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu – o 1,9% (tj. o 636). Odnotowano również spadek w zakresie postępowań wszczętych na materiałach operacyjnych (zebranych podczas wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych) – o 3% (tj. 308). Pomimo tych niewielkich spadków w 2010 roku, w zestawieniu z rokiem 2008, nastąpił wzrost odpowiednio: o 10,8% (tj. 3136 postępowań) oraz 12,4% (tj. 1075).

Po systematycznym wzroście w ostatnich latach udziału wszczętych postępowań na materiałach operacyjnych we wszczętych ogółem w 2010 roku wskaźnik ten utrzyma się w zasadzie na poziomie z roku 2009 i wyniósł 30,3% (w 2009 – 30,6%).

Wykres 9.1 Liczba postępowań wszczętych ogółem oraz wszczętych na materiałach operacyjnych w sprawach o przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Żandarmeria Wojskowa

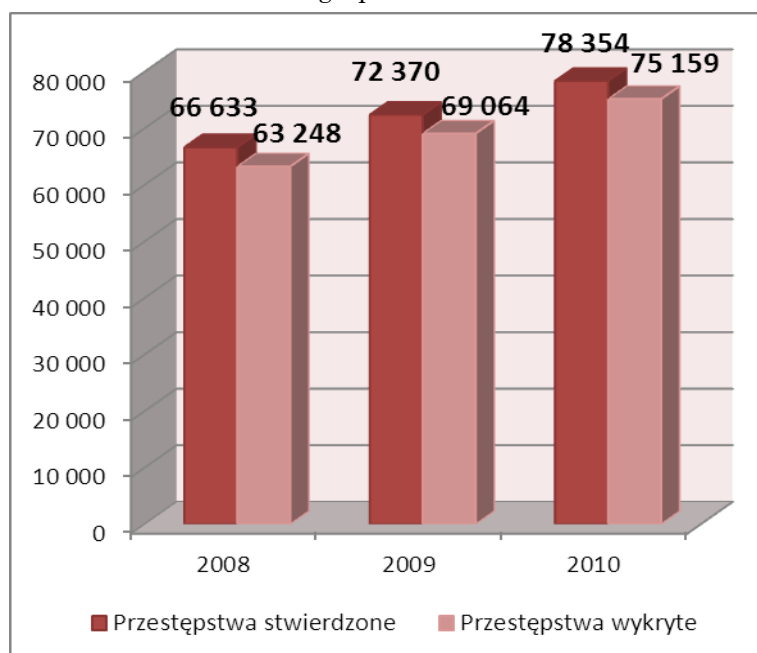
Z danych Żandarmerii Wojskowej wynika, że w 2010 roku przestępczość przeciwko wiarygodności dokumentów stanowiła jedną z dominujących kategorii. Zasadniczo była ona powiązana z przestępczością przeciwko mieniu, zmierzała bowiem zazwyczaj do osiągnięcia przez sprawcę określonej korzyści majątkowej lub osobistej. Zdecydowanie najczęściej odnotowano czynów polegających na przerabianiu lub podrabianiu dokumentów podróży służbowych, celem uzyskania nienależnych gratyfikacji finansowych. Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu były związane z utrudnianiem przetargu poprzez fałszowanie dokumentów oraz posługiwaniem się fałszywymi dokumentami podczas uzyskania zamówienia publicznego. W związku z powyższym Żandarmeria Wojskowa w 2010 roku wszczęła 124 postępowania (o 21 mniej niż w roku 2009, kiedy to wszczęto 145 spraw).

Przestępstwa stwierdzone i wykryte

Policja

Z danych KGP wynika, że w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w sprawach o przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu, w porównaniu z rokiem 2009, nastąpił znaczący wzrost zarówno przestępstw stwierdzonych, jak i wykrytych, odpowiednio o 8,3% (tj. 5984) oraz o 8,8% (tj. 6095). Warto dodać, że od kilku lat liczba przestępstw wykrytych w odniesieniu do przestępstw stwierdzonych utrzymuje się na wysokim poziomie wynoszącym ok. 95%.

Wykres 9.2 Liczba przestępstw stwierdzonych oraz wykrytych ogółem przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Dane szczegółowe w zakresie przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu, w rozbiciu na poszczególne artykuły kodeksu karnego, przedstawia Tabela 9.1.

Tabela 9.1 Liczba przestępstw stwierdzonych i wykrytych ogółem w rozbiciu na poszczególne artykuły kodeksu karnego

	Przestępstwa stwierdzone			Przestępstwa wykryte		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
art. 270 § 1-3 k.k.	8796	10 084	11 685	8035	9216	11 011
art. 271 §1-3 k.k.	6206	4940	7772	6178	4914	7758
art. 272 k.k.	531	450	205	523	452	203
art. 276 k.k.	203	297	242	174	269	214
art. 284 §1-3 k.k.	5154	5413	4801	113	5374	4726
art. 286 §1 i §3 k.k.	34 320	39 401	41 433	32 823	37 943	39 820
art. 297 §1 k.k.	10 453	11 105	11 553	9745	10 533	11 136
art. 306 k.k.	970	680	663	657	363	291

Źródło: KGP

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów

W 2010 roku, w porównaniu z rokiem 2009, spadła liczba wszczęć postępowań przygotowawczych w sprawach o podrabianie, przerabianie albo używanie podrobionego dokumentu w związku z działalnością gospodarczą (art. 270 § 1–3 k.k.) zarówno ogółem (o 5,8%, tj. o 140 postępowań), jak i na materiałach operacyjnych (o 15,5%, tj. o 73). Liczba spraw wszczętych w 2010 roku na materiałach operacyjnych stanowiła 17,7% ogółu postępowań. W odniesieniu do przestępstw stwierdzonych nastąpił wzrost w porównaniu z rokiem 2009 o ok. 16%, natomiast z rokiem 2008 – o ok. 33%.

W analizowanym okresie utrzymywał się trend spadkowy w zakresie przestępstw dotyczących poświadczenia nieprawdy przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną w związku z działalnością gospodarczą (art. 271 § 1–3 k.k.). Liczba postępowań wszczętych w 2010 roku w tych sprawach w porównaniu z rokiem 2009 spadła o 2,7% (o 17 postępowań). Wzrost natomiast nastąpił w odniesieniu do postępowań wszczętych na materiałach operacyjnych – o 21,5% oraz przestępstw stwierdzonych – o 57,3%.

Zmniejszenie liczby wszczęć widoczne jest w odniesieniu do przestępstw z art. 272 k.k. (wyłudzenie poświadczenia nieprawdy w związku z działalnością gospodarczą) – o 4,6%. Znaczące spadki odnotowano również w zakresie przestępstw stwierdzonych w tej kategorii – o 54,4% w porównaniu z rokiem 2009 i 61,4% w zestawieniu z rokiem 2008.

W roku 2010 nastąpił niewielki spadek liczby postępowań przygotowawczych wszczętych z art. 276 k.k. (zniszczenie, uszkodzenie, usunięcie lub ukrycie dokumentu w związku z działalnością gospodarczą) o 1,8%, oraz liczby przestępstw stwierdzonych (o 18,5%).

Przestępstwa przeciwko mieniu (oszustwa gospodarcze)

W roku 2010 wzrosła liczba wszczętych spraw dotyczących przywłaszczenia/sprzeniewierzenia cudzej rzeczy ruchomej lub prawa majątkowego (art. 284 § 1–3 k.k.), pozostających w związku z obrotem gospodarczym. W porównaniu z rokiem 2009 wzrost ten wyniósł 14% (434 postępowania). Zmalała natomiast liczba przestępstw stwierdzonych w tej kategorii – o 11,3% (do roku 2009).

Oszustwa gospodarcze z art. 286 § 1 i 3 k.k., podobnie jak w roku 2009, nadal stanowią największą grupę przestępstw gospodarczych, spośród wszystkich omawianych w niniejszym rozdziale i stanowią ok. 61% ogółu wszczętych postępowań. W porównaniu z rokiem 2009 odnotowano jednak jedynie nieznaczny wzrost (o 0,4%, tj. o 76 spraw) wszczęć w tym zakresie, w tym również na materiałach operacyjnych (o 1,3%, tj. o 75 spraw).

Ponadto w roku 2010 stwierdzono więcej przestępstw z tego artykułu – wzrost wyniósł 5,2% w porównaniu z rokiem 2009, wzrosła także ich wykrywalność – o 4,9%.

Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu

Istotną kategorię przestępstw gospodarczych stanowią oszustwa bankowe. Oszustwa z wykorzystaniem podrobionego, przerobionego, poświadczającego nieprawdę albo nierzetelnego dokumentu albo nierzetelnego, pisemnego oświadczenia dotyczącego okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego, instrumentu płatniczego lub zamówienia (art. 297 § 1 k.k.), stanowią drugi co do liczby przypadków rodzaj popełnianych przestępstw w omawianym zakresie.

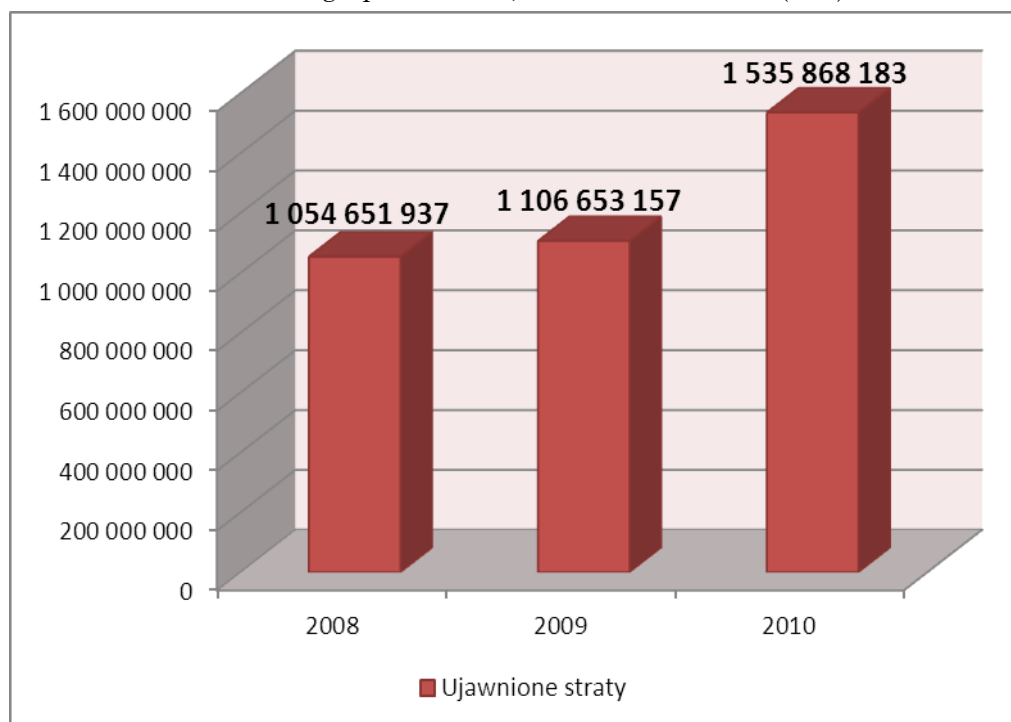
W roku 2010 odnotowano spadek liczby wszczętych postępowań ogółem (o 17,7%), w tym na własnych materiałach operacyjnych (o 13,6%). Równocześnie nieznacznie wzrosła liczba przestępstw stwierdzonych. Wzrost ten wyniósł 4% w porównaniu z rokiem 2009 i ok. 10,5% – z rokiem 2008.

W 2010 roku nastąpił wzrost liczby przestępstw z art. 306 k.k. (usuwanie, podrabianie lub przerabianie znaków identyfikacyjnych towaru lub urządzeń lub pojazdu silnikowego). Widoczny jest on zarówno w liczbie wszczęć postępowań przygotowawczych ogółem (wzrost o 19%), jak i na materiałach operacyjnych (wzrost o 28,2%). Odnotowano natomiast spadek liczby przestępstw stwierdzonych w tej kategorii (o 2,5%).

Ujawnione mienie odzyskane i zabezpieczone oraz straty

W 2010 roku suma ujawnionych przez Policję strat, spowodowanych przestępstwami przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu, wyniosła 1 535 868 183 zł i była o 38,8% wyższa niż w 2009 roku (1 106 653 157 zł) – t.j. o 429 215 026 zł oraz o 45,6% niższa niż w 2008 roku (1 054 651 937 zł) – tj. o 481 216 246 zł.

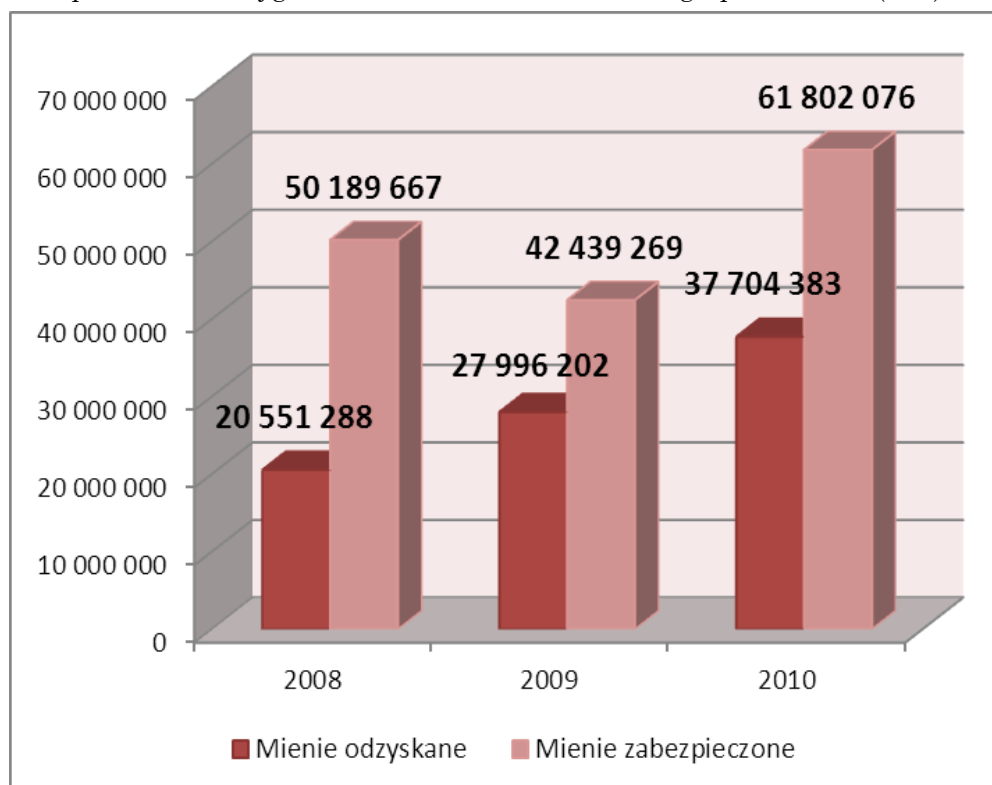
Wykres 9.3 Ujawnione straty, spowodowane przestępstwami przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu, w latach 2008–2010 (w zł)

Źródło: KGP

W 2010 roku, w porównaniu z rokiem 2009, wzrosła wartość mienia odzyskanego przez Policję w sprawach o przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu z 27 996 202 zł do 37 704 383 zł (tj. 34,7%) oraz mienia zabezpieczonego z 42 439 269 zł do 61 802 076 zł (tj. 45,6%).

Wykres 9.4 Mienie odzyskane i mienie zabezpieczone w latach 2008–2010 w sprawach o przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu (w zł)

Źródło: KGP

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwo poświadczenia nieprawdy przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną w związku z działalnością gospodarczą (art. 271 k.k.) osądzono łącznie 2025 osób, z czego 1480 skazano.

Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 1231 osób (w tym w zawieszeniu: 1183 przypadki).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 7 osób na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności, 196 osób na kary od 1 roku do 2 lat pozbawienia wolności, 818 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności).

Warunkowo umorzono 199 spraw, umorzono postępowanie w 111 przypadkach.

Uniewinniono 233 osoby.

Przed wyrokiem 9 osób było tymczasowo aresztowanych.

Obszary wymagające wzmocnienia, w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania zagrożeniom związanym z przestępczością przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu stanowią najliczniejszą kategorię przestępczości gospodarczej. Grupy przestępcze posługują się coraz nowszymi technologiami i zmieniają mechanizmy popełniania przestępstw. Przestępczość skierowana przeciwko wiarygodności dokumentów i obrotowi gospodarczemu, z uwagi na ich złożoność, wymaga specyficznej wiedzy i znajomości zasad funkcjonowania obrotu gospodarczego. W celu skutecznej walki z tego rodzaju przestępczością istotne jest więc zacieśnianie współpracy Policji z wyspecjalizowanymi służbami skarbowymi, współpraca z oficerami łącznikowymi policji zagranicznych, jak również polskimi, akredytowanymi przy ambasadach RP za granicą, oraz systematyczne podnoszenie kwalifikacji funkcjonariuszy pionu do walki z przestępczością gospodarczą. Należy kontynuować kierunkowe szkolenia funkcjonariuszy Policji w tym zakresie.

Istotnym obszarem wymagającym wzmocnienia jest również kwestia pozbawiania sprawców przestępstw mienia pochodzącego z nielegalnej działalności. Jest to bowiem bardzo ważny element zniechęcający do popełniania przestępstw.

Rozdział 10

Falszerstwa środków płatniczych

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Narodowego Banku Polskiego, Ministerstwa Sprawiedliwości)

Opisywana kategoria przestępczości obejmuje czyny karalne ujęte w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny, w rozdziale XXX VII: Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, w szczególności:

Art. 310 k.k. – podrabianie albo przerabianie polskiego albo obcego pieniądza, innego środka płatniczego albo dokumentu uprawniającego do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierającego obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce lub z pieniędzy, innego środka płatniczego albo z takiego dokumentu usuwanie oznaki umorzenia. Ponadto puszczanie w obieg albo ukrywanie lub w takim celu przyjmowanie, przechowywanie, przewożenie, przenoszenie, przesyłanie pieniądza, innego środka płatniczego lub dokumentu określonego powyżej, albo pomaganie w jego zbyciu;

Art. 312 k.k. – puszczanie w obieg podrobionego albo przerobionego pieniądza, innego środka płatniczego albo dokument określony w art. 310 1 k.k., który osoba otrzymała jako prawdziwy.

Na podstawie informacji Policji można stwierdzić, że podobnie jak w latach poprzednich, w Polsce funkcjonują zarówno polskie, jak i zagraniczne zorganizowane grupy przestępcze zajmujące się kolportażem oraz produkcją fałszywych pieniędzy. Stosunkowo nowym zjawiskiem jest natomiast intensyfikacja organizowania nowych kanałów przemytu fałszyfikatów euro i USD z zagranicy przez polskie zorganizowane grupy przestępcze.

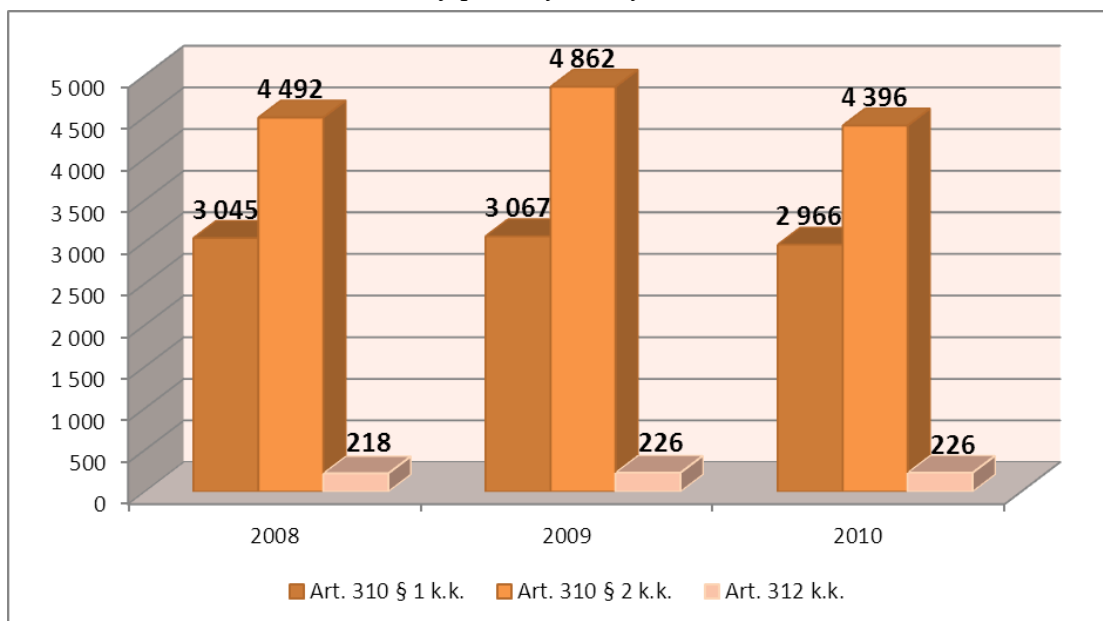
Na skalę przestępczości tego typu mają wpływ zarówno czynniki zewnętrzne, jak i wewnętrzne. Do głównych zagrożeń zewnętrznych, których źródła znajdują się poza granicami państwa, należy zaliczyć funkcjonowanie profesjonalnych wytwórni fałszyfikatów walut obcych, znajdujących się na terytoriach innych państw oraz działalność międzynarodowych zorganizowanych grup przestępczych, zajmujących się organizowaniem i wprowadzaniem do obiegu fałszyfikatów. Zagrożenia zewnętrzne związane są przede wszystkim z fałszowaniem i wprowadzaniem do obiegu walut wymiennalnych, mniej krajowych. Z tego względu dla waluty polskiej zagrożenie zewnętrzne obecnie jest znikome, natomiast będzie ono narastać w miarę postępującej integracji w ramach Unii Europejskiej. W przypadku wstąpienia Polski do Unii Walutowej – strefy euro, zagrożenie zewnętrzne będzie wielokrotnie przewyższać krajowe. Na terenie kraju zintensyfikuje się działalność zorganizowanych grup przestępczych o charakterze międzynarodowym, które będą wprowadzać masowe ilości waluty euro. Należy dodać, że wśród dystrybutorów fałszywych banknotów klasy fałszerskiej 100P7 i 50P5 w latach 2004–2007 w Europie to Polacy stanowili najliczniejszą grupę odpowiedzialną za wprowadzenie ich na masową skalę, co zostało potwierdzone raportami analitycznymi Europolu, m.in. w OCTA (Europejska ocena zagrożenia przestępczością zorganizowaną). Ponadto Europol w raporcie OCTA za lata 2009–2010 wskazał, że fałszerstwa euro są jednym z najważniejszych obszarów zainteresowań zorganizowanych grup przestępczych.

Warto podkreślić, że źródłem zagrożeń wewnętrznych, poza produkcją fałszyfikatów i dystrybucją, jest przede wszystkim niski stopień znajomości zabezpieczeń banknotów wśród społeczeństwa.

Skala zagrożenia

Podobnie jak w roku 2009 najliczniejszą grupę przestępstw przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi w roku 2010 stanowiły przestępstwa z art. 310 k.k. Z danych KGP wynika, że w roku 2010 nastąpił niewielki spadek liczby postępowań przygotowawczych w tego typu sprawach. W porównaniu z rokiem 2009 spadek ten wyniósł 7,2%, natomiast w zestawieniu z rokiem 2008 – 2,3%. W 2010 roku liczba wszczętych postępowań z art. 312 k.k. nie zmieniła się (226), natomiast w zestawieniu z rokiem 2008 wzrosła o 8.

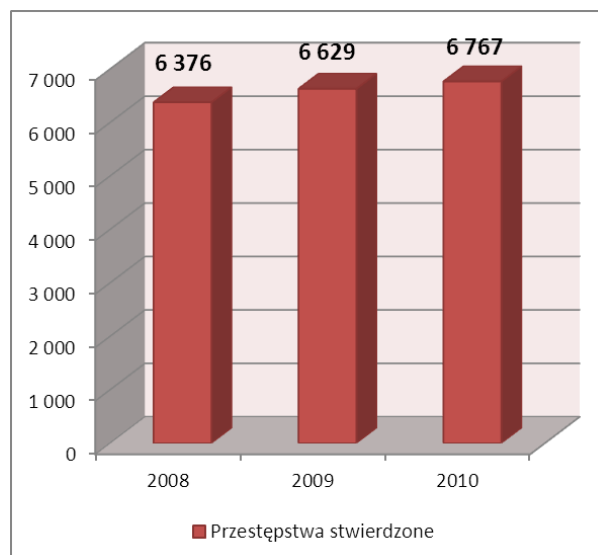
Wykres 10.1 Liczba postępowań wszczętych z art. 310 § 1 i § 2 oraz art. 312 k.k. dotyczących falszerstw waluty polskiej i obcej w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Liczba przestępstw stwierdzonych w 2010 roku z art. 310 k.k. w ostatnich trzech latach podlegała niewielkim wzrostom. W porównaniu z 2009 rokiem wzrost ten wyniósł 2%, a z 2008 – 6%.

Wykres 10.2 Liczba postępowań wszczętych oraz przestępstw stwierdzonych z art. 310 § 1 i § 2 k.k. dotyczących falszerstw waluty polskiej i obcej w latach 2008–2010

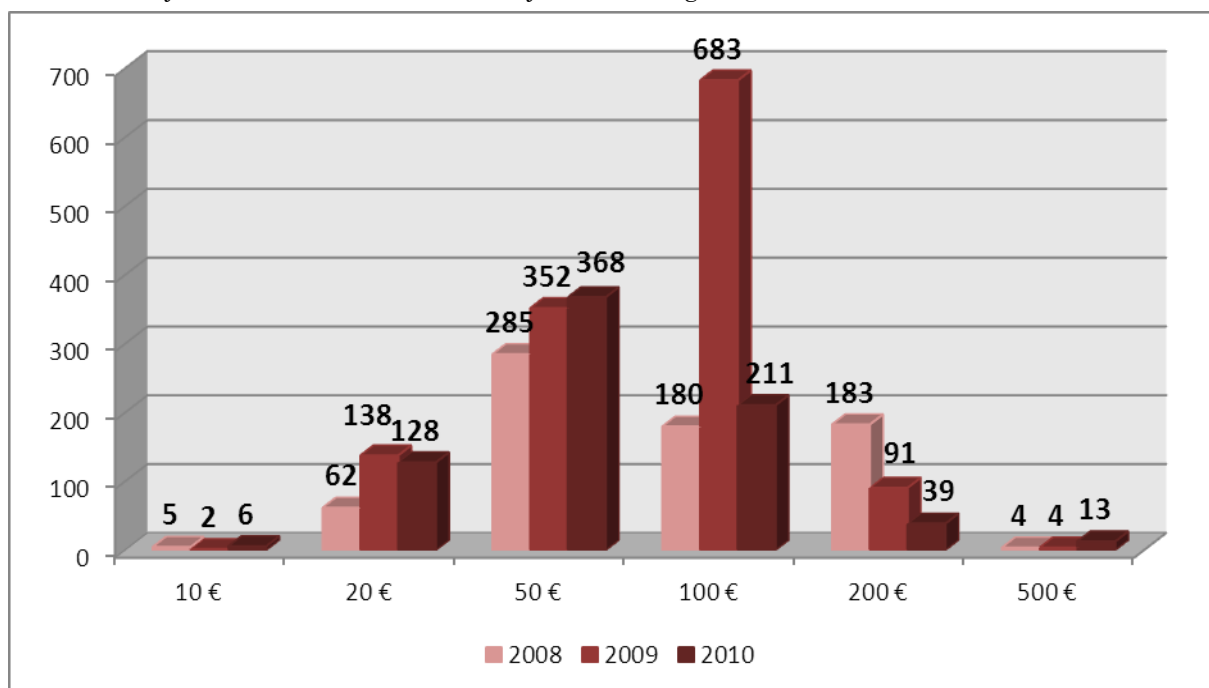
Źródło: KGP

Falszerstwa waluty euro

Z danych Departamentu Emisyjno-Skarbcowego Narodowego Banku Polskiego wynika, że po znaczącym wzroście w roku 2009 liczby falszowanych banknotów euro o nominale 100 (279,4%), w roku 2010 nastąpił duży jej spadek – o blisko 70%. W zestawieniu z rokiem 2008 stanowi to wzrost o 17,2%. Od trzech lat utrzymuje się natomiast stały trend spadkowy w falszertwach nominału 200 € – o 57,1% w porównaniu z rokiem 2009 i o 78,7% – w porównaniu z rokiem 2008.

Odnotowano nieznaczny wzrost liczby ujawnionych w obiegu banknotów i monet o nominale 10 € (o 4 szt.) i 500 € (o 9 szt.).

Wykres 10.3 Falszerstwa waluty euro według nominalów w latach 2008–2010

Źródło: Departament Emisyjno-Skarbcowy NBP

Warto dodać, że liczba falsyfikatów banknotów euro ujawnionych w obiegu w 2010 roku – w porównaniu z rokiem 2009, zmniejszyła się o 39,8%. Wynik ten nie jest jednak reprezentatywny dla zmiany poziomu falszerstw tej waluty w strefie euro. W Polsce na liczbę ujawnień falsyfikatów banknotów euro mają wpływ falszerstwa dokonywane w Polsce, jak i falsyfikaty przywożone do Polski zarówno przez dystrybutorów, a także w związku z normalnym przepływem waluty.

Z informacji Policji wynika, że nadal pozostaje aktualna prognoza dotycząca wzrostu zagrożenia falszerstwami waluty euro w roku bieżącym i 2012, co związane jest z organizowaną przez Polskę i Ukrainę Mistrzostw Europy w piłce nożnej EURO 2012. Przewidywany jest przyjazd licznych grup kibiców piłkarskich z państw UE, na skutek czego może zwiększyć się liczba falsyfikatów waluty euro w obiegu. Dodatkowo należy założyć, że środowiska falszerskie, wobec zwiększenia możliwości puszczenia w obieg falsyfikatów waluty polskiej i euro, (wymiana euro na zł) przygotowują do wprowadzenia zwiększonej liczby fałszywych banknotów.

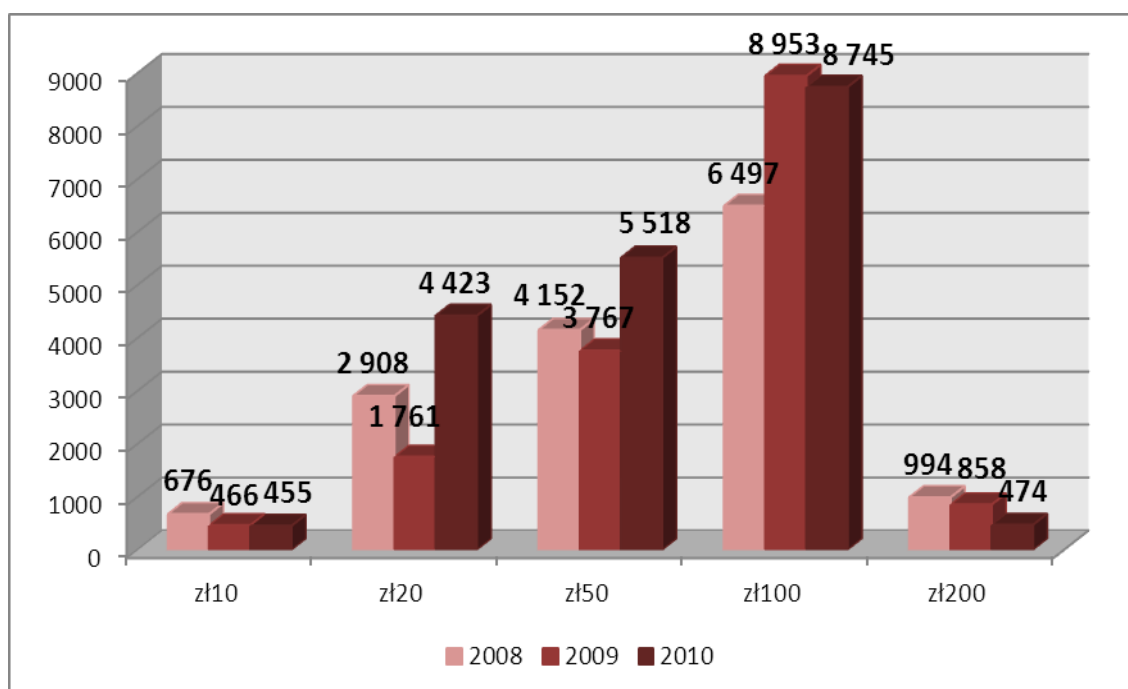
Falszerstwa waluty polskiej

W statystyce za 2010 rok zwraca uwagę wzrost liczby falsyfikatów banknotów o nominale 200 i 50 zł. Wzrost ten w odniesieniu z rokiem 2009 wyniósł 44,3% (nominał 200 zł) i 25,4% (nominał 50 zł). Banknoty pięćdziesięciozłotowe były najczęściej podrobianymi w roku 2010.

W porównaniu z rokiem 2009 o blisko połowę spadł wskaźnik liczby falszerstw banknotów o nominale 100 zł (o 48,1%). Niewielkie różnice odnotowano natomiast w liczbie podrobianych banknotów 10 i 20 zł (zmiany w granicach 2%). Wynik ten jest zbliżony z ubiegłorocznymi prognozami dotyczącymi tych nominalów.

Z dostępnych danych wynika, że w roku 2010 nastąpił 13,3% spadek całkowitej liczby falsyfikatów (w porównaniu z rokiem 2009), a w zestawieniu z 2008 rokiem – wzrost o 7,6%.

Wykres 10.4 Falszerstwa waluty polskiej (według nominalów: 10, 20, 50, 100 i 200 zł) w latach 2008–2010

Źródło: Departament Emisyjno-Skarbcowy NBP

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za przestępstwa falszerstwa środków płatniczych

W roku 2010 w sądach okręgowych za przestępstwa z art. 310 k.k. osądzono łącznie 202 osoby, z czego 194 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 194 osób (w tym w zawieszeniu 130 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę 15 lat pozbawienia wolności, 1 osobę skazano na karę od 8 do 15 lat pozbawienia wolności, 9 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 4 osoby na kary 5 lat pozbawienia wolności, 4 osoby na kary od 3 do 5 lat pozbawienia wolności).

Umorzono postępowanie w 2 przypadkach.

Uniewinniono 6 osób. Przed wyrokiem 47 osób było tymczasowo aresztowanych.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie falszerstw waluty

Podobnie jak w roku ubiegłym Policja przeprowadziła wiele strategicznych działań zmierzających do zmniejszenia zagrożenia dystrybucją falsyfikatów pieniędzy na terenie kraju. W wyniku zastosowanych rozwiązań systemowych, takich jak krajowa i międzynarodowa koordynacja z zakresu zwalczania falszerstw pieniędzy, oraz dzięki międzynarodowej wymianie informacji kryminalnych w 2010 roku uzyskano znaczącą poprawę rozpoznania środowisk przestępczych związanych z falszerstwami środków płatniczych. Wspomnieć należy, że CBS KGP wykonuje w Policji zadania Krajowego Biura Centralnego w rozumieniu Konwencji Międzynarodowej o zwalczaniu falszerstw pieniędzy z 1929 roku (biura do walki z falszerstwami pieniędzy).

Warto podkreślić, że w czasie polskiej prezydencji w UE w II połowie 2011 roku jednym z priorytetów będzie wzmocnienie współpracy i wymiany informacji policyjnej w zakresie zwalczania falszerstw pieniędzy państw członkowskich UE w ramach Partnerstwa Wschodniego. W tym celu już w 2010 roku w KGP opracowano projekt, w ramach którego przeprowadzono międzynarodową ankietę dotyczącą umocowania prawnego i faktycznego krajowych biur do zwalczania falszerstw pieniędzy. Jest to jeden z elementów pozwalających w przyszłości na ujednoczenie ram prawnych funkcjonowania tego typu jednostek we wszystkich 27 państwach UE. Wyniki ankiety omówione zostały podczas międzynarodowego seminarium pt. „Ochrona euro i międzynarodowa współpraca w systemie zwalczania falszerstw”, które odbyło się w dniach 21–25 lutego 2011 roku w Warszawie. Przyjęto następujące konkluzje:

- Zachęcenie państw, które do chwili obecnej tego nie uczyniły, do ratyfikacji Konwencji z dnia 20 kwietnia 1929 roku o zwalczaniu falszowania pieniędzy (Azerbejdżan i Mołdowa).
- Nadanie zwalczaniu przestępczości falszerstw waluty euro stosownego priorytetu, czego przejawem będzie umocnienie Krajowych Biur Centralnych (National Central Office – NCO) zarówno w Unii Europejskiej, jak i w Europie Wschodniej.
- Wsparcie krajów Europy Wschodniej przez tworzenie NCO lub wzmocnienie współpracy z istniejącymi NCO.
- Promowanie i pomoc w tworzeniu narodowych jednostek do zwalczania falszerstw pieniędzy (badawczych – zajmujących się identyfikacją falszerstw oraz zajmujących się centralizacją informacji) w regionach Europy Wschodniej.
- Promocja wymiany informacji pomiędzy NCO poszczególnych krajów i współpracy z NAC (National Analysis Center – Krajowe Centrum Analiz monet i banknotów).
- Promocja programu PERICLES w celu osiągnięcia ww. celów i pełniejszej dystrybucji wiedzy pomiędzy państwami UE i Europy Wschodniej.
- Uznanie roli Europolu jako Europejskiego Biura Centralnego do zwalczania Falszerstw euro i intensyfikacja współpracy przez realizację umów operacyjnych.

Obszary wymagające wzmocnienia

Wobec zbliżających się mistrzostw Europy w piłce nożnej EURO 2012, organizowanych m.in. na terenie Polski, najistotniejszą kwestią pozostaje stałe prowadzenie rozpoznania w zakresie przygotowania grup przestępczych do wprowadzeń falsyfikatów walut polskiej i euro podczas tego wydarzenia. Nie należy także wykluczać, że obok licznych falsyfikatów ww. walut na rynku pojawią się także fałszywe banknoty pochodzące spoza granic RP (np. banknoty klasy fałszerskiej EUA0050p00012, których źródło znajduje się w Wielkiej Brytanii). Dodatkowo można założyć, że na terenie kraju w miejsce zlikwidowanych wytwórni fałszywych pieniędzy będą powstawać nowe ośrodki będące odpowiedzią na zapotrzebowanie rynku, co również wymagało będzie zwiększonych wysiłków służb w celu ich rozpoznania i likwidacji.

Rozdział 11

Przestępstwa skierowane przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji,
Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego)*

Przestępstwa (m.in.) skierowane przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej opisane są w kodeksie karnym i kodeksie karnym skarbowym.

Kodeks karny:

Art. 228 § 1–4 k.k., art. 229 § 1–4 k.k., art. 229 § 5 k.k., art. 230 k.k., art. 230a k.k. – przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego;

Art. 270 § 1–3 k.k., art. 271 § 1–3 k.k., art. 272 k.k., art. 273 k.k. – przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów;

Art. 284 § 1–3 k.k., art. 286 § 1 i 3 k. k., art. 287 § 1–2 k.k. - przestępstwa przeciwko mieniu;

Art. 296 § 1–4 k.k., art. 296a k.k., art. 297 § 1 i 2 k.k., art. 299 § 1–6 k.k., art. 305 § 1 i 2 k.k. – przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu.

Kodeks karny skarbowy:

Art. 54 k.k.s., art. 55 k.k.s., art. 56 k.k.s. – przestępstwa związane z uchylaniem się od opodatkowania;

Art. 76 k.k.s. – przestępstwa związane z odpowiedzialnością osób zobowiązanych do przestrzegania określonych przepisów podatkowych;

Art. 82 k.k.s. – przestępstwa związane z dotacją i subwencją;

Art. 86 k.k.s. i art. 92 k.k.s. – przemyt celny i wyłudzenie celne;

Art. 87 k.k.s. – oszustwo celne.

Przestępstwa przeciwko interesom finansowym UE zdefiniowane zostały w Konwencji o ochronie interesów finansowych wspólnot europejskich z 26 lipca 1995 roku. Osobno opisane są przestępstwa skierowane przeciwko wydatkom (niewłaściwe wykorzystanie lub bezprawne zatrzymanie funduszy) i przeciwko dochodom (bezprawne uszczuplenie dochodów). Art. 1 pkt a konwencji określa oszustwem w odniesieniu do wydatków, każde umyślne działanie lub zaniechanie dotyczące:

- wykorzystywania lub przedłożenia fałszywych, niekompletnych lub nieścisłych oświadczeń lub dokumentów, w wyniku czego zostały przekazane i zatrzymane nienależne fundusze pochodzące z ogólnego budżetu WE lub z budżetów zarządzanych przez WE lub w ich imieniu,
- nieudostępnienia informacji, powodującego brak realizacji określonego zobowiązania, powodującego ten sam skutek,
- niewłaściwego wykorzystania środków na inne cele aniżeli te, na które zostały one przyznane.

Jako oszustwa w odniesieniu do przychodów art. 1 pkt b konwencji określa jakiegokolwiek umyślne działanie lub zaniechanie dotyczące:

- wykorzystania lub przedstawienia nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego wspólnot europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu wspólnot europejskich,
- nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
- niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.

Polska, jako strona konwencji, dokonała zmian w krajowym prawie karnym, dostosowując je do opisów przestępczości podanych w przedmiotowej Konwencji oraz uznając je za przestępstwa podlegające ściganiu na jej obszarze.

Sprawy przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej nie charakteryzują się wysokim stopniem skomplikowania, jak również nie są obciążone dużym ciężarem gatunkowym. W roku 2010 nie odnotowano zjawisk, które wskazywałyby na nieprawidłowość systemu kontroli, rozdysponowywania i wydatkowania unijnych środków finansowych, które wymagałyby szczególnego zainteresowania organów ścigania.

Skala zagrożenia

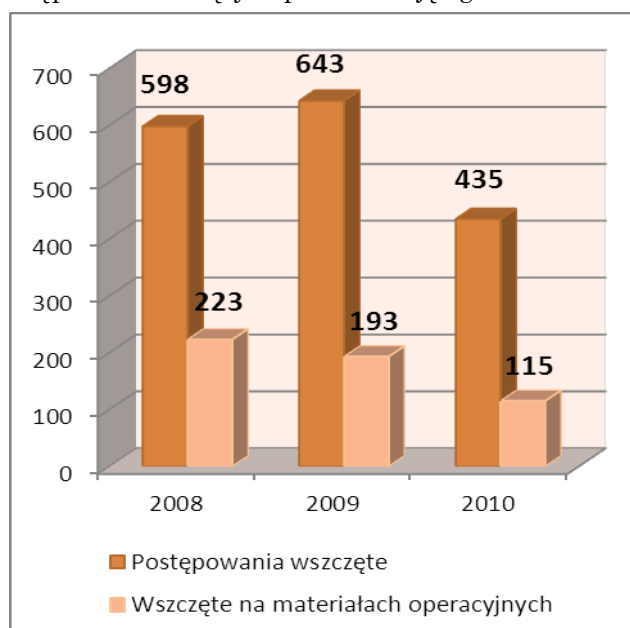
Policja

Analiza statystycznych wyników przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej przeprowadzona przez KGP wskazuje, że zdecydowana większość tego typu spraw prowadzona jest w jednostkach organizacyjnych Policji szczebla powiatowego (miejskiego).

W roku 2010 Policja wszczęła 435 postępowań związanych z przestępstwami na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej, co stanowi spadek o 32,3% w stosunku do roku poprzedniego (643 wszczętych postępowań). Pomimo spadku w tym zakresie, odnotowano zwykłą tendencję liczby spraw zakończonych w wydziałach komend wojewódzkich (stołecznej) Policji, Centralnego Biura Śledczego KGP oraz pozostałych organach ścigania zaangażowanych w zwalczanie tego rodzaju przestępstw.

Od trzech lat utrzymuje się ponadto trend spadkowy udziału postępowań wszczętych na materiałach operacyjnych (z 37,3% w 2008 roku do 30% w roku 2009 i do 26,4% w roku 2010).

Wykres 11.1 Liczba postępowań wszczętych przez Policję ogółem i na materiałach operacyjnych

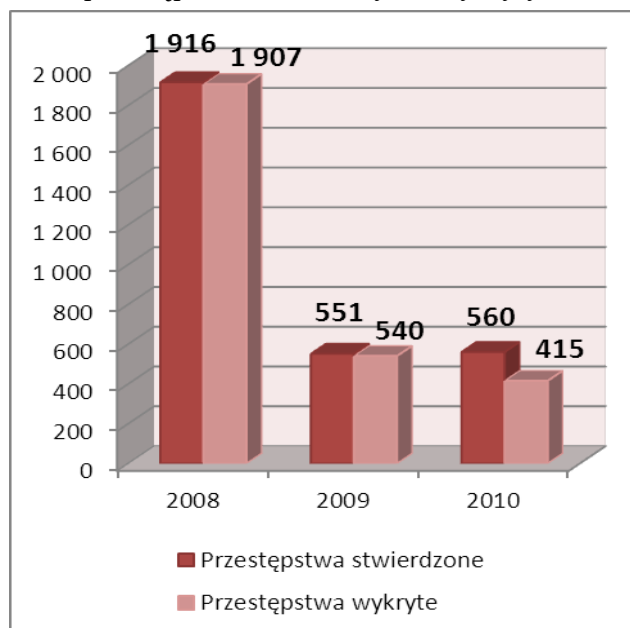

Źródło: KGP

Jednocześnie w 2010 roku Policja stwierdziła 560 przestępstw tego typu, co stanowi blisko czterokrotny spadek w stosunku do roku 2008, kiedy stwierdzono 1916 przestępstw.

W porównaniu z rokiem 2009 nastąpił natomiast niewielki wzrost przestępstw stwierdzonych (o 1,6%) oraz spadek przestępstw wykrytych (o 23,1%).

Wykres 11.2 Liczba przestępstw stwierdzonych i wykrytych w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Wśród stwierdzonych przestępstw na szkodę interesów finansowych UE w 2010 roku dominowały przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu (39,3% ogółu) oraz przeciwko mieniu (23,4%). Od trzech lat zauważalny jest jednak niewielki trend spadkowy w tych dwóch grupach. I tak, w zakresie przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu: z 279 odnotowanych w roku 2008 do 220 w roku 2010, w grupie przestępstw przeciwko mieniu: z 817 w 2008 roku do 131 w 2010 roku. W porównaniu z rokiem 2009 odnotowano natomiast znaczący wzrost przestępstw stwierdzonych w kategorii przeciwko wiarygodności dokumentów (z 39 w roku 2009 do 197 w roku 2010) z jednoczesnym spadkiem wskaźnika ich wykrycia.

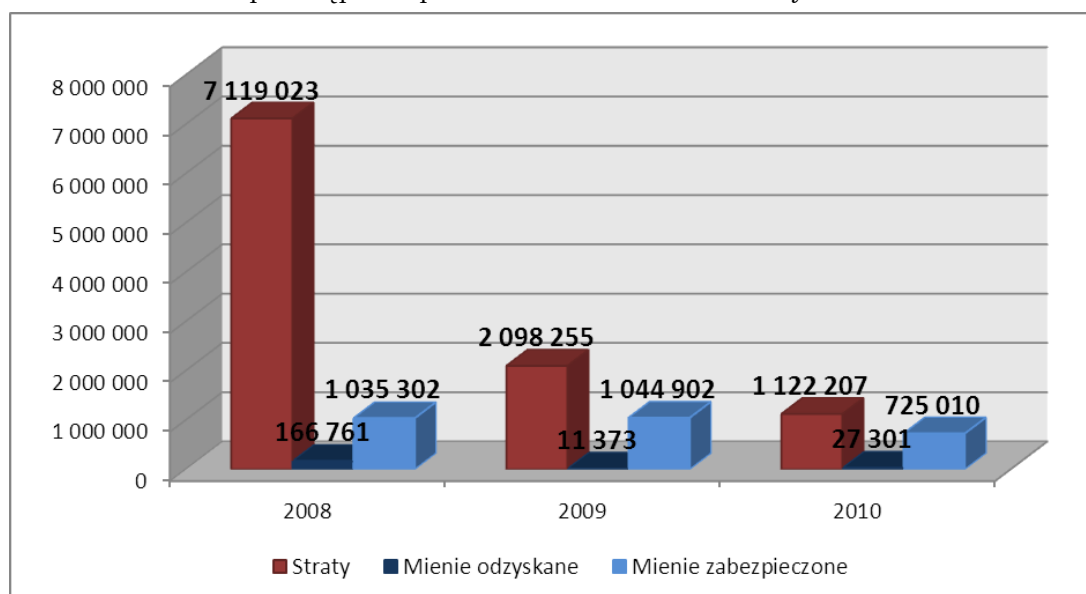
Tabela 11.1 Liczba przestępstw stwierdzonych i wykrytych ogółem w podziale na poszczególne kategorie

	Przestępstwa stwierdzone			Przestępstwa wykryte		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Art. 228-230a k.k.	11	26	11	11	26	10
Art. 270-273 k.k.	807	39	197	807	35	53
Art. 284-286-287 k.k.	817	231	131	812	224	129
Art. 296 k.k.	0	0	0	0	0	0
Art. 296a k.k.	0	0	0	0	0	0
Art. 297 k.k.	277	249	218	273	250	220
Art. 299 k.k.	0	1	2	0	1	2
Art. 305 k.k.	2	1	0	2	1	0
Art. 54-92 k.k.s.	2	4	1	2	3	1
RAZEM	1916	551	560	1907	540	415

Źródło: KGP

W 2010 roku suma strat spowodowanych przestępstwami na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej oszacowana została przez Policję na 1 122 207 zł, co stanowi spadek o 46,5% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrosła wartość mienia odzyskanego o ok. 40% (z 11 373 zł w 2009 roku do 27 301 zł w 2010 roku), zmniejszyła się natomiast wartość mienia zabezpieczonego do kwoty 725 010 zł (spadek o 30,6% w porównaniu z rokiem 2009).

Wykres 11.3 Ujawnione straty, mienie odzyskane i zabezpieczone przez Policję w sprawach o przestępstwa przeciwko interesom finansowym UE

Źródło: KGP

W roku 2010 największy udział w stratach (97,5%) przyniosły przestępstwa przeciwko mieniu, przy jednoczesnym spadku wartości strat o ok. 9%. Najwięcej mienia zabezpieczono w sprawach o przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu (678 800 zł) – 93,6% całości zabezpieczonego mienia. W przeciwieństwie do roku 2009 w kategorii przestępstw przeciwko mieniu odnotowano spadek zabezpieczonego mienia o ok. 90%. W roku 2010, podobnie jak w 2009, odzyskano mienie jedynie z przestępstw przeciwko mieniu (27 301 zł).

Tabela 11.2 Wartość ujawnionych strat, mienia odzyskanego i zabezpieczonego ogółem we wszystkich kategoriach przestępstw przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej

	Straty			Mienie odzyskane			Mienie zabezpieczone		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
228-230a k.k.	66 767	300 720	16 500	0	0	0	855 153	13 400	500
270-273 k.k.	0	0	0	0	0	0	1700	826 800	28 210
284-286-287 k.k.	899 994	1 202 215	1 094 033	163 637	11 373	27 301	16 400	171 662	17 500
296 k.k.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
296a k.k.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
297 k.k.	0	0	0	0	0	0	121 500	33 040	28 800
299 k.k.	0	75 000	0	0	0	0	0	0	650 000
305 k.k.	0	0	0	0	0	0	40 549	0	0
54-92 k.k.s.	6 152 262	520 320	11 674	3124	0	0	0	0	0
RAZEM	7 119 023	2 098 255	1 122 207	166 761	11 373	27 301	1 035 302	1 044 902	725 010

Źródło: KGP

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego za I półrocze 2010 roku, najczęściej postępowań wszczętych przez organy ścigania w zakresie przestępstw związanych z wykorzystaniem funduszy strukturalnych dotyczyło projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (6 przypadków). Organy ścigania w dalszym ciągu prowadzą postępowania w pozostałych 23 przypadkach. Również w tym programie zgłoszona została do Komisji Europejskiej najwyższa kwota nieprawidłowości (2 840 894 €).

Warto przy tym dodać, że łączna liczba zgłaszanych nieprawidłowości w wykorzystaniu funduszy strukturalnych wykazuje tendencję wzrostową. W I półroczu 2010 roku wyniosła ona 66 przypadków, natomiast w całym 2009 roku – 31. Podobnie sytuacja przedstawia się w zakresie kwot nieprawidłowości zgłoszonych do KE.

W pierwszym półroczu 2010 roku kwota ta (8 406 540 €) przewyższyła o ponad 100% kwotę zgłoszoną w całym 2009 roku (3 783 048 €).

Najczęściej zgłaszanymi nieprawidłowościami są te dotyczące: naruszenia zasad zamówień publicznych, nieuprawnionych wydatków, działań przeprowadzonych niezgodnie z zasadami, przedstawiania fałszywych lub nierzetelnych dokumentów potwierdzających realizację projektu lub spełnianie warunków do otrzymania dofinansowania. Największe ryzyka dotyczą natomiast nieprawidłowości związanych z zamówieniami publicznymi, przedstawianiem do refundacji wydatków niekwalifikowanych oraz fałszowaniem dokumentów.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie tej kategorii przestępczości

Kluczową rolę w systemie zwalczania nieprawidłowości finansowych na szkodę UE pełni Pełnomocnik Rządu do spraw Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na szkodę RP i UE (usytuowany w strukturze Ministerstwa Finansów), do którego zadań należy m.in. koordynacja działań podejmowanych przez właściwe organy administracji rządowej, jak również przygotowywanie propozycji zapewniających skuteczną i prawidłową wymianę informacji między właściwymi organami administracji rządowej w celu zapobiegania, wykrywania i zwalczania naruszeń interesów finansowych na szkodę RP lub UE. MF koordynuje ponadto pracami Międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na szkodę RP lub UE (GAFU). Zadania w omawianym zakresie w MF wykonuje m.in. Departament Kontroli Skarbowej I w MF, który ściśle współpracuje oraz wymienia informacje z właściwymi instytucjami UE, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF).

Partnerem dla ww. organów i jednostek jest Policja. W strukturze Biura Kryminalnego KGP działa nieetatowy zespół do spraw koordynacji przedsięwzięć Policji w zakresie zwalczania przestępstw na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. Członkowie zespołu utrzymują stały kontakt z przedstawicielami instytucji zarządzającej – Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, instytucji audytowej – Departamentu Ochrony Interesów Finansowych UE MF, przedstawicielami instytucji pośredniczących i wdrażających poszczególne programy operacyjne. Przedstawiciel zespołu uczestniczy również w spotkaniach Międzyresortowej Grupy Roboczej ds. przeciwdziałania nieprawidłowościom w wykorzystaniu funduszy unijnych. Policja, za pośrednictwem Departamentu Ochrony Interesów Finansowych Unii Europejskiej Ministerstwa Finansów utrzymuje doraźną współpracę z OLAF. Ponadto funkcjonariusze Policji prowadzą współpracę z innymi krajami członkowskimi UE w zakresie wymiany doświadczeń na temat zwalczania tego rodzaju przestępczości.

Obszary działania, które wymagają wzmocnienia

Usprawnienia wymaga współpraca z podmiotami – instytucjami z sektora wydatkowania środków unijnych, polegająca w głównej mierze na szybkim i rzetelnym przekazywaniu informacji. Przede wszystkim należy rozważyć możliwość prawnego uregulowania sposobu wymiany informacji oraz utrzymywania kontaktów roboczych przedstawicieli instytucji pośredniczących i wdrażających z funkcjonariuszami organów ścigania. Większość funduszy unijnych jest rozdysponowywanych w urzędach centralnych, wojewódzkich jednostkach samorządu terytorialnego. Dlatego bardzo ważnym elementem przy ujawnianiu tego rodzaju przestępstw jest kreowanie właściwej współpracy funkcjonariuszy wydziałów do walki z przestępczością gospodarczą komend wojewódzkich/stołecznej Policji, pomiędzy poszczególnymi jednostkami oraz z administracją publiczną.

Wskazane jest także zwiększanie poziomu specjalistycznej wiedzy wśród: urzędników instytucji tworzących system wykorzystania środków unijnych, pracowników instytucji kontrolnych odpowiedzialnych za prawidłowość wykorzystania środków unijnych, policjantów, prokuratorów oraz pracowników innych służb. Ważnym czynnikiem kreującym należyte ujawnianie, zwalczanie i ściganie sprawców przestępstw jest ciągle doskonalenie metodologii wykrywania przestępstw i wypracowywanie nowych metod walki z tego rodzaju zagrożeniem. Dotychczasowe doświadczenia wskazują na duże korzyści, wynikające ze szkoleń przeprowadzanych wspólnie dla przedstawicieli administracji i Policji.

Rozdział 12

Zagrożenia w ruchu drogowym

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji,
Inspekcji Transportu Drogowego, Straży Granicznej)*

Przestępstwa i wykroczenia w ruchu drogowym spenalizowane zostały w szczególności w:

- ustawie z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny, rozdziale XXI Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji,
- ustawie z dnia 20 maja 1971 roku Kodeks wykroczeń, w rozdziale XI Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji,
- ustawie z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym.

Z uwagi na fakt, że szczególną uwagę przykładą się do ścigania pijanych uczestników ruchu drogowego, istotne są: art. 178a k.k. i art. 87 k.w.:

Art. 178a k.k.

§ 1. Kto, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, prowadzi pojazd mechaniczny w uchu lądowym, wodnym lub powietrznym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Kto, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, prowadzi na drodze publicznej lub w strefie zamieszkania inny pojazd niż określony w § 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 87 k.w.

§ 1. Kto, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, prowadzi pojazd mechaniczny w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, podlega karze aresztu albo grzywny nie niższej niż 50 złotych.

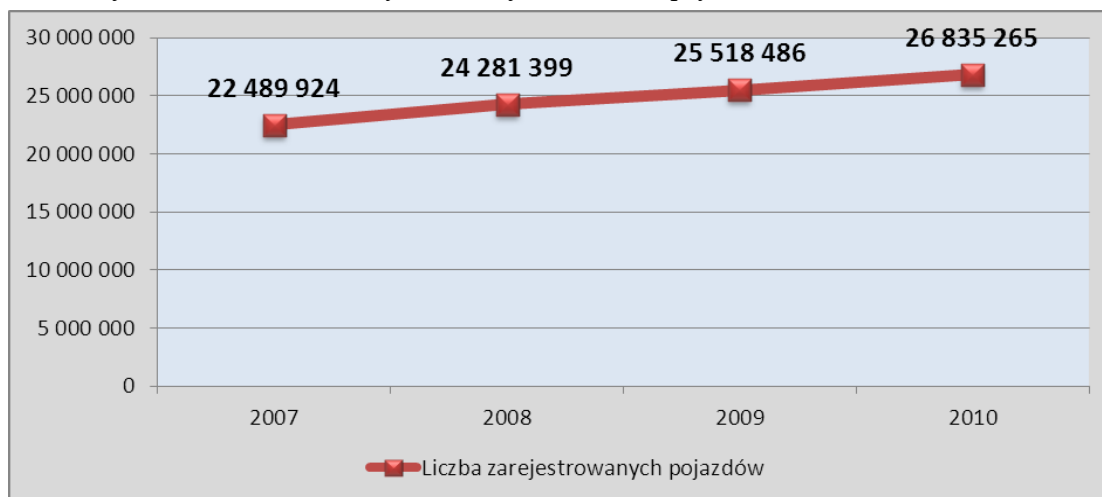
§ 2. Kto, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, prowadzi na drodze publicznej lub w strefie zamieszkania inny pojazd niż określony w § 1, podlega karze aresztu do 14 dni albo karze grzywny.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 lub 2 orzeka się zakaz prowadzenia pojazdów.

Skala zagrożenia

W ciągu ostatnich lat w Polsce zwiększa się liczba zarejestrowanych pojazdów. W roku 2010 było ich 26 835 265, czyli o 5,2% więcej niż w roku 2009 (25 518 486). Oznacza to jednocześnie, że w porównaniu z rokiem 2007 liczba zarejestrowanych w Polsce pojazdów wzrosła o prawie 4,5 mln.

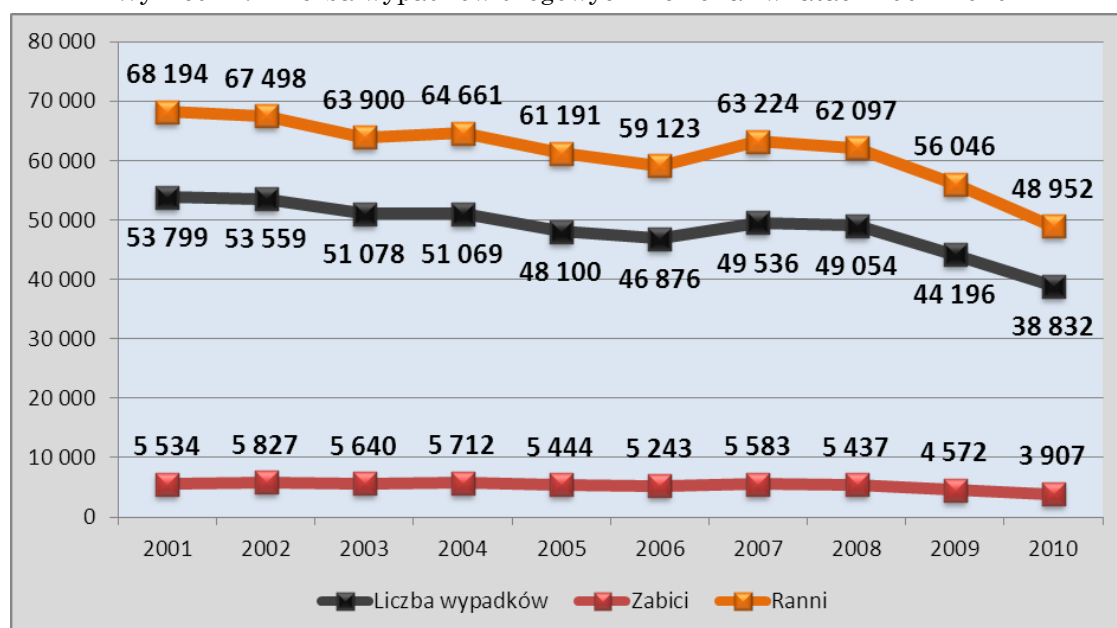
Wykres 12.1 Liczba zarejestrowanych w Polsce pojazdów w latach 2007–2010

Źródło: Departament Ewidencji Państwowych i Teleinformatyki MSWiA

Pomimo stałego wzrostu liczby pojazdów poruszających się po polskich drogach, rok 2010 był kolejnym, w którym zanotowano znaczący spadek zarówno liczby wypadków, jak i ich ofiar. Liczba wypadków zanotowanych w roku 2010 wyniosła 38 832, co oznacza spadek o 12,1% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to było ich 44 196. Liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych wyniosła 3 907, czyli o 14,5% mniej niż w roku poprzednim. Liczba rannych w wypadkach drogowych w roku 2010 wyniosła 48 952, co oznacza spadek o 12,7% w porównaniu z rokiem 2009.

Wykres 12.2 Liczba wypadków drogowych i ich ofiar w latach 2001–2010

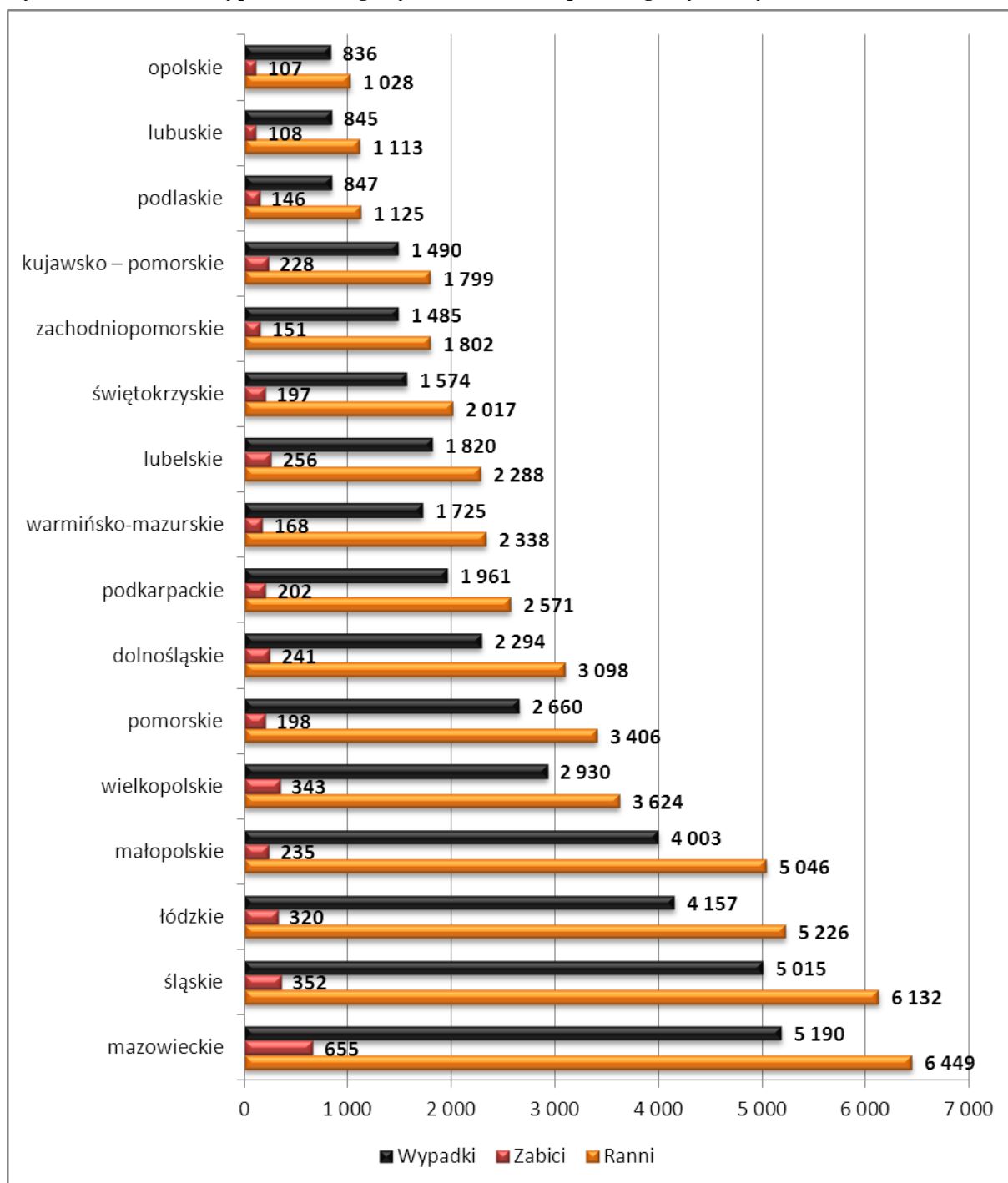

Źródło: KGP

Wypadki drogowe w poszczególnych województwach

W roku 2010 najwięcej wypadków drogowych odnotowano w województwach: mazowieckim (5190, w których zginęło 655 osób), śląskim (5015, w których zginęło 352 osoby) i łódzkim (4157, w których zginęło 320 osób). Do najmniejszej liczby wypadków doszło w województwach: opolskim (836, w których zginęło 107 osób), lubuskim (845, w których zginęło 108 osób) i podlaskim (847, w których zginęło 146 osób).

Wykres 12.3 Liczba wypadków drogowych i ich ofiar w poszczególnych województwach w roku 2010

Źródło: KGP

Przyczyny wypadków drogowych i ich sprawcy

Z policyjnych danych wynika, że wypadki drogowe najczęściej powodują kierujący samochodami osobowymi. W roku 2010 kierujący samochodami osobowymi spowodowali 23 559 wypadków, co stanowi 76,9% wszystkich takich zdarzeń. Kierujący samochodami ciężarowymi spowodowali 2394 wypadki (7,8% wszystkich zdarzeń), rowerzyści natomiast byli sprawcami 1588 wypadków drogowych (5,2% wszystkich zdarzeń).

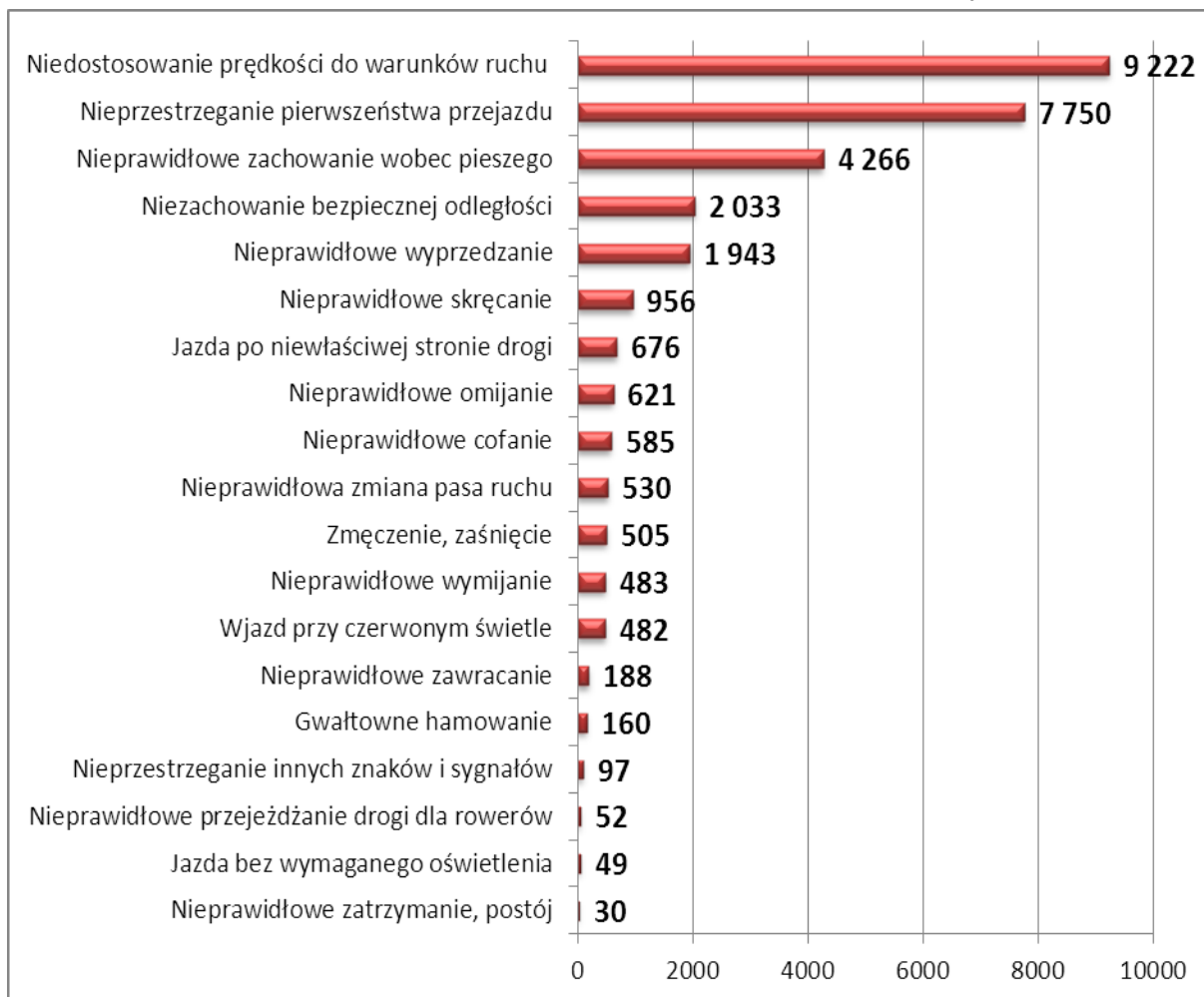
Wypadki spowodowane przez kierujących pojazdami

W 2010 roku 62 549 kierujących pojazdami uczestniczyło w wypadkach drogowych. Z ich winy powstało 30 628 wypadków (co stanowi 78,9% ogółu). W wyniku wypadków spowodowanych przez kierujących śmierć poniosły 2633 osoby, a 40 711 zostało rannych.

W roku 2010, podobnie jak w latach poprzednich, najczęstszą przyczyną wypadków drogowych spowodowanych przez kierujących pojazdami były:

- niedostosowanie prędkości do warunków panujących na drodze (9222 wypadki, czyli 30,1% ogółu wypadków spowodowanych przez kierujących),
- nieprzestrzeganie pierwszeństwa przejazdu (7750 wypadków, czyli 25,3%),
- nieprawidłowe zachowanie wobec pieszego, czyli nieprawidłowe przejeżdżanie przejść dla pieszych oraz nieustąpienie pierwszeństwa pieszemu (4266 wypadków, czyli 13,9% ogółu wypadków spowodowanych przez kierujących).

Wykres 12.4 Przyczyny wypadków drogowych spowodowanych przez kierujących w roku 2010

Źródło: KGP

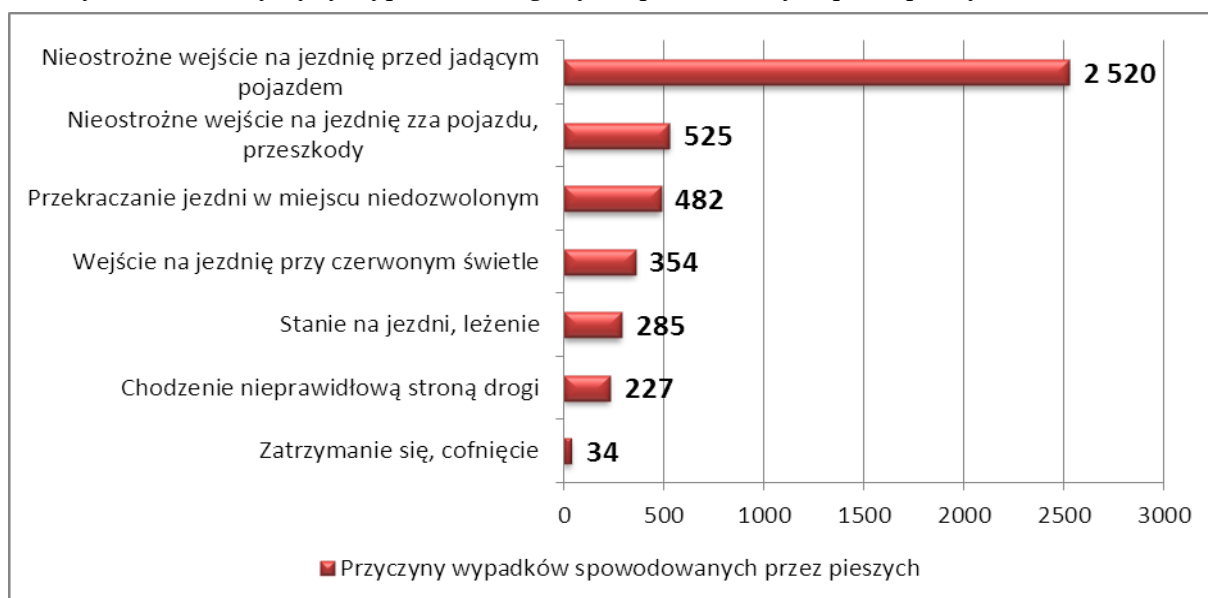
Wypadki z winy pieszych

Kolejną grupą sprawców wypadków drogowych byli piesi. W 2010 roku spowodowali oni 4427 wypadków (11,4% ogółu), w wyniku których śmierć poniosło 665 osób (17% ogółu zabitych), a obrażenia odniosły 3843 osoby (7,9% wszystkich rannych).

Najczęstszymi przyczynami wypadków z winy pieszych były:

- wejście na jezdnię bezpośrednio przed jadącym pojazdem (2520 wypadków, czyli 56,9% wszystkich zdarzeń spowodowanych przez pieszych),
- wejście na jezdnię zza pojazdu, przeszkody (525 wypadków, czyli 11,9% ogółu),
- przekraczanie jezdni w miejscu niedozwolonym (482 wypadki, czyli 10,9% ogółu),
- wejście na jezdnię przy czerwonym świetle (354 wypadki, czyli 8,0%).

Wykres 12.5 Przyczyny wypadków drogowych spowodowanych przez pieszych w roku 2010

Źródło: KGP

Wypadki z winy pasażera

Najmniej liczną grupą sprawców wypadków są pasażerowie. W 2010 roku spowodowali oni 89 wypadków, w których 4 osoby zginęły, a 88 zostało rannych.

Wypadki z powodu niesprawności technicznej pojazdu

W 2010 roku stan techniczny pojazdu był przyczyną 66 wypadków drogowych, zginęło w nich 13 osób, a rany odniosło 87. Najczęściej stwierdzano braki w oświetleniu (50% ogółu zdarzeń) oraz w ogumieniu (18,2% ogółu).

Wypadki z innych przyczyn

Na powstawanie wypadków drogowych wpływ mają także inne przyczyny, poza wymienionymi (np. obiekty, zwierzęta na drodze, nagle zasłabnięcie kierującego, niezawiniona niesprawność techniczna pojazdu, niewłaściwy stan jezdni, oślepienie przez inny pojazd, słońce itd.). W 2010 roku miało miejsce 3131 takich zdarzeń, śmierć w nich poniosło 526 osób, a rannych zostało 3577 osób.

Wiek sprawców wypadków drogowych

Sprawcami największej liczby wypadków drogowych pozostają, podobnie jak w latach poprzednich, osoby w wieku 25–39 lat. W roku 2010 spowodowali oni 10 447 wypadków drogowych (26,9% wszystkich), w których zginęło 898 osób, a 14 017 zostało rannych.

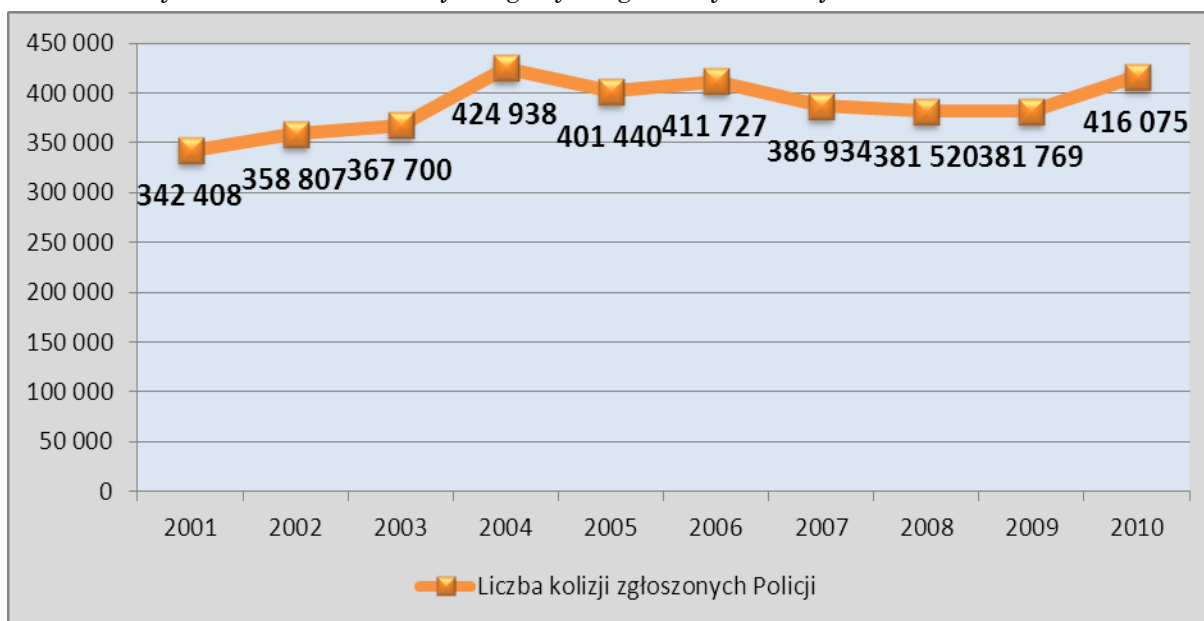
Osoby w wieku 40–59 lat to druga pod względem liczby spowodowanych wypadków grupa wiekowa sprawców. Z ich winy doszło do 7542 wypadków (19,4% wszystkich), w których zginęło 635 osób, a 9895 zostało rannych.

Kolejną grupą wiekową sprawców wypadków są osoby w wieku 18–24 lata, które spowodowały 7168 wypadków (18,5% wszystkich). Śmierć w wypadkach spowodowanych przez sprawców w tej grupie wiekowej poniosło 724 osoby, a 10 293 doznało obrażeń.

Kolizje drogowe

Z danych KGP wynika, że od dwóch lat wzrasta liczba zgłaszanych Policji kolizji drogowych. W roku 2010 odnotowano ich 416 075, czyli o 9% więcej niż w roku 2009, kiedy to było ich 381 769 (należy zaznaczyć, że uczestnicy kolizji drogowej nie mają obowiązku zgłaszania Policji faktu jej zaistnienia, duża liczba takich zdarzeń jest zgłaszana bezpośrednio ubezpieczycielom).

Wykres 12.6 Liczba kolizji drogowych zgłaszanych Policji w latach 2001–2010

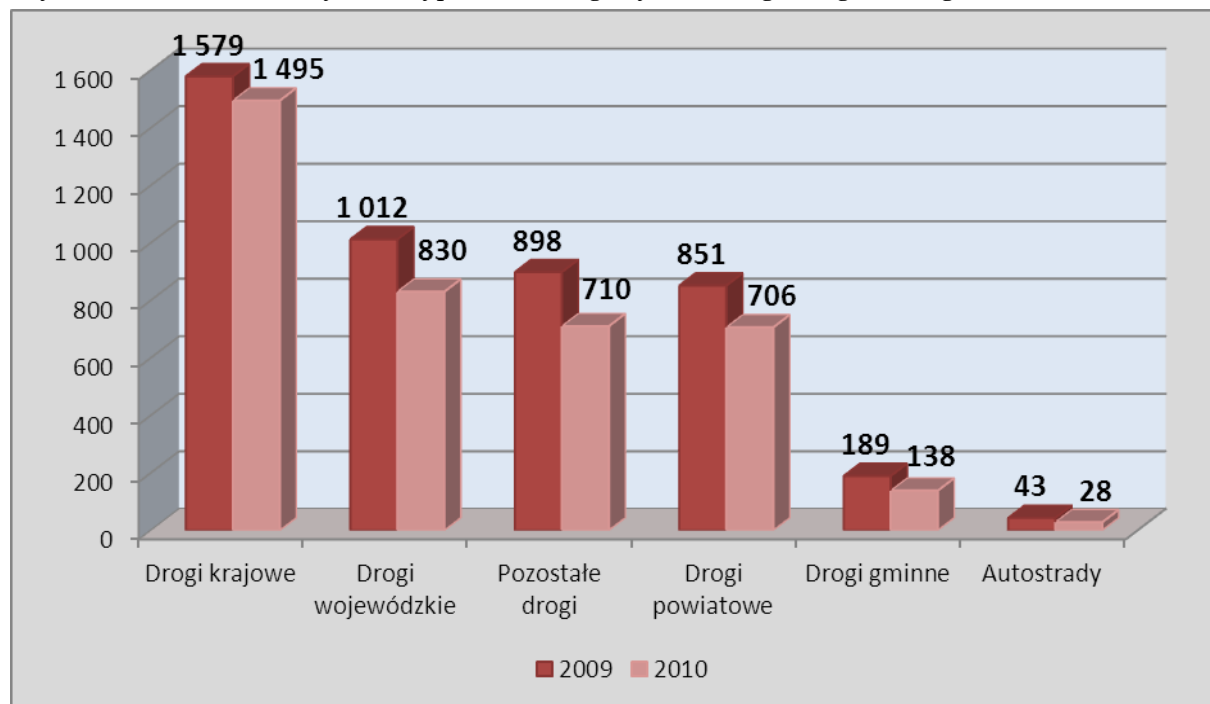
Źródło: KGP

Bezpieczeństwo ruchu według kategorii dróg

Policyjne dane wskazują, że najczęściej osób ginie w wypadkach na drogach krajowych. W roku 2010 odnotowano 1495 takich przypadków, czyli 38,3% wszystkich ofiar śmiertelnych (w roku 2009 odsetek ten wynosił 34,5%). Wskaźnik ten jest istotny, tym bardziej że drogi krajowe stanowią zaledwie około 5% wszystkich dróg publicznych w Polsce.

Za najbezpieczniejsze drogi w kraju uznać należy drogi gminne, pomimo że najmniej osób zginęło w wypadkach na autostradach (28), ponieważ autostrady stanowią jedynie niewielki odsetek wszystkich ciągów komunikacyjnych w Polsce. Na drogach gminnych zginęło 138 osób, co stanowi 3,5% wszystkich śmiertelnych ofiar wypadków w Polsce w 2010 roku.

Wykres 12.7 Liczba zabitych w wypadkach drogowych według kategorii dróg w latach 2009 i 2010

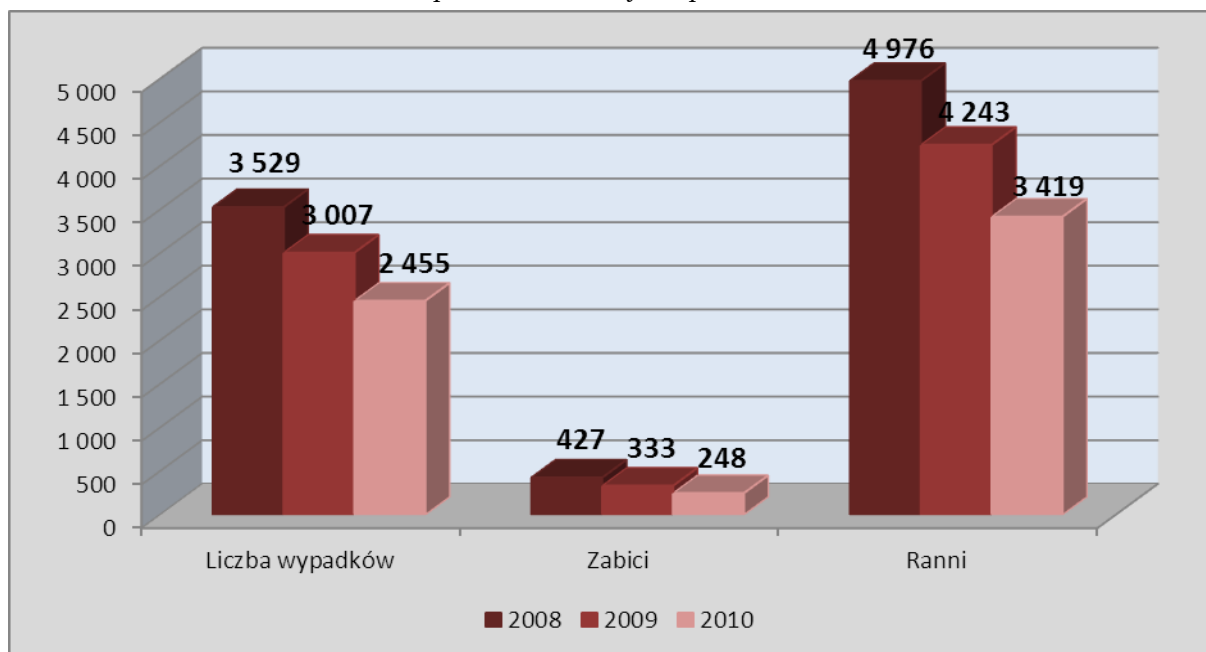

Źródło: KGP

Nietrzeźwi sprawcy wypadków drogowych oraz ofiary takich zdarzeń

W roku 2010 nietrzeźwi spowodowali w Polsce 2455 wypadków drogowych (czyli 6,3% ogółu zdarzeń). W wypadkach spowodowanych w roku 2010 przez pijanych sprawców zginęło 248 osób (6,3% wszystkich ofiar śmiertelnych), natomiast 3419 osób zostało rannych (7% wszystkich rannych). W porównaniu z latami poprzednimi zauważalny jest spadek we wszystkich wymienionych kategoriach danych, który jest spowodowany wzrostem skuteczności Policji (w tym za sprawą zwiększenia liczby patroli i poprawą wyposażenia, pochodzącego m.in. z zakupów dokonanych na podstawie ustawy modernizacyjnej).

Wykres 12.8 Liczba wypadków drogowych (i ich ofiar) spowodowanych w latach 2008–2010 przez nietrzeźwych sprawców

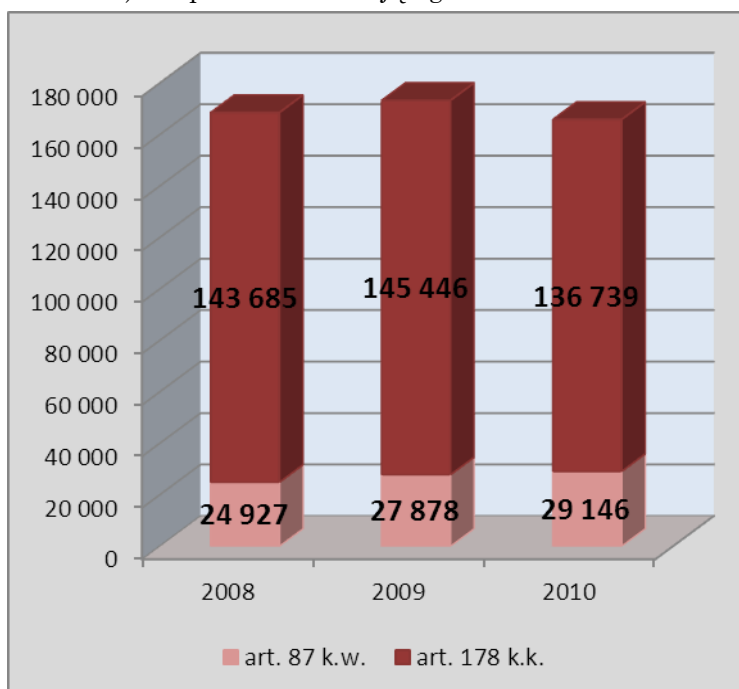

Źródło: KGP

Kierujący pod wpływem alkoholu (w stanie po użyciu i w stanie nietrzeźwości) lub podobnie działającego środka

Z danych KGP wynika, że w roku 2010 w Polsce ujawniono 165 885 osób, które kierowały pojazdem, będąc pod wpływem alkoholu (w stanie po użyciu i w stanie nietrzeźwości) lub podobnie działającego środka. Oznacza to spadek w stosunku do roku poprzedniego o 4,3% (w roku 2009 było ich 173 344).

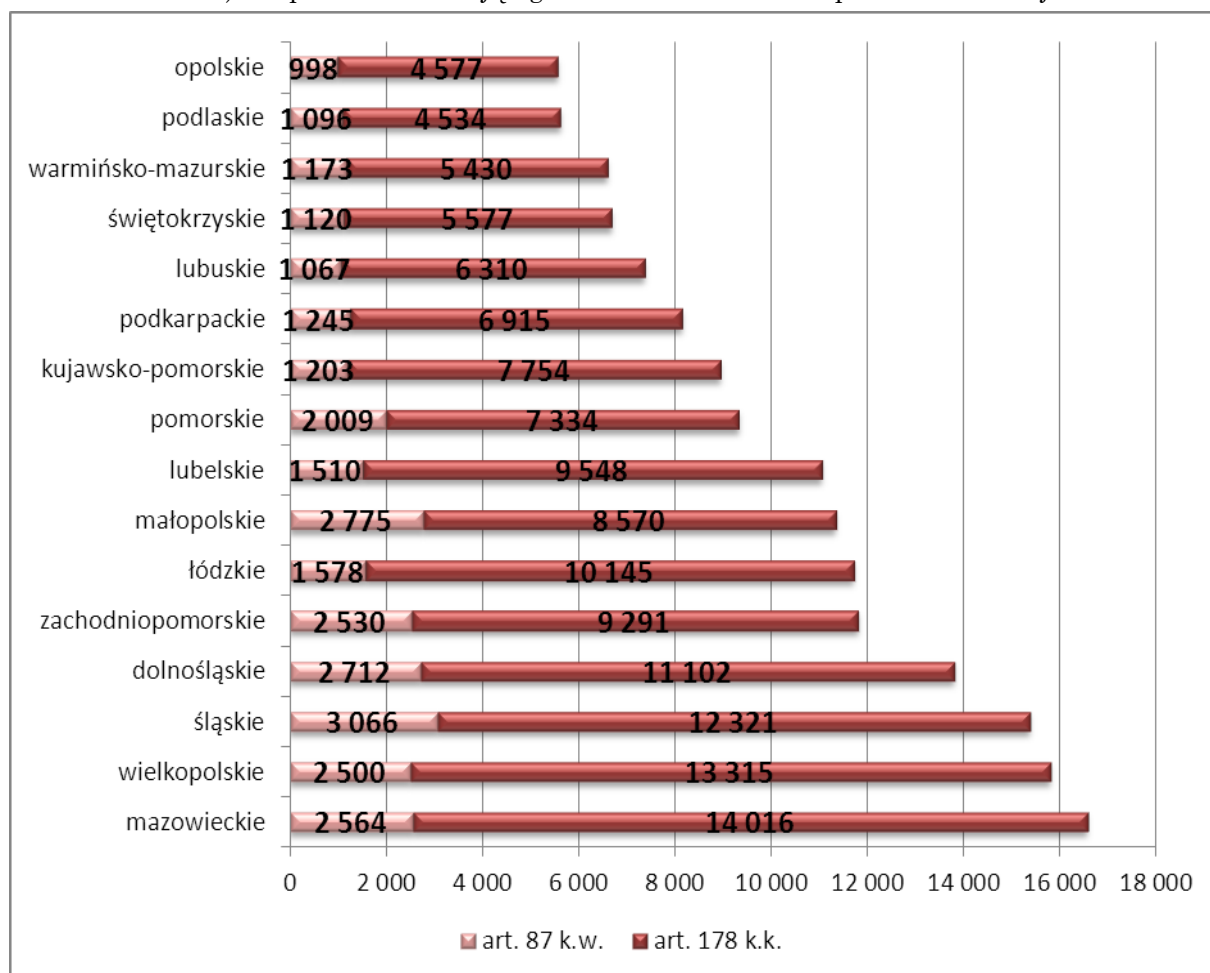
Wykres 12.9 Liczba ujawnionych kierujących pod wpływem alkoholu (w stanie po użyciu i w stanie nietrzeźwości) lub podobnie działającego środka w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Najwięcej kierujących pod wpływem w stanie po użyciu alkoholu (i w stanie nietrzeźwości) lub podobnie działającego środka w roku 2010 Policja zatrzymała w województwach: mazowieckim (16 580), wielkopolskim (15 815) i śląskim (15 387). Najmniej w opolskim (5575) i podlaskim (5630).

Wykres 12.10 Liczba ujawnionych kierujących pod wpływem alkoholu (w stanie po użyciu i w stanie nietrzeźwości) lub podobnie działającego środka w roku 2010 z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Przestępstwa drogowe

Dane Komendy Głównej Policji

Wszczęte postępowania

Według danych Policji, w roku 2010 w Polsce wszczęto 165 855 postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa drogowe, co oznacza spadek ich liczby o 6,8% w stosunku do roku poprzedniego, kiedy to było ich 153 723.

Wśród wszystkich wszczętych postępowań o przestępstwa drogowe 138 581 spraw (czyli 83,6% wszystkich) dotyczyło prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości (ich liczba zmniejszyła się o 6,3% w stosunku do roku poprzedniego, kiedy to wszczęto 129 297 takich postępowań).

Przestępstwa stwierdzone

W roku 2010, według danych Policji, stwierdzono 156 744 przestępstwa drogowe, czyli o 6,8% mniej niż w roku 2009.

Wśród wszystkich stwierdzonych przestępstw drogowych 142 144 sprawy (czyli 90,7% wszystkich) dotyczyły prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości (ich liczba zmniejszyła się o 6,3% w stosunku do roku poprzedniego).

Wśród stwierdzonych w roku 2010 przestępstw drogowych ustalono 998 czynów karalnych nieletnich.

Podejrzani o popełnienie przestępstw drogowych

W roku 2010 zarzuty popełnienia przestępstw drogowych przedstawiono 150 399 podejrzany, w tym 137 100 osobom za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości.

Nieletni sprawcy przestępstw drogowych

W roku 2010 ustalono 934 nieletnich sprawców przestępstw drogowych, w tym 728 sprawców prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości.

W roku 2010 policjanci służby ruchu drogowego¹⁹:

- spędzili w służbie (na zasadzie wielokrotności) 8 418 328 godzin,
- wylegitymowali 6 038 537 osób, z czego 5 541 359 kierujących,
- pouczyli 545 317 osób, z czego 473 772 kierujących, 64 005 pieszych i 5672 pasażerów,
- nałożyli 2 527 872 mandaty karne²⁰,
- sporządzili 109 944 wnioski o ukaranie do sądów grodzkich, w tym 103 063 na kierujących pojazdami,
- przebadali 3 351 716 kierujących pojazdami na zawartość alkoholu i 3520 kierujących na zawartość środków działających podobnie do alkoholu,
- zatrzymali 393 537 dowodów rejestracyjnych,
- zatrzymali 44 790 dokumentów uprawniających do kierowania pojazdami.

W ramach unowocześnienia i zwiększenia efektywności nadzoru nad ruchem drogowym w roku 2010 zakupiono:

- 9470 szt. narkotesterów pozwalających na wstępne określenie, czy kierujący jest pod wpływem środka odurzającego,
- 18 pojazdów ETDiE,
- 64 specjalistyczne ambulansy pogotowia ruchu drogowego APRD,
- 120 samochodów osobowych oznakowanych z wideorejestratorami,
- 18 pojazdów profilaktyczno-edukacyjnych,
- 368 motocykli ciężkich z wyposażeniem,
- sukcesywnie jednostki Policji wyposażane są w urządzenia przesiewowe typu „Alco-blue”, umożliwiające szybką weryfikację stanu trzeźwości kierujących.

¹⁹Na podstawie „Karty czynności 2010”, opracowanej przez Biuro Ruchu Drogowego KGP.

²⁰Szczegółowe dane na temat wszystkich mandatów karnych znajdują się w Rozdziale 20.

Dane Komendy Głównej Straży Granicznej

W 2010 roku w ramach działań na szlakach komunikacyjnych Straż Graniczna przeprowadziła 53 093 działania, w tym samodzielnie 39 036, a w ramach współdziałania z innymi służbami 14 057 (Policja, ITD, Służba Celna, SOK, ŻW).

W wyniku przeprowadzonych działań, funkcjonariusze SG:

- zatrzymali 3087 osób,
- zabezpieczyli towary o wartości 17 299 318 zł,
- zatrzymali 2049 dokumentów,
- skierowali do sądów grodzkich 133 wnioski o ukaranie,
- wydali 1195 decyzji administracyjnych,
- nałożyli 10 307 mandatów o łącznej wartości 1 707 841 zł.

W ramach kontroli przestrzegania ustawy o warunkach wykonywania transportu drogowego funkcjonariusze Straży Granicznej ujawnili 3818 naruszeń przepisów, z czego, m.in.:

- 1048 dotyczyło czasu pracy kierowców,
- 922 braku licencji, zaświadczeń lub dokumentów kierowców,
- 547 braku opłat drogowych,
- 523 niewłaściwego użytkowania urządzeń rejestrujących,
- 146 przewozu osób lub rzeczy bez zezwolenia,
- 81 przewozu towarów niebezpiecznych.

Kompetencje Straży Granicznej w zakresie kontroli ruchu drogowego wynikają bezpośrednio z ustawy o Straży Granicznej, jak i ustawy Prawo o ruchu drogowym. Funkcjonariusze Straży Granicznej mają prawo zatrzymywania pojazdów oraz wykonywania innych czynności w tym zakresie. Formacja posiada niemal wszystkie uprawnienia Policji wynikające z art. 129 ustawy Prawo o ruchu drogowym, w tym m.in.: legitymowanie uczestnika ruchu, sprawdzanie dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego używanie, badania kierujących w celu ustalenia zawartości alkoholu w organizmie oraz sprawdzanie stanu technicznego pojazdów.

Jednocześnie, w określonych powyższą ustawą przypadkach, Straż Graniczna może odmówić prawa przekroczenia granicy państwowej, np. w przypadku gdy stan techniczny pojazdu zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, bądź kierowca znajduje się w stanie nietrzeźwości. W ubiegłym roku funkcjonariusze granicznych placówek kontrolnych nie zezwolili na wjazd ponad 31 500 pojazdom ze względu na zły stan techniczny oraz inne naruszenia ustawy prawo o ruchu drogowym.

Działania w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego funkcjonariusze Straży Granicznej realizują na bieżąco podczas kontroli granicznej, jak i w toku pełnienia służby patrolovo-interwencyjnej oraz podczas realizacji ustawowych zadań w zakresie ochrony szlaków komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym, a także we współdziałaniu z innymi służbami.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące osądzonych i skazanych za przestępstwa drogowe

W roku 2010 w sądach okręgowych za spowodowanie katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym zagrażającą życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach (art. 173 § 3 k.k.) osądzono łącznie 3 osoby, 3 skazano na kary pozbawienia wolności, z czego 2 w zawieszeniu. 1 osobę skazano na karę 8 lat pozbawienia wolności). Przed wyrokiem 1 osoba była tymczasowo aresztowana.

W roku 2010 w sądach rejonowych za przestępstwa drogowe (art. 177 § 1 i 2, 178 w zw. z 177 § 1 i 2, 178a § 1 i 2 k.k.) osądzono łącznie 138 117 osób, z czego 130 961 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 58 907 osób (w tym w zawieszeniu: 56 101 przypadków).

Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 10 osób skazano na kary pozbawienia wolności powyżej 8 lat, 69 osób na kary od 5 do 8 lat pozbawienia wolności, 299 osób na kary od 2 do 5 lat pozbawienia wolności.

Umorzono postępowanie w 397 sprawach.

Uniewinniono 596 osób.

Przed wyrokiem 221 osób było tymczasowo aresztowanych.

Dane Służby Więziennej dotyczące wykonywanych orzeczeń za przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji

Według stanu na 31 grudnia 2010 roku, wykonywano 5959 orzeczeń za przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, z czego 5779 prawomocnych, 26 nieprawomocnych i 154 tymczasowe aresztowania.

W tym samym czasie notowano 7341 wyroków z wyznaczonym przez sąd terminem stawienia się do odbycia kary za przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji.

Główne inicjatywy podejmowane w celu poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym

Działania prewencyjne i edukacyjne w 2010 roku

W celu systemowej realizacji poprawy stanu bezpieczeństwa na terenie całego kraju koordynowano wzmożone działania kontrolne, tj.:

- **PRĘDKOŚĆ** – ukierunkowane na egzekwowanie ograniczeń prędkości,
- **PASY** – ukierunkowane na egzekwowanie obowiązku podróżowania w pasach bezpieczeństwa oraz stosowanie urządzeń ochronnych do przewozu dzieci,
- **NIECHRONIENI UCZESTNICZY RUCHU DROGOWEGO** – ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa pieszym i rowerzystom oraz stosowanie się przez nich do przepisów ruchu drogowego,
- **ALKOHOL I NARKOTYKI** – ukierunkowane na ujawnianie i eliminowanie z ruchu kierujących pod wpływem alkoholu bądź środków działających podobnie do alkoholu;
- **TRUCK** – ukierunkowane na ujawnianie i eliminowanie nieprawidłowości związanych z wykonywaniem transportu drogowego,
- **BUS** – ukierunkowane na ujawnianie i eliminowanie nieprawidłowości występujących w przewozie osób;

oraz realizowano działania kontrolno-prewencyjne, tj.:

- BEZPIECZNY WEEKEND i BEZPIECZNE WAKACJE – ukierunkowane na zapewnienie bezpiecznej podróży wszystkim uczestnikom ruchu drogowego w dniach zmasowanych wyjazdów i powrotów,
- BEZPIECZNA DROGA DO SZKOŁY – działania ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży w rejonie szkół w okresie rozpoczęcia nauki.

Powyższe akcje realizowane są corocznie w ramach *Krajowego programu bezpieczeństwa ruchu drogowego GAMBIT 2005* oraz wynikają z wytycznych Europejskiego Stowarzyszenia Policji Ruchu Drogowego TISPOL i postanowień Rekomendacji Komisji Europejskiej z dnia 21 października 2003 roku w sprawie egzekwowania przepisów w dziedzinie BRD. Krajowy program GAMBIT opracowany został zgodnie z wymogami Unii Europejskiej dotyczącymi ochrony życia uczestników ruchu drogowego i przyjęty został przez Radę Ministrów 19 kwietnia 2005 roku. Celem strategicznym programu jest zmniejszenie do roku 2013 liczby ofiar śmiertelnych o ponad 50% w stosunku do roku 2003, tj. nie więcej niż 2800 ofiar śmiertelnych rocznie. Należy jednocześnie zaznaczyć, że Policja w zakresie wskazanych przedsięwzięć współpracowała z innymi służbami nadzorowanymi przez MSWiA, w tym ze Strażą Graniczną, prowadzącą również działania prewencyjno-kontrolne. W tym zakresie, dodatkowo organizowano działania m.in. pod kryptonimami: GRANICA, „3 x 3” (SG, Policja, Służba Celna). Dla Straży Granicznej priorytetowym działaniem w tym zakresie był wspomniany program GAMBIT, w którym uczestniczyły jednostki organizacyjne Straży Granicznej we współdziałaniu z wojewódzkimi komendami Policji oraz innymi zaangażowanymi służbami.

Działania SG w ramach GAMBIT 2010 ukierunkowane były przede wszystkim na kontrolę prędkości pojazdów, kontrolę kierowców na zawartość alkoholu lub narkotyków, używanie pasów bezpieczeństwa.

Program „Razem bezpieczniej”

W ramach rezerwy celowej corocznie na realizację programu „Razem bezpieczniej” zabezpieczana jest kwota 3 000 000 zł na aktywizację społeczności lokalnych. Kwota ta jest przekazywana do budżetów wojewodów na zadania realizowane przez organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego.

W latach 2007–2009 na projekty o charakterze prewencyjno-profilaktycznym w obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym przekazano łącznie prawie 1 500 000 zł.

Natomiast w 2010 roku w obszarze ruchu drogowego wytypowano do dofinansowania 5 projektów na sumę 405 737 zł.

Najciekawsze projekty w dziedzinie bezpieczeństwa ruchu drogowego zamieszczane są w Banku Dobrych Praktyk na stronie internetowej programu „Razem bezpieczniej”. Strona ta została w latach 2009 i 2010 zmodyfikowana i wyposażona w interaktywną mapę dobrych praktyk oraz dział multimedia (materiały filmowe, w tym o tematyce dot. bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz pomocy przedlekarskiej), będąc miejscem porównawczym województw w zakresie zaangażowania w realizację programu.

Konkurs „Budujemy miasteczka ruchu drogowego”

W 2010 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z Ministerstwem Infrastruktury oraz Komendą Główną Policji, jako kontynuację inicjatywy zapoczątkowanej w roku 2008, ogłosiło konkurs dla jednostek samorządu terytorialnego w ramach rządowego programu pn. „Razem bezpieczniej” na projekt miasteczka ruchu drogowego, pn. „Budujemy miasteczka ruchu drogowego”. Celem konkursu było zaktywizowanie jednostek samorządu terytorialnego w zakresie działań w obszarze brd, wybranie i nagrodzenie projektów w zakresie doposażenia i modernizacji miasteczek ruchu drogowego, którego funkcjonowanie powinno przyczynić się do podniesienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym poprzez edukację dzieci i młodzieży w zakresie wychowania komunikacyjnego, a w szczególności:

- popularyzowania zasad i przepisów ruchu drogowego;
- kształtowania nawyków prawidłowego zachowania się w ruchu drogowym w charakterze rowerzystów;
- stworzenia warunków dla dzieci i młodzieży do przeprowadzania egzaminów na kartę rowerową i motorowerową;
- popularyzowania roweru jako środka transportu, rekreacji i sportu.

W 2010 roku pula nagród wyniosła po 100 000 zł. Nagrody pieniężne otrzymali: 1. miejsce (50 000 zł) – Urząd Miejski w Wolsztynie, woj. wielkopolskie, 2. miejsce (30 000 zł) – Urząd Gminy Trzebowisko, woj. podkarpackie, 3. miejsce (20 000 zł) – Urząd Miejski w Opolu Lubelskim, woj. lubelskie.

Uroczyste podsumowanie konkursu na budowę, doposażenie i modernizację „Miasteczek ruchu drogowego” skorelowane były ściśle z ogólnopolską kampanią edukacyjną oraz zmasowanymi działaniami policyjnymi pn. „Rowerem bezpiecznie do celu”. Kampania jest realizowana corocznie od 2008 roku. Jej głównym celem jest promowanie bezpieczeństwa ruchu drogowego rowerzystów, szczególnie dzieci i młodzieży. Ubiegłoroczna inauguracja działań miała miejsce w Centrum Olimpijskim PKOl. w Warszawie, w połączeniu z wręczeniem nagród laureatom konkursu oraz przejazdem rowerzystów oraz zaproszonych gości ulicami Warszawy do parku Agrykola, gdzie w ramach Międzynarodowego Dnia Dziecka służby resortu spraw wewnętrznych i administracji prowadziły działania profilaktyczne. W parku Agrykola działało mobilne miasteczko ruchu drogowego oraz pokazy sprzętu wykorzystywanego przez Policję, Straż Graniczną i Państwową Straż Pożarną (m.in. quady i motocykle policyjne). Polski Czerwony Krzyż zapoznał dzieci z zasadami udzielania pierwszej pomocy. Każdy kierowca mógł sprawdzić swoje umiejętności na symulatorach jazdy przygotowanych przez Instytut Transportu Samochodowego. Policjanci z Komendy Stołecznej Policji bezpłatnie znakowali rowery. Akcja ta powtarzana jest corocznie.

Projekt „Budujemy miasteczka ruchu drogowego”

Ministrowi SWiA powierzono też realizację projektu pn. „Budujemy miasteczka ruchu drogowego” w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007–2013.

Celem projektu jest wybudowanie „nowoczesnego miasteczka ruchu drogowego” w każdym województwie, co powinno przyczynić się do podniesienia bezpieczeństwa na polskich drogach. Projekt będzie realizowany przez MSWiA we współpracy z urzędami wojewódzkimi i Policją i zakończy się w roku 2012. W ramach projektu powstanie 16 nowoczesnych miasteczek ruchu drogowego. Budżet projektu „Budujemy miasteczka ruchu drogowego” wyniesie 10 mln zł, z czego 8,5 mln zł będzie pochodzić ze środków unijnych.

27 września 2010 roku w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego podpisano 11 umów

wstępnych na realizację projektów w ramach „Programu pperacyjnego infrastruktura i środowisko“. Wśród nich na projekt: „Budujemy miasteczka ruchu drogowego”, którego wykonawcą jest MSWiA. Dokument został podpisany między Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji a Centrum Unijnych Projektów Transportowych.

Seminarium dot. problematyki bezpieczeństwa w ruchu drogowym

W lutym 2010 roku MSWiA i KGP we współpracy z ITS zorganizowało Seminarium dot. problematyki bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Podczas spotkania omówione zostały działania resortu spraw wewnętrznych i administracji, a także podmiotów współpracujących w obszarze ruchu drogowego. Celem seminarium było podsumowanie działań podejmowanych w 2009 roku i zadań planowanych do realizacji w roku 2010. W seminarium udział wzięli policjanci z pionu ruchu drogowego z całego kraju, przedstawiciele instytucji i organizacji rządowych i pozarządowych działających na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego, przedstawiciele Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego oraz Inspektoratu Transportu Drogowego. Doświadczeniami dzielili się również przedstawiciele podmiotów zewnętrznych, zainteresowanych poprawą bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym Instytutu Transportu Samochodowego, Stowarzyszenia Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach i Kolizjach Drogowych „Alter Ego”, Stowarzyszenia „Droga i bezpieczeństwo”, Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, Fundacji „Kierowca Bezpieczny”, Krajowego Centrum BRD.

Działania pn. „Bezpieczne wakacje”

Kolejną, coroczną inicjatywą Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji jest wydawanie wytycznych wojewodom w sprawie organizacji działań administracji rządowej na rzecz poprawy bezpieczeństwa podczas wypoczynku w okresie letnim pn. BEZPIECZNE WAKACJE. W maju 2010 roku wojewodowie zostali zobowiązani do podjęcia działań zmierzających do aktywizacji służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, organów samorządowych oraz administracji zespolonej w województwie, a także innych jednostek, które mają wpływ na warunki letniego pobytu i wypoczynku, jak i na bezpieczny dojazd do miejsc, gdzie był on organizowany. Bezpieczne wakacje corocznie są realizacją wspólnych inicjatyw z podmiotami pozarządowymi (organizacjami społecznymi i kościołami) i wszelkimi innymi instytucjami, organizującymi wypoczynek dzieciom i młodzieży, m.in. w obszarze bezpieczeństwa na drogach (do i z miejsc wypoczynku).

Realizacji podejmowanych działań i inicjatyw w powyższych obszarach cyklicznie towarzyszą zintegrowane, wspólne zadania formacji nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (w szczególności Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej) wsparte działaniami administracji rządowej i samorządu terytorialnego.

Od 2008 roku polska policja ruchu drogowego, pod patronatem TISPOL, realizuje projekt LIFESAVER. Składa się on z 6 pakietów roboczych i obejmuje swym zasięgiem – obok Polski – Węgry, Rumunię, Słowenię, Portugalię i Hiszpanię. W 2010 roku 103 polskich policjantów ruchu drogowego wzięło udział w „międzynarodowych wymianach policjantów”. Wraz z kolegami z Węgier, Rumunii, Słowenii, Portugalii i Hiszpanii uczestniczyli w działaniach kontrolnych na drogach krajów europejskich, jak również mieli możliwość zapoznania się z organizacją i taktyką pracy, sprzętem specjalistycznym oraz specyfiką służby na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego w innych państwach Europy.

Projekt ma również charakter szkoleniowy, służący budowaniu i doskonaleniu systemu działań z zakresu nadzoru nad przestrzeganiem przepisów ruchu drogowego. W 2010 roku w Polsce odbyło się seminarium szkoleniowe dla 30 policjantów szczebla zarządzającego. Część projektu stanowią także wspólne operacje europejskich policji ruchu drogowego zmierzające do egzekwowania prawa przede wszystkim w zakresie przekraczania prędkości, prowadzenia pojazdu „po alkoholu”, niestosowania pasów bezpieczeństwa oraz kontroli wykonywania transportu drogowego. W roku ubiegłym polska policja ruchu drogowego wzięła udział w 9 takich operacjach.

Od 2010 roku polska Policja ruchu drogowego uczestniczy również w kolejnym międzynarodowym projekcie TISPOL – Transport Security Activities (TSA), którego głównym obszarem jest bezpieczeństwo wykonywania transportu drogowego. W ramach ww. projektu, w roku ubiegłym Europejska Organizacja Policji Ruchu Drogowego TISPOL zorganizowała dwa seminaria szkoleniowe (Niemcy, Belgia), wizytę studyjną (Wielka Brytania) oraz konferencję (Belgia), w których uczestniczyli polscy policjanci ruchu drogowego.

Polska policja ruchu drogowego ma przedstawicieli w Radzie TISPOL (TISPOL Council), Grupie Operacyjnej (Ops Group) oraz – od niedawna – w Grupie Roboczej Transport Security Activities. Kilka razy do roku, stosownie do potrzeb, TISPOL organizuje spotkania robocze przedstawicieli rady i grup roboczych w różnych krajach Europy.

Od 2008 roku przedstawiciele Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji biorą udział w pracach grupy roboczej ds. transportu lądowego w Radzie UE nad projektem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady wprowadzającej ułatwienia w transgranicznym egzekwowaniu prawa dotyczącego bezpieczeństwa drogowego. Celem wniosku jest zwiększenie bezpieczeństwa drogowego na terenie UE oraz ułatwienie egzekwowania kar w stosunku do kierowców, którzy popełniają wykroczenie lub przestępstwo drogowe w innym państwie członkowskim niż państwo, w którym zarejestrowany jest ich pojazd. System ten zapewni ściganie przestępstw i wykroczeń drogowych niezależnie od tego, w jakim państwie Unii Europejskiej zostały one popełnione i niezależnie od tego, w jakim państwie zarejestrowany jest pojazd, z udziałem którego doszło do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia. Nowe przepisy oprócz wprowadzenia narzędzi do skutecznego egzekwowania prawa przez stosowne organy w krajach członkowskich pełnić będą zarazem rolę prewencyjną, skutkującą wzrostem świadomości kierowców poruszających się po terenie Unii Europejskiej o nieuchronności kary za popełnienie określonych naruszeń w każdym z krajów UE. Z pewnością będzie to miało istotny wpływ na kształtowanie właściwych postaw kierowców w całej UE. Wdrożenie powyższych regulacji ułatwiających transgraniczne ściganie sprawców naruszeń drogowych zostało ujęte w Europejskim Programie BRD na lata 2011–2020.

Rozdział 13

Zagrożenia bezpieczeństwa imprez masowych

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji)²¹

Policyjna statystyka wyodrębnia pozakodeksowe kategorie zdarzeń: ekscesy chuligańskie oraz zbiorowe naruszenia prawa, nie odnosząc się do poszczególnych norm prawa. Ponadto zdarzenia są rozgraniczane w zależności od czasu ich wystąpienia (przed, w trakcie, po imprezie) oraz miejsca ich zaistnienia (miejsce imprezy, trasa przejazdu lub dojścia do miejsca imprezy).

W II połowie 2010 roku weszła w życie ustawa z dnia 22 lipca 2010 roku o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz ustawy Kodeks karny. Wprowadziła ona między innymi do kodeksu karnego art. 244a, penalizujący niestosowanie się do orzeczonego przez sąd zakazu wstępu na imprezę masową lub połączonego z tym obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce Policji w czasie trwania imprezy masowej.

Przestępstwa z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych:

Art. 58 ust. 1–2 (organizowanie imprez masowych bez zezwolenia).

Art. 59 ust. 1 (wnoszenie lub posiadanie broni i materiałów niebezpiecznych).

Art. 60 ust. 1–4 (wdarcie się na teren imprezy masowej, rzucanie przedmiotami mogącymi stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia, naruszenie nietykalności cielesnej członka służby porządkowej lub informacyjnej).

Art. 61 (odpowiedzialność spikera zawodów).

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy, za bezpieczeństwo imprezy masowej w miejscu i w czasie jej trwania odpowiada jej organizator.

Organizator musi spełnić następujące warunki w zakresie bezpieczeństwa:

- Zapewnić spełnienie wymogów wynikających z ustawy o BIM/zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w imprezie, ochrona porządku publicznego, zabezpieczenie pod względem medycznym, zapewnienie odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi.
- Spełnić wymogi określone, w szczególności, w przepisach prawa budowlanego, w przepisach sanitarnych i przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej, zapewnić udział służb porządkowych, służb informacyjnych oraz kierującego tymi służbami kierownika do spraw bezpieczeństwa, zapewnić pomoc medyczną, zapewnić zaplecze higieniczno-sanitarne, wyznaczyć drogi ewakuacyjne oraz drogi umożliwiające dojazd pojazdom służb ratowniczych i Policji, zapewnić warunki do zorganizowania łączności pomiędzy podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej, zapewnić sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do zabezpieczenia imprezy masowej w zakresie działań ratowniczo-gaśniczych, wydzielić pomieszczenia dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy masowej.

W przypadku, gdy działania służby porządkowej są nieskuteczne, organizator lub kierownik ds. bezpieczeństwa występuje do Policji o udzielenie pomocy, niezwłocznie potwierdzając ten fakt pisemnym zgłoszeniem. W takim przypadku służby porządkowe i informacyjne wykonują polecenia Policji.

²¹ W tym na podstawie raportu: „Bezpieczeństwo imprez masowych w 2010 roku”, Główny Sztab Policji KGP, Warszawa, marzec 2011.

Utrzymujące się tendencje i ewentualne nowe trendy zagrożeń dla bezpieczeństwa imprez masowych

Do większości zakłóceń porządku publicznego dochodzi w związku z imprezami masowymi o charakterze sportowym. Zdecydowanie największe zagrożenie generują kibice piłki nożnej, rzadziej sympatycy innych dyscyplin sportowych.

Głównymi zagrożeniami dla porządku publicznego związanymi z imprezami masowymi (szczególnie sportowymi) są bójki, wandalizm, rozboje oraz zakłócenia w transporcie kolejowym i samochodowym. W trakcie imprez dochodzi do używania środków pirotechnicznych, mają miejsce dążenia do siłowych konfrontacji pomiędzy zantagonizowanymi grupami pseudokibiców. Na trasach przemieszczania się na imprezy oraz w trakcie powrotów z imprez masowych dochodzi do bójek pomiędzy grupami pseudokibiców (tzw. ustawki). Mają miejsce kradzieże w punktach gastronomicznych i handlowych oraz na stacjach benzynowych.

Środowisko pseudokibiców piłkarskich jest też coraz częściej zapleczem dla działalności zorganizowanych grup przestępczych, w szczególności handlujących narkotykami.

Zgodnie z danymi z dnia 31 grudnia 2010 roku, w aplikacji PRIM figurowało 1747 osób z aktywnym zakazem wstępu na imprezy masowe (na koniec roku 2009 – 1716).

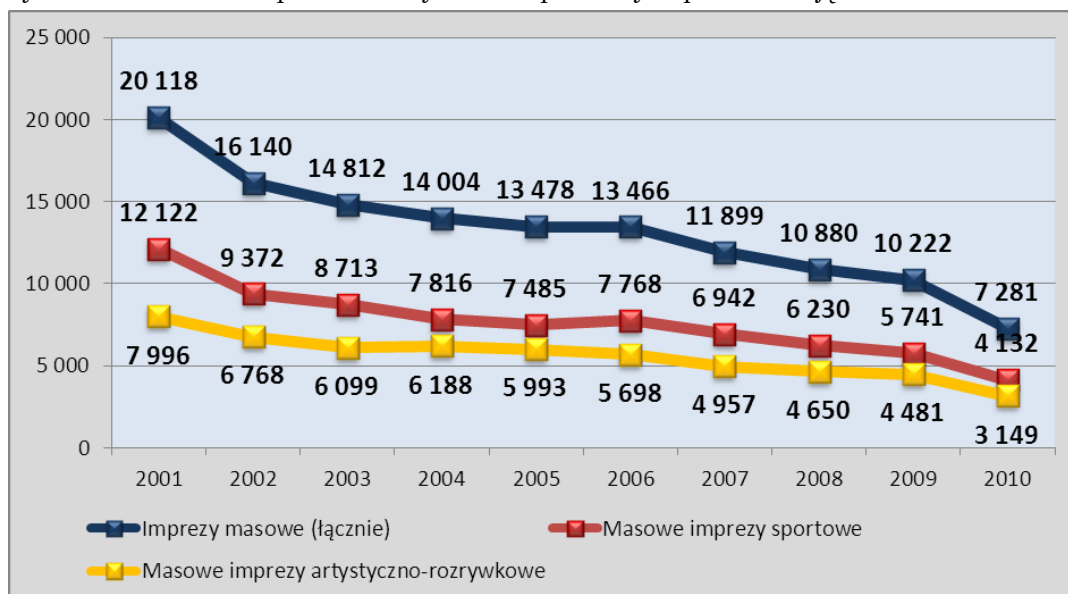
Od 8 czerwca do końca 2010 roku Policja zarejestrowała 138 osób niestosujących się do orzeczonego przez sąd obowiązku stawiennictwa w jednostce Policji w trakcie trwania imprezy masowej.

Liczba imprez masowych zabezpieczanych przez Policję

W 2010 roku Policja była zaangażowana w zabezpieczenie 7281 imprez masowych, czyli o 28,8% mniej niż w roku 2009, kiedy to policjanci zabezpieczali 10 222 imprezy. Liczba zabezpieczanych przez Policję imprez masowych maleje od dekady i jest to związane ze spadkiem ogólnej liczby organizowanych imprez masowych.

W tym samym okresie obserwuje się spadek liczby imprez sportowych zabezpieczanych przez Policję. W roku 2010 było ich 4132, czyli o 28% mniej niż w roku poprzednim (5741). Podobny spadek obserwowany jest w kategorii imprez masowych o charakterze artystyczno-rozrywkowym. W 2010 roku Policja zabezpieczała 3149 takich imprez, czyli o 29,8% mniej niż w roku 2009 (4481).

Wykres 13.1 Liczba imprez masowych zabezpieczanych przez Policję w latach 2000–2010

Źródło: KGP

Liczba policjantów skierowanych do zabezpieczenia imprez masowych

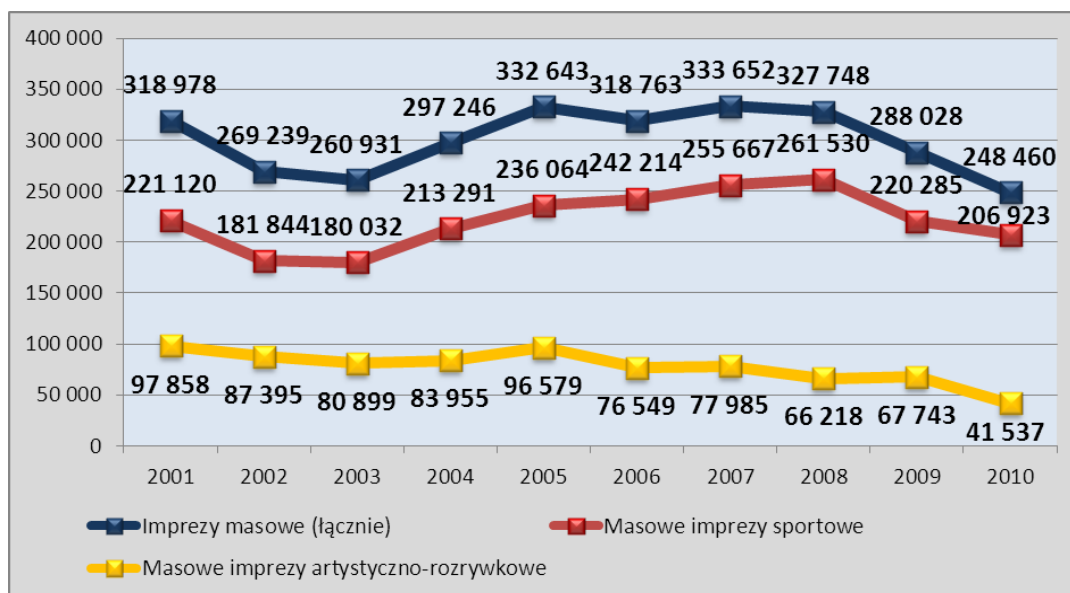
Liczba policjantów kierowanych do zabezpieczenia imprez masowych od kilku lat spada wraz ze spadkiem liczby organizowanych imprez.

W 2010 roku do zabezpieczenia imprez masowych skierowano łącznie (na zasadzie wielokrotności) 248 460 policjantów, co oznacza spadek tej liczby o 13,7% w stosunku do roku 2009 (288 028).

W tym samym okresie do zabezpieczenia masowych imprez sportowych skierowano 206 923 funkcjonariuszy, czyli o 6% mniej niż w roku poprzednim (220 285).

W roku 2010 do zabezpieczenia imprez masowych o charakterze artystyczno - rozrywkowym skierowano 41 537 policjantów, czyli o 38,7% mniej niż w roku 2009 (67 743).

Wykres 13.2 Liczba policjantów skierowanych do zabezpieczania imprez masowych w latach 2000–2010

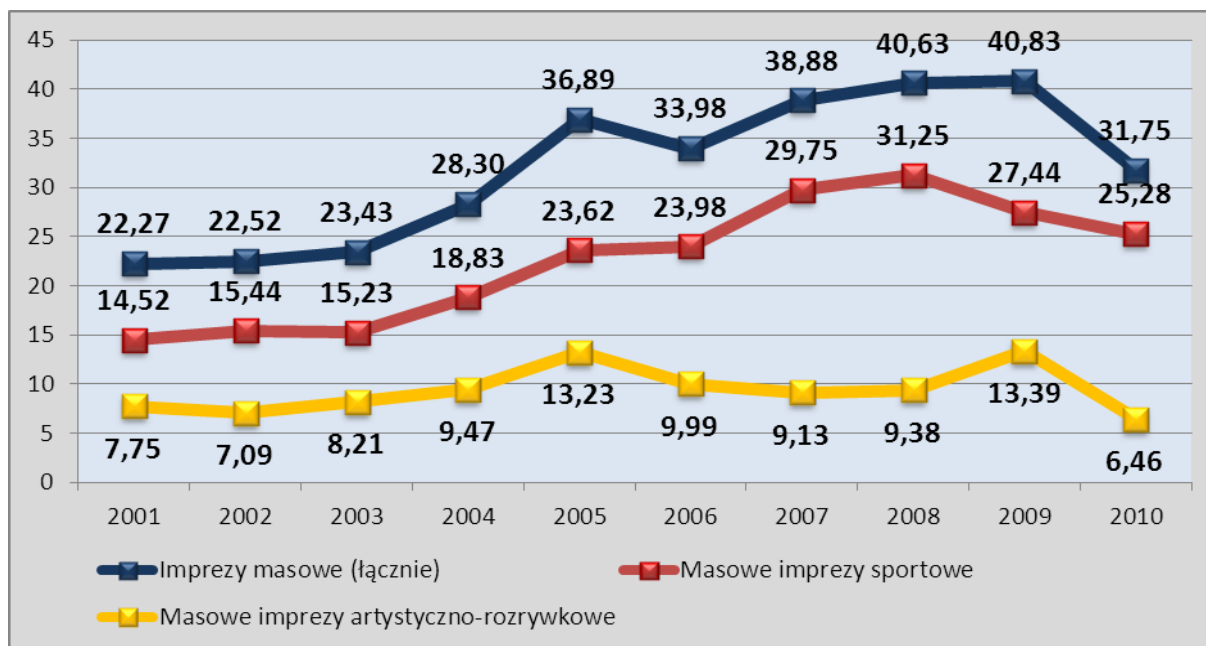
Źródło: KGP

W roku 2010, w związku z zabezpieczaniem imprez masowych, 90 policjantów odniosło obrażenia (w roku 2009 było 80 takich przypadków).

Koszty poniesione przez Policję w związku z zabezpieczeniem imprez masowych

W roku 2010 obniżeniu (o 22,25% w porównaniu z rokiem poprzednim) uległy koszty poniesione przez Policję w związku z zabezpieczeniem imprez masowych. W roku 2010 zabezpieczenie przez Policję imprez masowych kosztowało 31 746 230 złotych (w 2009: 40 830 186 złotych).

Wykres 13.3 Koszty poniesione przez Policję w związku z zabezpieczaniem imprez masowych w latach 2000–2010 (w milionach złotych)

Źródło: KGP

W roku 2010, w stosunku do roku poprzedniego, zmniejszyły się (o 73,9%) straty w mieniu policyjnym w związku z zabezpieczaniem imprez masowych, z 381 345 zł w roku 2009 do 99 547 zł.

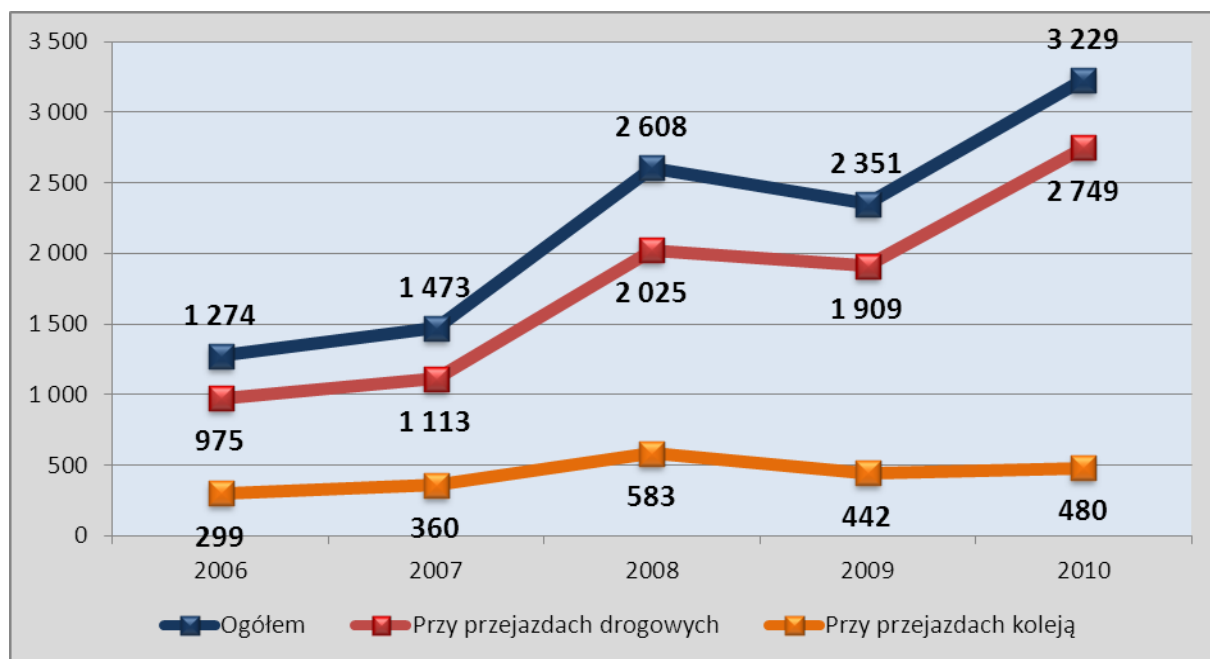
Zabezpieczenia przejazdów uczestników imprez masowych

W roku 2010 o 37,3% wzrosła liczba policyjnych patroli zabezpieczających przejazdy uczestników imprez masowych. Zorganizowano ich 3229 (w roku 2009 było ich 2351).

W ciągu pięciu ostatnich lat zasadniczo wzrastała liczba organizowanych przez Policję patroli zabezpieczających przejazdy uczestników imprez masowych, szczególnie w przypadku przejazdów transportem samochodowym, który jest bardziej popularny m.in. wśród kibiców sportowych.

Wraz ze wzrostem liczby patroli policyjnych organizowanych w celu zabezpieczenia przejazdów uczestników imprez masowych, rośnie liczba funkcjonariuszy Policji zaangażowanych do wykonywania tego rodzaju zadań. W roku 2010 (na zasadzie wielokrotności) w patrolach zabezpieczających przejazdy uczestników imprez masowych wzięło udział 47 962 funkcjonariuszy Policji (w roku 2009 było ich 35 709). W 44 przypadkach przy zabezpieczaniu kolejowych przejazdów uczestników imprez masowych w patrolach brali udział funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei (w roku 2009 takich przypadków było 61).

Wykres 13.4 Liczba policyjnych patroli zabezpieczających przejazdy uczestników imprez masowych w latach 2006–2010

Źródło: KGP

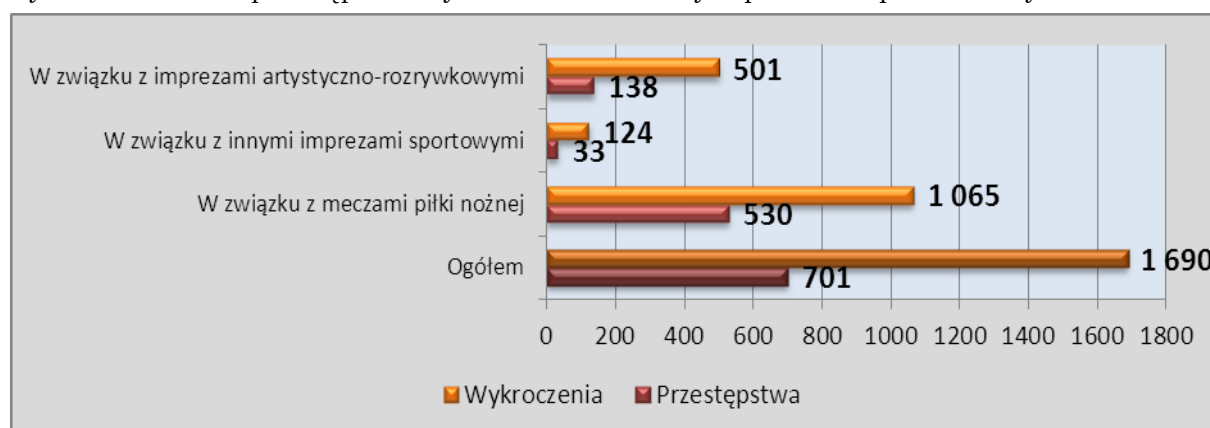
W związku z przemieszczaniem się uczestników imprez masowych w roku 2010 odnotowano 84 wykroczenia i 54 przestępstwa, z czego zdecydowana większość (72 wykroczenia i 49 przestępstw) została popełniona przez kibiców piłki nożnej. Pozostałych czynów dopuścili się uczestnicy imprez masowych o charakterze artystyczno-rozrywkowym.

W roku 2010 w związku z przejazdami uczestników na imprezy masowe zanotowano 20 ekscesów chuligańskich, z czego 19 dopuścili się kibice piłkarscy (w roku 2009 wszystkich ekscesów chuligańskich było 30).

Zakłócenia porządku publicznego podczas imprez masowych

W roku 2010 w związku z imprezami masowymi odnotowano 701 przestępstw i 1690 wykroczeń. Najwięcej przestępstw i wykroczeń zaistniało w związku z meczami piłki nożnej: 530 przestępstw (75,6% ogółu) i 1065 wykroczeń (63% ogółu).

Wykres 13.5 Liczba przestępstw i wykroczeń odnotowanych podczas imprez masowych w 2010 roku

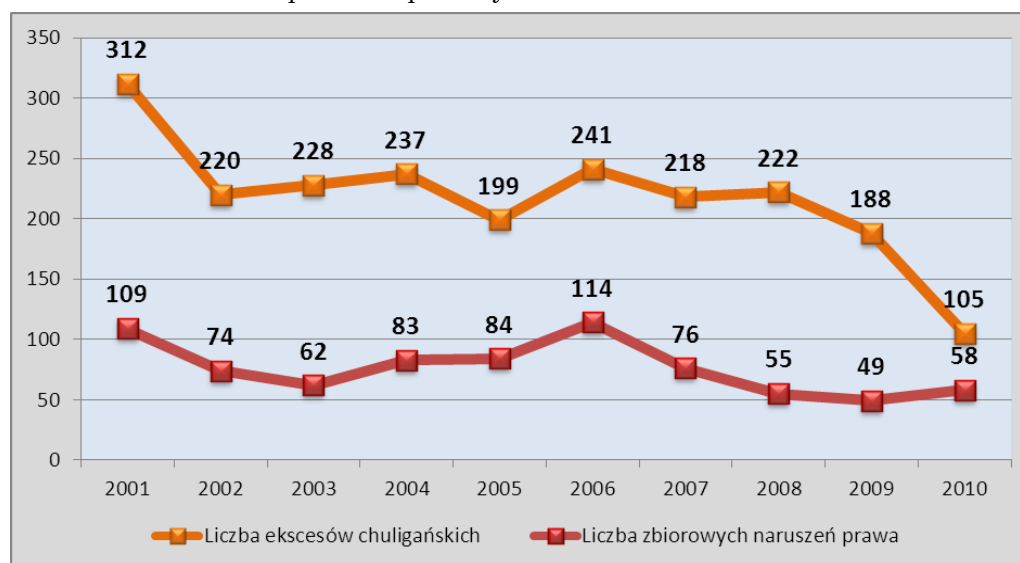
Źródło: KGP

Ekscesy chuligańskie i zbiorowe naruszenia prawa w trakcie masowych imprez sportowych

W 2010 roku w związku z masowymi imprezami sportowymi doszło do 105 ekscesów chuligańskich, co oznacza, że było ich o 44,1% mniej niż w roku 2009 (188).

Jednocześnie odnotowano 58 zbiorowych naruszeń prawa (w roku 2009 było ich 49). Wśród zaistniałych w roku 2010 naruszeń prawa 54 miały miejsce w związku z meczami piłki nożnej.

Wykres 13.6 Liczba ekscesów chuligańskich i zbiorowych naruszeń prawa w związku z masowymi imprezami sportowymi w latach 2001–2010

Źródło: KGP

Sprawcy przestępstw i wykroczeń podczas imprez masowych

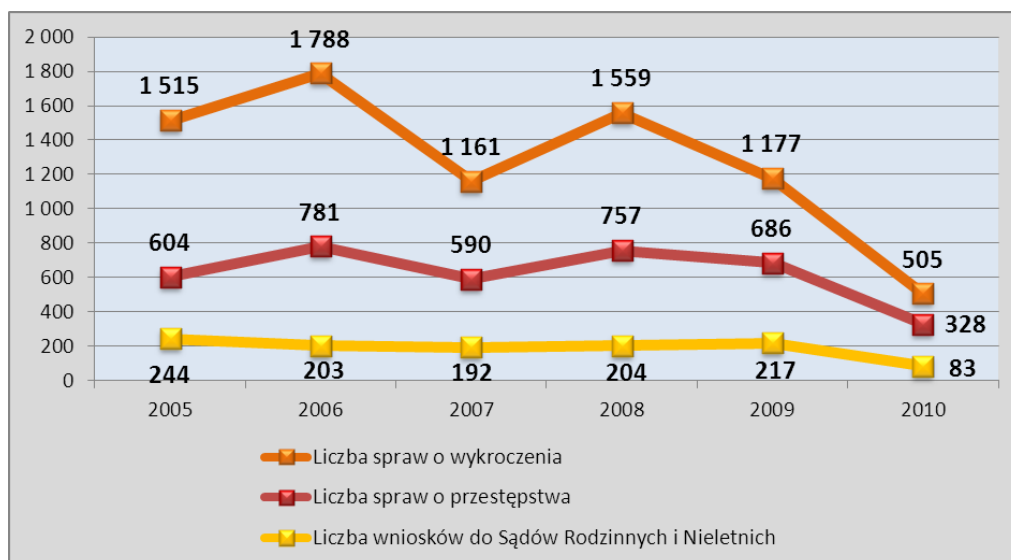
Wraz ze spadkiem liczby imprez masowych maleje liczba zatrzymanych sprawców przestępstw i wykroczeń oraz spraw kierowanych do sądów. W związku z naruszeniami prawa podczas imprez masowych w roku 2010 zatrzymano łącznie 961 osób (o 51,2% mniej niż w roku 2009, kiedy to zatrzymano 1971 osób). Wśród zatrzymanych było 87 nieletnich (w 2009 — 297).

W 2010 roku do sądów skierowano 328 spraw za przestępstwa popełnione w związku z imprezami masowymi. Oznacza to spadek o 52,2% w porównaniu z rokiem 2009, kiedy to do sądów skierowanych zostało 686 spraw o przestępstwa. Z ogółu spraw o przestępstwa popełnione w związku imprezami masowymi skierowanych do sądów 136 zakończonych zostało prawomocnym wyrokiem, z czego w 110 przypadkach sądy orzekły zakaz wstępu na imprezy masowe wraz z obowiązkiem osobistego stawiennictwa w czasie trwania imprezy masowej.

Zmalała także liczba skierowanych do sądu wniosków w sprawach o wykroczenia popełnione podczas imprez masowych. W 2010 roku odnotowano łącznie 505 takich spraw, co stanowi spadek o 57,1% w stosunku do 2009 roku (1177). W związku z wykroczeniami w 2010 roku Policja wnioskowała o orzeczenie środka karnego w postaci zakazu wstępu na imprezy masowe w 216 przypadkach. Sądy orzekły 262 wyroki zakazu wstępu na imprezy masowe, w tym 250 połączonych z obowiązkiem osobistego stawiennictwa we właściwej ze względu na miejsce zamieszkania ukaranego jednostce Policji.

W roku 2010 Policja skierowała do sądów rodzinnych i nieletnich 83 wnioski o wszczęcie postępowania wyjaśniającego wobec nieletnich sprawców czynów zabronionych, popełnionych w związku z imprezami masowymi, co oznacza spadek tej liczby o 61,8% w porównaniu z rokiem 2009 (217 wniosków).

Wykres 13.7 Liczba spraw skierowanych do sądów w związku z imprezami masowymi w latach 2005–2010

Źródło: KGP

W roku 2010 zanotowano następujące przestępstwa zawarte w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych:

- 296 przestępstw z art. 60 ust. 1–4 (wdarcie się na teren imprezy masowej, rzucanie przedmiotami mogącymi stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia, naruszenie nietykalności cielesnej członka służby porządkowej lub informacyjnej),
- 113 przestępstw z art. 59 ust. 1 (wnoszenie lub posiadanie broni i materiałów niebezpiecznych),
- 14 przestępstw z art. 58 ust. 1–2 (organizowanie imprez masowych bez zezwolenia),
- 3 przestępstwa z art. 61 (odpowiedzialność spikera zawodów).

W roku 2010 zanotowano 978 przypadków przestępczej działalności pseudokibiców poza imprezami sportowymi, w tym:

- przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (przede wszystkim w związku z tzw. ustawkami) – 516;
- przeciwko mieniu – 325;
- narkotykowe – 120;
- gospodarcze i akcyzowe – 17.

Dane Policji dotyczące tzw. ustawek:

- liczba odnotowanych „ustawek” – 66;
- liczba informacji wyprzedzających dotyczących „ustawek” – 224;
- liczba „ustawek”, którym zapobieżono – 175;
- według danych na podstawie stron internetowych, liczba odbytych ustawek ogółem – 464.

Zaangażowanie pseudokibiców poszczególnych klubów w „ustawki”:

- Lech Poznań – 42;
- Legia Warszawa – 26;
- GKS Jastrzębie – 17;
- Jagiellonia Białystok – 17;
- Widzew Łódź – 17;
- Hetman Zamość – 15;
- Śląsk Wrocław – 15;
- Elana Toruń – 14.

W ocenie Policji zapewnienie przez organizatorów imprez masowych (w szczególności meczów piłki nożnej) jest na poziomie dobrym. Stan ten jest wynikiem wprowadzenia nowych regulacji zaimplementowanych w ustawie z 20 marca 2009 o bezpieczeństwie imprez masowych wraz z przepisami wykonawczymi. Szczególnie istotne jest wyodrębnienie służb porządkowych oraz służb informacyjnych działających na rzecz organizatora imprezy, w tym opracowanie odrębnego katalogu obowiązków i uprawnień dla tych formacji, gdzie istotną nowelizacją jest poszerzenie katalogu środków przymusu bezpośredniego dedykowanych dla służb porządkowych organizatora oraz identyfikacja uczestników imprez masowych w przypadku meczów piłki nożnej oraz imprez o podwyższonym ryzyku.

Jednocześnie poszerzono i zaostrzono katalog kar za czyny popełnione w związku z imprezami masowymi, w tym spenalizowano po raz pierwszy czyny polegające na naruszeniu nietykalności cielesnej służb porządkowych organizatora imprez masowych.

Wszystkie zastosowane rozwiązania przyczyniły się do wzrostu standardów bezpieczeństwa w związku z przeprowadzaniem imprez masowych.

Utrzymujące się tendencje i ewentualne nowe trendy w zagrożeniach bezpieczeństwa imprez masowych

Zauważalny jest spadek liczby incydentów na obiektach sportowych kosztem jej zwiększenia poza obiektami. Może to być powodowane zwiększeniem standardów bezpieczeństwa na widowniach sportowych, między innymi wymuszonych przez nowe regulacje prawne w tym zakresie. Zaostrzenie przepisów bezpieczeństwa na stadionach, w tym stosowanie technicznych środków do identyfikacji uczestników (w tym monitoring), skutkuje pozbawieniem sprawców anonimowości. Powoduje to znaczną redukcję negatywnych zachowań na obiektach o wysokich standardach bezpieczeństwa. Zbiorowe naruszenia prawa obecnie mają miejsce najczęściej podczas rozgrywek niższych lig, gdzie jakość infrastruktury oraz służb angażowanych przez organizatora nadal pozostawiają wiele do życzenia.

Nadal przewiduje się utrzymanie podobnego poziomu liczby przypadków używania podczas meczów środków pirotechnicznych jako elementów oprawy meczowej stosowanej przez grupy ultras. Sprzyja temu łatwość przenoszenia niewielkich gabarytowo materiałów pirotechnicznych oraz obserwowana na niektórych obiektach daleka od ideału praca służb organizatorów. Mała wykrywalność sprawców na obiektach nieposiadających monitoringu, bądź posiadających przestarzałe tego typu urządzenia stanowi dodatkową zachętę dla sprawców.

Spodziewany jest nadal trend przenoszenia zaplanowanych bójek („ustawek”) poza widownie sportowe, najczęściej na trasy przemieszczania się kibiców. Na miejsca ich przeprowadzania nadal typowane będą głównie ciągi komunikacyjne oraz kompleksy leśne.

Ostatnie lata cechuje coraz większa determinacja w dążeniu przez chuliganów stadionowych do wzajemnych konfrontacji siłowych. Wiąże się to między innymi z uczestnictwem w tzw. lidze chuliganów. Prowadzone rozpoznanie policyjne pozwala obecnie na ujawnianie większości tego typu zamiarów. W związku z tym pseudokibice coraz częściej usiłują doprowadzać do siłowych konfrontacji bez względu na obecność policjantów, tych ostatnich traktując jako „cel zastępczy” dla swojej agresji. W tym aspekcie możliwy jest dalszy wzrost liczby zdarzeń i ich natężenia.

W celu odwrócenia negatywnych trendów należy bezwzględnie egzekwować od organizatorów spełnianie standardów bezpieczeństwa oraz intensyfikować policyjne działania mające na celu prawidłową diagnozę zagrożeń oraz zatrzymywanie sprawców naruszeń prawa.

Ponadto należy prowadzić systemowe działania edukacyjno-profilaktyczne w celu kształtowania postaw pozytywnego kibicowania w duchu fair play i niwelowania aspołecznych zachowań w środowiskach pseudokibiców.

Identyfikacja najpoważniejszych zjawisk, którym należy przeciwdziałać w najbliższym czasie

Najczęściej spotykanym zjawiskiem jest używanie środków pirotechnicznych w miejscu i czasie trwania imprez masowych, kwalifikowane w polskim prawie jako przestępstwo.

Kolejnymi negatywnymi zachowaniami, biorąc pod uwagę ich możliwe konsekwencje i częstotliwość, są zaplanowane bójki. Te jednak zazwyczaj, pomimo związku z imprezami, odbywają się poza stadionami, najczęściej na trasach przemieszczania się kibiców. Na obiektach sportowych i wokół nich najczęściej dochodzi wzajemnych wyzwisk, które mogą kończyć się konfrontacją siłową. W przypadku interwencji służb odpowiedzialnych za porządek (np. organizator, Policja) agresja grup może zostać przekierowana na interwenujące osoby.

Główne inicjatywy mające na celu ograniczenie zagrożeń bezpieczeństwa imprez masowych, w tym współpraca międzynarodowa

Rada Bezpieczeństwa Imprez Sportowych

Rada została powołana na mocy Zarządzenia Prezesa Rady Ministrów nr 104 z 23 września 2008 roku. Rada działa jako organ opiniotwórczo-doradczy Prezesa Rady Ministrów. W skład rady wchodzi przedstawiciele administracji rządowej wykonującej zadania związane z bezpieczeństwem imprez masowych oraz przedstawiciele środowisk piłkarskich. Przewodniczącym rady jest podsekretarz stanu w MSWiA.

W 2010 roku rada zajmowała się:

- Promocją programów profilaktycznych dotyczących zwalczania przemocy poprzez sport oraz kształtowania pozytywnych postaw kibiców, zwłaszcza dzieci i młodzieży, w tym projektów:
- Programem „Jestem fair”, realizowanym na podstawie umowy pomiędzy Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji a Uniwersytetem Łódzkim, Urzędem Miasta w Łodzi i Ministerstwem Sportu i Turystyki. Ideą projektu jest wykorzystanie idei fair play jako edukacyjnego elementu zwalczania rasizmu, ksenofobii i antysemityzmu. Porozumienie między MSWiA oraz Uniwersytetem Łódzkim zostało podpisane w październiku 2009 roku. Pilotaż programu został zakończony opracowaniem i wydaniem *Raportu z badań w ramach projektu pilotażowego JESTEM FAIR pt. Zasady fair play jako wartość wychowawcza w edukacji szkolnej i w przeciwdziałaniu chuligaństwu na stadionach*. Do projektu przyłączył się Urząd Miasta Łodzi. Inicjatywę tę wsparły dwa największe łódzkie kluby piłkarskie: Łódzki Klub Sportowy i RTS Widzew, które organizują spotkania zawodników obu ekip z młodzieżą szkolną. Partnerami projektu są także Łódzki Klub Sportowy, RTS Widzew, Komenda Miejska Policji w Łodzi, Straż Miejska w Łodzi, Stowarzyszenie „Nigdy więcej”, Stowarzyszenie „Czerwona kartka rasizmowi”, TVP Łódź. Program jest kontynuowany w 2011 roku w łódzkich gimnazjach.
- Programem *Przeciwdziałanie poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży*, w którym aktywnie uczestniczy MSWiA, zainaugurowanego m.in. przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie. Partnerami programu są: Ministerstwo Sportu i Turystyki, a także Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Ministerstwo Zdrowia. Do podpisanego w 2008 roku przez te resorty porozumienia 3 sierpnia 2009 roku dołączyło Ministerstwo Sprawiedliwości.

W ramach programu w 2010 roku zrealizowano następujące działania:

- wydano poradnik *Program przeciwdziałania poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży – poradnik uczestnika programu*;
- w ramach strony internetowej „Razem bezpieczniej” – Banku Dobrych Praktyk uaktualniano katalog programów profilaktycznych realizowanych w różnych obszarach, w tym także programów w obszarze dotyczącym bezpieczeństwa imprez sportowych.

Program koordynowany jest przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Inicjatywa jego realizacji zrodziła się w województwie warmińsko-mazurskim, gdzie przygotowano projekt oraz przeprowadzono w 2008 roku pilotażową formę wdrożenia. Uczestniczy w nim około 2000 nauczycieli i ponad 500 grup ćwiczebnych. Organizowane są obozy sportowo-resocjalizacyjne dla uczniów ze szkół i klubów sportowych. W trakcie projektu przeprowadzono również wiele imprez sportowo-rekreacyjnych, m.in. w 2010 roku w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie dla 232 uczestników zorganizowano obozy sportowe. Uruchomiony portal internetowy (www.zesportembezpiecznie.pl) jest uaktualniany na bieżąco. W 2010 roku wyprodukowano i wyemitowano na antenie TVP1 cykliczny program telewizyjny promujący cele i zadania programu oraz metody wykorzystania sportu do walki z agresją i patologiami wśród dzieci i młodzieży. Obejrzało go ponad 3 mln widzów.

- „Kibice razem”, realizowanego w miastach gospodarzach EURO 2012 przez Spółkę PL.2012, przy udziale MSWiA, którego celem jest stworzenie lokalnych ośrodków prowadzących długoterminową pracę pedagogiczno-edukacyjną w środowisku kibiców piłkarskich (tzw. fan-coaching). W 2010 roku program był realizowany w Gdańsku i Wrocławiu. Pilotażowy projekt *Kibice razem* w 2010 roku zakładał stworzenie ośrodków pracy z kibicami klubów ekstraklasy na terenie miast-gospodarzy UEFA EURO 2012. Ośrodki pracy to lokalne miejsca spotkań dla kibiców, które są prowadzone przez dwóch pracowników. Ich zadanie polega na utrzymywaniu bieżącego kontaktu ze środowiskiem kibiców, koordynacji i wspieraniu inicjatyw kibiców przy współpracy z lokalnym stowarzyszeniem kibiców, współpracy z podmiotami zewnętrznymi (miasto, Policja, szkoły, lokalna prasa, klub) oraz pracy medialnej (miesięcznik dla kibiców, strona internetowa projektu). Program *Kibice razem* jest jednym z elementów całego systemu programów profilaktycznych przygotowywanych do realizacji, a kierowanych do kibiców. W grudniu 2010 r. pracownicy projektu brali udział w szkoleniu dotyczącym tworzenia i prowadzenia *Ambasad Kibiców*, zorganizowanym przez FSE. Pracownicy uzyskali wiedzę, jak funkcjonowały *Ambasady Kibiców* podczas turnieju w Niemczech oraz Austrii i Szwajcarii oraz odbyć cykl szkoleń z organizacji pracy w *Ambasadzie Kibiców*, pozyskiwaniu informacji, a także rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych. W 2011 roku program jest kontynuowany w Gdańsku i Wrocławiu, ponadto przyłączyły się do niego także Gdynia i Warszawa.
- Pracami nad wdrażaniem ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz aktów wykonawczych do niej, a także nowelizacją ustawy oraz kodeksu karnego.
- Pracami nad przyjęciem opracowanych przez działającą przy niej Stałą Grupę Ekspertką projektów wzorcowego regulaminu imprezy sportowej – meczu piłkarskiego oraz regulaminu obiektu sportowego – stadionu piłkarskiego.
- Przyjęciem uchwały w sprawie powoływania zespołów oceniających. Idea ich funkcjonowania związana jest z zaleceniami Komitetu Stałego Rady Europy, zawartymi w rekomendacji w sprawie listy kontrolnej działań podejmowanych przez organizatorów profesjonalnych imprez sportowych i władze publiczne. Działania zespołów oceniających prowadzone były na meczach piłki nożnej 15 maja 2010 roku pomiędzy Koroną Kielce a Ruchem Chorzów oraz 27 listopada 2010 roku pomiędzy Widzewem Łódź a Górnikiem Zabrze.

- Promocją wszystkich działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa imprez sportowych, realizowanych przez wszystkie podmioty reprezentowane w radzie. Służy temu m.in. uruchomiona 13 września 2010 roku w MSWiA strona internetową www.rada.bis.gov.pl.
- Współpracą z instytucjami międzynarodowymi: Stałym Komitetem Rady Europy ds. ekscesów kibiców oraz grupą roboczą Police Cooperation Working Party Rady Unii Europejskiej – THINK TANK.
- Analizą funkcjonowania zapisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. 13 grudnia 2010 roku w Warszawie odbyła się debata na temat bezpieczeństwa imprez sportowych w aspekcie stosowania zapisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. Celem debaty było upowszechnienie wiedzy na temat bezpieczeństwa imprez masowych, ze szczególnym uwzględnieniem imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, a także podsumowanie ponadrocznego okresu funkcjonowania ustawy wraz ze wskazaniem pozytywnych i negatywnych stron obowiązujących rozwiązań z punktu widzenia określonej grupy uczestników imprez masowych – kibiców, organizatorów, przedstawicieli organów wydających zezwolenia na organizację imprezy, przedstawiciele służb państwowych.
- 21 października 2010 roku została zorganizowana w siedzibie PKOl pod auspicjami Rady Bezpieczeństwa Imprez Sportowych konferencja edukacyjna, która była poświęcona promowaniu pozytywnego kibicowania wśród uczniów poprzez system edukacji. Jej głównymi uczestnikami byli nauczyciele wychowania fizycznego z województwa mazowieckiego. W celu promowania idei wprowadzenia podobnych projektów na spotkanie zostali także zaproszeni: przedstawiciele MEN, kuratorzy wojewódzcy oraz przedstawiciele szkolnych związków sportowych. Były prezentowane konkretne projekty (w tym także dofinansowane z programu „Razem bezpieczniej” z obszaru działań „profilaktyka poprzez sport”).
- 2 grudnia 2010 roku wspólnie z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwem Sportu i Turystyki, PKOl i Stowarzyszeniem „Nigdy więcej” została zorganizowana konferencja „Nie dla rasizmu w sporcie” w siedzibie PKOl w Warszawie. Jej celem była prezentacja działań na rzecz wyeliminowania z polskiego sportu przejawów dyskryminacji. Podczas konferencji rozstrzygnięto konkurs „Stop rasizmowi w sporcie”, ogłoszony przez Biuro Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania KPRM. Konkurs był skierowany do dziennikarzy wszystkich mediów drukowanych, elektronicznych, telewizyjnych oraz radiowych o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim. Celem konkursu było wyróżnienie dziennikarzy, którzy propagują w mediach temat zwalczania oraz przeciwdziałania dyskryminacji w sporcie, oraz przeciwstawiają się treściom antysemitki, postawom rasistowskim i ksenofobicznym na arenach sportowych.

Komitet ds. Bezpieczeństwa Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012

12 maja 2010 roku został powołany Komitet ds. Bezpieczeństwa Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 w celu skoordynowania przygotowań w zakresie bezpieczeństwa EURO 2012, podejmowanych przez różne organy administracji rządowej, miasta gospodarzy oraz inne instytucje, w szczególności PL.2012 Sp. z o.o. oraz Polski Związek Piłki Nożnej i EURO 2012 Polska Sp. z o.o. Komitet jest organem pomocniczym Prezesa Rady Ministrów. Przewodniczącym Komitetu jest Adam Rapacki – podsekretarz stanu w MSWiA.

Komitet zajmuje się monitorowaniem procesu przygotowań do EURO 2012 w zakresie bezpieczeństwa we wszystkich instytucjach, jak również przedstawia cyklicznie Prezesowi Rady Ministrów informacje na temat stanu przygotowań.

Najważniejsze decyzje i ustalenia poczynione na posiedzeniach komitetu:

- Sporządzono wykaz osób odpowiedzialnych za przygotowania do zapewnienia bezpieczeństwa podczas EURO 2012 we wszystkich instytucjach biorących udział w pracach komitetu.
- Przyjęto zmodyfikowaną wersję Zintegrowanej Koncepcji Bezpieczeństwa UEFA EURO 2012™ w Polsce.
- Ustalono, że realizacja przedsięwzięć, pozostających we właściwości komitetu, wspierana jest przez narzędzie informatyczne w postaci programu – Project Portfolio Manager (PPM), będącego narzędziem zarządzania projektowego.
- Przedstawiono zasady współpracy, podział i zakres odpowiedzialności w programie Bezpieczeństwa w aspekcie przyjętego przez komitet narzędzia i metodologii zarządzania projektowego.
- We wszystkich instytucjach wiodących wyznaczono liderów obszarów, a także wskazano główne instytucje współpracujące.

Przyjęto uchwałę w sprawie wdrożenia instrumentu „Analiza ryzyka – kompetencje i reagowanie (scenariusze działania) w Programie Bezpieczeństwa UEFA EURO 2012™”, który służyć ma do dokonywania bieżącej aktualizacji rozpoznanych ryzyk dla wszystkich podmiotów uczestniczących w Programie Bezpieczeństwa UEFA EURO 2012™.

Stała Grupa Ekspercka

W ramach Rady Bezpieczeństwa Imprez Sportowych funkcjonuje Stała Grupa Ekspercka. W roku 2010 Stała Grupa Ekspercka spotkała się 8 razy.

W tym czasie SGE zajmowała się m.in:

- analizą stanu wdrożenia do polskiej praktyki oraz prawa rekomendacji i zaleceń Stałego Komitetu Rady Europy (TR-V);
- omówieniem stanu bezpieczeństwa podczas imprez sportowych oraz działań podejmowanych przez podmioty zaangażowane w działania na rzecz bezpieczeństwa imprez oraz uczestniczące w pracach rady,
- opiniowaniem projektów profilaktycznych ukierunkowanych na działania na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa imprez sportowych poprzez kształtowanie właściwych form kibicowania i towarzyszenia zawodom sportowym,
- omówieniem stanu orzecznictwa w związku z naruszeniami prawa podczas imprez masowych;
- przygotowaniem propozycji działań oraz szkoleń dla organizatorów imprez sportowych lub jego służb w celu podnoszenia jakości realizowanych zadań,
- opracowaniem projektu zalecenia Rady BIS dotyczącego zasad współpracy organizacji skupiających kibiców z klubami i związkami sportowymi – co jest szczególnie istotne w kontekście aktywizacji kibiców przed EURO 2012.

Legislacja

W 2010 roku przygotowano projekt ustawy o zapewnieniu bezpieczeństwa w związku z organizacją Turnieju Finałowego UEFA EURO 2012 oraz o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks wykroczeń oraz niektórych innych ustaw.

Uchwalenie ustawy oraz zmiana niektórych ustaw będzie realizacją zobowiązań wynikających ze zgłoszonych wobec UEFA gwarancji rządu Rzeczypospolitej Polski w fazie kandydowania przez Ukrainę i Polskę do organizacji tego turnieju.

Celem inicjatywy jest stworzenie właściwego otoczenia prawnego dla zapewnienia bezpieczeństwa Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 zarówno w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego, jak również działań wymiaru sprawiedliwości.

W ramach rządowego programu „Razem bezpieczniej” w 2010 roku rozpisana została II edycja konkursu dla jednostek samorządu terytorialnego na projekt dotyczący bezpieczeństwa imprez sportowych, którego organizatorem był Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Celem konkursu było wyłonienie i nagrodzenie projektów, które przewidują poprawę bezpieczeństwa w czasie imprez sportowych. Wyróżnione zostały jednostki samorządu terytorialnego, których działania przyczyniają się do podniesienia bezpieczeństwa imprez sportowych poprzez edukację dzieci i młodzieży w zakresie:

- popularyzowania zasad kulturalnego kibicowania,
- kształtowania nawyków prawidłowego zachowania się w trakcie masowych imprez sportowych,
- stworzenia warunków dla dzieci i młodzieży do bezpiecznego uczestniczenia w masowych imprezach sportowych,
- popularyzowania sportu jako metody spędzania czasu wolnego.

Współpraca międzynarodowa

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi aktywne działania w ramach współpracy międzynarodowej. Od stycznia 2010 roku funkcjonuje powołany decyzją podsekretarza stanu w MSWiA Adama Rapackiego Międzynarodowy Zespół Doradczo-Oceniający ds. Bezpieczeństwa EURO 2012. Do zadań zespołu należy przeprowadzanie cyklicznych analiz oraz wydawanie bieżących porad i rekomendacji w zakresie bezpieczeństwa EURO 2012. W skład zespołu wchodzi eksperci z krajów organizatorów imprez sportowych o podobnym charakterze do EURO 2012 oraz krajów, które efektywnie poradziły sobie ze zjawiskiem chuligaństwa na stadionach – z Wielkiej Brytanii, Austrii i Belgii. Cykliczne spotkania zespołu ekspertów koncentrują się na ocenie zintegrowanego zarządzania bezpieczeństwem. Po zakończeniu mistrzostw zespół przedstawi kompleksowy raport na temat polskich działań w obszarze bezpieczeństwa EURO 2012.

Wstępny raport, pozytywnie oceniający stan przygotowań, został przedstawiony na posiedzeniu Komitetu ds. Bezpieczeństwa Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 w dniu 16 grudnia 2010 roku.

MSWiA aktywnie uczestniczy także w innych obszarach współpracy międzynarodowej, której celem jest zapewnienie bezpieczeństwa EURO 2012 (w okresie sprawozdawczym MSWiA zorganizowało pięć wizyt Międzynarodowego Zespołu Doradczo-Oceniającego ds. Bezpieczeństwa EURO 2012, a także zintensyfikowało współpracę dwustronną z partnerami austriackimi).

Współpraca Polski i Ukrainy – współorganizatorów Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012

- W związku ze zmianą ekipy rządzącej po wyborach prezydenckich na Ukrainie spotkanie grupy roboczej ds. koordynacji bezpieczeństwa podczas EURO 2012 w I połowie 2010 roku nie odbyło się. Administracja prezydenta Ukrainy wzięła na siebie odpowiedzialność za stan przygotowań (odtworzono Narodową Agencję ds. Przygotowania i Przeprowadzenia EURO 2012), a w MSW utworzono samodzielny zarząd (jednostka większa niż wydział) na bazie Wydziału ds. EURO 2012.

- 24 lipca 2010 roku odbyło się spotkanie z udziałem wiceministrów spraw wewnętrznych Ukrainy i Polski. Głównym tematem rozmów była współpraca w obszarze przygotowań do zapewnienia bezpieczeństwa Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012. Podczas spotkania strona ukraińska przedstawiła informacje na temat zmiany koordynacji przygotowań do turnieju na Ukrainie oraz potwierdziła gotowość współpracy w ramach grupy roboczej ds. koordynacji bezpieczeństwa podczas EURO 2012.
- 18 listopada 2010 roku odbyło się w Warszawie posiedzenie polsko-ukraińskiej międzyrządowej grupy roboczej ds. koordynacji bezpieczeństwa podczas EURO 2012. Celem posiedzenia było wypracowanie i przyjęcie założeń do Polsko-Ukraińskiej strategii bezpieczeństwa EURO 2012 oraz aktualizacja harmonogramu pracy polsko-ukraińskiej grupy roboczej ds. koordynacji bezpieczeństwa podczas EURO 2012. Szefem delegacji po stronie ukraińskiej był Oleksandr Birsan, I zastępca szefa Narodowej Agencji ds. Przygotowania i Przeprowadzenia EURO 2012 na Ukrainie. W wizycie wzięli udział przedstawiciele Narodowej Agencji ds. Przygotowania i Przeprowadzenia EURO 2012 na Ukrainie, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy, Ministerstwa ds. Sytuacji Nadzwyczajnych i Ochrony Ludności przed Skutkami Katastrofy w Czarnobylu, Państwowej Straży Granicznej Ukrainy oraz Służby Bezpieczeństwa Ukrainy. Odbyły się również spotkania zespołów zadaniowych ds. współpracy policyjnej, ratowniczej i przygranicznej oraz spotkanie przedstawicieli SBU w ABW.
- 20–22 grudnia 2010 roku odbyła się wizyta robocza przedstawicieli MSWiA w Kijowie. Celem wizyty była potrzeba doprecyzowania uzgodnień podjętych podczas posiedzenia polsko-ukraińskiej międzyrządowej grupy roboczej ds. koordynacji bezpieczeństwa podczas EURO 2012 18 listopada 2010 roku, między innymi o zaktualizowaniu harmonogramu grupy roboczej.

Międzynarodowy Zespół Doradczo-Oceniający ds. Bezpieczeństwa EURO 2012

Zespół ten został powołany 25 stycznia 2010 roku. Podstawowym jego zadaniem jest przeprowadzanie cyklicznej analizy w zakresie procesu postępów Polski w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa EURO 2012.

W okresie sprawozdawczym członkowie zespołu odbyli wizyty:

- 22–23 marca 2010 roku w Warszawie – udział w posiedzeniu Rady Bezpieczeństwa Imprez Sportowych,
- 7–9 września 2010 roku w Warszawie i Gdańsku,
- 27–29 października 2010 roku we Wrocławiu i Poznaniu,
- 15–16 grudnia 2010 roku w Warszawie – udział w posiedzeniu Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012.

Współpraca z Federalnym Ministerstwem Spraw Wewnętrznych Republiki Austrii

Austria była współorganizatorem turnieju EURO 2008 wspólnie ze Szwajcarią, zatem doświadczenia tego kraju ze współdziałania z drugim współorganizatorem mogą zostać efektywnie wykorzystane dla kształtowania relacji Polski z Ukrainą – współorganizatorów turnieju EURO 2012. Ponadto doświadczenia Austrii jako współorganizatora ostatnich Mistrzostw Europy są najbardziej aktualne.

W sierpniu 2010 roku przedstawiciele MSWiA zaprezentowali partnerom austriackim, podczas roboczej wizyty w Federalnym Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w Wiedniu, ideę zinstytucjonalizowania współpracy pomiędzy Polską i Austrią w postaci „Mostu stałej współpracy

Polsko-Austriackiej”. Polscy i austriaccy eksperci wspólnie ustalili, że zostaną wyznaczone obszary współpracy, do których zostaną wyznaczeni liderzy z obu krajów.

Inauguracja współpracy w ramach mostu odbyła się 4 listopada 2010 roku w Wiedniu z chwilą podpisania „Wspólnej deklaracji między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Federalnym Ministrem Spraw Wewnętrznych Republiki Austrii w sprawie ustanowienia wzmocnionej współpracy w związku z Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012”. Zgodnie z deklaracją strony polska oraz austriacka uzgodniły następujące obszary tematyczne:

- akredytacje,
- współpraca z prasą i mediami,
- działania zagranicznych urzędników i funkcjonariuszy,
- środki operacyjne,
- prewencja,
- międzynarodowa wymiana danych,
- współpraca międzynarodowa,
- środki graniczne,
- PICC (Police Information and Coordination Center) oraz praca sztabowa,
- współpraca z UEFA,
- ochrona przed katastrofami.

W 2010 roku przedstawiciele Policji uczestniczyli w 3 przedsięwzięciach organizowanych w ramach unijnego projektu *Bezpieczeństwo podczas ważnych imprez sportowych* zgłoszonego do Komisji Europejskiej przez Departament Policji MSW Republiki Litwy. Projekt przewidziany jest na 36 miesięcy. Głównymi założeniami projektu są: wdrożenie przyjaznych działań zabezpieczających podczas imprez sportowych w krajach UE, wzmocnienie współpracy na rzecz bezpieczeństwa podczas imprez sportowych o charakterze międzynarodowym, wypracowanie ram programu szkoleniowego dla funkcjonariuszy policji zaangażowanych w kwestie związane z bezpieczeństwem imprez sportowych. W projekcie udział biorą przedstawiciele polskiej Policji oraz przedstawiciele Belgii, Portugalii, Chorwacji i Estonii.

Obszary działania wymagające wzmocnienia w celu poprawy stanu bezpieczeństwa imprez masowych

Szkolenie nowoczesnych służb porządkowych i informacyjnych, w tym również kierowników do spraw bezpieczeństwa (którzy powinni właściwie oceniać sytuację na stadionie, w szczególności w zakresie zachowania pseudokibiców i właściwie reagować, powinni doskonale znać topografię obiektu sportowego i dokonywać kontroli obiektu).

Wprowadzenie nowych przepisów prawnych dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych

- obligujące do wyposażenia w elektroniczny system identyfikacji osób wszystkie obiekty na których prowadzone są mecze piłki nożnej,
- umożliwiające odmowę wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej, w przypadku gdy obiekt nie jest wyposażony w elektroniczny system identyfikacji osób,
- umożliwiające stosowanie zakazu klubowego na meczach wyjazdowych oraz jego orzekanie za naruszenie regulaminu na meczu wyjazdowym, jak również skreślające zapisy skutkujące zawieszeniem stosowania zakazu klubowego do czasu rozstrzygnięcia odwołania,
- umożliwiającego odmowę sprzedaży biletu wstępu osobie, co do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w czasie trwania imprezy masowej może ona stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa imprezy masowej,

- penalizujące używania kominiarki, innego elementu odzieży do utrudniania rozpoznania twarzy (dotychczas zachowanie takie mogło być zabronione wyłącznie na podstawie regulaminu imprezy masowej),
- umożliwiające ukaranie organizatora za nienależyte zapewnienie bezpieczeństwa imprezy masowej, między innymi w zakresie: ochrony porządku publicznego, zabezpieczenia pod względem medycznym oraz odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi,
- kryminalizacja wdzierania się na teren imprezy masowej (nowy art. 60 ust. 1a),
- penalizujące prowokowanie kibiców do działań zagrażających bezpieczeństwu w miejscu i w czasie trwania masowej imprezy sportowej. Jako przykładowy katalog wskazano spikera zawodów członków służb porządkowych i służb informacyjnych oraz zawodników,
- zmiana katalogu postępowań za przestępstwa wskazane w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych (które można prowadzić w formie postępowania przyspieszonego),
- uporządkowanie zasad stosowania zakazu wstępu na imprezy masowe. Wprowadzone zapisy umożliwią stosowanie zakazu na wszystkie imprezy masowe,
- umożliwiające zwolnienie przez sąd osoby, wobec której orzeczono (za wykroczenie) zakaz wstępu na imprezę masową z dalszego wykonywania takiego obowiązku.

Ponadto, obok stewardów i policjantów-spottersów, na stadionach znajdują się policjanci stosujący nowoczesną filozofię zabezpieczenia imprez sportowych.

Rozdział 14

Przestępstwa w cyberprzestrzeni

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji,
Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego)*

Czyny związane z przestępczością w cyberprzestrzeni zostały spenalizowane w następujących artykułach kodeksu karnego:

Art. 130 § 3. Kto, w celu udzielenia obcemu wywiadowi wiadomości określonych w § 2, gromadzi je lub przechowuje, wchodzi do systemu informatycznego w celu ich uzyskania albo zgłasza gotowość działania na rzecz obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 165 § 1. pkt 4. Kto sprowadza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób albo dla mienia w wielkich rozmiarach zakłócając, uniemożliwiając lub w inny sposób wpływając na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie danych informatycznych, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 200a § 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzszykania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 267 §1. Kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonej, otwierając zamknięte pismo, podłączając się do sieci telekomunikacyjnej lub przełamując albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do całości lub części systemu informatycznego.

§ 3. Tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem.

Art. 268 § 1. Kto, nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkodza, usuwa lub zmienia zapis istotnej informacji albo w inny sposób udaremnia lub znacznie utrudnia osobie uprawnionej zapoznanie się z nią, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 dotyczy zapisu na informatycznym nośniku danych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 268a § 1. Kto, nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkodza, usuwa, zmienia lub utrudnia dostęp do danych informatycznych albo w istotnym stopniu zakłóca lub uniemożliwia automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie takich danych, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto, dopuszczając się czynu określonego w § 1, wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 269 § 1. Kto niszczy, uszkadza, usuwa lub zmienia dane informatyczne o szczególnym znaczeniu dla obronności kraju, bezpieczeństwa w komunikacji, funkcjonowania administracji rządowej, innego organu państwowego lub instytucji państwowej albo samorządu terytorialnego albo zakłóca lub uniemożliwia automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie takich danych, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto dopuszcza się czynu określonego w § 1, niszcząc albo wymieniając informatyczny nośnik danych lub niszcząc albo uszkadzając urządzenie służące do automatycznego przetwarzania, gromadzenia lub przekazywania danych informatycznych.

Art. 269a Kto, nie będąc do tego uprawnionym, przez transmisję, zniszczenie, usunięcie, uszkodzenie, utrudnienie dostępu lub zmianę danych informatycznych, w istotnym stopniu zakłóca pracę systemu komputerowego lub sieci teleinformatycznej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 269b § 1. Kto wytwarza, pozyskuje, zbywa lub udostępnia innym osobom urządzenia lub programy komputerowe przystosowane do popełnienia przestępstwa określonego w art. 165 § 1 pkt 4, art. 267 § 3, art. 268a § 1 albo § 2 w związku z § 1, art. 269 § 2 albo art. 269a, a także hasła komputerowe, kody dostępu lub inne dane umożliwiające dostęp do informacji przechowywanych w systemie komputerowym lub sieci teleinformatycznej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 278 § 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Art. 287 § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub wyrządzenia innej osobie szkody, bez upoważnienia, wpływa na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie danych informatycznych lub zmienia, usuwa albo wprowadza nowy zapis danych informatycznych, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Ponadto cyberprzestrzeń może być miejscem popełniania przestępstw, które nie są stricte związane ze środowiskiem komputerowym. Są to w szczególności czyny spenalizowane w następujących artykułach k.k.:

Art. 202 § 1 (rozpowszechnianie pornografii w sposób narzucający tego rodzaju treści osobom, które sobie tego nie życzą);

Art. 202 § 2 (udostępnienie pornografii małoletnim poniżej 15 lat);

Art. 202 § 3 (rozpowszechnianie pornografii z udziałem małoletnich, związanej z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem);

Art. 202 § 4 i 4a (utrwalanie i przechowywanie pornografii z udziałem małoletnich poniżej 15 lat);

Art. 265 (ujawnienie tajemnicy państwowej);

Art. 266 § 1 (nielegalne ujawnianie informacji uzyskanej w związku z wykonywaną pracą lub pełnioną funkcją);

Art. 266 § 2 (ujawnienie tajemnicy służbowej przez funkcjonariusza publicznego);

Art. 286 § 1 i 3 (oszustwo).

Cyberprzestrzeń jest obszarem działania zarówno indywidualnych przestępców, jak i zorganizowanych grup przestępczych oraz organizacji terrorystycznych. Działania cyberprzestępców obejmują różne obszary przestępczości ekonomicznej, kryminalnej i narkotykowej. Cyberprzestępczość ma charakter elastyczny i podlega stałemu procesowi dostosowawczemu, adekwatnie do rozwoju nowoczesnych technologii.

Upowszechnienie dostępu do Internetu, w kontekście globalnego charakteru cyberprzestrzeni, przy jednocześnie stosunkowo dużej możliwości zachowania anonimowości, skutkuje tworzeniem się międzynarodowych zorganizowanych grup przestępczych prowadzących działalność transgraniczną. Ponadto umożliwia to popełnianie przestępstw na terenie jednego państwa z obszaru innego.

Podstawowymi zagrożeniami w cyberprzestrzeni są:

- przestępstwa z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych, w tym w szczególności „phishing”, polegający m.in. na pozyskiwaniu za pośrednictwem Internetu wrażliwych danych (haseł, ID, loginów itp.) umożliwiającących przestępcze dokonywanie operacji finansowych drogą elektroniczną (Internet), na kontach bankowych, bez wiedzy i zgody ich prawowitych właścicieli;
- przestępstwa na szkodę właścicieli dóbr intelektualnych (w szczególności poprzez bezprawne rozpowszechnianie filmów, muzyki, gier komputerowych czy oprogramowania), a także oszustwa, związane np. z aukcjami internetowymi;
- handel towarami licencjonowanymi bez posiadania odpowiednich dokumentów w tym zakresie lub dobrami, których obrót pozostaje nielegalny (m.in. narkotyki, broń, handel chronionymi gatunkami zwierząt);
- handel przedmiotami pochodzącymi z przestępstw i nielegalny obrót dobrami dziedzictwa narodowego;
- pedofilia i pornografia dziecięca – należy zaznaczyć, że Internet umożliwia osobom o skłonnościach pedofilskich nie tylko pozyskiwanie i ewentualne rozpowszechnianie materiałów zawierających pornografię dziecięcą, ale również nawiązywanie kontaktów z małoletnimi w celu doprowadzenia do ich fizycznego spotkania i seksualnego wykorzystania;
- wymuszenia czy kierowanie gróźb karalnych przez zorganizowane grupy przestępcze;
- szpiegostwo komputerowe.

Cyberprzestrzeń może być również wykorzystywana przez:

- organizacje terrorystyczne – zarówno do prowadzenia bezpośrednich ataków (np. na serwery rządowe), uzyskiwania nieautoryzowanego dostępu do baz danych instytucji państwowych, dezinformacji, jak także do komunikacji, upowszechnienia radykalnej ideologii, pozyskiwania zwolenników czy prowadzenia instruktażu w zakresie podejmowania indywidualnych aktów terroru;
- organizacje ekstremistyczne do komunikowania i propagowania radykalnej ideologii; niektóre organizacje prawicowe sporządzają w Internecie listy zawierające dane osób, które mają stać się celami ataków ze strony organizacji ekstremistycznych (tzw. *redwatch*); listy takie lokalizowane są zazwyczaj na zagranicznych serwerach, co w znaczący sposób utrudnia ich likwidację.

Skala zjawiska

W odniesieniu do skali zagrożenia cyberprzestępczością w 2010 roku na podstawie danych Policji można stwierdzić, że głównym zagrożeniem w cyberprzestrzeni w tym okresie były czyny z art. 286 § 1 i 3 k.k. (oszustwa). W 2010 roku wszczęto 27 883 postępowania o oszustwa w cyberprzestrzeni i stwierdzono 742 przestępstwa. Ponadto, wszczęto 19 635 postępowań o oszustwo gospodarcze w cyberprzestrzeni i stwierdzono 1254 przestępstwa w tej kategorii oraz wszczęto 7879 postępowań o oszustwo za pośrednictwem mediów, w tym za pośrednictwem ogłoszenia zamieszczonego w Internecie i stwierdzono w tym zakresie 11 646 przestępstw.

Z bieżącej analizy danych statystycznych dotyczących skali tego zjawiska wynika, że oszustwa dokonywane za pośrednictwem internetowych portali aukcyjnych stanowią ok. 40% wszystkich zgłaszanych organom ścigania oszustw.

Istotne zagrożenie związane z działalnością w cyberprzestrzeni w 2010 roku stanowiły również czyny z art. 267 § 1–3 (nielegalne uzyskanie dostępu do informacji). W tej kategorii Policja wszczęła 1194 postępowania oraz stwierdziła 160 przestępstw.

Wśród pozostałych przestępstw popełnianych w cyberprzestrzeni w 2010 roku, według danych Policji, najwięcej wszczęć i przestępstw stwierdzonych dotyczyło:

- art. 287 § 1–2 k.k. (oszustwo komputerowe gospodarcze) – wszczęto 826 postępowań, stwierdzono 228 przestępstw;
- art. 268 i 268a k.k. (niszczenie lub uszkodzenie danych informatycznych) – wszczęto 690 postępowań i stwierdzono 479 przestępstw;
- art. 278 § 2 k.k. (nielegalne uzyskanie programu komputerowego) – wszczęto 465 postępowań i stwierdzono 369 przestępstw;
- art. 202 § 3 k.k. (rozpowszechnianie pornografii z udziałem małoletnich, związanej z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem) – wszczęto 281 postępowań i stwierdzono 19 przestępstw;
- art. 202 § 4 i 4a (utrwalanie i przechowywanie pornografii z udziałem małoletnich poniżej 15 lat) – wszczęto 218 postępowań i stwierdzono 13 przestępstw;
- art. 202 § 2 (udostępnienie pornografii małoletnim poniżej 15 lat) – wszczęto 129 postępowań i stwierdzono 5 przestępstw;
- art. 266 § 1 (nielegalne ujawnianie informacji uzyskanej w związku z wykonywaną pracą lub pełnioną funkcją) – wszczęto 123 postępowania i stwierdzono 2 przestępstwa.

Ponadto ABW w 2010 roku prowadziła 1 śledztwo z art. 287 § 1 k.k. (oszustwo komputerowe gospodarcze). W zainteresowaniu agencji pozostawało 18 osób podejrzanych o czyny z ww. artykułu, natomiast 10 osobom postawiono zarzuty. Wartość strat oszacowanych przez ABW w związku z czynami z art. 287 § 1 k.k. wyniosła w 2010 r. około 5 milionów złotych.

Należy zauważyć, że z uwagi na specyfikę cyberprzestrzeni jako miejsca popełniania przestępstw problem stanowi często brak możliwości ustalenia danych odnoszących się do liczby osób podejrzanych o popełnienie danego czynu zabronionego.

W celu koordynacji oraz przeciwdziałania zagrożeniom w cyberprzestrzeni od lutego 2008 r. działa Rządowy Zespół Reagowania na Incydenty Komputerowe CERT.GOV.PL, którego priorytetem jest ochrona cyberprzestrzeni oraz rozwijanie współpracy z innymi zespołami CERT w kraju i na świecie. Zespół stanowi platformę koordynacji działań w zakresie reagowania na incydenty zagrażające bezpieczeństwu systemów lub sieci teleinformatycznych wykorzystywanych przez organy państwa, których uszkodzenie lub zniszczenia mogłyby prowadzić do poważnych zakłóceń funkcjonowania kraju.

W 2010 roku zespół CERT.GOV.PL kontynuował program testów bezpieczeństwa aplikacji wykorzystywanych do tworzenia stron internetowych instytucji państwowych. Przebzdano łącznie 93 witryny należące do 63 podmiotów. Wykryto ogółem 1277 błędów, w tym 451 o bardzo wysokim poziomie zagrożenia, 40 o wysokim poziomie zagrożenia, 440 o niskim poziomie zagrożenia, 346 oznaczonych jako informacyjne. Ponadto w ubiegłym roku zespół CERT.GOV.PL odnotował 597 zgłoszeń naruszeń bezpieczeństwa sieci teleinformatycznych, z czego 146 zostało zakwalifikowanych jako faktyczne incydenty. W trakcie skanowania witryn stwierdzono, że 75% z nich zawierało przynajmniej jedną podatność, którą należało uznać za krytyczną dla bezpieczeństwa serwera i publikowanych na stronie treści. Tylko w nielicznych przypadkach zabezpieczenia stron były skuteczne i nie stwierdzono w nich żadnych podatności

Podstawowe tendencje, trendy i prognozy w zakresie zagrożenia przestępczością w cyberprzestrzeni

W odniesieniu do zagrożeń w cyberprzestrzeni odnotowanych w 2010 roku na szczególną uwagę zasługują:

- wzrost przestępczości komputerowej, który przejawia się w rekordowo wysokim poziomie szkodliwego oprogramowania używanego do kradzieży danych finansowych;
- komputerowe przestępstwa kryminalne;
- ataki ukierunkowane i penetracja sieci odseparowanych jako elementy szpiegostwa komputerowego.

W 2010 roku zaobserwowano nowe kierunki w działalności cyberprzestępców, jak wykorzystywanie w jednym złośliwym oprogramowaniu wielu podatności systemów naraz (tzw. *robak Stuxnet*), czy przeniesienie środka ciężkości ataków z wykorzystywania podatności w systemach operacyjnych na podatności w oprogramowaniu uważanym do tej pory za bezpieczne (typowym przykładem takiego zjawiska jest wykorzystywanie przez cyberprzestępców nowych, niepublikowanych błędów w popularnym oprogramowaniu).

W opisywanym okresie wzrosło również zagrożenie wykorzystaniem różnego rodzaju tzw. trojanów bankowych, mających za zadanie wykradanie danych koniecznych do logowania i wykonywania przelewów bankowych bez wiedzy użytkownika.

Ponadto na przestrzeni ostatnich lat, a szczególnie w roku 2010, zaobserwowano przypadki ataków szpiegowskich lub noszących znamiona cyberterrorizmu. Na szczególną uwagę zasługują ataki ukierunkowane, polegające na próbie nakłonienia użytkownika do otwarcia złośliwego załącznika w poczcie e-mail bądź odwiedzenia lokalizacji umieszczonego w treści maila odnośnika i w efekcie infekcji złośliwym oprogramowaniem. Tego rodzaju wiadomości są najczęściej wysyłane do dokładnie określonych odbiorców i podobnie jak penetracja sieci odseparowanych, mogą stanowić element szpiegostwa komputerowego.

Należy zauważyć, że rośnie również zagrożenie dla bezpieczeństwa teleinformatycznego – w 2010 roku odnotowano wzrost liczby ataków na systemy telefonii internetowej VOIP. Systemy te wykorzystywane były zazwyczaj do wykonywania połączeń na numery o podwyższonej płatności lub do wykonywania połączeń międzynarodowych na koszt posiadacza.

Do nowych trendów należy zaliczyć także włamania na konta osób grających w sieci i kradzież wirtualnych tożsamości oraz postaci tzw. *avatarów*, będących w ich posiadaniu.

Analizując dane statystyczne oraz najnowsze trendy w obszarze cyberprzestępczości, można stwierdzić, że w najbliższym czasie będzie miał miejsce dalszy rozwój oszustw opartych na metodach socjotechnicznych. Oszustwa w większości będą bazowały na odnośnikach do stron zawierających niebezpieczne oprogramowanie, fałszywych zaproszeniach do portali społecznościowych oraz próbach phishingu. Oszustwa będą stawały się coraz bardziej wyrafinowane i spersonalizowane – zwłaszcza, jeżeli użytkownicy nadal nie będą dbać o bezpieczeństwo swoich danych oraz prywatność.

W zakresie przestępstw z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych prognozuje się tendencje wzrostowe dotyczące wszystkich obszarów ich użytkowania.

Przewidywany jest również dalszy wzrost aktywności grup terrorystycznych w cyberprzestrzeni.

Można oczekiwać, że coraz częściej tworzone będą strony internetowe umożliwiające odpłatny dostęp do pornografii dziecięcej. Obecnie nie stwierdzono faktu powstawania na polskich serwerach płatnych stron pedofilskich, niemniej jednak można zakładać rozwój tego zjawiska. Jednocześnie można oczekiwać powstawania fałszywych stron pedofilskich w celu wyłudzenia numerów kart kredytowych od osób zainteresowanych pozyskaniem treści pedofilskich.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie przestępstwom w cyberprzestrzeni

W celu podwyższenia stopnia zabezpieczeń teleinformatycznych administracji państwowej przed zagrożeniami z Internetu konieczne są kompleksowe i skoordynowane działania wszystkich podmiotów administracji publicznej, które poprzez prowadzenie analiz ryzyka będą wdrażały zabezpieczenia adekwatne do prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożeń. W związku z powyższym planowane jest przyjęcie przez Radę Ministrów *Rządowego programu ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej*, zakładającego stworzenie ram organizacyjno-prawnych oraz systemu skutecznej koordynacji i wymiany informacji pomiędzy administracją publiczną oraz innymi podmiotami i użytkownikami cyberprzestrzeni RP, w tym przedsiębiorcami.

Ponadto w celu stałego podnoszenia poziomu świadomości społeczeństwa o potencjalnych zagrożeniach związanych z korzystaniem z Internetu ABW kontynuuje administrowanie stronami internetowymi CERT.GOV.PL oraz SURFUJBEZPIECZNIE.PL. Poprzez te witryny polscy internauci mają możliwość bezpośredniego kontaktu i konsultacji ze specjalistami w dziedzinie bezpieczeństwa teleinformatycznego. Na stronie SURFUJBEZPIECZNIE.PL umieszczono filmy, praktyczne porady oraz zasady, których przestrzeganie zapewni użytkownikom sieci skuteczną ochronę przed zagrożeniami w cyberprzestrzeni. Na stronie CERT.GOV.PL istnieje możliwość zapoznania się z ostrzeżeniami o cyberzagrożeniach lub osobistego zgłoszenia incydentu w tej dziedzinie.

Ważnym elementem ochrony cyberprzestrzeni RP jest również funkcjonujący od 2009 roku system ARAKIS-GOV, który stanowi mechanizm wczesnego ostrzegania o zagrożeniach sieci Internet. System ten powstał na potrzeby wsparcia ochrony zasobów teleinformatycznych administracji państwowej.

Zespół CERT.GOV.PL ściśle współpracuje z różnymi instytucjami państwowymi uczestniczącymi w ARAKIS-GOV. Modelowym przykładem takiego współdziałania jest współpraca z zespołem reagowania na incydenty komputerowe w Wojskowym Biurze Bezpieczeństwa Łączności i Informatyki Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwem Spraw Zagranicznych oraz Ośrodkiem Studiów Wschodnich.

Podkreślenia wymaga również powołanie w KGP z dniem 1 czerwca 2010 r. Wydziału Wsparcia Zwalczania Cyberprzestępczości BK KGP.

Ponadto w celu przeciwdziałania nowym formom przestępczości, którymi są: wykorzystanie seksualne w sieci, prezentowanie treści o tematyce seksualnej małoletnim, pedofilia itp. nasilono współpracę z podmiotami działającymi na rzecz bezpieczeństwa dzieci w tym obszarze. Policja włączyła się w realizację programu *Klikaj z głową*, realizowanego w ramach szerszego projektu profilaktycznego pn. *Szkoła bezpiecznego Internetu*. Projekt ten jest realizowany pod patronatem Ministra Edukacji Narodowej, Rzecznika Praw Dziecka, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych i Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. *Klikaj z głową* to wspólna akcja edukacyjna Fundacji Kidprotect.pl, Grupy Allegro oraz portalu Nasza-Klasa.pl. Akcja *Klikaj z głową* kierowana jest do dzieci i młodzieży w szkołach w całej Polsce. W jej ramach młode osoby dowiadują się, jak można bezpiecznie i rozsądnie korzystać z dobrodziejstwa Internetu, nie narażając siebie i innych na szkody. Podczas tego rodzaju działań policjanci komórek ds. nieletnich i patologii ostrzegają najmłodszych przed zagrożeniami występującymi w sieci, uczą zasad bezpiecznego korzystania z Internetu (jak chronić swoją prywatność, umieszczając dane osobowe, zdjęcia, nawiązywać kontakty itp.) w sieci oraz bezpiecznie poruszać się po zasobach Internetu.

W ramach działań prewencyjnych policjanci w całym kraju włączyli się w obchody Dnia Bezpiecznego Internetu, w ramach którego prowadzili spotkania w placówkach oświatowych dotyczące zagrożeń związanych z korzystaniem z globalnej sieci oraz zorganizowali chat z internautami.

Obszary działania, które wymagają wzmocnienia

Celowe jest stworzenie ram organizacyjno-prawnych oraz systemu skutecznej koordynacji i wymiany informacji w zakresie zagrożeń w cyberprzestrzeni poprzez wdrożenie *Rządowego programu ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej*, który zakłada m.in.:

- wprowadzenie ustawowej definicji cyberprzestępczości oraz cyberterroryzmu, co umożliwiłoby odpowiednią kwalifikację popełnianych czynów przestępczych;
- wprowadzenie ścigania z urzędu naruszeń bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni, które miały miejsce w odniesieniu do podmiotów administracji publicznej oraz infrastruktury krytycznej, jak również ścigania na wniosek pokrzywdzonego w przypadku wykrycia incydentu stanowiącego zagrożenie dla bezpieczeństwa w obszarze cyberprzestrzeni RP;
- stworzenie i realizację spójnego dla wszystkich podmiotów administracji publicznej systemu zarządzania bezpieczeństwem cyberprzestrzeni oraz ustanowienie wytycznych w tym zakresie dla podmiotów niepublicznych;
- współpracę pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za ochronę cyberprzestrzeni oraz przedsiębiorcami dostarczającymi usługi w cyberprzestrzeni i operatorami teleinformatycznej infrastruktury krytycznej;
- zwiększenie świadomości użytkowników w zakresie metod i środków bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni.

Rozdział 15

Zagrożenie terroryzmem i ekstremizmem

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji,
Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Głównego Inspektora Informacji Finansowej)*

Do zjawiska terroryzmu odnoszą się następujące zapisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – kodeks karny:

Art. 115 § 20 Przepęstęstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu:

- 1) poważnego zastraszenia wielu osób,
- 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności,
- 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej, a także groźba popełnienia takiego czynu.

Art. 165a. Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości w celu sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 258 § 1. Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli grupa albo związek określone w § 1 mają charakter zbrojny albo mają na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Kto grupę albo związek określone w § 1, w tym mające charakter zbrojny, zakłada lub taką grupę albo związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Kto grupę albo związek mające na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym zakłada lub taką grupę lub związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Natomiast czyny związane ze zjawiskiem ekstremizmu zostały spenalizowane w następujących art. k.k.:

Art. 133. Kto publicznie znieważa Naród lub Rzeczpospolitą Polską, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 137 § 1. Kto publicznie znieważa, niszczy, uszkadza lub usuwa godło, sztandar chorągiew, banderę, flagę lub inny znak państwowy, podlega karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej znieważa, niszczy, uszkadza lub usuwa godło, sztandar, chorągiew, banderę flagę lub inny znak państwa obcego, wystawione publicznie przez przedstawicielstwo tego państwa lub na zarządzenie polskiego organu władzy.

Art. 118 § 1. Kto, w celu wyniszczenia w całości albo w części grupy narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub grupy o określonym światopoglądzie, dopuszcza się zabójstwa albo powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu osoby należącej do takiej grupy, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto, w celu określonym w § 1, stwarza dla osób należących do takiej grupy warunki życia grożące jej biologicznym wyniszczeniem, stosuje środki mające służyć do wstrzymania urodzeń w obrębie grupy lub przymusowo odbiera dzieci osobom do niej należącym, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

§ 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1 lub 2, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 119 § 1. Kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu jej bezwyznaniowości, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 256 § 1. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, nabywa, przechowuje, posiada, prezentuje, przewozi lub przesyła druk, nagranie lub inny przedmiot, zawierające treść określoną w § 1 albo będące nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej.

Art. 257. Kto publicznie znieważa grupę ludzi albo poszczególną osobę z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości lub z takich powodów narusza nietykalność cielesną innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Należy mieć również na uwadze, że czyny przestępcze, popełniane przez członków organizacji ekstremistycznych w RP, w większości noszą znamiona przestępstw pospolicznych, jak np.:

- czyny przeciwko osobie, obejmujące przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej (art. 216 i 217 k.k.);
- przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (art. 148 § 1, 155, 156, 157, 158, 159 k.k.);
- czyny przeciwko mieniu (art. 288 k.k.);
- czyny przeciwko porządkowi publicznemu, obyczajności i działaniu instytucji państwowych (w szczególności przestępstwo czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego – art. 223 k.k., i udział w zbiegowisku – art. 254 k.k.).

Ponadto, działalność grup o charakterze ekstremistycznym często przybiera formę zachowań chuligańskich, spenalizowanych w kodeksie wykroczeń.

Mimo zaangażowania Polski w działania stabilizacyjne i rekonstrukcyjne w Afganistanie oraz wcześniejszego uczestnictwa w działaniach międzynarodowej koalicji w Iraku zagrożenie zamachami terrorystycznymi w Polsce utrzymuje się niezmiennie od kilku lat na stosunkowo niskim poziomie, a terytorium RP traktowane jest jako cel rezerwowego ewentualnych zamachów.

Akty terroru z użyciem urządzeń i materiałów wybuchowych, które zaistniały w Polsce w 2010 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, miały charakter kryminalny oraz porachunkowy i związane były z działalnością zorganizowanych grup przestępczych, a nie ugrupowań o charakterze terrorystycznym.

W 2010 roku odnotowano 38 (42)²² przypadków eksplozji spowodowanych użyciem materiałów i urządzeń wybuchowych, w tym 12 (14) przypadków noszących cechy aktów terroru kryminalnego. Ponadto w 2010 roku ujawniono i rozbrojono 16 (20) urządzeń wybuchowych i ujawniono 13 (7) atrap urządzeń wybuchowych, podłożonych pod różnymi obiektami²³. W wyniku eksplozji materiałów wybuchowych w 2010 roku śmierć poniosło 6 (11) osób.

W 2010 roku odnotowano również znaczny spadek powiadomień o odstąpieniu od zdetonowania ładunku wybuchowego w zamian za osiągnięcie korzyści majątkowej, z 30 w 2009 roku do 17 w 2010 roku. Zatrzymano 10 sprawców takich czynów. Wykrywalność tego typu przestępstw kształtowała się na poziomie 47% i była niższa od wykrywalności z 2009 roku, która wynosiła 69%.

Ponadto w 2010 roku znacznie zmniejszyła się liczba fałszywych powiadomień o podłożeniu urządzeń wybuchowych, z 639 w roku 2009 do 489 w 2010. Zatrzymano łącznie 77 sprawców tego typu czynów, co stanowi spadek o 71% w porównaniu z 2009 rokiem, kiedy zatrzymanych zostało 266 sprawców. Wykrywalność kształtowała się na poziomie 15,7% i była niższa o 26% w porównaniu z 2009 rokiem.

W wyniku przedsięwzięć **policyjnych**, w 2010 roku zatrzymano 144 podejrzanych o działania przestępcze mające związek z materiałami i urządzeniami wybuchowymi, co stanowi spadek o 62% w porównaniu z 2009 rokiem.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego – służba wiodąca w zakresie rozpoznania i przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym, w 2010 roku w związku z podejrzeniem działalności terrorystycznej prowadziła 5, a wszczęła 3 śledztwa, nie postawiono jednak zarzutów w związku z popełnieniem przestępstwa.

Z uwagi na podwyższone zagrożenie terrorystyczne na świecie, w tym w krajach Europy Zachodniej, istnieje potencjalna możliwość podjęcia działalności terrorystycznej na terenie Polski lub prób budowy zaplecza logistycznego do prowadzenia zamachów w innych krajach europejskich przez organizacje terrorystyczne działające poza granicami Polski. Możliwe jest również podejmowanie w Polsce działań zmierzających do prowadzenia transferu środków finansowych na działalność terrorystyczną w innych krajach lub pozyskiwanie na terytorium RP środków finansowych na tego rodzaju działalność.

W 2010 roku **Generalny Inspektor Informacji Finansowej** otrzymał od instytucji obowiązyanych 15 357 informacji o podejrzanych transakcjach, z czego 16 zostało oznaczonych jako podejrzane o finansowanie terroryzmu. Ponadto GIIF w 2010 roku wszczął 19 (w roku 2009 – 11) spraw analitycznych w zakresie przeciwdziałania finansowania terroryzmu. Podstawą wszczęcia tych postępowań były transakcje przeprowadzane przez osoby pochodzące z krajów podejrzewanych o wspieranie terroryzmu lub na terenie których działają ugrupowania terrorystyczne.

²² Dane za rok 2009 przedstawiono w nawiasach.

²³ Zagrożenia związane z przemytem i nielegalnym handlem bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi zostały szerzej opisane w rozdziale 5 niniejszego raportu.

Z uwagi na specyfikę finansowania organizacji terrorystycznych sprawdzane były zarówno transakcje mające charakter działalności legalnej, jak i transakcje, w których wstępna identyfikacja pozwalała przypuszczać, że badana działalność ma charakter działalności przestępczej. Na podstawie wyników prowadzonych analiz, a także spraw założonych w latach wcześniejszych oraz w nawiązaniu do informacji otrzymanych w ramach współpracy z organami administracji publicznej, GIIF przekazał 45 powiadomień do ABW (w tym do Centrum Antyterrorystycznego) oraz 3 do Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji. Według danych Prokuratury Generalnej, od czasu wprowadzenia do kodeksu karnego penalizacji przedmiotowego przestępstwa nie zostało jak dotąd wszczęte żadne postępowanie przygotowawcze w tej kategorii spraw.

Czynnikiem sprzyjającym podejmowaniu działalności związanej z terroryzmem pozostaje fakt, że na terenie Polski przebywają osoby z państw i regionów podwyższonego ryzyka. Geograficzne położenie RP oraz uwarunkowania prawne wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej, w tym przynależność do strefy Schengen, sprawiają, że Polska dla obywateli państw podwyższonego ryzyka pełni rolę kraju tranzytowego na drodze do Europy Zachodniej. W tym kontekście szczególną uwagę należy zwrócić na osoby pozostające w ośrodkach dla cudzoziemców w związku z rozpoczęciem procedury ubiegania się o nadanie statusu uchodźcy. Znaczna część osób pozostających w tego typu ośrodkach to obywatele Federacji Rosyjskiej narodowości czeczeńskiej. Otwarta formuła ośrodków dla cudzoziemców powoduje brak możliwości rzeczywistej kontroli ruchu cudzoziemców, co może sprzyjać nawiązywaniu bądź podtrzymywaniu kontaktów ze środowiskami radykalnymi, terrorystycznymi działającymi na Kaukazie oraz ze zorganizowanymi grupami przestępczymi z tego obszaru.

Oddzielną kwestią pozostaje zagrożenie zamachami terrorystycznymi lub porwaniami dla okupu obywateli RP przebywających poza granicami kraju. Pomimo że dotychczas na terytorium RP nie odnotowano zamachów lub ataków terrorystycznych, obywatele RP od 2001 roku wielokrotnie stawali się ofiarami lub byli poszkodowani w wyniku działalności organizacji i grup terrorystycznych operujących w różnych częściach świata.

Grupą najbardziej narażoną na ataki terrorystyczne są żołnierze Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie. W 2010 roku siły koalicji antyterrorystycznej w Afganistanie poniosły największe od początku konfliktu straty w ludziach. W tym okresie podczas realizacji działań w ramach Polskich Sił Zadaniowych w Afganistanie śmierć poniosło 6 obywateli RP. Obecnie na terenie Afganistanu przebywa około 2600 żołnierzy Polskiego Kontyngentu Wojskowego.

Celem ataków terrorystycznych mogą być również polskie placówki dyplomatyczne i konsularne. Szczególnie narażony na ataki ze strony zamachowców jest budynek ambasady polskiej w Kabulu oraz jej personel. Ponadto, w kontekście ostatnich działań lewackich ekstremistów w Grecji, którzy na początku listopada 2010 roku wysłali do kilku ambasad zlokalizowanych na terenie Aten paczki zawierające ładunki wybuchowe oraz z uwagi na planowane objęcie przez Polskę przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej niewykluczone, że również polska placówka dyplomatyczna w Grecji może znaleźć się w zainteresowaniu podobnych organizacji.

Zagrożeniu zamachami sprzyjać może zaangażowanie obywateli Polski w działania pomocowe i działalność gospodarczą prowadzoną w państwach podwyższonego ryzyka, jak i rozwinięta turystyka do krajów, na obszarze których istnieją rozbudowane sieci organizacji terrorystycznych, bądź o niestabilnej sytuacji politycznej. Największe niebezpieczeństwo utrzymuje się w muzułmańskich państwach Afryki oraz na Półwyspie Arabskim, Afganistanie, Pakistanie i Indiach, krajach Azji Południowo-Wschodniej.

Ofiarami uprowadzeń dla okupu, których nie należy bezpośrednio identyfikować z działalnością terrorystyczną, bywają również polscy marynarze oraz pozostały personel statków pływających po obszarach morskich, na których uprawiany jest proceder piractwa, w tym w szczególności na wodach w pobliżu wybrzeża somalijskiego. W 2010 roku na pokładach uprowadzonych jednostek pływających przebywało łącznie 4 obywatele RP.

Istotną sferą działalności terrorystycznej jest również cyberprzestrzeń, która może być wykorzystywana przez organizacje terrorystyczne zarówno do prowadzenia bezpośrednich ataków np. na serwery rządowe w celu uniemożliwienia ich funkcjonowania, dezinformacji czy pozyskiwania danych, jak i upowszechnienia radykalnej ideologii, pozyskiwania zwolenników czy prowadzenia instruktażu w zakresie podejmowania indywidualnych aktów terroru, a także dokonywania nielegalnego transferu środków finansowych na działalności terrorystyczną czy komunikacji.

Na uwagę zasługuje również wzrastające zagrożenie terroryzmem z wykorzystaniem broni masowego rażenia, co powoduje konieczność podejmowania przez właściwe służby instytucje działań ukierunkowanych na zapobieganie proliferacji tego rodzaju broni, jak również przygotowanie do usuwania skutków ewentualnych zamachów z jej użyciem. W Polsce dotychczas nie ujawniono prób przeprowadzenia zamachów terrorystycznych z użyciem broni CBRN – chemicznej, biologicznej, radiologicznej i nuklearnej. Natomiast w 2010 roku ABW prowadziła 21 (w roku poprzednim: 12) śledztw dotyczących produkcji i obrotu towarami o znaczeniu strategicznym oraz nielegalnego handlu i obrotu materiałami rozszczepialnymi i promieniotwórczymi. Należy zwrócić uwagę, że ugrupowania terrorystyczne, poszukując nowych sposobów atakowania państw uznawanych przez nich za wrogie, starają się uzyskać dostęp do substancji i materiałów, które użyte w zamachu zapewniłyby jak największą siłę rażenia i spowodowałyby jak najdotkliwsze straty.

Podobnie jak zagrożenie zamachami terrorystycznymi również przenikanie się działalności organizacji terrorystycznych i zorganizowanych grup przestępczych w Polsce ma wyłącznie charakter potencjalny. Odnotowano natomiast przypadki angażowania się osób pochodzących z państw podwyższonego ryzyka w różnego rodzaju działalność przestępczą. Osoby te angażują się w działalność polskich grup przestępczych, jak również tworzą własne tego rodzaju struktury, składające się zazwyczaj z członków o tej samej narodowości. Środowiska te trudnią się przestępstwami związanymi z towarowym i osobowym ruchem granicznym, legalizowaniem pobytu cudzoziemców w Polsce, wytwarzaniem fałszywych dokumentów, pospolitymi przestępstwami kryminalnymi, a także przemytem i handlem narkotykami oraz pozyskiwaniem broni, amunicji i materiałów wybuchowych. Współpraca w prowadzeniu tego rodzaju działalności, w szczególności w zakresie umożliwienia dostania się na terytorium Polski oraz pozyskania nielegalnej broni, amunicji i materiałów wybuchowych, może znaleźć się w przyszłości w zainteresowaniu organizacji terrorystycznych.

Na niskim poziomie pozostaje również zagrożenie ze strony rodzimych organizacji o charakterze ekstremistycznym propagujących radykalną ideologię. Związane jest to w szczególności z brakiem rozbudowanego zaplecza politycznego tego typu organizacji, marginalnym poparciem społecznym, brakiem współpracy drobnych, niezależnych od siebie struktur oraz nastawieniem ich członków na działania o charakterze chuligańskim.

Organizacje ekstremistyczne działające w Polsce można podzielić na trzy grupy: lewicowe, anarchistyczne oraz prawicowe, jednakże w części opracowań do nurtów lewicowych, prócz organizacji o charakterze rewolucyjno-marksistowskim, zalicza się także organizacje antyfaszystowskie, anarchistyczne, antyglobalistyczne i alterglobalistyczne. W szeroko rozumianej nurt lewicowy wpisują się też skrajne organizacje pacyfistyczne i ekologiczne. Natomiast wśród nurtów prawicowych wskazać należy przede wszystkim organizacje o charakterze narodowo-socjalistycznym, narodowo-radykalnym, pansławistycznym oraz faszystowsko-neopogańskim.

Dla organizacji skrajnie prawicowych charakterystyczne jest podejmowanie działań o charakterze chuligańskim (pobicia, dewastacje) wymierzonych w znienawidzone przez nie środowiska społeczne. Jedną z form tego rodzaju działań są tzw. patrole uliczne, mające na celu wyszukanie i atakowanie obcokrajowców, homoseksualistów czy lewicowców. Część organizacji tworzy własne bojówki paramilitarne, wykorzystywane do prowadzenia ataków zarówno

na bezpośrednie cele działalności poszczególnych organizacji, jak i do fizycznej walki z innymi organizacjami.

Powszechnym zjawiskiem jest przenikanie się zwolenników skrajnej prawicy z grupami pseudokibiców, którzy – mimo że nie mają nic wspólnego z tą ideologią – wykorzystują elementy rasistowskie i antysemickie do wywoływania stadionowych awantur.

Aktywiści ruchu skrajnie nacjonalistycznego funkcjonujący na terenie RP dążą do konsolidacji i zwiększenia hermetyczności środowiska oraz intensyfikują działania ukierunkowane na pozyskanie nowych członków, głównie wśród młodzieży.

Podstawowymi formami upowszechniania ideologii przez prawicowe organizacje ekstremistyczne są koncerty zespołów propagujących tego rodzaju treści (często organizowane na terenach prywatnych, co w istotny sposób utrudnia możliwości podejmowania działań przez właściwe służby), organizacja demonstracji i marszów, wydawanie płyt i zinów, a także prowadzenie stron i forów internetowych służących m.in. wymianie informacji o przygotowywanych przedsięwzięciach.

Niektóre organizacje prawicowe (np. „Krew i Honor”) sporządzają w Internecie listy zawierające dane osób, które mają stać się celami ataków ze strony organizacji ekstremistycznych (tzw. *redwatch*). Neofaszyści wykorzystują możliwości zakładania stron internetowych na zagranicznych serwerach, przez co skutecznie utrudniają działalność polskim organom ścigania.

Ugrupowania skrajnie prawicowe od dłuższego czasu dążą również do szerszej obecności nie tylko w życiu społecznym, lecz także na polskiej scenie politycznej. Działania te – poprzez nadanie organizacjom skrajnie prawicowym rozgłosu medialnego – mają na celu swoiste promowanie tych ugrupowań na terenie RP.

Wydarzenia ostatnich lat, a w szczególności globalny kryzys gospodarczy, w istotny sposób wpłynęły na ponowną aktywizację środowisk lewackich, przyczyniając się do znacznego wzrostu w Europie liczby incydentów terrorystycznych o podłożu politycznym. Na wzrost tego typu tendencji wskazują m.in. przypadki wykrytych i zrealizowanych w 2010 roku w Europie aktów terrorystycznych o podłożu lewicowym, których źródła upatrywać można w ekonomicznym rozwarstwieniu oraz umacniających się tendencjach antyglobalistycznych, potęgowanych przez wyraźnie gorszą sytuację ekonomiczną ostatnich lat. Kryzys, który w szczególności dotknął kraje Europy Południowej, zaktywizował lewackie oraz anarchistyczne grupy m.in. w Grecji i we Włoszech. Niepokojąca jest w tym zakresie w szczególności systematyczna radykalizacja, zwłaszcza anarchistów oraz rosnąca brutalność podczas organizowanych manifestacji i kontrademonstracji.

Obserwując wydarzenia i tendencje, jakie mają miejsce w europejskich krajach basenu Morza Śródziemnego, nie można wykluczyć możliwości podjęcia przez tego rodzaju ugrupowania działalności przestępczej na terenie Polski. Ponadto należy zwrócić uwagę na zagrożenia płynące z bliskich kontaktów utrzymywanych przez polskich anarchistów z aktywistami z innych krajów, szczególnie państw Europy Zachodniej.

Lewicowe organizacje prowadzą również skuteczną działalność propagandową (akcje charytatywne, antywojenne, aktywność kulturalna czy na rzecz ochrony środowiska), która sprzyja tworzeniu pozytywnego wizerunku medialnego i pozyskaniu nowych zwolenników i sympatyków.

Obecnie brak informacji, które wskazywałyby na zagrożenie zamachami terrorystycznymi ze strony działających w Polsce ugrupowań ekstremistycznych, niemniej jednak hermetyczność opisywanego środowiska oraz związany z coraz powszechniejszym dostępem do Internetu rozwój współpracy tego rodzaju ugrupowań z ich odpowiednikami spoza granic RP, może w przyszłości skutkować wzrostem zagrożenia.

Dotychczas odnotowane zostały pojedyncze przypadki skazania członków tego typu organizacji za zakładanie, kierowanie lub udział w zorganizowanej grupie przestępczej. Niektóre organizacje ekstremistyczne dążą jednak do pozyskania materiałów wybuchowych, które mogłyby zostać wykorzystane do ataku na przeciwników politycznych, wrogie grupy społeczne lub obiekty państwowe. Ponadto część tego rodzaju organizacji posiada własne bojówki pozamilitarne wykorzystywane do prowadzenia ataków zarówno na bezpośrednie cele wynikające z ideologicznej motywacji, jak i fizycznej walki z przeciwnymi organizacjami.

W 2010 roku Policja wszczęła 46 (53) postępowań w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z art. 256 kodeksu karnego (propagowanie faszyzmu i totalitaryzmu, rasizm i nietolerancja). W tym zakresie stwierdzono 54 (48) przestępstwa oraz postawiono zarzuty 8 osobom. Natomiast w odniesieniu do przestępstwa z artykułu 257 k.k. (publiczne znieważanie grup ludności o różnych światopoglądach, przynależności narodowej i rasowej) wszczęto 43 (46) postępowania i stwierdzono 135 (95) przestępstw (najwięcej w województwie małopolskim – 79) oraz postawiono zarzuty 27 osobom.

Natomiast ABW w 2010 roku prowadziła 5 śledztw związanych z ekstremizmem, wszczęła 2 oraz postawiła z art. 256 § 1 i art. 257 k.k. zarzuty łącznie 6 osobom.

W sądach rejonowych w roku 2010 za przestępstwa z art. 257 k.k. osądzono łącznie 20 osób, z czego 13 skazano. Karę pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 11 osób (w tym w zawieszeniu – 11 przypadków). Wśród skazanych na kary pozbawienia wolności: 1 osobę skazano na karę pozbawienia wolności od 1 roku do 2 lat, 7 osób na kary od 6 miesięcy do 1 roku pozbawienia wolności, 3 osoby na kary od 2 do 5 miesięcy pozbawienia wolności). Warunkowo umorzono postępowanie w 3 przypadkach. Uniewinniono 4 osoby.

Ponadto w 2010 roku Policja wszczęła 4 postępowania z art. 118 k.k. (zabójstwo lub spowodowanie uszczerbku na zdrowiu z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej lub poglądów ofiary). Dodatkowo z art. 119 k.k. (stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu bezwyznaniowości ofiary) Policja wszczęła 13 postępowań i stwierdziła 8 przestępstw oraz postawiła zarzuty 5 osobom.

Z art. 133 k.k. (publiczne znieważanie Narodu lub Rzeczypospolitej Polskiej) Policja wszczęła w 2010 roku 5 postępowań. Z kolei z art. 137 k.k. (publiczne znieważanie znaków państwowych) – 117 postępowań, odnotowała 105 przestępstw stwierdzonych oraz postawiła zarzuty 86 osobom.

ABW nie prowadziła w 2010 roku śledztw, których przedmiotem były art. 118, 119, 133 i 137 k.k.

Podstawowe trendy i tendencje w zakresie zagrożenia działalnością terrorystyczną i ekstremistyczną:

- Możliwy wzrost zagrożenia zamachami terrorystycznymi na terytorium RP w związku objęciem przez Polskę przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej w II połowie 2011 roku oraz organizacją Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012™. Dotychczas nie stwierdzono jednak znaczącego zainteresowania ze strony grup ekstremistycznych tymi wydarzeniami.
- Możliwy wzrost zagrożenia terrorystycznego dla placówek dyplomatycznych i konsularnych i polskich obywateli przebywających w krajach Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu w związku z sytuacją polityczną w regionie oraz utrzymanie się podwyższonego poziomu zagrożenia terrorystycznego w innych placówkach dyplomatycznych w krajach wysokiego ryzyka.

- Utrzymanie się zagrożenia atakami terrorystycznymi dla lotnictwa cywilnego. Zwiększone środki bezpieczeństwa na lotniskach powodują, że organizacje terrorystyczne opracowują nowe sposoby konstruowania i ukrycia ładunków wybuchowych. W związku z tym nie można wykluczyć tego rodzaju zagrożenia dla polskich samolotów oraz infrastruktury lotniczej, w szczególności dla lotnisk obsługujących loty międzynarodowe.
- Możliwość przerzutu na terytorium Europy osób, które będą organizować zaplecze logistyczne dla zamachów terrorystycznych w związku z falą migracji spowodowaną interwencją w Libii.
- Utrzymanie się na stałym poziomie zagrożenia zamachami terrorystycznymi na Polski Kontyngent Wojskowy w Afganistanie.
- Możliwość dążenia do zorganizowania w Polsce zaplecza logistycznego organizacji terrorystycznych i środowisk radykalnych działających w państwach ościennych.
- Utrzymanie się na dotychczasowym poziomie zagrożenia porwaniami obywateli Polski będących członkami załóg jednostek pływających po wodach, na których ma miejsce proceder piractwa, w szczególności wzdłuż wybrzeży Somalii.
- Potencjalny wzrost aktywności grup terrorystycznych w cyberprzestrzeni wykorzystywanej do ataków na serwery rządowe oraz wykorzystywanej do komunikacji, upowszechnienia radykalnej ideologii, pozyskiwania zwolenników, prowadzenia instruktażu w zakresie prowadzenia aktów terroru.
- Możliwy wzrost niepokoju i radykalizacja uchodźców z Kaukazu przebywających w Polsce, ze względu na ich niezadowolenie z sytuacji bytowej w Polsce.
- Potencjalne zagrożenie związane z przybywaniem na terytorium RP radykalnych ideologów islamskich i możliwością radykalizacji postaw mieszkających w Polsce muzułmanów.
- Możliwość pogłębiania się współpracy zorganizowanych grup przestępczych ze środowiskami radykalnymi z krajów i obszarów podwyższonego ryzyka (nawiązania współpracy z organizacjami terrorystycznymi), m.in. poprzez współdziałanie w zakresie organizacji nielegalnej migracji czy zaangażowania w nielegalny obrót bronią i materiałami wybuchowymi.
- Możliwość wykorzystywania paramilitarnych bojówek organizacji ekstremistycznych do działalności przestępczej.

Inicjatywy podjęte w 2010 roku w celu wzmocnienia przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych

- Podstawowe inicjatywy realizowane przez Międzyresortowy Zespół do spraw Zagrożeń Terrorystycznych, stanowiący strategiczny poziom polskiego systemu antyterrorystycznego:
 - a) przygotowanie i uruchomienie rządowego portalu internetowego o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym antyterroryzm.gov.pl;
 - b) wypracowanie założeń do wdrożenia technologii *cell broadcast*, jako narzędzia uzupełniającego istniejący system wczesnego ostrzegania ludności o zagrożeniach;
 - c) opracowanie wykazu rekomendacji służących zapewnieniu standardów bezpieczeństwa strategicznych obiektów Parlamentu RP;
 - d) rozpoczęcie prac związanych z przygotowaniem *Narodowego programu antyterrorystycznego RP*.
- Kontynuowanie prac Międzyresortowego Zespołu do spraw Zapobiegania Nielegalnemu Rozprzestrzenianiu Broni Masowego Rażenia i Implementacji „Inicjatywy Krakowskiej” – Proliferation Security Initiative (PSI).

Zespół jest organem opiniodawczo-doradczym Rady Ministrów. Do jego zadań należy między innymi wypracowanie stanowisk dotyczących najważniejszych problemów w zakresie zapobiegania nielegalnemu rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, środków

jej przenoszenia, materiałów i technologii do jej produkcji oraz towarów podwójnego zastosowania.

- Wprowadzenie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie trybu postępowania i sposobu współdziałania organów w celu zapobieżenia niebezpieczeństwu grożącemu statkom, obiektom portowym i portom oraz związanej z nimi infrastrukturze, powstałego na skutek użycia statku lub obiektu pływającego jako środka ataku terrorystycznego.

Współpraca międzynarodowa w zakresie przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych

Po wejściu w życie traktatu z Lizbony (1 grudnia 2009 roku) współpraca międzynarodowa w zakresie przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu w ramach Unii Europejskiej realizowana jest przede wszystkim na następujących forach:

- Komitet Współpracy Operacyjnej w zakresie Bezpieczeństwa Wewnętrznego (COSI) – uczestniczy w nim MSWiA, jego celem jest wspieranie i wzmacnianie współpracy operacyjnej w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego;
- Grupa Robocza ds. Terroryzmu (WPT) – uczestniczą w niej ABW i Policja, zajmuje się problematyką przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu w aspekcie wewnętrznym, tj. zagrożeń występujących na terytorium państw członkowskich UE;
- Grupa Robocza ds. Terroryzmu (COTER) – uczestniczą w niej MSZ oraz ABW, zajmuje się sprawami terroryzmu w kontekście relacji zewnętrznych, głównie na poziomie polityczno-dyplomatycznym; grupa nie ma charakteru operacyjnego;
- Centrum Sytuacyjne UE (SitCen) – zostało powołane w celu zacieśniania współpracy służb bezpieczeństwa i wywiadu; działa w ramach Sekretariatu Rady UE; wspiera Komitet ds. Polityki i Bezpieczeństwa UE (PSC) i dostarcza mu informacje wywiadowcze; prowadzi również wymianę i analiza danych dotyczących zagadnień bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego, w tym terroryzmu;
- Grupa Atlas to grupa zrzeszająca dowódców centralnych policyjnych jednostek antyterrorystycznych krajów Unii Europejskiej. Podstawowy cel, jaki postawiła przed sobą grupa, to uzyskanie porównywalnego, możliwie najwyższego jakościowo poziomu przez wszystkie jednostki specjalne krajów członkowskich Unii Europejskiej. Służyć temu ma bliska, aktywna współpraca poszczególnych członków, wymiana informacji, a także prowadzenie wspólnych projektów w ramach grupy.

Inne fora współpracy międzynarodowej:

- NATO – szczególnie istotna pozostaje współpraca w ramach CAI, projektu amerykańskiego zaproponowanego latem 2002 r., funkcjonującego pod egidą Rady NATO–Rosja (NATO–Russia Council, NRC). Jego celem jest budowa i utrzymanie systemu wymiany informacji o sytuacji powietrznej w rejonach styczności obszarów powietrznych państw NATO i Rosji. Ma to dać możliwość zwalczania ew. zagrożeń związanych z wykorzystaniem statków powietrznych do ataków o charakterze terrorystycznym (RENEGADE).
- ONZ – współpraca z Komitetem Antyterrorystycznym ONZ, który powstał na mocy rezolucji 1373 (2001 r.). Głównym zadaniem komitetu jest monitoring i udzielanie pomocy technicznej w zakresie implementacji rezolucji 1373, która zaleca poszczególnym państwom członkowskim wdrażanie międzynarodowych instrumentów prawnych oraz stosowanie środków służących wzmocnieniu zdolności prawnych i instytucjonalnych w zwalczaniu terroryzmu na poziomie krajowym, regionalnym i płaszczyźnie globalnej.

- Inicjatywa Krakowska (PSI) i Globalna Inicjatywa Zwalczenia Terroryzmu Jądrowego. Celem inicjatyw jest uniemożliwienie przemytu broni masowego rażenia oraz komponentów do jej wytwarzania. Realizacja tego celu wymaga szeroko zakrojonej współpracy międzynarodowej nie tylko na szczeblu politycznym, ale również między służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo poszczególnych krajów. Uniemożliwienie przemytu BMR obejmuje wykrywanie i śledzenie organizacji, instytucji oraz państw podejmujących próby nielegalnego wejścia w posiadanie takiej broni, ale również przeprowadzanie specjalnych operacji dla zatrzymania transportów zawierających BMR lub komponenty do jej wytwarzania.
- Counter Terrorism Group (CTG) – Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego bierze udział w pracach nieformalnej międzynarodowej grupy antyterrorystycznej CTG, utworzonej przez Klub Berneński w następstwie wydarzeń z 11 września 2001 r., która koncentruje się na terroryzmie islamskim. Obok współpracy operacyjnej, wśród projektów podejmowanych przez to gremium, są m.in. opracowywane wspólnie dla decydentów UE analizy i oceny zagrożeń terrorystycznych. Raporty te opierają się na informacjach przekazanych przez służby członkowskie. Podczas spotkań grupy dyskutuje się również o zagadnieniach związanych z optymalizacją współpracy w dziedzinie walki z terroryzmem. Przewodnictwo w grupie jest rotacyjne na równi z prezydencją w UE. Polska będzie pełnić tę rolę w II połowie 2011 roku.

Ponadto współpraca międzynarodowa o charakterze wielostronnym jest prowadzona w ramach EUROPOLU i INTERPOLU.

Współpraca dwustronna:

- Wspólna Polsko-Amerykańska Grupa Robocza ds. Zwalczenia Terroryzmu.

Grupa spotyka się nie rzadziej niż raz na pół roku. W grudniu 2010 roku przyjęto nową formułę prac, w ramach której powołane zostały trzy podgrupy robocze: ds. analizy zagrożeń i zapewnienia porządku publicznego (Threat Analysis and Law Enforcement), ds. ćwiczeń i przygotowania (Training and Preparation) oraz ds. zarządzania kryzysowego i reagowania (Crisis Management and Response). Zmiany mają na celu wsparcie praktycznej współpracy między ekspertami, stworzenie ram wymiany informacji i dobrych praktyk oraz kanałów bezpośredniej komunikacji i szybkiej reakcji w przypadku zagrożenia terrorystycznego. W spotkaniach uczestniczą przedstawiciele poszczególnych służb i instytucji właściwych w danym obszarze tematycznym.

- Współpraca polskiej Policji z służbami partnerskimi.

W 2010 roku polska Policja realizowała zadania związane z zapobieganiem zagrożeniom terrorystycznym i ekstremistycznym przy współpracy ze służbami policyjnymi innych państw – zarówno krajów Unii Europejskiej, jak i pozaeuropejskich, w tym w szczególności z USA. Przedmiotowa współpraca polegała na wzajemnej wymianie informacji na temat osób i zdarzeń za pośrednictwem grupy PWGT, Europolu, Interpolu oraz oficerów łącznikowych. Łącznie polska Policja dokonała ok. 123 sprawdzeń na rzecz Policji innych krajów.

- Współpraca Centrum Antyterrorystycznego ABW z jego odpowiednikami w innych państwach.

W 2010 roku CAT ABW współpracowało z centrami antyterrorystycznymi zarówno z państw członkowskich UE, jak i z innymi państw, m.in. amerykańskim NCTC i ukraińskim ATC, w zakresie wymiany najlepszych praktyk dotyczących wypełniania ustawowych zadań na szczeblu krajowym.

Obszary działania o charakterze strategicznym przewidziane do realizacji w ramach polskiego systemu antyterrorystycznego

- Kontynuowanie prac związanych z przygotowaniem *Narodowego programu antyterrorystycznego* RP – dokumentu przygotowywanego z pięcioletnią perspektywą realizacji i obejmującego m.in. kwestię antyterrorystycznej polityki informacyjnej.
- Wypracowanie metodologii oględzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał ofiar.
- Usprawnienie koordynacji przeciwdziałania, zwalczania i usuwania skutków ewentualnych zamachów z użyciem materiałów chemicznych, biologicznych, radioaktywnych i nuklearnych (CBRN).
- Usprawnienie zasad współdziałania służb realizujących zadania w zakresie fizycznego zwalczania terroryzmu oraz umożliwiających szybkie i efektywne użycie sił zbrojnych RP w razie konieczności wsparcia innych służb i instytucji realizujących zadania w zakresie zwalczania terroryzmu i usuwania skutków ewentualnych zamachów.
- Podnoszenie świadomości środowisk naukowo-badawczych w obszarze zagrożeń nieuchwytnymi transferami technologii (ITT) oraz dostępu proliferantów do wyników badań i projektów badawczych służących produkcji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia oraz budowanie bazy ekspertów posiadających wiedzę techniczną i doświadczenie zawodowe umożliwiające dokonywanie oceny i wydawanie opinii w zakresie klasyfikacji i możliwości wykorzystania towarów podwójnego zastosowania.

Rozdział 16

Wybrane aspekty finansowe przestępczości

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Żandarmerii Wojskowej)

Podstawowym motywem działalności przestępczej, w tym tworzenia i funkcjonowania zorganizowanych grup przestępczych, jest uzyskiwanie korzyści majątkowych z różnego rodzaju nielegalnej działalności. Skuteczne odbieranie tych korzyści jest niezwykle dotkliwą dla przestępców metodą zwalczania przestępczości, w tym szczególnie tej o charakterze zorganizowanym i w sposób najbardziej skuteczny ją ogranicza.

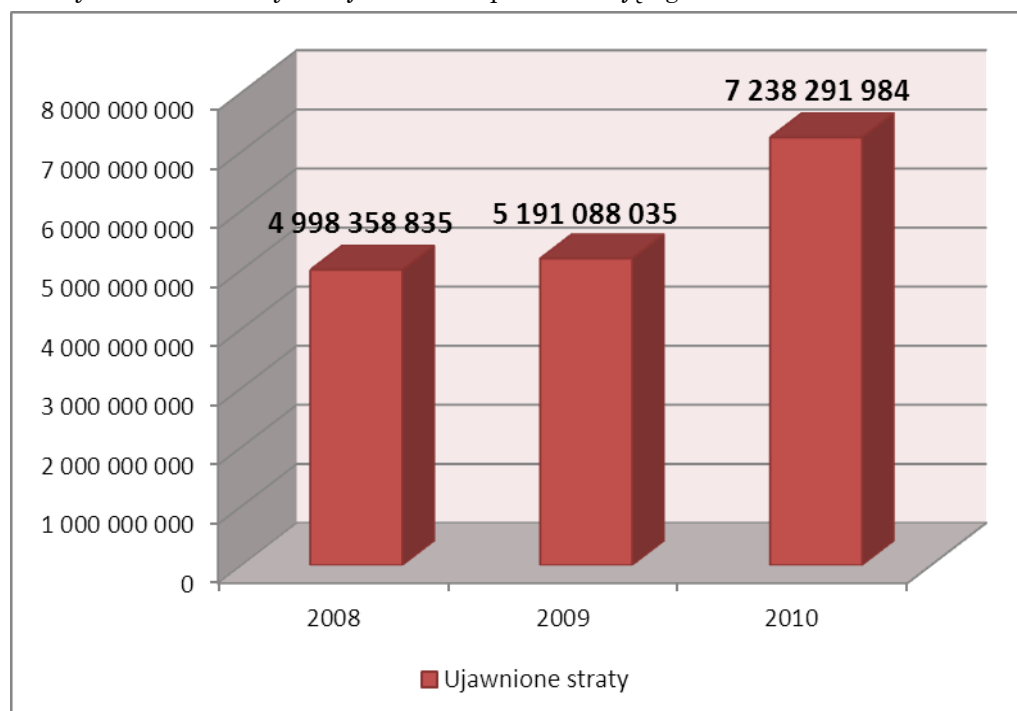
Aspekty finansowe przestępczości obejmują takie zagadnienia, jak straty spowodowane działalnością przestępczą, mienie, które organy ścigania odzyskują, oraz mienie, które zostaje zabezpieczone na poczet przyszłych kar.

Policja

Straty spowodowane działalnością przestępczą ogółem

Wartość strat ogółem zarejestrowanych przez Policję w roku 2010 wyniosła 7 238 291 984 zł. Stanowiło to wzrost w porównaniu z rokiem 2009 o 39%, a w porównaniu z 2008 o ok. 45%.

Wykres 16.1 Straty zarejestrowane przez Policję ogółem w latach 2008–2010

Źródło: KGP

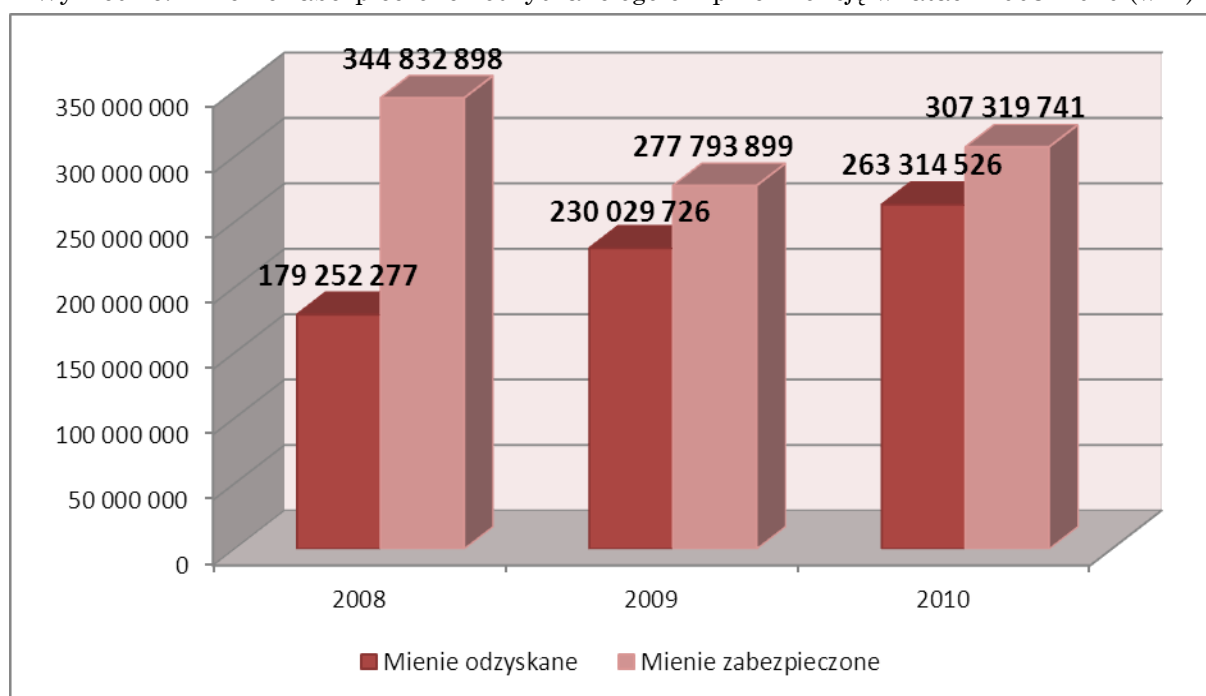
Najwyższą wartość strat w 2010 roku zanotowano w następujących województwach: podkarpackim – 1 323 811 920 zł (co stanowi 18% całości strat), śląskim – 1 304 188 028 zł (udział 18%), lubuskim – 639 805 053 zł (udział 9%).

Natomiast najniższą wartość strat w 2010 roku zanotowano w województwach: świętokrzyskim – 49 144 809 zł (udział 1% w ogólnej wartości strat), podlaskim – 94 855 096 zł (udział 1%), lubelskim – 121 155 375 zł (udział 2%).

Mienie zabezpieczone i odzyskane ogółem

Wartość mienia zabezpieczonego przez Policję ogółem w 2010 roku wyniosła 307 319 741 zł, co stanowiło wzrost w porównaniu z 2009 rokiem o 10,6%, a w porównaniu z 2008 spadek o ok. 11%. Natomiast wartość mienia odzyskanego w 2010 roku przez Policję szacuje się na 263 314 526 zł. Jest to wzrost w porównaniu z 2009 rokiem o 14,5%.

Wykres 16.2 Mienie zabezpieczone i odzyskane ogółem przez Policję w latach 2008–2010 (w zł)

Źródło: KGP

Najwyższą wartość mienia odzyskanego w 2010 roku zanotowano w województwach: wielkopolskim – 54 195 522 zł (udział ok. 21% w ogólnej sumie odzyskanego mienia), na obszarze działania KSP Warszawa – 32 389 354 zł (udział ok. 12%) i śląskim – 31 560 434 zł (udział ok. 12%).

Natomiast najniższą wartość mienia odzyskanego w 2010 roku zanotowano w województwach: świętokrzyskim – 2 661 275 zł (udział 1% w ogólnej sumie odzyskanego mienia), opolskim – 3 153 129 zł (udział 1%) i podkarpackim – 5 499 896 zł (udział 2%).

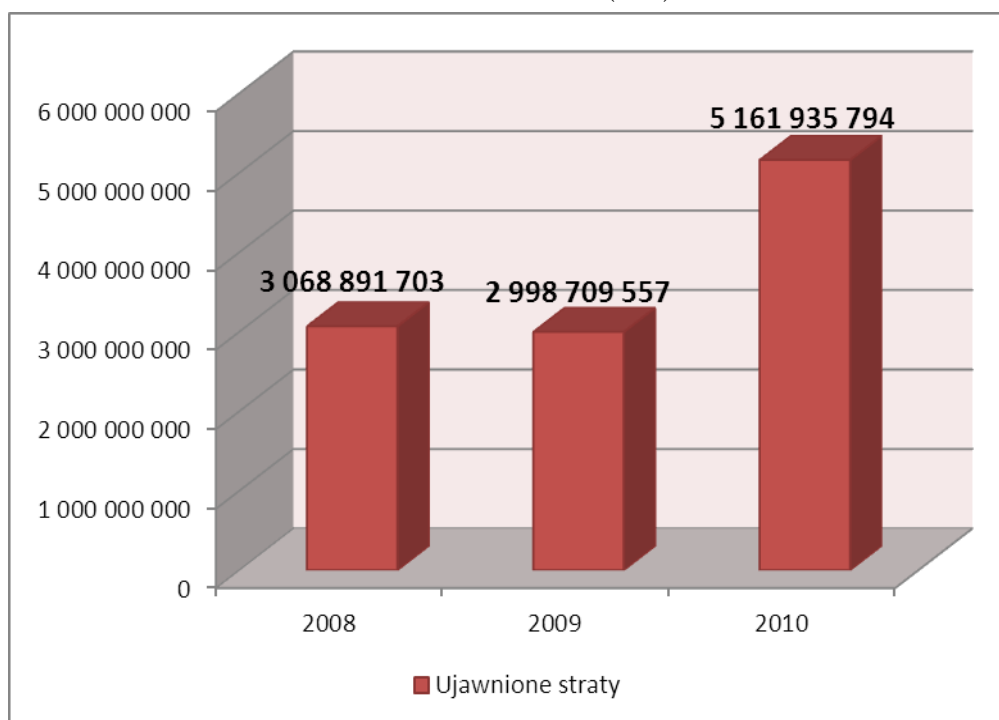
Najwyższą wartość mienia zabezpieczonego w roku 2010 zanotowano w województwach: wielkopolskim – 35 371 707 zł (udział 13% w ogólnej sumie zabezpieczonego mienia), śląskim – 32 540 985 zł (udział 12%) i małopolskim – 30 468 917 zł (udział ok. 12%).

Natomiast najniższą wartość zabezpieczonego mienia w 2010 roku zanotowano w województwach: łódzkim – 7 041 386 zł (udział ok. 3% w ogólnej sumie zabezpieczonego mienia), na obszarze działania Komendy Stołecznej Policji – Warszawa – 8 338 827 zł (udział 3%) i warmińsko-mazurskim – 9 396 612 zł (udział ok. 4%).

Przestępstwa gospodarcze

Najwyższe straty generowane są w zakresie przestępczości gospodarczej. Ich udział w ogólnej wartości strat zarejestrowanych przez Policję wyniósł w 2010 roku 71%. W 2010 roku wielkość strat oszacowanych przez Policję w tym obszarze wyniosła 5 161 935 794 zł, co stanowiło wzrost w porównaniu z 2009 rokiem o 72%, a w stosunku do 2008 – o 68%.

Wykres 16.3 Ujawnione przez Policję straty w dziedzinie przestępczości gospodarczej w latach 2008–2010 (w zł)

Źródło: KGP

Największe ujawnione straty w 2010 roku w zakresie przestępczości gospodarczej zostały zanotowane w następujących kategoriach przestępstw:

- pranie pieniędzy – 1 763 370 327 zł, co stanowi 34% całości strat spowodowanych przestępczością ekonomiczną,
- przeciwko obrotowi gospodarczemu – 1 535 868 183 zł (udział ok. 30%),
- w zakresie podatku VAT – 841 121 872 zł (udział 16%).

Należy zaznaczyć, że największy wzrost w obszarze ujawnionych strat, w porównaniu z rokiem 2009 w zakresie przestępczości gospodarczej, zanotowano w następujących kategoriach:

- przestępczość kartowa (wzrost o 466%) – z wartości 3 107 561 zł w roku 2009 do 17 598 283 zł w roku 2010,
- na szkodę spółek (wzrost o 109%) – z wartości 393 132 223 zł w roku 2009 do 824 451 201 zł w roku 2010,
- pranie pieniędzy (wzrost o 108%) – z wartości 846 176 056 zł w roku 2009 do 1 763 370 327 zł w roku 2010.

Natomiast największy spadek w 2010 roku w obszarze ujawnionych strat w porównaniu z rokiem 2009 w zakresie przestępczości gospodarczej zanotowano w przypadkach naruszeń związanych z:

- przestępczością komputerową (spadek o 83%) – z wartości 75 796 583 zł w roku 2009 do 12 662 548 zł w roku 2010,
- działaniem przeciwko środowisku (spadek o ok. 26%) – z wartości 3 216 184 zł w roku 2009 do 2 380 790 zł w roku 2010,
- kradzieżą energii elektrycznej (spadek o 19%) – z wartości 16 186 986 zł w roku 2009 do 13 030 992 zł w roku 2010.

Wartość mienia zabezpieczonego przez Policję w zakresie przestępczości gospodarczej w roku 2010 wyniosła 137 969 509 zł, co stanowiło wzrost w porównaniu z rokiem 2009 o ok. 46%, a w porównaniu z 2008 rokiem o ok. 11%.

W 2010 roku największą wartość zabezpieczonego mienia w zakresie przestępczości gospodarczej zanotowano w następujących kategoriach przestępstw:

- przeciwko obrotowi gospodarczemu – 54 079 328 zł (udział 39%),
- na szkodę spółek – 27 208 016 zł (udział ok. 20%),
- prania pieniędzy – 24 267 454 zł (udział ok. 18%).

Wartość mienia odzyskanego w 2010 roku przez Policję w zakresie przestępczości gospodarczej szacuje się na 52 646 568 zł. Jest to spadek w porównaniu z 2009 rokiem o 25%.

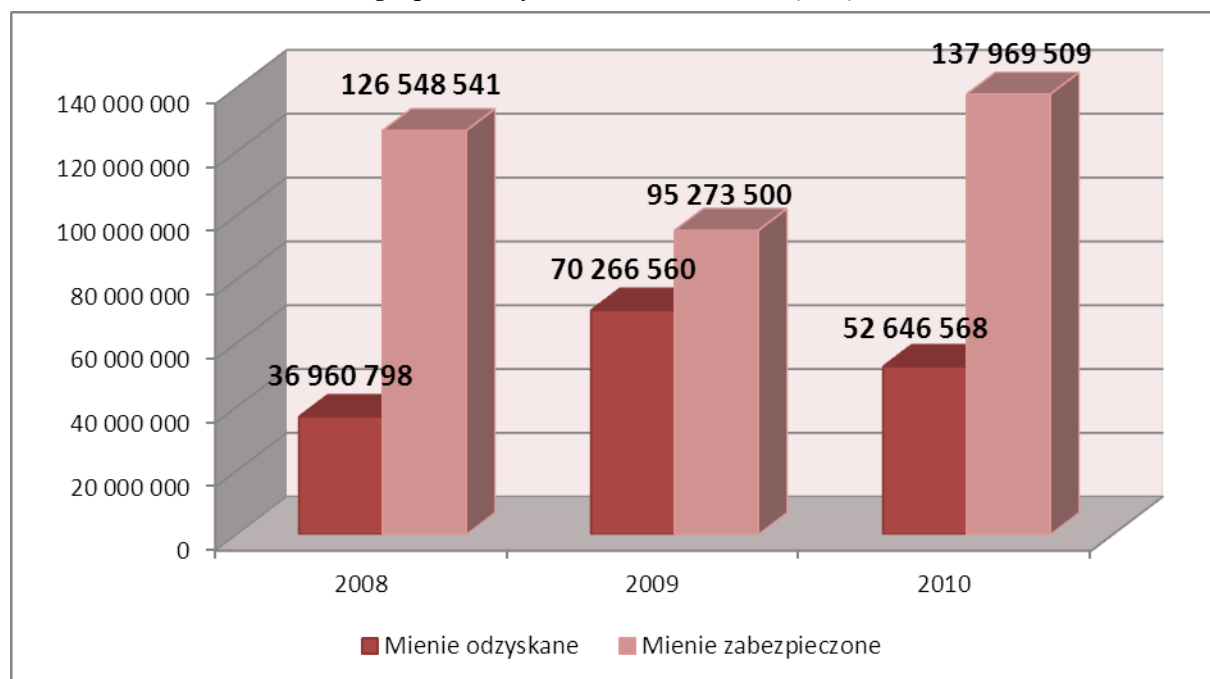
W 2010 roku największą wartość mienia odzyskanego w zakresie przestępczości gospodarczej zanotowano w następujących kategoriach przestępstw:

- przeciwko obrotowi gospodarczemu – 37 704 383 zł (udział ok. 72% w ogólnej sumie mienia odzyskanego przy przestępczości gospodarczej),
- akcyzowej – 9 931 557 zł (udział ok. 19%),
- intelektualnej – 2 259 055 zł (udział ok. 4%).

Największy wzrost wartości mienia odzyskanego w porównaniu z rokiem 2009 w zakresie przestępczości gospodarczej zanotowano w następujących kategoriach przestępstw:

- akcyzowa (wzrost o ok. 222%) – z wartości 3 086 035 zł w roku 2009 do 9 931 557 zł w roku 2010,
- na szkodę Unii Europejskiej (wzrost o 140%) – z wartości 11 373 zł do 27 301 zł w roku 2010,
- przeciwko obrotowi gospodarczemu (wzrost o 35%) – z wartości 27 996 202 zł w roku 2009 do 37 704 383 zł w roku 2010.

Wykres 16.4 Mienie odzyskane i mienie zabezpieczone przez Policję w zakresie przestępczości gospodarczej w latach 2008–2010 (w zł)

Źródło: KGP

Straż Graniczna

W roku 2010 wartość strat Skarbu Państwa poniesionych w wyniku przestępstw stwierdzonych przez Straż Graniczną wyniosła 168 548 778zł, w tym wartość strat poniesionych w wyniku przestępczości ekonomicznej (akcyza, cło, VAT, pranie pieniędzy) wyniosła 167 604 876 zł, w wyniku przestępczości naruszającej prawa autorskie – 943 902 zł. W roku 2010 wartość mienia zabezpieczonego przez Straż Graniczną wyniosła 8 272 749 zł. Wartość mienia odzyskanego przez Straż Graniczną w roku 2010 wyniosła 24 651 073 zł.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

W roku 2010 wartość strat Skarbu Państwa poniesionych w wyniku przestępstw gospodarczych w sprawach prowadzonych przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego wyniosła 490 628 631 zł. W roku 2010 wartość mienia zabezpieczonego przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego wyniosła ok. 63 000 000 zł.

Żandarmeria Wojskowa

W sprawach karnych prowadzonych przez Żandarmerię Wojskową w roku 2010 ustalono kwotę 14 366 155 zł strat poniesionych przez Skarb Państwa oraz ujawniono kwotę 3 353 927 zł korzyści majątkowych uzyskanych przez sprawców.

Prokuratura Generalna

W roku 2010 łączna wartość faktycznie zabezpieczonego przez powszechne jednostki prokuratury mienia na poczet kar i środków karnych o charakterze majątkowym oraz roszczeń odszkodowawczych wyniosła 343 522 389 zł (o 0,7% mniej niż w 2009 roku).

Inicjatywy na rzecz pozbawiania przestępców mienia związanego z przestępstwem

Dalsze usprawnianie krajowego systemu odzyskiwania mienia pochodzącego z czynów przestępczych poprzez współdziałanie pełnomocników ustanowionych przez Ministra SWiA, Ministra Finansów oraz Prokuratora Generalnego, mających za zadanie zapewnienie skutecznego wypełniania czynności dotyczących wykrywania i identyfikacji nielegalnie uzyskanych korzyści i innego mienia pochodzącego z działalności przestępczej.

W ramach ww. działań opracowany został projekt ustawy o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, w której przewidziano zmiany mające na celu ułatwienie pozyskiwania informacji o składnikach majątkowych sprawców przestępstw w następujących ustawach:

- ustawie o Policji,
- Ordynacji podatkowej,
- Prawie bankowym,
- ustawie o kontroli skarbowej,
- ustawie o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników,
- ustawie o działalności ubezpieczeniowej,
- ustawie o obrocie instrumentami finansowymi,
- ustawie o funduszach inwestycyjnych.

W dniach 18–22 października 2010 roku odbyła się w Polsce wizyta ekspercka w ramach V rundy ewaluacji wzajemnych poświęconych przestępczości finansowej i dochodzeniu w sprawach finansowych. Zadaniem misji było zapoznanie się z krajowym systemem odzyskiwania mienia (zabezpieczanie, konfiskata, dochodzenia w sprawach finansowych, wykorzystywanie wywiadu finansowego, międzynarodowa pomoc prawna, współpraca z agencjami UE itd.), w tym także ze stanem implementacji unijnych aktów prawnych (w szczególności Decyzja 2008/845/WSiSW dotycząca współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem oraz Decyzja ramowa 2003/577/WSiSW sprawie wykonania postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych).

Po zakończeniu misji ewaluatorzy przygotowali raport końcowy, który zawiera rekomendacje dla Polski. Wskazano w nich luki w polskim systemie odzyskiwania mienia wraz z propozycją poprawy sytuacji. Raport ten został omówiony na posiedzeniu unijnej grupy roboczej GENVAL (Grupa Robocza ds. Ogólnych, w tym Oceny), a obecnie Polska ma 18 miesięcy na wprowadzenie zaproponowanych zmian.

Rekomendacje dotyczyły m.in. kwestii: usankcjonowania BOM w krajowym porządku prawnym, stworzenia programu specjalistycznych szkoleń ukierunkowanych na śledczych finansowych, udoskonalenia systemu gromadzenia i analizowania danych statystycznych, zwiększenia świadomości roli i możliwości współpracy z Europol i Eurojustem w przedmiotowym obszarze.

W dniach 20 – 21 października 2010 roku z inicjatywy resortu SWiA zorganizowano w Warszawie spotkanie robocze pt. „Doświadczenia w budowie krajowego systemu odzyskiwania mienia na tle rozwiązań europejskich”. W trakcie przedmiotowego przedsięwzięcia wskazano na konieczność podejmowania działań w ww. obszarze przez wszystkie podmioty zaangażowane w proces odzyskiwania mienia pochodzącego z czynów przestępczych. Zaznaczono, że zwiększenie skuteczności służb i instytucji uczestniczących w powyższym procesie jest ściśle skorelowane z potrzebą dokonania wielu zmian o charakterze prawno-organizacyjnym.

Wskazano na konieczność transpozycji na grunt krajowy nowoczesnych i skutecznych rozwiązań funkcjonujących w innych państwach UE, w szczególności w kontekście kompleksowego podejścia do zagadnienia przestępczości finansowej oraz stworzenia specjalnego funduszu zarządzającego składnikami majątkowymi pochodzącymi z czynów przestępczych i podlegających odzyskaniu. Wypracowywanie wspólnych standardów postępowania w zakresie kwestii związanych z odzyskiwaniem mienia oraz określenie możliwości dalszego zacieśniania na poziomie terenowym współpracy służb oraz podmiotów zaangażowanych w przedmiotowy obszar, stanowi jeden z priorytetów dalszych prac w ww. zakresie.

W ubiegłym roku Komenda Główna Policji kontynuowała lokalne doskonalenia zawodowe dla funkcjonariuszy komend wojewódzkich Policji/Komendy Stołecznej Policji – w 2010 roku przeszkolono ok. 700 funkcjonariuszy. Opracowany został program szkolenia specjalistycznego z zakresu tymczasowego zajęcia mienia ruchomego i zabezpieczenia mienia realizowany obecnie przez szkoły Policji w Katowicach, Legionowie i Pile oraz Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.

Od 2009 roku trwają warsztaty szkoleniowe w WSPol. w Szczytnie pn.: „Poprawa skuteczności odzyskiwania mienia pochodzącego z czynów przestępczych”. W roku 2010 przeszkolone zostały 124 osoby (prokuratorzy, funkcjonariusze ABW, SG, Służby Celnej, CBA, ŻW, pracownicy GIIF oraz izb skarbowych).

W KGP opracowano „Praktyczny przewodnik po ewidencjach i rejestrach zawierających informacje o składnikach majątkowych”, który został rozdystrybuowany wśród wszystkich służb i instytucji zaangażowanych w zagadnienie śledztw finansowych.

Straż Graniczna

W 2010 roku wdrażano koncepcję, która została zatwierdzona 11 września 2009 roku przez zastępcę komendanta głównego Straży Granicznej w dokumencie pt. „Prowadzenie czynności z zakresu ustalania składników majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł przez funkcjonariuszy Straży Granicznej”. Przedmiotowa koncepcja stanowi systemowe rozwiązanie w zakresie odpowiedniego gromadzenia i przygotowania materiału operacyjnego, który po skutecznej waloryzacji w materiał procesowy, wskazywał będzie na dowody czerpania przez figurantów/podejrzanych korzyści majątkowych z popełnianych przestępstw, znajdujących się w zakresie ustawowych zadań Straży Granicznej.

Obszary wymagające wzmocnienia

Konieczne jest usprawnienie krajowego systemu odzyskiwania mienia i prowadzenia śledztw finansowych m.in. przez:

- usprawnienie działalności Krajowego Biura do spraw Odzyskiwania Mienia poprzez stworzenie multidyscyplinarnej struktury wykorzystującej ekspertów z resortu spraw wewnętrznych i administracji (Policji, Straży Granicznej), prokuratury oraz resortu finansów (Wywiadu Skarbowego, Kontroli Skarbowej, Generalnego Inspektora Informacji Finansowej i Służby Celnej), którzy pełniliby rolę łączników między Krajowym Biurem do spraw Odzyskiwania Mienia a delegującymi ich służbami i instytucjami,
- w perspektywie kolejnych lat szczególnie istotne dla Polski jest wypracowanie mechanizmu efektywnego zarządzania zabezpieczonym mieniem, celem obniżenia kosztów i zwiększenia wpływów do Skarbu Państwa. Ściśle wiąże się z tym potrzeba stworzenia jednolitego systemu ewidencji zabezpieczonego mienia celem ustalenia jego wartości, ilości i rodzaju. Aby plany te mogły zostać zrealizowane, pierwszym krokiem jest dopracowanie podstaw prawnych, które znalazły odzwierciedlenie w projekcie ustawy o wymianie informacji kryminalnych z organami ścigania państw członkowskich UE. Obecnie projekt tej ustawy znajduje się na etapie prac legislacyjnych.

Rozdział 17

Zagrożenie ze strony destrukcyjnej działalności sekt

*(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji,
Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych MSWiA)*

W ustawodawstwie polskim nie istnieje legalna definicja sekty. Wynika to z faktu, że art. 53 Konstytucji RP gwarantuje wolność wyznania, co skutkuje brakiem rozróżnienia na wyznania legalne i nielegalne. Oznacza to m.in. prawo do tworzenia kościołów i innych związków wyznaniowych. Jednak zgodnie z treścią art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. z 2005 roku, nr 231 poz. 1965 z późn. zm.) działalność kościołów i innych związków wyznaniowych nie może naruszać przepisów ogólnie obowiązujących ustaw chroniących bezpieczeństwo publiczne, porządek, zdrowie lub moralność publiczną, władzę rodzicielską albo podstawowe prawa i wolności innych osób.

Sama działalność związków wyznaniowych zarówno zarejestrowanych, jak i niezarejestrowanych nie jest przedmiotem zainteresowania organów ścigania. Natomiast działania odpowiednich służb mogą mieć miejsce w przypadku pojawienia się informacji o łamaniu powszechnie obowiązującego prawa.

Działania sekt, w zależności od charakteru danej grupy, mogą wskazywać na popełnienie następujących czynów:

- spowodowanie uszczerbku na zdrowiu, rozstroju zdrowia lub naruszenie czynności organizmu — przestępstwo z art. 156 i kolejnych k.k.,
- przetrzymywanie człowieka bez jego zgody – przestępstwo z art. 189 k.k.,
- zmuszanie do określonego działania, zaniechania lub znoszenia przy zastosowaniu przemocy wobec osoby lub groźby bezprawnej – przestępstwo z art. 191 k.k.,
- ograniczanie w prawach wynikających z wolności sumienia i wyznania – przestępstwo z art. 194 k.k.,
- doprowadzenie do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej lub wykonania takiej czynności poprzez nadużycie stosunku zależności lub krytycznego położenia, w jakim pozostaje pokrzywdzony – przestępstwo z art. 199 k.k.,
- doprowadzenie do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej osoby poniżej 15. roku życia – przestępstwo z art. 200 § 1 k.k.,
- znęcanie się psychiczne lub fizyczne nad osobą małoletnią lub ze względu na stan psychiczny bądź fizyczny nieporadną – przestępstwo z art. 207 k.k.,
- uprowadzenie dziecka wbrew woli osób, pod których opieką lub nadzorem ono pozostaje – przestępstwo z art. 211 k.k.,
- doprowadzenie innej osoby w celu osiągnięcia korzyści majątkowej do niekorzystnego rozporządzenia mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd lub wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsięwziętego działania – przestępstwo z art. 286 k.k.

Charakterystyka zjawiska

Termin „sekta” w ujęciu potocznym charakteryzuje się pejoratywną konotacją oraz zabarwieniem emocjonalnym. Etymologicznie oznacza szkołę, grupę, naukę (łac. *secta* – kierunek, zasady, sposób życia, szkoła myślenia). Według Encyklopedii PWN „sekta” to grupa wyznaniowa, która oddzieliła się od danej religii, jest hermetycznie zamknięta przed innymi. Występuje w niej wyjątkowa rola przywódcy i agresywny prozelityzm, tj. dążenie do nawracania innych na swoją wiarę, do pozyskania zwolenników²⁴.

Dla chrześcijan podstawowym kryterium, dzięki któremu rozpoznają grupę jako sektę, jest głoszenie przez nią nauki niezgodnej z zasadami Kościoła. Biorąc pod uwagę sposób wyrażania ww. emocji, sekty zostały podzielone na trzy grupy:

- akceptujące – akceptują normy społeczne i nie chcą ich radykalnej zmiany. Dążą do zmiany świata przez samodoskonalenie siebie, doskonalenie innych członków społeczności zgodnie z własną ideologią,
- agresywne – cechują się wrogim nastawieniem do świata zewnętrznego,
- izolujące się – dążą do usunięcia się ze świata zewnętrznego, gdyż go nie cenią²⁵.

Sekty tworzą się pod przywództwem i wokół guru. Nie wszyscy członkowie grupy mają takie same prawa i utrzymują takie same stosunki z przywódcą. Adepti są podzieleni na świadomych manipulatorów oraz na nieświadomych manipulowanych. W grupie manipulowanych nie ma hierarchii, wszyscy posiadają identyczny status. Ponadto wyróżnia się osoby, które kierują i łączą z innymi za pośrednictwem tzw. przekaźnika. W tego typu grupie występuje brak przejawów jakichkolwiek indywidualnych odruchów.

W kontekście osób pełniących rolę manipulatorów należy wskazać, że tworzą oni piramidalne struktury. Od tych, którzy są na samym jej szczycie, wymaga się więcej, obdarza się ich również większym zaufaniem, co bezpośrednio wpływa na fakt, że jest ich zdecydowanie mniejsza liczba. W sektach o strukturze piramidy występuje hierarchia władzy, przywilejów oraz wiedzy. Awans trwa długo, a zdobytą pozycję można łatwo stracić. Tym samym wszystkie osoby pozostają w nieustającej zależności, muszą postępować według narzuconego schematu.

Należy wskazać, że istnieją również sekty o strukturze pajęczyny, czyli takie, w których występują połączone struktury piramidalne. Nowi członkowie mogą awansować w jednej z piramid, a w innej będą już degradowani. W takim systemie występuje ciągła zależność od hierarchii.

Inny model grupy przedstawia struktura gwiazdy, w której guru jest w centrum, a adepci tworzą obręcz. Informacje przepływają sprawnie pomiędzy zainteresowanymi, wszyscy mogą mieć bezpośredni kontakt z guru. Powyższy model może występować wyłącznie w małych grupach z uwagi na fakt, że w strukturach o większej liczbie wyznawców guru byłby narażony na bezpośredni osąd adeptów.

Ostatnią konstrukcją, którą można zaobserwować w tego typu relacjach, jest struktura o charakterze kulistym, w której nie ma bezpośredniego przewodnictwa i hierarchizacji. Taki model może uniemożliwiać skuteczną kontrolę i doprowadzić do niestałości organizacji. Konstrukcja kulista jest zatem traktowana jako tymczasowy etap, bardziej złożonej, piramidalnej struktury²⁶.

²⁴Ks. D. Sikorski, ks. S. Bukalski, *Sekty - destrukcyjne grupy kulturowe*, Lublin 2004, s. 10-11.

²⁵J. M. Yinger (w): M. Libiszowska – Żółtkowska, *Nowe Ruchy Religijne w zwierciadle socjologii*, Lublin 2001, s. 30-31.

²⁶J.M. Abgrall, *Sekty, manipulacja psychologiczna*, Gdańsk 2005, s. 77-81.

Grupy psychomanipulacyjne oraz sekty powstałe na fundamencie chrześcijańskim stały się alternatywą dla istniejących religii oraz kultur i próbują odpowiedzieć na pytania związane z eschatologią i transcendencją²⁷. Charakteryzują się one przede wszystkim:

- odrzucaniem dialogu ekumenicznego,
- głoszeniem możliwości zbawienia tylko członków danej struktury,
- odrzucaniem wiary w Jezusa oraz w Trójcę Świętą,
- interpretowaniem Biblii na podstawie jej części lub jakichś niewyjaśnionych, dodatkowych objawień²⁸.

W istocie wszystkie ww. grupy zaspokajają wyłącznie możliwość doświadczenia wewnętrznej wolności poprzez operowanie emocjami, uczuciami, uciskiem, płaczem, zjawiskami pozazmysłowymi, radością, uzdrowieniami, prorocत्वami, a także transem. Należy podkreślić, że nie proponują właściwie żadnej wiary²⁹.

Podjęwane działania prewencyjne

Dotychczasowy stan prawny, wynikający z ustawy o wolności sumienia i wyznania, praktycznie nie stwarza organom państwowym podstawy prawnej do kontroli działalności powyższych ruchów. Należy zauważyć, że wizerunek sekt w Polsce jest kreowany w dużej mierze przez środki masowego przekazu i brakuje dostatecznych i rzetelnych badań dotyczących społecznego zagrożenia ze strony tych grup. Zjawisko sekt i nowych ruchów religijnych jest wieloaspektowe i nie można jednoznacznie przyjąć założenia, że wszystkie tego typu struktury stwarzają zagrożenie społeczne.

Mając na uwadze powyższe, Policja nie ma podstaw prawnych, aby objąć przedmiotem swojego zainteresowania funkcjonowanie grup religijnych do momentu, gdy wystąpi uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nie przestępstwa. Jeśli nastąpi złamanie prawa przez dany ruch, stowarzyszenie, organizację czy też grupę psychomanipulacyjną, dopiero wówczas mogą zostać podjęte stosowne działania odpowiednich służb. Policja w ramach obowiązującego prawa może zapobiegać przypadkom szkodliwej społecznie działalności sekt jedynie poprzez rzetelne i odpowiedzialne informowanie o istocie funkcjonowania, werbowania potencjalnych wyznawców oraz fundamentalizmie doktrynalnym nowych grup religijnych. Rola Policji w tym obszarze jest szczególna, a czynności służbowe podejmowane są na zasadach ogólnych i mają na celu tylko i wyłącznie ochronę porządku prawnego, a także zapewnienie poczucia bezpieczeństwa publicznego, a nie dotyczą samego faktu istnienia danej grupy.

Należy podkreślić, że powszechnie obowiązujące przepisy prawa nie przewidują dla ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych funkcji kontrolnych czy nadzorczych nad działalnością kościołów i związków wyznaniowych. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, kierując działem administracji rządowej, wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne wykonuje działania o charakterze administracyjnym z zakresu stosunków państwo – wspólnoty religijne, wynikające z zapisów Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie w dniu 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. nr 51, poz. 318), partykularnych ustaw regulujących stosunki państwa z 15 kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. z 2005 r. nr 231, poz. 1965, z późn. zm.).

W szczególności Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi rejestr kościołów i innych związków wyznaniowych.

²⁷ Ks. D. Sikorski, ks. S. Bukalski, *Sekty – destrukcyjne grupy kulturowe...*, op. cit., s. 11.

²⁸ Ks. B. Ferdek, *Sekty i nowe ruchy religijne*, Wrocław, 1998, s.31.

²⁹ G. Rowiński, *Socjologiczno- psychologiczna analiza grup wyznaniowych i subkultur w Polsce*, Warszawa 2004, s. 109.

Zgodnie z art. 25 ust. 3 Konstytucji RP „stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie”. Art. 9 ust. 1 cytowanej ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania stanowi, że „w Rzeczypospolitej Polskiej stosunek państwa do wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych opiera się na poszanowaniu wolności sumienia i wyznania”, a w ust. 2 pkt 2 za jedną z gwarancji „wolności sumienia i wyznania w stosunkach państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi” uznano „swobodę wypełniania przez kościoły i inne związki wyznaniowe funkcji religijnych”. Ponadto zgodnie z art. 11 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania „Kościoły i inne związki wyznaniowe są niezależne od państwa przy wykonywaniu swoich funkcji religijnych”. Wynika z tego, że religijna (wyznaniowa) działalność kościołów i innych związków wyznaniowych nie podlega nadzorowi państwowemu.

Zgodnie z art. 14 ust. 4 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli odrębna ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa nie stanowią inaczej, przed objęciem stanowisk przez cudzoziemca w kierowniczych organach wykonawczych wspólnot religijnych jako całości jak i ich jednostek organizacyjnych władze kościoła lub innego związku wyznaniowego powinny się upewnić, czy Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nie wyraża wobec tego zastrzeżeń, podając ich imiona i nazwiska, obywatelstwo i miejsce zamieszkania.

Celowe zatem wydaje się kontynuowanie praktyki, zgodnie z którą Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji zwraca się do Szefa ABW o udzielenie informacji, czy w ocenie ww. służby istnieją okoliczności przemawiające za wyrażeniem zastrzeżeń co do powołania tych osób na kierownicze stanowiska organów wykonawczych wspólnot religijnych lub ich jednostek organizacyjnych.

Ponadto, zgodnie z art. 33 ust. 3 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli wniosek o wpis do rejestru kościołów i związków wyznaniowych zawiera postanowienia pozostające w sprzeczności z przepisami ustaw chroniącymi bezpieczeństwo i porządek publiczny, zdrowie, moralność publiczną, władzę rodzicielską albo podstawowe prawa i wolności innych osób, organ rejestrowy (Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji) wydaje decyzję o odmowie wpisu do rejestru.

Na dzień 1 marca 2011 r. 172 wspólnoty religijne posiadają uregulowane stosunki z Państwem:

- stosunki między państwem a Kościołem katolickim określa umowa międzynarodowa ze Stolicą Apostolską oraz ustawy, a zwłaszcza ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 14 wspólnot religijnych działa na podstawie partykularnych ustaw o stosunku państwa do kościoła i innego związku wyznaniowego;
- 157 kościołów i innych związków wyznaniowych na mocy decyzji administracyjnej wpisano do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych, zwanego w dalszej części „rejestrem”, na podstawie ustawy. Do rejestru od początku jego istnienia wpisano ogółem 171 wspólnot religijnych, w tym w roku 2010 – 2.

Specjaliści z zakresu prewencji kryminalnej w jednostkach terenowych Policji nawiązują współpracę z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problematyką funkcjonowania sekt. Prowadzą działalność edukacyjno-prewencyjną w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Celem ww. przedsięwzięć jest wyrabianie u młodzieży postaw tolerancji, szacunku wobec odmiennych wyznań, wzorów zachowań pożądanych ze społecznego punktu widzenia oraz rozpoznawanie zagrożeń ze strony grup psychomanipulacyjnych i umiejętności obrony przed ich szkodliwym oddziaływaniem.

Funkcjonariusze Policji zajmujący się prewencją kryminalną podczas tego typu spotkań poruszają tematy związane z działaniem ruchów religijnych poprzez wykorzystywanie formy wykładów, pogadanek, dyskusji dotyczących wybranych problemów. Ponadto stosują metody aktywizujące, np. rysunek lub psychodramę.

Nieodzownym elementem przy omawianiu powyższych kwestii jest także zaprezentowanie swoistego spotkania ze „świadkiem”, tzn. osobą, która doświadczyła kontaktów z sektami, poznała ich działanie i po wyzwoleniu się spod ich wpływu jest w stanie przekazać swoje doświadczenie innym. Zajęcia takie prowadzą do usystematyzowania, poszerzenia i ugruntowania informacji o szkodliwości działań sekt oraz dostarczają kryteria do ich krytycznej oceny. W czasie takich spotkań młodzież poznaje adekwatne formy zachowań, a nieraz także i nawyki unikania sytuacji nacisku ze strony osób zaangażowanych w działalność grup psychomanipulacyjnych.

Z informacji uzyskanych przez Komendę Główną Policji można wywnioskować, że problem działalności sekt nie jest odczuwany jako szczególnie zagrażający porządkowi prawnemu. Należy jednakże stwierdzić, że Policja na bieżąco monitoruje kwestie związane z przeciwdziałaniem funkcjonowania tego typu struktur.

Komenda Główna Policji prowadzi współpracę z Dominikańskimi Ośrodkami Informacji o Nowych Ruchach Religijnych i Sektach, które pomagają osobom pokrzywdzonym, jak również członkom ich rodzin, w wyniku destrukcyjnej działalności grup psychomanipulacyjnych.

Obszary wymagające wzmocnienia w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania zagrożeniom ze strony destrukcyjnej działalności sekt

Należy rozważyć wprowadzenie do programów szkoleniowych Policji, ABW oraz prokuratorów i sędziów zagadnień związanych z poszerzaniem i doskonaleniem wiedzy w tym zakresie.

Ponadto należy wskazać, że niepokojące wydaje się występowanie ww. zjawiska w szczególności w kontekście dokonywania zmian w sferze poznawczo-emocjonalnej człowieka. Przedmiotowe zagadnienie wymaga podjęcia odpowiednich działań zmierzających do prawnego ograniczenia tego typu możliwości.

Jednocześnie należy kontynuować czynności o charakterze profilaktycznym, realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami zajmującymi się grupami psychomanipulacyjnymi, jak również placówkami oświatowymi.

Rozdział 18

Bezpieczeństwo powszechne

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Straży Pożarnej, Komendy Głównej Policji, Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Mazurskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Mazurskiej Służby Ratowniczej, Wyższego Urzędu Górniczego)

18.1. Ochrona przeciwpożarowa

Wyróżnia się następujące podstawowe zagrożenia dla bezpieczeństwa powszechnego:

- pożarowo-wybuchowe,
- związane z istnieniem zakładów przemysłowych użytkujących substancje niebezpieczne w ilościach mogących być przyczyną poważnej awarii przemysłowej, o katastroficznych skutkach dla ludzi lub środowiska,
- w transporcie drogowym i kolejowym substancji niebezpiecznych,
- powodziowe oraz związane z istnieniem budowli hydrotechnicznych,
- techniczno-budowlane.

18.1.1 Zagrożenie pożarowo-wybuchowe

Budynki mieszkalne

W Polsce co roku w mieszkaniach i budynkach mieszkalnych powstaje kilkadziesiąt tysięcy pożarów, a statystyki śmiertelnych wypadków wskazują, że rocznie w tego typu pożarach ginie średnio około 400 osób. Zagrożenie w tej grupie obiektów związane jest głównie z niezachowaniem ostrożności w posługiwaniu się otwartym ogniem oraz niewłaściwą eksploatacją urządzeń i instalacji technicznych, w tym elektrycznych, grzewczych i wentylacyjnych.

Ocena stanu bezpieczeństwa pożarowego dotyczy w takich przypadkach również przygotowania tych obiektów do prowadzenia ewakuacji oraz działań ratowniczych. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w tej grupie obiektów dotyczą zapewnienia warunków bezpiecznej ewakuacji oraz okresowych badań instalacji użytkowych. Aby zapobiec nieprawidłowościom, intensyfikowane są działania mające na celu ograniczenie liczby osób poszkodowanych w pożarach, m.in. przez prowadzenie kampanii edukacyjnych o zasadach bezpiecznych zachowań, przy wykorzystaniu m.in. stron internetowych i środków masowego przekazu, mających na celu podniesienie świadomości ludzi na temat zagrożenia pożarowego w domach i mieszkaniach. Coraz bardziej w Polsce popularne staje się wyposażanie domów w autonomiczne czujki dymu i czujniki tlenu węgla.

Obiekty użyteczności publicznej, produkcyjne i magazynowe

W obiektach użyteczności publicznej względy bezpieczeństwa dużych grup ludzi, a w obiektach produkcyjnych i magazynowych ich gospodarcze znaczenie oraz duże potencjalne zagrożenie pożarowe wynikające z używania materiałów niebezpiecznych i urządzeń technicznych sprawiają, że pomimo stosunkowo niewielkiej liczby notowanych w tych przypadkach

pożarów systemy bezpieczeństwa pożarowego są najbardziej rozpowszechnione (dotyczy to również najnowocześniejszych systemów sygnalizacyjno-alarmowych i gaśniczych).

Przesłanką uzasadniającą objęcie tych grup obiektów szczególnym nadzorem prewencyjnym jest wysokość strat pożarowych. Przy ilościowym udziale ok. 6% ogółu pożarów, pożary obiektów użyteczności publicznej, produkcyjnych i magazynowych powodują powstanie ponad 40% ogółu strat ogniowych. Ponadto z zagrożeniem pożarowym w tej grupie obiektów bardzo często wiąże się zagrożenie chemiczno-ekologiczne.

Obiekty wielkokubaturowe

Z punktu widzenia zagrożenia dla dużych grup ludzi szczególnym nadzorem są objęte tzw. obiekty wielkokubaturowe, a zwłaszcza duże centra handlowe i hipermarkety, które w okresach zwiększonego ruchu mogą gromadzić nawet kilkanaście tysięcy osób. Przyjęcie prawidłowych założeń w zakresie bezpieczeństwa pożarowego obiektów tego typu, w tym m.in. instalacji urządzeń przeciwpożarowych, zaopatrzenia wodnego i wyznaczania dróg pożarowych, może wydatnie przyczynić się do ograniczenia strat podczas ewentualnego pożaru, a także usprawnić ewakuację. Zagrożenia dotyczą także dużych kompleksów administracyjno - biurowych, miejsc zgromadzeń dużych grup ludzi, tj. kin, teatrów, sal sportowo - widowiskowych, stadionów itp.

Budynki wysokie

Ze względu na swoją specyfikę i dużą liczbę zgrupowanych ludzi szczególnym nadzorem objęte są budynki wysokie (tj. liczące powyżej 25 m do 55 m wysokości lub powyżej 9 kondygnacji w przypadku budynków mieszkalnych) oraz wysokościowe (tj. liczące powyżej 55 m).

Zdecydowaną większość wśród budynków wysokich stanowią obiekty mieszkalne – ponad 10 tys., pozostałe to budynki użyteczności publicznej (administracyjno-biurowe) – ponad 500 oraz zamieszkania zbiorowego – ponad 150. Budynki te zlokalizowane są przede wszystkim w dużych miastach.

Obiekty zamieszkania zbiorowego

Analizując sytuację w grupie obiektów zamieszkania zbiorowego (bardzo istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa pożarowego – m.in. hotele, domy pomocy społecznej, domy dziecka), należy stwierdzić, że liczba przypadków śmiertelnych jest stosunkowo niewielka i waha się od jednej do kilku rocznie. Nie bez znaczenia jest fakt, że obiekty tej kategorii znajdują się pod stałym nadzorem służb kontrolno-rozpoznawczych Państwowej Straży Pożarnej.

Lasy

Zagrożenie pożarowe w polskich lasach jest wysokie. Najbardziej narażone na powstawanie pożarów są drzewostany iglaste, zwłaszcza sosnowe, które dominują na ponad 3/4 powierzchni lasów kraju. Skala zagrożenia pożarowego lasów jest zmienna w ciągu roku i można traktować ją jako pochodną zmian pogodowych oraz intensywności ruchu turystycznego i prac leśnych. Największe zagrożenie występuje wiosną i latem, przy braku opadów atmosferycznych. Obszary leśne o największym zagrożeniu pożarowym znajdują się wzdłuż szlaków komunikacyjnych oraz w pobliżu obiektów infrastruktury turystycznej. Szczególne zagrożenie stanowią tzw. przestrzenne pożary obszarów leśnych. Rejonami o najwyższym stopniu zagrożenia pożarowego są lasy w województwach: lubuskim, dolnośląskim, zachodniopomorskim, śląskim oraz mazowieckim.

Obiekty rolnicze

W przypadku pożarów w obiektach rolniczych wpływ na rozmiary zagrożenia pożarowego ma specyfika produkcji rolniczej, związana z użytkowaniem dużych ilości materiałów łatwopalnych.

Praktyka wskazuje, że w przypadku pożaru takich substancji ogień szybko się rozprzestrzenia i jest trudny do ugaszenia. W związku z tym często straty pożarowe przybierają charakter szkody całkowitej (czyli takiej, kiedy naprawa/odbudowa jest ekonomicznie nieuzasadniona). Oprócz występowania materiałów podatnych na zapalenie czynnikami sprzyjającymi powstawaniu zarzewi ognia na terenach wiejskich jest relatywnie niska kultura w zakresie bezpieczeństwa, objawiająca się m.in. stosowaniem niesprawnych technicznie instalacji i urządzeń oraz pojazdów mechanicznych, a także nieprzestrzeganiem zasad bezpiecznego obchodzenia się z otwartym ogniem (wypalanie traw). Ponadto specyfika infrastrukturalna terenów wiejskich oraz wspomniane powyżej właściwości materiałów używanych w produkcji rolnej sprawiają, że w tej grupie obiektów, częściej niż w innych, dochodzi do pożarów wywołanych na skutek wylądowania atmosferycznego oraz samozapalenia biologicznego lub chemicznego.

Zagrożenia związane z istnieniem zakładów przemysłowych użytkujących substancje niebezpieczne

Według danych zawartych w katalogu zagrożeń Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, na koniec 2010 roku w Polsce zlokalizowanych było 362 zakłady przemysłowe, w których istnieje możliwość wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze względu na ilość przechowywanych materiałów niebezpiecznych. Zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w największym stopniu występuje w południowej części kraju – w województwach śląskim oraz dolnośląskim, oraz wzdłuż dorzecza Wisły, co pozostaje w ścisłym związku ze stopniem uprzemysłowienia tych obszarów.

W dziedzinie zagrożeń niebezpiecznymi substancjami chemicznymi istotne są również tzw. zakłady stwarzające zagrożenie poza swoim terenem. Według danych zawartych w katalogu zagrożeń Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, na koniec 2010 roku w Polsce zlokalizowanych było 1196 takich zakładów. Wśród nich dominują zakłady z branży chemicznej, petrochemicznej, hutniczej, spożywczej oraz komunalnej.

Zagrożenia występują także podczas transportu substancji niebezpiecznych do i z tych zakładów.

Zagrożenia w transporcie drogowym i kolejowym

Wypadki i katastrofy komunikacyjne stanowią najliczniejszą grupę zdarzeń innych niż pożary, w których neutralizacji udział biorą jednostki straży pożarnych oraz pozostałe służby ratownicze (przeciętnie ponad 30%). Średnio w ok. 4 – 5% przypadków zdarzeń drogowych dochodzi do powstania zagrożenia chemicznego lub ekologicznego, które ma związek z przewożeniem przez pojazd uczestniczący w kolizji drogowej substancji niebezpiecznych dla środowiska naturalnego (ludzi, zwierząt, roślin). Dotychczas zarejestrowane na drogach i szlakach kolejowych zdarzenia z udziałem substancji niebezpiecznych niezwykle rzadko przekraczały umowne rozmiary wypadku, którego następstwami są jednostkowe zagrożenia dla życia, mienia lub skażenie środowiska, występujące na niewielkim obszarze lub ograniczone do jednego obiektu (budowli). Mimo to przyjmuje się, że potencjalne zagrożenie w tym zakresie nie będzie malało.

Niedostateczny rozwój sieci drogowej sprawia, że bardzo często transport towarów niebezpiecznych odbywa się trasami przebiegającymi w pobliżu dużych skupisk ludzkich, w tym niejednokrotnie przez centra miast. Dotyczy to zarówno transportu samochodowego, jak i kolejowego. Problem ten dotyczy większości dużych polskich miast.

W ostatnich latach obserwuje się w Polsce systematyczny spadek ilości towarów przewożonych koleją. Jednak potencjalne zagrożenie, związane z przewożeniem towarów niebezpiecznych transportem kolejowym, nie maleje.

Zagrożenia powodziowe

W Polsce corocznie rejestruje się kilka tysięcy zdarzeń związanych z przybojem wody w rzekach. Analizując dane m.in. Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej można zauważyć, że w ujęciu ilościowym zagrożenie powodziowe jest największe na terenach przygranicznych Polski południowej i południowo-wschodniej. Szczególne zagrożenie stwarzają rzeki znajdujące się w dorzeczu Odry, Wisły, Sanu i Bugu. Nasilenie w ostatnich latach niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, w tym intensywnych opadów deszczu, powoduje gwałtowne przybory wód, szczególnie w górskich odcinkach wspomnianych rzek.

W czasie powodzi w 2010 roku suma opadów dobowych na południu kraju była równa średniej dwumiesięcznej. Powódź ta miała katastrofalne skutki dla wielu obszarów, szczególnie w dorzeczu Wisły. Poziom wody przekroczył w wielu miejscach poziom notowany podczas powodzi z 1997 roku, a kulminacja fali wezbraniowej była największa od 160 lat. Gwałtowne i intensywne opady na tym samym obszarze wywołały drugą falę powodziową. Zanotowano nowe zjawisko przejścia fali powodziowej przez te same obszary kilkakrotnie z zalaniem ich w niewielkich odstępach czasu. Największe zagrożenie występowało w województwach: małopolskim, świętokrzyskim, podkarpackim, lubelskim i mazowieckim oraz śląskim. Woda zalała ok. 554 tys. hektarów w 2157 miejscowościach. Wezbrane wody zalały m.in. Sandomierz, Czechowice-Dziedzice, Chełm Śląski, Oświęcim, Tarnobrzeg, Szczurową, Szczucin oraz gminy Wilków, Janowiec i Świniary. Ewakuowano ponad 30 000 osób. Według danych Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, który dokonał przeglądu uszkodzonych po powodzi obiektów, uszkodzeniu uległo prawie 19 tys. budynków, spośród których 1264 uległo zniszczeniu uzasadniającemu konieczność rozbiórki, 5186 wymagało odbudowy bądź remontu, a 12 148 było uszkodzonych w stopniu umożliwiającym remont w późniejszym terminie. Zniszczeniu lub uszkodzeniu uległo również 825 km dróg, 15,2 km torów kolejowych, 587 drogowych obiektów inżynierskich, takich jak mosty, tunele, przepusty, konstrukcje oporowe, oraz 751 km wałów przeciwpowodziowych.

Na skutek intensywnych opadów deszczu doszło również do osunięć ziemi. W wyniku osuwisk zostało uszkodzonych lub zniszczonych 2158 budynków, w województwach: małopolskim – 1431, podkarpackim – 658, śląskim – 68 oraz świętokrzyskim – 1.

Zagrożenie powodziowe związane jest także z tworzeniem się zatorów lodowych w okresach topnienia lodów, szczególnie jest to niebezpieczne na dużych rzekach z zaporami i licznymi mostami.

Katastrofy techniczno-budowlane

Corocznie dochodzi w Polsce do ok. 1000 miejscowych zagrożeń związanych z wypadkami budowlanymi, w 2010 roku było ich aż 1710.

Podobnie jak w przypadku zagrożenia pożarowego szczególne zagrożenia dla ludności związane z katastrofami budowlanymi będą występowały w obiektach o dużej kubaturze. Tak

samo w centrum zainteresowania ze względu na możliwość powstania katastrofy budowlanej znajdują się obiekty związane z ochroną dóbr kultury, mosty, wiadukty, stadiony oraz budowle hydrotechniczne itp.

W związku z rozwojem infrastruktury sportowej, w tym stadionów i hal sportowych, m.in. na potrzeby organizacji przez Polskę Mistrzostw Europy w piłce nożnej EURO 2012, należy mieć na uwadze zagrożenia związane m.in. z możliwością zawalenia się elementów konstrukcji stadionów na skutek zgromadzenia dużej liczby osób, obniżenia parametrów eksploatacyjnych konstrukcji elementów, drgań wywołanych przez kibiców, niebezpiecznych zachowań kibiców, jak również mogących być wtórnym efektem innych kataklizmów, np. katastrofy górniczej (obszar śląski) lub powstałych na skutek błędów konstrukcyjnych.

Ratownictwo górskie

Do miejsc zagrożonych wypadkami zakwalifikowanych przez społeczne organizacje ratownicze należą góry (jako specyficzne ukształtowanie terenu) bądź tereny, które stwarzają zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego osób przebywających na tym obszarze (np. jaskinie, skałki). Zagrożeniami w górach są także: upadek z wysokości, uderzenie spadającym kamieniem lub lodem, upadek, zasypanie lawiną, porażenie piorunem, wychłodzenie, wyczerpanie, zablądzenie, utknięcie (niemożność poruszania się), złamania lub skręcenia kończyn. Zagrożenia te są powodowane nie tylko ukształtowaniem terenu, ale w równym stopniu innymi czynnikami, do których należą: warunki atmosferyczne, dostępność terenu, liczba użytkowników tego samego terenu, nieodpowiednie kwalifikacje i umiejętności ludzkie (a często przecenianie swoich umiejętności). Ważnym czynnikiem potęgującym ryzyko zagrożenia jest niestosowanie się do zaleceń ratowników oraz oznaczeń terenu, łamanie regulaminów i zasad bezpiecznego korzystania ze środowiska naturalnego.

Innego rodzaju zagrożenia występują na terenach narciarskich. W tym przypadku rodzaj i ryzyko wystąpienia zagrożenia uzależnione jest w dużej mierze od zarządców terenów, którzy dbając o bezpieczeństwo użytkowników terenu, stosują się w różnym stopniu do przepisów i zaleceń ratowniczych służb ochotniczych.

Ratownictwo wodne

Rodzaje zagrożeń osób przebywających na akwenach uzależnione są przede wszystkim od pory roku i od lokalnych uwarunkowań poszczególnych zbiorników.

W okresie wiosna–jesień, co ma związek z trwającym sezonem żeglarskim, wypadki dotyczą głównie utonięć oraz wychłodzenia organizmu z racji wywrotek lub wypadnięcia z jednostek pływających. Latem, szczególnie w wakacje, duża liczba osób uprawia sporty wodne i rekreację nad wodami, co w konsekwencji determinuje większą liczbę utonięć.

Bardzo duży procent wypadków śmiertelnych odnotowywany jest na tzw. dzikich bądź niestrzeżonych kąpieliskach, często pod wpływem alkoholu lub środków odurzających. W czasie zimy zagrożone są osoby uprawiające rekreację i sporty lodowe, a także wędkarze. Szczególnym rodzajem zagrożeń może być niewłaściwe zabezpieczanie imprez sportowych i rekreacyjnych organizowanych na akwenach.

Wypadki w kopalniach

Do najtrudniejszych wyzwań związanych z funkcjonowaniem kopalni zaliczyć należy bezpieczeństwo pracy i ochrona zdrowia górników, optymalne zagospodarowanie złóż kopalni, ograniczenie uciążliwości oddziaływania górnictwa na ludzi i środowisko.

Skala zagrożenia

Ochrona przeciwpożarowa

Wobec obserwowanych w Europie na przestrzeni ostatnich lat zmian klimatycznych należy oczekiwać związanych z nimi niekorzystnych zdarzeń, takich jak długotrwałe susze, huraganowe wiatry, powodzie i lokalne podtopienia. Na zmiany klimatyczne, które wywołują nowe zjawiska pogodowe, wskazują wszystkie służby zawodowe i ochotnicze powołane do ratowania życia i zdrowia ludzkiego, jako nowy rodzaj zagrożenia.

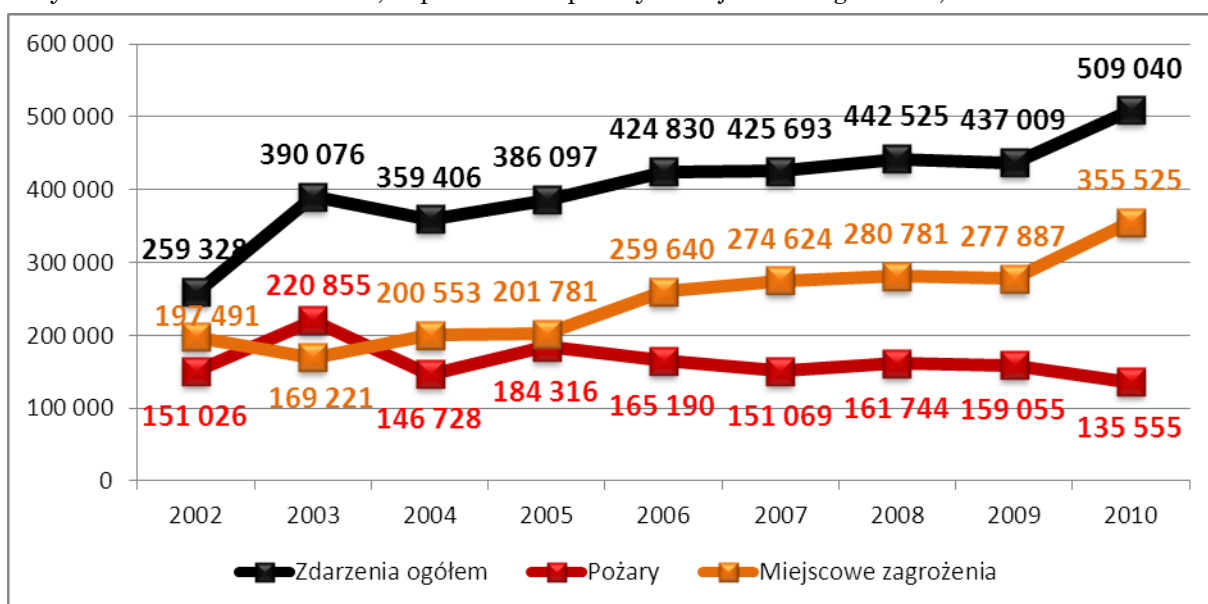
W 2010 roku jednostki ochrony przeciwpożarowej interweniowały podczas 509 040 zdarzeń, co stanowi wzrost w stosunku do roku ubiegłego o około 50 tys. zdarzeń (16%).

Zdarzenia dzieli się na: pożary i tzw. miejscowe zagrożenia (wśród których wyróżniamy: zdarzenia komunikacyjne, klęski żywiołowe – powodzie, zatory lodowe, huragany, a także katastrofy techniczne, chemiczne i ekologiczne).

Proporcje pomiędzy liczbą pożarów i miejscowych zagrożeń od kilku lat pozostają na zbliżonym poziomie. W roku 2010 w ogólnej liczbie zdarzeń pożary stanowiły 26,6%.

Jednocześnie liczba pożarów w roku 2010 stanowiła 85,2% liczby pożarów zanotowanych w roku 2009, a liczba zdarzeń miejscowych była większa w stosunku do roku poprzedniego.

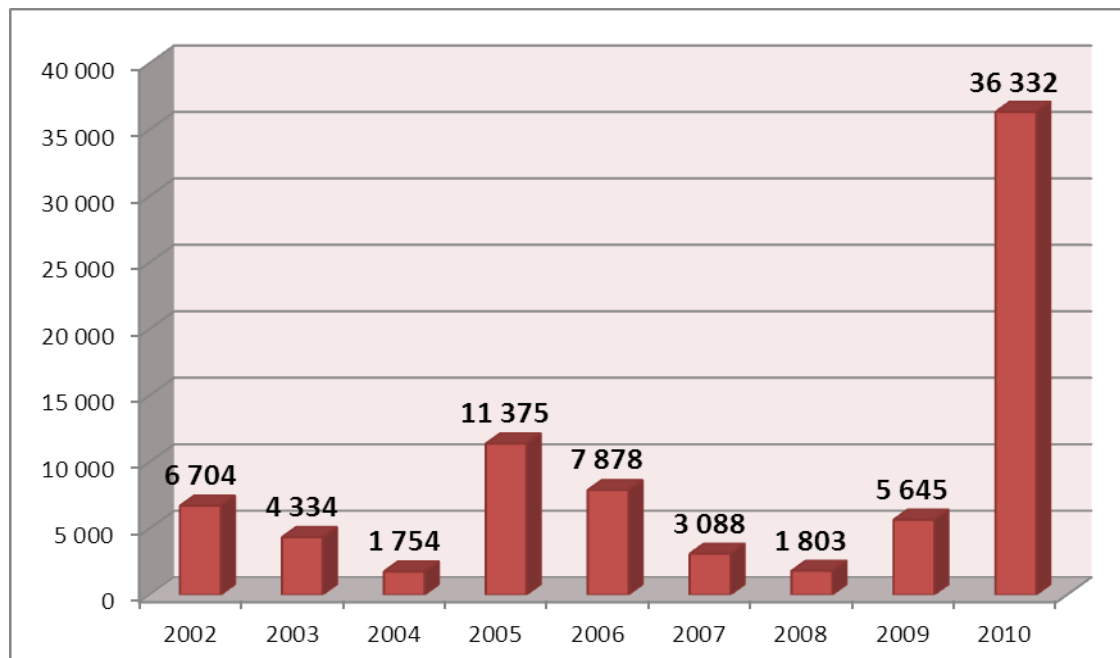
Wykres 18.1 Liczba zdarzeń, w podziale na pożary i miejscowe zagrożenia, w latach 2002–2010

Źródło: KG PSP

Gwałtowny wzrost liczby zagrożeń miejscowych w 2010 roku w stosunku do roku 2009 (z 277 887 do 355 525, czyli o 28%) tłumaczyć należy dużym wzrostem liczby zagrożeń spowodowanych powodzią (przybory wód). Liczba tego typu zagrożeń miejscowych wzrosła ponad sześciokrotnie (o 644%).

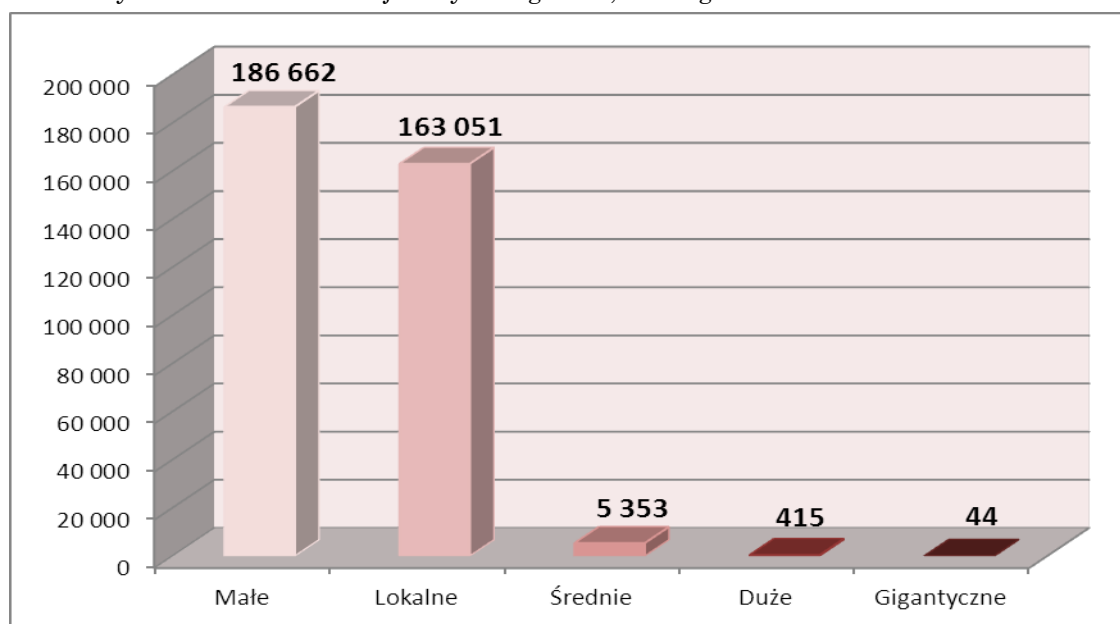
Wykres 18.2 Liczba zagrożeń miejscowych – przybory wody w latach 2002–2010

Źródło: KG PSP

W 2010 roku najczęściej zanotowano miejscowych zagrożeń, które oceniono jako małe i lokalne (odpowiednio: 186 662 i 163 051). Pozostałe zagrożenia oceniane jako średnie, duże i gigantyczne stanowiły łącznie 1,6% wszystkich odnotowanych miejscowych zagrożeń.

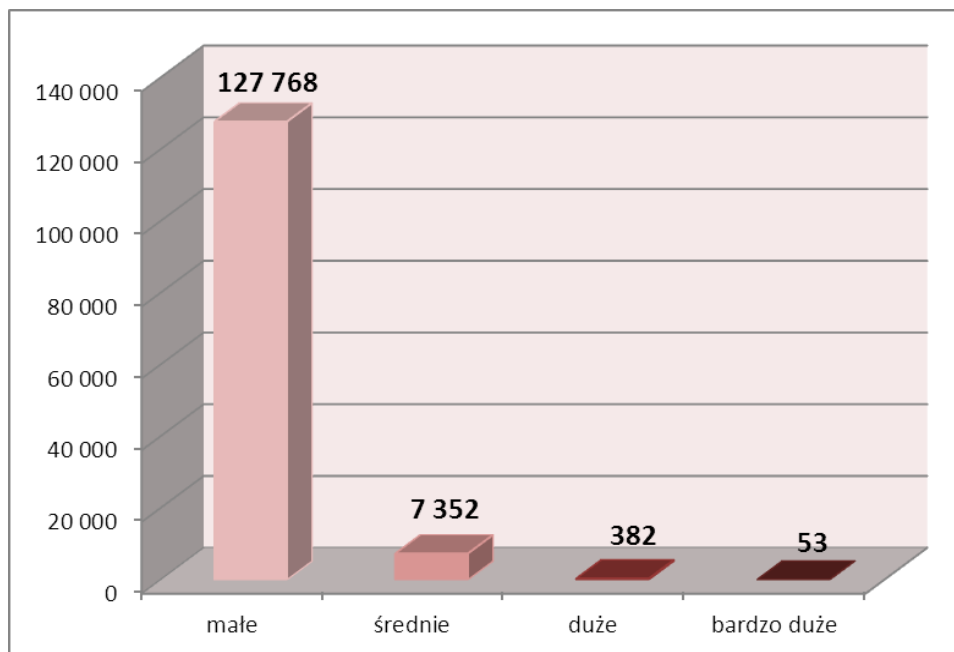
Wykres 18.3 Liczba miejscowych zagrożeń, według ich rozmiarów w roku 2010

Źródło: KG PSP

W 2010 roku najczęściej zanotowano pożarów, których rozmiary oceniono jako małe (127 768). Pozostałe pożary oceniane jako średnie, duże i bardzo duże stanowiły łącznie 6% wszystkich odnotowanych pożarów.

Wykres 18.4 Liczba pożarów według ich rozmiarów w 2010 roku

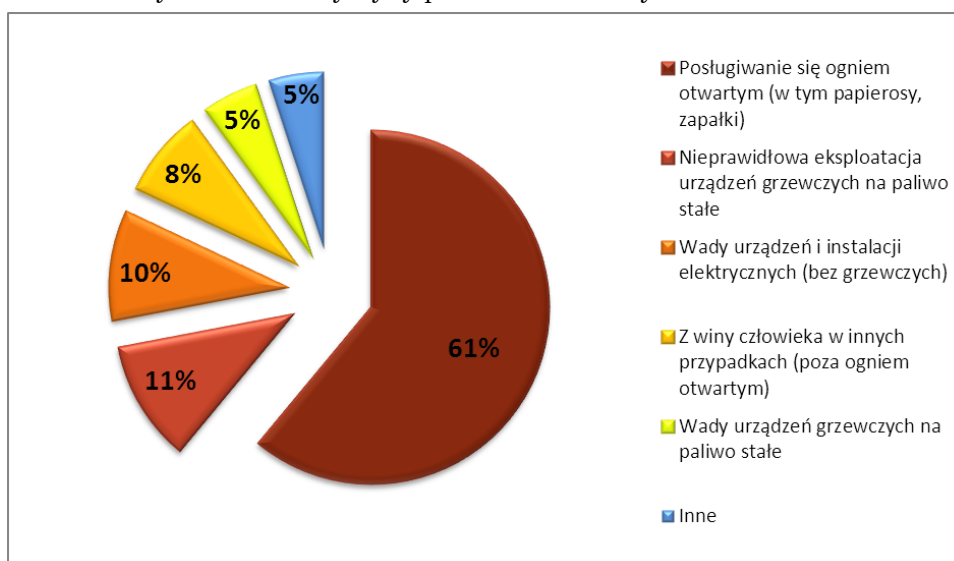
Źródło: KG PSP

Znaczna liczba pożarów ma miejsce w obiektach mieszkalnych, w uprawach i budynkach rolniczych oraz w lasach. Charakterystyczną cechą zagrożeń pożarowych jest ich sezonowość, a zauważalnym ich skutkiem są straty materialne oraz obrażenia ludzi i zwierząt.

Główną przyczyną pożarów jest nieostrożność człowieka w posługiwaniu się otwartym ogniem (stanowi to ponad połowę przypadków).

Najczęściej pożary są spowodowane umyślnymi podpaleniami, nieostrożnością przy posługiwaniu się otwartym ogniem, wadami urządzeń i instalacji elektrycznych oraz wadami i nieprawidłową eksploatacją urządzeń grzewczych.

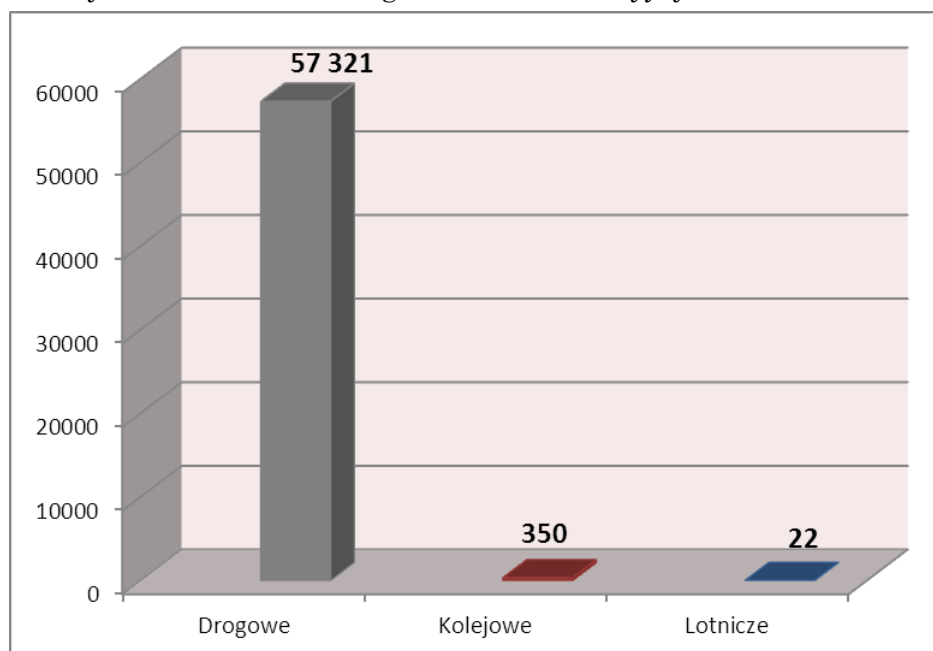
Wykres 18.5 Przyczyny pożarów zaistniałych w 2010 roku

Źródło: KG PSP

Liczba zagrożeń komunikacyjnych odnotowanych w 2010 roku była porównywalna z rokiem poprzednim. W roku 2009 było ich łącznie 59 526, natomiast w 2010 – 57 693 (czyli o 3,1% mniej). Wśród odnotowywanych zagrożeń komunikacyjnych najczęściej jest zdarzeń drogowych, zdecydowanie mniej kolejowych i lotniczych.

Wykres 18.6 Podział zagrożeń komunikacyjnych w 2010 roku

Źródło: KG PSP

W roku 2010 zanotowano 17 960 fałszywych alarmów, co oznacza utrzymanie poziomu roku 2009 i wcześniejszych. Fałszywe alarmy stanowią ok. 4% ogólnej liczby wyjazdów interwencyjnych Państwowej Straży Pożarnej.

Ratownictwo górskie³⁰

W 2010 roku społeczne organizacje ratownictwa górskiego (Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe i Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe) łącznie przeprowadziły ponad 7000 wypraw, akcji i interwencji. W czasie akcji i wypraw użyto ponad 140 razy śmigłowców (GOPR wykorzystywał śmigłowiec 49 razy, a TOPR – 98). Łącznie obie organizacje w 2010 roku uratowały ponad 8700 osób, pracując przy tym ponad 262 tysięcy godzin.

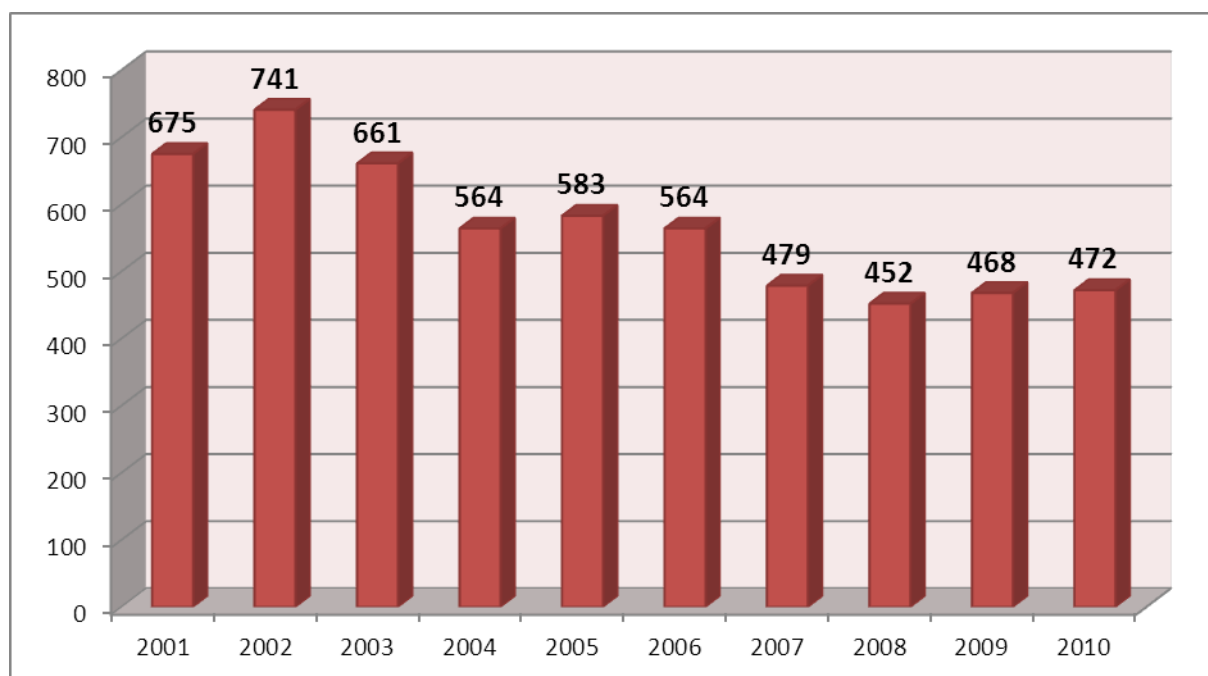
Ratownictwo wodne³¹

Według danych Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego za rok 2010 ratowników wodnych jest ponad 71 tys., zrzeszonych w ponad 180 jednostkach. Grupy WOPR posiadają ponad 1200 jednostek pływających, z czego ponad 600 silnikowych. W ostatnich latach wzrasta liczba ratowników wodnych. W 2008 roku było 57 467 osób z uprawnieniami ratownika WOPR, w 2009 roku – 70 054 ratowników (co oznaczało wzrost ich liczby o ponad 12 tys. osób), a w 2010 roku – 71 519.

W roku 2010, zgodnie z danymi Policji, zanotowano 472 przypadki utonięcia, co oznacza utrzymanie poziomu zbliżonego do roku 2009 (468) i 2008 (452). Najwięcej osób utonęło w roku 2002 – 741, następnie liczba ta, z niewielkimi wahaniami, spadała aż do roku 2008.

Istotne znaczenie dla zmniejszania liczby utonięć ma edukacja i profilaktyka, kierowana głównie do dzieci i młodzieży.

Wykres 18.7 Liczba utonięć w latach 2001–2010

Źródło: KGP

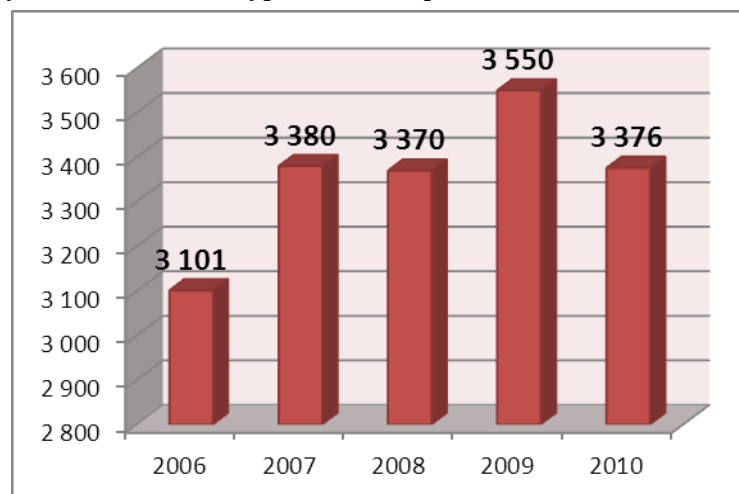
³⁰ Na podstawie informacji TOPR i GOPR.

³¹ Na podstawie informacji WOPR (w tym MSR i Mazurskiego WOPR).

Wypadki w kopalniach³²

W roku 2010 zanotowano 3376 wypadków w kopalniach. Oznacza to spadek ich liczby o 4,9% w stosunku do roku 2009 (3550). Głównymi przyczynami wypadków w kopalniach, w szczególności zaistniałych w podziemnych zakładach górniczych, są: nieprzestrzeganie przepisów, ryzykowne zachowania pracowników, zaniedbywanie obowiązków, naruszenia norm bezpieczeństwa, a także świadome podejmowanie ryzyka.

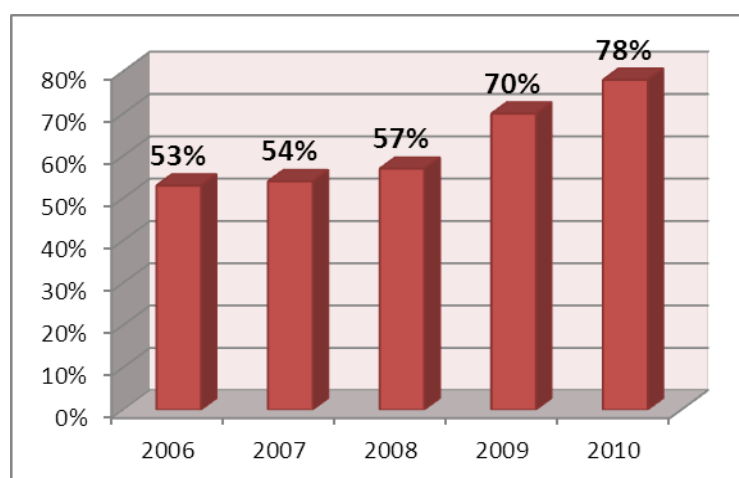
Wykres 18.8 Liczba wypadków w kopalniach w latach 2006–2010

Źródło: WUG

Mimo spadku liczby wypadków w kopalniach w 2010 roku, w porównaniu z 2006 rokiem, stan bezpieczeństwa nie jest, zdaniem Wyższego Urzędu Górniczego, zadowalający. Sytuacja wymaga zasadniczej zmiany stylu, jakości i skuteczności działań w zakresie zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Ma to szczególne znaczenie ze względu na rosnący odsetek liczby wypadków spowodowanych tzw. czynnikiem ludzkim. Chodzi tu o nieprzestrzeganie przepisów, ryzykowne zachowania pracowników, zaniedbywanie obowiązków, naruszanie norm bezpieczeństwa, a także świadome podejmowanie ryzyka.

Wykres 18.9 Udział procentowy czynnika ludzkiego – jako przyczyny wypadków w kopalniach w latach 2006–2010

Źródło: WUG

³² Na podstawie danych Wyższego Urzędu Górniczego.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie poszczególnych kategorii zagrożeń

Ochrona przeciwpożarowa i inne miejscowe zagrożenia

Podejmowane działania prewencyjne w dziedzinie ochrony przeciwpożarowej polegały w 2010 roku przede wszystkim na:

- prowadzeniu czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- udziale w audycjach lokalnych rozgłośni radiowych propagujących bezpieczne zachowania w czasie ferii, wakacji, czasu wolnego dzieci i młodzieży,
- podawaniu w lokalnych środkach masowego przekazu komunikatów o zagrożeniu w lesie oraz w czasie wzmożonej palności łąk;
- zamieszczaniu na stronach internetowych komend PSP informacji dotyczących: zasad bezpieczeństwa pożarowego, przeglądów i czyszczenia przewodów kominowych, zagrożeń związanych z zatruciami tlenkiem węgla, bezpieczeństwa imprez masowych, bezpieczeństwa bali i studniówek, stosowania wyrobów pirotechnicznych, bezpiecznego użytkowania urządzeń grzewczych, zasad bezpieczeństwa pożarowego w budynkach mieszkalnych, postępowania w przypadku wystąpienia powodzi;
- organizowaniu i prowadzeniu spotkań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży nt. przestrzegania zasad bezpieczeństwa pożarowego w domu, szkole oraz miejscach wypoczynku, na których przedstawiano przyczyny powstawania pożarów, sposoby powiadamiania służb ratunkowych w sytuacji zagrożenia oraz zasady postępowania w czasie ewakuacji;
- udziale w licznych programach i inicjatywach, których celem był wzrost bezpieczeństwa społeczności lokalnych, były to m.in. rządowy program „Razem bezpieczniej”, „Przyjazne środowisko lokalne”, wielkopolski program „Edukacja i profilaktyka”.

W związku z powodzią, która miała miejsce w Polsce w maju i czerwcu 2010 roku, oraz poniesionymi w związku z tym stratami przez jednostki ochotniczych straży pożarnych w sprzęcie i wyposażeniu ratowniczym, Prezes Rady Ministrów Zarządzeniem nr 34 z dnia 1 czerwca 2010 roku przyznał Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji środki finansowe z ogólnej rezerwy budżetowej z przeznaczeniem na odtworzenie części sprzętu i wyposażenia ratowniczego ZOSP RP zniszczonego lub całkowicie zużytego w trakcie działań związanych ze zwalczaniem skutków powodzi (w wysokości 5 mln zł).

Podobnie jednostki ochotniczych straży pożarnych, włączone do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, otrzymały dodatkowe środki na pokrycie kosztów związanych z udziałem w akcji ratowniczej oraz na odtworzenie infrastruktury (m.in. strażnic) zniszczonej w czasie powodzi w maju i czerwcu 2010 roku. Kwota, którą zostały wsparte te jednostki, wynosi 51 306 681 zł.

Ratownictwo górskie, ratownictwo wodne

W ramach przeciwdziałania zagrożeniom na obszarach górskich i nad zbiornikami wodnymi prowadzono szeroką edukację i profilaktykę, szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży. Przygotowywano prelekcje szkolne, pogadanki na temat bezpiecznych zachowań w górach i nad wodami. Bezpłatne i dostępne są programy e-learningowe dotyczące bezpiecznych zachowań w górach („W górach bezpiecznie” i „Zimą w górach bezpiecznie”).

Prowadzona jest również profilaktyka i edukacja, szczególnie na terenach górskich, na temat rodzaju zagrożeń, konieczności liczenia się z warunkami pogodowymi, umiejętności właściwej oceny własnych umiejętności i kondycji psychofizycznej, promowanie odpowiedniego wyposażenia, zasad bezpiecznego uprawiania rekreacji i sportów, w tym ekstremalnych,

letnich i zimowych. GOPR w ramach programu „Bezpieczna zima” w czasie ferii zimowych w 6 największych ośrodkach narciarskich prowadził konkursy, zabawy, a ratownicy GOPR rozdali 600 kasków narciarskich.

Przeprowadzano pokazy ratownictwa wodnego, społeczne organizacje ratownicze promowały bezpieczne zachowania nad wodą na piknikach rodzinnych i festynach.

Innego rodzaju inicjatywą, skierowaną głównie do ratowników, jest system szkoleń, a także odnawianie zasobów ludzkich poprzez przygotowanie i szkolenie nowych kadr, a także recertyfikacja ratowników. Szczególnie istotne są szkolenia w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i w nagłych stanach zagrożenia życia. Ten typ szkoleń realizuje np. Centrum Szkoleń Medycznych GOPR, gdzie obok ratowników GOPR szkolą się także ratownicy Mazurskiej Służby Ratowniczej w Okartowie. Od 2005 do końca 2010 roku 991 ratowników zostało przeszkolonych w Centrum Szkoleń Medycznych w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy, a 201 ratowników odbyło kurs unifikacyjny, w celu odnowienia uprawnień w tym zakresie.

Spoleczne organizacje ratownicze, by przeciwdziałać zagrożeniom i ich skutkom, współpracują ze służbami zawodowymi: PSP, Policją, Strażą Graniczną, Stacją Centralną Ratownictwa Górniczego, strażami miejskimi/gminnymi, a także z organami administracji publicznej szczebla rządowego i samorządowego, w szczególności poprzez ujęcie zasobów, sił i środków organizacji społecznych w planach reagowania kryzysowego.

Kolejną formą przeciwdziałania zagrożeniom na obszarze lokalnym jest stała współpraca z dyrekcjami parków narodowych i krajobrazowych, organizatorami wypoczynku dzieci i młodzieży oraz udział w regionalnych programach proekologicznych. Stale, bądź tylko w okresie wzmożonego ruchu turystycznego, prowadzone są rejsy patrolowe na Mazurach. Całoroczne i sezonowe dyżurki GOPR i TOPR rozmieszczone są na najczęściej uczęszczanych szlakach turystycznych.

Bezpieczeństwo pracy w kopalniach

Główne inicjatywy podejmowane przez nadzór górniczy mają na celu przeciwdziałanie i zwalczanie negatywnych zjawisk, poprawę bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia górników, optymalnego zagospodarowania złóż kopalin oraz ograniczenia uciążliwości oddziaływania górnictwa na ludzi i środowisko. Jednym z najważniejszych zadań w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy jest wyeliminowanie liczby wypadków spowodowanych tzw. czynnikiem ludzkim.

W związku z łamaniem przepisów prawa w zakresie bezpieczeństwa pracy przez osoby kierujące pracami pracowników czy przyzwoleniem na łamanie prawa, w WUG uruchomiona została linia telefoniczna, tzw. telefon zaufania i e-mail, na które pracownicy zakładów górniczych mogą przysyłać informacje o nieprzestrzeganiu przepisów bhp.

Obszary wymagające wzmocnienia

Niezbędnym elementem wymagającym kontynuacji, i ewentualnego wzmocnienia jest profilaktyka i edukacja społeczna w zakresie wiedzy na temat zagrożeń, przyczyn powstawania zagrożeń, umiejętności ich unikania i przeciwdziałania, dotyczy to zarówno niebezpieczeństw związanych z pożarami, jak i rekreacją i uprawianiem sportów w górach i nad wodami. Niezbędna jest także edukacja w obszarze bezpieczeństwa na terenach wiejskich.

Ważnym elementem przeciwdziałania zagrożeniom są podstawowe i specjalistyczne szkolenia dla strażaków, strażaków ochotników i ratowników.

Niezbędna jest analiza potrzeb oraz możliwości wykorzystania sprzętu przez poszczególne organizacje ratownicze. Analiza ta pomoże zaplanować odpowiednie środki finansowe na wymianę sprzętu ratowniczego oraz transportowego. Analizie powinien zostać również poddany system wspierania finansowego działań społecznych organizacji ratowniczych, m.in. poprzez zlecanie zadań.

Obszary wymagające wzmocnienia dla poprawy bezpieczeństwa pracowników zatrudnionych w podziemnych wyrobiskach oraz eliminowanie nieprawidłowości w prowadzeniu robót, to w szczególności rejonny prowadzonych robót górniczych w kopalniach węgla kamiennego w warunkach największych zagrożeń naturalnych: zagrożenia metanowego, tąpnięciami i wybuchem pyłu węglowego. To również rejonny w wysokiej koncentracji wydobywania, w których stosuje się dużą liczbę maszyn i urządzeń, a także rejonny, w których wcześniej w czasie przeprowadzania kontroli stwierdzono rażąco naruszenia przepisów dotyczących bezpieczeństwa ruchu zakładu górniczego. W związku z tymi naruszeniami należy podejmować działania zmierzające do podniesienia organizacji i dyscypliny pracy w celu zmniejszenia liczby występujących nieprawidłowości i wykroczeń.

Rozdział 19

Informacje na temat funkcjonariuszy poległych i poszkodowanych w 2010 roku w związku z pełnioną służbą

(Na podstawie informacji Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Pożarnej, Komendy Głównej Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Inspekcji Transportu Drogowego, Żandarmerii Wojskowej, Straży Ochrony Kolei).

Służby podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji

Tabela 19.1 Liczba funkcjonariuszy Policji, PSP, SG i BOR poszkodowanych i poległych w związku z pełnioną służbą w latach 2009–2010

	Policja		Państwowa Straż Pożarna		Straż Graniczna		Biuro Ochrony Rządu	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Liczba poszkodowanych funkcjonariuszy	5557	5593	1330	1276	566	572	81	66
Liczba poległych funkcjonariuszy	8	10	---	---	4	---	---	9

Źródło: KGP, KG PSP, KG SG, BOR

Policja

W roku 2010 doszło do 10 wypadków śmiertelnych funkcjonariuszy Policji (w roku 2009 – 8), w tym: w służbie 4 (w roku 2009 – 4), w drodze do lub ze służby 6 (w roku 2009 – 4).

W roku 2010 wypadkom uległo 5593 policjantów (w roku 2009 – 5557), z czego podczas służby 4957 (w roku 2009 – 5029), natomiast w drodze do lub ze służby poszkodowanych zostało 636 policjantów (w roku 2009 – 528).

Odnotowano 22 wypadki ciężkie z udziałem policjantów (w roku 2009 – również 22). Zarejestrowano 239 wypadków zbiorowych (w roku 2009 – 218), w wyniku których poszkodowanych zostało 556 policjantów (w roku 2009 – 523).

Wśród wydarzeń i czynników powodujących urazy policjantów w drodze do i ze służby najczęściej było wypadków komunikacyjnych (251 zdarzeń) i upadków osób (247 zdarzenia).

W 2010 roku odnotowano 385 przypadków czynnej napaści na policjanta, w tym:

- 249 przypadków czynnej napaści bez obrażeń ciała,
- 128 przypadków z lekkim uszkodzeniem ciała,
- 7 przypadków ciężkiego uszkodzenia ciała,
- 1 przypadek czynnej napaści na policjanta ze skutkiem śmiertelnym.

Państwowa Straż Pożarna

W roku 2010 nie doszło do wypadków śmiertelnych podczas służby i pracy w PSP (podobnie jak w roku 2009).

Wypadkom uległo 1276 osób (w roku 2009 – 1330). W drodze na służbę i ze służby doszło do 62 wypadków (ponadto 22 wypadki miały miejsce w czasie jazdy na akcje lub manewry i w czasie powrotów z akcji lub manewrów, natomiast 32 podczas ogłoszenia alarmu).

Najwięcej wypadków miało miejsce podczas zajęć sportowych: 485 i akcji ratowniczych: 305.

Odnotowano 6 wypadków ciężkich i 1274 lekkie, zarejestrowano 6 wypadków zbiorowych.

Wśród przyczyn wypadków w PSP najczęściej stwierdzono: nieprawidłowych zachowań, nieostrożności (710 zdarzeń) oraz poruszania się po trudnych podłożach, przejściach (295 zdarzeń).

Wydarzeniami, które w bezpośredni sposób wpłynęły na zaistnienie wypadków, były najczęściej potknięcia, poślizgnięcia, utrata równowagi, upadki z wysokości (579 zdarzeń).

Straż Graniczna

W roku 2010 nie doszło do wypadków śmiertelnych podczas służby w Straży Granicznej (w roku 2009 – 4).

Wypadkom uległo 572 funkcjonariuszy (w roku 2009 – 566), łącznie odnotowano 554 wypadki. Najczęstszymi przyczynami wypadków w SG były: niezachowanie ostrożności podczas służby, zwłaszcza w niekorzystnych warunkach atmosferycznych i przy zróżnicowanym ukształtowaniu terenu, a także na zajęciach z wychowania fizycznego, w trakcie gier zespołowych, podczas zajęć z technik i taktyk interwencji. Ponad 20% wypadków stanowiły zdarzenia komunikacyjne.

Biuro Ochrony Rządu

10 kwietnia 2010 roku miał miejsce zbiorowy wypadek śmiertelny w Obwodzie Smoleńskim Federacji Rosyjskiej podczas lądowania rządowego samolotu Tu-154m. Wśród osób znajdujących się na pokładzie było 9 funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu, którzy w czasie wypadku wykonywali czynności służbowe, tzn.: przebywali w podróży służbowej, zabezpieczali wizytę prezydenta RP, małżonki prezydenta RP, byłego prezydenta RP na uchodźstwie, oraz realizowali zabezpieczenie recepcyjne na pokładzie samolotu. W wyniku katastrofy na miejscu zginęli wszyscy znajdujący się na pokładzie samolotu, w tym 9 funkcjonariuszy BOR.

W roku 2010 roku w Biurze Ochrony Rządu miały miejsce 66 wypadki funkcjonariuszy pozostające w związku ze służbą w BOR, w tym w drodze do i ze służby odnotowano 6 takich przypadków.

Najczęstszą przyczyną wypadków był tzw. czynnik ludzki, czyli: niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności (poślizgnięcia, potknięcia, upadki itp.), intensywność, dynamika i wysoki stopień złożoności ćwiczeń specjalistycznych realizowanych przez funkcjonariuszy BOR, niecelowe działanie osób trzecich (wypadki podczas ćwiczeń wraz ze współwiczającym).

Inne instytucje (służby, straże, inspekcje)

Tabela 19.2 Liczba funkcjonariuszy instytucji (służb, straży, inspekcji) niepodlegających MSWiA, poszkodowanych i poległych w 2010 roku w związku z pełnioną służbą lub wykonywanymi obowiązkami służbowymi w roku 2010

	ABW	CBA	ITD	ŻW	SOK
Liczba poszkodowanych funkcjonariuszy	75	17	11	152	43
Liczba poległych funkcjonariuszy	---	---	---	1	1

Źródło: ABW, CBA, ITD, ŻW, SOK

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

W roku 2010 nie doszło do wypadków śmiertelnych funkcjonariuszy ABW.

Wypadkom uległo 75 funkcjonariuszy ABW. Przyczyny wypadków funkcjonariuszy ABW to zdarzenia spowodowane przyczyną zewnętrzną (zdarzenia losowe).

Centralne Biuro Antykorupcyjne

W roku 2010 nie doszło do wypadków śmiertelnych funkcjonariuszy CBA.

Poszkodowanych w związku ze służbą zostało 12 osób, natomiast 5 w drodze na służbę lub w czasie powrotu ze służby.

Powodem 6 wypadków było naruszenie zasad ruchu drogowego przez innych użytkowników dróg, natomiast 1 zdarzenie w związku z naruszeniem przez funkcjonariusza CBA przepisów ruchu drogowego, 5 wypadków miało miejsce ze względu na: zły stan techniczny pomieszczeń, podłoża, przejść i przejazdów oraz nieuwagę osoby poszkodowanej, 3 zaś wydarzyły się w czasie zajęć sportowych organizowanych w czasie służby. Do 1 wypadku doszło w czasie badania poligraficznego – osoba badana zasłała.

1 wypadek miał miejsce w związku z czynną napaścią na funkcjonariusza CBA.

Inspekcja Transportu Drogowego

W roku 2010 nie doszło do wypadków śmiertelnych inspektorów ITD.

11 inspektorów odniosło obrażenia w wyniku wypadków, w tym: 5 ucierpiało w wyniku 2 wypadków samochodowych, które wydarzyły się podczas dojazdu lub powrotu ze służby, 4 wypadki spowodowane były upadkami podczas wykonywania czynności służbowych.

Ponadto 2 inspektorów ITD odniosło obrażenia w wyniku agresywnych zachowań osób kontrolowanych.

Żandarmeria Wojskowa

W roku 2010 do zbrodni zabójstwa oraz usiłowania zabójstwa doszło na terenie Islamskiej Republiki Afganistanu wobec żołnierzy Polskiego Kontyngentu Wojskowego. W ich wyniku śmierć poniosło 6 żołnierzy PKW, w tym 1 żandarm z Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim.

Wypadkom uległo 152 żandarmów, w tym: 73 podczas szkoleń, 27 podczas zadań o charakterze gospodarczym, obsługowym, remontowym lub produkcyjnym, pełnienia służby oraz wykonywania prac administracyjno-biurowych, 27 w trakcie misji pokojowych poza granicami kraju, 25 w innych okolicznościach, np. w drodze do i z miejsca pracy, podczas drogi na urlop (przepustkę), podczas podróży służbowej, spożywania posiłków, czasu wolnego.

Straż Ochrony Kolei

W roku 2010 doszło do 1 wypadku śmiertelnego funkcjonariusza SOK.

Ponadto doszło do 43 wypadków związanych ze służbą funkcjonariuszy SOK, których najczęstszymi przyczynami były: niedostateczna koncentracja uwagi, niezachowanie dostatecznej ostrożności, złe stąpienie na nierównym podłożu, poślizgnięcie się.

W 6 przypadkach przyczyną wypadków funkcjonariuszy SOK była czynna napaść.

Rozdział 20

Postępowanie mandatowe

Postępowanie mandatowe uregulowane zostało w ustawie z 24 sierpnia 2001 roku – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, (Dz.U. 2008, nr 133, poz. 848 z późn. zm.) jako jedno z tzw. postępowań szczególnych. Postępowanie to jest najbardziej uproszczonym trybem postępowania w sprawach o wykroczenia, w którym dominującą rolę odgrywają względy szybkości, sprawności i ekonomiki postępowania.

Grzywną zagrożone są niemal wszystkie rodzaje wykroczeń zawartych w ustawie z dnia 20 maja 1971 roku – Kodeks wykroczeń (Dz.U. 2010, nr 46, poz. 275 z późn. zm.) oraz w ponad 140 innych ustawach. Sposób nakładania grzywien w drodze mandatów karnych określa Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2002 roku w sprawie nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2002, nr 20, poz. 201 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 95 § 1 k.p.w. postępowanie mandatowe prowadzi Policja, a inne organy, gdy przepis szczególny tak stanowi (art. 95 § 1 k.p.w. – Postępowanie mandatowe prowadzi Policja, a inne organy, gdy przepis szczególny tak stanowi). Oznacza to, że Policja posiada uprawnienia do nakładania mandatów karnych za wszystkie wykroczenia, natomiast uprawnienia pozostałych podmiotów do nakładania grzywien wynikają z ustaw szczególnych lub wydanych na podstawie art. 95 § 5 k.p.w. rozporządzeń. Zgodnie z regulacją art. 95 § 5 k.p.w., Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, złożony w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, może nadać (w drodze rozporządzenia) uprawnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego funkcjonariuszom innych organów, określając wykaz wykroczeń, za które funkcjonariusze ci uprawnieni są do nakładania grzywien, oraz zasady i sposób wydawania upoważnień do nakładania grzywien, mając na względzie zakres ustawowych uprawnień takich organów, potrzebę szybkiej reakcji na fakt popełnienia wykroczenia oraz potrzebę ochrony dóbr szczególnie narażonych na naruszenia ze strony sprawców wykroczeń.

Ponadto przepis art. 95 § 4 k.p.w. upoważnia właściwych ministrów do określenia stosowania i zakresu trybu mandatowego organom posiadającym z mocy ustawy szczególnej uprawnienia mandatowe, jeżeli ta ustawa szczególna nie precyzuje tego zakresu.

W przypadku odmowy przyjęcia mandatu karnego lub nieuiszczenia w wyznaczonym terminie grzywny nałożonej mandatem zaocznym, organ, którego funkcjonariusz/pracownik nałożył grzywnę, występuje do sądu z wnioskiem o ukaranie. Egzekucja grzywny nałożonej w drodze mandatu karnego następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Grzywna ta stanowi dochód budżetu państwa, a gdy nałoży ją funkcjonariusz organu podległego władzom jednostki samorządu terytorialnego – stanowi dochód tej jednostki samorządu (art. 100 k.w.). Nadzór nad postępowaniem mandatowym sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych, a w sprawach, o których mowa w art. 95 § 3 – Główny Inspektor Pracy (art. 102 k.w.).

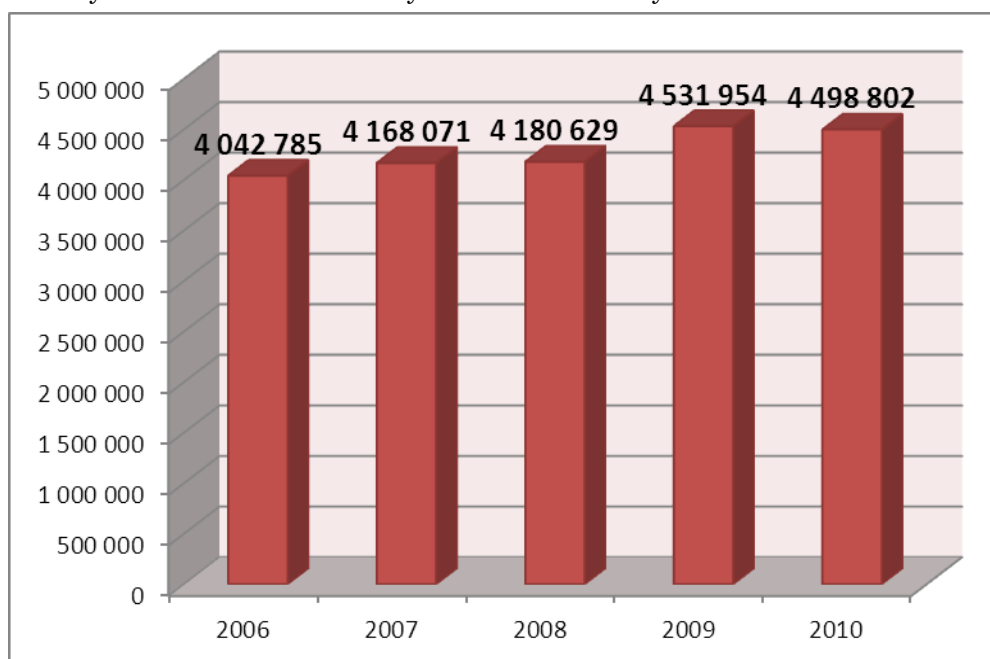
Informacje ogólne na podstawie danych Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA³³

Departament Spraw Obywatelskich MSWiA wykonuje zadania związane z nadzorem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji nad postępowaniem mandatowym w sprawach o wykroczenia. Zgodnie z informacjami nadesłanymi przez urzędy wojewódzkie do Departamentu Spraw Obywatelskich w ciągu 2010 roku, funkcjonariusze/pracownicy organów upoważnionych do nakładania grzywien nałożyli 4 498 802 mandaty karne na łączną kwotę 737 505 694 zł. Do budżetu państwa wpłynęło 517 348 246 zł, co stanowi blisko 68,7% należnej kwoty.

Należy podkreślić także fakt, że w ciągu roku kalendarzowego wpływają grzywny nałożone również w latach poprzednich. Przedawnienie roszczeń następuje po 3 latach od dnia nałożenia mandatu karnego. Na konta urzędów wojewódzkich, obok wpłat dokonywanych dobrowolnie przez ukaranych, wpływają także środki egzekwowane przez poborców skarbowych w ramach postępowania egzekucyjnego.

Z danych uzyskanych z urzędów wojewódzkich wynika, że w roku 2010 roku liczba nałożonych mandatów karnych utrzymała się na poziomie roku poprzedniego. W roku 2009 nałożono 4 531 954 mandatów, natomiast w roku 2010 nałożonych zostało 4 498 802, co stanowi spadek o 0,7%.

Wykres 20.1 Liczba nałożonych mandatów karnych w latach 2006–2010

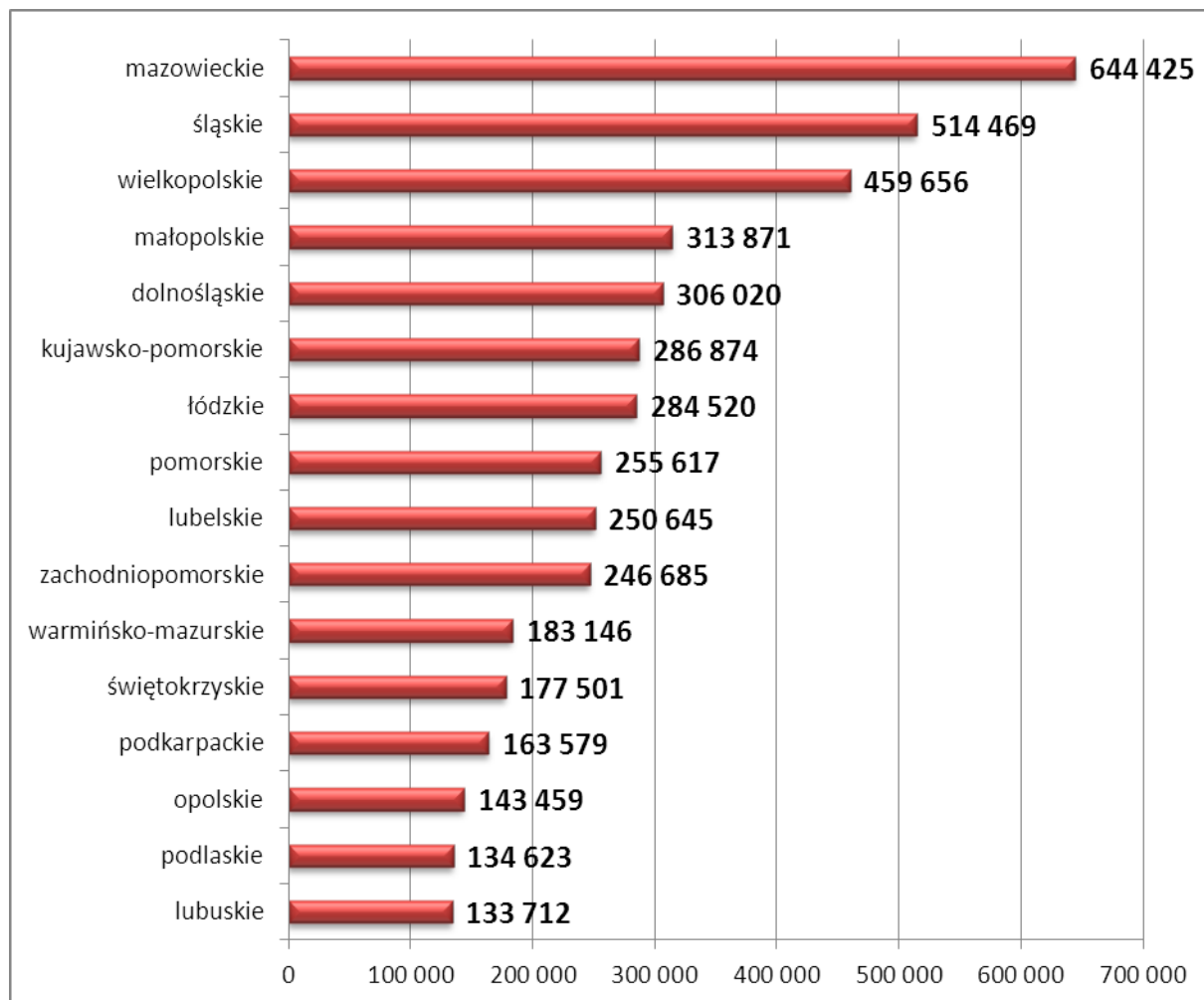

Źródło: Departament Spraw Obywatelskich MSWiA

³³ Wykorzystane w niniejszym rozdziale materiały różniły się zarówno formą, jak i zakresem otrzymanych danych, co spowodowane jest różnym sposobem zbierania informacji przez poszczególne instytucje. W poniższym rozdziale starano się ujednolicić nadesłane przez podmioty informacje w celu opracowania spójnego materiału.

Największa liczba mandatów w 2010 roku nałożonych została w województwach mazowieckim (14,3% wszystkich) i śląskim (11,4%). Natomiast najmniej mandatów nałożono w województwach lubuskim i podlaskim.

Wykres 20.2 Liczba nałożonych mandatów w 2010 roku z podziałem na województwa

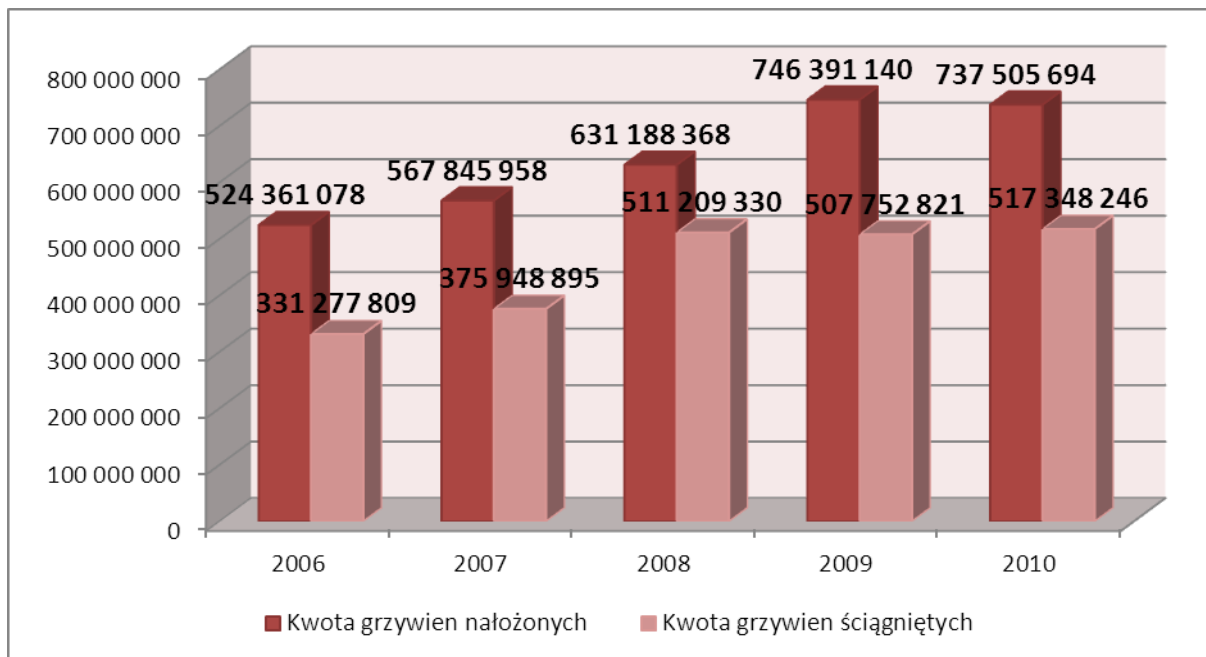
Źródło: Departament Spraw Obywatelskich MSWiA

W 2010 roku kwota nałożonych grzywien spadła o 1,2% w porównaniu z 2009 rokiem. Biorąc pod uwagę wpływy z grzywien nałożonych w drodze mandatów karnych, zauważalny był natomiast wzrost wpływów w stosunku do lat poprzednich.

W 2010 roku kwota grzywien ściągniętych była o 1,2% wyższa niż w 2008 roku i o 1,9% wyższa niż w 2009 roku.

W skali kraju roczne wpływy do budżetu państwa z pięciu ostatnich lat, w stosunku do kwoty grzywien nałożonych w postępowaniu mandatowym, wyniosły średnio ok.70%.

Wykres 20.3 Kwoty grzywien nałożonych i ściągniętych w latach 2006–2010 (w zł)

Źródło: Departament Spraw Obywatelskich MSWiA

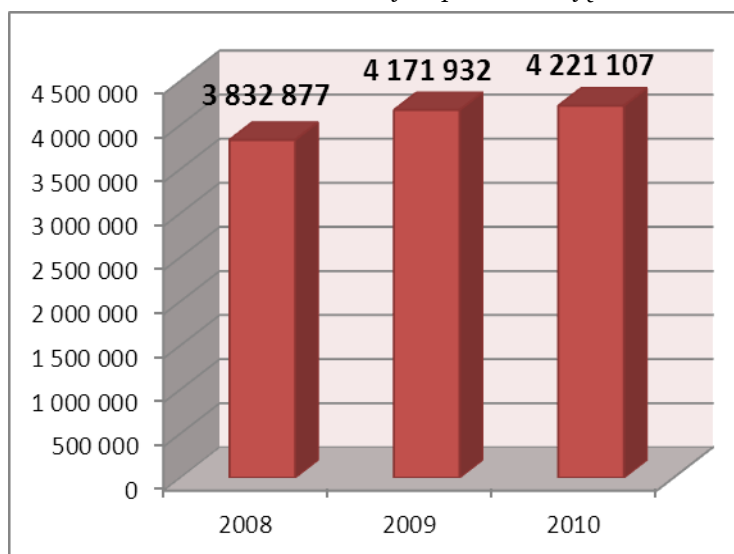
Policja

Zgodnie z art. 95 § 1 k.p.w. postępowanie mandatowe prowadzi Policja, a inne organy, jeśli przepis szczególny tak stanowi. Oznacza to, że Policja posiada uprawnienia do nakładania mandatów karnych za wszystkie wykroczenia.

W 2010 roku odsetek mandatów nałożonych przez funkcjonariuszy Policji wyniósł, podobnie jak w roku 2009, około 70% ogólnej liczby nałożonych mandatów.

Policja nałożyła ogółem 4 221 107 mandatów karnych, co oznacza wzrost w porównaniu z rokiem 2009 o 1,2% (kiedy to Policja nałożyła 4 171 932 mandaty).

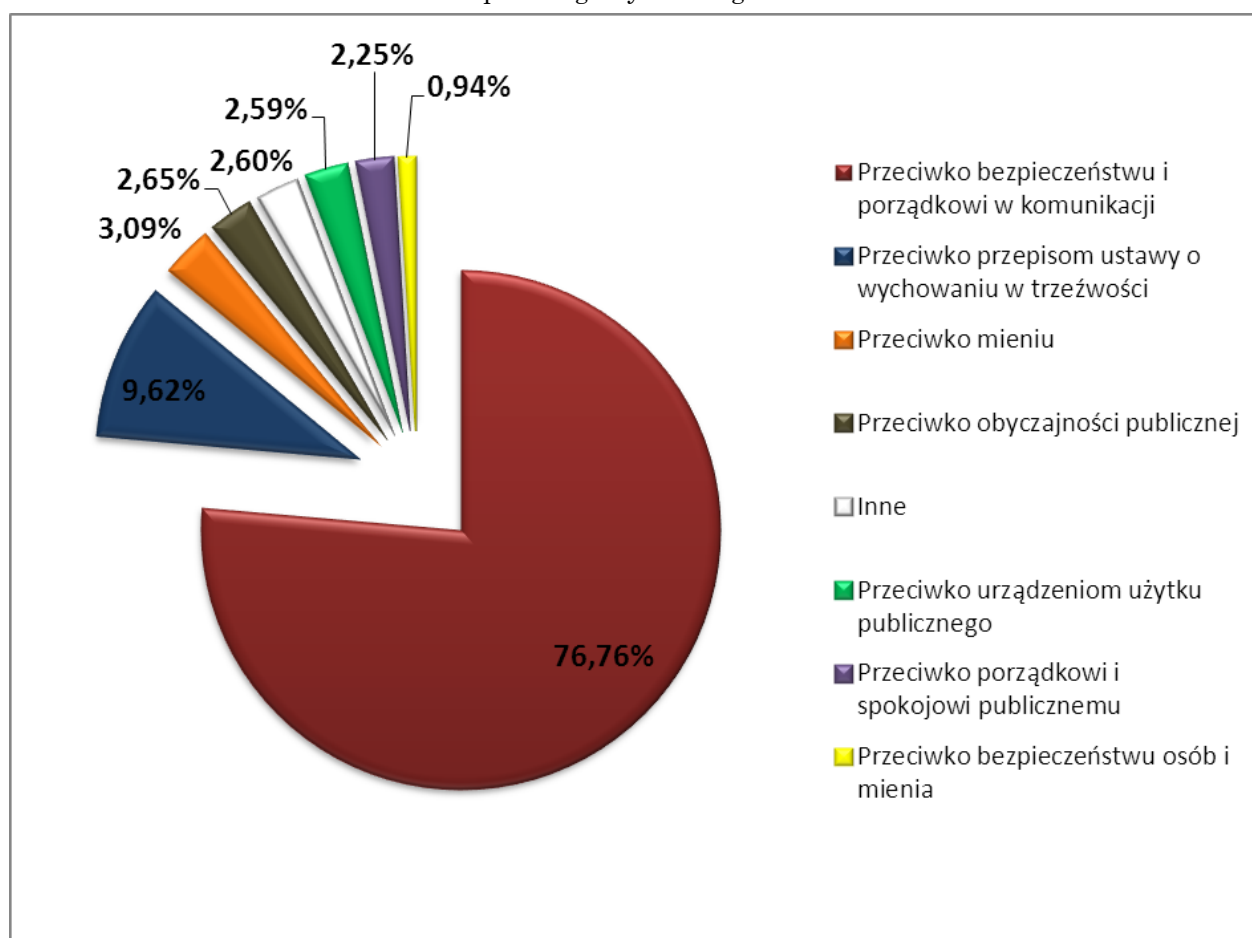
Wykres 20.4 Liczba mandatów nałożonych przez Policję w latach 2008–2010

Źródło: KGP

Największy udział procentowy w ogólnej liczbie nałożonych przez Policję w roku 2010 mandatów karnych stanowiły grzywny za wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi ruchu na drogach: 3 240 512, co stanowiło 76,76% wszystkich nałożonych mandatów (w 2009 roku było ich 3 176 885, co stanowiło 76,14 % wszystkich nałożonych mandatów).

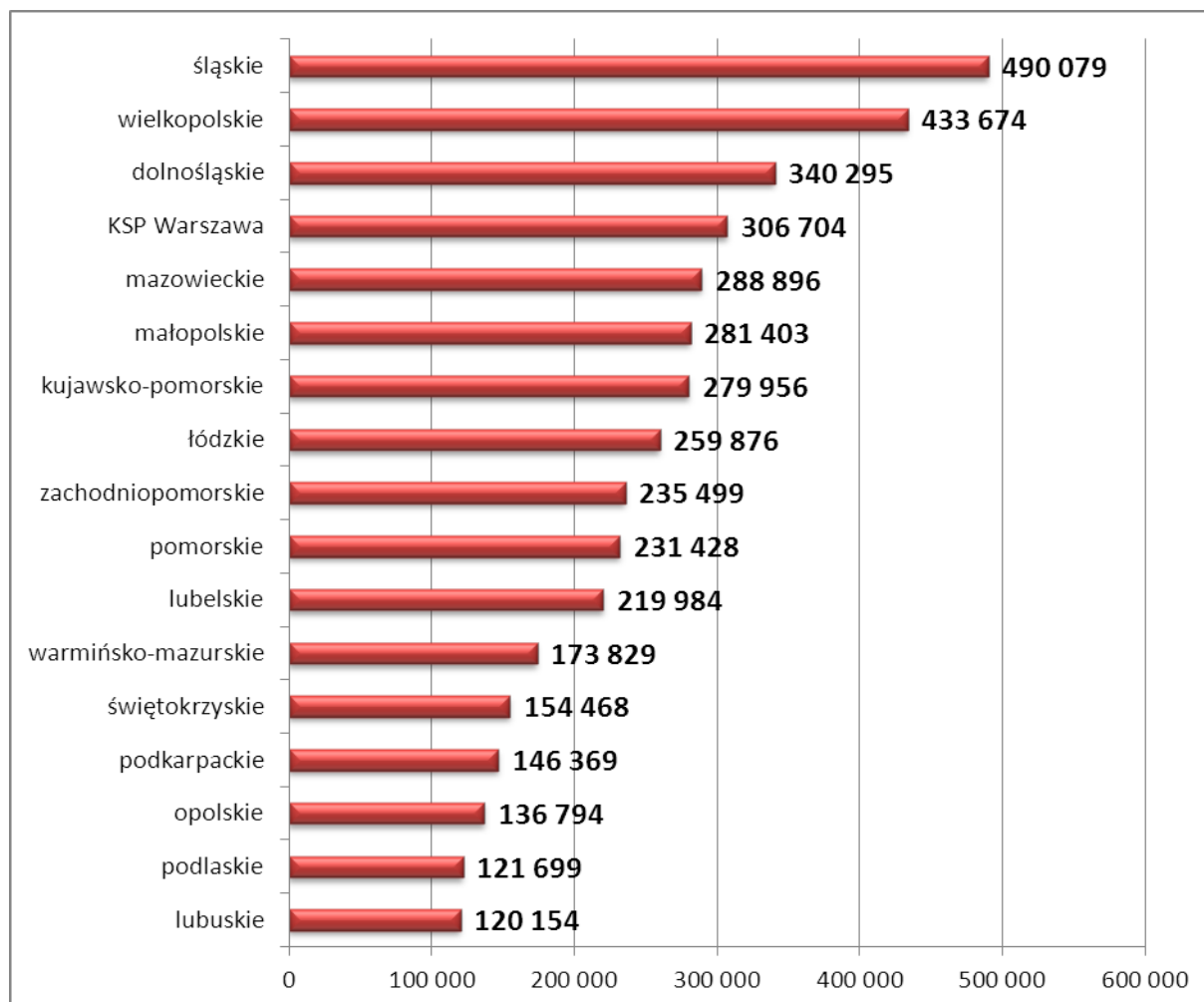
Wykres 20.5 Zestawienie procentowe mandatów karnych nałożonych przez Policję w roku 2010 w poszczególnych kategoriach

Źródło: KGP

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Komendę Główną Policji, w 2010 roku najwięcej mandatów karnych nałożyli funkcjonariusze Policji w województwach śląskim (11,6% ogólnej liczby mandatów) i wielkopolskim (10,3%). Najmniej mandatów nałożonych zostało w województwach lubuskim (2,8% ogólnej liczby mandatów nałożonych przez Policję) i podlaskim (2,9%).

Wykres 20.6 Liczba mandatów karnych nałożonych przez Policję w roku 2010 z podziałem na województwa

Źródło: KGP

Obszary działania wymagające wzmocnienia w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania i zwalczania negatywnych zjawisk

Policyjne patrole kierowane są w rejony, w których stwierdza się występowanie zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego, w tym w postaci wykroczeń skierowanych m.in. przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokojowi publicznemu. Należy nadal dążyć do kierowania do służby patrolowej i obchodowej (na ulicach) możliwie największej liczby policjantów, co powinno skutkować w przyszłości dalszym spadkiem liczby wykroczeń, głównie w kategoriach najbardziej uciążliwych społecznie, takich jak: wykroczenia przeciwko mieniu, porządkowi i spokojowi publicznemu, urządzeniom użytku publicznego oraz obyczajności publicznej³⁴.

³⁴ Obszary działania wymagające wzmocnienia w celu poprawy skuteczności przeciwdziałania i zwalczania wykroczeń są opisane także w innych rozdziałach „Raportu ... 2010”, w tym w rozdziałach dotyczących ruchu drogowego, przestępczości kryminalnej oraz bezpieczeństwa imprez masowych.

Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie negatywnych zjawisk³⁵

Zgodnie z postanowieniami zapisów Zarządzenia nr 768 Komendanta Głównego Policji z 14 sierpnia 2007 roku w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym, nie rzadziej niż raz w miesiącu w komendach miejskich, powiatowych (i rejonowych) sporządzana jest analiza stanu bezpieczeństwa i porządku na potrzeby dyslokacji służby patrolowej.

Jednym z jej głównych elementów jest liczba i rodzaj popełnionych przestępstw i wykroczeń. Na tej podstawie w miejsca najbardziej zagrożone określonymi rodzajami wykroczeń kierowani są policjanci realizujący zadania o charakterze patrolowo-interwencyjnym.

Straże miejskie i gminne

Uprawnienie strażników straży gminnych (miejskich) do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego wynika z art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o strażach gminnych (Dz.U.1997, nr 123, poz. 779, z późn. zm.). Jednocześnie art. 95 § 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2008 r. nr 133, poz. 848 z późn. zm.) stanowi delegację dla Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, do określenia m.in. zakresu wykroczeń, za które strażnicy gminni (miejscy) mogą nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego.

Rodzaje wykroczeń, za które strażnicy straży gminnej są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego oraz tryb wydawania upoważnień do podejmowania przez straż gminną tych czynności, zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 października 2002 roku w sprawie wykroczeń, za które strażnicy straży gminnych są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2003, nr 208, poz. 2026 z późn. zm.).

Zgodnie z przywołanym rozporządzeniem, strażnicy straży gminnych (miejskich) uprawnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za wybrane wykroczenia określone m.in. w ustawie z dnia:

- 20 maja 1971 roku – Kodeks wykroczeń (Dz.U. 2010, nr 46, poz. 275 z późn. zm.);
- 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz.U. 2006, nr 139, poz. 993 z późn. zm.);
- 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości (tekst jednolity – Dz.U. 2007, nr 70, poz. 473);
- 9 listopada 1995 roku o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. 1996, nr 10, poz. 55, z późn. zm.);
- 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 1996, nr 132, poz. 622, z późn. zm.);
- 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt (Dz.U. 2003, nr 106, poz. 1002, z późn. zm.);
- 16 lipca 1998 roku – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. 2010, nr 176, poz. 1190 oraz z 2011 r. nr 34, poz. 172);
- 12 kwietnia 2001 roku – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2007, nr 190, poz. 1360, z późn. zm.);
- 27 kwietnia 2001 roku o odpadach (Dz.U. 2010, nr 185, poz. 1243 i nr 203, poz. 1351);

³⁵ Główne inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie wykroczeń, w tym programy i działania profilaktyczne są opisane także w innych rozdziałach „Raportu ... 2010”, w tym m.in. w rozdziałach dotyczących ruchu drogowego, przestępczości kryminalnej oraz bezpieczeństwa imprez masowych.

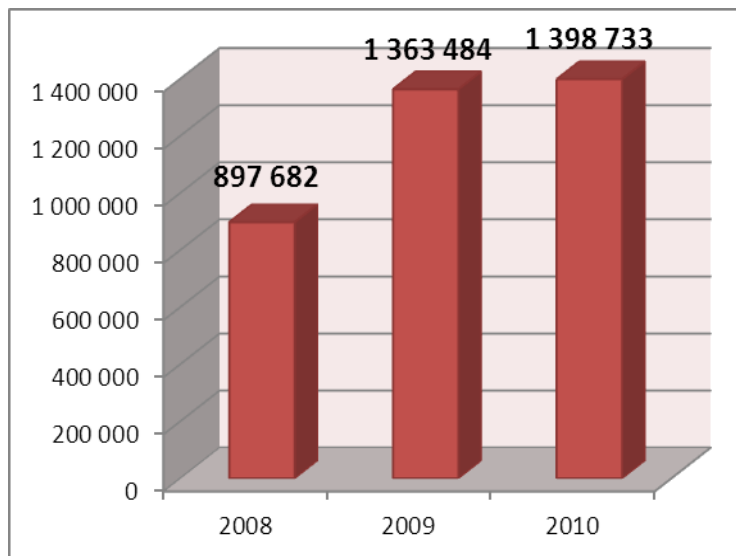
- 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2008, nr 25, poz. 150, z późn. zm.);
- 11 maja 2001 roku – Prawo o miarach (Dz.U. 2004, nr 243, poz. 2441, z późn. zm.);
- 18 lipca 2001 roku – Prawo wodne (Dz.U. 2005, nr 239, poz. 2019, z późn. zm.);
- 6 września 2001 roku o transporcie drogowym (Dz.U. 2007, nr 125, poz. 874, z późn. zm.), w zakresie określonym w art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. 2011, nr 5, poz. 13);
- 20 czerwca 2002 roku o bezpośrednim wyborze wójta i burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U. 2010, nr 176, poz. 1191);
- 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz.U. nr 25, poz. 219, z późn. zm.);
- 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. 2008, nr 213, poz. 1342 oraz z 2010 nr 47, poz. 278, nr 60, poz. 372 i nr 78, poz. 513);
- 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. 2009, nr 151, poz. 1220, z późn. zm.);
- 20 stycznia 2005 roku o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz.U. nr 25, poz. 202, z późn. zm.);
- 29 lipca 2005 roku o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz.U. nr 180, poz. 1495, z 2008 roku nr 223, poz. 1464 oraz z 2009 r. nr 79, poz. 666 i nr 215, poz. 1664);
- 24 kwietnia 2009 roku o bateriach i akumulatorach (Dz.U. nr 79, poz. 666);
- oraz w aktach prawa miejscowego, ustanawiających przepisy porządkowe w zakresie zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego, których naruszenie zagrożone jest karą grzywny.

Ponadto strażnicy straży gminnych (miejskich) uprawnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za niektóre wykroczenia z zakresu kontroli ruchu drogowego – w zakresie upoważnienia do kontroli ruchu drogowego uzyskanego lub utrzymanego na podstawie Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 grudnia 2002 roku w sprawie kontroli ruchu drogowego (Dz.U. 2003, nr 14, poz. 144, z późn. zm.),

Zgodnie z art. 100 k.p.w., grzywna nałożona w drodze mandatu karnego stanowi dochód budżetu państwa, a gdy nałożył go funkcjonariusz organu podległego władzom jednostki samorządu terytorialnego (np. mandat nałożony przez strażnika straży gminnej) – stanowi dochód tej jednostki samorządu terytorialnego.

Ogółem w 2010 roku funkcjonariusze straży miejskiej i straży gminnych nałożyli 1 398 733 mandatów na łączną kwotę 195 633 998 zł. W porównaniu z rokiem 2009 liczba nałożonych mandatów wzrosła o 2,6%.

Wykres 20.7 Liczba mandatów nałożonych przez straże miejskie (gminne) w latach 2008–2010

Źródło: MSWiA

31 grudnia 2010 roku weszła w życie ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 225, poz. 1466). Celem nowelizacji było uporządkowanie i usprawnienie dotychczasowego automatycznego nadzoru nad ruchem drogowym oraz usprawnienie procedur z tym związanych, jak również określenie zasad i warunków lokalizacji w pasie drogowym masztów urządzeń rejestrujących, a także zasad dokonywania pomiarów.

Zmienione przepisy przyznały strażnikom gminnym (miejskim) prawo do:

- sprawdzania dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego użytkowaniem;
- używania urządzeń rejestrujących ze wskazaniem, że w przypadku używania urządzenia zainstalowanego w pojeździe w czasie pracy urządzenia pojazd nie może znajdować się w ruchu;
- żądania od właściciela lub posiadacza pojazdu wskazania, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie.

Wśród głównych powodów, dla których rozszerzono w powyższym zakresie uprawnienia strażnikom gminnym (miejskim), znalazła się przede wszystkim potrzeba zapewnienia tej formacji możliwości kompleksowego wykonywania czynności w stosunku do kierującego pojazdem. Jednocześnie nowelizacja wskazała wprost, że strażnicy straży gminnych uprawnieni są, przy spełnieniu określonych warunków, do używania urządzeń rejestrujących, tzw. fotoradarów.

Tym samym strażnicy gminni (miejscy) mogą dokonywać na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich oraz drogach krajowych w obszarze zabudowanym, z wyłączeniem autostrad i dróg ekspresowych, czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego z użyciem przenośnych albo zainstalowanych w pojeździe urządzeń rejestrujących w oznakowanym miejscu i określonym czasie, uzgodnionym z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) lub komendantem stołecznym Policji.

Różnica w uprawnieniach i obowiązkach strażników gminnych (miejskich), w świetle dotychczasowych i nowych regulacji, polega przede wszystkim na wskazaniu kategorii dróg, na których strażnicy mogą dokonywać czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego oraz załączenia obowiązków związanych z uzgadnianiem miejsca i określania czasu podejmowania czynności tylko do czynności wykonywanych z użyciem przenośnych albo zainstalowanych w pojeździe urządzeń rejestrujących. Ponadto ustawa wskazuje, że zapewnienie funkcjonowania stacjonarnych urządzeń rejestrujących oraz obudów na te urządzenia, polegające w szczególności na: zakupie, instalacji w pasie drogowym, utrzymaniu i naprawie oraz wynikające z ich bieżącej eksploatacji i obsługi, w tym również import danych zarejestrowanych przez te urządzenia oraz montaż urządzeń w zainstalowanych obudowach, należy m.in. do jednostki samorządu terytorialnego lub straży gminnej (miejskiej).

Tabela 20.1 Katalog wykroczeń, za które stráže miejskie i gminne nakładały mandaty karne w latach 2009–2010

Rodzaje wykroczeń	2009		2010	
	Liczba mandatów	Kwota	Liczba mandatów	Kwota
przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu (k.w.)	35 370	4 109 864	33 884	4 479 290
przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym (k.w.)	1094	211 365	3402	753 105
przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia (k.w.)	8896	1 571 060	8857	1 519 530
przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji k.w.)	1 070 798	147 896 057	1 109 144	170 119 652
przeciwko osobie (k.w.)	79	10 869	256	9815
przeciwko zdrowiu (k.w.)	4517	279 565	7685	345 600
przeciwko mieniu (k.w.)	135	8110	36	5020
przeciwko interesom konsumentów (k.w.)	387	26 595	983	59 616
przeciwko obyczajności publicznej (k.w.)	11 126	1 434 801	11 415	1 628 588
przeciwko urządzeniom użytku publicznego (k.w.)	82 055	4 952 504	60 456	3 808 680
szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe (k.w.)	3393	311 440	2153	221 850
ustawa o ewidencji ludności i dowodach osobistych	142	13 390	364	29 925
przepisy wprowadzające kodeks pracy	255	18 160	59	6670
ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	103 005	9 326 685	112 582	8 584 409
ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych	9521	474 294	9779	473 555
ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	25 887	2 612 205	27 860	2 598 699
ustawa Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw	29	650	177	26 930
ustawa Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	122	11 850	4	500
ustawa o odpadach	367	52 895	1221	142 525
ustawa Prawo o miarach	553	40 600	1222	110 019
ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt	144	18 570	809	93 080
ustawa o ochronie przyrody	80	7950	73	8050
ustawa o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	14	2100	72	11 300
Ustawa o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym	24	2200	49	5770
akty prawa miejscowego (przepisy porządkowe)	5491	395 165	6191	591 820
Razem	1 363 484	173 788 944	1 398 733	195 633 998

Źródło: MSWiA

Straż Graniczna

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2005 roku w sprawie wykroczeń, za które funkcjonariusze Straży Granicznej są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2005, nr 157 poz. 1321 z późn. zm.) Straż Graniczna posiada uprawnienia do karania w trybie mandatowym.

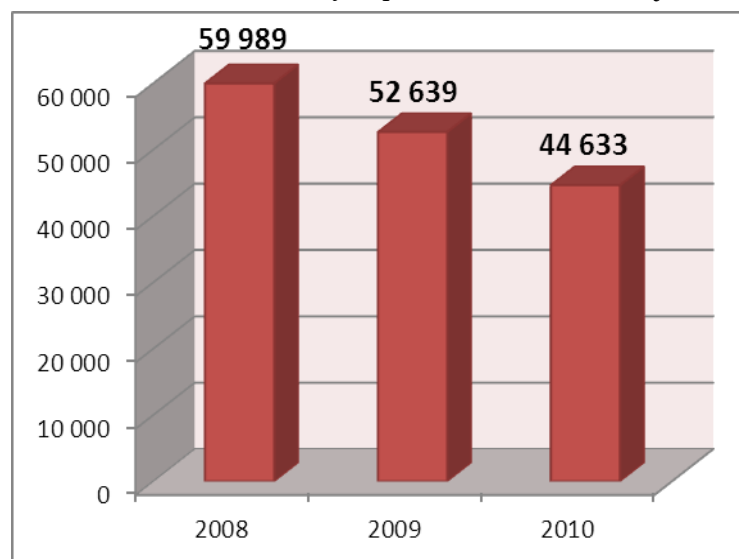
Ww. akt prawny przewiduje możliwość nałożenia przez Straż Graniczną mandatu karnego za:

- wykroczenia określone w przepisach kodeksu wykroczeń (enumeratywnie wymienionych),
- przepisach ustawy z dnia 16 października 1991 roku o ochronie przyrody,
- ustawy z dnia 25 czerwca 1997 roku o cudzoziemcach,
- ustawy z dnia 3 lipca 2002 roku Prawo lotnicze,
- ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, ustawy z dnia 6 września 2001 roku o transporcie drogowym,
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o systemie tachografów cyfrowych oraz w rozporządzeniach porządkowych obowiązujących w strefie nadgranicznej, wydanych przez wojewodę na podstawie art. 40 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o administracji rządowej w województwie.

W 2009 roku rozszerzono uprawnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej do nakładania mandatów karnych za niektóre naruszenia przepisów ustawy o transporcie drogowym, dotyczące m.in. zasad maksymalnego dziennego czasu prowadzenia pojazdu oraz użytkowania analogowych urządzeń rejestrujących prędkość jazdy, czas jazdy i czas postoju, obowiązkowe przerwy i czas odpoczynku kierowcy.

W 2010 roku funkcjonariusze Straży Granicznej nałożyli 44 633 grzywien w drodze mandatu karnego na kwotę 8 313 041 zł. W porównaniu z 2009 rokiem nastąpił spadek liczby nałożonych mandatów o 15%.

Wykres 20.8 Liczba mandatów nałożonych przez Straż Graniczną w latach 2008–2010

Źródło: KG SG

Tabela 20.2 Zestawienie liczby mandatów nałożonych przez Straż Graniczną w 2010 roku

Rodzaj (kategoria) wykroczenia	Liczba mandatów	Kwota w zł
Kodeks wykroczeń	39 363	7 382 001
Prawo o ruchu drogowym	170	38 130
Ustawa o cudzoziemcach	3260	502 890
Ustawa o rybołówstwie śródlądowym	1	100
Ustawa o systemach tachografów	11	5500
Ustawa o transporcie drogowym	1 252	272 750
Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP	3	550
Ustawa o wjeździe i pobycie oraz wyjeździe obywateli państw członkowskich UE i członków ich rodzin	11	1100
Prawo lotnicze	562	11 020
Razem	44 633	8 313 041

Źródło: KG SG

W 2010 roku Straż Graniczna na bieżąco współdziałała ze wszystkimi organami i służbami krajowymi, w szczególności z Policją, Służbą Celną oraz Inspekcją Transportu Drogowego na zasadach określonych w ramach porozumień i planów współdziałania, mających na celu ochronę szlaków komunikacyjnych. Funkcjonariusze Straży Granicznej uczestniczyli m.in. w akcjach: „Prędkość”, „Alkohol i narkotyki”, „Truck”, „Bus”, „Pasy”, „Niechronieni uczestnicy ruchu drogowego”, „Bezpieczny weekend”, „Bezpieczne wakacje”, „Bezpieczne ferie”, „Bezpieczna droga do szkoły”.

Ponadto Straż Graniczna brała udział w realizacji krajowej strategii kontroli przepisów w zakresie czasu jazdy i postoju, obowiązkowych przerw i czasu odpoczynku kierowców w transporcie drogowym. W celu zwiększenia kontroli transportu drogowego na szlakach komunikacyjnych organizowane były też patrole mundurowe z wykorzystaniem Schengenbusa.

Obszary wymagające wzmocnienia, w celu zmniejszenia liczby wykroczeń

- wyposażenie jednostek w sprzęt specjalistyczny do kontroli tachografów cyfrowych,
- rozszerzenie dla SG katalogu zdarzeń w postępowaniu mandatowym o wykroczenia skarbowe związane z przewożeniem niewielkich ilości towarów bez oznaczeń polskimi znakami akcyzy skarbowej,
- wyposażenie placówek SG w urządzenia do bezgotówkowego rozliczania, co usprawniłoby postępowanie mandatowe.

Państwowa Straż Pożarna

Uprawnienia funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej do nakładania grzywnien wynikają z Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 sierpnia 2003 roku w sprawie wykroczeń, za które funkcjonariusze pożarnictwa pełniący służbę w Państwowej Straży Pożarnej są uprawnieni do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego, oraz warunków i sposobu wydawania upoważnień (Dz.U. 2003, nr 156 poz. 1529).

Ogółem w 2010 roku Państwowa Straż Pożarna nałożyła 1352 mandaty karne na łączną kwotę 162 270 zł. W porównaniu z rokiem 2009, liczba nałożonych mandatów spadła o 1,5%.

Tabela 20.3 Katalog wykroczeń, za które PSP najczęściej nakładała grzywny w drodze mandatu karnego w 2010 roku

Podstawa nałożenia mandatu (art. 82 Kodeksu wykroczeń)	Liczba nałożonych mandatów karnych
nieusuwanie lub niezabezpieczanie w obrębie budynków urządzeń lub materiałów stwarzających niebezpieczeństwo powstania pożaru	357
niewyposażanie budynku w odpowiednie urządzenia lub sprzęt przeciwpożarowy lub nieutrzymanie ich w stanie zdatnym do użytku	263
utrudnianie okresowego czyszczenie komina lub niedokonywanie bez zwłoki naprawy uszkodzeń komina i wszelkich przewodów dymowych	148
(w lesie lub na terenie śródleśnym albo w odległości mniejszej niż 100 m od granicy lasu) używanie ciągnika lub innej maszyny bez należytego zabezpieczenia przed iskrzeniem, rozniecanie ognia poza miejscami wyznaczonymi do tego celu, pozostawianie roznieconego ognia, korzystanie z otwartego płomienia, wypalanie wierzchniej warstwy gleby lub pozostałości roślinnych, porzucanie nieugaszonych zapalek lub niedopałków papierosów, dopuszczanie się innych czynności mogących wywołać niebezpieczeństwo pożaru	144

Źródło: KG PSP

W 2010 roku PSP podejmowała wiele działań prewencyjnych, które polegały przede wszystkim na prowadzeniu czynności kontrolno-rozpoznawczych, m.in. informowano właścicieli, zarządców lub użytkowników obiektów budowlanych o zasadach właściwego postępowania w zakresie nadzoru nad urządzeniami przeciwpożarowymi i instalacjami technicznymi, wyposażania obiektów w sprzęt i urządzenia przeciwpożarowe.

Ponadto stosowano pouczenia, a po upływie terminów realizacji nałożonych obowiązków przeprowadzane były czynności kontrolne sprawdzające, czy nałożone obowiązki zostały wykonane. Udzielano upomnień i pouczeń ustnych oraz wyjaśnień z zakresu wymagań ochrony pożarowej.

Na bieżąco prowadzona była współpraca m.in.: z wojewódzkimi i powiatowymi inspektoratami nadzoru budowlanego, Policją, urzędami miast, urzędami gmin, urzędami starostwa, miejskimi ośrodkami pomocy społecznej, zarządami lokali komunalnych, strażą miejską, SANEPIDAMI, kuratorami oświaty oraz zarządami firm. Na stronach internetowych komend zamieszczano informacje dotyczące: m.in. przeglądów i czyszczenia przewodów kominowych, zagrożeń związanych z zatruciami tlenkiem węgla, bezpieczeństwa imprez masowych.

PSP organizowała i prowadziła spotkania edukacyjne dla dzieci i młodzieży nt. przestrzegania zasad bezpieczeństwa pożarowego w domu, szkole oraz miejscach wypoczynku, na których przedstawiano przyczyny powstawania pożarów, sposoby powiadamiania służb ratunkowych w sytuacji zagrożenia oraz zasady postępowania w czasie ewakuacji.

Ponadto PSP brała udział w licznych programach i inicjatywach, których celem był wzrost bezpieczeństwa społeczności lokalnych, były to m.in. rządowy program „Razem bezpieczniej”, „Przyjazne środowisko lokalne”, wielkopolski program „Edukacja i profilaktyka”.

Obszary wymagające wzmocnienia w celu zmniejszenia liczby wykroczeń

- wzmocnienie nadzoru nad właścicielami, zarządcami nieruchomości w celu wymuszenia regularnych przeglądów instalacji użytkowych (w tym elektrycznych),
- kontynuowanie akcji informacyjnych uświadamiających społeczeństwo m.in. o właściwym przygotowaniu instalacji grzewczych, apele do społeczeństwa o czyszczenie i usuwanie zanieczyszczeń z przewodów spalinowych, informacje o właściwych zachowaniach i zasadach bezpieczeństwa pożarowego w budynkach i ich obrębie,
- podnoszenie świadomości społeczeństwa, za pośrednictwem środków masowego przekazu, w zakresie bezpieczeństwa pożarowego,
- kontynuowanie działań informacyjnych dotyczących problemu wypalania traw oraz przeglądów przewodów wentylacyjnych oraz kominowych.

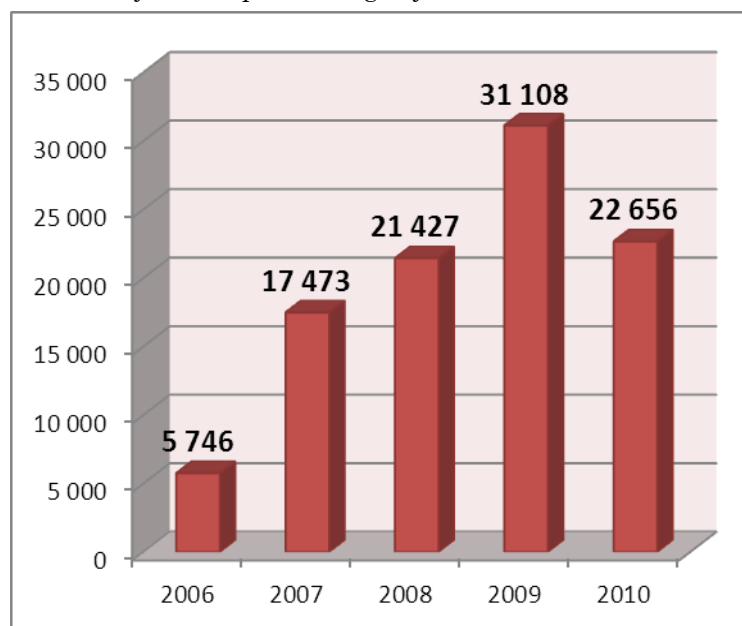
Inspekcja Transportu Drogowego

Uprawnienie do nakładania mandatów przez inspektorów Inspekcji Transportu Drogowego wynika z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 marca 2003 roku w sprawie nadania inspektorom Inspekcji Transportu Drogowego uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2003, nr 59, poz. 522 z późn. zm.).

W wyniku kontroli drogowych przeprowadzonych przez inspektorów Inspekcji Transportu Drogowego w 2010 roku wystawiono 18 291 mandatów karnych, czyli o 3,6 % mniej niż w roku 2009, za naruszenia przepisów ustawy z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. 2005, nr 108, poz. 908 z późn. zm.), z czego 12 571 dotyczyło przewoźników krajowych, a 5720 przewoźników zagranicznych. Łączna kwota nałożonych kar w drodze mandatu wyniosła w 2010 roku to ponad 2,8 mln zł, co w porównaniu z rokiem 2009 stanowi wzrost o około 12%.

W 2010 roku inspektorzy wydali 22 656 mandatów karnych, o 27% mniej niż w 2009 roku, za naruszenia stwierdzone na podstawie przepisów ustawy o transporcie drogowym. Łączna wysokość kar nałożonych z tego tytułu wyniosła 5,9 mln zł i była niższa o ok. 2 mln od kwoty z roku 2009.

Wykres 20.9 Liczba mandatów karnych nałożonych przez inspektorów ITD na podstawie przepisów ustawy o transporcie drogowym w latach 2006–2010

Źródło: ITD

Działalność Inspekcji Transportu Drogowego na rzecz poprawy bezpieczeństwa transportu drogowego obejmuje w głównej mierze prewencyjne kontrole drogowe, mające bezpośredni lub pośredni wpływ na stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym. W ramach prowadzonej całorocznie akcji: „Bezpieczny autokar” prowadzona była kontrola autokarów wycieczkowych, autobusów rejsowych oraz autokarów przewożących dzieci, w szczególności w okresie ferii zimowych oraz okresie wakacyjnym.

W celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia wypadku spowodowanego przemoczeniem kierowcy inspektorzy prowadzą na bieżąco kontrole przestrzegania przepisów dotyczących czasu prowadzenia pojazdu, przerw i odpoczynków kierowcy. Ponadto prowadzone były kontrole dokumentów uprawniających do prowadzenia samochodów ciężarowych i autobusów zgodnie z przepisami ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy o transporcie drogowym. Inspekcja Transportu Drogowego eliminowała z ruchu drogowego pojazdy niesprawne technicznie, nieprawidłowo oznakowane i wyposażone oraz przeciwdziałała procesowi degradacji dróg wpływającemu na pogorszenie bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez kontrolę masy i nacisków osi pojazdów ciężarowych.

Ponadto pracownicy Inspekcji Transportu Drogowego systematycznie udzielali informacji przedsiębiorcom, kierowcom i innym zainteresowanym na temat aktualnych przepisów prawa obowiązujących w zakresie transportu drogowego. Należy podkreślić, że Główny Inspektorat Transportu Drogowego aktywnie uczestniczył w podejmowanych działaniach zmierzających do rozszerzenia i umacniania współpracy międzynarodowej w zakresie kontroli transportu drogowego, które są koniecznym warunkiem do wypracowania jednolitego podejścia w zakresie interpretacji obowiązujących przepisów wspólnotowych i procedur kontrolnych w odniesieniu do kierowców i przedsiębiorców wykonujących przewozy drogowe na obszarze UE i wewnątrz poszczególnych krajów UE. Prowadzona była współpraca służb kontrolnych w zakresie wymiany informacji, koordynacji działań kontrolnych, organizacji wspólnych szkoleń i konsultacji.

Żandarmeria Wojskowa

Katalog wykroczeń, za które funkcjonariusze Żandarmerii Wojskowej są uprawnieni do nakładania mandatów karnych, określony został w Rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 grudnia 2001 roku w sprawie określenia wykroczeń, za które żołnierze Żandarmerii Wojskowej są upoważnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2001, nr 157 poz. 1862).

Zgodnie z ustawą o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych z dnia 24 sierpnia 2001 roku (Dz.U. 2001, nr 123 poz. 1253 z późn. zm.) oraz przepisami wykonawczymi, funkcjonariusze Żandarmerii nakładają grzywny w drodze mandatu karnego na niżej wymienione osoby:

- żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową;
- żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej w czasie noszenia przez nich mundurów oraz odznak i oznak wojskowych;
- pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych:
 - a) w związku z ich zachowaniem się podczas pracy w tych jednostkach;
 - b) w związku z popełnieniem przez nich czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary, wiążącego się z tym zatrudnieniem;
- osoby przebywających na terenach lub w obiektach jednostek wojskowych;
- inne osoby niż określone wyżej podlegające orzecznictwu sądów wojskowych albo jeżeli wynika to z odrębnych przepisów;
- osoby niebędące żołnierzami, jeżeli współdziałają z osobami, o których mowa wyżej w popełnieniu czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo też jeżeli dokonują czynów zagrażających dyscyplinie wojskowej albo czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza albo mieniu wojskowemu;
- żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, o ile umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, nie stanowi inaczej.

W 2010 roku Żandarmeria Wojskowa skontrolowała ogółem 27 170 pojazdów i nałożyła 2266 sankcji, w tym 1684 w formie mandatu karnego. Łączna kwota wysokości nałożonych przez Żandarmerię Wojskową grzywien w postaci mandatów karnych w 2010 roku wyniosła 200 790 zł, co stanowi 38-procentowy spadek w porównaniu z rokiem 2009.

Tabela 20.4 Liczba mandatów karnych nałożonych w roku 2010 przez ŻW

Rodzaj wykroczenia	Liczba mandatów	Kwota w zł
ustawa o broni i amunicji	9	450
ustawa o zakwaterowaniu SZ RP	4	300
ustawa o ochronie zdrowia	16	800
kodeks wykroczeń	1655	199 240
Razem	1684	200 790

Źródło: MON

Analizując dane przedstawiające sankcje nałożone na kierowców wojskowych oraz przeprowadzone kontrole ruchu drogowego, zauważa się spadek liczby ukaranych kierowców, co oznacza, że poziom przestrzegania przepisów ruchu drogowego ulega systematycznej poprawie. Pewien wyjątek stanowi wzrost liczby wykroczeń polegających na nieprzestrzeganiu obowiązku zapiętych pasów bezpieczeństwa. W dalszym ciągu pojazdy wojskowe w wielu przypadkach naruszają wymagania ochrony środowiska, jednak i w tym przypadku widoczny jest spadek wykroczeń, a stan techniczny wojskowych pojazdów mechanicznych uległ znacznej poprawie.

Działalność prewencyjna Żandarmerii Wojskowej obejmuje przez wszystkim wszelkiego rodzaju formy zabezpieczeń uroczystości oraz prowadzenie kontroli ruchu drogowego.

W powyższych działaniach funkcjonariusze Żandarmerii Wojskowej bardzo często współpracują z funkcjonariuszami Policji oraz pozostałymi organami porządku publicznego.

Straż Ochrony Kolei

Uprawnienie do nakładania grzywien w drodze mandatu oraz wykaz wykroczeń, za które mandaty mogą być nakładane przez Straż Ochrony Kolei wynika z ustawy z 28 marca 2003 roku o transporcie kolejowym (Dz.U. 2007, nr 16, poz. 94), Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 23 listopada 2004 roku w sprawie przepisów porządkowych obowiązujących na obszarze kolejowym w pociągach i innych pojazdach kolejowych. (Dz.U. 2004, nr 264 poz. 2 637) oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 31 marca 2003 roku w sprawie określenia wykroczeń, za które funkcjonariusze straży ochrony kolei są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, oraz zasad i sposobu wydawania upoważnień (Dz.U. 2003, nr 62 poz. 564).

W 2010 roku funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei nałożyli 37 463 mandatów na łączną kwotę 2 365 215 zł. W porównaniu z rokiem 2009 liczba mandatów nałożonych przez SOK była niższa o 19%.

Tabela 20.5 Katalog wykroczeń, za które Straż Ochrony Kolei najczęściej nakładała mandaty w roku 2010

Rodzaj wykroczenia	Liczba mandatów
przechodzenie i przejeżdżanie przez tory w miejscach do tego niewyznaczonych	11 334
palenie tytoniu w miejscach, w których jest to zabronione	9108
spożywanie napojów alkoholowych w zakresie określonym w odrębnych przepisach	4713
zanieczyszczanie i zaśmiecanie	2844
wstęp i przebywanie osób nieuprawnionych na torowiskach, nasypach, wiaduktach, mostach, wykopach i w tunelach kolejowych	2377
przechodzenie i przejeżdżanie oraz przepędzanie zwierząt przez przejazdy lub przejścia	1961

Źródło: KG SOK

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Straż Ochrony Kolei statystyka przestępstw i wykroczeń na obszarze kolejowym w roku 2010 pokazuje nieznaczny wzrost liczby wydarzeń negatywnych w porównaniu z rokiem 2009 o 0,54% (oznacza o wzrost o 72 przypadki).

Biorąc pod uwagę kształtowanie się poszczególnych kategorii zdarzeń w roku 2010, w porównaniu z rokiem 2009, należy stwierdzić:

- zmniejszenie liczby kradzieży na szkodę podróżnych o 18,7%,
- zmniejszenie liczby wybryków chuligańskich o 21,6%,
- zmniejszenie liczby obrzuć pociągów kamieniami o 42,3%.

Negatywne tendencje dotyczyły wydarzeń związanych z przesyłkami wagonowymi, gdzie nastąpił wzrost rejestrowanych kradzieży o 19,3% oraz w kradzieżach i dewastacjach urządzeń związanych z bezpieczeństwem ruchu kolejowego – wzrost o 21,9% liczby rejestrowanych wydarzeń.

W 2010 roku funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei ściśle współpracowali ze wszystkimi służbami i podmiotami odpowiedzialnymi za zapewnienie bezpieczeństwa na obszarach kolejowych. Organizowane były wspólne patrole prewencyjne Policji, Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej i Straży Ochrony Kolei na dworcach i przystankach, prowadzono działania operacyjne w pociągach i na pozostałych obszarach kolejowych. Straż Ochrony Kolei brała udział w kampaniach społecznych mających na celu poprawę bezpieczeństwa na przejazdach kolejowych – „Bezpieczny przejazd”.

SOK współpracowała także z Policją oraz z Żandarmerią Wojskową w trakcie przejazdów zmasowanych grup młodzieży (kibice, fani muzyki młodzieżowej).

W ramach działań prewencyjnych funkcjonariusze Straży Ochrony Kolei prowadzili ponadto stały nadzór dworców kolejowych przy wykorzystaniu monitoringu wizyjnego oraz stałe patrole prewencyjne w miejscach szczególnie zagrożonych.

Państwowa Straż Rybacka

Państwowa Straż Rybacka jest wyodrębnioną i podległą bezpośrednio wojewodom jednostką organizacyjną, której zadaniem jest kontrola przestrzegania ustawy o rybnictwie śródlądowym z dnia 18 kwietnia 1985 roku oraz przepisów wykonawczych, wydanych na jej podstawie (Dz.U. 2009, nr 189, poz. 147).

Na podstawie uregulowań tej ustawy Państwowa Straż Rybacka posiada uprawnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego. Formacja ta działa na terenie wszystkich województw.

W roku 2010 funkcjonariusze Państwowej Straży Rybackiej nałożyli 10 557 mandatów karnych na łączną kwotę 1 670 300 zł. W porównaniu z rokiem 2009 stanowi to spadek liczby mandatów o 12,5%.

Z ustaleń strażników wynika, że wzrasta liczba przypadków kłusownictwa. Dużym problemem są też sprawcy działający w grupach zorganizowanych. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że zmienia się podejście społeczeństwa, które reaguje na przypadki kłusownictwa. Dzięki informacjom od wędkarzy, turystów, działkowiczów, Państwowa Straż Rybacka częściej jest alarmowana i może podejmować swoje działania.

W 2010 roku Państwowa Straż Rybacka prowadziła wspólne działania z innymi służbami odpowiedzialnymi za nadzór i kontrolę przestrzegania prawa: Policją, Strażą Leśną, Strażami Gminnymi, oraz współpracowała ze społeczną strażą rybacką i innymi organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze ochrony przyrody i środowiska. W ramach prewencji Strażnicy rybacy prowadzili stały monitoring terenów, gdzie najczęściej popełniane były przestępstwa i wykroczenia (rzeki, zbiorniki retencyjne, obręby ochronne, tarliska

i obręby hodowlane). Ponadto organizowane były szkolenia specjalistyczne dla społecznych straży rybackich oraz członków stowarzyszeń wędkarskich. Działania Państwowej Straży Rybackiej wspomagane są w miarę możliwości przez Straż Leśną, społeczną straż rybacką oraz przez Policję na podstawie Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 23 grudnia 1997 roku w sprawie określenia szczegółowych zasad i warunków współdziałania PSR z Policją (Dz.U. 1998, nr 4 poz. 12).

W celu ograniczenia liczby naruszeń należy rozważyć podniesienie wysokości kar określonych w taryfikatorach w taki sposób, aby zniechęcały one do łamania prawa.

Państwowa Straż Łowiecka

Strażnicy PSŁ upoważnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 września 2002 roku w sprawie zakresu wykroczeń, za które uprawnieni pracownicy Lasów Państwowych, pracownicy parków narodowych oraz strażnicy łowieccy są upoważnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2002, nr 174 poz. 1432).

Do zakresu działania Państwowej Straży Łowieckiej należą sprawy zwalczania przestępstw i wykroczeń w zakresie szkodnictwa łowieckiego i przyrodniczego, a w szczególności kontrola realizacji przepisów ustawy Prawo łowieckie, dotyczących:

- ochrony zwierząt, zwalczania kłusownictwa i wszelkiego szkodnictwa łowieckiego;
- dokonywania kontroli legalności skupu i obrotu zwierzyną;
- zwalczania przestępstw i wykroczeń w zakresie łowiectwa;
- dokonywanie kontroli podmiotów prowadzących sprzedaż usług obejmujących polowania wykonywane przez cudzoziemców na obszarze RP.

Na podstawie danych dostarczonych przez poszczególne urzędy wojewódzkie, w których została powołana Państwowa Straż Łowiecka, w 2010 roku strażnicy PSŁ nałożyli 184 mandaty karne na łączną kwotę 17 195 zł. W porównaniu z rokiem 2009, kiedy wystawiono 160 mandatów na kwotę 17 230 zł, stanowi to 15% wzrost liczby nałożonych mandatów.

Z analizy przesłanych materiałów wynika, że nowym trendem w kłusownictwie jest strzelanie do zwierzyny z pojazdów „dla zabawy”, w celu oddania jednego strzału i uśmiercenia zwierzyny. Kolejnym stosunkowo częstym stwierdzanym zjawiskiem jest nocne strzelanie z broni myśliwskiej, wyposażonej w celowniki noktowizyjne (urządzenia emitujące sztuczne światło).

W 2010 roku w ramach działań prewencyjnych Państwowa Straż Łowiecka prowadziła wzmożone patrole (również nocne i wczesno poranne) w obwodach łowieckich szczególnie zagrożonych, których celem było zwalczanie kłusownictwa, szkodnictwa łowieckiego, przyrodniczego i leśnego. W trakcie patroli prowadzono również działania prewencyjne, polegające na edukacji myśliwych, a także środowisk bezpośrednio związanych z gospodarką łowiecką, z zakresu prawa łowieckiego i przyrodniczego.

PSŁ współdziała z Policją, Służbą Leśną, Państwową Strażą Rybacką, Polskim Związkiem Łowieckim. Organizowano wspólne działania mające na celu wdrożenie mechanizmów skierowanych na usprawnienie współdziałania i szybkiego reagowania wszystkich formacji w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego.

Strażnicy PSŁ prowadzili szkolenia z zakresu przepisów o prawie łowieckim zarówno dla Policji, jak i kół łowieckich. Ponadto prowadzone było kontrole m.in. książek ewidencji myśliwych na polowaniach indywidualnych, kontrole skupu dziczyzny.

Straż Leśna i Służba Leśna

Pracownicy Lasów Państwowych upoważnieni są do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 września 2002 roku w sprawie zakresu wykroczeń, za które uprawnieni pracownicy Lasów Państwowych, pracownicy parków narodowych oraz strażnicy łowieccy są upoważnieni do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2002, nr 174 poz. 1432). Strażą Leśną kieruje Główny Inspektor Straży Leśnej, który podporządkowany jest Dyrektorowi Generalnemu Lasów Państwowych.

W 2010 roku Służba Leśna i Straż Leśna nałożyły ogółem 14 604 mandatów karnych, co w porównaniu z rokiem 2009 roku stanowi wzrost o 13%.

Wysokość nałożonych grzywnien wyniosła ogółem 1 396 000 zł, co stanowi niewielki wzrost w porównaniu z rokiem 2009, kiedy kwota nałożonych grzywnien wyniosła 1 387 320 zł.

Tabela 20.6 Liczba i kwota mandatów karnych nałożonych przez Straż Leśną i Służbę Leśną w 2010 roku

	Liczba mandatów	Kwota grzywnien (w zł)
Straż Leśna	13 333	1 283 940
Służba Leśna	1271	112 140
Ogółem	14 604	1 396 090

Źródło: DGLP

W 2010 roku wysokość grzywnien nałożonych przez Straż Leśną i Służbę Leśną była najwyższa od 1992 roku. Oznacza to stosowanie obecnie rzadszej, ale surowszej kary w postaci wyższej grzywny w drodze mandatu karnego, jako sankcji w przypadkach ewidentnego naruszenia prawa, gdy zawodzą środki oddziaływania wychowawczego.

Tabela 20.7 Naruszenia stwierdzone przez Służbę Leśną i Straż Leśną w 2010 roku

Rodzaje naruszeń	Liczba naruszeń
Art. 161 k.w. Kto, nie będąc do tego uprawniony albo bez zgody właściciela lub posiadacza lasu, wjeżdża pojazdem silnikowym, zaprzęgowym lub motorowerem do nienależącego do niego lasu w miejscu, w którym jest to niedozwolone, albo pozostawia taki pojazd w lesie (...)	11 781
Art. 162 k.w. Kto w lasach zanieczyszcza glebę lub wodę albo wyrzuca do lasu kamienie, śmieci, złom, padlinę lub inne nieczystości, albo w inny sposób zaśmieca las (...)	1146
Art. 148 k.w. Kto dokonuje w nienależącym do niego lesie wyrębu gałęzi, korzeni lub krzewów, niszczy je lub uszkodza albo karczuje pniaki, zabiera z nienależącego do niego lasu wyrąbane gałęzie, korzenie lub krzewy albo wykarczowane pniaki (...)	849
Art. 82 k.w. Kto nieostrożnie obchodzi się z ogniem lub wykracza przeciwko przepisom dotyczącym zapobiegania i zwalczania pożarów (...)	264

Źródło: DGLP

Straż Leśna realizuje zadania związane ze zwalczaniem szkodnictwa leśnego, we własnym zakresie, jak i przy udziale Policji, Straży Granicznej, Straży Ochrony Kolei, Inspekcji Transportu Drogowego, Państwowej Straży Pożarnej, straży miejskiej i gminnej, Państwowej Straży Rybackiej, Państwowej Straży Łowieckiej, straży parków narodowych oraz administracji terenowej i innych służb i organów (np. „Stroisz”, „Choinka”, „Kłusownik”, „Grab” i inne).

W 2010 roku w zakresie kontroli ruchu drogowego zostało zorganizowanych wiele akcji, w których przeprowadzono 5151 kontroli pojazdów i osób w ruchu drogowym. Udzielono 30 513 pouczeń.

Inspekcja Handlowa

Organy Inspekcji Handlowej są uprawnione do nakładania grzywien w drodze mandatu na podstawie Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 2003 roku w sprawie nadania inspektorom Inspekcji Handlowej uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2003, nr 63 poz. 587 z późn. zm.).

Ogółem w 2010 roku organy Inspekcji Handlowej nałożyły 8953 mandaty karne, na łączną kwotę 1 641 765 zł. Należy stwierdzić, że liczba nałożonych mandatów karnych w 2010 wzrosła w stosunku do roku 2009 o 24%, niemniej jednak w dalszym ciągu pozostaje niższa niż w latach wcześniejszych (w 2007 roku było ich 11 092, w 2008 roku 9210).

Podobnie jak w latach ubiegłych najczęściej stwierdzanymi naruszeniami przepisów były: naruszenia w zakresie uwidaczniania cen towarów oferowanych do sprzedaży, tj. art. 137 § 1 k.w., oznakowania towarów – art. 136 § 2 k.w., oferowania do sprzedaży towarów przeterminowanych (art. 100 ust. 1 pkt. I ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 roku o bezpieczeństwo żywności i żywienia (Dz.U. nr 171 poz. 1225 z późn. zm.).

W 2010 roku najpoważniejszym stwierdzonym negatywnym zjawiskiem było świadome popełnianie przez przedsiębiorców wykroczeń w celu uzyskania wymiernych korzyści. Wartość nakładanych grzywien jest niższa niż koszt dostosowania się do stawianych wymogów. Dotyczy to w szczególności przedsiębiorców świadczących usługi noclegowe w obiektach niepełniających warunków bez uzyskania wymaganych prawem decyzji o zaszeregowaniu obiektów posługujących się jednocześnie do oznaczenia obiektu zastrzeżonymi dla obiektów hotelarskich nazwami – hotel/motel.

Inspekcja Handlowa w dalszym ciągu postuluje nowelizację ustawy o działalności gospodarczej, polegającą na wyłączeniu Inspekcji Handlowej z obowiązku zawiadamiania o zamiarze wszczęcia kontroli. W związku z art. 79 ust. 1 i art. 79 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2007, nr 155, poz. 1095 ze zm.), kontrola musi zostać zapowiedziana z co najmniej 7-dniowym wyprzedzeniem, o ile inspekcja nie dysponuje dowodem uzasadniającym podejrzenie popełnienia przestępstwa przez przedsiębiorcę (np. informacje organu wydających zezwolenia, skargi konsumentów). Przeprowadzanie tego typu zapowiedzianych kontroli w sposób znaczący zmniejsza ich efektywność. Nowelizacja ograniczyłaby sytuację, gdy przedsiębiorca przed kontrolą usuwa nieprawidłowości, a po kontroli wraca do stanu poprzedniego, przy jego ewidentnej winie.

Działania prewencyjne podejmowane przez Inspekcję Handlową w 2010 roku polegały przede wszystkim na publikowaniu wyników kontroli, udzielaniu instruktażu w związku z ujawnionymi w toku działań kontrolnych nieprawidłowościami, wyjaśnianiu w toku postępowania kontrolnego przepisów prawa, kierowaniu wystąpień pokontrolnych, stosowaniu instytucji oddziaływania wychowawczego, tj. prowadzenie rekontroli. Ponadto w stosunku do przedsiębiorców prowadzone były wszelkiego rodzaju działania edukacyjne.

Inspekcja Ochrony Środowiska

Uprawnienie do nakładania grzywien w drodze mandatu oraz wykaz wykroczeń, za które mandaty mogą być nakładane przez inspektorów ochrony środowiska wynika z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 września 2002 roku w sprawie nadania inspektorom Inspekcji Ochrony Środowiska uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2002, nr 151 poz. 1253 z późn. zm.).

Ogółem w 2010 roku inspektorzy ochrony środowiska nałożyli 2117 mandatów karnych na łączną kwotę 631 150 zł. W porównaniu z 2009 rokiem to spadek o 16,6%, kiedy liczba mandatów wyniosła 2538 mandatów na łączną kwotę 791 200 zł.

Tabela 20.8 Liczba mandatów karnych wystawionych przez IOŚ w 2010 roku, wraz z ich podstawą i kwotami

Rodzaj wykroczenia	Liczba mandatów	Kwota (w zł)
Prawo ochrony środowiska (art. 46, 76, 152, 250, 286, 330 331, 337,339, 340, 341, 342, 346, 349, 351, 354, 356, 357, 359)	1091	309 150
Ustawa o odpadach (art. 13,321, 37, 59, 69, 70, 71, 72, 75, 76, 77, 78, 91, 113)	373	115 400
Ustawa o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (art. 71, 72, 74, 75, 77, 78, 342)	91	26 650
Ustawa Prawo wodne (art. 40, 192, 193, 194, 195,197)	119	48 300
Ustawa o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (art. 9, 21, 37)	35	6050
Ustawa o Inspekcji Ochrony Środowiska (art. 31a)	269	86 600
Ustawa o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (art. 48, 50, 51, 52)	38	10 400
Ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (art. 21, 22)	12	1200
Ustawa o nawozach i nawożeniu (art. 24, 41, 49)	26	7900
Ustawa o substancjach zubażających warstwę ozonową (art. 38, 40, 41, 42, 43)	29	7600
Kodeks wykroczeń (art.154 § 2)	2	1000
Ustawa o bateriach i akumulatorach (art. 79,80, 83)	2	700
Różne ww. artykuły, ujęte w jednym mandacie	30	10 200
Razem	2117	631 150

Źródło: GIOŚ

W ramach inicjatyw mających na celu przeciwdziałanie i zwalczanie negatywnych zjawisk podejmowano wiele działań mających na celu walkę z tzw. szarą strefą w zakresie nielegalnie działających punktów demontażu pojazdów i zużytego sprzętu elektrycznego i elektro-nicznego. Inspekcja Ochrony Środowiska organizowała liczne spotkania oraz prowadziła kontrole o charakterze instruktażowym, mające na celu przede wszystkim zapoznanie z obowiązującymi przepisami prawa. Ponadto w celach prewencyjnych stosowano pouczenia oraz zarządzenia pokontrolne.

Obszary wymagające wzmocnienia, w celu zmniejszenia liczby wykroczeń

- wprowadzenie ścisłego podziału zadań kontrolnych pomiędzy Inspekcją Ochrony Środowiska a samorząd terytorialny,
- wzmocnienie kompetencji wojewódzkich inspektoratów.

Inspekcja Weterynaryjna

Uprawnienie do nakładania grzywien przez Inspekcję Weterynaryjną w drodze mandatu reguluje Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2008 roku w sprawie nadania inspektorom Inspekcji Weterynaryjnej, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2008, nr 137 poz. 861).

Ogółem w 2010 roku inspektorzy Inspekcji Weterynaryjnej nałożyli 2108 mandatów karnych, co stanowi wzrost ich liczby o 47% w stosunku do roku 2009.

Łączna kwota nałożonych grzywien wyniosła 348 355 zł i była wyższa od kwoty z 2009 roku o 18%.

Tabela 20.9 Katalog i liczba wykroczeń, za które inspektorzy Inspekcji Weterynaryjnej najczęściej nakładali w roku 2010 mandaty karne

Rodzaj wykroczenia	Liczba mandatów
Art.111 § 1 k.w. (niedopełnienie obowiązku zapewnienia należytego stanu sanitarnego, zwłaszcza w zakresie utrzymania czystości oraz używanego przez pracowników ubioru)	375
Art. 33 ust .1 pkt 5 ustawy o identyfikacji i rejestracji zwierząt (niedokonanie oznakowania zwierząt zgodnie z przepisami Unii Europejskiej)	348
Art. 33 ust .1 pkt 12 ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (niedopełnienie obowiązku przekazywania agencji albo organom Inspekcji Weterynaryjnej informacji związanych z identyfikacją i rejestracją zwierząt gospodarskich)	95

Źródło: IW

W stosunku do 2009 roku spadła liczba wykroczeń związanych z naruszeniem przepisów o identyfikacji i rejestracji zwierząt gospodarskich. Wzrosła natomiast liczba wykroczeń związanych z niedopełnieniem obowiązku zapewnienia należytego stanu sanitarnego, zwłaszcza w zakresie utrzymania czystości oraz używanego przez pracowników ubioru (art. 111 § 1 ustawy Kodeks wykroczeń).

Niepokojące jest zjawisko coraz częstszego odstępowania od szczepienia psów przeciwko wściekliznie i brak współpracy pomiędzy odpowiednimi służbami w tym zakresie.

W 2010 roku organy Inspekcji Weterynaryjnej podejmowały wiele działań prewencyjnych, w tym między innymi organizowane były spotkania informacyjne z władzami gmin i miast, prowadzona była współpraca z lokalnymi mediami w celu przekazywania informacji o obowiązujących przepisach i wynikających z nich wymogach.

W celu ograniczenia liczby naruszeń przepisów prawa należy przede wszystkim podnieść poziom wiedzy podmiotów działających w rolnictwie zarówno w odniesieniu do uregulowań krajowych, jak i wspólnotowych. Ponadto należy mieć na uwadze zapewnienie właściwej współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej z lekarzami prowadzącymi własną praktykę dla zagwarantowania bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego.

Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa

Organy Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa są upoważnione do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego na podstawie Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2008 roku w sprawie nadania inspektorom Inspekcji Weterynaryjnej, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2008, nr 137 poz. 861).

W 2010 roku, podobnie jak w 2009, najwięcej mandatów karnych nałożonych zostało w związku naruszeniami przepisów ustawy o ochronie roślin:

- wprowadzenie lub przemieszczanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów szczególnie podatnych na porażenie przez organizmy kwarantannowe i stwarzających niebezpieczeństwo rozprzestrzeniania się tych organizmów, niezaopatrzonych w paszport roślin, świadectwo fitosanitarne, świadectwo fitosanitarne dla reeksportu i niezaopatrzonych w inne dokumenty lub oznakowania przewidziane w przepisach Unii Europejskiej lub umowach międzynarodowych oraz inne dokumenty lub oznakowania przewidziane w przepisach państw trzecich, a także niezaopatrzonych w paszport zastępczy (art. 107 ust. 1 pkt 10),
- stosowanie środków ochrony roślin niedopuszczonych do obrotu lub w sposób niezgodny z etykietą - instrukcją stosowania (art. 107 ust. 1 pkt 24).

Łącznie w 2010 roku nałożonych zostało 821 mandatów karnych, co stanowi spadek o 5,6% w stosunku do 2009 roku. Łączna kwota nałożonych mandatów wyniosła w 114 010 zł i była wyższa o 12% od kwoty mandatów nałożonych w roku 2009.

W 2010 roku odnotowano wzrost obrotu sfałszowanymi środkami ochrony roślin. Zjawisko to nasila się w całej Unii Europejskiej. Inspekcja współpracuje w tym zakresie z instytucjami naukowymi, Służbą Celną, Strażą Graniczną i Policją. Nasilenie zjawiska jest związane z wysokimi cenami środków ochrony roślin.

Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, oprócz czynności kontrolnych, prowadziła w 2010 roku również działalność prewencyjną. Działalność ta opierała się przede wszystkim na przekazywaniu informacji w postaci ulotek, komunikatów w lokalnych mediach oraz na współpracy z władzami gmin, izbami rolniczymi, stowarzyszeniami i innymi organizacjami zrzeszającymi producentów rolnych. Obszerne informacje przekazywane były w trakcie szkoleń z zakresu ochrony roślin. Ważną funkcję pełniła strona internetowa inspekcji (www.piorin.gov.pl) oraz zintegrowany system informatyczny. Ważnym obszarem prewencji była ponadto kontrola targowisk oraz śledzenie ogłoszeń w Internecie. Wzrost świadomości producentów oraz wzrost wymagań odbiorców w zakresie bezpieczeństwa żywności jest

i będzie najważniejszym czynnikiem zmniejszenia liczby stwierdzanych wykroczeń.

Ponadto w celu zmniejszenia liczby wykroczeń należy, w opinii Inspekcji, położyć większy nacisk na edukację w szkołach rolniczych w zakresie bezpieczeństwa żywności i propagowanie tej tematyki w mediach – ograniczyć to znacznie przypadki naruszania postanowień ustawy o ochronie roślin i ustawy o nasiennictwie.

Bardzo ważnym aspektem jest również usunięcie obowiązku powiadamiania podmiotów kontrolowanych na co najmniej 7 dni przed rozpoczęciem kontroli (ustawa o swobodzie działalności gospodarczej). W tym bowiem okresie czasu zwykle następuje „uporządkowanie” spraw i w tej sytuacji niemożliwe jest stwierdzenie stanu faktycznego.

Podkreślana jest również konieczność ustalenia precyzyjnych reguł prowadzenia internetowego handlu środkami ochrony roślin i materiałem siewnym oraz ciągle zacieśnienie współpracy pomiędzy Inspekcją a Policją, Strażą Graniczną, Służbą Celną w celu ograniczenia handlu sfałszowanymi środkami ochrony roślin.

Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego

Organy nadzoru budowlanego są upoważnione do nakładania mandatów karnych na podstawie Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 października 2002 roku w sprawie nadania pracownikom organów nadzoru budowlanego uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2002, nr 174 poz. 1423).

W 2010 roku wojewódzkie inspektoraty nadzoru budowlanego w całej Polsce nałożyły ogółem 269 mandatów na łączną kwotę 320 900 zł, natomiast powiatowe inspektoraty nadzoru budowlanego: 8792 mandaty karne na łączną kwotę 13 130 655 zł. Łącznie w 2010 roku organa nadzoru budowlanego nałożyły 9061 mandaty, co w porównaniu z 2009 rokiem stanowi spadek o 5,7%.

Tabela 20.11 Katalog wykroczeń, za które najczęściej nakładane były kary przez wojewódzkie inspektoraty nadzoru budowlanego (WINB) oraz powiatowe inspektoraty nadzoru budowlanego (PINB)

Rodzaj wykroczenia	Liczba mandatów	
	WINB	PINB
Art. 93 pkt 4 ustawy Prawo budowlane niezgłaszanie przez inwestora do organu budowlanego zamiaru rozpoczęcia robót budowlanych	139	3806
Art. 93 pkt 8 ustawy Prawo budowlane niepoddawanie obiektów budowlanych okresowym kontrolom przez właścicieli lub zarządców obiektów	47	1195
Art. 93 pkt 6 ustawy Prawo budowlane wykonywanie robót budowlanych w sposób niezgodny z przepisami pozwoleniem na budowę i zatwierdzonym projektem budowlanym	40	2458
Razem	226	7459
	7685	

Źródło: GINB

Z analizy materiałów przesłanych przez Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego wynika, że w 2010 roku w dalszym ciągu główną przyczyną wykroczeń w budownictwie jest niski poziom wiedzy o ustawie Prawo budowlane zarówno uczestników procesu inwestycyjnego, jak również podmiotów odpowiedzialnych za utrzymanie obiektów. Niepokojący jest również brak znajomości Prawa budowlanego przez osoby wykonujące samodzielnie funkcje techniczne w budownictwie oraz zarządców nieruchomości, zawodowo zajmujących się tą działalnością.

Działania prewencyjne podejmowane przez organy nadzoru budowlanego ukierunkowane są przede wszystkim na podnoszenie świadomości zarówno uczestników procesu budowlanego, jak również właścicieli i zarządców obiektów w zakresie ciążących na nich obowiązków ustawowych.

Działalność informacyjna obejmuje m.in.: zamieszczanie na stronach internetowych, tablicach ogłoszeń w urzędach, w lokalnej prasie, komunikatów do właścicieli i zarządców obiektów budowlanych, uczestnictwo w spotkaniach z przedstawicielami samorządów i lokalnych społeczności oraz w szkoleniach na których przekazywane są informacje o obowiązujących przepisach. Ponadto prowadzone są działania kontrolne planowe i doraźne budów oraz utrzymania obiektów budowlanych w zakresie przestrzegania przepisów Prawa budowlanego.

W 2010 roku, w ramach ogólnopolskiej akcji powodziowej, nadzór budowlany poddał przeglądowi 25 266 obiektów. W sezonie zimowym prowadzone były doraźne kontrole stanu utrzymania obiektów budowlanych w okresie intensywnych opadów śniegu. Prowadzone były rekontrole obiektów stanowiących najważniejsze zagrożenie. Nadzór budowlany rozpoczął ponadto kontrolę realizację obowiązków przez właścicieli lub zarządców budowlanych obiektów sportowych, w tym szczególnie obiektów sportowych związanych z EURO 2012 oraz centrów pobytowych rekomendowanych przez UEFA.

W celu zmniejszenia liczby wykroczeń koniecznym jest zintensyfikowanie działań prewencyjnych podejmowanych przez organy nadzoru budowlanego, w tym zwiększenie liczby kontroli planowych i doraźnych, a co za tym idzie, zwiększenie obsady kadrowej w inspektoratach. Ponadto ważnym aspektem jest intensyfikacja szkoleń organizowanych przez izby samorządów zawodowych, przeznaczone dla osób wykonujących samodzielnie funkcje techniczne w budownictwie.

Państwowa Inspekcja Sanitarna

Podstawą prawną do nakładania grzywien w drodze mandatów karnych przez inspektorów Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 października 2002 roku w sprawie nadania funkcjonariuszom organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2002, nr 174 poz.1426).

W ramach nadzoru sanitarnego jednostki organizacyjne PIS realizują kontrole obiektów, których liczba wynosiła w 2010 roku ok. 700 tysięcy. W ciągu roku inspektorzy PIS przeprowadzili kontrole w 170 763 obiektach, z których w 27 408 stwierdzono różnego rodzaju nieprawidłowości, co skutkowało stosownymi sankcjami, w tym nałożeniem 26 865 mandatów na ogólną kwotę 5 240 960 zł.

Z analizy danych dostarczonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną wynika, że najczęściej stwierdzane w 2010 roku były naruszenia z: art. 111 k.w. (brak należytego stanu sanitarnego w kontrolowanych obiektach), art. 113 k.w. (brak zachowania należytej czystości w zakładach żywienia, kąpieliskach, zakładach fryzjerskich) oraz art. 100 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 o bezpieczeństwie żywności i żywienia (wprowadzanie do obrotu artykułów spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia).

Ponadto od 2 października 2010 roku PIS przeprowadziła 3576 kontroli sklepów wprowadzających do obrotu tzw. dopalacze, w następstwie czego unieruchomiono 1378 obiektów na obszarze całego kraju.

W 2010 roku działania prewencyjne Państwowej Inspekcji Sanitarnej polegały w szczególności na prowadzeniu systematycznego i rzetelnego nadzoru sanitarnego oraz informowaniu podmiotów w zakresie obowiązków i ewentualnych konsekwencjach niespełnienia warunków sanitarnych.

W ramach prewencji udzielano instrukcji na temat podstawowych obowiązków przedsiębiorców żywnościowych wynikające z prawodawstwa krajowego i Unii Europejskiej. Ponadto w celu zmniejszenia liczby naruszeń zwiększana była częstotliwość kontroli w obiektach, w których stwierdzano powtarzające się uchybienia.

Państwowa Inspekcja Pracy

Inspektorzy Państwowej Inspekcji Pracy nakładają mandaty na podstawie art. 95 § 3 k.p.w. – w sprawach określonych w art. 17 § 2 k.p.w. – postępowanie mandatowe prowadzi inspektor pracy. Chodzi tu o wykroczenia przeciwko prawom pracownika określonych w Kodeksie pracy, w sprawach o wykroczenia określonych w art. 119–123 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2008, nr 69, poz. 415 i nr 70, poz. 416), a także w sprawach o inne wykroczenia związane z wykonywaniem pracy zarobkowej, jeżeli ustawa tak stanowi. W ostatnich latach Państwowa Inspekcja Pracy została również zobowiązana do sprawowania nadzoru i kontroli zagadnień, które wykraczają poza zakres prawa pracy. Dotyczy to takich kwestii, jak: kontrola realizacji obowiązku przekazania środków na wzrost wynagrodzeń w zakładach opieki zdrowotnej, kontrola czasu jazdy, czasu postoju, obowiązkowych przerw i czasu odpoczynku kierowców czy kontrola prowadzenia ewidencji wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w związku z ustawą o emeryturach pomostowych.

W 2010 roku inspektorzy Państwowej Inspekcji Pracy nałożyli 20 615 mandatów na łączną kwotę 24 960 030 zł. W porównaniu z rokiem 2009 liczba nałożonych przez PIP mandatów wzrosła o 2%.

Wśród wykroczeń dominowały:

- naruszenia przeciwko prawom pracownika określone w art. 283 par 1 kodeksu pracy (naruszenie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy),
- wykroczenia z art. 282 par. 1 kodeksu pracy – w szczególności dot. wynagrodzeń i innych świadczeń pracowniczych,
- naruszenia art. 281 pkt. 5 kodeksu pracy dotyczące czasu pracy i stosunku pracy.

Państwowa Inspekcja Pracy współdziała z innymi organami kontroli i nadzoru nad warunkami pracy, organami samorządu terytorialnego, związkami zawodowymi, organizacjami pracodawców, organami samorządu załogi oraz ze społeczną inspekcją pracy.

Realizacja zadań prewencyjnych zawartych w programie działania PIP na 2010 roku polegała w szczególności na upowszechnianiu wiedzy o ochronie pracy wśród możliwie największej grupy adresatów oraz udzielaniu wsparcia merytorycznego i motywowaniu uczestników programów PIP do skutecznych działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i ochrony zdrowia zatrudnionych pracowników.

W 2010 roku około 163 tys. podmiotów zostało objętych działalnością prewencyjną i promocyjną PIP w dziedzinie ochrony pracy przeprowadzono około 27 tys. różnego rodzaju czynności (działań prewencyjnych i promocyjnych), takich jak: popularyzacja wiedzy o ochro-

nie pracy, szkolenia na temat bezpiecznych zachowań w środowisku pracy, spotkania i narady z partnerami społecznymi, wizytowanie miejsc wykonywania prac rolniczych. W okresie sprawozdawczym prowadzona była kampania informacyjna pod hasłem „Szanuj życie! Bezpieczna praca na wysokości”, adresowana w szczególności do pracodawców – właścicieli małych firm budowlanych, zatrudniających do 50 pracowników.

Wciąż istotny, w aspekcie długofalowych działań wśród młodych osób rozpoczynających życie zawodowe, jest program edukacyjny „Kultura bezpieczeństwa” dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, w tym w szczególności szkół zawodowych o profilu budowlanym.

Rok 2010 przyniósł także intensyfikację działań informacyjno-promocyjnych w rolnictwie indywidualnym poprzez zacieśnienie współpracy z KRUS.

W 2010 roku intensywnym i wszechstronnym formom oddziaływania inspekcji podlegało budownictwo. Inspektorzy pracy systematycznie nadzorowali inwestycje powstające dla potrzeb EURO 2012. Aby skuteczniej zapobiegać zdarzeniom wypadkowym na budowach realizowanych dla EURO 2012, nawiązana została bezpośrednia współpraca z inwestorami i generalnymi wykonawcami. Jej celem jest włączenie wszystkich uczestników procesu budowlanego w zapewnienie bezpieczeństwa na etapie przygotowania inwestycji, jej realizacji i przekazania do użytkowania.

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

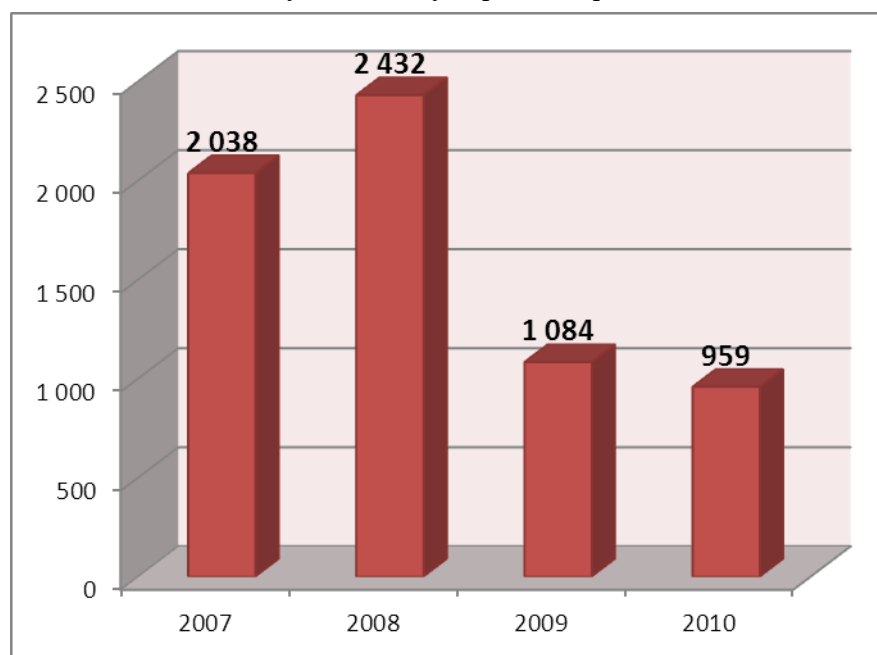
Wojewódzcy inspektorzy IJHARS oraz pracownicy IJHARS są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego na podstawie Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2008 roku w sprawie nadania funkcjonariuszom Inspekcji Weterynaryjnej, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2008, nr 137 poz. 861).

W wyniku kontroli przeprowadzonych przez IJHARS w 2010 roku nałożono ogółem 959 grzywien w drodze mandatu karnego na łączną kwotę 203 750 zł, w tym głównie z ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (470 grzywien), ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno (344 grzywiny) oraz ustawy Prawo o miarach (96 grzywien).

Najczęściej nakładano grzywiny za wykroczenia polegające na:

- braku zgłoszenia wojewódzkiemu inspektorowi JHARS podjęcia, prowadzenia lub zaprzestania działalności w zakresie produkcji, składowania, konfekcjonowania, obrotu artykułami rolno-spożywczymi oraz na braku przekazania organom IJHARS informacji o planowanym uboju zwierząt albo kwartalnych i rocznych informacji o liczbie uzyskanych tusz - art. 40 ust. 1 pkt 5 i art.40 ust. 4c pkt 5 ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych,
- wystawianiu, oferowaniu oraz wprowadzaniu do obrotu świeżych owoców i warzyw niezgodnych z wymaganiami jakości handlowej – art. 40 ust. 4a ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu, rynku suszu paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno,
- braku legalizacji urządzeń pomiarowych – art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo o miarach.

Wykres 20.10 Liczba mandatów karnych nałożonych przez inspektorów IJHARS w latach 2007–2010

Źródło: IJHARS

Liczba grzywnien nałożonych za wykroczenia przez inspektorów IJHARS w 2010 roku zmniejszyła się o 125, tj. 11,5% w stosunku do roku 2009. Na podobnym poziomie w porównaniu z 2009 rokiem utrzymała się liczba grzywnien nakładanych na podstawie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, ustawy o normalizacji, ustawy o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, ustawy o rolniczych badaniach rynkowych. Zmniejszyła się liczba grzywnien nakładanych na podstawie ustawy o towarach paczkowanych, ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu, rynku suszu paszowego oraz rynku lnu i konopi uprawianych na włókno (o 19,4%), ustawy Prawo miarach (o 19,3%), ustawy Kodeks wykroczeń (o 17,4%), ustawy o nawozach i nawożeniu (o 15,4%).

W 2010 roku nie nakładano grzywnien z ustawy o rolnictwie ekologicznym, ponieważ w związku z nowelizacją przepisów od dnia 7 sierpnia 2009 roku IJHARS utraciła uprawnienia do wydawania grzywnien w tym zakresie.

Dążąc do stałej poprawy skuteczności oddziaływania na rynek żywności IJHARS w 2010 roku realizowała zadania zmierzające zarówno do poprawy standardów kontroli, wdrażania nowych metodyk badań laboratoryjnych, jak i podnoszenia kwalifikacji zawodowych inspektorów. Inną grupą działań prewencyjnych było prowadzenie szeroko pojętej działalności informacyjnej odnośnie do obowiązujących przepisów prawnych regulujących zagadnienia objęte kontrolą IJHARS. Oprócz konferencji i szkoleń tematycznych, ważnym czynnikiem pozostawało zamieszczanie na stronie internetowej IJHARS informacji o wynikach kontroli, obowiązujących przepisach oraz informacji z zakresu jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych z poszczególnych branż.

Analiza wyników kontroli na przestrzeni kolejnych lat wskazuje, że działania IJHARS przynoszą pozytywne rezultaty w zakresie stałej poprawy jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.

Główny Urząd Miar

Uprawnienie do nakładania grzywien przez organy Głównego Urzędu Miar w formie mandatów karnych wynika z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 marca 2003 roku w sprawie nadania pracownikom Głównego Urzędu Miar oraz okręgowych i obwodowych urzędów probierczych uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2003, nr 59 poz. 521).

Ogółem w 2010 roku organy Głównego Urzędu Miar oraz jednostek podległych tj. okręgowych urzędów miar i okręgowych urzędów pobierniczych, nałożyły 1962 mandaty na łączną kwotę 341 840 zł. Stanowi to spadek liczby mandatów o 33,4% w porównaniu z rokiem 2009.

Katalog wykroczeń, za które nakładane były mandaty karne:

- stosowanie przyrządów pomiarowych podlegających prawnej kontroli metrologicznej, bez wymaganych dowodów tej kontroli – art. 26 ustawy z dnia 11 maja 2001 roku – Prawo o miarach – 1705 mandatów karnych,
- wprowadzenie do obrotu wyrobów z metali szlachetnych bez wymaganego oznaczenia cechą probierczą – art. 17 pkt 1 w zw. z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 3 kwietnia 1993 roku Prawo pobiercze – 161 mandatów karnych,
- paczkowanie lub wprowadzanie do obrotu towaru paczkowanego niespełniającego wymagań oraz oznakowanie umieszczone na opakowaniu towaru paczkowanego niespełniającego wymagań – art. 33–36 ustawy z dnia 7 maja 2009 roku o towarach paczkowanych – 96 mandatów karnych.

W 2010 roku, w ramach działań prewencyjnych inspektorzy GUM, okręgowych i obwodowych urzędów miar i pobierniczych w trakcie prowadzonych kontroli prowadzili działania edukacyjne polegające na udzielaniu porad w zakresie aktualnie obowiązujących regulacji prawnych. Przeprowadzano liczne rekontrole w miejscach, gdzie stwierdzono nieprawidłowości. Ponadto organizowano szkolenia dla innych instytucji w zakresie przestrzegania przepisów ustawy Prawo o miarach, Prawo pobiernicze, ustawy o towarach paczkowanych i ustawy o systemie tachografów cyfrowych. Zaobserwowano negatywne zjawisko polegające na stosowaniu lub przechowywaniu w stanie gotowości do użycia zbiorników pomiarowych na stacjach paliw bez ważnych dowodów prawnej kontroli metrologicznej. Sektor obrotu paliw jest więc obszarem, który wymaga ciągłego monitorowania oraz zintensyfikowania nadzoru w celu przeciwdziałania ww. zjawiskom.

Urzędy górnicze

Nakładanie mandatów przez pracowników inspekcji technicznych wynika z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 października 2002 roku w sprawie nadania pracownikom zatrudnionym na stanowiskach inspekcji technicznych w okręgowych urzędach górniczych oraz specjalistycznych urzędach górniczych uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2002, nr 174, poz. 1421), za wykroczenia określone w tym rozporządzeniu – enumeratywnie wymienione przepisy ustawy - Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. 2005, nr 228 poz.1947 z późn zm.) oraz przepisy ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane (Dz.U. 2006, nr 156 poz. 1118 z późn. zm.).

Łącznie w 2010 roku nałożono 2 254 mandaty na kwotę 427 487 zł. W porównaniu z rokiem 2009 liczba nałożonych mandatów wzrosła o 34%.

Celem wyeliminowania nieprawidłowości, a tym samym w celu zmniejszenia liczby osób ukaranych za naruszenie przepisów organy nadzoru górniczego podejmują różne formy działań prewencyjnych. Opracowano dokument pt: „Strategia działania urzędów górniczych na lata 2010–2014”. W dokumencie tym sformułowano najważniejsze cele działań urzędów górniczych w aspekcie realizacji powierzonej im misji, określonej jako dążenie do poprawy bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia górników, optymalnego zagospodarowania złóż kopalin oraz ograniczenia uciążliwości oddziaływania górnictwa na ludzi i środowisko. W związku z łamaniem przepisów w zakresie bezpieczeństwa pracy przez osoby kierujące pracami pracowników uruchomiona została w Wyższym Urzędzie Górniczym specjalna linia telefoniczna, tzw. telefon zaufania i e-mail, na które pracownicy zakładów górniczych mogą przysyłać informacje o nieprzestrzeganiu przepisów bhp. Sygnały te są sprawdzane i w przypadku ich potwierdzenia podejmowane są działania przez organy nadzoru górniczego.

Ponadto do działań prewencyjnych prowadzonych przez organy nadzoru górniczego należy zaliczyć:

- działalność specjalnych komisji powołanych przez Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego do kompleksowego opiniowania stanu rozpoznania i zwalczania zagrożeń w zakładach górniczych,
- promowanie bezpiecznych metod pracy przez wskazywanie skutków nieprzestrzegania podstawowych zasad wykonywania pracy poprzez wydawanie broszur i ulotek o tematyce występujących zagrożeń w zakładach górniczych,
- organizację szkoleń dla kierowników ruchu zakładów górniczych oraz kierowników działu wentylacji w zakresie działań prewencyjnych zmierzających do ograniczenia ryzyka zaistnienia wypadków i niebezpiecznych zdarzeń
- organizacja konkursu wiedzy z zakresu znajomości przepisów regulujących bezpieczne warunki pracy ze szczególnym uwzględnieniem oceny ryzyka zawodowego w górnictwie przeznaczonych dla osób zatrudnionych w kopalniach węgla kamiennego w oparciu o analizę przyczyn tragedii KWK Wujek Ruch Śląsk,
- współpraca z wyższymi uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi,
- współpraca ze związkami zawodowymi i zakładowymi społecznymi inspektorami pracy działającymi w zakładach górniczych.

Urzędy morskie

Podstawę prawną do nakładania mandatów karnych przez pracowników administracji morskiej stanowi Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 października 2002 roku w sprawie określenia wykroczeń, za które pracownicy organów administracji morskiej są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, oraz zasad i sposobu wydawania upoważnień (Dz.U. 2002, nr 174 poz. 1429).

W 2010 roku Urzędy Morskie nałożyły ogółem 139 mandatów karnych w wysokości 18 050 zł. Wykroczenia, za które w 2010 roku wystawiane były mandaty karne, to:

- art. 81 ustawy Kodeks wykroczeń – niszczenie lub uszkodzenie umocnień brzegowych lub roślinności ochronnej,
- art. 161 ustawy Kodeks wykroczeń – wjazd pojazdem mechanicznym bez zgody na teren leśny (obszar pasa technicznego).

W ramach swoich kompetencji urzędy morskie podejmowały następujące działania prewencyjne:

- patrolowanie terenów plaż i wydmy,
- wywieszanie tablic o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, zakazującym,
- patrolowanie terenów pasa technicznego,
- grodzenie terenów pasa technicznego.

Zjawiskiem negatywnym, zaobserwowanym w ostatnim czasie, jest wzmożona aktywność poruszania się pojazdami typu quad po plażach i wydmach. Tego typu pojazdy stwarzają realne niebezpieczeństwo nie tylko dla osób przebywających na tym terenie, lecz także dla środowiska naturalnego.

W celu zmniejszenia liczby naruszeń postuluje się zwiększenie liczby patroli łączonych z innymi służbami, posiadającymi możliwość zastosowania środków przymusu bezpośredniego.

Urzędy żeglugi śródlądowej

Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 roku o żegludze śródlądowej (Dz.U. 2006, nr 123, poz. 857 z późn. zm.) jest podstawowym aktem prawnym regulującym funkcjonowanie żeglugi śródlądowej na wodach śródlądowych uznanych za żeglowne. Na podstawie ww. ustawy pracownicy urzędów żeglugi uprawnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego.

Za wykroczenia wynikające z naruszeń ustawy o żegludze śródlądowej w 2010 roku nałożono 236 mandatów karnych w łącznej wysokości 36 000 zł.

Katalog wykroczeń, za które najczęściej nakładane były kary:

- art. 62 pkt 1–3 i 7–8 ustawy o żegludze śródlądowej – naruszenie przepisów o ruchu, postoju sygnalizacji, wyposażeniu oznakowaniu oraz warunkach bhp i sanitarnych na statkach,
- art. 60 ustawy o żegludze śródlądowej – naruszenie obowiązku posiadania dokumentu bezpieczeństwa statku lub innego dokumentu zezwalającego na eksploatację,
- art. 61 ustawy o żegludze śródlądowej – naruszenie obowiązku posiadania odpowiedniego dokumentu kwalifikacyjnego oraz stanu zdrowia i żeglarskiej książeczki pracy.

Uchybienia związane z dokumentami statkowymi, brakami w wyposażeniu oraz z dokumentami kwalifikacyjnymi utrzymują się na podobnym poziomie, jak w latach ubiegłych. Zwiększyła się natomiast liczba użytkowników posiadających szybkie jednostki pływające (łódzie i skutery wodne), których użytkownicy nie zawsze przestrzegają zasad bezpieczeństwa. Zdarza się także, że ignorują oni wezwania do zatrzymania się i poddania się inspekcji. Do negatywnych zjawisk zaliczyć należy brak poszanowania dla prawa przez kierujących skuterami wodnymi oraz innymi małymi jednostkami pływającymi o dużej prędkości.

W 2010 roku działania prewencyjne urzędów żeglugi śródlądowej były ukierunkowane na stały nadzór prowadzony na szlakach wodnych, pouczanie załóg o przestrzeganiu przepisów żeglugowych, zwiększanie liczby inspekcji realizowanych wspólnie z innymi organami w zakresie bezpieczeństwa żeglugi. Prowadzono wspólne patrole z Policją. Urzędy organizowały również narady przednawigacyjne z armatorami, na których omawiano zagadnienia związane z wprowadzaniem nowych przepisów oraz kwestie wymagań i bezpieczeństwa.

Organy Parków Narodowych

Pracownicy parków narodowych posiadają uprawnienia do nakładania mandatów karnych zgodnie z Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2005 roku w sprawie nadania funkcjonariuszom Straży Parku w parkach narodowych oraz innym pracownikom parków narodowych, którym przysługują uprawnienia funkcjonariusza Straży Parku, uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2005, nr 74 poz. 648) oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 września 2002 roku w sprawie zakresu wykroczeń, za które uprawnieni pracownicy Lasów Państwowych, pracownicy parków narodowych oraz strażnicy łowieccy są upoważnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2002, nr 174 poz. 1432).

Ogółem w 2010 roku we wszystkich parkach narodowych w Polsce nałożono 1179 mandatów karnych na łączną kwotę 126 110 zł. Liczba mandatów była wyższa o 16% od liczby mandatów nałożonych w 2009 roku.

Tabela 20.12 Katalog wykroczeń, za które organa parków narodowych najczęściej nakładały mandaty w 2010 roku

Rodzaje wykroczeń	Liczba mandatów
Art. 15.1.15 ustawy z dnia 16 kwietnia 2006 o ochronie przyrody (niedozwolony ruch pieszy, rowerowy, narciarski i jazda konna wierzchem w parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody)	274
Art. 15.1.18 ustawy z dnia 16 kwietnia 2006 o ochronie przyrody (niedozwolony ruch pojazdów w parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących na trwałym zarządzie parku narodowego, wskazanymi przez dyrektora parku)	272
Art. 15.1.16 ustawy z dnia 16 kwietnia 2006 o ochronie przyrody (wprowadzanie psów na obszary objęte ścisłą ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony)	107
Razem	653

Źródło: MŚ

W 2010 roku pracownicy parków narodowych prowadzili działalność edukacyjną wśród dzieci i młodzieży, a także społeczności lokalnych z obszarów i bezpośredniego sąsiedztwa parków narodowych. W okresie największej aktywności turystycznej, w tym w soboty i niedziele, wprowadzone zostały dodatkowe patrole. Ponadto prowadzona była ścisła współpraca Straży Parku z Policją, Strażą Leśną, strażami miejskimi i gminnymi oraz Strażą Graniczną, w zakresie wymiany informacji i organizowania wspólnych patroli.

Służba Celna

Uprawnienie do nakładania grzywien w sprawach o wykroczenia skarbowe przez funkcjonariuszy Służby Celnej wynika z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 2011 r. (Dz.U. 2011, nr 94, poz. 552) w sprawie nakładania kary grzywny w drodze mandatu karnego za wykroczenia skarbowe, które zastąpiło Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2006 r.

Ogółem w 2010 roku Służba Celna nałożyła 94 432 mandaty na łączną kwotę 49 247 762 zł.

Przemyt celny i paserstwo celne stanowią zdecydowaną większość spośród ogólnej liczby wszystkich ujawnionych przez Służbę Celną w 2010 r. wykroczeń skarbowych.

W obszarze tym dominują wykroczenia skarbowe związane z niedopełnieniem obowiązku dokonania zgłoszenia celnego w przywozie towarów z zagranicy – 78% ogólnej liczby wszystkich mandatów, a najczęściej dotyczy to przemytu wyrobów tytoniowych.

Podsumowanie

Przestępczość ogółem

W roku 2010 stwierdzono w Polsce **1 138 523 przestępstwa**. Oznacza to wynik porównywalny do danych z roku 2009 (wzrost o 0,8%), kiedy to było ich 1 129 577.

Od roku 2009 liczba stwierdzonych przestępstw nieznacznie wzrasta, po uprzednim znaczącym spadku, zanotowanym w latach 2004–2008. Liczba przestępstw stwierdzonych w roku 2010 jest niższa od zanotowanej w roku 2004 o 22,1%.

Na wzrost ogólnej liczby przestępstw w roku 2010 zasadniczy wpływ miała zwiększona aktywność służb, szczególnie Policji, w ujawnianiu przestępstw narkotykowych (o 6% w stosunku do roku poprzedniego) i korupcyjnych (o ponad 50%). Wymienione rodzaje przestępstw są bowiem uwzględniane w statystykach dopiero po ich ustaleniu, w przeciwnym razie stanowią ciemną liczbę.

W roku 2010 ogólna wykrywalność przestępstw wzrosła o 1,2 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego i osiągnęła wartość 68,3%.

Jest to najwyższa odnotowana dotąd wartość wykrywalności (np. w roku 1999 wykrywalność wynosiła 45%).

W ciągu dziesięciu ostatnich lat wskaźnik wykrywalności ogólnej wzrósł o 14,5 p. proc.

Przestępczość kryminalna

W roku 2010 stwierdzono **778 910** przestępstw kryminalnych, czyli o 2% więcej niż w roku 2009.

W latach 2005–2008 obserwowano sukcesywny spadek liczby stwierdzonych przestępstw kryminalnych, natomiast w latach 2009 i 2010 odnotowano jej wzrost, jednak w dalszym ciągu stwierdzona liczba przestępstw kryminalnych jest niższa od wartości notowanych w latach 2000–2006.

Wskaźnik wykrycia przestępstw kryminalnych w roku 2010 osiągnął poziom 54,9% i był najwyższy od dziesięciu lat.

Zarzuty popełnienia przestępstw kryminalnych przedstawiono 278 701 podejrzanym, co oznacza wzrost ich liczby o 0,7% (w roku 2009 było ich 276 817).

W stosunku do roku 2009 odnotowano:

Spadek zagrożenia:

- zabójstwami – o 10,9% (763 stwierdzonych w roku 2009, 680 w 2010),
- bójkami lub pobiciami – o 12,3%,
- kradzieżami samochodów – o 4,2%,
- przestępstwami uszkodzenia mienia – o 7,3%.

Wzrost zagrożenia:

- spowodowaniem uszczerbku na zdrowiu – o 3,9%,
- zgwałceniami – o 2,4%,
- przestępstwami kradzieży – o 4,1%,
- kradzieżami z włamaniem – o 3,5%,
- przestępstwami rozbójniczymi – o 2,9%.

Czyny karalne nieletnich

Wśród stwierdzonych przestępstw kryminalnych ustalono **93 799 czynów** karalnych **nieletnich**, czyli o 17% więcej w porównaniu z rokiem 2009.

W ostatnich 10 latach odnotowane przestępstwa kryminalne, których sprawcami byli nieletni, stanowiły od około 5% do około 9% wszystkich stwierdzonych w Polsce przestępstw kryminalnych.

W roku 2009 odsetek ten stanowił 10,5% wszystkich stwierdzonych wtedy przestępstw kryminalnych, w roku 2010 – 12%.

Na wzrost liczby odnotowanych przestępstw kryminalnych, których ustaleni przez Policję sprawcy okazali się nieletni, wpływ miało m.in. wzmocnienie struktur Policji przez powołanie w komendach wojewódzkich, miejskich i powiatowych zespołów prewencyjno-kryminalnych.

Przestępczość narkotykowa

Policja w 2010 roku odnotowała **72 375 stwierdzonych przestępstw narkotykowych**, co oznacza wzrost w stosunku do roku 2009 o 6% (68 288).

Liczba stwierdzonych w roku 2010 przestępstw narkotykowych była najwyższa od dekady. Po spadku liczby stwierdzonych przestępstw narkotykowych w latach 2007 i 2008 od roku 2009 obserwuje się wzrost ich liczby.

Przestępstwa narkotykowe stanowią ciemną liczbę do momentu ustalenia sprawców, dlatego wzrost liczby stwierdzonych (ujawnionych) przestępstw narkotykowych oznacza poprawę skuteczności Policji.

Przestępczość gospodarcza (ekonomiczna)

W roku 2010 liczba stwierdzonych przez Policję przestępstw gospodarczych wyniosła **141 854**. Stanowi to utrzymanie poziomu liczby ekonomicznych przestępstw stwierdzonych z roku 2009 (-0,8%), kiedy to było ich 142 960.

Ustalono 48 780 podejrzanych o przestępstwa gospodarcze (o 3,2% więcej niż w roku poprzednim).

Przestępczość korupcyjna

W roku 2010 Policja **stwierdziła 12 487 przestępstw korupcyjnych**. Oznacza to wzrost o 50,4% w stosunku do roku 2009. Ustalono **3700 podejrzanych** o korupcję.

W 2009 roku CBA prowadziło 374 postępowania, z czego 166 w sprawach o przestępstwa korupcyjne.

Przestępczość zorganizowana

W roku 2010 w zainteresowaniu Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji pozostawało **547 grup przestępczych**, natomiast **220 grup** było rozpoznanych przez Straż Graniczną.

CBS w roku 2009 rozbiło lub zdestabilizowało działania **150 grup przestępczych**, w tym 144 polskie i 6 międzynarodowych.

Jednocześnie Straż Graniczna wyeliminowała **116 grup przestępczych**, w tym 54 polskie i 62 międzynarodowe.

Nielegalna migracja

W roku 2010³⁶ zatrzymano łącznie **2349** osób w związku z dokonaniem lub usiłowaniem przekroczenia granicy państwowej wbrew przepisom. We wskazanej liczbie 92,3% stanowili obywatele państw trzecich.

Zagrożenia w ruchu drogowym

W ciągu ostatnich lat liczba zarejestrowanych pojazdów zwiększyła się znacząco i w roku 2010 wynosiła ponad 26,8 mln pojazdów.

Od 2000 roku odnotowuje się spadek liczby wypadków drogowych.

Na polskich drogach w roku **2010 doszło do 38 832 wypadków, w których 3907 osób zginęło, a 48 952 zostały ranne.**

W porównaniu z rokiem 2008 nastąpił spadek liczby:

- wypadków – o 12,1%,
- zabitych – o 14,5%,
- rannych – o 12,7%.

Zdecydowana większość wypadków (**76,9%**) została spowodowana przez **kierujących pojazdami.**

Najwięcej osób zginęło na **drogach krajowych** (1495), co stanowi 38,3% ogólnej liczby zabitych. Jest to o tyle istotne, że drogi krajowe stanowią zaledwie 5% wszystkich dróg publicznych w Polsce.

Najwięcej wypadków (26,9% wszystkich) spowodowały osoby w **przedziale wiekowym 25–39 lat.** Drugą grupą wiekową, która powodowała najwięcej wypadków (19,4% wszystkich), stanowiły osoby z przedziału wiekowego 40– 59 lat.

Nietrzeźwi spowodowali w 2010 roku łącznie 2455 wypadków drogowych (6,3% ogółu wypadków).

W 2009 roku ujawniono **165 885** kierujących, którzy znajdowali się pod wpływem alkoholu (w stanie po użyciu oraz w stanie nietrzeźwości) lub podobnie działającego środka.

Wybrane aspekty finansowe przestępczości

Wartość strat ogółem poniesionych w wyniku przestępstw, zarejestrowanych przez Policję w 2010 roku wyniosła **7 238 291 984 zł.** Stanowi to wzrost w porównaniu z rokiem 2009 o 39%.

Wartość mienia zabezpieczonego przez Policję ogółem w 2010 roku wyniosła **307 319 741 zł,** co stanowi wzrost w porównaniu z 2009 rokiem o 10,6%, a w porównaniu z 2008 spadek o ok. 11%.

Wartość mienia odzyskanego w 2010 roku przez Policję szacuje się na **263 314 526 zł.** Jest to wzrost w porównaniu z 2009 rokiem o 14,5%.

³⁶Zgodnie z informacją KG SG, w przypadku statystyk osób zatrzymanych za przekroczenie granicy państwowej wbrew przepisom, jak również za nielegalny pobyt i pracę, nie jest możliwa analiza porównawcza za bieżący okres sprawozdawczy, jak i za analogiczny okres roku poprzedniego. Od 1 stycznia 2010 roku dane są gromadzone w bazie: Platforma Wymiany Informacji (PWI). Definicje, tryb i zakres gromadzonych danych różnią się od ustaleń z lat ubiegłych.

Badania opinii społecznej

Wyniki badań zrealizowanych w 2010 roku wskazują na wysokie oceny społeczne zarówno oceny pracy Policji, jak i poczucia bezpieczeństwa Polaków.

Centrum Badania Opinii Społecznej: Poczucie bezpieczeństwa i opinie o pracy Policji

Wyniki tego badania z kwietnia 2010 roku wskazują, że mieszkańcy Polski deklarują wysokie poczucie bezpieczeństwa. Większość (70%) Polaków uważało, że w Polsce żyje się bezpiecznie (przeciwnie zdanie miało 26% badanych).

W tym samym badaniu zadano pytanie o poczucie bezpieczeństwa respondentów w ich najbliższej okolicy (dzielnica, osiedle, wieś). Jest ono wyższe niż deklarowane w skali całego kraju. Zdecydowana większość (86%) badanych określiła swoje otoczenie mianem bezpiecznego i spokojnego (13% pytanych było odmiennego zdania).

Ponad połowa respondentów CBOS (53%) nie obawiała się, że może paść ofiarą przestępstwa (46% badanych było odmiennego zdania).

Centrum Badania Opinii Społecznej: Ocena instytucji publicznych

We wrześniu 2010 roku Centrum Badania Opinii Społecznej przeprowadziło kolejne badania dotyczące oceny instytucji publicznych. Z badania wynika, że Polacy dobrze oceniają działalność Policji, która jest jedną z najlepiej ocenianych instytucji w Polsce. Odsetek pozytywnych wskazań wyniósł 71% (odmiennego zdania było 21% badanych).

Polskie Badanie Przystępczości³⁷ przeprowadzone na zlecenie KGP w styczniu 2007, 2008, 2009 i na początku 2011 roku³⁸.

Polaków zapytano o ich poczucie bezpieczeństwa podczas spacerów w swojej okolicy po zmroku. W 2007 roku 70% respondentów odpowiedziało, że wychodząc po zmroku czują się bezpiecznie. Wskaźnik ten wzrastał w kolejnych latach i wyniósł 79% na początku 2011 roku. Jednocześnie odsetek osób, które nie czuły się bezpiecznie, zmalał z poziomu 26% w roku 2007 do 17% na początku 2011.

W badaniach PBP Polacy dobrze ocenili także pracę policjantów, którzy pełnią służbę w okolicy ich miejsca zamieszkania. W ciągu czterech lat odsetek osób, które uważają, że policjanci pracują dobrze, utrzymywał się na podobnym poziomie: w roku 2007 wynosił 62%, na początku roku 2011 – 64%.

Oceniając skuteczność Policji w walce z przestępczością, w 2007 roku 56% badanych odpowiedziało, że Policja jest skuteczna. Na początku roku 2011 odsetek ten wzrósł do 59%.

³⁷ Polskie badanie Przystępczości zrealizowano dotąd w czterech edycjach, w latach 2007–2009 oraz w 2011 roku na zlecenie Komendy Głównej Policji. Na próbie ok. 17 tys. Polaków powyżej 15. roku życia – po 1000 respondentów z terenów podległych KWP i Komendzie Stołecznej Policji, metoda wywiadu bezpośredniego. W latach 2007–2009 KGP zleciła badanie konsorcjum: CBOS, PBS DGA oraz TNS OBOP. W roku 2011 badanie zlecono GFK Polonia.

³⁸ Ostatnia edycja PBP zawiera dane zgromadzone w styczniu i na początku lutego 2011 roku i odnosi się do wcześniejszych doświadczeń respondentów, dlatego należy uznać, że jego wyniki są bezpośrednim rezultatem wydarzeń i odczuć Polaków z roku 2011 i lat wcześniejszych.

Wnioski

1. Do cyklicznego wytyczania szczegółowych kierunków działań w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego konieczna jest nie tylko profesjonalizacja działania organów państwa odpowiedzialnych za neutralizację negatywnych zjawisk, ale również stałe monitorowanie trendów w strukturze przestępczości, a także, za pośrednictwem regularnych badań opinii społecznej, śledzenie ewoluujących oczekiwań społeczeństwa wobec państwa w dziedzinie zapewniania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. Niniejszy *Raport...*, stanowiący podsumowanie wyników pracy służb i instytucji odpowiedzialnych w kraju za zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego, obejmujący zarówno stosowne zestawienia statystyczne, jak i informacje dotyczące podejmowanych działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa oraz obszarów, które wymagają wzmocnienia, pozwala na sformułowanie kilku wniosków o charakterze ogólnym.
2. Analizując wyniki *Raportu...* zauważyć należy, że w Polsce funkcjonuje wiele niezależnych od siebie służb, organów i instytucji, które zgodnie z ustawowymi kompetencjami powołane zostały do zapewnienia bezpieczeństwa. Wielopodmiotowy i wieloobszarowy charakter systemu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości skutkuje nakładaniem się właściwości poszczególnych służb, organów i instytucji w nim występujących. Przykładem są zadania Policji, Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy Centralnego Biura Antykorupcyjnego w odniesieniu do przeciwdziałania przestępczości gospodarczej i korupcyjnej, a także ochrony interesów ekonomicznych państwa. Jednocześnie kluczową rolę w zwalczaniu szeroko rozumianej przestępczości gospodarczej pełnią struktury podległe Ministrowi Finansów: administracja podatkowa, Służba Celna, Generalny Inspektor Informacji Finansowej oraz Wywiad Skarbowy. W związku z powyższym niezbędna jest ścisła współpraca między poszczególnymi służbami, organami i instytucjami, zmierzająca do szybkiej i efektywnej wymiany informacji zarówno na poziomie operacyjnym, jak i w zakresie przeciwdziałania przestępczości. Jednocześnie należałoby dążyć do określenia służb, organów i instytucji wiodących w zakresie przeciwdziałania i zwalczania poszczególnych rodzajów przestępczości, gromadzenia i wymiany informacji, a także koordynacji przedsięwzięć.
3. Zintegrowane podejście do przeciwdziałania i zwalczania najgroźniejszych form przestępczości, wymagające współdziałania wielu niezależnych od siebie służb, organów i instytucji, wiąże się z potrzebą wypracowania odpowiednich instrumentów i ram współpracy. W związku z powyższym MSWiA, przy współudziale innych służb, organów i instytucji, opracowało projekty strategicznych dokumentów o charakterze międzyresortowym: *Rządowy program przeciwdziałania korupcji na lata 2011–2016*, *Narodowy program antyterrorystyczny RP*, *Rządowy plan zwalczania przestępczości zorganizowanej w Polsce*. Powyższe dokumenty zakładają również pogłębienie współpracy z podmiotami zewnętrznymi, w tym z sektorem prywatnym i organizacjami pozarządowymi, co stanowi istotny element wielopłaszczyznowego podejścia do przeciwdziałania i zwalczania najgroźniejszych form przestępczości.
4. Konsekwencją przyjęcia wielopodmiotowego systemu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości jest istnienie wielu niezależnych od siebie i niekompatybilnych baz danych, rejestrów i ewidencji, zawierających informacje służące zwalczaniu różnych obszarów przestępczości. Bazy te administrowane są przez poszczególne służby, organy i instytucje wykorzystujące zróżnicowane metody gromadzenia, przetwarzania oraz wymiany danych. Rezultatem takiego rozwiązania jest powielanie zarówno działań

służących pozyskaniu i gromadzeniu informacji, jak i konieczność wypracowania odpowiednich zasad współpracy i technicznych metod służących ich wymianie między poszczególnymi właściwymi podmiotami. W celu uporządkowania tej kwestii należałoby rozważyć możliwość określenia wspólnych zasad budowania baz danych, mając na uwadze sprawny dostęp do informacji dla różnych służb. Jednocześnie niezwykle istotne jest wyposażenie tych baz w moduły analityczne, pozwalające na generowanie informacji mających kluczowe znaczenie dla procesu wykrywczego.

5. Niezmiernie istotnym problemem dla oszacowania skali zagrożenia przestępczością jest różnorodność metod i zakresu danych statystycznych zbieranych przez poszczególne służby i instytucje. Konieczne wydaje się opracowanie wspólnych zasad zbierania danych statystycznych dotyczących przestępstw przez służby i instytucje realizujące zadania w zakresie przeciwdziałania i zwalczania przestępczości, umożliwiających jednocześnie analizę spraw na poszczególnych etapach postępowania (wspólna statystyka policyjno-prokuratorsko-sądowa).
6. Z uwagi na fakt, że podstawowym motywem działalności przestępczej, w tym tworzenia i funkcjonowania zorganizowanych grup przestępczych, jest uzyskiwanie korzyści majątkowych, niezwykle dotkliwą dla przestępców metodą zwalczania przestępczości jest skuteczne pozbawianie ich mienia. Konieczne jest zatem usprawnienie Krajowego Systemu Odzyskiwania Mienia i prowadzenia śledztw finansowych poprzez stworzenie multidyscyplinarnej struktury, wykorzystującej ekspertów z resortu spraw wewnętrznych i administracji, prokuratury oraz resortu finansów. Jednocześnie w perspektywie kolejnych lat szczególnie istotne jest wypracowanie mechanizmu efektywnego zarządzania zabezpieczonym mieniem w celu obniżenia kosztów i zwiększenia wpływów do Skarbu Państwa. Ściśle wiąże się z tym potrzeba stworzenia jednolitego systemu ewidencji zabezpieczonego mienia, aby możliwe było ustalenie jego wartości, ilości i rodzaju.
7. Niezwykle istotną kwestią pozostaje wykorzystanie pozaoperacyjnych metod przeciwdziałania przestępczości, w tym współpraca z sektorem naukowo-badawczym oraz sektorem prywatnym, z administracją rządową i samorządową, społeczeństwem oraz mediami w celu poprawy skuteczności zwalczania omawianego zjawiska oraz wypracowania wspólnych mechanizmów przeciwdziałania przestępczości, korzystnych dla ogółu społeczeństwa, w tym również firm prywatnych działających w różnych gałęziach gospodarki. Jednocześnie aktywne włączanie sektora prywatnego w działania w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego, jak również zintensyfikowanie badań naukowych i prac rozwojowych w tym zakresie jest konieczne, co więcej, wsparcie ze strony sektora prywatnego w walce z zagrożeniami różnej natury okazuje się niejednokrotnie rozwiązaniem bardziej efektywnym i znacznie tańszym niż angażowanie służb i instytucji państwa.
8. Zwiększenie efektywności działania służb realizujących zadania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa odbywa się między innymi poprzez ciągły rozwój technologiczny, zorientowany na potrzeby operacyjne użytkowników oraz zmiany adaptacyjne w systemie zarządzania i organizacji służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Prowadzenie ukierunkowanych badań naukowych i prac rozwojowych w tym obszarze oraz implementacja ich wyników do codziennej praktyki wpływa zasadniczo na podniesienie wspomnianej efektywności. Każde skuteczne wdrożenie przekłada się bezpośrednio na poprawę stanu bezpieczeństwa powszechnego i porządku publicznego. Niezbędne do osiągnięcia tego celu jest poszukiwanie oraz wdrażanie nowych metod i innowacji technologicznych, które powinny zapewnić wzrost efektywności działania służb podległych odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa, m.in. poprzez optymalizację wykorzystania zasobów, poprawę warunków pracy i pełnienia służby oraz unowocześnienie wyposażenia i narzędzi formacji.

9. Ze względu na to, że działania przestępcze, w tym przede wszystkim działania zorganizowanych grup przestępczych, nie ograniczają się zwykle do terytorium jednego kraju i bardzo często przyjmują charakter transgraniczny, niezwykle istotne jest prowadzenie współpracy międzynarodowej. Polska w zakresie walki z przestępczością nawiązuje zarówno współpracę z poszczególnymi krajami w ramach umów bilateralnych o wymianie informacji, jak i aktywnie uczestniczy w wymianie informacji z takimi agencjami, jak Europol, Interpol, Frontex. Jednocześnie Polska aktywnie uczestniczy w pracach gremiów UE zajmujących się tematyką bezpieczeństwa. W związku z powyższym dużym wyzwaniem będzie zbliżająca się prezydencja Polski w Radzie Unii Europejskiej w sektorze spraw wewnętrznych. Jednym z zasadniczych zadań polskiej prezydencji w tym sektorze będzie zainicjowanie na forum Stałego Komitetu ds. współpracy operacyjnej w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego UE (COSI) w ramach przyjętego przez Radę JHA cyklu realizacji polityki w zakresie zwalczania międzynarodowej przestępczości poważnej i zorganizowanej, implementacji priorytetów w zwalczaniu tych rodzajów przestępczości poprzez skoordynowanie prac nad przygotowaniem celów strategicznych dla każdego z przyjętych priorytetów i transponowanie ich na operacyjne plany działania. Będzie to miało fundamentalne znaczenie dla praktycznej skuteczności całego cyklu realizacji polityki UE w zakresie zwalczania międzynarodowej przestępczości poważnej i zorganizowanej, a w konsekwencji przełoży się na efektywność zwalczania tego rodzaju przestępczości również i w Polsce.
10. Skuteczność działania poszczególnych służb oraz części administracji funkcjonujących w obszarze bezpieczeństwa jest zależna od właściwego poziomu kompetencji ich pracowników i funkcjonariuszy oraz racjonalnego finansowania i odpowiedniego wyposażenia. Wymaga to stosownych nakładów ze strony budżetu państwa, tym bardziej że skuteczne działanie tych służb i instytucji nie tylko gwarantuje odpowiedni poziom bezpieczeństwa w Polsce i wysokie poczucie bezpieczeństwa obywateli, ale ogranicza straty ponoszone przez Skarb Państwa na skutek popełnianych przestępstw.